

کوواری

دهنگی گیتی تازه

سەرپەرشتى لەچاپدراوہکانى بنکە: سدیق سألج

زنجیرە: ۱۱۳

کتیپ: کۆوارى دەنگى گیتیى تازە

خول: یەكەم

بەرگی یەكەم، ژمارە ۱-۶

مۆنتاج: سەرخیل مەهدى، لاس

بەرگ: ئەحمەد سەعید

بنکەى ژین

بۇ بوورژاندنەوہى كەلەپوورى بەلگەنامەيى و پۇرژنامەوانىيى كوردى

عیراق: مەرینى كوردستان، سلیمانى؛ شەقامى پیرەمەگروون، گەمەكى ۱۰۷ بەراران.

تەلارى ژین - تەنیشتى (مۆكەوتى شىخ فەرىد)

تەلەفون: ۲-۳۱۹۴۷۲۱ ناسییا: ۰۷۷۰۱۵۶۸۶۴ یا ۴۸۴۶۳۳۵۷۷

كۆرەك: ۰۷۵۰۱۱۲۸۳۰۹ س. پۇست: ۱۴

www.binkeyjin.com

کوواری

دهنگی گیتی تازه

خولی یهکههه

بهرگی یهکههه

ژماره ۱ - ۶

ئامادهکردنی

سدیق سالح رهفیق سالح

عهبدو لا زهنگههه

دهزگای چاپ و بلاوکردنه‌وهی

زنجیره‌ی پوښبیری

*

خاوه‌نی ئیمتياز: شه‌وگه‌ت شیخ به‌زدين

سهرينووسيار: به‌دران شه‌مه‌د حه‌یب

***

ناوونیشان: دهزگای چاپ و بلاوکردنه‌وهی ئاراس، شه‌قامی گولان، هه‌ولیر

ناوی کتیب: کوزاری دهنگی گیتی تازه

ئاماده‌کردنی: سدیق سالح . په‌فیع سالح . عه‌بدو‌لا زه‌نگه‌نه

بلاو‌کراوه‌ی ئاراس - ژماره: ۹۷۸

چاپی به‌که‌م، هه‌ولیر - ۲۰۱۰

له به‌په‌رپوه‌به‌رایه‌تی گشتی کتیب‌خانه گشتیه‌کان له هه‌ولیر ژماره ۲۷۷ ی سالی ۲۰۱۰ ی دراوه‌تی

ژماره ۱ چوارم بەرگ: نیسانی ۱۹۴۵

ژماره ۶ چوارم بەرگ: ئەیلوولی ۱۹۴۵

ژماره ۱ پینجەم بەرگ: تشرینی یەكەمی ۱۹۴۵

لەو بەدوا كە جەنگ برابووتەو، ئینگلیز كۆوارەكەى راگرتوو. بەلام حوسین حوزنى موكریانی مۆلەتى رەسمی لە وەزارەتى ناوخوا بۆ وەرگرتوو؛ موخامى فایەق توفیق خواوندی ئیمتیا، محەمەد بابان مودیری مەسئول و خۆشى مودیری ئیدارە و رەئیسى تەحریری بوو. ئەم خولى دوومە كۆوارەكە سەربەخۆ بوو، كەچى ھەر بە درێژكراوى بەرگەكانى پيشوو دانراو. يەكەم ژمارەى ئەم خولەكە ھەر لە سالى سێھەمدا بوو و بەرگی پینجەمە، ۱۲ ی تشرینی دوومەمی ۱۹۴۵، ژمارە ۲۰ ی ئەو بەرگە ۱۸ ی مارتى ۱۹۴۶ دەرچوو. بەرگی شەشەم؛ ژمارە ۲۱ - ۲۵ ی مارتى ۱۹۴۵ و ژمارە ۳۵ - ۳۰ ی ئەیلوولی ۱۹۴۵، ژمارە ۱ ی سالى چوارم ۷ ی تشرینی ۱۹۴۶ و ژمارە ۳ ی ھەمان سال ۲۸ ی تشرینی یەكەمی ۱۹۴۶ دەرچوو.

”دەنگى گیتی تازە” لە خولى سێھەمدا بوو بە پۆزنامەيەكى حەفتانە و لە ژمارە (۴) ھو دەستی پى کردوو، وەك درێژەپێدەرى سى ژمارەكەى پيشوو. دوا ژمارەى زانراوى (۳۴) لە ۲۵ ی ئابى ۱۹۴۷ دا دەرچوو.

شایانى باسە، ئەم كۆوارە لە دەورانیکدا بلاو بوووتەو كە گەرمەى ھەلشانى بیری چەپ و بەرەركانى ئیستیعمار بوو، لەبەر ئەو - بەداخو - خويندەواران و پۆشنبیرانى كورد بەگشتى لە رقی ئینگلیز زۆربەى دانەكانیان لەناو بردوو و نەیانپاراستون. بەرھەمەى بەردەست، پڕۆژەيەكى ھاوبەشى (بنكەى ژین) و (دەزگای ئاراس)ە.

(بنكەى ژین) پيوستى بىنى بۆ زیندووکردنەو سەرچەمى ژمارەكانى خولى یەكەمی ئەم كۆوارە، كە چوار بەرگە، بە پڕۆژەيەكى ھاوبەش لەگەل (دەزگای ئاراس) دا بلاوى بکاتەو. سوپاس و دەستخۆشى لە ھەموو ئەوانە دەكەين كە پشكیان لە بەرھەمپێنانى ئەم شاكارە پۆزنامەوانیەدا ھەيە و ھیوامانە جى شیاوى خۆى لە كتیبخانەى كوردیدا بگرى.

وینہی
ژمارهکانی بهرگی یهکه می کوواری
دهنگی گیتی تازه
خولی یهکه م

ده ننگی گیتی تازه

کوواریکی مانگانہ یہ، لہ لاین بہشی پپوہ ندی گشتیہ وہ، لہ بالیوزخانہ ی بریتانی دالہ بر خدا، وہ رتہ چینی

نہ شری بہ کم ۱۹۴۳

برگ - ۱ ، ژمارہ - ۱ ناوہ روک

۳۱ بک دواندی بریتانی (وەرگیراو)

توفیق وہی

۳۵ چا گہی دہو کرائیہ کان حسین حوزنی

۳۷ سار ہنری رولفس (وەرگیراو)

عہ بدولو حسینی

ماورامانی

۳۹ تہ نقیدی ووتاری سار ہنری رولفس

توفیق وہی

۴۱ نیروہ زریایہ کانی بریتانیا

(وەرگیراو) شیخ حسن

۴۳ نا کور = شہال ، نیوہرو = جنوب

توفیق وہی

۴۶ چہروکی خاوم دارستان و شہ

حسین حوزنی

۴۷ نیویشکی فہومارہ کانی سیامی و سیامی

مانگی تشریحی بہ کم ۱۹۴۳

۱ آمانی دہنگی گیتی تازه

۲ پارلہمانی بریتانی ۱ وەرگیراو)

توفیق وہی

۳ چہروکی منالیم

۵ تہ نقید

۵ گہنی سادہ کانی جاقبک

۶ بک دوو پارچہ لہ مسم و زنی

تہ ہدی خانی

۷ گہنی ماورامان

گوران

۹ شہر

۱۰ میستہر سون لہ ہلہ پچہ (وەرگیراو)

توفیق وہی

۱۳ دہ ستوری لہ تلاتیک

۱۴ شہری لہ ایکولسکلام توفیق وہی

۱۵ شہر میرزا شہفیم

۱۶ لہ وکردهوانی بریتانیا پیکی ہیناون

۱۷ شہریکی پیوہرد

۲۵ بہنجا راسنی لہ ہارہی بریتانیاوہ

بەناوی پینایى چاوان

پیشهكى

آمانجى ده‌لانى گيتى تازه

آمانجى ده‌لانى گيتى تازه بلاو كردنه‌وى آگاي راسته له باره‌ى هه‌موو كردار
وقه‌وماوبكى ئەم جەنگه گيتى گره‌وه .

ئەم كرواره زانيار بلاو ئەكاته‌وه له باره‌ى ئەو كوششته جەنگيه مه‌زنه‌ى مانه‌ندانه‌وه كه
نەه‌وه ديموكراتيه‌كان ئەمى كەن بو بردنه‌وى پيروزي ، وه مروف روون ئەكاته‌وه له باره‌ى ئەو
آمانجه پاكه گه‌ورانوه كه نەه‌وه ديموكراتيه‌كان بوى تى ئەكوشن كه وه كو آزادى و به‌ختيارى
وخوينده‌وارى مه‌ردومه .

ئەم كرواره به‌شى له لاپه‌ره‌كانى نەرخان ئەكا بو زانيارى دېريك و ياسا ، وه بو په‌ندى
پيشينان ، شعر ، ئەده‌بيات ، داستان ، ستران ، چيروك و گوراني كه كه‌لكى به‌رز كردنه‌وى
خوينده‌وارى يان هه‌يه ، له‌گه‌ل ئەه‌سه‌ساتى ئەكوشى بو به‌رز كردنه‌وى ژيانى كو.ه‌لايه‌تى
و شارستانيه‌تى ، وه زانياريش بلاو ئەكاته‌وه بو چاك كردنى نەندروستى و كهشت و كال
و آبرى (١) و بازرگانى .

ايتر خوا به‌شتيوان بى .

١-كى بلاو كردنه‌وى ده‌نگك و باسى كوردى

له موديرى په‌په‌ندى

گشتى بايوزخانه‌ى به‌ريه‌تى دا

له به‌غدا

آبرى aboriy = اقتصاد ، پاشه‌كهوت .

پارلمانی بدریتانی

وهرگری : نرفون وهی

پارلمانی بدریتانی له پارلمانه کانی گشت نه ته ره دپوکرا ئیه کانت کونته . له راستی دا گهلی لهو نه ته وانه که ایستا به شوازی حکومه تی دیوکرائی هسل نه سوورترین ، دستوورمه کابیان له دستوورمه کانی پارلمانی بدریتانی وهرگروه ، له هر نه وه به که گهلی جار پارلمانی بدریتانی به « پری پارلمانان » ناو نه بری .

له نه بختی آزادی گه وری فرمه هدا نهو حکومه ته نازمه بی فرمه که دهی کرد به هینه کاری سه ره تای آزادی و برای و به کانی له فرمه هدا ، دیسانه وه شوازه پارلمانی کانی بدریتانی وهرگرت بو نهو پارلمانه که نهوسا له فرمه هدا دامه زریتر . حکومه ته کانی نریش دستوورمه کابیان له دوو نه ته وه دپوکرا ئیه روزاوییه کی بدریتانی و فرمسی وهرگروه ، وه ژبانی نوته ری یان له هر نهو ریکیانه دامه زران دووه که نهو دوو نه ته وه گه وریه پیره می هان .

پارلمانی بدریتانی ههر له هر دهی فهرال له لفریدی گه وریه ، له سه دهی نوته هدا ، دهی بکردوه . له پاش نهو سه ده مه ایتر بهره بهره نهو دستوورمه که ژبانی نوته بری پیوه پنده ، چاکتر کراوم و راستتر کراوم نه وه به چه شی که پارلمان نه توانی شتیکی وا بریار بدا که ، پیچه وانهی خوابشی نه ته وه کانی ، بان به زور به سه ریای سپی .

پارلمانی بدریتانی ، وه کو دیریک بومان نه گریته وه ، لهو سه ده نهی پاش دامه زرانی دا دهسلانی نه وادی بو نه ته وه که پیک هینا ، بو نه وه که به شداری بکن لهو دهسلانه دا که خوی هه نهی ، وه نوته ره کابیان بفرین که له نه بختی وه کیدا به راستی نوته ری یان بکن و به آزادی دهنگی خویان بدن .

لهم سه ده نهی ایستادا ، له پاش نهو گوررمانانی دوان ، وه له پاش نهو که هنی مه لزاردن رسته و

خوش درا به زبان ، سه جار چاکتری تازه خراپه نهو دستوورمه که دهسلانی پارلمانی پیوه پنده . نه توانین بلین که نهو ۷۰۰ نه ندانه که ایستا له سه ده سلانه له کانی پارلمانی بدریتانی دانیشتون گشت نهو چین و بروا مه زوب و فیکره جوی جویانه نه توانین که له ناو نه ته وهی بدریتانی دایه . له سالی ۱۸۳۵ دا ژناری نهو که سانی دهنگی خویان دابو له ههرای هه لزارندا له سی میلیون تی پری کردبو ، له دانیشتون کان ۱۳ سیلوت داشکبنا له هر نهو که هیشتا مال بوون و نه گه پشپونه نه نهی هه رزه کاری .

نوته ره له پارلمانی بدریتانی دا آزادی ره بهی هه به له دوانت و قه دا وه له ده رخسانی نهو برانه دا که له ناو گشت چینی نه ته وه کدا هه به ، به چ شتیکی راست . بهره حکومهت له گه ل بهره ره رخنه گردا هه ره به ز نه کن بهره وانیک (روحیکی) سوودی گشتی بهره ، وه له ناو دستووری قانوندا . هه وو کی له پیش هه ووو شتیکی سوودی وولانه کی له پیش چاوه . بهره ره رخنه گر له بریکا که بیبی وزارت دس نادانه کاری که کاسکی هه به بو سوودی گشتی ، بان گوی نادانه کاری که نالوی له گه ل خوابشی نه ته وه کدا ، دس به چی دس نه کا به گرتی ره خنه ی فرمه سخت نی و به لاماردانی زور به توندی . وزارت هم لایه وه به ته وادی پر سراره بهرام به ره پارلمان . خو نه گه ر بات و بهره ره رخنه گر له دژواریکا زور به به تی دس کوی ، نهوسا وزارت خوی نه کبشپته وه و مه بیان چول نه کا بو همی تر گه پنه سهر حوکم .

کانی که هم جهنگی ایستا آشکرا کرا ، حکومت بهرام به ره باری جهنگ له بهت بوو که هندی قانون سه راسا بختانه کار ، وه هینای بهره حکومتی هسل گرت و له گه ل بهره ره رخنه گردا به کبان گرت له وزارت شیکا که پیکره دوه نهی وزارت نه که آراسته بکن له نهنا آفاریکدا بهره نهو نه بختانه که دوات پیرویتیهی . نه ندانه کانی وزارت ایستای بدریتانی ههر سه بهره کی بدریتانی نه توانین که وه کو بهره ی پاریزه رو کارگرو سه ری هتی بن . همه به لگه به بو نه وه که نه ته وه بیکی دیوکرائی نه توانی که له باری اشکرا دا به سه ر دژواریا

چيروکي مناليم

چيروکي به ختیارو

به دن بهخت

نورسری : ترفیو ولفی

به ختیارو بهدبهخت دوو برا بون له دی بیکا، روزی له روزان بریازبان دا که پیکه وه سری خویان هل گرن و برون بو شاران ، پاره بهیا بکن ؛ وه هر بو سبهینی به جوونه کوتنه ری . هر په که تویشووی روزیکی خوی خستوه نار ده سسرکی سووره وه و له پشی بهتو .

زالې ، وه هر دژمنایه تی بیک و رهقه بهری بیک سیاسی ویر جوی بیک که له مایانی بهره کانیا به فراموشت بکا ، وه به پیک دلی بهرژنیه سر به راه بهری شو دژمنه که نهی ده سی کردی به هر شه لی کردنی ، که توسا هموو هم بهرانه پیکه به آرام و ونه پیکه به راه بهری شو نه کن و له ناوی نه بن .

وه زارونی جه نگی ایستای بهرینانی له گهل نه مه شدا که بهر خورداری بروایی گه ووه به ، به لام دیسانه وه گه لی نه نقیدی آراسته نه کری ، له بهر هره که وه زاره تیکی ده ستووریه . به ستر چهرچل خوی و هار بکای هم چه شنه نه نقیدانه یان زور لاخوشه . وه گه لی پیشباری نه ندانگانی بهر کایش به سندن نه کری و پی به و کار نه کری ، چونکه که ایکی نه نه وه کی تیدا به . مانای نه مه ، وه کو دیاره ، هره وه زیکی توند هه به له لایه نه نه وه گو . بو یاره و ، پشویانی وه وزارت .

هم چه شنه هم پارلمانای بهرینانی که هزار سالی پزه هه به ، دهری خست که ایپه راتوره تیکی هره گهری گیتی به دریزانی هموو هم سردمه له هر نه و بانا ه حکومتی کردوو که له هر سردم تای دعو کراتی راسته کینه دامه زراوه . هم پارلمانه گه لی دژواری کاروباری هاتوته پیش که له نه بخامدا هزی به سهریا شکاره .

بو نوهره گه بشته سهرکانی و آویک ؛ ووتیان ، « بالره ووچانیکی بو بدین و نانی نوهروی لی بخوبن ، ، وه دانیشن له گوی کابه که . انجا بهدبهخت رووی کرده به ختیار :

— به ختیار ، باو نوهره تویشووه کی تو بخوبن ، تویشووه کی منیش بو ایواریان .

به ختیار ووتی :

— باشه .

به ختیار ده سسرگه کی پشی خوی کرده وه له هر نهرزه که رای خست ؛ سا هر چی بیک تبا بو خواردیان ، وه هه زنی پوی حسانه وه و گوتنه وه ری . ایواریان به سهر هات ؛ هیشتا آوای دور بو ، گه بشته دووری یا بیک ؛ کانی و آویکی لی بو . هم چاره به ختیار رووی کرده بهدبهخت و ووتی :

— بهدبهخت ، من زورم برسبه ؛ وه وادیاره هیشتا آوایش دووره ، بالره دانیشن شیو بکین ، انجا نه گوتنه وه ری .

بهدبهخت ووتی :

— هه ، به خوا من له تویشووه کم بهی تو نادم ، هر بهی خوم نه کا . به ختیار که هم ناپیاو بهی دی ، کاس بو ، وه هر نهرنده یی کرا ، ووتی :

— کورا بو ، بهدبهخت ، ایتر من هاورییی بهدسروشکی وه کو تو ناکم ، له دوو ری به به کیکان بو خوت هه لیزیره ، نو نه ری به بگره ، منیش نه وی تریان نه گرم .

بهدبهخت ریگه بیکانی بو خوی هه لیزاردو به ختیاریش ملی ریگه کی ترینی گرت و لیک جوی بوونه وه .

به ختیار که تاریکی به سهر داهاات ، توشی آشه کونی بو ، بو نه وی نه و شوه ی تبا هل کا ، چوووه ناویه وه له پشت دولانه کیه وه ایی کسوت . نه ونده یی نه چو ، شیریک هانه زووره وه و له بهردم دولانه کدا ایی دانیشن . له پاش نه و گورگت کردی با زوورا ، نه خیر پانگت دهرکوت ، که منیار بهیا بوو ، چه تهل هات ، ریوی گه بشت . که نه مانه هموو کو بوونه وه و نه چومه تیان گرت شیر رووی کرده ریوی :

کوک کرده و خستنه گیر فانیه و ، وه له آشه که هانه
دهره وه .

به ختیار نهجا چوره سهروکاری کوپله زیره کان .
تهوانشی دوزبه وه . ایتر زور دهوله مند بوو بو ، هتای
زه ویکه گهره ی کری ، کوشک و سهراو باخیکی شایه ی
لی دروست کردو بهرا بهخ و نهرو تفاقیکی گرابسا
رازانده وه . پیاوو کاره گهریکی زوری تی خست .

بهلام چوار دهره وازی بو کردبو ، وه له نهشت
هه دهره وازی بکوره ژور بکی دروست کردبو ، کوپه و
گورزی آوی ساردو نهخت و سهنده لی تی دا دانابو .
وه به دهره گوانه کابیتی ووتبو که کام ریوار له پاشی آو
خواردنه وه هه ناسه ییکی هه ل کیشا ، نی هیتنه لای . ناو
بانگی هم ژورانی آو خواردن زوو بلا بو وه .
هه موو روزی که لی ریوار لایان نه داو آوی ساردیان لی
نه خواردنه وه و لی نه سه سانه وه .

روزی له روزان ریواری هانه ژور وه و به بالینی
آوی کرد به سهرا ، وه که لی بو وه هه ناسه ییکی
هه ل کیشا . دهره گاران دهم به جی چوو به لایه وه
پی ووت که خاوم مال تسکا که بجهت لای .

ریواریان برده لای به ختیار ، که چاریان به یه ک
کهوت ، دهم به جی به کترینا نه یه وه . نه هه به دهخت
بو . به ختیار له جی خوی راهری و دمی کرده لی ،
هم لای اولای ماچ کرد ، وه له نهشت خویه وه
دای نا . له پاش نهخت خوشی چونی ، به ختیار ووتی :

— برا گیان ، وه کو نه پنی ، هم کوشک و سهرا به
هی نه . من خوا دای می ، به آمانجی خوم گه پشتم ،
ایستا زور دهوله مند ، دیار که نو هجیت دهم
نه که و توه ، نهوا ، سپاس بو خوا من هه مه ، ای
براین ، نه ره می من هه مه له گه ل تودا بهشی نه کم ،
نیوه می بو تو ، نیوه می بو من . زورم هه به ، بهشی هه رد و کان
نه کاو لیشتان نه بیته وه .

به دهخت بی نه وه که خوشنودی بی بونی و سپاسیکی
هم برا جوابه بره بکا ووتی :

— نه بی بی ای تو هم ده له نهت له کری و چون
چنگت که و توه ، نه پش نهچم ، وه کو تو بهای نه کم .

— ربوی سه گشاب ، نه وه له کری ؟ دیارنی ،
دهبکه هج دهنگ و باسکت بو نه گیراوه وه .

— فوربان ، شتی وه ما گزنگ رووی نه داوه که بی
گه بینمه پیش آغازی خوم . بهلام دوو آگای نازم
دهس که و توه ، ایستا بو تن نه گیره وه : « مشکیک
هه به له آشه که نه دا دوازه دیناری زیری هه به ، هه موو
سه نفی که خور نه که ونه نار آشه که وه هم مشکه هم
زیرانه دینته دهره وه ، له بهر خوره که هه لیان نه خاو
یاریان بی نه کا ، وه که خوره که لاجوو ، هه لیان
نه گری و نه لیان به وه که نه کی . هم گرده به چو که شتی
که له پشت آشه که وه به ههوت کوپه لی پر له زیری تیدا
شاراوه وه . »

شای جاوه ران که نه هی بست ، سپاسی مام ربوی
کرد . له پاش نهختی هه و پر سه کی (۱) تر ، نه نجوه من
بلاوه یان لی کرد .

به ختیار که گری له قسانه بوو بو ، ایتر خه
نه چوره چاری ، چاره روانی خوره لات بوو .

سپیده دیاری دا ، شه بق کرایه وه ، روز سهری له
آسوه هینا به دهره وه و آهسته آهسته سهر کهوت ،
وه گزنگی خور ناو آشه که دا گیر کرد . به ختیار
خوی له په نایکا مه لاس دا بو ، هه ناسه ی له خوی بری
بو ، خیرا خیرا چاری نه خشانده که کونه دیواره کانا .
دوو دل بو ، آیا مام ربوی راتی کردنی ؟

له پر له کونیکه وه شتک بری کایه وه ، سهری
مشکیک ، شتکی بری که دار به ده وه ، له کونه که وه
هاته دهری . مشکه پاشی پشکنیکی ناو ژور وه که به چاوو
دلنیا بوونی له وه که یگانه ی تیان به له کون دهرچو ،
وه شته بری که داره کی له بهر خوره که دانا . نه مه زیریک
بو . مشکه گه وایه وه که نه که به وه زیریکی تری هینا به
دهره وه ، وه بهم چه شنه دوازه زیری له بهر خوره که
هه ل خست . انجا دمی کرد به یاری کردن نیمان .

به ختیار که هه نا نه وه دهم خوی گرتبو ، چنگی
خوی هه ل گرت و فری دایه سه سه زیره کان ، مشکه -
که رای کرده وه کونه که به وه . به ختیار چوو زیره کانی

(۱) هه و پر سه کی Hawpirseké = مذا کره

نهمه خوابه ، شپوی نهم ابوارمه پیمان بو دهرچی .
جانده و ره کان به جاری له جی خویان راپهرین ، هرکه
چورنه نهو دیو دولبانه کوه بهد به ختبان دوزینه وه «
پهلاماریان دانی و رایان کیشابه دهره وه ، وه له
به رده می شیر پارچه پارچه یان کردو هموو پیسه وه
خواردیان .

ته نقید

ته نقید کرده و بیکی زور پیوسته بو دوزینه وهی
راستی و بهرز کردنه وهی زانست و خوسنده واری .
هموویمان نهم په نده مان بیستوه که نهی ، « برسکی
راستی له له پیسه دانی فیکر په یانه پی . له ناو نه وه
به رزه کانا هموو کرده و بیکی ته نقیدی بو نه ووسری .
آمانجی ته نقید ههر دوزینه وهی راستیه بو سوودی
گشتی ورا کیشانی لی وورد بوونه وهی سر و فسه نه سر
کرده و کان تا چاکتر لی بکولنه وه و پتر شاره زانی تیدا
په یا بکن . ته نقید هر لای چاک و راستی کرده وه که
سناشت نه کا ، وه بو لای چه ونیشی ، راسته گی ، یان
نه وهی خوی به راستی نه زانی ، پیشان نه دا . ته نقیدی
نوو سر و کرده و بیکی هله و ناراست ، هینانه مه بیانی
راستیه که بیی ، نه ک به لامار دانی خاوهن کرده وه
و له پاش مله بوون و توانج نی گرتنه بی که وه کو هه نا
ایستا له لای اجه باو بووه .

توفیس ره پی

کله پیی ساده گانه پی جافیک

نهمه نان نهوو تو دات وه به نه ،
وه ره نجی شان و وه زوری چه نه .
ههو سال له سه ره به ک ره مه زانم گرت .
له مالی خوما به ربانگم نه کرد .
زیرم خاک نه گی ، سرم سانگت نه گی ،
که من ده سنگت نه کم ، تو بوچ ده سنگت نه گی ؟

هرچه نده به ختیار به سه ریا هات و پی ووت که
نهم دهوله ته پی به همل که رتیکی زور سه مه ره (۱) و
سه راسا (۲) دهس که و تو وه که جاریکی تر نایق رینه وه ،
وه هه و دهوله ته پی هه به تی به سه بو هه رد و و کبات ،
سوود بکی نه بو ، به دبه خت پی لی داگرت ، وه به زور
سر بورده کی پی گیرایه وه . به ختیار که له قسه گانی
بووه وه ، اینر به دبه خت آراسی نه گرت ، دهره وهی
له دهره وه به ره آشه کون

به دبه خت که که به شنه آشه کونه که ، زهرده پی ابواری
نهمایو ، چوره زوره وه ، وه وه کو به ختیار کرد بو پی
له پشت دولبانه کوه خیر پی مات دا .

شهو نه وار ناریک بوو بو که شیریک له بریکا کردی
به ژودراو له به رده م دولبانه کونا پی همل نوونا . له
پاش شو نه نده مان کات که وه کو پلنگ و گورگ و
که تیارو چه قتل و ربوی بن گشت کو بوونه وه و
نه نجومن گیرا .

انجا شیر رووی کرده مام ربوی :
— ربوی سه گک باب ، نه وه بو ، ده بکه ده سنگت و
باسکت بو نه گیرا وه ته وه ؟
ربوی وه لاسی دابه وه :

— فوربارن ، جی بگه بینمه پیش آغای خوم ؟
جاری پیش و و کانی که لیرمه دا نهو آ گلایانم بو
هه گیرانه وه ، آده مزادی له و دیو دولبانه کوه خوی مات
دابو ، گوی له هموو بوو بو ، که روز نه پیته وه
زیره گانی مشکه که نه فرینی و نه جی کو به له زیره گانیش
دهو له هینی . ایستا نه وه تا بهو یارانه کوشک و سه رایکی
بو خوی دروست کرد و در تبا دانپشتوه . جا له بهر
هه وه ، له پیش نه وه دا که شتیکتان بو بگه ره وه ،
نه پی نه ماشاییکی ناو آشه که بکین ، نه وه کو نه جاروش
آده مزاد بکی زول خوی تبا شار دینه وه .

شیر که نهمه پیست وونی :
— آدهی ، نامه ردتان نه کن ، آشه که بگه برین ،

(۱) سه مه ره = عجیب
(۲) سه راسا = فوق العاده

بەك دوو پارچە لە مەم و زینی شاعری مەزن ئەحمەدی خانی

ئەمە دوایی داستانێ نووروزبەنی :

كو ئادەنی پیشی زەماغان
تەف بولە مەمی جەمە و مەکانسان
دەختی وەكو شاسواری خاوەر
تەحوپیلی دەکر دە مەمی آژەر
پانی کو دەمانە برچی سەر سال
قەت کەس ئەدەما دەمەسکەن و مال
سەرباک دەچوونە دەر ژمالان
هەمانا دەگەییشتە بیرو کالان
روزا کو دە بووبە جەزنی نووروز
تەعزیم ژبو دەما دل مەفروز
سەحرا و چەمەن دەکرەنە مەسکەن
بەیدا و دەمەن دەکرەنە گولشەن
خاسما عەزەب و کەچی دە ناگیر
وانا کە گەواهیی دە نادیر
تەبکدا دە موزەبیەن و مولەبیەس
ئیکرا لە تەفەروچی مورەخخەس
لەبکین نە بە توهمەت و بە مینەت
بەلکو بە تەریقی شەرع و سوننەت
لورا کو غەمەز ژ گەشتی ،
مەقسوود ژ چوونیا بە دەشتی :
ئەو بو کوچی تالیب وچی مەتلووب ،
پانی دوو تەرف موحیب و مەحبووب ،
تەف هەر دوو جەلەب ، کو هەف بیین
کەفوی دەخو ئەو ژبو خو بیین
ئەمەش پارچە سەیرانی سەری سالا :
دەووا فەلەکی ژ بەختی فەبرووز
دیسان کو ئەنا ژنوقە نووروز
مەئیی لەوی ئادەنی موبارەك
شاری و سپاھیان بە جارەك

بازیر و کەلات و خانی بەردان
تەشبیە بە ئەژدیان و جەردان
سەف سەف دەکشینە کو و دەشتان
رەو رەو دەخشینە سەپروگەشتان
ئەسنانی سروف پچووک و کیسار
هەرگیز قەنما دە شاری دەمیار
هەندەك بە پیاپی چوونە باغان
هەندەك بە سواری چوونە راغان
هەندەك بە تەبابی و بە کەسەت
هەندەك بە هەقالی و بە وەحەت
رابوونە قە خاتم و خەواتین
وان ژنی تەژی گول کەرن ئەساتین
خوزان کرە مەسکەنی خو جەننەت
بە بەردە و بی مەلال و مینەت
دوشبەز و دوختەر و رەوالان
بەساکیزە عوزار و زلف و خالان
ئەراب و کەواعیبی دە عوزرا
مەردان و مەراهیقی دە ریا
خاوەندی قوماشی لوتفی روخسار
ئەریانی مەتای حوسنی دیدار
وان لیک دەکرە مەتای بەك عەرز
تەخین دەکرە بە توول دەل عەرز
سەردا گەری عەشق بون دەازار
هەم ناییی حوسن و هەم خەبدار
سەر سالی و ناگر و رەوالان
سەد سالی و جەوان و بی و کالان
سەر سال لەرەسم و راهی مەمەوود
گیران دەچوو مەتای مەحموود .

گهشتی هورامان

- ۱ -

دینه نی ریگاوبان

کومه له شاخی ، سخت و گهردنکشی
آسمان شینی گرونه باوش
سه پوئی لوتکی به فری زورسی
به دارستان رهتی ، نودولی کبی
چو گهی آوه کان نی دا قسه نیسار
هر نهری ، ناکهن بیچی شاخ نه او
هاوار و هازهی کشف ، چرینی چه
بو نه نیانی شهو ، لایلاهی خهم
نوله ری ی باریک ، نووانون پشکن
ریوار نه خانه نه ندیشه ی بی بن
نوریکه نق نق ، لاری بهردی زل
که گهردون هیشناپی نه داوه تل
کا سه ره و ژوره ، کا سه ره و خواره
تالی شیرینی گهی ریواره

- ۲ -

ریگای ناوبانج

پیش شهوه ی بگی ، به آوانی دی
نه کشت نه ناو باخ نوله ماری ری
شهی سیه ری داری گویز ونو
شه سری آرهقی ریواری مانده دو
نه کبئی ریگای باخو باخی وبل
« ماندوو نه بی » ، له کبل پونه و کبل
« سه لامو نه لیک ، مامی بن دارگویز ا »
سه لامی ماندوو له پیری بی هر
« مهره با ، سه رچار ، به چکی کاکول قبت ،
سه وره ی سه ردار ، روله ی ژونگک و ژبت ا »

تهروی هر شهروی نه لانه و نه لان

انجا نه گه بیت نه به رده می ملان .

- ۳ -

دی

کام به ره رو چکه ی زور باسه فایه
چه شنی دلی شاد دی به ، آرایه
خانوی به گزاده له سای دره ختا
آرامی بووکه له کوشی به ختا
خانوی نه هالیش ، زوربان دو نوم
هه ندی قنج وقبت ، هه ندی لارو کوم
به ک له سه به کتر ، به ره و لوونکی گبر
بو آسمان نه چن وه ک بی پی کله ی دیو
له دی دا کام جیت گهره به رچار کوهت
باخته نه فایه ، با بته ای سزگهوت

- ۴ -

ژینی دیوه خان

که گه بشنیت شه بهر ده رگای گهره
هر خزمه نکاره و بیت شه دا ده وره
ریت پیشان نه دن ناکو دیوه خان
ایتر دیوانه و خوش هانی ی میوان
ده سته ی خزمه نکار فیشه کدان له مل
به چه قته و میشکی سهرونه پله زل
ده می له سه ر خه نجر ، چاوه ری فرمان
چی بوسه برین ، چی بو نان دانان
هه چ کسی نازه بینه دیوه خان
کرونوشک نه کا ، به سه ر دانه وان

له درهخت نه دا شنهى باى سههر
جرم و جوله نى چه شنى سهوداى سهر
له سهر جوگهى آشى قازوسراوى
چاوه ررى روزن هه ل بى چاوى
بهلام اخواقى نه كا چيشته انگاو
ناينه ناو دى پرشنگك ي هه تاو .

- ۷ -

مزگهوت

بنچينهى مزگهوت نه شتونه ناو چه م
روو بهرو قبسه ، پشت له جهه نه م
مزگهوتى دهى چيشته انگاوى چول
وهك مر دوو كهفى بى دهنگى لهكول
سووره چنارى لق و پوپ دريژ
سيهر نهكا بو خهوى بهرده نويز
جار جار اماى نه نى باى گوشهى جهوز
سهر سنگك ماج نهكا ريش به وه نهوز
كهسى بانگك نه دات نه شه نى گوم
امام هه ل نهى دار به دهس ، پشت كوم
تا نهواو نهى « نه لاهو نه كهبر »
بهنگك نه خوانه وه لا قاوى نويز كه
نويز به تال نه يت ، جهاماعت بهلاو
چهند پيريك به خلهى لا قاو
سووچيك گهرم نهكك به رازى جوانى
آخ به با نهدهن بو گيى فانه

- ۸ -

كانى ژنان

سهرچاوهى اوپك ، كه لهكك له سهر
ژنك تى نهچى ، ژنك ديتسه دهه
نههش له دى دا كانى ژنانه
قبهلهى دلدارى سهرزه كارانه
ايواران پول پول لاوى كا كول لوبل
سهررى نهگرن ، سهرگه م و هه جهول

گهرمه ديوانى شهوى ، به گزاره
تيكك و بيكك بهت وماده

- ۵ -

مهلاى دى له ديوه خان

مهلاى ديوان

له ژر ميزهوا مهلاى نووشناوه
ريشى پوسه سنگك برش و بلاوه
قيافهت بهر بووت وهك كه تى كوت
زمانى شيرين سهروچاوى مون
بازى گيانى چهش به شرو نهدهب
بهلام شپوهى زووى هه جهم وعه رب
بو ميوان بي مابهى نه سهلا
له كورى شهوا ، مهلا به و مهلا
نو و مهلا و شرو نه لسه نهى اسلام
گوى راگرتى ناو تاوى عه وام
بى زياد و گم ديتنه پيش چاو
سهر نجي كو بران له نامهى نووسراو
كه ديوان چول بو ، چويت نه ناو جيگا
دهس نه كه بت نه ل خهوى باش ريگا

- ۶ -

به بيان

« نه لاهو نه كهبر » مهلا بانگانه
تاريك و لى لى بهرى به يانه
مانگى بهچى ماو له سهه نهى شهو
زهرده له نرسى قاسپه قاسپى گو
نه سنه رى مه غريب وهك قه زه رى نه مه ل
كز كز نه تكيته ناو به نرى سهركل
له رى نه وه به رى شاخ دهنگى زه ننگك دى
له شويى راو كه نه نهى نه نه ننگك دى
وا به نهواوى گيى روونا كه
هه ر جوانى روونه گيى ايستا كه

نهم شعر آناه‌هی

(ملاحسن) ی کوری ملا قادی بیاره به

سالی چوارو سه به یانی بیستو پینچی مانگی حوت
هاته گویم دهنگی ، به جاری ایشو آزارم سرهوت

***

دهنگی چی ، دهنگی شکانی هینله رو هینله به کان
واهموو بوپاشهوه کهوتونه لوقه و گورکه رهوت

***

دهنگی چی ، دهنگی برارو شیوهنی فاشیسته کان
دهنگی چی ، نلهی (بیتو) وارگی دهرهات و کهوت

***

دهنگی چی ، تاوی بههینری هینری هاوبه پانه کان
بو شکانی پشی محوره هر به بومباو توبو نهوت

***

هژده بیکی کهم له روزی نوی نو دا کهوته گوی
بادشای روماش ، سه ری نه سلیمی دانا ، کهوت وخهوت

***

هر له روزاواوه هر ناکو ده گاته روژلات
گیتی یان لی تهنگ بووه وهک چالی تنگی قولسکه جهوت

***

هر له پر زور بهرز فرینو زوو بهرهو ژر بوونهوه
آخری فهوانه هرکس کهوته سه ری لارو جهوت

***

هرچی زوری کرد به پیشه و مردوم آزادی بهخوو
زوو نهینی نی نه چژن شهرهوت و ژهراوی مهوت

***

دهک ژانیان لی بیته ژان و آزارو گرین
خوردو خوراکیان بیته ژه قنمهوت و قیرو زهوت

***

هر بژن یاخوا دیوکرانی بهخوشی سه رکهون
جی هومیدی بیهبوازو هاق نه بارژن له فهوت

***

هرچند هاری بیت هه یسه‌ی جوانیک
له هیله‌ی دم نه‌ری « آمان » یك

- ۹ -

ژن

ژنی هورامان ، سهرتاپای خشل
مه‌لینه‌ندی بونی میخک و سخل
تاپای ته‌پوش ، آل ووالاجیل ،
به ژن و بالا جوان ، لهتی نهم و شل
نوبنگای ، خه‌ی نه‌سیره‌ی مه‌ل
نه‌غبه‌ی دوانی وهک جریوه‌ی مه‌ل
ژینی ، به‌هاری عشق و جوانی
جلوه‌گای جوانی ، ری باخ و گانی

- ۱۰ -

گورانی

عشقی ابواری سه‌ره ری گانی
به‌ر نه‌دا ته‌چم گایه‌ی گورانی
روژ آواته‌ی ، چه‌م تارک دابیت
دهنگی « گنایل ۱ » هر دوایی ناییت
مانگک هل دی ، به‌ترغی ، شاخ نه‌ی کبیل
هیشتا هرگهرمه ، ناله‌ی « گنایل ۱ »
« سیاه‌مانه ، سیاه‌مانه » ،
آه و ناله‌ی عشق نه‌شی ژیانه
« سیاه‌مانه ، سیاه‌مانه » ،
به‌عشق عشقه ، نهم هورامانه
نه‌وه‌نده‌ی دارو به‌ردوی هورامان
شایش له ژنی به ژن و بالاجوان
« سیاه‌مانه ، سیاه‌مانه » ،
هورامان جیگای سیاه‌مانه

گورانه

میسټر « سون » له همدلجې

دلانگ دانهولیک

هم ووتاره همی دوستی بهرزی خوشهویسم زاناو
 روزمه لایهوانی مهزنو بهناوانگک میسټر ته دمو نده ،
 له مهیلوولی ۱۹۳۶ دا له کوواری « جورنال اوف ذی
 رویال سه نرال فیژین سوسایټی دا ، هرگک ۲۳ ، ۱۱ ،
 بلاو کراونه ووه .

وهرگیری : توفیق وهی

هم چندانه دا له سلجانی دیوانیکې بچوکې شعری
 کوردی و فارسی بلاو کراونه . هم شمرا نه همی تا بهر
 بهگې جافن (۱) ، تا بهر بهگک شاعریکې به ناویانگک بو
 له کوردوستانی نیوه رودا . همهمی خواره ووه له سره تایی
 دیوانه دهر هیناوه :

« شاعری به ناویانگک و ناسراوی خوش شیوه و
 شیرین ووتنه تا بهر بهگک کوری وه سمان پاشای کوری
 همه د پاشای جافه . هم هوزو تیرمی به گزادهی جافه
 له میران و گهره و ناودارانای کوردیون . (۱۵۰)
 له مه و پیش - سره کی عه شیرینی جانیان گرتوته دوس .
 له پاشان له سر هانه هانهی حکومتی بان هاتوونه ته
 شاره زور ، وه له سر دهمی حکومتی باپانه ووه هه تا

(۱) جافه کان عه شیره تیکې گهروکی و ینینی
 کوردن ، وه چند هزار ره شمالیکن . زستانان له
 ههری کفریدا رانه بویرن و هه تا نیوه روی قهره ته به
 بلاو ته پنه ووه ، وه هاوینان کوچ ته کن بو شاخه کانی
 ایران له روزاوی بانه ، بهم چه شنه ماوهی کوچیان ۱۳۰
 میلیک ته گرتنه ووه . جافه دانیش تو و کاف به ژماره له
 له گهرو گه کان پترن، وه له سره روی کوچدا به دریزانی و
 یانای گه لی دی یان دامه زرانندوه . نه ندانه کانی خیرانی
 سه روک به گزاده یان پی نه لین . هم جافه تی عراق به
 جافی مرادی نه زانین ، اکه کاف تریان له ایراندا
 ماونه ووه .

دروست بوونی حکومتی عراق پیشه واپایی جانیان
 هر به دمه ووه بووه .

تا بهر بهگک له ۱۲۹۵ ی هجریدا هاتونه هم
 گیتی به ووه (= ۱۸۷۸ میلادی) ، وه له سالی ۱۳۳۷
 (= ۱۹۱۸ ی میلادی) دا راپوردوه . له سلجانی
 سرد ، نهرمه کدیان (جهنازه کدیان) برده ووه هه لجه ، له
 دیی نه ابه بی ، که به ناوی سه جابه ییکې پسته مه ووه
 ناو نرواه و له هه لجه ووه سر بهر و زوروه سانه رینی
 دووره ، ناشیان .

تا بهر بهگک هه رچه نده له ده بیستانیکې گه ووه بهر زدا
 نهی خویندبو ، وه هه له قوتانجه دهر چوو بو ، به لام
 تی گه پشتن وزانیاری گشتی و خیره دمه ندی به پچی
 خویندنه کی بو ، ده چه ندان بهر زتر بو .

تا بهر بهگک به چوارزه - ان شعری ووتوهه ، به
 کوردی ، به فارسی ، به تورکی به عه رینی : وه بهم
 چوارزمانه قهره نه گیکې به شمرا داناوه . زورمان به له
 داو کوشش کرد ، به لام داخه کی . نه و کردوه
 ناپایانمان چنگک نه گوت . هم پارچانه مان له کرده ووه کی
 نه و له سایه ی ناهیه خانی خوشکبه ووه دوس گوت ، جی
 ناردین . نسکا ته که بن له وانه که کرده ووهی هم زانه یان
 لایه ، بومانان بیرت که له پاش همه نه وایش له
 چاپ بدهین .

خیره دمه ندی تا بهر بهگک بهم جوره بو : له
 سرده می حکومتی ئوسمانیدا پازره سال (وها) پیش

— ناوت چیه ؟
 خولام حسین وونی ؛
 — قوریان ، چوت ناوم چیه ؟ ناوم نهوه به که بانگت کرد .
 — نا ، نو ناوی خوت گوربوه ، نو اینگیلیسی .
 — به چیا نه زانی ؟
 — به قسه کردتا دیاره .
 اینجا خولام حسین دانی پیا تا ، وونی :

— راست نه فرمودی ، من اینگیلیسم ، ناوم میچهر (۱) سونه ، نه مه چنه ند سالی که بو گهشت که وتومه ته عراق و ایران و تورکیاوه . تا بهر به گت که به مهی زانی نسکای لی کرد که لهوی نه مهی ، نه وه کو له حکومتوه زانیکی بی بگا . میچهرسون روی لهوی ، وه گه شقنامه یکی نووسی که نی دا زرنسگی و زبره کی تا بهر به گت زور ستابشت کردووه .

نه گه ر جهانبی ناهیه خانی خوشکی تا بهر به گت که رمم به فرمودی ، له پاش نه مه دیوانی نه محمد به گی برای له چه پ نه ده بن .
 سه رنه ای نوسه ر برا به وه

— ۴ —

رهنگت بی لاپه رمی هره خوشی ناوه دلپه سه نده کی نی . بی . سونی ره جته تی ، « بو مه زوپوتامبار ایران به خوگوری » نهوا نه برن که رابواردنی هه له بهی نه گیرنه وه ، نهو شاره کورده بچو که که کوتوتوه سه ربه ری نیوه روی روزهلانی ده شقی شاره زووره وه ، له زیر سیه ری ریزه شاخه گه وره گی هه وراناندا به .

سون له کردشته کیدا سالی ۱۹۰۹ له خویه وه ری کی کوتوتوه نه سته موول . لیره به سه ل کتوت توشی کوردنک . نهی . که خوی ناونا بو شیخ الاسلامی سته ، نه توش بوونه نهی خانه سه ر آره زوی چون بو کوردستانی نیوه رو . دووباره خوی نه گوری و

(۱) نه مه هه له یکی دیریکی ساده کانهی نووسه ر ، لهو ده مه دا ، بی گرمان میسته رسون ملکیه بو وه له گه ل سیادا هیج به ندیواریکی نه بو .

شهری گه وره ، میچهر سونی به ناوبانگت به گهشت هانه کوردستانی عراق . له پاش رابواردنی چند سالی بهم جوره ، چوره مالی وه سمان پاشای مارکی تا بهر به گت . بوو به کلاک کاری (۱) و شهنش ههوت مانگت له کلاکیا (۱) مایه وه . ناوی خوی ناو خولام حسین . نه م غولام حسینه ، که میچهر سون بو ، له نه رکی کلاک کاریدا پاش کاری کرد . تا بهر به گیش ، له بهر که لکه باشه کی زور زور به ریزی (۲) نه گرت و خوشی نه و بست .
 تا بهر به گت له هندی ره قناری نه م غولام حسینه که وته گومانوه ، چونکه نه بیانی که رهوشی نه وه کو میی کلاک کاره کانی تر نه ، هه تا بلجی به ته دهب و ده روون پاک بو .
 روژی تا بهر به گت نه ماشای ناویه کی فرانسوی ته کرد .

خولام حسین (میچهرسون) پیی ووت :
 — میرم ، وازانم جه نایبان فرانسوی نه زانن .
 تا بهر به گت وه لامی دابه وه :
 — به لی ، نه ختیکی لی نه زانم ، نهی تو ، هیچی لی نازانی ؟

— به لی ، شهنش ههوت سالی له مه و پیش له ایراندا کلاک کاری کاراییکی فرانسویوم ، له وه وه گمی قیر بورم .
 که تا بهر به گت به مهی زانی ، ایزر هه میسه له باره ی گشت شتیکی نه بی یه وه به فرانسوی له گه لیا نه آخاوت (۳) . روژی که بیکه وه نه آخاوتن ، خولام حسین ووشه ی « نهو » ترازا له زمانی له بانهی « نه » .
 تا بهر به گت له مه سه ری سوورما ، وه تی گه ایشته که نه م پیساره که ناری خولام حسینه نه بی اینگیلیس بی ، چونکه له اینگیلیسی دا بهرام بهر به « نه » نه لین « نهو » .
 اینجا تا بهر به گت بانگی کرده خولام حسین ، وونی :

(۱) کلاک کار = خزمه تکار . کلاک = خزمه ت ؛
 « کاره گه ر » و « کریکار » له مه وه په یان بوون .
 توفیق وچی .
 (۲) ریز (به « ی » ی کراره) = حورمه ت . ت . و .
 (۳) آخاوتن = قسه کردن .

ناوه دا ، که له سهره وه ناومان برد ، وه که میسترسون
 له نهسته مویل به اینگلسی ناسیو . نه چاره میسترسون
 بی لیکدانهوه چوو بو بو دیتی تم کارابه له یاره که
 دی بیکه له سهر سنووری ایران ده میلک به ره و باکووری
 روژولات . شیخ که له چا و پیک کوته کانی پیشوویاندا
 بروای پی نه کردبو که اینگلسه ، ایستاش به وژنه پی
 موسولمانی وه و دلی بروای نه دا . به راستی ، له پاش
 گهرانه وه میسترسون بو سلیمانی شیخ سهری هه له بیجه
 دا ، وه له نه نچومه نی روژانه ی عادل خاندان به آشکرا
 لپی دوا که خرسیتانیکه وه مقومووییکه له نا و سرودا . لی
 هه لساند . به لام همه ی پیادی مسترسون که له وی
 بوو بو ، به پی نهو آگایه وه که هینایه وه ، خانم
 و کرره کی به هیز بهرگری یان کردبو ، ورتوبوبان که
 شوه ی قسه کردنی شیرازی بو ؟ وه بتیراوه که نوژی
 کردوو .

سون نه نووسی که له پیش نه وودا که له کدرکوکوه
 بچی بو به غذا کی به تی خوی لای مه تی ، خرسیتانه
 موسلیکه ، دوکاندوره ،

- ۳ -

من خوم جارکیان له عادل خانم پرسی که آبه هیج
 گومانیکی بو به یا بووه له باری میسترسونه وه ، شه و
 کانه که له لای بو . عادل خان ووتی :

— به راستی ، دینه بیرم ، روژکیان تابه ری کورم
 هاته لام ، وه ووته که گومان نهکا له غولام حسین که
 هورویایی بی . به لام لپی گهرانه که نه و میوانی ایبه یه و
 نایی له شقی بکو لنه وه که چیی به سهر اجه وه نه بی

خانم نه شی پی زانی بی ، یان نه ی زانی بی . له
 هموو باریکا ، هم گه و اچه له لاین کورده کانه وه
 به لکه یکه بو سزاواری کرده وه ی به لاجه وی
 سون . هه تا ستایشت بیژه کی خیره دمه ندی تابه ر
 به گیش هه ره هوه دهر نه بزینی که تابه ر به گک له پاش
 شش ههوت مانگک آوه لی بیکه به ک پینه انجا توانوبه تی
 هه رق بگابه نفوذ بگانه خوگور به کی سونه وه .

خوی نه کانه وه به شیه ییکی شیرازی و خوی ناو نه نینه وه
 غلام حسین که ناویکی مروشنی شه ی ایرانیه ، و به
 سهر بیروت ، هه له ب ، دپاربه کر ، مووسل ، هه ولیر و
 که رسکووکا نه چی بو سلیمانی ، وه له وی له گه ل
 بازرگانیکی مووسلاوی که ناوی مه تی بووه آشنای
 به یا نهکا . له پاش چوار روژی ووچان له ویوه روو
 نه کانه هه له بیجه . هه له بیجه نهوسا هه ره چه نده به ناو
 ده همان پاشای جاف حاکی بو ، به لام به راستی له زیر
 حوکی ژنه کی ، عادل خانی به ناوبانگدا بو .

مسترسون به پی آسای وولات ، بی په روا سهر
 نهکا به مالی تابه ر به گکا که کوری گه وری خانم بو ،
 وه خوی به نووسه ر و بازرگانیکی ایرانی پیشان نه را .
 به فهرمانی خانم ژووریکی سهره وه می نه دهنی له مالی تابه ر
 به گکا ، به لام له پاشانا نه گزیننه وه ژرخانیک له خانوی
 خانم خویدا ، وه له وی به ره به ره نه کی نو سهری قارسی
 وورگرت بو خوی .

له گهرانه وه کی میسترسوندا هیج یانیکی هه ل
 هیرانی کی به تی (هوبه) نه وی تابه نه له لاین تابه ر
 به گه وه ، هه تا له باری ده سی پیوه ترا نیشی نه لی که
 نه وان ، به تابه نی خانم که نه ی و بست به نینه وه تا کو
 دوو کوره به چوکتره کی فیری قارسی بکا ، هه موو
 چه شنه نه گهره بیکیان خسته به ر ، که کانی رویشستی
 هات . له گه ل نه مه شدا میسترسون له وی به ته وادی
 دلنیا نه بو .

هوی به کمی هه رسان بوونی ، نه مین نه فنه ندیک بو ،
 نو موسولمانیکی نه له مان ره گه ز ، که بووو به آموزکاری
 بزیشکی خانم . نه مین نه فندی بزیشکه دروزه به
 بوونی سه یاحیک ، له ویدا که هه ره چه نده ایرانیشی بی ، گه
 لی سالی له هورویادا راپواردوووه ، که ورتوبوه ترسه وه ،
 نه کو ساخته کاریه کی بخانه مه بیان ، به وه ده سی کردبو به
 چاندنی کومان نه میشکی تابه ر به گه وه . وادپاره هم
 کوششانه ، له بو جنس ودینی بیگانه که بز ، بو آماج
 و کاروباری آراسته کراوه .

دووه هه پهبودنی شیخ الاسلامی سنه بو له و

دلاستووری ئه تلاتیک

اقتصادی دا ، به آمانجی ئه وه وه که سه بهی کار بهرز بکریته وه و اقتصادیات پیش بکوی ، وه آسایشی کومه لی پاریزی .

شه شهم : له پاش له ناو بردنی دوا یی نازی زوردار ، ههردوولا هیوان همه که آشتی یکی وه ها دا به زری که هه موو نه وه کان بتوان له ناو سنووری خویاندا ، به سه لامه تی دانیشن و بزین ، وه که هه موو که سی ، له هه موو خاکیکدا ، به بی ترس و احتیاج بزی .

هه ونهم : آشتی یکی وه ها ، ری ئه دا به هه موو که س که بتوانی به ناو زربه او کیانووسه کاندای بی ته گه ره و قورت بسووربته وه .

هه شته م : ههردوولایان واپروا ئه کهن که هه موو نه وه کانی گیتی ، له بهر ئه سبایی راستی و ژایی ، به بی دست هه لگرن له به کارهینانی هه زو زور ، چونکه ته گه ره دوام بکری له سه رک چک کردنی هه وانی ، به زری و زریایی ، که به کار بهترین له لایهن ئه وه نه وه وانه وه که هه ره شه ی په لاماردان ئه کهن له ده ره وه ی سنووری خویاندا ، وه یاره ننگ ب هه ره شه ییکی واکه ن ، آشتی آینه نا بارزری . ههردوولا له و پروا به دان که هه تا ریکی یکی فراوانتر و پا به دار تر دا ئه مه زری بی بو تأمین آشتی گشتی ، جاری زور بیویسته که هه چه شنه نه ته وانه بی چه ک بکرین . دیسانه وه ههردوولا یاره و هانی ئه وه هه موو ته دبیره کردنیانه ی تر نه دن که باری گرانی پر چه ک بوون له سه رشانی نه وه آشتی بهروه ره کان سوک ئه کهن .

سه ره کی چه ره ی شاره به ک گرتوه کان میسه تر روزگه لت و سه ره کی وزیره کانی بهریتانیا میسه تر چه رچل که حکومه نی بهریتانیا ئه ونی ، که کو بو نه وه پیکه وه ، به دروستیان زانی که هه ندی سه ره تایی سیاسه نی وولانی ههردوولایان آشکرا بکه ن بو ئه وه که بینه بناغه بو آینه دی چاکترو ر به ختیاری گیتی ، هه م سه ره تاییه ئه مانه :

به گم : وولانی ههردوولایان چاویان له ده س کهوتی هه یج زه وییک و شتی تر نه .

دووم : هه یج لایه کیان آره زوو نا کهن ، به آره زوو و خوایشی آزادانه ی نه وه کانی په یه وه ندی دارنه یی ، هه یج گورینی له وولات و خاکدا روو بدا .

سه م : لایان وابه که هه موو نه وه کان به ده ست خویانه که چه شنی حکومه نی خویان هه ل بزیرن ، له زریایی . وه هه ر دوولایان آره زوو مهندن که حه قی حو کرانی و سه ره خوی بدریته وه بهر نه وانه که بازور له حه قه بی بهش کراون .

چوارهم : له گه ل چاودیری کردنی گه شه کانی ایستاندا ، هه ر دوو وولات بی ته کوشن که هه موو ده وله ته کان ، که وه ره و به چوک ، سه رک و توو ، یان زیر کهوتوو ، و کو به ک به شدارین له بازرگانی و ئه وه که ره سه ته خاواهی گیتی به که بو حه وانه وه ی اقتصادی یان بیویسته .

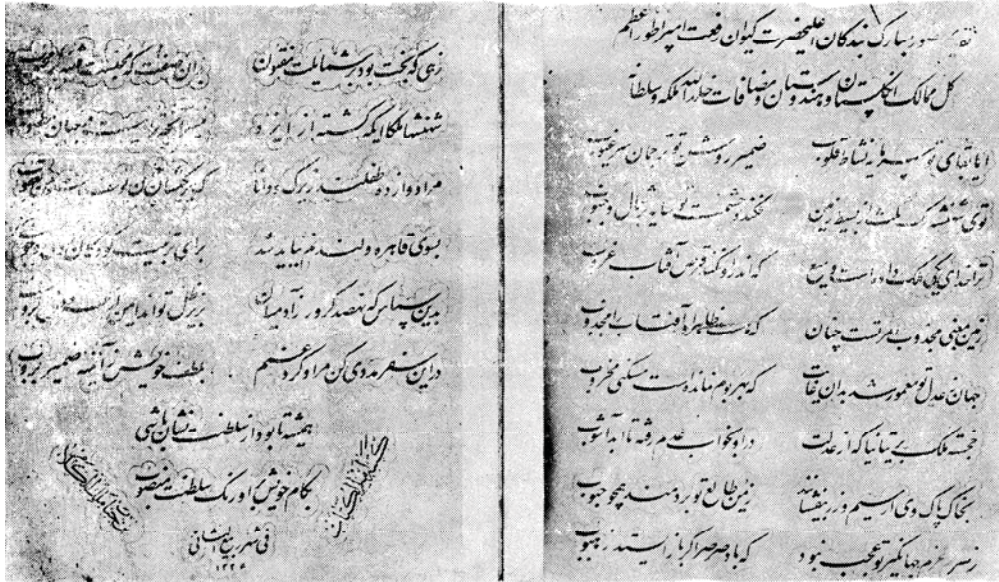
پینجه م : ههردوولا آره زوو مهندن که له ناو هه موو نه وه کاندای هه ره وه زیکی ئه وای بهترین ته به ره هه م له مه یانی

که شتی گه لی ای تالی تیکه ل به به ک

گرتوه کان ئه بی .

هه مه نیگاری روو خینه ریکی ای تالیه که له ناو که شتی گه له کی ای تالی دا به ره و ماله ته ئه روا بو ئه وه که تیکه ل به به ک گرتوه کان بی . له نیگاره کدا ئه بین که زریا وانه کانی بهریتان له ناو روو خینه ریکا نزیکیان بوونه ته وه .

ملك الكلام تهذيب و زانایکی کورده و خهاسکی شاری سنه به .

هم یادگار به بهابهی سهروه بهلگهییکی شیرینی دیریکیه بو هوه که کورد ، هر له میژوهه ، بهدل بهندیوار و خیرخواز و ستایش پیژی تهختی بهرز بهخت و نهتهوی معزنی بهریتانی بووه . لهو سهده تاریکانهی هم وولاته برجهور و ستمانهدا ، بریسکی روشنایی داد و بهزهین و مرددیوم نهوازیی دهولهتی بهریتانیی مازن دوروا و دورر هئی دا له چاوی کورد . خوا ویستی که شهوقی هوه روشناییه مردوم حسینهروهه به بهیزتر و بهگورتر ب . که چی لهبریکا همهمعنی زادهی تاریکی ، نازی بزوتوهه ، هاته سهکک (۱) . بهلام بو خوش بهختی جنسی آدهمزاد ، فرهبدوونی (۲) دعو کراتی لی راهری ؛ هوه تا بههموو چهشنه چهکی دای نهپلوسی ؛ نیوه مردوی کدوهه ، ها کا گیانی بری و زهمینی پیروزی پاک کردهوه لهم نهژدهها بهدکاره بیسهی دژمن بهآدهمزاده .

توفیقی دهی

(۱) له آویستاوه : ماره سه کهروههگه (وانا ، نهزی دهها که = زههاک) له وولاتی « بهوری » دا سهده ههسپ ، ههزار گا ، ودهه ههزار مهری پیشکش کرد به قوربانی بو « نهناهیته » (فرشتهی آو = تهسیرهی زوهره) ، وه تههه لی ویست : « بم دهری ، نهی « نهردقی سووره » ی پیروز و ژین بهخش ، که گشت ههوت کیشورههه کی زمین له آدهمزاد چول پکام » . بهلام نهردقی سووره تهههه نادانی .
(وورده آویستا ، آبان بهشت ، ۲۹ ، ۳۰ ، ۳۱)

(۲) له آویستاوه : تره تههونه (فرهبدوون) ی نهوهی نهویه (آبتین) ، له بهری قارهمانان ، لهسر سهکو چوار سووچهکانی « وهرنه » سهده ههسپ ، ههزار گا ، وه ده ههزار مهری پیشکش کرد به قوربانی بو « نهناهیته » و تههه لی ویست : « بم دهری ، نهی « نهردقی سووره » ی پاک و پیروز و ژین بهخش ، که ماره سه سهه سه کهروهه شش چاوه ههزار هوشهکه بکوژم . هم دروجه (درج) دیوهلووکه به تواناییکی زود خراب و کوشدهی هه به بهسر سهزهمیندا : هم دروجه لهوانهی نهزو مهیبهس (لههرهمن) هتاونه بوون لهم گیتی هدا بو نیک دانی پاکتی کیتی ، لهگشقیان توانانه » . نهردقی سووره تهههه لی بهختی . (وورده آویستا ، آبان بهشت ، ۳۳ ، ۳۴)

ووتدی زور به بهای شاعریکی گون

میرزا شفیع

دهرویشپانهن

میرزام نهاسه‌ی دهرویشپانهن

تاکس نه‌واچر جه وشپانهن

جه تابشت دمرد دل ریشپانهن

ایرادم کهردهن بشیم‌وشاران

روخست بوازوم جه نه‌کبه‌داران

« الله دوست ! » کهردام چهن دهرویشان

احسان کهران‌بیم کبسه‌ونی ویشان

تاجی دهرویشی خه‌رقه‌ی ابتاعت

جامی چل کبل ، سنگی قناعت

موهره‌ی موهر به‌ند حه‌لقه‌ی زینارکیش

جلدبه‌ندی جزدان دهرویشانی پیش

لونگی شال ده‌سمال که مهر به‌ند زنجیر

به‌ندی شیر قولاب ، ره‌شته‌ی شاخ نه‌فیر

عسای بادام چوپ ، خلخالانی قول ،

جیهی به‌قبه‌دوز ، که لپوسی کدشکول

باتاوو پاپیچ ، واحی دهرویش

کسومی ماران گه‌ز ، گوره‌وی و ده‌ت کیش

به‌بدا بهی دسگا ، بهی نه‌سسه‌وه

مین به‌خت و خال پوست و ماسه‌ره

شاخ نه‌فیر وه‌دوش ، ده‌ست وه عساره

چوار قورنه‌ی جهان بده‌ین و پاوه

سه‌ره‌رای مه‌پشت نه‌ده‌رین وه کف

هه‌ول نه‌واف کین باره‌گای نه‌جف

جه‌ت بوازورین جه خواجه‌ی قه‌مه‌ر

هفت سال چون په‌یک ره‌وان کین که‌مه‌ر

نه‌وند وولاتان بکه‌ردین نه‌لب

پای نه‌ختی خونکار به‌غداد و حه‌لب

راگه‌ی یابان ، بکه‌رین نه‌وه‌ر

رو بکه‌رین نه‌چین و ماچین و خاومر

به‌غداد و حه‌لب کوفه و میسروشام

نه‌خت نه‌سته‌موول به‌ینو لهرام

تابه‌فه‌ی به‌من نه‌مختی بولفار

تا به‌و مه‌لباعور نه‌لی نه‌رنک شار

شاری زه‌نگه‌آباد مه‌کی بی قیاس

مه‌گانی مه‌بون جه‌زیره‌ی نه‌ناس

نه‌سپه‌ر کوی نه‌لبورز له‌ی سه‌ر تابه‌وسه‌ر

بی‌دی به‌حر و به‌ر دانه‌کم که‌مه‌ر

جه‌به‌ل جه‌به‌لان ده‌ریا و روود و بیل

جه‌نگلی جه‌نگه‌لان وه‌تن کرده‌ی نیل

تا به‌و جه‌به‌لان جه‌به‌لانی چول

ماوای کرون ، یی‌ابانی ح‌ول

ده‌ر به‌ندی یا‌جوج ، به‌ته‌ی نه‌سکه‌ندمر

مه‌ده‌نی یا‌قوت ، مه‌کانی نه‌حمر

شارانی به‌حره‌ین ، ده‌ریا و مه‌سکه‌نان

به‌ک لنگی سه‌کار تا‌شاری زه‌نان .

هفت سال هفت ایقلم نه‌ی کهرام به‌جه‌خت

مه‌دارم نه‌بو به‌وه‌خت و بی‌وه‌خت

سه‌ره‌به‌نجم ریش بو وه‌ نیشی خاران

توند به‌لقار به‌دوم چهنی ستاران

نه‌ به‌رو خوراک ، نه‌شه‌وه‌ باکم بو

نه‌که‌ی زووخ‌ی جه‌رگک ویم خوراکم بو

بویرین جه‌ده‌ست ده‌وی سه‌ولپا

سه‌ر بده‌ین نه‌تووی خه‌به‌ی به‌مه‌نشا

وولانی جه‌به‌شی ، ملکی آده‌مخوار

جه‌زیره‌ی آفاق کس نه‌برده‌ن چار

جه‌ولای میله‌ان کشته‌یری کابول

سه‌ر بده‌ین نه‌چای هارووت و بابل

شهرت بو من جه‌داخ ره‌نگک زه‌ردی وه‌تن

سه‌دای نه‌فیرم به‌رشه‌وه‌ جه‌ خوتن

ئەمەلىيەت ۋە ئىقتىسادىي بەدلىشنىڭ پىكىرى ھىندىستان ۋە ئىنگلىز ۋە ۱۹۳۹ تا ۱۹۴۳

ھىندىستاننىڭ ئىقتىسادىي ۋە ئىجتىمائىي زاماندا

ھىندىستاننىڭ ئىقتىسادىي بەدلىشىنىڭ پىكىرى ۋە ئىقتىسادىي بەدلىشنىڭ پىكىرى ھىندىستان ۋە ئىنگلىز ۋە ۱۹۳۹ تا ۱۹۴۳

۱. ھىندىستاننىڭ ئىقتىسادىي بەدلىشىنىڭ پىكىرى ھىندىستان ۋە ئىنگلىز ۋە ۱۹۳۹ تا ۱۹۴۳

ئىككىنچى دۇنيا ئۇرۇشى دەۋرىدە ھىندىستانغا ئەۋەتىلگەن ئىنگلىز ئۆسكۈنىسى

ھىندىستاننىڭ ئىقتىسادىي بەدلىشىنىڭ پىكىرى ۋە ئىقتىسادىي بەدلىشنىڭ پىكىرى ھىندىستان ۋە ئىنگلىز ۋە ۱۹۳۹ تا ۱۹۴۳

ھىندىستاننىڭ ئىقتىسادىي بەدلىشىنىڭ پىكىرى ۋە ئىقتىسادىي بەدلىشنىڭ پىكىرى ھىندىستان ۋە ئىنگلىز ۋە ۱۹۳۹ تا ۱۹۴۳

ھىندىستاننىڭ ئىقتىسادىي بەدلىشىنىڭ پىكىرى ۋە ئىقتىسادىي بەدلىشنىڭ پىكىرى ھىندىستان ۋە ئىنگلىز ۋە ۱۹۳۹ تا ۱۹۴۳

ھىندىستاننىڭ ئىقتىسادىي بەدلىشىنىڭ پىكىرى ۋە ئىقتىسادىي بەدلىشنىڭ پىكىرى ھىندىستان ۋە ئىنگلىز ۋە ۱۹۳۹ تا ۱۹۴۳

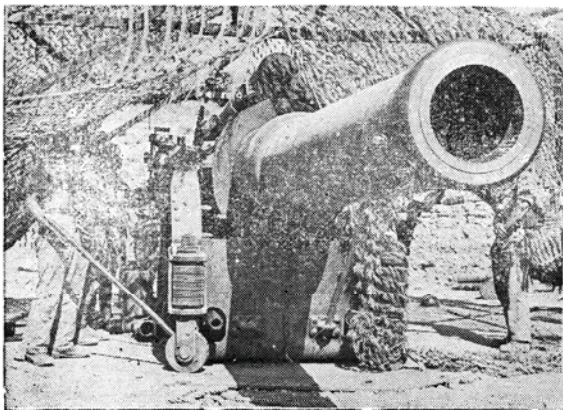
بهلاماره سرکه و تووه کئی ایران له گهل ته ودا که
تهو هبله ژیا نه بهخبو کردنا نهی باراست که لیری گهوی
قارسی وه ته چن پوروسیه ، هموو فروقه بگانی ته و ره شی
له ناو برد له و ناوانه دا .

نیروه کانی بهریتانی له هه لکوتانی روژه لانی ته و ره بکادا
حبشستانان به چهند مانگیگ دا گیر کرد . تم وولاته
که به هجرتی یکی بهرگری سخت کرابو ، پیوانه کئی
ته و ندهو نیویکی وولانی ته له ماتیابه . حبشستان وخشه
وولات بو که ته و ره به ندهی کردبو ، وه نوخسه
وولاتیش بو که آزاد کرا .

نیروه کانی بهریتانی روژه لانی ته و ره بکایان
به خیرانی بکی را دا گیر کرد که هموو هه لکوتانه سر

بربریکی آزایاهو دوور پشانه بو ناردنی فریا زور به په له
بو هه و له شکره ی بهریتانی که له زیر فهرماندهری
چهنرال ویشل دا له با کوری ته و ره بکادا بو . تم دس
پیشکویه هاوینیه بو ، بناغی هموو پلانه کانی سپارانه
سرکه و تووه کئی هاوینیه کان له با کوری ته و ره بکادا .

۲. له شکره ی بهریتانی چی کرده و هیک پیک هیناوه ؟
له شکره ی بهریتانی چند دژواریکی بهری گرنگی
تهخت کرد ، که برتی بو له کئی له شکره ی بهریتانی
له چار یاسی بهریتانی دا ، وه شکست هینانی له شکره
ژووه کئی فرهنسه که هاوینیه هره که وری بو
له چنگی بهری دا ، وه بیویست بوونی له شکر کو
کرده و هه لده بکی زور کورتدا ، وه له دس چوونی

بیشکوتنی سهرازه کانی بهریتانی بهره و
سهرازه کانی « کانا یا » ته و نده تیز و خیرا
بو ، که له گهلی حی دا که دژمن توپی زیابری
ئیدا دامه زرانده بو ، سهرازه توپی کانی دژمن
بی ته و نو بکیان پی بتقیری رایان کردبو .
له گهلی جیگه شدا به ته ره کانی دژمن به گشت
سهرازه کایانه ره کورته دهستان . هه بیگری
په کیک له و توپی داگیر کراوانه که ته شکیلی
۳۰۷ مبله ته ره و له سالی ۱۹۱۷ دا دروست
کراوه .

گرته و ه کانی بهریتانی دوانی آسان کرد ، له گهل
ته و هشا که بیروه کانی بهریتانی له (سوداندا) له بهری
هه لکوتانی ۱۹۲۰ دا هه ته و ندهی ده به کیک نیوی
دژمن بو .

له شکره کانی چهنرال که ته گم ام له هه لکوتانی
روژه لانی ته و ره بکادا له ۱۷ روژا (۱-۱۷ مارت ۱۹۹۱) ،
ماوهی ۷۲۴ میل پیشکوتنی له (ووقادیشو) وه بو
(جیجیفا) ، وانا به هه یایی ۴۴ میل له روزیکدا .

ته و ه خیراترین بهره دوانی سپامبه له دیریکدا ،
مه گه ره هه له نوماری ۱۹۰۲ ۱۹۴۳ ی له شکره
هه شته ودا وینه ته و ه بی .

گره سه و تقابکی زور له شهری دانگر کدا .
نیروه کانی بهریتانی زور آزایاهو به آره زو جه نگین ،
نهک هه بهر بهر به دژمنیکی که له ره ق ، به لکو بهرام بهر به
باریکی زور ناسازیش ، له شکره ی بهریتانی نه چوه هیچ
شهریکوه که تی بدا دژمن به ژماره له خوی زور پتر نهی .
له شکره ی بهریتانی هه له پیشانیه کانی ته و راو ته و ره بکاو
آسیادا شهری نه کرد ، به لکو ته رک خلاقاندنی دژمنیشی
به چی هتا له سوربه و ایران و مه ده گه سکر و هندستاندا .
بهرگری بهریتانی کان له بوناستاندا له به هاری ۱۹۴۱ دا
جه دوهلی وهختی ته له مانی سهره و زیر کرد ، وه
وهختیکی برای له دس ته له مانه کان دا که زور ژیا نی بو
پوروسیه

(۴ - ۲۳) نهمین دووم (۱۹۴۲) نژیکى ۸۳۰ ميل پيشكوتن له (المدين) - وه بو (اجدايه) ، وانا به مه پايه يى ۴۴ ميل له روزيگدا . نه له مانه كان واپتايه كان ۷۵۰۰۰ سرازيان پتر له دهس چوو ، له دهس كردنابندا لهزه ويى ميسر له لايهن له شكري هه شته مه وه . سه ره راي نه مه دژمن له هه موو چه شنيك نژيكى ۵۰۰ تانك و ۱۰۰۰ تونپ له دهس چوو . نه م پيروزيه يى نه فتركا له ماوي ۱۲۰۰۰ ميل زوياني له بشه يى سه ره كى دورگه يى پوريتانيا وه دور ، دهس كوت . پياو نه توانى مانايى نه مه نى بجا ته گه ر بزي كه بو تاقى قيرقه ييكى آسايى بو نه و پتر زويانك ۱۷۹۱۰۲ سه ندرق و (۷)

نيره كانى جه نرال كه تگه ام له هه لكو تانى روزه لاني نه فتركا دا له ۵۳ روزدا ۱۷۳۵ ميل به ره و نه ديس ابا پيشكوتن . نه مه به جى هيتايكى وورهبه ره . له روزه لاني نه فتركا دا (۳۰۰۰۰۰) سه راز له له شكري ايتالى نه فتركا كرا ، وه له نيو ميلون پتر سه رازى نه وه ره له جه ننگ به دركرا له به لاماره كانى نه فتركا دا .

ايتا پتر له ۱۰۰ جه نرالى ايتالى ديبلن به دهس پوريتانيا كه نه وه . له به كم به لاماره كى باسكوري نه فتركا دا ۲۵۰۰۰۰ سه راز له نادره ، وانا له شكريكى وه به قى دژمن له نادره . له شكريكى پوريتانى له ژير

دا گير كردنى سه يه : — له سه يه دا گه لى خانوو به وونه يى پو جى كونه پيشه و ايان موسوليني راز فراه وه . له م نژيگه دا نه بين كه سه رقى شارى له تبتى به خوشى خويان وونه به فتركا كنى پيشه و كو نه كيان نه كو ژبه وه .
 كرمه ليكى گه وه له سه رقى له تبتى به بهر كورژانده وه يى هه لايكى ترى موسولينه وه وه ستان ، له لايهن خوياره وه . هه لانه كه وا نووسرا بو : « دوانى ، پوريتانياى مه زن آزاروايشى گزى كورگى رومانى چيست »

كه شتى ۱۰۰۰۰۰ تونى پيوسته .

۳ . نه وه يى كه شتى گه لى به ريتانى پيكي هينا

كه شتى گه لى به ريتانى ، هه وه كو له شكري به ريتانى ، نه بو به سه ر بارىكي نه ازدا زال بى ؛ رمانى فه ره نه وه و چوونه شه ره وه يى ايتاليا و ژاپون نه ركى هه ره گه وه ريان نه ربه يه سه رشانى كه شتى گه لى به ريتانى . نه خوازه لا نه له ماناوا يى لى هات ، زال بوو به سه ره وه بوو زريا به ره كانى نه وه رپادا به دروژا يى دوو هه زار ميل له باكوورى نوره جه ره تاشاخه كان پيره مه كه زنجيره ييكى بژيكى گرمى پيكره به سه تراو دروست نه كن بو نه وه ژير زرياو كه شتى سه راو . وه سوودى

فه رمانده رى جه نرال ويشلدا له ۲۰۰۰۰ سه رازى كه مته ره دهس چوو . نه له مانه كان واپتايه كان له دووم به لاماره كى باكوورى نه فتركا دا هه تا كا وونى دوومى ۱۹۴۲ ، ۹۱۰۰۰ سه رازى ترين له دهس چوو . له شه رى ميسر دا له دوومانگه دا كه له نه وه يى مانگى آغستوس ۱۹۴۲ دا نه واو نه ب ، (۱۰۰۰۰) ديبل له نه وه ره يه كان گيرا .

له شكري هه شتم له ژير فه رمانده رى جه نرال نه له كسانده ر و جه نرال مو تى گومهرى دا له هه لكو تانى سه به مى باكوورى نه فتركا دا له جه ننگى ميسر دا نيره يى نه وه ريان به زانده ، (نه شتى) به گم — نه شتى دووم ۱۹۴۲) . له شكري هه شتم به ريتانى له ۱۹ روزا

که بلین رزگار کردنی نیروه بهلامار دهره گئی
 بهریتانیا لهسکانی چول کردنی نورویج و داننکرک و
 یونان و کرینا همووی لهسایه ی شو تیکوشینه خورتهوه
 بو که کشتی گهلی جهنگلی بهریتانی لهگه
 کشتی گهله بازرگا نه کیدا بهختیان کرد .

هیشتا نیروه چه کداره کان به کاروانی گهروه بو
 گهلی ماوهی دورر تگوزرینهوه بومه بیانه کانی شهر
 له هموولایسکی جهاندا . بو ناردنی یلریه
 بو روزهلای نلوهواست به سووری گه پوی
 حیوادا ، کشتیکان دوازده هزار میل
 تهرن ، نهونده ماوهی تریش تهرن
 ناهیندستان . زیانه کانی کاروانی سه راز زور
 کم بو ، چونکه له گردی سه میلیون
 سه راز که گزراونه تهره بو هموولایسکی
 گتی هر ۱۳۴۸ سه راز له ناو چوره .

مابیت (لهغم) ماله کان له نهرکی
 گه یاندنی کاروانه کانا بو هموولایسکی آوه دان
 بهسای ، سوورکی گرانگیان نوانسد ،
 چیرنکه نه بو هموو آوه کانی زریا بهری
 سووری بهریتانیا و زریای نارهواست و
 ناوچی کاپ و زریا پاره کانی هیندستان و
 آوسترالیا لهو مایانه پاک بسکتهوه که
 دژمت پرش و بلاوی کردونهوه .
 ژماره ی شو ماینه ی له ریگا پاک
 کراوه کاندای شکیفراون بهس بو پورماندن
 دور نهوندی هموو کشتی گهلی
 بازرگانی بهریتانی ، نه گهر هم ماینه

بهلرانیه کاره ریتهره کی خویان بکن .
 له زویا دا همیشه زبکی شش سهه کشتی
 جهنگلی بهریتانیا هن که هه ندبکیان نهونده هه سینهوه
 له زریادا که کس له کان آسایشندا به پیریا نایب
 نهوده ره کان له سالی ۱۹۰۱ دا ۲۵۰۰۰۰۰ تون
 کشتیان به گبراو نوقوم بو و پاک کورنوهوه له دهس
 چوره ، وه ناسالی ماری ۱۹۱۳ نه له مانه کان وایتالیاییه کان

دهس کورتی دژمن لهم جیگایانه گهلی زور تره بهوی
 لهروه که مارچه بانه کان اتوانن بشککانه ایرهنده ، که
 له جهنگلی پیشوودا به ده سیانهوه بو ، نه بچاره
 به کاربرتن .

بهلام لهگهله هموو نه مانه تا دیسه اوهه پتر له
 ۱۲۰۰۰۰ کشتی بهریتانی و هاو به مانه کان به
 کاروان چون بو بهنده ره کانی بهریتانیا . له چاوی

له هیش نیگاری هندی چه تر یازه بهریتانین
 که مهنی خو بهردانهوه نه کن

(له سته) نهو زیانه ی هم کاروانه لی یان کورنوه
 تامانگی کورنی به دهی سالی ۱۹۴۲ له سه دا نیو که تر
 پوه . آشکرا به که کشتی گهلی بهریتانی له کاری
 بهری کردنی کاروانه کاندای کچی گرانی به سه روه به
 وه نه گهر هم کرداره به رزه روزیانه نه بوایه بو
 بهری خستی کاروانه کان بهسای ، بو بهریتانیا زور
 دژوار نه بو که له سه تیکوشینه کانی پروات . نه شی

جهنگی تری دژمن گه باندووه . وازان نه کری
که له سه مانگه دوایه کی سالی ناو براددا له
ناوچهی زریای ناوهراسنا ۵۵ لهم کشتیانه نوقوم کراون
و ۲۰ ی تریشان پاک خراون . تاروژی ددی تهربری
دووه بی سالی ۱۹۴۲ هارپه اینه کان تونویوانه که ۵۷۰
ژر زریای تهوهره ووردوخاش بکنه ، یان له کار
بخشن . کشتی گلی بهریتانی له زریای ناوهراسنا
هه وو کرداره جهنگیه گهورکانیان بردوتهوه ، که
کوله بارانی (تارانتو) و شهردگی (گپدی ماناپان)
له ناو نهوانه ان . له و روزووه که ابا ایا چ ته جهنگهوه

پنج میلیون نون کشتی بازرگانان له دهس چووه ،
پنوقوم کران و فریران له لاپن بهریتانی اییه کانهوه .
هر وه ها کشتی گلی بهریتانی له گهل چکی هوابی
شاهانه دا تریکه ی سه میلیون نون کشتی تری تهوهره یان
له کار خستووه . بیجگه له و هوش دوو کشتی جهنگی
ژلامی تهوهره و ۱۴ راوین و ۸۷ روخینه رو گلی
ژر زریا و چهنه پارچه ییکی تریشان له کشتی گلی
پاربه درین له ناو بردووه . ژر زریه کان بهریتانی
له سه ساله کی پیشووی تم جهنگه دا ۳۰۰ کشتی
به خبو گری دژنیان نوقوم کردووه ، هر تم

لهم نیگاره دا میستر چهرچل له کانی
وه ستانکیدا له ایستگه ییکی پچوکی کانا دا
له سه شه منده نره تایه تبه کی وه ستاوه ، سروش
له خواروهه چه په رزانی نه کن و نیشانی V ی
پو نه کن . میستر چهرچل چه شنه جلیکی زریای
له بهرپه ، وه چروته هوگره کی به نه سه وه به .

هیچ کشتی ییکی سه راوی ایالتانی پپی نه کراوه که
هیچ کشتی ییکی جهنگی بهریتانی نوقوم بکا .
وه کشتی گلی ایالتانی تامانگی مارتی پیشو و ۱۰
راوین و ۴۸ رووخینه رو ژماره ییکی زریان له ژر
زریا له دهس چووه . کشتیه جهنگه کانی بهریتانی
کهلی پیروزی بریسکری دهس کورت به سه
کشتی گلی نه له مانیدا ، دوو کشتی جهنگی
گهوره ی به اوبانگی نه له ایا نوقوم کرد ، به کسان
(گرت شپی) و دووه یان (بسارک) .
تامانگی گولانی سالی ۱۹۴۲ له کشتیه جهنگه
سه راوبه کانی نه لانی و ایالتانی له سه دا ۸۶ - یان

ژر زریایانه میلیونیک نون که شتی تهوهره یان هر
له زریای ناوهراسنا تاروژی ۲۳ کاوونی دووه می سالی
۱۹۴۳ نوقوم کردووه .

له سه ساله کی پیشووی جهنگه دا ژر زریاکانی
بهریتانی ۸۷ کشتی نه لمان و ایالتان نوقوم کردووه ،
یان له ناو بردووه . وه ژر زریاکانی بهریتانی ساو
هارپه اینه کانی ، بیجگه له هیته کانی نه ریکایه کان ، له
سالی ۱۹۴۲ دا ۱۰۶ کشتی به خبو گری و ۱۵
کشتی جهنگی تهوهره یان نوقوم کردووه و زریای
گهوره یان به ۱۹ کشتی به خبو کردن و ۹ کشتی

ته‌ل‌مانه‌کان له به‌ست‌بون که له نیو پتری فروکه بجه‌نگه‌کانیان له روزا آوا به‌یلنه‌وه ، له‌باتی نه‌وه‌ی بیان رژیته پیشانه‌گی روسیه‌وه .

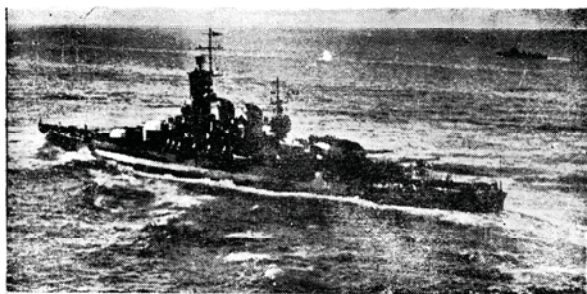
ته‌نیا کوه‌لبک له‌فروکه بجه‌نگه‌کان له‌مانگی مارتو نیسانی سالی ۱۹۴۲ دا دوو میلیون میل فریون . به‌شی زوری ته‌م هه‌لسانه‌ له‌سه‌ره‌کالی اینگیلێز ، یان فره‌سه‌ی داگیر کراودا بووه . به‌کی له‌ایستگه‌ی فه‌رمانده‌ربه بجه‌نگه‌کان له‌گه‌ل فروکه خانه‌کانیان له‌سه‌ره‌تای جه‌نگه‌وه ۹۰۰ فروکه‌ی ته‌له‌مانی تیک شکاندوه .

فروکه بجه‌نگه‌کان له سالی ۱۹۴۲ دا ۴۰۰۰۰ جار فریون بو‌پاراستنی کاروانه‌کان . ته‌سه‌رو فه‌رمانده‌ری بومبا هاوێژباری جه‌نگی هه‌وایی گوریوه . ته‌له‌مانه‌کان ده‌سیان کردووه به‌تی‌گه‌یشتن که‌مانی بومبا بارانی کومه‌لی چه‌ بوشاره‌ پیشه‌سازه‌ گه‌وره‌کان .

ته‌م فه‌رمانده‌ره یاریه‌ی ۸۷۰۰ کاروانیان دا ، بو ته‌م ته‌ره‌که ۳۱۰۰۰ هه‌لسانی کرداری پیوست بو .

فه‌رمانده‌ری زریا په‌ر له مانگی کانونی په‌که‌می سالی ۱۹۴۲ دا پتر فروکه‌ی به‌ده‌سه‌وه بووه ، له هه‌موو نه‌وه‌ی نیروی هه‌وایی شاهانه له‌سه‌ره تایی جه‌نگدا به‌ده‌سه‌وه بووه . له سه‌دا هه‌شتای ته‌م نیروه خه‌ریکی له‌ناو بردنی ژیر زریا کله‌ وله سه‌دا بیستیخی خه‌ریکی په‌سه‌وانی کاروانه .

نیروی هه‌وایی شاهانه به‌چه‌شیکه‌ی ته‌نجایی نیروی هه‌وایی ته‌له‌مانی شکاند له‌سه‌ری به‌ریتانادا . له‌روژی ۱۵ مانگی آگستوس ۱۹۴۰ دا فروکه‌وانه‌کانی به‌ریتانی په‌لای که‌یه‌وه ۱۸۱ فروکه‌ی دژنیان خسته‌ خواره ، وه له‌روژی ۱۵ په‌یلوولیشدا ۱۸۵ فروکه‌ی دژنیان هینابه‌ خواره‌وه . ژماره‌ی فروکه‌کانی ته‌له‌مان که به‌راستی تیک

ته‌هه‌ پارچه‌بیکه له پارچه هه‌ره تازه‌کانی کشتی گه له جه‌نگه‌گی اینالیان که خویان‌دا به‌ده‌س هاو‌په‌مانه‌کانه‌وه

چه‌کی هه‌وایی به‌ریتانی له سالی ۱۹۴۱ دا له سه‌دا سه‌دوتون بومبای پتر له سالی ۱۹۴۰ برداوه‌نه‌وه به‌سه‌ر کولکه‌ ژبانیه‌کانی ته‌له‌مانادا . له مانگی کانوونی دووم ومارتی سالی ۱۹۴۲ داله‌سه‌دا سه‌دو په‌نجاتون پتر بومبا فری دراونه‌ سه‌ر کولکه‌کانی دژمن ، له‌چاو ته‌م دوو مانگیه‌ی سالی ۱۹۴۱ دا .

بومبای هه‌ره قورستان که چوارتونه ، نژیگی شانزه‌جار گرانتره له هه‌ر بومباییک که له‌هه‌وپیش له‌مانگی کانوونی دووم و ومارتی سالی ۱۹۴۰ دا به‌کاره‌یجراوه ، و دوو ته‌وه‌نده‌ی ته‌واره بومبایانه قورستره که له سالی ۱۹۳۹ دا هه‌ل ته‌گیران .

چه‌کی هه‌وانی به‌ریتانی له‌روه سه‌ ساتیه‌که‌ی ۲۸ - ۲۹ ی مانگی مارتی سالی ۱۹۴۲ دا که کردبه سه‌ر شاری لوییکی ته‌له‌مان ، ته‌وه‌نده‌ی بومبا په‌رداوه‌وه

شکیراون گه‌ل پتره له‌و ژمارانه که به‌سه‌می بلاوکارانه‌ته‌وه چه‌کی هه‌وایی به‌ریتانی له‌مانگی آگستوس و ته‌یلوولی سالی ۱۹۴۰ دا له ته‌نیا روزبکا له‌پنج جیگا دا پتر له سه‌د فروکه‌ی دژمنی خسته‌وه خواره وه . وه گردی‌ی ته‌و فروکه‌انه‌ی دژمن که له‌و دو مانگیه‌دا خراونه‌وه خواره وه (۲۲۵) ، هه‌را به‌ره به‌مه نیروی هه‌وایی شاهانه خوی ته‌نیا ۶۱۶ فروکه‌ی له‌ده‌س چوووه .

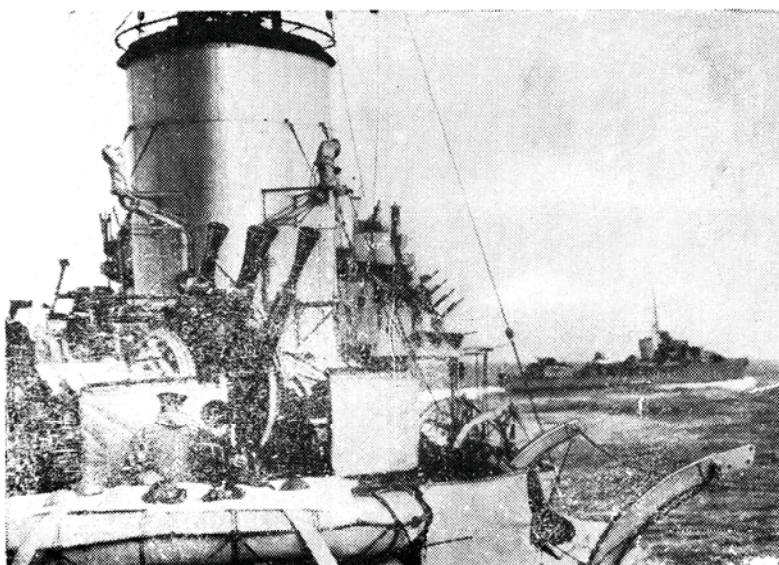
له‌یاشی به‌زان‌سدنی نیروی هه‌وایی ته‌له‌مان له‌سه‌ره‌گی به‌ریتانادا ، وه له‌و کاته‌دا که ته‌له‌مانه‌کان له‌روه‌کان هه‌ل گه‌رانه وه وچوون به‌گژیابانا ، انجا فه‌رمانده‌ری فروکه بجه‌نگه‌کانی به‌ریتانی ده‌سیان کرد به‌کرداری په‌لاماردان . فروکه‌کانی به‌ریتانیا ده‌ستیان کرد به‌کوتانی به‌لچیکا و هه‌له‌نده‌و فرسه ، وه ته‌له‌مانه‌کانیان له سه‌ر فروکه خانه‌کانی خویان شکاند . له سه‌ر ته‌وه

به ۳۵ دقیقه ۱۷۵۰۰۰ بومی آگریان به سر شاری (هامبورگ) دایراند. له شهری په کی مانگی آغستوسی سالی ۱۹۴۲ دا پتر له ۱۵۰ بومی چوار هزارپاوه نی له پنجا دقیقه دا به سرشاری دوسه دروئی له له مانگی دا به دراپه وه.

چاکی هوایی بهرستانی له ۳۱ روزی مه پانی ۱۲ نه وووزو ۱۱ آغستوسی ۱۹۴۲ بیست و شش روزبانی به بومبا باران رابوارد ، بومبا چه کانی بهرستانی هر بو سه ووچانی بیست وچوار سانی کرداریان نه کرد. لهم

که قورسایه کی نه وه نده ونوی قورسانی نهو بومبا په بو که له مانگی انیشری دووه دا له له مانگیان له تاویکیاندا به درپزانی شهری به سر (کومتری) دا بهریان داپه وه ، وانا ، ۳۴۰ تون بهرامبر به ۲۶۵ تون . وه له روزی ۲۳ و ۲۴ مانگی نیساندا چوار سه دتون بومبا پان له نوخسه دوو ناودا به سرشاری روستوکدا به دراپه وه . پتر له هزار بومبا هاویژ له شهری ۳۰-۳۱ مانگی مایسدا ناویان داپه سر شاری کولون ، وه له شهری ۱-۲ دا نه سر روور ، نه سن ، وه له ۲۵ ، ۲۶

هندي روخنه ری کشتی گلی بهرستانی شه پوله کانی زریا نه برن و له شوبن زیر زریا کانی دژمن نه گهرین ، وه هوه له کاتی که پاریزگاری نهو کاروانانه نه کن که خوارده مه نی نه بن بو نیروه کانی هاوپه مانگیان له و بهر زریا کانه وه .

کانه دا ۱۳ ناوی شهری کراوه ته سر له مانیا ، وه هر ته نیسا تاویکیان به ۱۰۰ فروکه کتر کراوه . شه ویکیان له ۶۰۰ فروکه پتر ده چوو بو بومبا باران .

له مانگی نیلوی سالی ۱۹۴۲ دا له ۹ ناودا که کراوه ته سر له مانیا و نهوزه ویانه که له مان داگیری کردون پننج هزار تون بومبا بهر دراونه . وه . له کانونی دووه می ۱۹۴۲ دا ، بومبا هاو یزه کانی بهرستانی له ۶۰۰۰۰ تون پتر بومیای

مانگی چه زراندا نه سر برین .

نه فرماندهوی بومبا هاویژ کانی بهرستانی له مانگی چه برات و نه وووزی سالی ۱۹۴۲ دا پتر له ۱۳ هزار تون بومبا یان به سر له مانیا و ولانه داگیر کراوه کاندای برداوه نه وه ، نه به بهرامبر به ۵۰۰ تونه که هر لهم دوو مانگی سالی ۱۹۴۱ دا ، وه بهرامبر به ۳۵۰۰ تونه که هر لهم دوو مانگی سالی ۱۹۴۰ دا بهر دراوه نه وه . فروکه کانی بهرستانی له شهری ۲۶ - ۲۷ مانگی نه وووزی سالی ۱۹۴۲ دا

له شعر لا خوشه کانی پیر لامیر

ګرمی خوابو و ستراتی من
 کوا به ناچار تسلیم بو دژمن
 تم نهره ، روحه ! بو تم دنیا به
 دپاره پیشرو دیان بریتانیا به
 له دواي (سپنه) له گڼ مان دست کوت
 (پیره میرد) شایي ولغانی به رکوت
 تم فتحی دیو قراطی و تم اثری انقلابی جهان
 بو حکمی بریتانیا اثری کی نارنجی تا ایتسا هیچ
 جهاندارو جهانگیری نی توانوه بی کا انصری دمیچی
 نارنجی خوا مبارکی کا پیره میرد

ژیکي دوو هزار فروکي دژمن به تیا له روژه لاتی
 ناوه راتا له سر زوی ووردووخاش کراون . که واپو
 گردی هه و هور و کانه که کهرت و بهرت کراون
 دوازه هزارن ؛ هور و کانه ای ته و ره که له سر
 زوی ، بان له روسیه و روژه لاتی دور دا خراونه ته
 خواره وه ، نه خراونه ته نار تم ژماره به وه .
 ماوه تی

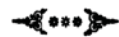
توند ته قهریان به سر له مانیا خویدا بهر داووه وه ،
 بیجگه له گهلی بومیای سوو تینه ریشی که له ژماره نابین .
 له مانگی شوبانی ۱۹۴۲ دا ده هزار تون بومیا
 بهر دراوه ته وه (له م کردارانه دا سه ناوی همزاری تیا بو) ،
 له ده روژه کی په کوی مانگی مارتی ۱۹۴۳ دا پر له
 چوار هزار بومیا بهر دراوه ته خواره وه .
 له ۲۷ مانگی مارتی ۱۹۴۳ دا فروک کانی
 بهریتانی ۹۰۰ تون بومیا بان به سر بهرلیندا بهر دایه وه ،
 تمه دوو ته و نده ی قورسایي شو بومیا یانه بو که
 فروک کانی له لمان بهر بان دایه وه له ناوی هره
 سه ختانه به سر شاری له نده ندا . چه کی هوابی
 بهریتانی له گهلی نیروی هوابی هاو په یمانه کان و
 دو میونه کاندو به توپه فروک شکنه کان ، له تبولوی
 ۱۹۳۹ وه هتا دوابی مانگی کانونی په کوی
 ۱۹۴۲ توانیان ده هزار فروکي له لمان و ایتالیا بان
 بجه نه خواره وه . وه ۹۸۱ فروکي تریش له لایان
 نیروی کانی هوابی که شقی گهلی جهنگلی و
 بازر گانه وه ، بان له لایان نیروی هوابی رزیایه وه
 بهر دراو ته خواره وه . سر باری تم هه ووه شی

تمه نیگاری مه شقی هندی

له چه تر بازه کانی بهریتانیه .

سپای چه تر باز نیروییکی زور به کاره بو
 کرده وی نا کوی . ته مانه ، بان له گهلی نیروی
 به هوادا گو یزراوه ، بان له گهلی نیروی ما کینه دا
 له پیشه وی میانی شردا به کار ته هیرن ، وه بان
 بهر ته دونه وه پشت هیل دژمن . چه تر باز به و
 چه شنه چه ک و تقا قانه رازی تر اونه ته وه که پیوستی
 نه رکه گیان .

سالی ۳۰۰.۰۰۰ تون گشتی ، وه ۷۵۰.۰۰۰ کارگر گل نه در بنه وه له پيشه سازی بهرگت دروست کردن بو نه وه که له نیرو به ننگه کاند ، یان له پيشه سازی جه ننگی دا کار بکن .

- ۱۵ -

گشت پیابوک و گشت ژنیک که به کالک دین ، مهشقی پی نه کرین بو نه وه که له کاتی تاوی هه وانی دا ، یان نه گهر دا گیر کردنی رووبدا کاری به چی بهین .
ژیکه ۱۵۰۰.۰۰۰ کس له کار واری بهرگری شارستاندا ، وه له ۵۰۰.۰۰۰ کس پتر له دهسته کانی آگر کوژیندا کار نه گن . ژیکه ۱۷۵۰.۰۰۰ پیار له نیروی پسه وانی ناو - وولاتدا نووسراوت ، نه مانه له کاتی بهرژانانا مهشقی سهختی سیانی یان پی نه کری .

- ۱۶ -

نه نه وهی بهریتانی زور به شوق دهسی داوه نه پاشه گوت کردنی جه ننگی . نه پاشه گوتی هه نا ایستا کراوه له ۱۸۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰ دولار پتره ، که به به یایی هه سه ری ۴۲۴ دولاری بهر نه گوی .
ژیکه سه به کی هه مووی به پاشه گوتی بچوک پیچوک کوکراوه نه وه .

- ۱۷ -

بهریتانیا ، بهر امیر به هه ر دولاری کله ساله کانی ۱۹۳۸ و ۱۹۳۹ دا خه رجی نه کرد بو کاری بهرگری ، له شانزه دولاری پتر خه رج کرد له سالی ۱۹۴۲ دا .
له کانونی به کمی ۱۹۴۲ دا بهریتانیا روزی ۶۰۰۰۰.۰۰۰ دولاری خه رج نه کرد له شهرا ، وه له سالی (۱۹۳۹) وه هه نا نه وسه ۶۵۰۰۰.۰۰۰.۰۰۰ دولاری خه رج کرد وه . له سه د ۶۷ ی ره وی وولاتی خه رجی شه نه کری .

- ۱۸ -

له بهریتانیا کمی ناپیری که خه ریک پی کلام جه ننگه پاره ی دهست گوی . چونکه دهس گوتی سه راسا له سه دی سه د باجیلی نه سیری ، بهر امیر به هه ندی خه ق بو کرده وه کله پاش برانه وهی جه ننگ بوی

- ۹ -

بوهه موو سه رده سی جه ننگ واز له سیاسی نهی به وه کی هه فراوه ، وه پيشه واکانی کار کرده کاب چوونه نه وه زاره وه و چوونه نه گشت لیژنه بیکی گرنگی حکومه ته وه . لیژنه ی هه ل سووراندنی کارکر له دهزگا کان و کارخانه کاند هاو کاری نه گن بو سووک کردنی دژواری پی گه باندن .

- ۱۰ -

نه وه ده سی له وی برینه وهی مشت و سری کارگران گرم نه کری له بهریتانیا له سالی کدا بو هه ر کارکر بک ژیکه نیوسانه .

- ۱۱ -

نه نه وهی بهریتانی به خواهشی خوی کم کرده وهی قبول کرده وه له هه موو جه شنه خورا بک بو نه وه که کشته کان پتر ده ستیان بگا بو گوزانه وهی تفاق ژبانی سپانی . کمی نانوانی له هه فته بیکا له دوو اولس پتر گره ، یان له دوو اولس پتر چا بیسی . گه لی میوه به جاری دهس نا گوی .

- ۱۲ -

بهریتانیا کیلگه و کارخانه کانی جاندوه (سه هه ر بهر کردوه) . ایستا له بهریتانیا به ژیکه دوو نه وه ندهی پيش جه ننگ خوارده منی پی نه گه یتری . سه ره رای نه وزه ویله ی له پيش جه ننگه دا نه چیفران ایستا ۶۰۰۰.۰۰۰ جووت زه ویی تر نه کیبری . بهریتانیا نه سه وولاتی هه ره گه وهی نه وره پابه له به کار هینانی ما کینه دا له گشت و کالدا .

- ۱۳ -

له داپش کردنی جل و بهرگدا شیوازی کوپون زور به سهختی به کار نه هیری ، نه گهر ژنی له مانگیکا جووتی گوره ری ، وه له سالیکا بهرگیک و جووتی پیلاو بگری ایتر هه یج کوپونیکی نامینی بو کیری جلی تر .

- ۱۴ -

به وهی کیری جل و بهرگ به ناره ننگی کوپونه وه ،

تی خراون و تفاق و کال و پلی جهنگی پیوستن پیاپراوه بو روسیه ، مانگی ۲۰۰ اونوموبیل بووه . له بریتانیا لوکو موئیف و واگونی شمه نده قهرمان دروست کرد بو گواسته وهی خوارده مهنی و شتووه ک بو روسیه ، به سه ریگا آسنه گانی ایراندا . نهو فروکاهی به ایراندا پیراوه بو روسیه له کانونوی دوومه وه هتا نیسانی ۱۹۴۲ له سدا ششی سدی پتر کرد .

- ۵۰ -

بریتانیا سه میلیون جوت بیلای نارد بو روسیه ، وه نهو باربووه که له ژیر چاوپیری میسز چهرجل ، خانی سهه کی وزارتنی بریتانیا کو کراوه نهوه له هشت میلیون دولاری تی بهر کرد ، انجا له سایه نمه وه کوملی چهلبسای سووری بریتانی پی کرا کنبو میلیون پیخهف و چوار بهک ملیونیک پارچه جلی خوری و چه ندیسی گه وه قافی فریا کونتی پزشکی بهریت . کارخانه گانی نهوسازی بریتانی له پاش کاتی دهوامیش کار نه کن بو نهوه که کوتالی خوری ولو که بی بگه یین که پیوستن .

پوزشت

داخه کم ، له ووتاری « بیسترسون له ههله بجهدا » گهلی ههلهی چاپی ماده نهوه . لام وایه خویش خوی به آسانی نه توانی راسته کھی بدوزنه وه . ههله هه ندیکان :

لا بهره	ستون	ههله	راست
۱۰	۱	دیوانه	دیوانه که
»	۲	داخه کی	داخه کم ،
۱۱	۱	نهگرت	نهگرت
۱۲	۱	آشای	آشای
»	۱	آسای	آسای
»	۱	تهرا	تهدا
»	۱	دهمی بیزه ترایشی	دهمی پیوه ترایشی
»	۱	ههرسان	ههرسان

له دوا دیری ووتاره گدا « تقوذ بگه » پیوست نیه

دروسال پتر بهرگی پهلاماری نهوره گانی گرت له یاریکا که دژمن هه ۵۸ میل ، وه نزدیکتر بنگه بریتانی له ریی زریاوه ۱۰۰۰ میلی ، لی په وه دووره . له مائه هتا ههشرینی دوومی ۱۹۴۲ له ۳۰۰۰ پتر فیکه آگاداری (انذار) ی تاوی ههوانی لی دراوه ، وه پتر له ۱۰۰۰ فروکهی دژمن خراوته خوارده .

- ۴۵ -

لهو ههزاران که شته که بریتانیا به کاروان اردوویان له هه ۴۰۰ که شته که شتی بیجان که هتر له ناوچوه .

- ۴۶ -

که شتی گهلی بریتانی هههر بهو زیانه زورانه وه نهوستا هه له نیروه گانی دژمنی دا له (تاراتو) و (ماتابان) دا ، بهلام سهه رهای نهوه ، له گهله نیروی ههوانی شاهانه دا پیکهوه ، بارگهی ۶۰۰۰۰۰ تون که شتی بازگانی نهله مان وایتالبانان نوقوم کرد .

پارچه بر روسیه

- ۴۷ -

ههموو تفاقیکی جهنگی بریتانی که پیراوه بو روسیه به پی قانونی خواسته مهنی وکری پیراوه . وه بریتانیا هه رچی یاربه یکی بهلیندا بو ، ناردی . هه یاربه یانه بریتی بون له تانک و توپی فروکه شکین ، جبهه خانه ، رادیو ، وه آلهت و شتووه کی پزشکی ، وه خوارده مهنی ، وه که رستهی خاصی زور پیوست . بو هههر ۱۰۰ فروکه بی که بهلین درا بو ۱۱۰ فروکه پیرا .

- ۴۸ -

نهو کاروانه گه ورا نه که یاربهی بریتانیان برد بو روسیه له ریگای اوکیانوسی به ستووی باکوورده ، ریگیان به شهروه بری له گهله تاووتوف و بوران و سه هولدا ، وه له گهله ژیر زریا و فروکه و رووخینه ری دژمندا .

- ۴۹ -

بریتانیا بو نهوه که له ریی ایرانه وه یاربه بهری بو روسیه ، له زهوی ایراندا دهزگا و هه ماری تاپه نیی دانا بو لیسکدانی پارچهی اوتوموبیل . وه هتا مانگی کانونی دوومی ۱۹۴۲ ژمارهی نهو اوتوموبیلانه که

یدک دواندنی بهریتانی یاریکمه

د لږ لږه توفیق، وهی به گروه

له نامه « بی دهنګه کانی کورنیل برامیل » ی
نوسه ری به ناو بانګی فرنی ، آندره وراوه
کراوه به گوردی .

ماسیه جوامیر نیه . هه رکه گیرا ، ایتر کاری
براوته وه بهلام ماسیه آزاد هتا دواپی نه جه نگی ،
هتا به ناهومیدیش . له گهل هه رانه ییکی ده هوقه و
نیویدا هندی چار نه بی پیاو دوو سات شهر بسکا ؛
نهمه خوشه ، وانه ؟

— باشه ! .. نهی ماسیه خاتوونه ؟
— ماسیه خاتوونه بانووه ، نه بی هلی فریوینی ،
وه نهمهش آسان نه ، چونکه زورزانه .
میچهره که له پاش ووچانی ، به نه زاکت
ووتیه وه :

— نهی ایوه له دهمی آشتی دا چی نه گن ؟
— نه ختی نه نووسم ، دوکتوراگی خوم
آماده نه کم .

— وانا ، نهمه لیم : وهرزشته کی ایوه چیه ؟ راوه
ماسی ، راو ، گولف ، پولو ؟
نورهل پیی لی نا :

— راست پی بلیم ، من کهم وهرزشت نه کم ،
نه ندروستی بیکی زور به دم هه به ، وه ...
— پیم ناخوشه نهمه بیهم .

میچهره که نهمه ووت و نهمه لای کورده وه
به کیکی تر له نه نشیته وه و ایتر خوی نه گه بانده له
فره نسزه که .

نورهل لیش رووی کرده که پته نی به پتار ، کلارک
که له لای چه پیه وه دانیشتیو ، وه هتا هه دهمه
دهمی نه کورده وه و هه ر نهی خوارد و نهی
خوارد وه .

که پته نی کلارک پیی ووت :

بهک دواندنی بهریتانی یاریکه وک یاری
کریکته ، یان مشته (۱) : گشت تواج و پست مله بیکی
تیدا قه دهغه به هه ر وک وچون مشته وه شانندن
قه دهغه به بو ژیر پشین ، وه هه ر کسی به توندی
مشت و مر بکا دهمس به چی به ناشی دهر نه هینزی

« نورهل » (۲) خوانخانه گی « لوتنوکمی » ی
پر دی له به پتار و جه نهرال و بازرگان و به گزاده ،
نهمانه هه موو ویسکی ناپه بیان دهر خوارد نه درا ،
وآ گاداریکی و ها نهرم نه کران که شیوی میوان بی ،
بی نه وه که به دلنوازیکی قورس ماندوو بکرین .

میچهریکی موه ندیس له نه نشیته وه ، که هه ر هه
ایواری به چاوی بی گوتیو ، پی ووت :

— له وولانی ایوه زور باران نه باری .

نورهل وه لای دایه وه :

— له اینگیلته رهش .

میچهره که ووتی :

— نه هوی نهم جه نگی مه لموونه کوتابی بیت ،
تا کو له سپا دهرچم و بچم له نیو زیلانده بژوم .
— له وی آشنا تان هه به ؟

— نه ، بهلام له وی راوی ماسیه آزاد زور
نایه به .

— میچهره ، ایستا که وا ایبه لیره دا له حه سانه وه دا -
ین ، قولابه که تان بهینه ایره ؛ گومه که بره له ماسیه
سوروه .

— من هه ر گیز ماسیه سوروه راو نا کم ، نهم

(۱) مشته = بوکس

(۲) که پته نیکی فره نسزه .

که لکت کاره (۱) وولانیه کان که گهلی له قه بی نیکل وپیکل و ئه رکی دانراویان هه به ۴ ووه له ژبانی آسوده بی کویستانه کانی پارکدیش دهسی کرد به به تانا چوونی راو به سهر پشتی فیله وه :

- پیاو به سهر پشتی فیله که به وه به پیوه ئه وه سنی به لام لاقیکی توندتوند ئه بی به سترانی به فیله گه وه . به چه شنه ، پیاو به هه واوه ئه بی که فیله گه لی لکت به هدا : به راستی ئه مه پیاو زور ئه هینته ده خورنی .
- ئورهل ووتی :

به آسانی بروات بی ئه گه م . که رنیل به ئه ندیشه وه به ئورهلی ووتی :

- به لی وابه ، ئه گه ر ابوهش جاریکه بی آزمودن ، له بیرتان بی ، ئه گه ریکو فیله گه تان تووشی زونگه او بی بیسی ، هه تا ئه توانن خیرا به سهر کاکیا دا به زنه خواره وه ، چونکه ئه وه سروشنی وابه ، ئه گه ر بیینی زه وه که له ژیر بی پدا ئه خزی ، به لموزه که ی هه لتان ئه گری و له به ر دم خویا له سهر زه وه که داتان ئه بی بو ئه وه که له سهر شتیکی رهق چوکه دا پدا :

ئورهل ووتی :
- له بیرم ئه بی ، آقام .
ئیجا میچه ره موچه ندیسه که ووتی :

- له وولانه کانی مالایادا فیلی کیوی به آزادی له سهر شارینگ... کان ئه سوورینه وه . گه لی جار که به موتور ساینکل ئه سوورامه وه ، تووشیان بووم . خو ئه گه ر سهرتان ، یان به رگتان نیان خوش ئه بی ، به لامارتان ئه ده زو به چه بوکی سهرتان بان ئه گه وه . به لام له مه به ولاره ، زور هین و بی زبانی .

ئینجا دهس کرا به مشت و مریکی درپژ له سهر ئه وه به شه له شه ی فیل که آسانتر بریندار ئه کری . قه شه سپایه که شاره زانی خوی پیشان دا وه نی گه یاندن که فیلی ئه نه ر بکای له کوی تا پو یا (۲)

(۱) که لکت = خزمهت
که لکت = کار = خزمهت کار .
(۲) تا پو « جسم » ، « شیح » ، « شیح » . شیح به کردی « تارمانی » ، وه به قسه ی مهلاموحسینی هه ورمانی « سویس Swès » یشه .

- له وولانی ابوه زور باران ئه باری .
ئورهل ووتی :
- له اینگلته ره ییش .

- ئه مه وهی ئه م جهنگه مه له موونه بیرته وه تا کو بیگه ره مه وه سهنت لومسی .

ئورهل پرسی که آیا خیزانی که پتهن له دورگه کانی آتیل دا دانه نیشن : که پتهن ئه مه وه ی بی ناخوش بو .

- ئه ی ! نا ، خیزانی ایمه خیزانی سکونی ستافوردشاره ، من هه ر به هه لکتوت که وتووومه ئه وه ی جاریک بو خوشی خوم گه شتم ئه کرد ، که شته به کم لای دابه سهنت لومسی ، دیم که ئه وه ی گه رم و خوشه ، وه تی پدا مامه وه ، زه ویش زور هه رزان بو ، کریم ایستا کاکانو ئه چیم .

- دلتان تهنگه نانی ؟

- ئه ، پیاوی سپی هه ر شهش بیلک لجه وه دوورن ، وه که ناری دورگه که زور خوشه بو گه شت کردن به باهوان . ایتر چی بیکم له ماله وه ؟ که ئه چه وه بو اینگلته ره بو سه مانگک ووجان ، هه شت روزی له گه ل دایک و باوکه پیره که ما رانه بویرم ، له پاش ئه وه به نه نیا به بهخت ئه چم بو گه شت ... به گه شت زویا پیری بره تانی ابوه دا به بهخت گه راوم ، ئه وه ی زور خوشه ، چونکه رهوانی زویا که زور دژواره ، وه خه رته کانی زویایی ابوهش زورچاکن ، به لام ئه وه ئه وه نده گه رم نیه ... له سهنت لومسی ، له سهر باه که ی خوم به به چامه وه ئه توانم جگه ره بکیشم .

کلارکک مه به که ی آهسته آهسته خواره وه و وه هاته کانی بریه وه :

- نا ، جهز له ئه وروپا نا که م ... پیاو ئه بی له وه ی زور کاربکا ... به لام له ولابو هه موو که سی خورا که هه به .

کارنیه که له و سهری میزه که وه باسی هندستانی ئه کرد ، باسی ئه کرد ، له ئه سپه سپیه کانی لوا که ی وله

جیوازیی هه به له گهل فیلی هندستاندا .

ئورهل وونی :

- مام قهشه به همیشه وام زایشوه که تو وهرزه ری ، بهلام آیا بهراستی ایسوه جانوه ری زه لانتان راو کردوه ؟

- چوئ ؟ مای دهر فلو ، بهراستی راوم کردوه ؟ به نزیکه نه ونده ری راو کردی پی ئه کری ، کوشتووه ، ههر له فیل و گهرگه دانوه بگره هه تا ئه گانه شیر و پلنگک . من هیشتا دیریکی ئوخشه شیر مم بو ئه گیر او نه تهره ؟

پزیشکه که وونی :

- ههر گز ، مام قهشه ، بهلام ایستا پی گهره وه .

گهره له که وونی :

- مام قهشه ، زور ئه موی گوی له دیریکه - کاتان بگره ، بهلام شه ربیک هه به : ئه بی به کی گرامو فونه کهم بو لی بدا . ئه م ایواری به مای دار لینک کهز له « میترهس فیزی - ماگرینی » ئه کهم

- او ا نا آقام ، نکا ئه کهم ، ئه گهر ههر له تانهوی ئه م ماکنه مه لموونه چیره جیر پی بکن ، « رهک - زایم » بکتان بو لی ئه دم .

- مایی ، دوکتور ، ئه ونده نایمه خواره وه ههر « فیزی - ماگرینی » م ئهوی . دهی ، ئورهل ، کوری چاک بن ، وه له بیرتان بی : خیران ۶۵۰۰۰ سافه که شم (۱) سه ووشین ... مام قهشه ، ایستا نورهی ایویه ، دیریکی ئوخشه شیره کتان بگره وه

- له « جوهه نسبورکک » بوم ، وه زورم کهز ئه کرد که بچه چه رگه بیکی (۲) راو گهره که ئی داگه لی دو سنم هه بو . بهلام دیریکی چه رگه که وایو که ههر کهسی یهوی ئی چی ئه بی هیچ ئه بی شیریکی

(۱) ساف ماشره له قهوان . ئهوی دهنگه کی تیا نوسراوه جارن قهوان بو ، ایستا سافه .

(۲) چه رگه = نادی .

کوشنی . له سه ر ئه مه چه ند ته نگیکم دا به شان زه نجی بیگا و له گه لیا که رتینه ری . ایواری له گهل زه نجیه که دا بوی چو رنه بو سه وه له نزیک سه رچا وه بیکوه که شیر ی پی فیر بو بو ئه هات آوی لی ئه خواره وه ..

« نیوسانی پیش نیوه شهو ، قرچی شکانی اسکی دار هانه گروم ، وه له پریکا له سه ر ده ونده کانه وه سه ری شیر ی ده رگوت . شیر هه تی ئیمه ی کرد بو ، بو لای ایوه ئه ی روانی . نیشان لی گرت و ده سم نا به پیسی قه شه تیکه که دا . سساری شه رکه که له پشت ده وه نده کانه وه وون بوو ، بهلام له پاش ده قیقه یک ده رگه ونه وه .

« قه شه نگیکی گشم پیوه تا : ههر ئه و ئه نجامه ، جانوه وه رسا وه که سه ری خوی شارده وه ، له پاشا دیسانه وه راست بو وه . من هیچ - نوم نیک ئه دا : به هه مو چه شه قه شه تیکه کاتم شانزه قه شه تیکم تی گرت . جاری سه بهم : ههر ئه و یاره . چواره م : ههر ئه و یاره . نهنگه تیلکه بوم ، ایتر تاشی تر آگرم کرد ، به چه تی که ، له پاش ئه قه ی بازه مپش ، جانوه وه که دیسانه وه راست بو وه .

« ئه وسا زه نجیه که وونی ،

- ئه گهر ئه عجاره ش لیبی نه دهی ، ئه مان خوا .

« هه ناسه بیکی قورلم حال ککبها ، به وورده ی نیشانم وه رگرت ، آگرم کرد . جانوه وه که گوت . ساینه یک ... دوو ... سه ... ده رگه ونه وه . کهسی خوم گرت ، له پاشا ، زه نجیه کهم به دوومه وه ، به پیروزیه وه بازم دا ، چی بیتم ، آغایینه ، له پشت ده وه نده کانه وه ؟

- شیره که ، مام قه شه .

- شانزه شیر ، مای بوی .. وه ههر به کسی گوله بیکی به چاره وه بو : ئه مه بو ئوخشه راوم .

- بای حوئ ا مام قه شه ، کی ئه توانی بلی که ایسکو چه کان هیری خه یالان کهه ؟

- گوی بگرن ایستا دیریکی راستان بو ئه گیرمه وه . من له هیندستان ئوخشه جار زینیک کوشت ... بلی ، بلی ،

« خو پيوست نه که پي نان بلیم که خويان
 ژنه کابان خستيوه سر درخته که . »
 له باش نهوان پارکر راویکی قوربتانی آوی
 گیرایهوه ، وه کهپنه کلارک هندی زانیاری دا له
 باره ی جهی « به رمودا » وه که ، نهگر بیت و
 راوکه رکان آگایان لی وکومل کومل خویان
 فری بده نه ناو آوه گهوه ، ترکزه دارنن . لهم گاهدا
 گرنه که زور به آهسته « رهوتی آلی گرم بو » ی
 لی نهدا . بیجوره نهو - زبلانده که گه لای نوکالپتوس
 فری داپوه سر آگره که نهی سووتاند ، بوئیکی لپی
 دهرته جو که بون تیزی داروده وهندی نهفهریکا
 و آوسترالیای نههیناوه پیری .
 نوره لی فره لسزیش که نهختی وانی وورماو ، وه به
 ههتسوی هندستان و بوکرووی جانه و ره سکویه کانی
 نهفهریکا گیز بوو ، انجا تی که بخت که گیتی
 میرگزادیکی گوره به ، له لابن خویایی باخه و اهوه
 دروست سکراده بو جو امیره کانی قهرالیه نه بهک
 گرتووه که (۱)

(۱) قهرالیه نه بهک گرتووه که = ده وهنی قهرالی
 بهریتانی

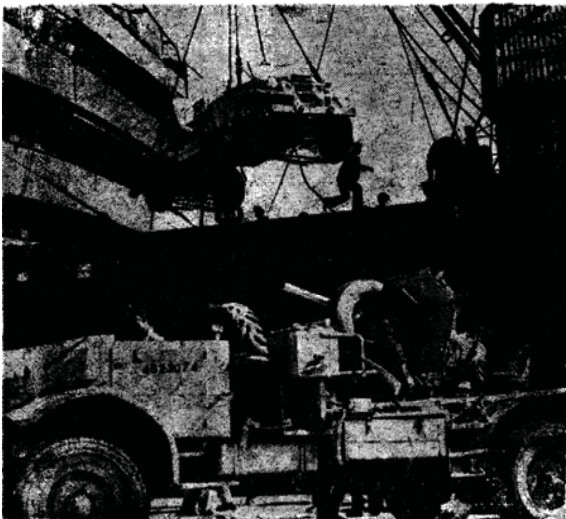
ژنیک ... چوووم بو راوه پلنگ . شهوی بهسرا هات ،
 له ناو دارستانکا گه یستمه دی یک ، لادی یکی پیر
 وه ستاندی :

« - صاحب ، صاحب ، نهوه وورچیکه !

« وه له ناو درخته کهدا وه شایه یکی پیشان
 دام ، نه جوولایه وه . خیرا قه : یکیم تی نه قاند ،
 ره شایه که کونه ناو فرجهی اسک شکاره گه وه . بو
 چوم ، دیم که نهه پیریونی بو ، کوشتوم ؛ بهسه زمانه
 خدیکی میوه کردنه وه بو . له ولاده پیره میردیکی
 فوژونی ز په یابو ، نهه میردی پیریونه که بو ،
 بهخه گرم ؛ چوون پولیسی ولاتی یان هینا .
 خونه کایان پی بژاردم ! نهه به پاره یکی زور کونه
 سهرم ، هیچ نهی دوو لیره .

« ده نسکی نهه قه واره هلاو بو وه به بیست مبل
 سوورمانا . وه بو گه لی ههفته هه رجه نده به دی پیکا
 واپوردهما به دووسی پیره میردم لی رانه بهری ، نهیان
 ووت :

« - صاحب ، صاحب ، نهوه وورچیکه له سر
 درخته که .

تفاق خوارده مهنی و جهنکی نه گاته قبریس
 نهوه تا گالیسکی سپانی ، توپی تازاک
 شکین پیوه ، دانه گیرینه خواره وه .

چاکھی دیو کراتیہ کان

ہمو سروٹیک وردین تیکہ پشون و بوان اشکراپوہ کہ له هموو چاخیکی ننگدا دیو کراتیہ کان دہر بارہی گشت گیان له بربک دل سوژون و ہزہ بیان بیان دا حاتوہ . بہ آیہنی لہ گہل تیرہی آدمی زاد ، و هہو آدمی زادہی بی ہیزوی قہوماو پو بی . پتر له نہ کیانا مہرانی یان نواندوہ ، ہر کہ چاویان بہ آدمی زادیکی کونو گوتی بہ ناو فریای کہوتون و دستیان گرتوہ پو خوشی و آسودہی تیکوشاون و پشوانیان کردوہ . له دور کہ تیکہ پشون تیرہیکی آدمی زاد دوچار بہ دستیکی جہور پویت ، و یان ہیزوی دل رہق و پستیستی آزاریان بدات ، بہ لہز پبویستی یارمہنی دانیان پو پبک ہیناون و نہ قہلایان داوہ کہ بی یان بگہن له پوچ ہونہ وہ یان بیادرت ، ہچی ہای و سہرما بہیک له سر دیو کراتیان کہ بیہمال .

ہر کہ آگادار پون وانی دہستہ لاتیکی زہونی دہستہ لاتی پنہچی نہ گہنی آزار دہی ، دہستہ ہچی گہ پشونہ پیش . لہ ہردن و لہ پشیوی یان زرگار کردون . پو ہرژاہ وہو ژیلہ وہ یان خویان ماندو کردوہ ، دہستیان گرتون و یارمہ تیان داون ہتا ہاتونہ ہوہ سر خویان ووجانیکی خوشیان داوہ .

دیو کراتیہ کان ، راستہ راست ، برای ننگانی و پشوتیہ نای بی ہیزون دہستہ لات ولہی قہوماوان ، له همو گریو کوسہ یکدا کہ پو ہندیک تیرہی آدمی زاد ہلکوتوہ ، و لہ ریگای ژیاندا ہر ہلستی لی بہیدا پو وہ ، دیو کراتیہ کان زور بہ لہز وژوپیرا گہ پشون و ہر ہلستہ کانی ہاتوہ پشیان پولا ہردون و ہدوای پشوانی کردن دہستیان گرتون ، ہتا سہریان خستون و گہ یاندویانہ آرات و دلخواز ہریان نہ داون ہرہای جہنگی کیتی رابردو زور باش باوہری بہ همو تیرہ بی ہیزہ کان ہیناوہ دلتیای کردن کہ ہریتانیہ کان دہر بار بی ہیزہ کان گہ لیک مہربان و دل سوژن و لہ چاکہ و سروقانی و ہشی پتر آرزویکی تریان نیہ . زاجھ ، ہونہور پشہ وکار ، فرمان ، آپوری راستی دلتیای ، یان نیردہ کن

ہو گہسانہی ہرہای جہنگی پیشوویان چاوی

کہوتوہ آخ وداخی جہورو آزاری ہو دہمنہ گہنیان کہ چیزتوہ و له دوایدا فریا کونتی ہریتانیہ کان و زرگار کردنیان لہ سہرن و برسہتی و دہست کرتن و ہلستانہ وہ یان لہ ہونی و ہریشانی ہیشنا ہرماون و لہ ہریان نہ چوتہوہ . پک و دو کہ پیکوہ کودہ ہتہوہ پو بکتری دہ گیرنہوہ کہہ چیان بہ سہر ہات و چہندہ برسیتیان کیشاو مندال وژنیان سہرو چون لہ مالہ کاند ، مشہ آردو داہو بہ کانیان لی دہستاندن و برسی و ہناسہ سارد دہیان ہیشتہوہ و لہ باشان روتوتوت و ہزار دہرہ دہریان دہ کردن .

ناکوو خداوندی بہندہ ہخش ایٹگلنہ کانی پو ناردن بہدانہ وہو بہ خواروہ منی و بہ جک و بہرک دہستیان گرتن و دہرکای ژیان و گوزرانیان لہ سہر کردنہوہ ہمو پو ژانہوہ و لہ پنہچی چنگہنی مہرگی دہرہنیان ژیانکی سازو و آسودہی بی ہخشپونہوہ . وا دہزائم ہو گہسانہی جہرک سوتاوی و ہناسہ ساردی و نہونی و تالان و کوزتارو دہرہ دہر بہ کانی جہنگی کیتی را بردوی کیشاوہ ہرماون و بہ کزہی دہرونہوہ سہر ہوردہ ہرژان و برہ کانی ، کہ دہگیرنہ وہ پو چیروک لہ ہتاوان دی و کہ دبتہ سہر تائی ہمہ کہ انگلیز ہات و خیرو ہرہ کتی بہ سہر دارژون ، رہننگ وروی دہ پوزتہوہ ووجانیک بہ ہناسہی دہدات و ہلبت زور شوکر کہ انگلیزمان گہ پشٹی نو آردو گہنم و کوتالیکی فراوانی خستہ لاتہ گمانہ وہ ہمرکس بہ بی خوی پیہ درا و لہ تنگی و سہختی سہرن و ہریشانی زرگار سکردین وہ کو فرہشتہ بہ ہاوارمانوہ ہات و ہمو ایش وازاریکی لہ پیر بردیہوہ و کونینہ خوشی و آسودہی رہ .

ہلی ہو ووتانمان . ہمو گہورہ و پچرکیک گوی لی پوہ و ہمو ژانار نہ زانیک لہ وہ گہ پشون ودہی گہرنہوہ . و لہ پیری ناگہن و تازہ پیگہ پشونہ کانیس پو سہر ہوردانہ شارہزا دہ کن . ناکو نہوہ کانیس ہو چاکہ ہی کہ انگلیز لہ گہ لیا کردن لہ پیش چارہیان لانہچی و لہ پیر نہ کن .

لہ گہر حکومہتی ہریتانی گہورہ فریای تیرہ بی ہیزہ کان نہ کوتباہ . ہوانہی کہ لہ چہ پواسک و پنہچی

به همو پیوستگیانوه پشتیوانی کردن و دهسنگرتن .
 و نهگه ر پیایو تیگه پشتوی وردین زور ورد هم
 جه نگی گیتی به بکولتهوه ، حکومتی دیوگرانی هم
 جه نگی لری تییره بی هیزه کانا دوس پی کرد که
 دوچار به پنجهی جهوری نامهربانی دوزمنه هیزداره
 کابان بیون . بهزه بیسان پیانا دههات و بو رزگار
 کردنیان هم ماندوبون و نهزیتانن توشی خویان کردو
 باری گرانی هم جه نگیان خسته سهرشانی خویان .
 چاکو سروغانی و باشی حکومتی بهریتانی له سر
 همو آدمی زادیکه . بهک به بهک آدمی زاد وام (قرز)
 داری کردهوه باشکان و مهربانی و دلسوزی همو
 سروقیسکی بهریتانی گه ورهن .

بهریتانیان وه نه بی لهو جا که بهی دی کن مه بهسیکی
 خویان هه بی بهلام له سروشت و ماکیاندا به که ده بی
 همو سروقیسکی بهریتانی له گهل ژیر دست و لبی
 که وتویک دا به مهربان بی ، ده بی به زهی به همو گیان
 له بهریتانن . ده بی همو آدمی زادیکه خوش بوی و
 همو آدمی زادیک له لایان خاوه ند ره وانیکه پاکه ، ده بی
 خوش گوزران بکا و خوش بژی و خوش به سر یا ،
 هه بهک ژنده گانی پیوسته ، ده بی به خوشی رای
 بویری . و بو نهو گوزران و ژیان و رباوردن و
 ژنده گانیه یارمه تی بدی و پشتیوانی بگری له گره و
 گول و چه له مه بیاریزی .

مصعب مرزی

جهوری گیتی واپردو برسی و بهریشان له سردن خویان
 رزگار کردبو له سه دا نهوه دی نه ده بارزرا . چونکو
 نهو آدمی زادانی که نیوه گیان له نیوکیژادی زهرای بی
 نهامنی پرده هشتی خویانوی ترس و له رزی ره ننگاو
 ره ننگه دا شه بولی بهک له دوایه کی توندوتیژی بهلاو
 نهگهت هینده به دارو بهردی دا داپون گیزو هیری کردبون و
 به شوکاوو سهرلیشواو ، به سهره مهرگی ده بروتتهوه و به
 چنگه کری گانی خوشه ویستیان گه یاندبووه که ناری
 دلنای . بهلام خداوندی مهربان زور به زوی بهریتانی
 به همو پیوستگی ژنده گانی و گوزرانوه بو نهاردبان
 و پشتیوانی نه کردبان و هه لی نهستاندابهوه . زور کمی
 ده بوزانهوه دههاتهوه سهر خویان .

هه ره ها حکومتی بهریتانی له همو نه ننگه بکدا
 به اواری تیره لبی قهوماوه کاهوه چوو پشتیوانی
 کردووه ، له نه ننگانی ده رختووه و بردویه تهوه دوخی
 چاران و بلمک بهوزرتی کردووه .

له سالانی جه نگی گیتی راپردووه هم جه ننگه دا
 کردهوه باشکانی بهریتانی و دلسوزی و مهربانی له نهک بی
 ده بیته لانه کانا . و یارمه تی دانی لبی قهوماوانی پنجهی
 جهور له همو آدمی زدیک آشکرا بووه و جیی گومان
 نهماوه . به تایه تی ، ده رباره ی نهوتیره بی هیزانه که
 نژیک به پوج کردهوه کرابون . چون به تالوکه فریبان
 کهوت و دستق گرتن و له همو لایکه وه یارمه تی دانو
 بویان نی کوشا هه تا گه یاندنیه رزگاری و پارزگاری و .

له دایر گرتنی سقهلیه :

که یشتنی دایه نهکانی (بحرقات) چه لبپای
 سوور ، بو نیروه کانی بهریتانی له سقله دا زور
 شنسکی به سوود بو . نهامه ته نیا سایی
 به اوتوموبیل له پشت هلی شهروه سهرازه
 برینداره کانی هاو به یمانه کان تیار نهکن . له
 ننگاره دا ده ستنی لهو فریشتانه نه بیان
 له باری کار کردندا .

سهر (هانری رولسن) ی روژلات ناس

له کوواری (ره زگاری نهو) هوه

وه رگیراوه

هبرالمحسن هوشیاری هورامانی

به غدا

سهر (جان مه لکم) و خویندنه وی میژوی ایرانه ،
 وهما له دلی (رولسن) کار نکات که نه گاته
 (به بیای) به بی ووچان دوس نهکا به خویندنی قاری و
 فیرونی زانی قاری . وهما له خویندندا کوششت نهکا
 که له سالی ۱۸۳۳ م له زمان و میژوی ایراندا به
 نه اندازیکی وا پیش نه که بیت کاری گهرو سهرای
 پورتانیای سهرسام نه بین . لهو تانه شدا دولتی اینگلیز
 له گهل ده وله نی ایران دا له گهرمی دوستی و به که تی دا
 نه بین . حکومت داوای چهنه گه سبک شاره زاو ووریای سپانی
 له حکومتی اینگلیز نهکا بو ، هشق بی کردنی
 سهر بازه کانی ایران . . هشت کس ههل نه ژورن و
 نه یان نیرن به کی لهم هه شتاه هانری رولسن نه بی .. که
 نه گه نه نیک شیراز (هانری) به هلی نه زانی نه بی
 بو (استخر) هه نندی نووسراوی بساری نه ختی
 چه مشیدی روو نووس نهکا .. له پاشدا هرون تا نه گه نه
 (تاران) سهر بازی ایران دین به پیریانه وه تا نه بیان
 نه تلاری گولستان .. نه بچاره بو هه موو کاروبلگی
 سپانی کوششت نه کن و له گهل مردوم به چاک و
 خوشه وستی را نه برون تا له سالی ۱۸۳۴ م فتح علی ها
 که له نه بی همتا و همت سالی دا نه بی نه خوش
 نه کوی و نه بی بو (نه سفان) ، محمد میرزا که بی
 لشتی نه بی له جیگه کی نه بی به شا . (هانری
 رولسن) زوو به زوو خوی به شای تازه له تاسینی
 له سالی ۱۲۵۱ ه یازم میرزا که برای محمد شا بو کرا
 ه فرمان رای کرمانشان . هانری له گه لیا هات بو
 کرمانشان ، وه که گه بیفت (همدان) نووسراوه

سهر هانری رولسن به یک له خانه دانی دیرینی
 اینگلیستانه ، له سالی ۱۸۱۰ م له (چالینگتن) که له
 نیک اوکسفوردی به ناو بانگه له دایک بووه . له پاش
 نه او کردنی ده بستانه کانی ابتدائی له نه مته تی هه رده
 سالیدا آره زروی چاولیسی که ونی پولاتانی روژلات
 نه گه رینه سهری ، له سالی ۱۸۲۷ هشتییک که ناری
 (نیپسون) نه بی روو به هیندستان نه که ونه تری ،
 (رولسن) پیش سواری نه که شتیه نه بی و نه بی بو
 (به بیای) ، له نار نه کاروان که رانده سهر (جان مه لکم)
 که پیاویکی ناسراو نووسهری میژوی به ناو بانگی ایران
 نه بی به زمای اینگلیزی ، له که شتیه کدا نه بی ، وه
 له لایه ن حکومتی اینگلیزه وه نه کری به فرمان رانی
 (به بیای) ، انجا له بهر نه وی له و تانه دا کاروان له
 (له ندهن) هوه تا هیندستان چوار مانگی بی نه چر
 هه چینی کس له هشتیه دا بیوا به له که له به کتر نه بوون
 به آغلا روزی سهر (جان مه لکم) له که له
 (هانری رولسن) له به یک آشکرا نه بی و نه که ونه
 گوشتو گوته ، سهر (جان مه لکم) تی نهکا که نه م
 جوانه مبعیکی به رزی هه آسایشی دارو دپاری خوی
 به بی هیشته وه به آره زروی نه مده که بتوانی بو
 پاشه روز خزمه تیکی به رزی شپاری خاکه کی بکا له
 ورو هوتی به ژزی زور دل خوش نه بی . به کم جار
 له یکا به نووسهری خوی له که شته کدا و . چهنه نووسینی
 بی روو نووس نکات و خانه هانی نه دا بو فیرونی
 زمای قاری و چینی بو ایران میژویکی ایران که
 خوی دای ناو پی نه بی همتی هم آوژگاریه

نی گلی په پدانه کات ، با تابه تی له گیل حاجی حسن
آغازی = وکیل الدوله ۰۰ حاجی حسن آغا په کیک
بووه له خانه دان و سره کی شاری کرماشان ، وه هوز
په روه ریسیکی به ناسوبانگک بووه و زور دوستی
حکومتی پریثانیا بووه ۰۰۰

لورد کور زن ، له کتیبه کی خوی که باسی
جهژنی په نجا ساله ی ملک کی فیکتوریا و چراخان کرماشانه ۰۰
زور باسی دوستی و سه خاوتی و هوشی حاجی حسن
آغازی نووسیوه ۰۰۰

هاری رولسن ، له باش نووسیوه ی کیلی
(ناقهوسان) دس ته کا به نووسیوه ی کیلی بساری
یستون ۰۰ کیلی یستون . تاق لکاون په گوره
یستون زیکی شش سمات له کرماشانه دورره ۰۰
نوسراوی یستون هی داریوشی گوره په ۰۰ به سه
زمان نوسراوه ، قاری دبرن ، آشوری ، بایلی ۰
له سراوندی شاخه که هل گزاوره ، له نوسراوه
بساریانه داریوش فبروز مه ندی خوی نووسیوه هلی ،
« هشت کس له دوردمانی من پادشاپون من نویه من
کسم » . خویند نه دی کیلی بساری روونک نه بو
بووه ده ته و دمه که (هازی رولسن) نوسراوی
یستونی نووسیوه ۰ له باش بیست سال توانی بی
خوینته وه ، ته بچاره به بوتهی ته وه بو ترجه می
تهو نوسراوانه که له عراقدا دوزرا بوونه وه پیش
دهستی کردو بهر خوردارو ۰۰ خویندنه وه ی نوسراوی
یستون کیلی ده رگای به ستراوی میژوی سکون بو
و سکردیه وه ۰۰ ته رجه می نوسراوی داریوش
(هازی رولسن) له برگ کی ده می کوواری (ته نجو
می نی آسیایی پریثانیا) له لندن بلاوی کردونه وه ۰۰
داریوش هخامنشی له ۴۸۵ پیش میلادا بووه ۰۰ زهر
دهشقی بووه و له سر آیینی زهر دهشت گیانی خوی
بهخت کردوه ۰۰۰ پیروزی خوی له آهورمزداوه
زایوه نووسیوه تی می هر دوم ته په فرمانی
آهورمزدا بواوه ۰۰ قه دری روز ژپانی خوتان بزبان ،
به دگومان مین ، درو مه کن ، له ری راست لامه دن ،
به ردوم آزاری مه کن ۰

(بساری) ی (گهنج نامه) که له داوینی کیلی
ته لوه ندایه ته نویسته وه . وه که ته گنه کرماشان پوی
آشکرا نهی که له سنوورو بهری ته شاره دا خانوی
سکون و نیشانه ی دبرینی ایران زور هه به .
دهس ته کا به نووسیوه ی کیلی ختی بساری
(ناقهوسان) که ته جیگه به له تاقی بارام و شاپوری
پاوی و پادشاکانی ساسانی دا باخی شاهانه بووه ، تاقی
زور بهوزو پانه ، له ناوه راستی شاخه گدا نوسراوه ،
دوو هیوانی که وانی گوره ی لی دابراوه له ناو په کی
لهو هیوانانه دا ناوی ته سپکی گوره نوسراوه ته لین
ته مه شو دیزه ۰۰ خسروه ی پروز به هه مو چه کی
جهنگی ته وه وخته وه سواری بووه ۰۰۰ ناشینی ته
ته سپه و ته سواره بهم جووه له جهانداناکه ۰۰۰
دیواری ته وه هیوانانه به نیگاری گیان له پری
جهان ، په له ودر ، آژالی گوری ، کیوی ، آوی ،
آدمی زاد هل گزاوره ۰۰۰ له ژیر ته و تاقه گوره
به دا کابوکی ساردهل ته کولی و هتا چاوکل کا باخ
و گولزاری ره نیگاوره ننگ و چیمه ۰۰ به کیلی
بساری له دوو جیگه له دیواری تاقه که نوسراوه ۰۰
تهو نوسراوانه هی تانی شاپوری دوومه که
سهیم پاشای ساسانی گانه وه ته مانه له سه ده ی چواره می
میلادا یون ۰۰۰

مانای نوسراوی په کم ته به : « ته به نیگاری
پهنده ی آهور مزدا شاپون شاهانشای ایران و غیری
ایران ، ذاتی آسمانی زانی خودایان هوی اعلیحضره
نارسس شاهانشا » .

مانای نوسراوی دووم ته به : لا ته وکسه که
ته به نیگاری ته وه ته وه ی آهورمزدا به یان
اعلیحضره و هارام شاهانشای ایران و غیری ایران
زانی آسمانی زانی خودایان سکوری پهنده ی آهور
مزدا شاپور شاهانشا زانی آسمانی زانی خودایان
نه دی اعلیحضره هورمزدا پادشای پادشایانی ایران و
غیری ایران » .

هازی رولسن ، سه سال له کرماشان ته میینه وه
زور له گیل له شکرانی لورستان و کوردستان دوستی و

تەنقىدى ووتارى

« روزهلات ناس سەر ھەنزى رولىنسن »

بىر قىسىمى : شىرقىي ۋەھىي

زمانى پەھلەۋى بە خەتىك ئەنوسىرا كە لە آرامبەۋە
ۋەرگىراۋە . نووسىنى بىزمىرى ھىي سەردەمى
ھەخمەنشىبە كانه ، لە سەردەمى شاپورە كانى ساسانىدا
لە نىۋ ھەزار سال زور پىتر بو ، لە بىر چو بوۋەۋە .
اىستا خارەن ووتار چەند لە نووسىنى بىزمىرى سەرى
دەر ئەچى ساسانىيە كانىش ئەۋەندە سەرىبىن لى
دەر ئەچو .

۱ . لام وايە ووشەى روزهلات ناس ماناي
orientaliste ناتوانى بىدا . = orientaliste
ئەۋكسە كە شارەزاي ئەۋ شتەنەيە كە سەر بەروژەلاتىن .
لە بەر ئەۋە ووشەى « روزهلاتى ناس » ، يان
« روزهلاتىيە وان » باشترە بەرامبەر بە orientaliste
(مستشرق)
۲ . « تاقە وسان » رەنگە بىژىنى كوردى ئەۋ

زەۋىي ھەردە ناتوانى رىي

گولەپىزىن بەرەكانى بەرىتانى بگىرى .

ھەل گەركانى تەنگى « برەن » ي
بەرىتانى ، كە ۋەكو نانك بە تراكتەر را -
ئەكشەرىن و زىرىيان لى دراۋەو سەرنەزى
گولەپىزىيان نى خراۋە ، ئەتوان بە ھەموو لايىكا
بە خىرابى برون . ئەم نىكارە ھەل گىرىكى
تەنگى « برەن » ي بەرىتانى پىشان ئەدا

كە بە سەر زەۋىيى ھەردەدا ئەروا لە ايرلەندەي با كوردى دا .

۳ . ايرەدا ھەندى بەتانى پە يگەرە كانى تاقى بوستانا
ئەچم ، ھىوا ئەگم سوۋدى ئەن بو خوينەرە كان .
تاقى بوستان نىزىكى چوار مېلىكە لە با كوردى
روزەلاتى كرماشاندا . ھەرزەفەلى زانا ئەلى كە ئەم
پارچە شاخە كە سەرچاۋەي گەرە گەرەي لى ھەل
ئەكولى ، جىگەيىكى پىروزي لى بوۋە سەر بە پەرشتى
ئەنا ھىتا (ما فرىشتەي آو) . لەسەر بەردە گە پىگەرى
سەكس تاشرۋە ، لە ناۋە راستا ئەردە شىرى دوۋم ،
لە لاي چەپبەۋە ھور مزد (خۋاي مەزەسنىبە كان ،
ۋانا ، خۋاي زەردەشئىبە كان) ، ۋە لە لاي راستىۋە
مىترە (مېر ، فرىشتەي روز) بە پىۋە ۋەستان .
ھور مزد ئەلقەي بە نوگى (فوردەلەي) شاپى ئەداتە

ناۋەبى بو « تاقى بوستان » كە ناۋى ئەۋ جىگەبە .
خاۋەن ووتار ئەلى كە نووسىنە كانى تاقى بوستان بە
(خەتى بىلمىرى) بە . ئەمە ھەلەيىكى زور گەرەبە .
بەردە نووسە كانى تاقى بوستان دوۋان ، بە گم ،
بەردە نووسى شاپورى دوۋمە ، لە لاي راستى پەيگەرى
شاپورى دوۋم و سە پەمەۋە لە غارە پىچو كە گى تاقى
بوستاندا ، بەزمانى پەھلەۋى ساسانىيە ، ۋە اناۋو نىشانى
شاپورى دوۋم و ھىي باۋكى و باپىرى ياد ئەكا .
دوۋم ، بەردە نووسى شاپورى سەبەمە ، لە لاي چەپى
ھەر ئەۋ پەيگەرەۋە ، بەزمانى پەھلەۋى ساسانىيە ، ۋە
ناۋو نىشانى شاپورى سەبەم و ھىي باۋك و باپىرى
ياد ئەكا .

له نوومی سهاره ودا ، خوسره وی پرویز ، له چه بیهوه هورمزد ، له راسته ووه نهانها (نهانجا ، ناهیده) به پیوه ودهنانون . خوسره وی پرویز هوه تانجه به بنوکه رازیتراره که هورمزد پوی دریز کردوه ، به دس گرتو دینه ، نهانهاش تانجیکی بو دریز کردوه .

له هومی خواره ودا خوسره وی پرویز سواری ته سپیک ، وه برگ و چکی جهنگی له خوی داره . ۴ . بوه نوومی بیستون ، راسته به بزاری به . بهلام ایرمندا خاون ووتار هه لیکي زور گوره وی کردوه له ناوی هوه زمانه دا که پیی نووسراوه هوه . بده نووسه کانی داریوش له بیستوندا به فارسی

دس نه رده شیری دووم . له نهشت هم نهانجومه هوه دوو غار هه به . له بچوکه کایانا که له سرده می شاپوری سهیمدا که ندراره پیکری شاپوری دووم و سهیم هه به . غاره گوره که یان کرده وی خوسره وی دوومه که خوسره وی پرویزه . که مری غاره که له سر دوو نهستونه . له سر هم نهستونانه دره ختی دروست کراوه که له لای هورزه له وایه که هوه دره ختی ژپانه به که مه زده سفیه کان (زه رده شتی کان) پرویان نه کرد که هه موو چه شنه نه خوشی بیسک چاک نه کانه وه . دوو به نوکوش (فورد لهش) له لاه و لاهوه بو سهه ر تافه که کیشراون و گری دراون . هه هوه به نوکوه به به که

تانکه تازه کانی

به رتانی له کارا .

له وینه بدها هه ندی له تانکه هه ره تازه کانی به رتانی نه یین ، پرچاک و به هیز و خیرا هه شق نه کن

کون ، ایلامی ، بایی نووسراوه هوه . ۵ . خاون ووتار له سرده می داریوشیدا به هه له چوه ، نهلی که داریوش له ۴۸۵ ی پیش میلاددا بوه . نههوانیه ، داریوش له ۵۲۱ ی پیش میلاددا چوه ته سه رتهخت ، وه له ۴۸۵ ی میلاددا سردوه . ۶ . خاون ووتار نهلی که داریوش زه رده شتی بوه . نههش راست نیه ، چونه که له هیچ بده نووسیکی داریوشدا ناوی زه رده شت نیه . له گهل نههشا له بده نووسه کانی خوی و شابه کانی تری هه خه شی و گه واهی هه رده ونسه وه زور چاک دیاره که داریوش و هه موو هه خه نه شیه کان بیجکه له « نه رده » زده « خویانی تریشان ناسیوه ، که نهه پیچوانه ی دینی

بارچه بیگ بوه له بهرگی شابه کانی ساسانی . له سه ره وه له هه ر دوولای که موره گه وه دوو پیکری که چه بهری هه ن که هه ر به کیکیان تانجیکی پیروزی دریز کردوه بو به نوکه گری دراوه کان . له سه ر ناوه دایتی سکوره که داس مانگیگ (هیلایک) دروست کراوه ، نووسه کانی سه ر به ره ووزورن ، وه به به نوکه رازیتراره هوه . دیواری نی نه غاره به دوو سوم بهش کراوه . له ژیر هومی سه ره ویندا ، له هه ر دوو سه ره وه ، دوو کوله که دروست کراون که قه دیان کوز کوز له سه ره وه بو خواره وه کولاره ، نهه چه شنه کوله کانه ایستا وینه یان له دار به تابه تی له کوردستانا هه به (آم تور ، لاپره ، ۱۰۴) .

نیروه زریایه کانی بهریتانیا

وئهو سوورلای لهشهری سالیرونودا

له ایټالیا دا نواندویانه

بهقهلمی (آی . جی ما کوینی)

وهه گبری : سیزه

گورراتیکی وهه گهوره له نوپه کانی زریایی بهریتانیا دا، بهنایینی له ووردی نهنگه اوئی کولک دا، روری داوه که له جهنگی راپوردوودا له شهری گدالپولی دا به پیری که سانه نههات .

جهنگی زریایی ناوه راست دهری خست که کشتیه جهنگیه گهوره کان توانی کشت کرداریگان هه به ، بهیچه وانهی لانی زور کس که نهیانت ووت که کشتی جهنگی روزی به سر چوو ؟ که هیتهر بهی بو لهوانه .

دژ واریی گوزانهومی نهلمانی : له پیش دووسالا باری بهریتانیا له زریایی ناوه راستا زور له تراپو ، وه بهدرزاییی دووهانگک لهوی یانه دا هه نندی راوینی پچوک پچوک نهی پواراستی نهو آومه زانیانه ، هیچی ترنه بو . بهلام جیاوازییکی گهوره هه بوله مهیانی نپروی زریاییی بهریتانی و نپروی زریاییی نهلماندا .

بهریتانیا له روزه هه ره ناریکه کانی نهی زانی که فریاییکی زور له هه وره کانی کشتی دروست کرد نه بووه بوی دیت . فهرانده ریی بهرزی نهلمان هه تا له پیش نههه شا که سقلیه بهکریته دهسی هاو به پمانه کانی له

نهله مانه کان نهمره له زریایی ناوه راستا به ههر لاییکه چاوبگیرن له آبنده بیکی تاریکت به ولوه ناتوان هیچی تر بینن ، که نیی دا خویان بی هیزن و هاو به بانه کان به هیزن . آشکرایه نه تهومی نهلمان به هیچ دلتیانی یکک و خوشنوود یکک ناگهن بهوانه کهه قسه که ره کانی نازی له ایستگه کانه ره بلاویان کرده وه ، که گویا نپروه کانیان مهیانی توانی له شهری سالیرونودا پروز بین ، نه گهر زریاییی بهریتانی نه بوو نابه . له پاش شهری سالیرونو گتی تی که پشت کهه چون نوپه کانی کهه شتیه کانی بهریتانیی مهزن نه توانی مادهی بلیکک نریکک بهه فراخ زریا بیته وه ، وه کو فه لاییکه سهراو بو یاربهی نپروه کانی به زریی هاو په بانه کان . مهوانهی له پیش جهنگا ، وه بهه کو له پاش هه لگبر . سانی جهنگیش ، باوه دریان وابوکه نپروی هه وایی په کی نپروی زریاییی خستوه له بو مباردمانی جیکه ی به زی دا ، چاکک تی که پشت که بهه هه لچوون ، چونکه فهوار دهری خست که نپروی زریاییی ، به شهرنی په رده بیکی بهسی نپروی هه وایی به سهروه سی ، نه توانی دمس بخانه کرداری به ژبه وه .

نههوره مه زده له پیش زه رده شیشا له ایراندا ناسراوه ، وه خوی گه وره تری خواجه کان بووه (۱)

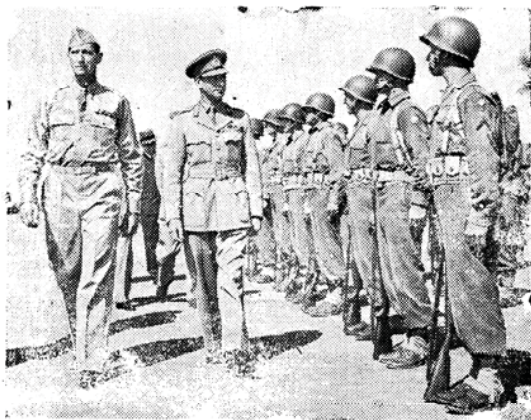
(۱) بو پتر زانیار له بارهی دینی کونی فارسه کان و ماده کان و کورده کان و بنیعیی نههوره مه زده وه نه ماشای ووتاره کانی « بنج و بناوانی زمانه کوردی » ی توفیق وهی بکهن له گه لاویژی ۱۹۴۰ - ۴۱ دا .

زه رده شته ، که بهک خوییه . هه تا نهه پیاوه بالدارمش که بهه ر به رده نووه کانی بیسنوونه به پیچه وانهی زه رده شته . زه رده شت بو نههوره مه زده و بو هه وو فریشته یکک و دیوبک شکلی حرام کردوه . هه خه نه نشیه کان به راستی نههوره مه زده یان به خوی هه ره گه وره ناسیوه ، وه پنیان ورتوه « نههوره مه زده » ، بهلام نهه ماتای نهوه نهه که زه رده شتی بووین .

و دودوکانزدا به کار یان بینت . هیچ گومان نیه
له ویدا که دژواریه کانی گراسته هوی زریایی له له مانه کان ،
به رایی له به ست کرد به براردان بو چول کردنی
سهر دینیا .

نیروی زریایی به ریتانیا له زریای ناوه راستا
ایستا له هه موو کاتبکی به شووی گه وره زو به هیزره .
که چی نیروی زریایی دژن لهم زریا به دا تایی ،
پترله هه موو سهر ده مکی رابردوو له دیریکا ، که -
مترنه پته هوه ، له گهل نهوشا که نه رگه کانی گهلی
گهلی گه وره زن .

له نندیشه دا بو له باری که شتیه کانه هوه له زریای ناوه
راستدا .

ههر (کوفمان) سوورینه هری (مدیری) کشتی
که شتیه وانه کانی له مانه چوو پوزریای ناوه راست بو
نه وه که بوخوی نهو دژواریه تی بگسا که به رابه ر
به کشتیه کانی هینه رن ، وه تی بکوشی بولا
بردیان .

خوبه ده سه وه دانی کشتی گه له کی ایتالیا مه یان دا
به که شتیه کان و ژیر زریا کانی به ریتانی که پتر له
مه به ر به کار به ترین بو راو کردنی هه رگه کشتی بیکی

پادشای به ریتانی چاو به فه رمانده رگانی
به ک گرتووه کانت نه کوی
له نه فه ریکای با کوری دا .

پادشای به ریتانی له کانی گه شتی دا به ناو
ده نه کانی به ریزی به ک گرتووه کانت له
نه فه ریکای - با کوری دا ، سهری دا له لشکری
به کم و هه شتم ، له کشتی گهلی شاهانه و
نیروی هه وایی شاهانه ، له له شکره کانی شاره
به ک گرتووه کان و نیروی هه وایسان ، وه له
لشکری فره نی . پادشا پایه به کمی نیشانی

گه رماوی به خشی به جه نه رال آزه اوهر ، فه رمانده هری کشتی نیرو کانی به ک گرتووه کان .

نهم نیگاره : — پادشا پیشان نه دا که له گهل جه نه رال کلار کدا پاسه وانی شهرفی نه مه ریکایی نه پشکنی له
نه فه ریکای با کوری دا .

وه به بوسته له سه ر به ریتانیا که آماده بی ، نه شی
که نه له مانه کان له زریای ناوه راستا هه ندی روخینه رو
به له می تورپید هه اوژ و کشتی زریا پهری سووکی
ایتالیایی به کار بین . له گهل نه مه شا نه له مانه کان
ده بیکی درپزیان نی بوسته له پیش نه وه دا که رابین
له به کار حینانی نهو بگپر و نیپانه ی ایتالیا که بو
نه وان بیگانه ن .

کاری هه ره سه خت له گیتی دا :

به بوسته له سه ر نه له مانیا که به نیروه زویایی که مه که به وه
باریه ی پارزه ره کانی بدا له زریای ناوه راستا ، وه
نهو ایپانه ش پاکت بکانه وه که هه ویه مانه کان بلاوی

نه له مانی که ههر کوفان په له بدا بو ده ربا ز کردنی
له گه ماری زریایی به وه .

نیروی به ریتانیا له زریای ناوه راستا : نه له مانیا
له زریای ناوه راستا هه ندی کشتی باری به ده سه وه به
که له حکومتی فیشی وله ایتالیای دا گبر کردوون .
نه شی که هه ندی کشتی جه نیگی و چند ژیر زریای
فره نیشتی به ده سه وه بی که نه له مانه کان خوبان
هه لیان نه سوورین و نه وانن له نه رکی پاسه وانی
گراندا ، وه له پکت گه یاندنی با کوری ایتالیا
به نیوه روی فه ره سه وه ، وه له به خبو کردنی
پاریزه ره کانی کریت و یونان و یوگوسلاویا

نه که نهوه ، وه له بستیسه که شهر له گهل ژیر زریا کان و سر زریا کان بگا له گهل چاوه دیری دا بهزاندن و شهر کردن له گهل فروکه کانی هاوپه یانه کان .

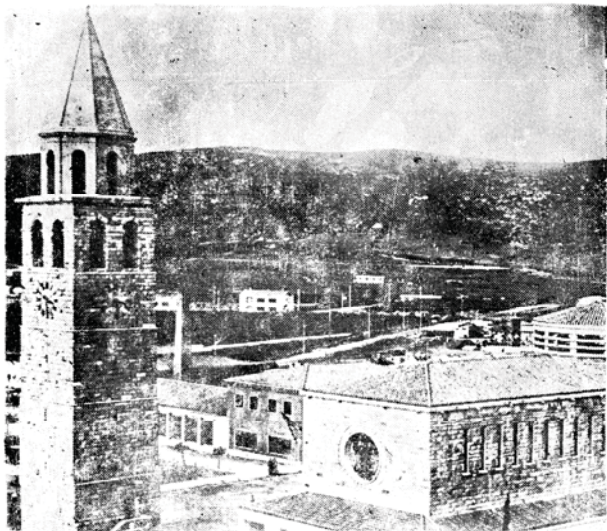
همانه همووی دژوار بیک ته هیژنه بوون که زور کرانه بو بهرین بتوانی بهروویانا بوستی .

هیتله به سهله چوو بو که وای همزانی که ژیر زریا کانی هملمان ته گه یینته پیروزی ، وه نهشی توانی بو ، دهرز له دیریک و درگری . سه ره رای نهوه نهشی توانی بو پلان دابی بو دهمبکی دریز له بو دروست کردنی کشتی و آماده کردنی سروقی جهنگی . هم راستیانه لهم دووسه ههفته بهی آینده دا چاکتر دیاری همدهن . ههر کوژان نهی دست بدانه نهرکی ههره قورسی گیتی چونکه له بهسته که شتیکی بهک تون قورس له حاجه تیکا بیگو یزتهوه که له چوار به که توانیک پتر ناگری . گهلی کشتی جهنگی بهریتانی چاوه روانی ههان بو نیک شکاندنی نهوه که شتانه ته گهر هات و بزورتهوه .

میشکی هملمان له گهل نهوه هموو پیچهوانه - بیانهدا که توشی بووه ، هیشتا شوین نهوه که وتوه که ژیر زریا کانی هملمان بگه ونهوه کار له زریای ناوه راستا ، بهلام همانه همووی به باری ژیر زریا کانی اوکیانووسی ته تله سهوه بهنگه .

کولونیل نوکس وه زیری زریایی همه ریکا وونی ، رهنگه ژیر زریا کانی هملمان له ریکا با زرگانه کانی ته تلاتیکدا به توندی دهم بگه نهوه به کار ، بهلام هارپه یانه کان همووشتیکیان آماده کردووه بهر بهر به ههر پهلاماریکی تازه . که ژیر زریا کانی هملمان نهی دهن . خو ته گهر کرداری آیندهی ژیر زریا کان ههر له شوین کرداره کانی به هارو هاوپه یانه دهم پی بگا ، نهو کانه ژیر زریاییک نامینتهوه بو نهوه که له آوه به ترسه کانی زریای ناوه راست به کار بهتری .

نبروه زریایه کانی هاوپه یانه کان و نبروه هموایه کان و ناوه نده کانی بهرگهی ژیر زریا کانیان ، له آوه تهنگه کانی زریای ناوه راستا نه توانن باشتر و چاکتر سهر بکون له چاو زریای ته تلاتیکدا ، چونکه ری دهر باز بوون بو ژیر زریا کانی هملمان له زریای ناوه راستا زور کهمه . هبچ گومان نه لهوه دا که همیرالی هملمان دهرزه - کانی زستانی بهشوی له بیرته چوتهوه . له مانگی ته شریی دوومی سالی ۱۹۵۲ دا بهرهمی بلاوگر ابهوه که ۱۳ ژیر زریای هملمان له ۱۰ روزا نوونا بووه ، آهمه سنووریکی ته وای کیشا بو ههل کوتانه گه وره کهی ژیر زریا کانی هملمان له زریای ناوه راستا ، چونکه هم میانه یه له زیاندا ، زور گه وره تره لهوه که دهوله تیک بتوانی بو دهمبکی زور بهرگهی بگری .

شاری کاربانا له ساردنیادا ، دهمنی به شیکی کلیسه کهی ته ییری له پیش نیگاروهه .

باکوور = شپال ؛ نیوآرو = جنووب

برقرمی : ترفیق وھی

سہدی پینجھمی میلادہوہ ، عنوانی « مہرزبان »
 یان ہہو . تم چوار مہرزبانہ گہورہہ لہ پاہی خانہدانی
 شانی دا بون ، وہ پیشیان ٹہورنن شا ، (لاہرہ ، ۹۶) .
 گھواد (قوباد) ی بہ کم لہو کم کردنہوی دہسلانی تم
 چوار مہرزبان - شہردارانہ ، چوار « پادگوسیان »
 ی دانا ، (لاہرہ ، ۳۴۷) . « پادگوسیان » وا
 دیارہ لہ ہرہوہ عنوانی « بارہدہری حاکم » بووی ،
 (لاہرہ ، ۱۳۴) . چوار « پادگوس » ، کان ، یان
 « پای گوس » مکان (تہالہکان) کہ لہزر دہی
 چوار « پادگوسیان » مکانون ، تہمانہ بون :

تہباختہر (شپال) ، خوراسان (شہرق) ، نیروز
 (جنووب) ، خورورمان (غہرب) ، لاہرہ ، ۳۴۷
 ہراویز (۲) .

تہینن کہ « خوراسان » و « خورورمان » لہ
 چہشی خورملا (روزملا) و خوراوا (روزاوا) ی
 ایہن ، وہ دوو وشہ تازہ کہ شمان « باکوور » و
 « نیوہو » ہرامبہر بہ « تہباختہر » و « نیروزن » ن .
 وازاتم ایتر ہیچ سلہبیکستان تہماوہ تہوہ بو بہکار
 ہتانی وشہی « نیوہو » بو « جنووب » .

ماوہ تہوہ « باکوور » ، تہویش تہنی لہگہل
 « تہباختہر » دا پہوہندی ہہن . وشہی « تہباختہر »
 لہ « تہباختہر » ی آویستاوہوہ ہانوہہ کہ مانا گہی « شہمالہ » .
 « تہباختہر » ہووہ بہ « تہباختہر » ، وہ لہ پاش
 تہوہ ہووہ بہ « باختہر » . انجا « باکوور » ی ایما

(۱) تم نامہہ کہ لہ سالی ۱۹۳۶ دا لہ لاپہن
 رانی گہورہہ ہرہوہہ آہرہ کرہشش ہہوہ بہ
 زمانی فرہنسزی نووسراوہ تہوہ ، نامہی ہرہہ تازہ و
 ہرہہ راست و ہرہہ گہورہہ و کرنگہ کہ ہہنا ایستا
 سہر بہو سہرہدہہ نووسراوہ تہوہ .

(۲) ہراویز = حاشیہ ، حاشیہ نامہ .

چہند سالی لہمو پیشی کہ دہسم کرد بہ بہکار
 ہتانی تم دوو وشہہی سہرہوہ ، کرا بہ ہللا .
 بہگہلی گہم گہماند کہ « باکوور » بہ مانا « شپال »
 لہناو کردی باکوور دا دوزراوہ تہوہ ، « نیوہو » ش
 وشہہی زور بہ جہی بہ بو « جنووب » ، وہ کہ
 « جنووب » گہلی تہتہوہ بہ زمانی خویان پی تہلین
 « نیوہو » ، بہویشہ ، بہ ترہنسزی « مہدی » ،
 بہ ایٹالبانی « مہدزو جورنو » مانایان ہم کانی
 نیوہویہ ، ہم لای جنووبہ .

ہلام داخی گہورہہ ، چاوہراوی ویران کہر ،
 تہک آوا کہر ، تہوہندہ بہ ہیز بو - وہکو بہہیز بو
 ہرامبہر بہو شہوازی نووسباری « اہلای » تازہہ و
 وشہہ پتہسانہ کہ ، تہمہ بہتایہنی سال و نیویکہ بہ
 کوششہیکی لہسنوور بہدہرہوہ ، ہلاویان تہگہوہہ - کہ
 تہی ہیشہ تم دوو وشہہ سازگارہش بہکار ہہترین
 تہ لاپہن نووسرہہ کانہوہ ، لہگہل تہوہشا کہ ہمہیشہ
 تہیان ختمہ ہرچاو .

بہ نزدیک گشت تہتہوہ کان « شہرق » غہرب ،
 جنووب « یان بہ پی گہرانی روزہوہ ناو ناوہ . ہہتا
 عہرہہ کان « شپال » پیشیان بہ پی روزہوہ ناو ناوہ :
 « شپال » بہ عہرہہ بہمانا « چہپ » ، بہ پی روو
 ہرہوہ روزملا ناویان ناوہ .

« نیوہو » بہ مانای « جنووب » بو اہہ
 دہسکردیکی تازہ نیہ ، وہ « باکوور » یش وا دیارہ
 تہچیتہوہ سہر ہنجبیککی سکون . تہمانہ لہ سہرہدی
 ساسانیہکاندا بہکار ہیراون . تہوہ زانیارانہی لہ پارہی
 ساسانیہکاندا (۱) « وہر تہگرم » :

« ایپراورہہ تہکہ لہ میژوہہ بہ چوار تہیالت داہش
 کراپو ، ساسانیہکان تم داہش سکردہیان دہسلی -
 نندا . حاکمہ کانی تم تہالہمانہ ، ہیچ تہنن لہ ہری

دو سهره که مهزنده کی دیوکرانی
بیستره چهرجل ، میستره روزنهلت

خاور ، بنو ، شرق .

تهواخشر ، جنوب .

باختر ، خاور ، غرب .

تهینن که نه یان به جاری نیهل ویدله .
۴ . نوسره فارسه کانت که هتا ایستا بو چوار
لایه که وشه عهره یه کانیان به کار نه هتا ، تازه دهسیان
ب کردوه ، له بانای شرق « خاور » ، وه
له بانای غرب « باختر » به کار نه هینن ، هتا
له بلاو کردنه وی روزنامه و رادیو کانیشتا . من بو
« خاور » شتیک نالیم ، مانا کی دباره . بهلام
« باختر » بو غرب به کار هینان شتیک راست نه ،
چونکه « نه باختر » که « باختر » ی لیوه بونه وه ،
خوی وه کو وونم ، لهوشی آویستایی « نه باختر » .
وه هاتوه که مانا کی « شیمال » بوه ، نه
« جنوب » .

تهنی ییزنیکی کرمانجی وی وشه « باختر » بی
که بنجه کی « نه باختر » ی آویستاییه .

ایستا فارسه کان به کار هینانی راستی شه
روشان یان له بیر چوونه وه :

۱ . فسر ههنگی « بورهانی قانع » ی
فارسه وهها نه نویسی (۱) :

باختر ، بهلای روزاوا تهلین ؛
بهلای روزه لائیش تهلین .

خوراسان ، بهمانای روزه لاته .

نیروز ، ناری تهیلانی « سیستان » .
تهلین ، ههزرنی سلیمان که چونه تهوی دیوبهانی
که نهزده کی بیه له آو ، دهس بهچی فرمان
داوه به دیوه کانت که له گه لیاپون ، بو پر
کردنه وی . دیوه کان له بیان بیره هتا نیوهرو

توانیویانه به خول پری بکهنه وه ، انجیا ناری
« نیروز » له وه وه ماونه وه . به پی وونه ییکی ر،
خاقانی چین بو نیو روز تهوی کردوه به له شکرگا
و له بهر تهوه نار زاوه « نیروز » . به پی وونه ییکی
ریش ، فارسه کان لایان وایه که تهو هه رجه تهونده ی
نیوهی گتی به ، وه برشت واری تهونده ی نیوهی
ه ی ، دووی زه سینه

۲ . فسر ههنگه گرنیگه زانسیه کی « فارسه -
اینگلیزی » ی بیستره ستابنگاس وهها
نه نویسی :

باختر ، روزاوا ، روزه لات .

خوراسان ، روزه لات .

نیروز ، ناری تهیلانی سیستانه

۳ . فسر ههنگی بهارستان که فسر ههنگی
پچوونکی زور نازه به ، وهها تهلی :

تهواختر ، شپال .

(۱) بورهانی قانع ، وهرگه راو به تورکی ، چاپی

تهسته مول ۱۸۷۰

خاوه‌ند دارستان و پشيله

خاوه‌نده‌گى هيندهى بهم لاولادا ، داو به چيلاك
 پلارى نبي گرت هه‌تا كرفت و ماندو بو ، له ژير داريك
 ووچياني داو پشتي به داربكه‌وده‌دا بو و نه‌ووزى نه‌دا
 پشيله برسيوونينو بيو له سه‌رخو هانه خوار و چووجي
 هه‌وارگه‌گى ، گه‌بيكي خواردو خوارديه‌وه . خاوه‌نده‌گى
 رابه‌رى چاوى بي‌كوت نان ده‌خوالنگى دابه
 پلاريكي نبي گرت .

پشيله هه‌زار هه‌لات و خوى له ژير چرو هه‌لاشيك
 په‌ستاوت . خاوند له پشته‌وه نبي گه‌بشت هه‌نده‌ره‌ي
 هه‌ستاو آوريكي به چروكه‌وه ناو گري تي به‌ردا .

له و ليره‌واره‌دا پلنگيكي سال ديتراوى به‌تمه‌من
 هه‌بو ، له‌روزي هه‌راى خاوه‌ند ليره‌وارو پشوي نيوايى
 و پشيله ، هه‌ستا به‌نيو هه‌مو ليره‌واره كه دا گه‌وا له بر
 چاه‌وه‌رو بالنده‌و دا عاكان پاروه كه له نيوان ناخوشى
 پشيله و خاوه‌نده‌گى نوشى آزارو شيروبيكي وا ديه‌ن
 نه‌واندري پيشى بي‌بگيري بو ايه‌ه وا چاكا تاكو
 نيوانيان پيك دپته‌وه لهم ليره‌واره دوركه‌وين . با ،
 پرپشكى آزارى نه‌وانان وي نه‌كوى و توشى سه‌ر
 ايشه نه‌بين .

ئه‌وه‌ي گه‌بيك تيگه‌بشتوبو و له باوه‌رى به‌به‌پلنگي
 پير هاتبو ، هه‌ستان له‌گه‌ل پلنگ له ليره‌واره كه
 ده‌رچون ، خونان گه‌بانده جياگايكي رونه‌ي به‌وز ، زور
 رابه‌برد كه ورد بونه‌وه ، فرجه‌ي آور له ليره‌وار په‌يدا
 بو سه‌رانسه‌ر آوري گرت نه‌رو ووشك سونا ، پي‌ورو و
 بالنده‌ش ده‌ر نه‌چوب ، پروكان . خاوه‌ند ليره‌وارو
 پشيله‌ش رزگارنه‌بون بو نه‌كوى زوخال .

مسبح مني

به‌بيك له ده‌وله مه‌نده‌كان ، ليره‌وارو دارستانيكي زى
 هه‌بو له هه‌وو ميوه‌وداريكي به‌رى نيدا بو . وه‌داراني
 دپيشى گه‌ليك هه‌بو . داري نه‌و ليره‌واره نه‌وه‌ندتيك
 چرزابون هه‌وولك پوپان گه‌بشتوبوه به‌كدي هه‌تاو
 له بن داري نه‌ده‌دا . ژيرداره‌كان هه‌موو سيهر بو
 تپسكى خوره‌تارى نه‌ده‌دى .

ميوه‌ي نه‌رووشكي نه‌و دارستانه ، به سه‌رپسكا
 نه‌كوت ، هه‌ل نه‌ده‌گيراوه . نه‌وه‌نده زور بو كه‌س
 فرماي سكو كرده‌وي نه‌ده‌كوت . له دول وشيوو
 گه‌نده‌كاني نار ليره‌واردا ووشكلى سه‌اله و سالي به
 سه‌به‌كدا كه‌وتبو ري هاتو چونيان به‌رى بو .

خاوه‌ند دارستانه كه پشيله‌يكي خارين و جوان و
 زرينگي هه‌بو زوري خوشه ده‌ويست و گه‌ليك باش
 چاوه ديري نه‌كرد . وختي له ايش و فرمان
 گه‌رايه‌پدا بو هه‌وارگه‌گى له‌گه‌ل پشيله‌ي گه‌مهي
 ده‌كردوبه ده‌س بازي ماندوي خوي ده هه‌سانده‌وه .

روزيك له و چاندا پشيله‌گه‌ي له باره‌ش نابو نه‌ي
 لاوانده‌وه وپشى ناوي بو ده‌كرد مسته‌كوله‌يكي قورسي
 له پشتي پشيله‌گدا پشيله‌ي به سه‌زسانت نومه‌ز ايش و
 آزارى بي‌گه‌بشت له به‌رزاني پشتي ناكو له باوش خاوه‌نه‌گي
 ده‌ره‌رى و هه‌لات خوي خسته‌بو ده‌ون و بچكيگه‌وه ،
 خوي مه‌لاسي‌دا .

خاوه‌نده‌گى ده‌سقي دا چه‌لاك و بوي چو لهم
 لاواي ده‌ونه‌كه سووراو چاره‌ي بي نه‌برد گه‌راوه
 جى خوي .

پشيله‌ي دا چه‌لكاوي آزار خواردو ترساو به په‌له
 له بن پنچك ده‌ره‌رى و خوي گه‌بانده‌داريكي به‌ورزو
 سه‌ر كوت . له ترسانا هم چلاوچل بازي ده‌داو هه‌له‌ه
 هات كه له ده‌ست و چه‌لاكى خاوه‌ندي رزگارن .

نیویشکی ^(۱) قدمو او کانی سیاسی و سپایی مانکی تهرینی یه کم ۱۹۴۳

به‌ریتانی و هاو په‌مانه‌کان له اوکیانوسی آتلاتی دا ،
به‌رامبر به‌وه که به‌ریتانیایه‌کان هتانی جه‌نگی بنیرن
بو نیروه‌کانی پورتوگال و یارپه‌ی آبوروی ^(۱)
نه‌توه‌نئی پورتوگال بدن به‌هتانی پیویستی تر .

نیروه‌کانی به‌ریتانی و نه‌میریکی له پیشانی ایتالیادا
بی‌ووچان له پیشکوتنان . لهم مان‌گه‌دا له شگری
هه‌شتم و پینجهم نیروه‌کانی نه‌له‌مانیان فری دایه‌تو
دبو رووباری « فولتورنو » وه همتا ماوه‌ییکی دوور ،
وه گه‌لی شاربان گرت که گرن‌گه‌کانیان ناپولی ،
فوکو ، کاسرتا ، ترمولی ، فینکیانو ، کامبواسو ،
نانسکاریزی ، سبارانزی و هی‌ تره .

به‌لگه‌ی گرن‌گه‌ی هم پیشانی‌ه له چاو
نه‌له‌مانه‌کاندا و نه‌ندیشه‌ی گه‌وره‌یان له پیشکوتنی
هاو په‌مانه‌کان نه‌وه‌به که گه‌لی فرقه‌یان له پیشانی‌ی
روسیه‌وه له گه‌ل چوند فرقه‌ییکی زربداردا کیشایه‌وه
و کوتایانه‌مه‌یانی ایتالیه‌وه بو به‌ر بستی پیشکوتنی
هاو په‌مانه‌کان ، بیجگه‌ له نیروه‌ به‌زی و هه‌وایه‌ که
له ولات، داگیر کراوه‌کانی نه‌وروپاوه هاوردایانه‌ هم
پیشانیه . نه‌له‌مانه‌کان له گه‌ل هم‌مو نه‌مانه‌شا ناتوانن
نیروه‌کانی په‌ک گرتووه‌کان بو‌ستین که‌وا به‌شینه‌ی ،
وه به‌لام به‌گور و به‌آره‌زوو پیش نه‌که‌وت .
نه‌له‌مانه‌کان به‌کیشانه‌وه‌ی چوندیکی زور له نیروه‌کانیان
له روسیه‌وه ، له‌وی دا بی‌هیز مانه‌وه و کوه‌تسه
کشانه‌وه ، کشانه‌وه‌ییکی وها ترسناک که نه‌نجامه‌کی
شکان و نه‌فرو توننا بوونه .

هژره‌کانی نه‌له‌مان له دوانی مانگی راپوردودا
و به‌ری هم مان‌گه‌دا به‌همور پروایسکوه نه‌یان
ووت له ماکنه‌ی چه‌نگی روس چه‌نسه قوره‌وه ،

(۱) آبوروی = اقتصاد

هاورسه‌گی ^(۲) سه‌تانی ^(۳) موسکو قه‌وماوی
سیاسی هه‌ره گرن‌گه‌ی مان‌گه‌ی تهرینی به‌که‌مه .
هاورسه‌گی سه‌تانی موسکو له مه‌یانی به‌ریتانیا و
نه‌میریکا و روسیه‌دا له ۲۰ تهرینی به‌که‌مدا له کوشکی
کره‌ملین دا ده‌سی بی‌کرد ، وه تی‌دا نویسه‌ری به‌ریتانیا
میستر ایدن ، نویسه‌ری نه‌میریکا میستر کوردل
هه‌ل ، نویسه‌ری روسیه موسیو مولوتوفه . که‌لی
هاره‌زای سیاسی و سپایشیان له گه‌لایه .

به‌پی ووته‌ی خاوه‌ن ده‌سلاط و آ‌گاداره‌کان
آمانجه‌کانی هاورسه‌گی موسکو دووانن : ۱ . ربک و
پیک خستی پلانه‌کانی سپاری‌ی هاو په‌مانه‌کان و آ‌راسته
گردنیان بو شکاندنی نه‌وره‌یه‌کان و بردنه‌وه‌ی
پیروزی ۲ . دانانی پلانی بی‌ویست بو دامه‌زاندنی
آستی و هسه‌انه‌وه‌ی گیتی‌ی پاش جه‌نگ به‌پی
ده‌ستووری نه‌تلاتیک .

په‌ک له قه‌وماوه‌ سیاسی گرن‌گه‌کانی تریش هم
مان‌گه‌دا آشکرا کردنی جه‌نگ بو له لایزن ایتالیاه
له‌سر نه‌له‌مانیا و خودانی ایتالیا بو نه‌پال هاو په‌مانه‌کان
بو شهر کردن له گه‌ل نه‌له‌مانه‌کاندا .

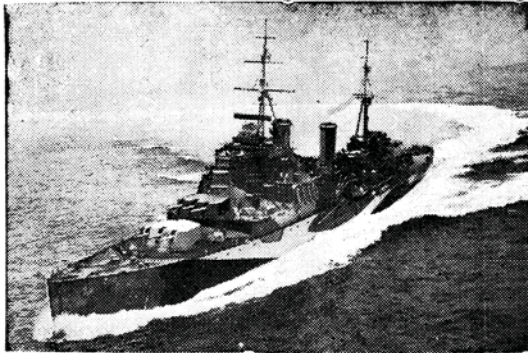
لهم مان‌گه‌دا پیک هتانی به‌ریتانیا و پورتوگالیس
رووی دا له‌باری به‌که‌ک هینانی ^(۱) به‌ریتانیایه‌کان
دورگه‌کانی « آ‌زور » ی پورتوگالی له اوکیانوسی
آ‌تلاتی‌دا . به‌پی هم پیک هاتنه‌ به‌ریتانیایه‌کان نه‌وه
دورگانه‌ به‌که‌ک نه‌هینن بو پاریز‌گازی زریاوانی‌ی

(۱) لیویشک = زبده (گره) ، خولاسه
(۲) هاورسه‌گی Hawpirseké = موزاکره ،
موئته‌مر ، کونفرانس .
(۳) سه‌تانی = تلاتی
(۴) به‌که‌ک هینان = استخدام

لهم مانگه دا وولانی ئەلمانیا و کولسکه ژاپنه کانی
 بی دوچان به بو بیا کوتره وه ، ما کینه جهنگلی
 ئەلمان پتر شل کورت کرا
 ایستا ووری نه وهی ئەلمان زور کز بووه ، وه
 روز به روز کزتر ئه بی . ووره بردان نوادی
 ئەلمانان زور دوورینه .

له پیشانی روزهلانی دووردا لهم مانگه دا دوو
 کونیهکی چاک سره و فیرا له ژاپونه کان . په کیکیان
 ناویکی ههواپی ی گه ووه بو که کرا به سه راباول که
 بنکه بیکی گرنیکی ژاپونه کانه له نیو بریتن دا . له
 نهنجایی ئەم په لاماره دا ۱۵۰ فروکه بیکی ژاپونه کان
 ووردو خاش کراو ۱۱۹ که شتیان تقوم کرا . دووم

وه روسه کان هه رچه نده که پیشتووته بهردم ههله کانی
 بهرگری ئەلمان ، بهلام له باریه نه بیان درت .
 گچی له باش چهند روزی پیچه وانهی ئەم لافانه
 رووی دا ، له شگری روس له رووباری مهزنی دنیپر
 په ریه وه ، که ئەلمانان براریان دا بو له پشتیه وه خویان
 رابرن ، وه لایزوا بو که له وی دا هه رشی روسه کان
 نه وه ستین . روسه کان ئەم خه وهی ئەلمانان کانیان
 بزکانسد ، له رووباری دنیپر په ریه وه و گهلی چی
 و شاری گرنیکیان گه وه که وه کو شاری زاپوروزی ،
 و یفل ، کریمسوخ ، مهلبتوپول ، دنیپر په تروفسک ،
 دنیپر جهرجینسک وهی ترین . له نیوه روشا
 نیروکانی نیچه دوورگی نامانیان پاک کرده وه . له

کهرستی بیکی چه نگی بهریتانی له نهرکیکی گه ووه دا .

ئەم نیکاره دبه نیکی آشانان پیشان ئەدا
 له سه زویا کاند له سهرده سی چه نگدا : کشتی بیکی
 چه نگی بهریتانی برچه ک باریکی گرنیکی کدل و
 پەلی چه نگی ئەگوزینه وه به سه لامه نی بو
 جی خوی .

کونیک داگیرکردنی بنکی فینشافن و سه نده وهی
 جورجیای نازه بو له لایهن نیروکانی هاو بهمانه -
 کانه وه .

ک

نکا ئەگه ین له خوینه ره بهرزه کان که لپان
 بوورن له به ک دوو هه لهی تری چاپ . به وینه ، له
 لابه ره « ۷ » دا له زیر ژماره ی (۲) دا (ریگای
 ناوبانج) نووسراوه ، ئەه راسته بکای « ریگای
 ناوباخ » •

چاپخانهی معارف — بهغدا

بهشی ناوه راستی پیشانیه که شدا له سووری گومیل دا
 شهی تونده ، لهم په شه دا روسه کان خه ریکن هیل
 ری ای سنی لیننگراد — کهف پرن . له که فیشدا
 باری ئەلمانان کونیه تره وه .

دهنگ وایی هه ره دوابی ئەوه ئەگه یی که
 ئەلمانان ، وه سه و چاوه روانان ئەکرد ، له بهشی
 نیوه روی پیشانی روسدا نووشی شکابیکی فورس هانن ،
 ایستا په پهله پروزی رانه گن ، گهلی گهلی تفاتی
 چه نگی و خواره مه نی و نوپ و چه کی تران به جی
 هیشت . ناوچه که پره له لاشه ی سه ربازی ئەلمان .
 به خوی ئەم پیروزیه گه ووه بهی روسیه وه که له هینه کی
 ستالینگراده وه هه تا ایستا وینهی نه پیراره ، نیروکانی
 ئەلمان له نیچه دوورگی فریدا له تکرزه ی ری لی -
 گیراندان .

ده ننگی کبیتی تازه

کوواریکی مانگانیه، له لایین به ششی په پوه نندی گشتیه وه، له بالیوزخانه ی به یتانی، له بهرغدا، وده ژبندی

بهرگت - ۱ ، ژماره - ۲

تشرینی دووم ۱۹۴۳

ناوه روک

۳۴. ووتی سهید ابراهیم ، شیمر	۱. یاری بهرمانیا و روسیه
۳۵. کاربکاتوری قانبع ، شیمر	۲. هجوکه ریکی کورد (وەرگیراو)
مهدهوش	توفیق وهی
» نمانی نازیش ، شیمر	۱۷. یاری نه مروی نمانیا
احمد شکری	۲۱. سهان و جووتیار
۳۶. که له پر ککوته قه لای نه وروپای	حسین حزی
هیناره وه (وەرگیراو)	۲۳. سهرنزی روس (وەرگیراو)
شیخ حسهر	عبدالمحس هوشیار
۳۹. دستوری زمانی کوردی	۲۷. ویهی شیمرو فلسفه فهی نه جمدی خانی
توفیق وهی	توفیق وهی
۴۳. ستانی له شکری هشتم ، شیمر	۳۰. کین (وەرگیراو)
زیور	فاقی کاکه مین
۴۴. زیوشکی قهوماوی سیامی و سیایی	۳۳. وورده بهای پرسوود (وەرگیراو)
مانگی تشرینی دووم	حسین حزی
Ker weha ebe. T. W. ۴۸	

یاری‌دهی به بریتانیا بو روسیه

- ۱ -

له به یانی ۲۲ مه‌زیرانی ۱۹۴۱ دا هیتلر به نیرو، کازیه-
وه په لاماری دایه سهر روسیه‌ی سوفیه‌تی، وه له پش را-
بووردنی ۱۲ ساتا به سهر هم په لاماره‌دا، وینستون چرچل
له بردهم جهان‌دا قسه‌ی دا به نه‌ته‌وه‌ی سوفیه‌تی، وونی:

«هر که سیک، یان هر وولاتیک شهر له گه‌ل ناز به کاند
بگا، یاری‌دهی ایه‌ی بو له‌چی... به هر چی‌بی له‌تواناندا بیت
وېهان بکری ده‌سی روسیه و نه‌ته‌وه‌ی گه‌ی نه‌گرین...»

میسته‌ر چرچل له‌ی زانی کپی‌ک هینانی هم وونه‌یه که
له‌ی‌دا کاریکی آسان نه، نیروییکی زورگه‌وره له
نوسه‌ری پشت‌میز و چیشکه‌رو کارگری ناو مال و کار
گه‌ی گشت پیشه‌سازیه‌کانی سهرده‌می آشتی جینرا بون؛
همانه گه‌ی شنبونه پله‌ی هره به‌رزی تیکوشینیان.
همانه په‌لایان دا، آرمقیان رشت له ناو‌ته‌و خونین و
فریسکانه‌ی سالیکی بومبارانی فورسدا، وه توانی‌یان،
به‌کوشینیکی زور گه‌وره وه، تنیا هوی له‌و زیانانه

بگه‌نوه که اینگله‌ره له دانکر کالی
که‌بو، وه دورگه‌ قه‌لا که‌یان را بگرن
وه کو سپه‌ریک به‌رام‌به‌ر به‌تازیه‌تی.

ایستا، له‌ی کوششته‌کانیان دووچه‌ندان
بگن نا کو سهره‌کی وه زاره‌ته‌ که‌یان بتوانی
روته‌گی به‌چی به‌تی.

ووته که به‌چی هینرا، وه نه‌وه‌کت هر
له‌وه که لیکی گه‌وره‌ی تریش.

نه‌ته‌وه‌ی به‌ریتانی بو به‌رز کردنه وه-
ی مه‌یانه‌تی ی تیکوشینه‌گی هره‌وه‌زی
کرد، به سپاس‌بیزیه‌وه بو‌ته‌وه‌ه‌له‌که
ده‌سی گوت، بو پی‌گی یاندنی تانکیکی
تر، توپکی‌تر، فروکه‌ییک‌تر، نا کو
جووتیک پیلای‌تر که له پیشانی‌یی
تازه‌دا به رامبه‌ر به نازیه‌کان به‌کار به‌بندی.

که‌لی کارخای تازه له پیشی‌کانی دازاردا دامه‌زیرتزان.
خیر ایکی‌واله‌تی که یاندنا رووبدا که هیچ که‌سیک
به‌هیوای نه‌بو. هر له‌رکانه‌دا نه‌ته‌وه که کم کرنه‌وه‌ی
مووچه‌ی خوارده‌مندی و پوپویتی روزانه‌یان به‌دل و به‌گیان
قبول کرد نا کو بتوازی هم‌اره‌کانی خوارده‌مندی چول
بکرین - هه‌تاله‌ته‌ندی نیراوه‌کانی خواسته‌مندی
و کری‌ی هم‌ریکاش - بو‌ته‌وه که گورج به‌دینه
ده‌سی روسیه.

- ۲ -

ی که یاندنی چه‌کی جه‌نکی بو له شوره‌کانی سوفیه‌ت،
هر نیوه‌ی نه‌کاره‌ گه‌وره به‌بو که له سهر به‌ریتانی‌بو
بی‌کا، چونکه‌گه‌ی یاندنی هم‌چه‌کانه به روسیه، کاریکی
گه‌وره‌تر بو؛ زوری هم‌ه‌ر که که‌وته سهر هانی
له‌وه‌کشتی گه‌له‌ی به‌ریتانی که له‌رکانه‌دا له‌رکه‌کانی

همه‌ی نیگاری له‌و تانکی‌به‌که‌ی ژنی موسیو مابسکی، بالبوژی
سوفیه‌تی له انگیله‌ره، ناوی نا «ستالین». له‌وا به هزاران کارگه‌ره‌کانی
له‌و کارخانه‌ کدروشتی کردووه، ره‌وانه‌ی له‌گن بو روسیه.

به زربادا، کاروانه کانی رخت نه بو ۹۰۰ میلی
 که ش بون بو نه که بگه نه پیشانی هره
 نژیکی روسیه که همه می دوانی بهشی هره
 خرابی هره و گشته که بو .

ووتان « بهشی هره خراب » ، چونکه
 با سروشتی نه و ناره واهانوه پیشهوه که نه بو
 تفاقه چه نگیه تازه باوه قورسه کانت نهجا به
 کاروانی سستی ووشترو وولاخ ، یان به
 شمه نه فیریکی بهک هیلدا که له بژیکی شلووخدا
 بو ، بگورنینه ره . له وکایه دا که یار به کانی
 پیشهوه نه چون بو روسیه به سر نه ریگا
 سهخته ناخوشه دا ، موهه ندیسه کانی بریتانی له که له
 نه ره ریگایه کاند که له پاشا چوونه پالیان ، ده سیان
 کرد به کار کردن بو گورینی ریگایه
 ووشترو زه و به روونه که و نهو حیلله شمه نه فیره که به
 زهوی هره دهی هره سهختی جیهاندا تیپهر نهی ،
 به توریکی گه وری هاتوچو .

نه مه له پیشا وا دهر نه کهوت که کاریکی کردنی
 نیه . بهلام له پاش نه ره که له که له حکومتی ایراندا
 پیک هاتنیکی دوستانه کرا ، گه می کرده ووی واق
 وورهن جی به جی کرا . ری آسنه کی نهوی به ولایتکا
 نهرویش که بو مه له رزی زوری نیدا رووه اووه ،
 وه به ناو هره و چه شته گه لوویکا (تونلیکا) و به سر
 شاخ و چپای هه لدر که داردا . ریگا آسنه که به ته ووی
 س-ک کرایه ره ریگا کهش به چیمه تو سهخت کرا
 بو نه ره که باری هره فورسی بیا بگورنینه وه ، بیجگه له وه
 له لاو لایشه وه گه می هیل و ژوانی تازه بو هانو چودروست
 کرا ، وه ره ختیکی تازه باویش دانرا بو ایشاره تاردن .
 وه هیله آسنه که ماوهی (۸۰) میل دریز کرایه وه له
 نه موازه وه بو به ندمری خورم شهر له گه ری قارس دا ،
 شمه نه فیری ایران به نه نیا خوی له حه زیرانی سالی
 ۱۹۴۲ دا ششی نه ره ندمی می یازی ۱۹۴۱ ی
 نه گورنیه وه . نه سرو لهوی به سهدها لوکوموتیفی
 بریتانی له کاردایه ، وه نه موهه ندیسه کار نی
 نه کن که له موه پیش شمه نه فیری سات ۱۰ : ۵ یار

لهم نیگاره دا فرو که کانی سپینتفاهر و ههری بومهری بریتانی نه بین
 که له شگری نه له مان شروپر نه کا له دهر به ندی کاسه ریندا

له توانی خوی گه می به رز تر بو . بو که یشتنه روسیه سه
 ریگه هه بو ، له با کوردا به زریا به ستووه کاند - که هه میشه
 به ترسن - بومور مانسک و نه ره که نهجل ، له نیوه رودا
 به ایراندا بو نارچه کانی سوئیت له قفقاس و سر زریای
 قهزوین ، له روزه لاتدا ، به سر اوکیانوسی هیندا بو
 قلا دیفوستو ک .

له پیش هوه دا که بتوانی ریگای روزه لات به کار
 جهتری ، چوونه شهرووی ژاپون له بهستی کردین که ته نیا
 دور ریگا بگرینه بهر ، له دووازه ریگای ایران گه می
 بی رسترو ، بهلام گه یشتنه به ندره کانی گه ری فارس ،
 بریتانیای له بهست نه کرد به وه که پیاوه کانی که شتی
 گه له بازگانه کی گه ی بنیری - نه و که شتی گه له که
 هیجکار پویستی پی هه بو - بوماوه بیکی واکه به چون
 و گه رانه وه نه وه ندمی گه شتیکی سووری هه مو خری
 زهوی بو .

نه مانه له نیوه رووه به ناو نهو هه مو کومه می ژیر زریانه -
 دا تیپهر نه بون که له نژیک زریا به ره کانی فهره نسه و اسپانیا و
 روزاوی نه فیریگا دا خویان مات دابو ، وه له ویوه
 به سووری که بوی هیوای چا کدا هل نه گه رانه وه رووه و
 باکور ، وه به نژیک مه ده گه سکرانی نه پیرین بو
 زریای عره ب . له دوی ماوهی ۱۲ هزار میل که شت

همه نیکاری دم به بی کبانی فرماندهر بالیکه که فرماندهری نیروی هوایی شاهانه بوله به کی له بومبارانه سهخته کانی بهرلیندا . له تاوهدا نیرویکی به هیزی بومباراویژی چوار بگیری شهسته ره هبله بان دا کرده سهر بهرلین . بومبارای ههشت هزار باوینی بهردرا بهوه سهر شار بازیری نهله مانیا . له که کی جی دا آگری گهوره گهوره بهردرا بهوه . گری آگره کان له ۱۰۰ مبله وه شهیران .

هاویژی قورس ، وه له بنسکه زریایه کانیانه وه گه کی روخینه رو که شقی پر چه کبان نارد بو تاو دانه سهر لهو کاروانانه . ماوهی هم گه شنه که ۱۵۰۰ میل بو بو مورمانسک ، سهراپا بو به آگرو بومبارا ، به درپزایی هم گه شنه بیاوه کانی توپه فرو که شکینه کان ههر گبز له سهر نوپه کانیان لانه چون . یات هیچ کاتیک رانه بورد که کاربکی نهینراوی وهندی و بهرگهی تیدا نه کرابی . جاریکان ۳۵۰ فرو که به لاماریان دابه سهر به کی لاکاروانه کان ، توچه کانی کاروانه که ۴۰ فروکیان لی بهردانه خواره وه .

له گهل لهو هه موو گیره و کپشه به شدا نمانگی نه شرینی دووه می ۱۹۴۲ نوزده کاروان به سه لامانی گه پشته به ندهری مورمانسک . به کی لهو کاروانیانه بهم چه شنه بهانی دجهنی

تهرانی له ایستگهی (تمستوت) ی له نده نه وه بو « کرو » ، له وه تا نه مانه ایستا لهو شه منه فهرانه نه گیرن که برکرون له کره سهو تفاقنی جه نیگی نیرا و بو پیشانی روسیه .

گه کی ری ی باشی تریش له دمیکی زور که مدا دروست کراوه و کاروانی گه وره گه وره لوری ی پیا له روا . پارچه کانی هم لوریانه له کار گه یکدا کو له کرینه وه له ایراند که به شداره کی بازرگانی قهرالیه به ک گرتووه که دروستی کردووه ، حکومتی بهریتانی همی بو بازرگانی دروست نه کردووه . له دواپی مانگی مارتی ۱۹۴۲ دا لهو کارخانه به له نهیا مانگیکا ۲۰۰ لوری دهر نهینا ، لهو ساوه هم ژماره به گه کی چندان کراوه .

به لام هیشتا ریگای ههره کووت له بهریتانی اووه بو روسیه ، ریگهی باکووره ، لهم ریگه بهوه چون بو مورمانسک له بهر پیچه وانینی هیزی سرو - شقی کرداری نازی دژمن له هه موو گه شنه کانی که سهخت زو پر ترسره . له گهل نه مه شا له بهر گرنگی روزو سات له شهری روسیه دا ، که شقی گه کی شاهانه و بازرگانی له رک گه پاندنی باره کانیان مهردانه خسته سهر شانی خویان ، بو پیشانی روسیه له کانی دانراودا . که شته وانینی بهریتانی لهو سهر مایه دا که پیادی سر نه کرد ، ده سیان کرد به برینی ریگه کانیان به ناو شله فی گه وره گه وره و گه یزه لووکی هیچکار بوند و گه لیکی ز لهو ترکه سروشتیانه که له کژی زستانی درپزی فوتیدا لهو ناوهدا زور شهینی . وه له مانگی کانی پیشه وهی جه نیگی پیشانی روزه لاتا - دا زریاوانه کانی بهریتانی کاروانی گه وره یات کو بزا به وه بو روسیه : هه موو نیراوه کان به سه لامانی گه پشته روسیه .

کانی که بهاری ۱۹۴۲ هانه بهر وه نازیه کان پهله ی نه ومان دا که هم ریگه ژیا نیه برن ، له به ندهره کانی نورویجه وه هه ندی له ژیر زریا کانیان ، وه له فرو که - خانه کانی نورویجه وه به سهدان فروکی بومبارا - هاویژی پریا - کورو فروکی آوی و تور پید ههل گرو بومبارا

نهو کورانهی دووشه و له سه ریبه ک بهرلینیان بومباران کرد
 هم لوانه ی لهم نیگاردا نهان بین له فروگوانه کانی فروگه
 بومبا چه کانی لانکه سترن ، له تاوی دووم شوی له سه ریبه کی
 نیروی هوایی شاهانه گهراونه نهوه که کردویه ته سر بهرلین .
 له شوی په که مدا نیرویکی گه روهی بومبا چیی چوار ماکنینین
 گریان له هموو شاری بهرلین بردا . شوی دووم دووباره بومبا
 وه کو نرزه بادیرا به سر شاربازیره که دا (۱) بومبای ۸۰۰۰ و
 ۴۰۰۰ پاونی بهر درابه وه . سه روکی فروگوانه کانی لانکه ستر
 چاوه شیکی گنه دایه (سه په هم له چه پوهه) .
 (۱) شاربازیر = پانهخت .

کشتی گواسته وه یان پاس کردوه که له نه بلوی
 ۱۹۴۲ دا گه بشتوه ته مورمانسک ، له و هموو
 که شته بازر گانیانه ی ره ختیان گوزاوه ته وه بو
 روسیه به ریگی باکووردا ، هه ره له سه دا په ک و
 نیویکی نو قوم کراوه له لایهن چه که هه ره کوشنده کی
 نازیه وه ، وانا ژیر زریا کانی . له ناو نه و
 نیراوانه دا که له بهریتانیا و همه ریباکوه ، له په کی
 ته شریقی په که می (۱۹۴۲) تا سی و په کی کانوونی
 په که می ۱۹۴۲ گه بیترانه روسیه همانه هه بون :
 فروگه ۲۶۰۰ له بهریتانیا وه ، ۳۰۸۰ له نه همه ریباکوه
 که گردیه کیان نه کاته - ۵۶۸ ، تانک ۳۲۰۰ له
 بهریتانیا وه ، ۲۹۷۴ له نه همه ریباکوه که گردیه کیان
 نه کاته ۶۱۷۴ ، ناوه ندی گوزاونه وه که گردی یان
 ۷۵۹۰۰ بو .

ژماره کانی ۱۲ مانگک تا ۳۱ ته شریقی
 په که می ۱۹۴۲ ده ری نمخان که دووباره هه
 به ریگی باکووردا ۸۳۱ هزار تون له
 چه شته ها که ل وپهل (پیتی ماکنیسی ، کان ،
 خوارده مینی و تخاق ، چه کی ده سق ، ره ختی
 پزشکی) ، وه ۴۲ هزار تون له سووته مینی
 فروگه (گازولین) ، وه ۶۴ هزار تون له
 نهوی سووته مینی به گشتی دا نیراون بو روسیه .
 روز نامه ی پراقدا ی سوقیته ی له په کی ته شریقی په که می
 ۱۹۴۲ دا همه ی نووسی ، « نه له مانه کان بوریان خوارد
 له نه هیشتی ناردنی خوارده مینی و که ره سستی چه نگی ی تر -
 دا له نه همه ریباکوه بهریتانیا وه بو روسیه » .

نه و تا هه ندی ژماره و راستی که - به قه د
 نه وه ی باری سپایی نه هیل - دهر نه که ری له و
 شتانه که بهریتانیا نار دووبه نی بو نه و به لماره
 گه ورا نه که ها و په یمانه که مان روسیه داوپه نی ،
 له کابیکا که بهریتانیا پیدشانه چه نگی کان و نیرو
 پر چه که روو له پتر بوونه که ی خویشی نه را -
 زانده وه :

له مانگه کانی بهریی چه ننگک دا ، بهریتانیا له
 نه ماره تایه تبه کانی خوبه وه که لی که ره سستی خاوی

گه بشته چیی په کی له کاروانه کاندایت : « که شته کان
 هموند پرپون له تانک ، تاپاوه کانی
 به نده ره که له به ست بوون که چوار شوه و چوار روز
 بی و وچان هه ر باره کان دا گرن . له باریکا که مه بانه یی
 نه و بارکه په ی پیاوه کانی به نده ره که دایان نه کرت له
 (مورمانسک) دا له هه ر روزیکه مانگی کانوونی
 دووم می ۱۹۴۲ دا له سه تون که متر و ، که چی له
 مانگی شوباندا هم مه یانه یی له چوار تونی تی بهر کرد ،
 له پاشا بوو به پینج و هه تا پینج تون و ده په کی
 تونیک له مانگی مارتدا ، له مانگی مایی ۱۹۴۲ دا
 بازیکه دا گه بشته نو تون و پ تونیک . هیشتا هم
 مه یانه یی هه ر بهرز نه بیته وه . پیاو نه توانی گه وریه یی و
 گرنگی کاروانه کانی دواپی تی بسکا نه که بزانی که
 (۷۵) کشتی چه نگی ، کاروانیکی هه ره گوروی

روزی به کار هیتانی تانک‌کافی بریتانیا توانیافت
چاکلی به رزی نهو تانک‌که دهر مخن «

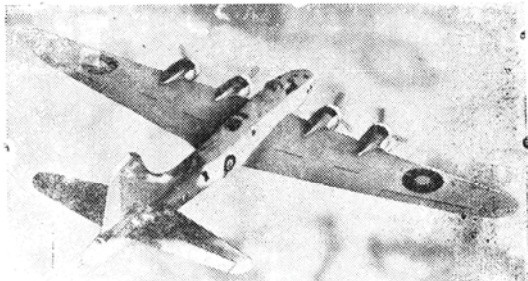
له نهیلوولی ۱۹۴۱ دا بالیکی ره‌بهق له نیروی
هه‌وایی شاهانه گه‌بشنه روسیه ، دوو پول له
فروکی هریکن له‌گه‌ل فروکه وانه کاپان ، که
چون بو نهوه که به‌کار هیتانی فروکه‌کاپان له
روسه‌کان بگه‌یین . سگرا درویک له مانه له ۳۰
چار پتر گه‌شقی روزی کرد بو پاسه‌وانی
بوما هاوژه‌کافی روس که نه‌یا به‌کیکان له ناو
نچو ، که‌چی پول‌له‌کی تریان ۳۰ فروکی
دژنی ووردو غاش کرد برامبه‌ره نه‌یا
فروکه‌یک زیان خوی .

۲۹۷۴ تانک و ۳۰۰۰ فروکی بریتانی تا به‌کی

کانوونی دوومه‌ی ۱۹۴۳ به‌کشتی بران بو
روسیه ، نه‌مانه هه‌وویمان له پیش‌کافی داراودا
نیراوان . برامبه‌ره به‌هر ۱۰۰ فروکه‌یک
که وونه دراو به روسیه تا دواپی‌ی حه‌زیرانی
۱۹۴۲ ، بریتانیا هه‌تا دواپی‌ی مایی ۱۹۴۲ ، ۱۹۱۱

فروکی نارد بوی . وه‌ب‌ی به‌نه‌یا کاری ناردنی هم
چه‌که جه‌نگیانه بو روسیه هه‌ر برتی بی له ناردنی نه‌و
نموانه که له کارخانه کدا داراون ، بو به‌نده‌ره‌کان ،
به‌لکو پیویست بو که هه‌موو تانک‌یک و فروکه‌یک به
چه‌شکی وها برازیفر پته‌وه که دوس بدات بو شهر له‌کشی
سه‌ختی روسیه دا . سه‌ره‌رای پدته سه‌ر باره‌کان و
خواردنه‌ی و تونی تانک و تونی فروکه شکین و
تقایی‌بی تهل ؛ پیویست بو که هه‌موو تانک‌یک له سه‌ر ما
پادریزی تا پله‌ی (۵۰) ی ژیر سفر ، بو نه‌ره‌ش
به‌تاریه‌ی ناییه‌ی بو تانک‌کاب و فروکه‌کان ، وه
سووته مه‌نی‌ی تاییه‌تی و دا‌هیتانی چه‌شته شله‌ییکی تازه
بو نه‌زنی ده‌نگک ، پیویست بو .

له هه‌فته‌ییکی هه‌ل کوتانی نازیه‌کاندا بو سه‌ر
روسیه ۵۰۰ هه‌زار پیلاو به‌کشتی نیراوه بو روسیه ،
نازیه‌کان زور چاک نه‌زانن که پیلاوی جه‌نگی ، له
زستانی به‌رسمی روسیه‌دا چی چه‌کیکی به‌به‌ابه . دا‌به‌ره‌ی
رازاننده‌ی وه‌ی سپای بریتانی له چوار روژا نه‌ره‌نده
کووتالی قاپوونی نارد بو روسیه که در‌زیرانی له

« قه‌لای دووم » له ته‌ک فه‌رمانده‌ری زه‌ریا به‌ری بریتانی‌دا
« قه‌لای دووم » که فروکی به‌ناوبانگی چوار بگیری‌به و
له لابن هاو‌به‌شکی « پیننگ » ی نه‌ه‌ریکایه‌وه دروست کراوه و
به‌پی بیک هاتی خواسته‌مه‌نی و کری دراره به بریتانیا ، ابستا
له ته‌ک فه‌رمانده‌ری زه‌ریا به‌ری بریتانی‌دا له کاردا به . نه‌م فروکه
۲۲ توبه گه‌وره‌به زور به‌کار ده‌رچوو بو پاسه‌وانی کاروانه‌کان و
برامبه‌ره به ژیر زه‌ریا‌کافی دژن . نه‌م بنگاره « قه‌لایی دووم »
پیشان نه‌دا له فریتدا

نارد بو روسیه ، وه تا نه‌یلوولی ۱۹۴۱ ،
بارگه‌ییکی زه‌ریشی له لاسنیک و قه‌لایی و خوری و
فورقوشم و گرش نارد بو روسیه . له هاو پرسه‌کی
موسکو دا که له دواپی‌ی نه‌یلوولی ۱۹۴۱ دا گه‌را ،
شقی نرمان لی ویسترا ، به لیئان دا که چه‌ندی
زور زور له آلومینیوم و مس و توتیاو کوبالت و زه‌ردو
فوسفورو ایلامی بازرگانی بئیرین . هه‌تا خوارده -
مه‌نیشان نارد ، له گه‌ل نه‌وشا که له بریتانی‌دا
که‌م بو ؛ گه‌م و هه‌زاران نون شه‌کریشان نارد ،
که نه‌مانه بو بریتانیایه‌کان داراوان که سه‌ سال له
شیرینی خواردن به‌ش براو کراوان . گه‌لی تانکی
سووکی زری‌دار که نه‌سنوور زری پوش کراوان له
کانوونی به‌که‌می ۱۹۴۱ دا گه‌بشنه تاران ، به‌لام
ژماره‌ییکی زور لهو تانک‌که که له چه‌شقی (والتزنگ
ماتیلدا) و (کالتنایر) ی فورس ترن گه‌بشبوونه
پیشانی و شه‌ریان نه‌کرد . نه‌نه‌ن قائم ده‌رچوون ، به
جوړیکی واکه رادیوی موسکو له ۲۸ نه‌یلوولی ۱۹۴۱
دا بلاوی کرده‌وه که ، « سه‌ر بزه‌کامان له به‌که‌م

هزار گرام دهرمان و ۵۳۰۰۰۰۰۰۰ حاجم و ۱۱ هزار
سهر دوشهك و پتر له ملبونسك كه رهسته و پارچه
چهنك .

سهر كينگزي وود وهزري مالمی بهریتانی له ۹
تهلوولی ۱۹۴۱ دا وونی ، ۵ ایسه چونكه نم پارینه به
خوشی خوانن تهان نیرین بو روسیه ، هیچ گوی
ناده پنه کارو پاری مالمه «

تهو رهخته سپایه ای له بهریتانیاوه نیراون ، ته پنه
مالمی سپای روس به پی پك هاننك كه له موسكو
له ۲۷ هزبرانی ۱۹۰۲ دا ایزا كراوه و له هزبرانی
(۱۹۴۲) هوه خراوته كار ، وه كه به پی تهووه
تهو چه كانه یان بی زه تهو دیتی ، له سهر پك هاننی
خواسته مانی وهزه ، كه له تهو مریكا و دومبونه كانی
بهریتانی دا دروست كراون .

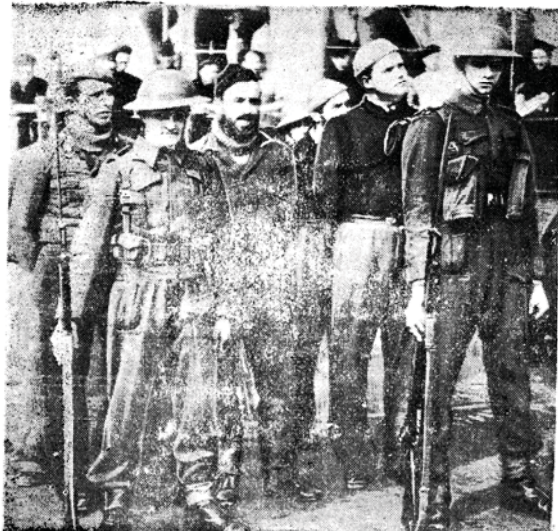
حكومه تی بهریتانیا له ۱۶ آغستوسی ۱۹۴۱ دا (۱۰)
میلیون پاوه نی به وام (قرض) دا به روسیه ، وه له
هزبرانی ۱۹۱۲ دا (۲۵) میلیون پاوه نی تری به
وام دابه روسیه به رامهر بهو كرهسته خاوه و شتی
تره كه له گل وهلی چهنگی نازمیرین .

له بلاو كرده وه بیکی ننگا راوه وه وهرگیراوه
كه وه زارنه تی دهنگك و باسی بهریتانی
دهری كرده وه

زریای ناوه راسته وه تسا زریای رهش ته بوو ، دیسانه وه
نازه كسان چاك ته زانن كه قاپوت چی چه كیكه له
زستانی به ترسی روسیه دا .

له تشرینی دوومی ۱۹۴۱ دا هزار لوکوموتیفی
بهریتانی نیران بو ریگای شهنه نهری ایران ،
لوکوموتیفه كانی بهریتانی له هاونی پشوودا ، هفتی
سه دیان لی دانه گیراوه ته پتر بو تهو ری آسته .
وه بو شایه كانی ناو كه رهسته چهنگیه كان له كشتیه كادا
به چهندی بیکی زور له دهرمان و پتی برینكاری و
نی هوش دا روو و حاجم و بهرگی خوری و سهر
دوشهك و كراسی خسته خاوه بر ته كراوه ، ته مانه
هه موی بهریره بون بو روسیه .

تههوهی بهریتانی له بهر باجی گران گبرسانی
به چهنی بوش كرا له مهر پیش وینه نه یقراوه ،
كه چی له گهل ته ممشا پتر له ۳۲۱۲۵۰۰ پاوه نیان دا
له پیتاکی میستر چه رچل دا بو یاری روسیه . هه ورو
هفته یك (۸۰۰) میلیون كس پیتاکی پچوك پچوك
تهه دن كه له كارخانه كسان و خانووه كان كو ته كرنه وه .
له ناو تهو رمخانه دا كه له لایهن كومه لی پیتاكووه
نیراوه بو روسیه تسا ۱ كانوونی دوومی ۱۹۴۳
ته مانه هه بون : پتر له ۱۵۰ تون دهرمان و ۹۷ په کی
شوقی ته كس و میلیون و نیوك پتی برینكاری و ۵۲۰

لیره دا چهنه دبلسی زیر زریایی
دژمن ته یین كه له زیر باسه وانیا دا دا
بهزیرا و ته به ندهریکی بهریتانی .

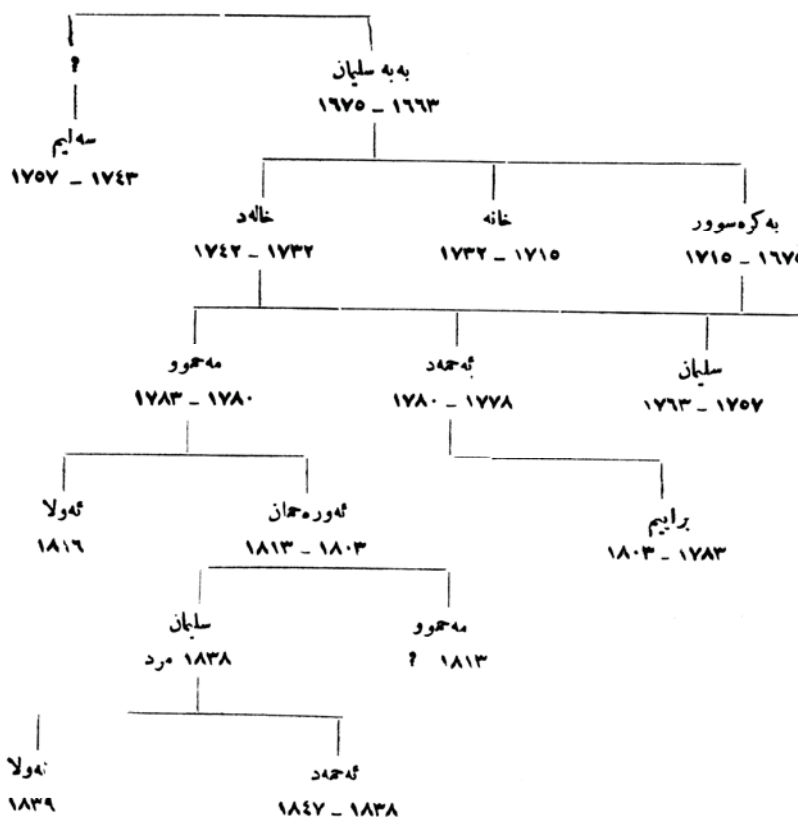

هه جو گهاریکی گوردن : شیخ رهازی تالدبانی

دهه گهاری : توفیق دهی

هه مهش ووتاریکی تری میسته ر هه دموئه ،
له « جورتال اوف ذه ، رویال سه نترمل
ایژبه ن سوسایتی ، بهرکک ۲۲ ، کانونی
دووهم ۱۹۳۵ » دا بلاو کراوه ته ره .

هه ره له نیوهی دووهی سه دهی هه فده مهوه هه تا ناوه راستی سه دهی نوزدهم له کوردستانی نیوه رودا خاهه دانی
سه ره به خوی « به به » جوکی هه کرد هه دره ختهی خواره وه ، که بهشی زوری له سه ره نامه ی دهریکی کوردی « حاگانی
بابان » له شاره زوور و نه رده لاندان « ریک خراوه » که کرده وه بیکی سه بیید حوزنی موگرایانه (ره واندر ۱۹۳۱) ،
خزمایه نی و ریکی ی نورهی میره گرنکه کان پیشان هه دا :

به کوردی راستیه که ی « به به » به ، « بابان » له لابه ن فارسه کان و تورکه کانه وه دروست اراوه له « به به » وه .

لهم نیکاردها هندی له بومباهاویزه چوار بگریه هره فله تهنه به سامانه کان نه بین له کانی بومبارانی بهر لیتاندا

« قهلاجوالان » (۲) بو که هتا ایستا ویرانه کانی له نریک دی دی چوارنا دیارن . چوارنا ایستا نارچهی قهزای شارباژیرو . برابم پاشاکه له سالی ۱۷۸۳ دا چووته سر حوکم ، شارباژیرو که گوزاره توره دی میله کهندی که له دوله به بهرشته گی شاره زورداپه ، وه له قهلاجوالانوه به سر شاخی نه زمردا دوازه میلی دووره بهره و نیوه روی روزاوا . برابم پاشا لهوی شاربکی تازهی دوست کرد و نادی نا سلجانی ، کواپا به نادی پاشای نهوسای به غداوه . له گهل تمهشا به پی یاسایی کورد نهو جی به جارن شاری سلجانی لی بووه که به به سلجان دروستی کردوه ، مهلسکهندی هیشنا ماوه ، وه گهره کیککی شاره که به .

له کانی دوومی نهو سهرده مانی آژاوبه دا که له سهروه (۲) قهلاجوالان نهنی که له « قهلاجوران » وه هاتی که ماناکی « شمشرداران » . وهوشی « قهلاجور » له کوردیا ایستا له بیر چونهوه ، وه ههر له فیلیکی لیکدراودا که مانای « کوشنار » نه دا ماوه نهوه که له ویشدا « ر » به کی دواپی نیه :
قهلاجوتی خستن = کوشنار کردن
قهلاجوتی گوتن = کوشنار کران .
« قلیج » ی نورکی که مانای « شمشر » . نه پی له « قهلاجو » وه هاتی . توفیق وهی

له « خانه » بهم لاوه میره کان عینوانی نایاب بووه . دیربیکان به چه شنکی کشتی پیشان دراون ، چونکه ، وه کو سهی شاره زاکان به کتر ناگریته وه ، گورینی نیریکی هجربیش به میلادی هه . پشه نهنی مهلهی سالیکی تی بکوری ، نه گهر روژی مانگه که نه زاری ، هندی جار نیکولی بیجری و رویش ، سالیکی تری پ جیاواز نهکا . له بهر نهو دژمنایه تبه که له ناو خانه دانه کدا بووه و همیشه تورکه کان و فارسه کان به قینه بهری به کتر هانان داوه ، گهلی له حاکمه کان بو چند جاری له سر حوکم لاجوون و هاتوونه توه سهری . بهم چه شنسه سهرده می حوکیک پچر پچر

بووه ، وه حوککی که تی گوتووه ، له بهر نهوه دیاره که له بارهی سهرده می له حوکم دهر بهر بقران و سهرده می نهخت نشینی به وه جیاوازیی بیر هه به . نهو گورانه بهک ینته بیان که له مهیانی ۱۷۶۳ و ۱۷۷۸ دا ، وه به نایه تی له مهیانی ۱۸۱۳ و ۱۸۴۷ دا روویان داوه ، نانوازی لیک بگریته وه . هندی لهو دیربیکانه که پیشان دراون ، به گومان راستن ، دیریکی چونه سهرتختی نه محمد پاشا نه توانین دابنن به پی هم به ینته دیربیک بیژمی خواره وهی شامیر نالی :

شاهی جیجا ، نالیا « تاریخی جم » تاریخیه .

به پی ژماره ی « اجد » گردی ژماره کانی تیدیه کانی « تاریخی جم » (۱۲۵۴) . که بهرامبر به ۱۸۳۸ ی میلادی به .

یه کم شارباژیروی (پای نهختی) (۱) حکومتی به به

(۱) بهرامبر به « پای نهخت ، طاصه » ، شارباژیرو به کار نهیم . چونکه « شسار » له پنچینه دا له « خشه تره » ی آوبستایه وه هاتووه که مانای « مملکه » ، قهرالیت « . وه « باژیرو » بش به کوردی مانای « قصبه » به . « شارباژیرو » به راستی مانا که ی « قصبه المملکه ، طاصه المملکه » به .

توفیق وهی

ټمه نېگاری ټو فروګه وانانابه که له بومبا بارانی بهرلین
 گه وراونه نه وه ، ټو بومبا بارانه که ۲۴ سات له پاش دوانه کی
 گویرینګ ، که به بونه ی جیژنی نیروی هوایی ټله مانه وه دای ،
 کرایه سر بهرلین و لمسی ده قیقه دا گه لی بومبا ۸۰۰ و ۴۰۰۰
 پاره نی و هزاران بومبا آگر به رده رده وی به سرا ریژوا به
 خواره وه . ټم فروګه وانانابه دانیشتون راپورنی ناوه پیروزه کپان
 ټه دن .

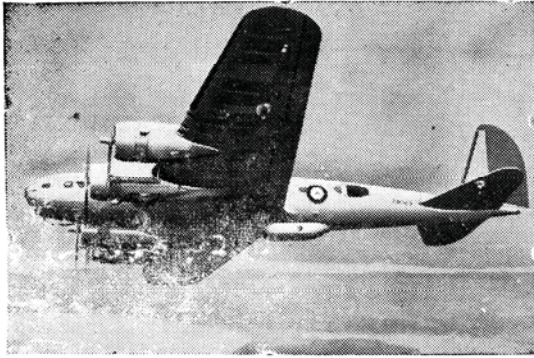
کوبره وده ری به وه ، و ټه لی که : « سلیمان پاشای
 بیابکی (خوش رو) ، به لام فارسه کان به
 خواستاریکی زور هه راسانان کردوه ، (گه شت له
 کوردستان ، مه ژوپونامیا ، هند ، کاغزی ۶) .
 فه لیکس جوت که له ټک سره زری ردینسن دا له
 ټه بلوولی ۱۸۴۴ دا چووه بو سلیمان ، وه گه لی فیکری
 به رزی بو به جی هیشوون له نامه ی « گه شت به ناو
 چهند به شبکی ایران و کوردستانا » له باره ی حاکمی
 ټهوسا ، ټه محمد پاشاوه ، وا ټه گه بینی که له په کم
 سالی حوکبا « نیروییکی چاک پی گه یاندوه به پی
 ریکی و مه شقی ټه وروپانی ، که ایستا هه شت سه د
 که سیک ټه بی » .

کوردی شاره زورور وا دهر ټه گوری که هه ر
 وه کو فارسه دراوسیکانان ، پی دراوی شیری هیوا
 له ناو خوینده واره کانانان بلاوه ، هه تا له ناو
 ټه خوینده واره کایشانان کم نه . له پنه ای به به دا

نیشانات کرد ، سر په خونیی کورد
 هه تا ټه هات کزتر ټو . له گه ل ټه هه شا
 هه تا دوانی سروشتی هه لسووران هه ر به بی
 بو ، وه سا که کان له شکری ریکی خوین و
 دروشه کانی دهره و پی تری شابه نی بیکی
 پچووکبان پارا ټو . له ټه نجابدا ، له سالی
 ۱۸۴۷ دا ټه محمد پاشا له نیک کویه له لایهن
 ټه جیب پاشای به غداوه شکرا ، وه خان دانی
 مریی به به دوانی هات . ټه ولا پاشای
 برای ټه محمد پاشا سلیمانی درانی ، به لام
 وه کو نوکوریکی تورک ، به پایه قابه قانی ،
 له سالی ۱۸۵۱ دا ټه ویش لایرا ، وه نوکریکی
 له جی دانرا .

دانیشتووی به رزی هاو به شه کی
 هیندستان روزلات له به غدا ، میستر
 کلوردهس جه مس ریچ که سهری له سلیمان دا
 بو له ۱۸۲۰ دا له نامه کی « کیرانه وه ی
 دانیشتوویکی له کوردستانا » پدا به تانا
 چوونیک کی گیانداری بو به جی هیشوون

له باره ی دوانی به به وه له سهرده می مه جوو پاشادا .
 (شباوی سره خبه که ټو توماری « دبریک و قهوماوی
 به نديوار به تاریخی کوردوستانه ره » به که کراوه به
 اینگیازی له لاپه رکانی ۳۸۵ - ۳۸۷ ی به رگی په کمی
 ټه نامه به دا ، له ژیر دیریکی ۱۱۹۹ ی هجری « ۱۷۴۸ ی
 میلادی » دا « بیادنان دووم جاری سلیمانی » ی تیدا
 نووسراوه) . که پته ر . میگانان که اوفیسه ریکی
 له شکری بومبا ی بو ، له به هاری ۱۸۳۰ دا سلیمان پاشای
 برای مه جوو پاشای دیوه له سر تهخت . که پته ر .
 میگانان داخه کم زور کم ټه دوی له حکومتی به به ی
 ټهوسا ، هه ر ټه رنده ټه لی که حکومته که « له لایهن
 پاشایکه وه هه ل ټه سوورپرا که کورده ، ټه ژیر ده سی تورکه ،
 نه می ټه جه م » ، « گه شبکی زستانی ، به ش ۱۲ » .
 ج . بیلی فریزر له به هاری ۱۸۳۴ دا « حکومتی
 پچووک » ی سلیمان به « نیچیری کومه لی به ده بختی »
 پشانت ته دا « که خستویانه ته باریکی زور

باشماوه بو شهری بهریتانیا : نیروی
هه‌وایی شاهانه وولاتی رانج (ئه‌له‌مانیا)
سه‌رتا پاخوار ئه‌کوئته‌وه به بومبا .

له شهری بهریتانیا دا که له ۸ آگستوس ۱۹۴۰
ها دهسی نی‌کرد، نیروی هه‌وایی شاهانه ووزی
ره‌به‌قی نیروی هه‌وایی ئه‌له‌مانی شکاندو هه‌لی
بری . دارو به‌ردووی سه‌دها بومبا هاریژی ئه‌له‌مان
سووری لادبکائی اینگیلیزی دا پوشی بو .
ایستا ده‌سکه‌که‌هه‌رمانده‌ری فروکی بجه‌نگک

و بو باچی به‌لاماریان بردنه ناو وولاتی ئه‌له‌مانیا به و کارخانه‌کانی بیهه‌سازی یارن فی ووجان ئه‌کوئته‌وه . شاره‌کان
کولونیا و ئه‌سب و برین که‌لی جار به‌تاوی له هه‌زار فروکی پتر بومبا ناران کران . بومبا هاوێژه‌کانی بوستن به
روژی رووناک زور به‌سه‌ختی دژمن دا ئه‌پوسن ، وه بجه‌نگه‌کان ناوی آزایا به‌ته‌که‌نه‌سه‌ر که‌کانی فرانسه وولاته
داگیر کراوه‌کانی تری هه‌روپا . ووتهی سه‌ره‌ک هه‌رمانده‌ری بومبا هاوێژه‌کانی بهریتانیا ئه‌مه‌به : « رانجی سه‌یم
(ئه‌له‌مانیا) سه‌رتا پاخوار شل کوئته‌که‌ین » .

ئهو فروکه‌به‌ی له‌م ننگاره‌دا ئه‌ی بینن یه‌کی له‌ فروکه‌کانی « بوئینگک » ی ئه‌مه‌رکابه که‌ هانوته‌ته پال
نیرووی هه‌وایی شاهانه و له‌لایهن ئه‌م نیرووه‌وه ناو نراون « قه‌لای دووم » ، تیز ره‌وتبه‌که‌ی ساتی له ۳۰۰ میل پتره .

و تورکیان شان به‌شانی ووشه‌ی کوردی به‌کار ئه‌هینا .
له‌گه‌ل ئه‌مه‌شا ، وا دیاره هه‌یج نه‌بی له‌ وانه دووانیان
هه‌شتا خه‌وش ئه‌ویسترین : به‌کیکیان حاجی قادری
کویه که له سه‌روه ناومان هینا ، نه‌ک هه‌ر
له‌هه‌ر به‌رزی شه‌ره‌کانی ، به‌لکه‌ له‌ به‌ر ئه‌و
ولات به‌رسته‌به‌ گه‌ره‌به‌تی که‌ موه‌یقی یه‌کی سه‌را سانه‌دا
به‌ ناوی دی‌به‌ ناچیزه‌کانی ناوشه‌خه‌کان بوگویی
کورده‌کان . ئه‌وی تریان شیخ ره‌زای تاله‌بانه که
دانیاری (۱) ئه‌م ووتاره‌به .

- ۲ -

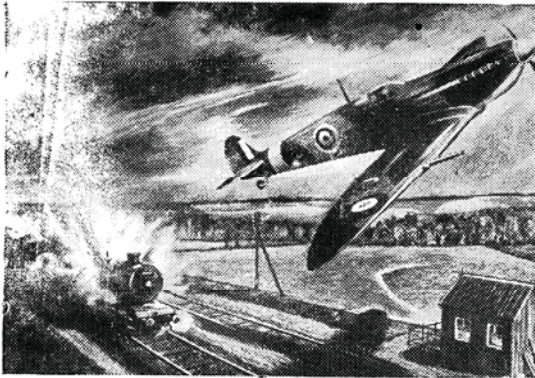
شیخ وه‌کو به‌ کوردی نووسیه‌به ، به‌ فارسی و عه‌ره‌بی و
تورکیش نووسیه‌به . دیوانه‌که‌ی هه‌شتا له‌ چاپ نه‌دراوه (۲) ،
به‌لام هه‌ندی وینه له‌ شه‌ره‌کانی له « دیاری کوردستان » دا ،
که‌ کوواری بو له‌ مارت « ۱۹۲۵ » مه‌ هه‌تا مایس

(۱) دانیار = موضوع

(۲) دیوانی شیخ ره‌زا له‌ باش نووسرانی ئه‌مه‌م
ووتاره له‌ چاپ دراوه ، به‌لام ئه‌وه‌نده نه‌زانانه و
خراب و نانه‌وا له‌ چاپ دراوه ، وه‌ کو جارێکیان پیره‌میرد
روتبوی ، نه‌درانی باشتر بو .
توفیق وه‌ی

ده‌سته‌ی شاعیر له‌ دیوانی سله‌مانی و وولاته‌کانی
ژێرده‌سیدانی که‌یه‌شتن . هه‌تره‌وه شه‌ریته‌کانی ئه‌م
شاعیره له‌ وده‌هه‌ره ده‌س نووسانه دا پارێزراون که
په‌یان ئه‌لین « به‌یاز » ، یان له‌ به‌رکراون . دیوانه‌کانی
دووانیان له‌ مانه ، دیوانی مه‌لا خدر « نالی »
(۱۷۹۷ - ۱۸۵۵) که له‌ پیه‌سه وه‌ ناومان برد به
هه‌ی ئه‌و دهریک بیژمه‌وه که‌ دهریکی ئه‌جه‌د پاشا دانه‌نی ،
وه دیوانی مسته‌فابگک « کوردی » (۱۸۰۹ - ۱۸۴۹)
نازه (۱۹۳۱) له‌ چاپخانه‌ی دار السلام له‌ به‌غدا له
چاپ دراون . دیوانه‌کانی دوو شاعیری کوردی
تریش به‌لاو کراوه‌هه‌وه له‌ عیراقدا : دیوانی شیخ
عه‌مه‌د « مه‌جوی » (۱۸۳۵ - ۱۹۰۹) ، له‌ چاپخانه‌ی
حکومه‌تا له‌ سله‌مانی له‌ سالی ۱۹۲۲ دا ، وه دیوانی
حاجی قادری کوبی (۱۸۱۷ - ۱۸۹۴) که‌ به‌شیکه‌ی
زوری ژبانی له‌ ئه‌سته‌موولدا رابواردوووه وه‌لوی سه‌ردوووه ،
ئه‌ویش له‌ چاپخانه‌ی دار السلام دا له ۱۹۲۵ دا .
ده‌سته‌ی په‌ته‌ی نووسه نازه‌کان ئه‌وه‌نده هه‌ز له
کورده‌وه‌کانی نووسه‌ره کونه‌کان ناکه‌ن که‌ به‌ شیوازی
باوی جارن ئه‌یان نووسی و ووشه‌ی عه‌ره‌بی و فارسی

لەم نێگاره دا فڕۆكەيكي سپينقايايەری نێروی هەوانی شاهانە ئەبن كە لوکوموتیفيکی ئەلمانی بەر هەوا کردوو بە گولەي توپ .

١٩٢٦ له بەغدا دەر ئەچوو ، و له « ئەنجومەنی ئەدیانی کورد » دا کە هەلبژراویکی شیعەرەکانی شاعیرە کوردەکانە و له لایەن ئەمین فەزلی بە گەرە له ئەستەموول بلار کراوەتەوە له ١٩٢٦ دا، دەس ئەکەوی . له ئەنجومەنی ئەدیانی کورد دا چل پارچە شیعری کوردی و گەلی نامەي بە شیعری فارسی و چەند پارچەییکی تری شیخ رەزا هەبە . بە پێ ئەم شیعراوە وه کەوا بەدە سەووبە ، شیعەرە کوردیەکانی شیخ رەزا ئەشی دا بەش بکری بە پینچ بەشی سەرەکیوە : ١ . سەرپوردنامە و پێرەوری خوی ، ٢ . دلداري ، ٣ . هەجوی عەشرەتە دژمەکان ، ٤ . گاغەزی گەدانی ، بەگشتی بە ستابشت ، یان بە هەرە شەو ، ٥ . پیاوی چروک - هونەری گەرەری شیخ رەزا « زوری کلام » .

(صلح) گە لی جار تەریقەت وەر ئەگرن و ئەبن بە شیخ . ئەو شیخانە کە سەید نین ، پوجوی کردنەویان ، بە کوردی نیا ن ئەین شیخی بەرمال .

تەریقەتە کانی ناکوردستان قادری و نەقشەبەندین کە گەلی پەرەویان هەبە . له کەرکوکا چەند سالی له مەوپیش هەندی پەرەوی تەریقەتی رەفاعی هەبو ، بەلام له بەر نەبوونی خەلیفەییکی وودمدار بو دادانی تەریقەتە کە له کوردستان نیوهرودا ، له کوزانە وەدایە . وا ئە لین کە رەفاعیەکان کردەوی سەمەرە سەمەرە ئەکن ، وه بەناپەتی پیوەدانی مار و گەستی سەکی هارچاک ئەکەنەو .

شیخەکانی نالەبانی قادرین . شیخ رزا دامەزرانی خانرادی شیخی خویانی بەم شیعراوە له تومار کردوو « ١ » :

خواوەختی کە حەزکا بەندەییکی خوی بکا خوشنوود ، له رێگەي دوورەو بوی دی بە ئی خوی شاهییدی مەقسوود له هیندستانەو شەش مانگە ری ناخاکی کوردستان خوا شیخ ئەحمەدی هیندی رەوان کرد بومەلا مەحموود ، مەلا مەحموودی زەنگەتە ...

« ١ » له تومار کردن = تەسجیل کردن

له کوردستانا عینوانی شیخ ئەندامی سەرۆکی عەشرەت پیشان نادا ، وەکو له عەرەبستانا ، شیخ له کوردستانا ماموستای دینی بە ، وه بەگشتی بەندیاری هەبە له گەل تەریقەتیکی دەرۆشیدا . ئەمانە بە نەو کانیشیان ئەلین شیخ . شیخ له سەغەنی ماموستاییدا « مورشید » ، وه ایرشادە کەشی « تەریقەت » ه شاگردەکانی شیخ نیا ن ئەلین « مورید » ، شاگرد له باش ئەووە کە ئەب بە توبەکار لەسەر دەسی شیخا ، ئەب بە موریدی ، وه تەریقەتی لی وەر ئەگری . مورید له باش ئەووە کە له مەشق و ژانیاری تەریقەتە کەدا پیش ئەگەوی ئەشی کە وودی بدیری وێ بە خەلیفەي مورشیدە گەي . وه کەبووبە خەلیفە ، ئەجا دەسلاتی ئەووە هەبە کە خوی تەریقەتە کە دابدا و بیته سەرۆکی موریدانی تازەي تر . خەلیفە ئەگر بیته مورشید ، بەگشتی عینوانی شیخی وەر ئەگری . هەموو وودی ئەبی جەدوولیکی ئەوای خەلیفەکانی پێشووی تیدانی بەسەرە تا ئە گانە حەزرتی « ابوبکر ، ر . ض » یان حەزرت « علی ابن ابی طالب ، ر . ض » . هەموو تەریقەتەکان ئەچنە وه سەر ئەم دوو زاتە له « خەلقای راشدین » . شیخزادەيیک ئەک هەر له بەر ئەووە کە هەر کوری شیخە ، ئەبی بیته مورشید و تەریقەت دابدا بەچە شتی کە له سەرە وه بەناپاچوین . سەیدەکان کە نه وهی پێغمەرن

کدیشکه قوتابی چینی برینداره کان به ده سه بهره نه گوزنه وه

شاعیر ایتر ههلی ئەدا « ۱ » که چون ناوبانگی قسنی مهلا مه جوود له گهل « یا هوو ا یا مه عبوود ا » ی ده رویشه کانا ده ننگ ئەدا تو وه ، وه چون خر قعی ههینی که له شیخ مه جمد وه ر کیر ابو له باو که وه مایه وه بو گور ههنا هاته سهر شیخ عهلی ی برای ، وه انجا پوزشت نکا ئەکا له باره ی نه شیواوی خویره که بیته ئەندامیکی ئەم خانووده دینداره :

ره زاش لهو نه سه له به بی به خشه یاره ب ، چونکر قهت نای گولی بی خار و به جری بی بو خارو آگری بی دوود .

له بی یرم دی سلجانی که دارولولکی بابان بو ؛ نه مه حکوومی عه جمد ، نه سوخره کبشی آلی عوتمان بو . له بهر ده رگای سهرا سه فیان مه بست شیخ و مهلاو زا هید موتافی کابه بو مه ربابی حاجت گردی سه یوان بو . له بهر تا بووری ئەسکر ری نه بو بو مه جلیسی پاشا سه دای موزیقه و نه فقاره تا نه یوانی که یوان بو . در یخ به ئەو زمانه ، لهو دمه ، لهو عه سه ره ، ئەو روژه ، که مه یانی جری دبازی له ده شتی کانیاسکان بو . به زه ربی حه له یی به غدای نه سخر کرد و تی حه لدا سلجانی زه مان ، راست ئەوی ، باوکی سلجانب بو . عه ره ب ا ایشکاری فه زلی ایوه ناگم ، ئەفه زن ، ئەما سه لاهه ددین ، که دنیای گرت له نه سلی کوردی بابان بو . قیووری پر له نووری آلی بابان پر له ره حهت نی که بارانی که فی ایحسانیان وهک ههوری نیسان بو . که عه بدوللاه پاشا له شگری والی سته ی شر کرد ، رهزا ئەو وه خته عومری پنیج وشهش قلی ده بستان بو .

گردی سه یوان گرد بکه له پال سلجانی دا ، که جاران ، وه کو له ناوه رکه به وه دیاره ، چادری گه وه ری نه نجومه نی له سه ره هل ئەدرا ، ایستاکه گورستانه . کانی آسکان (کانیسکان) ، نسای گه ره ککی شاره که به . ئەوره رحان پاشا ، باوکی سلجانب و مه جوو پاشا ، ئەندامی سه ره کی به ک گری یک (انحادیک) بو که له ۱۸۱۰ دا به غدای گرت و پاشا کچوچو ک سلجانی دهه کرد ، وه له جیگه ی ئەو عه بدوللا غای دانا که پی یان ئەووت توتچی . ئەم قه ماره ، ج . م .

له کوردستانا مور شیده کانی دینی آمانجیان نه وه به ، یان نه وه بو ، که دارانی کو بکنه وه و ناوبانی گتی یان دهس گری . ئەندامه کانی خان سواده ی ناله بانی (که پناوی دی ناله بانه وه نساوژان که مهلا مه جوودی تیدا سه رووه و کوره کی نوخسه جار پوه به خه لیه و نه یقه نی تیدا داداوه) ، له هه ری قه ره حه سه رب ، گل و تاووق ، له روژه لات و نیوه روی کور گو کدا ، له هه ردوو په ری روواری سه یوان ، له مه یانی کفری و خانه قیندا ، وه له باکوور له کوبه دا دامه زران و بوون به خاوه نی گه لی دی ، وه بهم چه شته سه روشی سه روکی عه شیره تیان وه رگرت . سه رووه کانی اینگیلیز که له سالی ۱۹۱۸ دا کور کو کبان گرت ، شیخ حه میدی کوره زازای مه لامه جوود و آمووزای شیخ ره زایان به پیای هه ره زیره ک وتی که بیشتوو و خاوه رب ده سه لانی ئەوناوه دی .

شیخ رهزا به قسه ی خزمه کانی له ۱۳۲۸ ی هه جری (۱۹۱۰ ی میلادی) دا له نه مه نی ۶۹ سا لیدا سه رووه . ئەمه ئەگه روا بی ، ئەبی دیر بکی له دایک بوونی ۱۸۴۹ ، یان ۱۸۴۳ بووبی ، به پی ئەوه وه که نه مه نی به سالی روژی ، یان سالی مانگی ژمه یه رابی . بهم چه شته ئەبی هه ندی به ره وه ری مثالی بو مایته وه له باره ی شکوی دیوانی به به وه ، وه کو خوی له م شیرانه ی خواره وه دا ئەی گیرته وه :

« ۱ » هه لدا ت = نه عریف ، ته وسیف کردن
به تانا جوون = نه عریف ، ته وسیف کردن

نورویج له سهر شهرکردنی خوی شهروا بو آزادی . لهم
نیگاره دا سهر بازی نورویجی نه پین که پردیک مهل
ته بهستن بو په رینه وهی روو باریک له با کووری به رینا یادا .

خله که زوی گالته یژیکي به ناو بانگک بو ، وه
چروکی پی که نیناوی و بی شهرمی نه گپراپه وه .
له وولانته دا که ناری خانواده به کار ناهیری ، به
آسایی پیاو به ناری باو که ره ناو نه بهن ، له
کوردستانا جاروبار پیاو به ناری دابکیشه وه ناو نه بهن ،
وه کو خله ی که زوی . شیخ رهزا که نهی ناسین ، وا
نی ته گه پین که له کرده وه سوو که که سی برازا
خوشه ویسته که ی بتر ، له له دهن چوونی چپرو که کانی
خله که زوی زویر بووه .

نهو ویناوی شمیری دلداریه که له « نه نچومهن » دان
له چه شتی دووم ، له هیچیانا شمیرنی و خوشی یکن وانیه
که لیردا بیان گیرینه وه .
خانواده ی تاله بانی همیشه دژمانه بی یان بووه له گهل
عشره نه دراوسیکانیا .

له « نه نچومهن » دا لهم چه شته هدر شمیرنی
کورت چه په که نهویش پیروزیکي تاله بانی مهل نه دا که
دهسیان که وتوووه به سهر په که گریکدا که بریتی بووه له
سه عه شیره تی دژمن . بهلام نه بیش ، له بهر نهو ووشه
ره نچینه رانه و له بهر نهو وونه گرانه بی شه رمانا هکه
تی دان بو مهل دانی نهو نیشانه ی ترسه که له په که

کینتر نهی گیرینه وه له « پیره دریکسی
چه غرافنی ایپراتوره بی ایران ، ۱۸۱۳ »
دا . سهد حسین حوزنی موکرانی
دریکسی پیروزیه گهی تهولا پاشا ۱۸۳۹
ی میلادی پشان نه دا ، که دوو
سال پیش له دایک بوونی شیخ رهزا نه کوی ،
هم گوی نه دا نهی راستی دریکه نهی
که پیاو بی به خشی به وولات بهرسته
فراوانه کوی .

شیخ رهزا له چاخنی لاویدا ، له
چاو نهو سهرده مه دا زور گراوه .
چه ند سالیکی له نهسته ، وولا له ژیر
چاودیری کامیل پاشای سهری نه عزمه دا
راباردوووه ، دوو سالیش ماموستایی
فارسی کوره کانی خدیوی میسری

گردووه ، بو هج جوویشه نه مه که . له دواپی دا
هانوته وه و له هر کوک له نار کس و کاریا دانیشتوووه .
هم سهر بووردهی خواروه ، که له سهر خوی
نه یلی ، وه قهوماویکی نهی له گهل برازیکیا ، هدر
وه کو دوو شمیره کوی سهره وه له به کم چه شتی
شمیرکانین :

برائا شریزه کرم

رووم کرده به زمی خلی برازا نه زیزه کم
نه مشه و به سهد ته وازوع و اجلاس و سهر کزی .

نوارم له درزی قایه وه ، خوی و تایمان
دانیشتون دوو ریزه له دهوری خله ی که زوی .

دهت ووت ته می کرابو به ۴۰ خسوسی قاپه وان
خوی کرد به نیره ترک و ووتی « کیم بیلر سزی ؟ »

پیم ووت : « منم فلانه که سم ، مامه شیخ رهزام ،
بیله زمین ، خومه بیس نه فندی ، مه گدر بزی ؟ »

هم سهددی باه بو منه ؟ ایزهار که تا بروم ،
یان مهرحه مهت که ، حیزه له سهر ما گوتم نه زوی . «

وه ختی که لهم موغامه له زانیم غره ز چیه ،
دهر حال گه رامه پاشه وه ، نه ما به حاجزی .

زور نه زسم ده فمبني قوم بدا ، بم کا به کووت .
 ودرگري ثم کاغزه ميري خدر به گي خوشناو
 بو ، باپيري ميري قادر به گک که ایستا نوينه ری
 ههولیره له پارله ماندا . خواستاری دیری به کم
 نهوه به که ایستره که ره شمه وزین ، یان جلی
 له گهل نه نیراوه . نه زه رووت نه لین که گیاییکی
 ژارایوی گول زه رده ، له ایسکی تووتندایه ،
 وه به گشتی بوئوه نه خوشیه به کار نه هیری
 که لیره دا نیشان کراوه . تهریقته ره قاعی له
 سه روه نیشاعان کرد . چه لجه لوت وا دیاره ، به کی
 لهه هه ییه « ۹ » سه سر وشتا به (ههستی مافوق
 الطبیعة) که نه فوونیان لی نه بارینه وه .

- ۳ -

دیریک نوومی به ناویانک گین له نامه ی
 (لار بوونه وه و که وتی امپراتوری تی روما ، بهش
 ۳۳) دا له ناو چیروکه بی مه زه کانی دیریکی
 کلیسه ی زوودا سه ربورده به ناویانگه کی ههوت
 نوستوو که کی نه فوسومی جوی کردوته وه ، نه
 ههوت لاوه خرستیانه که له لایه ن امپراتور

دیسوسه وه له نه شکه و تیکا دیواریان لی هه ل چرابو ،
 وه سه د و هه شتا و ههوت سال نوستیون تا
 سه رده ی نیشودوسیوس . نهه له سووره ی هه زده مینی
 قوران ، الکف ، دایه . له قوراندا دیریکی نوستنه که
 سه سه دوو ساله ، وه قوران نهش فهرمووی :

آیه ت ، « و کلهم باسط ذراعیه بالوصید » ، سه گه که یان
 له ناوده ر که که دا هه ر دوو بازووی له سه ر زهویه که
 دیری کردبو . له باره ی ژماره ی نوستوو کا نه وه که له
 قوراندا « اصحاب الکف » ن ، قوران وه ها نه فهرمووی :
 آیه ت ، « سیقولون ثلثة ، رابعهم کلهم » ، نه لین سیان
 چواره میان سه گه که یانه . آیه ت ، « یقولون خمسة ، سادسهم
 کلهم ، رجا بالغیب » ، نه لین پینجن ، شه شه میفیان
 سه گه که یانه ، نه مانه لیمی کوری نه هاویژن .

« ۱ » هه بی = ههستی

لهم نیگاره دا بو بیا هاویزه کانی بهریتانی له جه شتی
 « وبلنگتون » ی به ناویانگت نه یین که تاو نه ده نه سه ر
 باکووری روزاوی نه له مانیا به روزی رووناک .

آیه ت ، « یقولون سبعة وثمانهم کلهم » ، نه لین ههوتن ،
 هه شته میفیان سه گه که یانه .

عوله مای اسلام نه میات وا نه فسیر کردوو که
 سه گه که له گهل آوه له کانا ژمیراوه ، وه له بهر
 نه وه سه گه کهش له که لیانا نه چینه به هه شت .

شیخ رهزای نالهانی له به خدا سه ر دووه ، وه له وی
 له مزگوتی شیخ عه بدولقادی گه بلانی دا نیراوه .
 نهو کیله نووسه ی سه ر کوره که کی به زمانی فارسیه ،
 له پیش مر دنیا خوی ووتوبه تی ، وه نیشانی قهوماوی
 « اصحاب الکف » نه کا .

یا ره سوله لالا چی باشد چون سه گی نه سحابی که هف
 داخلی جه نتت شهوم دهر زومره بی نه سحابی نوو ؟
 او ره وه دهر جه نتت و مه ن دهر جه هه تنم که ی ره وا ست ؟
 او سه گی نه سحابی که هف و مه ن سه گی نه سحابی نوو .

باری ندمروی ندمانیا

هاو به پانه کان له هممولاییکوه تنگی بی هـ هل نه چن

با ایستا له پیش همووشنیکا چاوبکی به سرخ بخشین
 به سر راسته کانی ندم چهنگه دا .
 ندمانیا هیشتا به هیز و بساه ، ندم راسته نانی
 بان ترسینی . چونکه ندمانیا له گهل ندم هیزه دا که
 ماو به تی زور چالک پنی پی بردووه که شه ری دوراو
 اُکا . رهنگه هر ندم راسته بی هوی ندم بیدنگیه
 چ او مروان نکر اودی هیتلر ، پیاو نه توانی ندم راسته
 پی بی با له وترس و لهرزه که دیاره له دوات و
 هاواره کانی گوپلز و همله ردا که نهی کن بو ندمه وی
 ندمان .

نهمره لهق بوو ، آوه له ناکانه کی ندمانیا له
 نور و پادا که ای تالیا بو ، لپی ههل گه راپوه و چوره
 پال هاو به پانه کان . هاو به پانه گی تری ندمانیا که
 ژاپونه ، ندم ۶۰۰۰ میل دووره لی به ووه و ناوانی
 فریای بکوی .

باری ایستای بهشتای روسیه

له بهیانی روسیه دا له شکره کانی هیتلر شکاون و
 به ره دو ها لاتون پتر له ۵۰۰ میل . ندم له شکره

ایستا پینجه بین زستانی ندم چهنگه به ، وه سانی
 زستانی سه رده سی چهنگ ایستا گور راوه له چاو چار اندا .
 چاران له زستاندا شهر نهمه ستا ، له شکره شهر که ره کان
 په نایان نهم رده نیشانه زستانه کاباوه ، وه بهم چه شنه
 به رده وی دهنی شهردا نهمه قرا به خواره وه .

نهمه شهری ماسکین پی پیا وو ، وه نهمه گشت
 گورران ، وه ره و شتی سپانی به جاری چوره رهنگیکی -
 نهمه وه . شهری موسکوی زستانی ۱۹۴۱ بو که شکره وی
 هیتلری شکاند ، وه نهمه قهوماوه به شکویانه وی زستانی
 پینشودی مه یانه کانی روسیه و نهمه ریکاش بو که بواری
 نهمه روانیه (جریانه) ی گوری که هر گیز نهمه ستاوه .
 به لام ندم زستانه نهمه ووشه نهمه نجاسی تیانی ، چونکو
 ایستا له ودا نهمه که پیاو بی ، « چهنگه چون
 نهمه بریتوه ؟ » ایستا نهمه لین که « کی نهمه بریتوه ؟ »
 بی گومان ندم زستانه نهمه مان بو دهر نهمه .

خواتنی ایه لره دا دهر خستی نهمه ریگه ایه که
 نهمه پی بو کورتاییکی ، که هیچ گومان نهمه زوو
 نهمه بریتوه دی .

(۱) داوین

هتا ندم نهمه بهم نهمه او کرد ، به یازی شیره کانی
 شیخ رزم دوزیمه وه له لای دوسم شیخ حه بی
 تالمانی (برازی شیخ رما ، نه « برازا نهمه زه کم »
 وه کو خوی به سویند دلای کردم ، برا پچو وکی
 نهمه) که گه لی سال وینه ری لوای که رکوک بو له
 پاوله ماندا ، وه ایستا (۱۹۳۴) سه رکی شاری
 که رکوک که . زور کهم له خانواده کانی باکووری

(۱) داوین = ذیل ، ذیلی نامه

په راویز = حاشیه

عراق ، کورد و نه کورد له پربشکی زمانی آگرینی
 شیخ رما زرگاری بووه . لره دا من ههر هندی شهری
 « ههره سلامت » ی کوردی نهمه نوم نووسی ، که له
 نهمه نهمه نی نهمه دیان و دیاری کورستانا بلاو کراوه نهمه .
 چاو پیا خشانندی به به یازه که دا نهمه دهر نهمه که
 شیخ رما ههر چی بیگ ووت ، نهمه بو ، وه له وه
 پتریش پیاو ههر سه ری سوور نهمه بی لهم زوری که لامه
 ولهم هونه رهنه ندیه که روه بهی شیره سازیه و لهم بی
 نام ووسی بیره که کو بونه وه لهم پیاره
 سه را سایه دا (۲) .

(۲) سه راسا = فوق العاده .

همه دجهنی شهوی به کیکه له کارخانه کای نه، ریکا که فرویدی (لوکپید) ی به ناوبانگک دروست نهکا ، له کارخانه بهدا ۲۹۲۹۰ کس کار نهکا .

شکاوانه لهری هه لانتیا نا کاره سانی زستانیکی سهیم هه به له دهشته پانه کانی روسیه دا .

پشانیی نیوه روی نه له مانیش که له شاخه کانی (پیره نه) وه تا زریای (اجسه) دریز بو نه وه خه ریکه نه نلیسته وه . هه رچی وه کو سه رچا وی هزی هیتلره له روردا نه ویش بو وه به کومه لیککی دارو پردو ، شه ووروز آگر له (کیل) وه تا (مونیخ) شاره کانی نه له مانیا نهکا به کوی زو خال . فرهنسه به شه خوینی له کورسکادا چهشت ، ایستا نینووه به خوینی دژمنی ، وه خه ریکه دمس بکا به توله سه نده وه لی . له شکر یکی گه وری

نه وروپا وگیتی ایتر گومانیا ت نه ماوه له باره ی نه نجای چه نکه وه . نه وان ایستا له بورونی پلاماری زیر زریا کانی نه له مان دا رمانیکی تری هیوای نه له مانه کانت نه بین له بهر به سقی شکاندا . وه له رمانی ایتالیاهه چاک تی نه گه گت که ایپرا نوره نه دروزنه کای هیتلره بهره و رمانی نه واو نه روا .

سُر له روا را

با ، له لایه ت شهری هه را بیوه تماشای باری نه له مانیا نکین . نه سرو به هوی بهرز ده سقی سه به پیککی هاو په ، نه کانه وه به سه ریا ، له مه رادا راو نه رین به م زووانه نه له چاویه نه گاته چوار به به کت ، به لکو پنچ به به کت . نه له مانیا به هوی که می بیکی زوری فرو که وه نه فهریکو زریای ناره راستی له دمس چوو . وه هه ر که می ی فرو که ی ، به کیکه له سونه سه ره که کانی شکانی له روسیه دا .

نه له مانیا وای لی ها تووه که ناتوانی جار به جاریش توله ی نهو لیدانانه بکانه وه که چه کی فرو که وانی ی بهر تانی پی دا نه یان کیشی . به لکو به ب دهنک و

فرهنسه له نه فهریکادا مهشق نهکا بو نه وه که هه ل کوتینه سه ر دژمن ، بیجگه له وهش له شکر یکی گه وری نه یقی له فرهنسه دا آرام ناگری ، چاوه روانی سانی چانه . کاسه کانی هیتلره و دمس کرده کانی له هه موو جیگاییکا له فته نده وه که له سه ر پری یا کووری نه وروپا دایه تا هه نگرایا که له ناوه راستی نه وروپا دایه ، چاویان له وشه وه سووره به که پیشه روی ترکزه به ، نه وانه ایستا خه ریکن ده رفه تیک بو خویان بدوزنه وه . وه له هه موو جیگاییکا له نور و بجه وه تا بوگوسلافیا و یونان ، نهو کسانه که زه نوونی حوکی پیاو توفینه ری هیتلره برن ایستا آزایاه ده سیان کردوه به شه رن فروشنی دژمن .

له هه موو جیگاییکا نی لابه نه کان آزاییان بیدادیه و ره وانیکی نازه ی سه ر به خوینی دهر نه خه ن . حکومت و نه وه ی سوید ایتر بنده یکی کسای نه له مان نه ، به لکو روو به رووی قسه نهکا و کرداره به ده کانی هه ل ناگری ، وه پنا نه دا به پیناوه دانبار که کان و ناپلی نیروه کانی نه له مانی به زه وی سویدا پروات .

مانای نه مه چه یه ؟ مانای نه مه نه وه به که

کومەلیک له سواری قازاخ

لەم نێگارەدا کومەلی هەرە بەناوایانگی سواری روس ئەبین کە سووریکی هیچگەر بەتین ئەنۆین لە کێشاندەوه گەمەماندا لە پێشانای نیوهروی روسیەدا .

مانەکە بەریتانیا و هاو پەیمانەکانی داویانە گەیشتوونە رادەییکی ئێ سنوور ، بەراستی گەمارووبە کارگەری ئەنجام بەخش لەجەنگدا .

ئەمە لە زریا و هەوادا ، جا ایستا لەلایەن باری جەنگی بەژووە ئەمشاییکی ئەلمانیان بەگەڕ ، آیا ئەمە بو ئەلمانیان لوانزە ؟ نەخیر ، برانەوهی نیروی پیاوی ئەلمان کاربکی آسان نیە . کارخانەکانی پرپووه لە ییگانه کە ئەنجایی ئەمە لەدواییدا دەر ئەکەوی . بەلام ئەبێ شەر هەر بەتەنیا لە ئەسنوی خوی دانی . وە ئەبێ هەر بەتەنیا خوی لافاووه رامالەگی روسیە بەر بەست بکا . هەر خوی ئەبێ خوکی ئوفاندن لە ئەو روپادا پارێزی . وەهەنا پبویستی پتر ب ، ئێ هیزز ئەبێ ناتوانی بە رامبەر بم ئەرکانه خوی بگری .

ئەگەر ئەم لیکدانەوهی لەنگەری نپرووه راست بێ ، لەسەرەنای پینجەمین زستانی ئەم چەنگە دا هیوا بەهیزز ئەبێ لە پەلانی دانی کوتاییە ئەنجام بەخشە . کدا .

ئەم پەلە کردنە لەبەر دووشت پبویستە . بەگەم ،

زۆوتە وە « شانی داووتە بەری ، چونکە لەوه بەولاووه هیچی نزی لە دەس نای .

باری ئەلمانیان لە زریادا هەر وەهاپە . ئەلمانیان لە یانی زریادا هەمیشە نای تەرازووی بە هەواووه بووه . لە بەر ئەوهی کە هەموو حیواییکی بەستووه بە ژیر زریاکانەوه . بەلام ژیر زریاکانی دا یانە داووه ، وە ئەنجا کەوتوونە باریکی کوبره وهوی - پەوه . لە پاشا کەشتی گەلەکە ی انابا کە سوودیکی راتی تاکانه بو ، انابا پیش کشتی ئەلمانیان کرد بو ، ئەویش لە دەستی چوو ؛ ئەم کەشتی گەلە کەوتە دەمی هاو پەیمانە کان .

ئەلمانیان مری ئی خوش کرد بو کە

کەشتی گەلەکە ی فرەنسە داگیر بکا . بەلام ئەوهی لەو کەشتی گەلە ماوه ئەسرو ، یان بە دەس هاو پەیمانە کانەوه یه ، یان لە کەسکی ئەواندایە . پەراگەندە - کە ی کەشتی گەلەکە ی ئەلمانیان ناویری لەماوهی پاراستی توپە زریا پەرمەکان بەولاووه تۆزی خوی دە رنجا .

ایسە گەلی قسە ئەبێین لەلایەن کرداری یاخی بوونی کەشتی گەلەکە ی ئەلمانیان وە ، وە هیواشان وایە کە راست بێ . ئەوهی شیاوی باسە ، یاخی بوونی کەشتیەوانەکانی ئەلمان بو لەکییدا کە زمانی ئەلمانی پەلە ئی دا لە سالی ۱۹۱۸ دا . ئەو دەمە کەشتی گەلی ئەلمان کەشتی گەلی هەر . بە هیزی گیتی بو لەپاش کەشتی گەلەکە ی بەریتانی . ئەگەر کەشتیەوانەکانی ئەلمان ئەو دەمە کە لەو هیزە دا بون نەیان وستی شەر بکەن ، آیا ئەسرو چون ئەوانن شەر بکەن ، چونکە ئەو کەشتی گەلی ایستا بە دەسبانهوه یه ، هەر بەشیکی کەمی پاشماوهی کەشتی گەلیکە .

ئەمەش لە بەر ئەوهی کە ئەو گەماروی ئەلە -

کارو باری گواسته وه نهن هچ شتیکی زینه بهر بهتی فراوان کردنی بهلامارهکی هاو پهپانهکان بیکت .

تهلهمانیا ، بهلاماری ژیر زیراکانی خراب بوری خوارد ، ایستا هموو هیوایکی به وه به که نا کوسکی بکوپته نار هاو پهپانی اینگز - روس - تمهریکا وه . بهلام تم هاو پرسهکی بهی موسکو زور زوو هیوای تهلهمانکان خار تهکانه وه ، له همووشتی پتر تمه ووره به تهلهمان بهر تهدا . تهگهر چه رچل و روز فالت و ستالین بتوانن له پیش جهژنی میلاد دا کوپنه وه ، تم کوپونه وه په تهکانه چهنه پیروزیکی گه ووهی مهیانی جهنگ .

تمه وه ها ، بهلام نای پاول به پریشی بچسته وه که تهو تهوره پاش هر له وکانه داسه رانه ربه له که رهستی نهفر وچاوه روانی ساتیکی ساز گاره بو تقینی گشتی . تمه تمی دوور نهی ، رهنگبشه ایستنی .

بهلام هرچی وه کو بی لاپه نهکان بن ، تهوانیش تهوانن تم زستانه به تهنجام بهخش بگرن و جهنگه که کورت بک نهوه ، جا با راپهرن و وتم بهرده به بدرن وه هادوش بن له بهلاماری سر نیچره که .

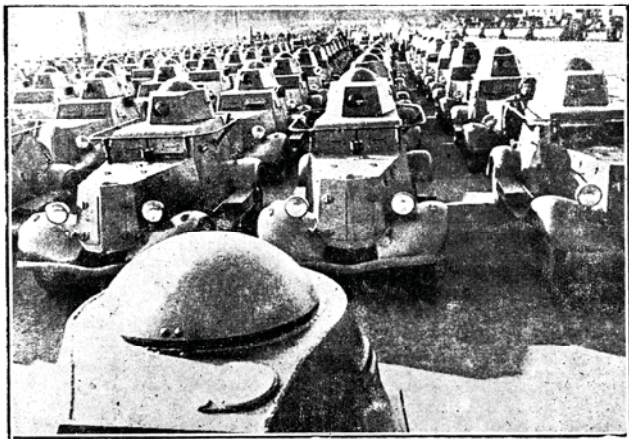

همه چهنه کونایه که دوا بکوی ، نهوکی چاکت کردنه وهی تهو وپرانیه له تهو روپادا کراوه بهخت - ترو گران تر نهی . دووهمیان ، هاو پهپانهکان تهی له پاش هارینی هینله ریش دس بدهنه ریشه کیشانی جنوک ژاپونه که له پاسیفیکا .

کهواو ، تهی آمجی زستان جانندی کشت سر چاوه پیک بی که به دس هاو پهپانهکانه وه هه به له سیاسی وسپانی و آپوری (اقتصادی) و تهدهنی و وبران کاری بو لیدانیکی توندی تهو دژنه که ایستا له ژیر پهستی تهو باراندا ته تقینی که له سره - وه بهنایا نا هاتن .

خوبیوست زینه که دیاری سپایی جهنگی تریشقه جهخت بک پنه وه ، چونکه روسیه له زستانا هیچکار بهمن تهی ، وه تهوانن باوهرمان بی به وه که له پاش تهوهی بهلاماره بهشکوکی هاوینی رهوانیکی تازهی بی داوه ، ایتر نی ووچان تهروا له سر لیدانی دژن گوا هم لاو بهولادا دی .

بهریتانیا ش وا شان بهشانی تم لیدانای روسیه تهروا تهی کمی . بهریتانیا وا په هزی سر چاوهکانی ژریان و هوانیو بهژی بهوه بهلاماری داوه سر سر پشانیه بهریشانه کی نیوه روی تهلهمانیا . له ویدا نهیا

تمه لیشاویکی اوتوموبله زربدارهکانی روسیه به که تهوسری دبارتیه ، وا بهره و پیدشانی تهچی ، تم بگاره به شکویه (رهبق ستالین) پیش کشتی (لورد یفربروک) ی کردوه .

سهيان و جووتيار

کردە وەلای خاوەندەملکە لە تەک کارگەرە

نویسنی ههين مهزنی

چەند پارچە شویکیان پری و گیایەکی بی ژماریان دوور ووه ، ئەو جادروینه و کیشە ووه و جوخین کوتاڤ وشەنە کاری دەست پێ کرا ، و خەرمان سور کراو شەنەلای لیدرا ، آمادە ی کیشانە ووه و کردنە چال بو .

خوامراد ، بە دەستوری مەزرا داری و جووتیاری ، هەستا چروە سەر جوخین . کە خەرمان هەا گرن و مزی سەپانی وزە کانه ملک و شکار تە ی جو تە نە دە ی بدات ، روی کردە نامرادو بە رویکی خوش و زمان بکی چا بلوسی ووتی : زور شو کربێ بوخوا ئەم سال کردارە گەمان بەش و زە و پکائان بە برون و دانە و یلە باشی هینا ووه ، و منتداری ایو شەم کە سەر بەر شتیکی باشان کرد ووه ، و چا کتان پێ کە یاند . او مید ئە کەم بە شە کە ی تو وە بەر ماندو بو نە کە ت بکوری ، پو شە مەنی و خواردنی خوت و مندالە کانت دەس کوری .

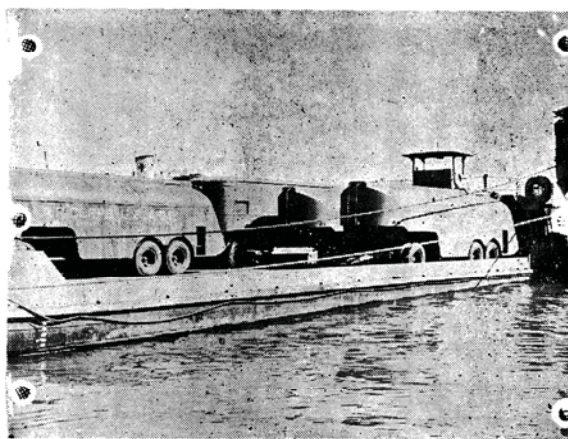
نامراد ووتی لە هەموو باشتەر ئە مە بو کە خدا لە بەلای سن ، کیشە لە ، پیک برە شی پارازت و کردارە گەمان توشی هیج بزرگانو نە هاتیک نە هات .

خوامراد : بەل امرو جوخین هەلە گیری و ئەو گیایانە ی درواون بەش دە کربن بەلام ایمن و تو نیک بگە یین و حساییک لە نیوانماندا بە ییکین جائە و جار جو خینە کە شە قلی بشکینن و بە شە سە پانی لپی بە دن کایە کەش بگرن بزی تە ووه .

نامراد : باخی (صاحب مال) کوانی هیج حساییکان هە یە ؟ من بە مەر جی نوخ شە هیجم لە ایو وەر گرتوو . وە ؟ و بە هیج حساییک خوم نازانم .

نامراد پیاویکی جووتیار و خاوەندە آژال و مالان و زە و یزار بو ، سالیک نە هانی هات ، هیجی ئە ما وە کە شیش دە ستی نە گرت کە پکی نە کوری . دو ستی زور دلسوزی پیشوی هە بو کە لە دیکی ز داود نیش ت روله هات و دولە مە ند و بە مەر و گنا گە ل و دارا ناری خوامراد بو ، بە جووتیاری رای دە بوارد ، نامراد بە خا و خزانە وە هە ستاو پە نای بو پرد کە لە لای ئە و ای شیک بە بزیتە ووه بی بیو ژیتە ووه و دە ستی بکە ی تە کارە ووه ، خوامراد زوری پە خیر هینا و خانوی دانیشتی دایە و کردە سە پانی خوی و بە مەر جی پارچە شکار تە یکی بە هاروشی بو بکا و پیاویکی سە پانی چیه ییدانی هە تا سەری نوخوشان لە لای خوی دای مە زرانە .

نامراد : بە خوی و ژن و مندالە کانیە وە ، دە ستیان دایە ای ش و کاری جوت و چاندن و گیاجار بە خوی کردن و وەرد ، شو دانی زەوی و زار ، هە تا وختی دروینە هات

ئەو هەر تفاقە و ئەجی بو روژەلانی ناوەرست .

پیشانی روسیه : لهم نیکاره دا فرو که بیکی نه لمان نه بین که فری درواوه ته خواره وه له لاین فرو که کانی روسه وه

خوامراد : ناه بهلام ته که زولیک چهری خاری قایشی آمورو وه نیوزوله چهری سیرمه تان پساندووه و دودانه مه ساسه و گاسنیک ونه قزیکتان شکاندووه و دکله و بیک و ده سگریکت له ناوردووه ، و له دروینه دا دو داس و مه له گانیکت و هر گراوه ، و له سره تای جوته و مه تانوخشه ، هم موروزی چوره سانت بردو وه گه ایک روز منداله کات - پپانی یان به دیزمه و هر گرتووه ، له بیستان ترمیان خواردو وه . بهلانی که مه وه ، هم موم حساب آردن ، له سه پانیه که شت بی بهش بیینی هیشتا ، ده تمخارگه نم

قهرزت له گهر دندا ده مینی . تم ده تمخارگه نم که می پیده ده یه وه ؟ مال و مندالیت بفروشی له زبری ده رناچی .

نامراد : برام نه وانه ی توله سرمنیان ده که به مال لری جوت و کردار دا له ناو چون . چون ده بی ، که له وه نه شکی ، چوره سان به کار نه بری ؟ سیرمه و چهرمه نیرنه پسی ؟ مه ساسه و گاسن و داس نه شکین : مه چی حسابیکی له خدانه زسیبه توله که لم نیا نه می که می ؟ و چی بیانویکم بی ده گری ؟ خراپم چیه ؟

خوامراد : درزه ی ووته و سرایشانی ناوی . حسابم نه دهی ده نکه دانه و یله به ک هه لئا گری و هرچی هه ته لیت ده ستیم ایتر زورمه ریسه .

نامراد : هه ستا په نای پروه بهر پپوری آوایی و سکلای خوی له لا کرد .

پپور : بلازو خوامراد یینه دیوان .

خوامراد : ووتی به پپور ، قوربان باو کم خوابامرزی له که لی مرحومی باوکت وه کو برابون ، زه وی میرگه نه خشینتی بو ایوه کلا کرد و وه که هم مورسالی شکار ته بکت بو بکری ، تم سال کردار یکی باشی هینا بو ، پینچ بارگه نمی کردبو ، تمروسینه به ایستره بوزدا بارم کردم ناردمه دولتخانه .

پپور : سه پانی می تم بیاوه بده و ازستانی له پیشه و به مال و مندالی به ریشان ده بی نه که هر هجیبان دست

نه که وی له سرمان وله برسان دهرن .

خوامراد : حساب نه مه به ویم ووتووه ، ایستاده تمخارگه نم قهرزدارماوه ، که می پیم نه دانه وه ؟ و سبه ی روژ له کیی و هر گرم نه مه رووت و ره حه نه .

پپور : نابی دلی تم پیاده بشکینی دوته خاری به من پیخشه و باهشت ته غارت بداتی . و ایومش له که لیا توندوسه ختی مه نو بان ، هه تابوت پیکدینیت .

خوامراد : نه واده ستم له دوته خار به ردا قهی ی نیه بهلام هه شت تمخارگه می نرم ده وی .

پپور : قهرمانی دا که نامراد هه تابهار ره نجیهری نانه زگی بی ، وله به ماره و سه پانی بو بکا ، هه تا نوخشان : مه خدایه قهرزه که می بو پرگانه وه .

؛ و حسابی خوامراد و ره نجیهری و سه پانی نامراد زنجیرمی به ستونه بسابه وه چه ندسال هه ره لپتری دابوو که می نه کرد ، ناچار نامراد له سروی تاریکا مال و منداله که می هه . لکرت و هه لات ، په نای برده لای کوخنا زورانی خاره ند دی و چووت و کردار ، که همه زور دلسوزو پیاویکی چاکه بو هه زارونی نوایان .

بهلام له ویش حساب و لیدوانه وه له وه که مترنه بو که له لای خوامراد بو ، لیردا جوین ولیدان و نه نکه نجوش له جیگای چاپلوسی و زمان خوشی خوامراد - یگر بو ، پرته و بو و در کرد پیشه سرباری ده رندان بو

سهر بازي روس به چاوي نازيدگان له گوواري (المختار) هه گراوخته گوردي

عبرالمحسن هرسببای هاورامانی

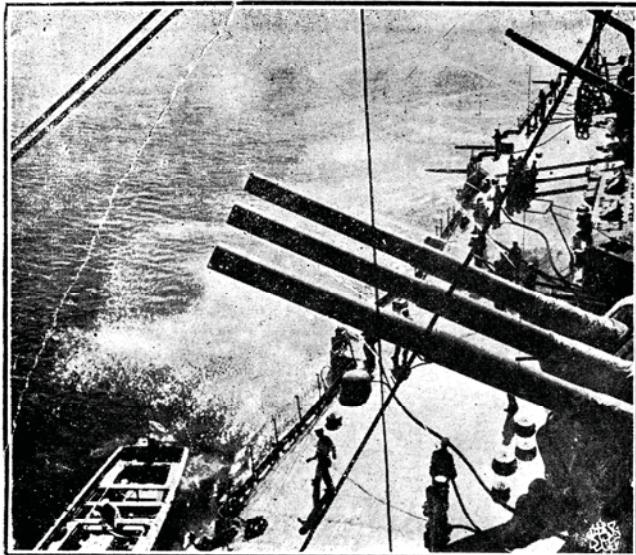
ئههه خشی . له سهر ئهم هه موو کروشاره بی ووچانه
نهرم نای . هیوای له هه موو چشتی ده وروپشتی براده و
هوبدی نه ماوه . چون راسته ، سهر بازي روس ئهم
دوژمنه ترسینه وه بی . پالتاوی ناو داری وه کولیف و
کوشی دروست کراوی ، نهوگینی (لبادینی) نهو چون
دیه ریزی (نازی) که پشاکي نازک و سوک هه پوشتی .
کرده وه و ره ووشتی سهر بازي روس بوو به هه ل وه
شیناری مه تبق و عقی تیوتوین (چه ره منی) دوسالی
نه او بوو به رق دهرو نهنگه پشوگه ری ره گه زه ی
ئه له مان - شای ره گه زه کان . له مانگی چه زرا نی سالی
۱۹۴۹ له شکر بی روس ، گه وه ناو داوه وه ریگی
ما به بی (بیالستوک) و (مه نسیک) به وه برا ، نهو
له شکره هه مووی له ناو چوو . آیا ، نیسه گانی له شکر بی
ئه له مان به مه بیروگی دل خوشیان تی گوت ؟ به سه
بو تو نهو بخوینته وه که (کولونیل سولدان) نوسوپه تی
ئه لی : فرق له ما به بی روسه کان له چه نگی (تاتیرک)
له سالی ۱۹۱۴ دا له گه ل ئهم روسانه که له چه نگی
(بیالستوک) و (مه نسیک) له سالی ۱۹۴۱ دا ئهمه به ،
پیشه وه کان که خرا نه چه نه ره وه ، بی گیر و گرفت
خویان دا به دهسته وه ، به لام ، ئه مان هتا دوا هتا سه
چه نگیان کرد . ئهم چه نگی کردنی ئه مانه ، وه کو
چه نگیه گانی فه ره سه و پولونیا نه وو که چاومان
بی گوت .

سهر بازي روس ، له چه نگی وه ها دژدا ،
که تر ووسکی هوبید نه ما بوو ، نه بیین پلاماری
کوشنهان ئه دهن . له ناو سهر بازي روسدا نیه خوی
بدا به دهسته وه وچه ک فری بدا ، وه کو چه نگیاره
به هوشه کان ، مه گه ر ناک و تر وک ، نه ووش اعتباری
بی تا کری ، به لکه هه موو بان نیگرا اختباری کوشار

به راستی ، سهر بازي روس لهم روژانه دا گه وه -
ترین هیزه له هیزه گانی چه نگی ، بهرز تر بیانه له
سامدا ، زور تر بیانه له ژماره دا ، ...

ئه له مانه کان ، چی ده لین له باری که سبکی نه و تو ،
که له بهرا بهری کردندا مل خووارو کهچ نای . گه لی
چار ئه له مانه کان ، له وه په یامه چه نگیه کورتانه دا ، که له
شهر گه کانددا دهو ئه چوون ، به ره وانی ئه یان وبست
تانووت له روسه کان بدهن که چی له مانادا ستایشان
ئه کردن .. سهره کی ئه زکانی چه نگی له شکر ی دوا زده ی
ئه له مان ، کام له شکر ؟ نه وه ی گه نومانیگک له زه دو
خورد ابوو پیش نه وه فه لای سیواس نه پول بگری
هیندیگان بو ئه ئه ئه یه وه - له و گیرانه وه دا ، دهو ئه کوی ،
که ئه له مانه کان ، له و بهرا بهری شون به ک شون به ک ، له
فه لاکاندا ریک نه کوت ، آرام و هه را سیان لی برا بوو .

ئه مه نه ختی که له وانه .. هه سی سهر بازي روسی
پرزهری فه لایک بوون . اجهش که دینه ری بو گرتی
فه لاکه ، له باش توش پوونی سه خله تی وها که به بی
که سدا نای ، تو وانبات کونیک له دیواری فه لاکه
به گین ، له و کونه وه فونیلکی ده ستیان ها ویشه ناویه وه ،
هوسی که سه که له فه لاکه دا بوون ، به جاری بیست و
پینچ که سیان کوزران ، ماوه پینچیان ، آیا ئهم پینچه
خویان دا به دهسته وه ؟ وولامی دا به وه به کرزی و
توره یه وه ووتی (نا) ، پیویسته به زور سهر بازي
بی شور بگری .. له بهر ئهم شیوه چه نگیه به ، ئه له مانه کان
که وته جوله جوول ولیو کروشتن .. سهر سام ما بوون که
آدمی زاد چون ئه توانی ئهم شیوه پیک بیی .. له
به کترین ئه برسی ، چیرن ؟ خوراکی روس که نانی رهش و
شورای که له رم و چا به ، ئهم هزوتین و خوگرته

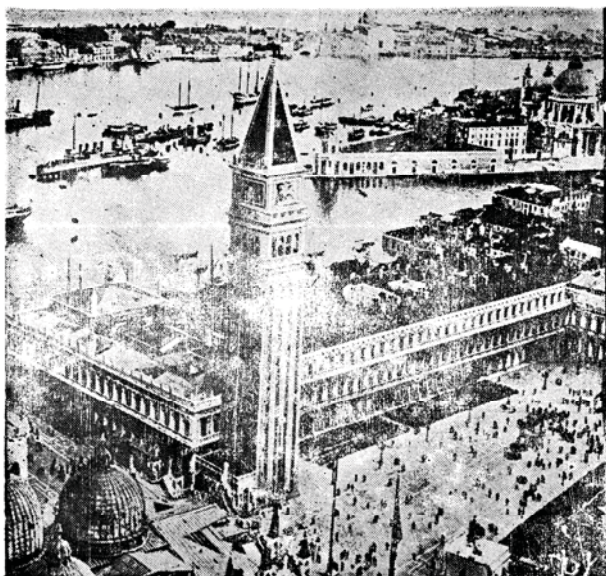

ٲمه ننگاری تو په گوره کانی روسیه په که له سر که شق ٲیکې چه ننگی روسیه دابه ستراون و آمادهن بو کوله مارٲشتن له کانی په کی له مناوړه کاندای روسه کانت نه یان هٲشتووه ناوی تو په کانی هم کشته ٲیرین که وا دهر ٲه کوی ، له چه شتی هرهه تورسه کانتن .

ٲه کٲت ، هتادوا هتاسه . (کولونیل سولدان) ٲهوی کازانی ٲوی په ٲیری نیژی خوی له ٲورزی سره کرده ٲن دوژمن وها ٲیشانی رفیقه کانی خوی دا ، ووتی : « روسه کانت ههول کیسکی که بهی یان بهم راسته قینه ٲردووه ، له کٲٲی خویاندا ناویان هٲتاوه ، ووٲویانه ، لهم کورا ه نازه ٲه دا ممکنه ، ٲهر شههه گهورانه ، وه ٲهوه له ناو چورونه کله سالی ۱۹۱۴-۱۹۱۵ روی دا همل ٲدا نهوه . گٲلی جار ٲه ٲین ، ٲهرسه کانت وایتنگلیسه کانت چاویانٲ له دٲعه . ٲه ٲین روسه کانت آره وو ٲاوه ریان له سر هٲزی هٲرشه ، ٲمه په سٲب که تووشی دوژمن ٲوین لیره دا ، له مه ٲدانی روژلات دا . نیرووی چه ننگی و سر بازی ٲه ٲوی

ٲنه مان بو ، دوواره په کی ٲهله مانی ستایشی سههه بازی سوٲت ٲهکا له کٲٲٲیکی مه شقی ره میی دا . « بههوه وهه ٲه ٲه سر بازی رووس ، ٲه ناوای له گٲشتن ٲه جیگایه سهههوه وٲه راپه ری ، ٲه سهخت خو گرم کردوو خو شاره وه ، ٲه راتی آره زوو بو ٲلامار دانی دوژمن و رژانده ناوی . ژور جار روسه کانت ، له ٲاش خویانه وه ٲه اوان ٲه جی دهه مان ، خویان له نار دارو درخت و چه ننگه لدا ٲه شاره وه ، بو ٲمه ٲه ٲوئی ٲٲی لاسکیه وه نو ٲه جیبه کانت شاره زا بکن بو ٲه و جیگایه که ٲه ٲه وی آور ٲدانی بکن . شانازیان نه کرد ٲهله مان کانت ، که سر بازیکی آٲٲین . ٲلام گٲلی جار ، ٲه رقه وه مانشایان نه کرد کوا ٲه ٲه ریشانی گوه نو ٲه ژیر هٲزی سر بازی روسه وه . جارٲشی ٲهله مانی له لاره ری (جابٲ آٲٲوچ) دا هٲندیکه باسی ، ژٲانی مه ٲدانی ، ژٲٲانی ٲهسته لوکٲ ٲه گٲرٲهوه ، ٲهلی :

ده ٲیری دابهی سوٲٲین راو ٲه جی هٲراو ، ٲرژو ٲلاو کراو ، له سر ٲهوه زمٲنه که له ٲه ٲه ههردو لادابه ، روسه کانت وه کٲ نه چیره وان دور ٲین ٲه دهسته وه ونه ننگ که له شاناهه وو روز وان له لاسا ، بو ٲمه ٲکی له اٲه دهر کوی ، ههر لهو جیگه ٲه دا خویان ٲه شاره وه وه جار ٲریش ٲه کن . لهو کٲنه ٲه ری و هٲزو آراهه دا ، کس ٲان ناوری مه گٲر له خویان ، باغه لیان ٲره له داٲوکه وله لای ههر ٲه کیسه ٲیک آرزخه دانراوه . ٲه جوره لهو جیگایه ٲه نیسا ٲه جار ٲیری ٲه ٲهته وه . نو سههه کی له شکر ٲهله مان له کوراری چه ننگی ٲهله مانیا که (مانارو شٲلات) • ٲه می ٲلاو کرده وه : روسه کانت آده می زادٲکی و کومه ره . دویم نین ٲه لاسکو چٲٲیکی سهههوه و ٲیسه تن لهم چه ٲانی نازه دا ٲه ٲدا بوون . ٲه مانه خارمندی آفرینشیکی آزالین ، ههست به گه رماو سهههه مان کانت ، سهختی و سهخله نی ربانٲ ناوینی

وه نیس

نهمه دجه نیکه مهبانی سمنت مارک و بندنده که به تی ،
له ههراوه وه رگیراوه .

چونکه سهر بازی رووس وهسه (وه کو) له توژو
ههوا پهیدا بوویسی له هه موو جی کاحازره .

گرتن و داگیر کردنی شاریک له ناو جه نیکه
هیرشدا ، له زنتانی سالی ۱۹۴۱ دا گه وره ترس
گهوا هه بوئمه ، که آرامی بی پایان و کشوشی
بی مانهند هه پسی شهی رووسه کانه ، چونکه
بیادی له شکر ی رووس ، چهند شهی به کک له
دوای به کک به بهرگی سی و جهکی بیچراو به پشتی
سپهوه ، له ناو دهشتیکی رووت و بی داروده ون
پهراویدا ، که له شکرگای نازبه کان بو ، هیرشیان
نه کرد ، که روژ نه بووه شووینه په کانی خون
نه کوزا ندهوه ، وه له ناو په فره گدا حویا ، شهسا
ردهوه ، به درزیابی روژ نه بهزوانهوه ، چونکه له بهر
چاوی چاودیری کهره کانی نه له ماهوه بوون . که
شهر به سردا نه هانوه ، هه له نسان ورده وورده

بارشی آژار ههراسیان بی هه
تاکری . نه گهر وانه بن چون له
هه موو کابکدا نوم هه موو هیرشانه
نه کن بهی دوس وکاهی خالی . بلام
نه له سانی مائل هیرش تاکا ، هه گهر وهختی
که هیزی آژرجهی به شوینه وه بی . خوشی
خوشی سهرزی رووس بو کوشش
و پلاز دانی جه نیکان ، په قلیکی زه
له نهشتی نه له سانه کان ههله چه قیوه .
سهر مازی سهرتی له پش به جی هینانی
واجبای جه گکی ، به خورایی دانشی ،
په اکو نه گهرت بو نهمه ریگه بو
جه گکی زه بد ز نهوه . دژمن هوبیدی
نیه له کابدا ژهر جه ، که به کک
بهتری ، بلام سهر مازی نازی وهختی
جه گک گهرم بوو نوند و تیزان
نابینی و خاروشل نه نهوه . سهر مازیکی
نه له سانی له مهبانی جه نیکدا ،
نوسپهوی ، رووسه کان له جه پوانیک
نه چن که له نه هریکی نیوه رو هه به و

کس نای نازانی ، نهوه جه پانه نه درنده چاوی بی به
به کدا زه بن ههله نه کولی و خوی تیا پنهان نهکا ،
رووسه کایش و کور نهوه جه پانه له ههله که ندنی خه نده قو
سپهردا ، دها پدیش ایه نه کورن خون نه شارنهوه .
رووسه کان قه قی که تازه بان دانه بانه نه له سانه کان زوری
بی سه خله تن ، ده این (کوک تیل مولوتوف) نه جهاز -
یکه دروست کراوه له شو شهی به تل ، له شو شه کانی
(فودکا) بزنی تی نه کن ، تزگی دپابه و اوومه پیل
دژن بوون ، نه قی لوکه له پالتاوه کیان دهر نه هین
ولهوهی به سهر دا نه کن شهی خه نه ناو دپابه و
اوتومه پله کایا نهوه ، کتپر آژریان تی بهر نه دا .
په کی تر له نزه کان نوسپهوی هه هه هانان نه دا
بوخو پاراستی ، تلی :

نهمی هه موو کاسیک آکادارین ، آماده بن ،
بو پلازار دن ، نه گیا حوتان نه خه نه سردیکی ره شهوه ،

بیدار بی ، چونکه روسه‌کان له نیومی شو ودهخ
 نما هیرش نه‌کن . نه‌بی شو سرانزای کوان له
 پشانې چه‌نگدا ، شو بیدار وروز آوده بن . بلام
 روسه‌کان گروی ناده نه‌م فهرقه . هه‌ر کسی له
 مه‌بدانی ربه‌ولات دا له پاش سنوری (ربخ) وه ،
 نه‌دهنده چاو پترووکنری ، چه‌که گهی داینی به‌شبان
 نه‌پتوره ، شو ساهش سانی به‌شپانی نه . سه‌رازی
 مه‌بدانی رووس نه‌بی به آرام خارن وورن . له‌دهخ
 سراو گهرمای زورو فورو چلپاوی که نه‌زو بگری
 چه‌نگک مه‌دی مه‌بدانی نه‌وی . گهی چار له‌دهخ
 هیرش و خواخت کردنی روسه‌کان ، چاوه‌ندازیکی
 ترسینر په‌دا نه‌بی ، پیوسته لای روسه‌راز ، به‌ورده و
 آزانی شه‌ک درانی . چونکه هاوشانی رووس شو
 پباوانن که له گهرمه‌ی سردن دا ووره به‌رناده‌ن و
 آزانی گرم ناکن . نه‌مه‌ه وینه‌ی سه‌رازی رووس .
 وینه‌گریکی بناس گرتوپه‌تی . یانی دوزمنه‌کانی رووس .
 سه‌رازی رووس به‌گران نه‌گهرته‌وه ، وبه اسان پیش
 نه‌که‌دی زور زان و به‌ورده ، به آرام و خارن
 عه‌زه . (ولترسکوت) که نوقول بازیکی (اروانی)
 اینکلیسه له (مارسیون) دا ستایش خوشی‌کی نه‌وتوی
 کرده که شهر کدر بزانی دوزمنه‌کی شایه بو کوشار
 بلام نه‌له‌مان‌کان هه‌ستبان به‌م خوشبه‌کرده ، به‌لکو و
 شوربان وککوو که‌سبک وابه که شونی بی پلنگی
 گرتی .

نه‌که‌وته‌دی بو نه‌وشاره که مه‌بسیان بوو له‌گهل
 زمرده‌ی به‌یاندان نه‌مان دا به‌سه‌ر یاندا ، نه‌فرو
 توونایان نه‌کردن . هوموو چار به‌م چه‌شنه ، ده‌رسی
 آزادیان به‌نازبه‌کان نه‌شان نه‌دا . « کسانان شوت »
 که په‌کیکه له زانپانی نه‌مان نه‌م پی شانه‌ی سه‌رازی
 رووسه‌ی ههل بزارد ، له‌دوا پیدا له (ملناروشنبلات) دا
 پلاوی کرده‌وه ، تا کوو شو سه‌ر بازانه که نه‌پانه‌وی
 له سردن رسگار بن وه‌ری بگرن ، وتی : پیوسته
 له سه‌ر شو سه‌رازی که‌وا له‌مه‌بدانی رووس‌دایه نه‌بی
 هه‌مووکاتیک وه‌که چه‌یره‌وان له پارزدا بی . که‌وره‌نرن
 چشتی که رووس له نه‌له‌مان جیا نه‌کانه‌وه هیزی آه‌ریش و
 بی‌که‌یاندنی نه‌بی‌هه‌وه سه‌خه‌لت نه‌بوونانه به‌گورانی
 هه‌واو چونه‌نی زمین . که‌وا بو پیوسته هه‌موو که‌سبک
 به‌پاریز بی بگرتیته‌وه و بروا وه‌ککوو رویشتی
 نه‌چیره‌وان . پیوسته سه‌رازی مه‌بدانی رووس آماده و
 وورپایی . بزانی شو چه‌که که له دوزمن به‌تالان
 نه‌گیری بی‌چجان به‌کاری به‌تی . ایه له روسه‌کانه‌وه
 فیری خانووی کوچی زستانی بووین . فیربووین که له
 پهل و پونی دارو دره‌خت پردو ریگه دروست بکین
 بو سه‌ر زه‌لکاره‌کان . نه‌بی سه‌رازی مه‌بدانی رووس
 هه‌موو وخت آماده‌ی چه‌نگک بی ، چونکه روسه‌کان
 هه‌ر روزیک به‌فیلک پلاماری تیپه‌کاتان نه‌ده‌ت ،
 نه‌گهر چی که‌میش بن . روز به‌روز چی وه‌ستانیان
 بن دار نه‌کن . سه‌رازی مه‌بدانی رووس نه‌بی شو

نه‌مه‌نیکاریکی سه‌رازی بیاده‌ی روسه که ههل نه‌کوته سه‌ر تانکه گه‌وره‌کانی نازی

پدك دوو ویند له شيعر و فلسفې بدري

د محمدی خانى

پر فرمى: نرفېس وهې

- ۱ -

که دنگى مردنى مېم له به نديځانه دا ، بلاو بومه ،
فېرېاد و فوځان له شاري پونان هلسا ، گوره و پچووک ،
که نيشک و روال ، کس نه ما له شارا ، گشت
چون يو سر تهرمه گي « ۲ » مېم . له جې يکا تاجدين
و به کر مه رگه ور تووشې په گتر بوون ، تاجدين
نې خوري :

کو لهی سه بهې فسادى عالم ،
شه تان سه قتي له شکلي آدم ،
لهی باعيسى فيتنه و و فسادان ،
وهى مانبعى موقسه دو مورادان ،
لهی په رده درى مېمى و زېنى ،
وهى داغ کشى لاسر برېنى ،
ايبلىسى خه ييسى پر نه دامت ،
بهس نينه له من ته کر قيامت ؟
دهر حقه قى مېمى سه قته خه به ردا ،
هه تنا کو له من ته مېم به دهر دا .
لهف چه نده مونا فېق و نه يارى ،
هېزا تو به چاوى من ديارى ؟
مېم دى بمرت ، تو دى بېنى ؟
هېز خوش بگېرى له رووى زمينى ؟

وه دوس به جې کوشى ، تاجدين له ويوه چوو
بوسه مېم ، وه تهرمه گي به هاوار و گريانه وه خسته سر
سېرى خوى ، مروفي شار که گه پشته کورستان چاويان
به مردوويک گوت له ناو دوو دارا ،

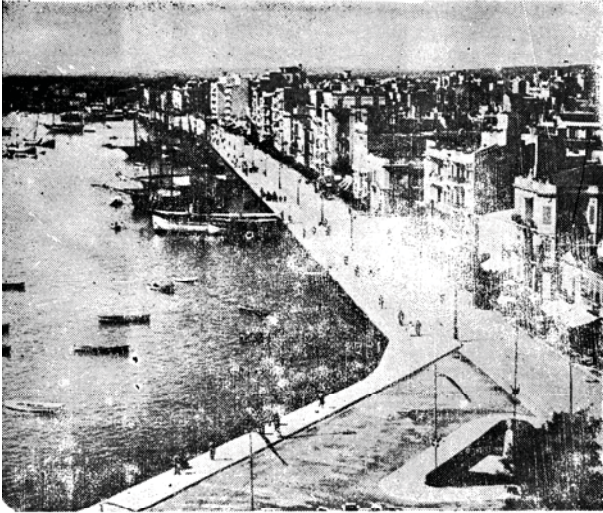
هائيقته له ردى شېبې مردار ،
بې نوحه گېر و خودان وغه مخوار .

(۱) روال = لاوى هه رزه کار

(۲) تهر م = چه نازه

پرسين: « عجب لهف چى بى نه وايه ؟ »
کوتن : « به کرى خودان جهزايه ،
تاجدين ژ رووى دنى فه نا کر ،
عالم به فه نايه وي شاکر » .
شاعير لېر دا به زمانى زېنه وه فلسفه يکې هېر
له يژى :

راوى وه ها توته من ريو ايت ،
زېنى کو بېست لهف حېکايه ت ،
لهف ره نگه گوتنه مير و تاجدين :
« نهى شاه و وه زېرى عزيزو ته مکين ،
تهز هېفى دکم نه گن عينا دى ،
دهر حقه وي مه نه يى فسادى .
لورا کو خودانى اينس و جانان ،
وى خالقي نهوز و آسمانان ،
روژا لهوى جوبې دا حې بيان ،
مه تگي نهوى برغزى دا ره قبان .
مه وجود کرن دهماژ مه عدوم ،
هم پېککفه ده لازمېن و مه لزوم .
هم سوور گولن ، نهو ژ بومه خاره ،
هم گه نجن و نهو ژ بومه ماره .
گول حېفز ده بن به نووکى خاران ،
گه نچينه خودان ده بن به ماران .
ژه وول نه گېر چى وي چه فاکر ،
آخېر به مرا نهوى وه فاکر .
زاهېر وي نه گېر موخاله فته کر ،
بانين به مرا مواله قته کر
گېر لهو نه بوا ده نېف مه حائل ،
عه شقا مه ده بو به تال و زائل
وى گېر چى ژ بو خوره خراب کر ،
دهر حقه مېم وي قووى سهواب کر .

دب، نیکی به ندهری شاری سه لانیك

ٺو بو سه پنی حقیقه تا مه ،
 داخل گریا تهریقه تا مه .
 ٺو زی ده ری یا مه دا شهیده ،
 ته حقیق بکن کو ٺو سه عیده .
 ٺه جدی خانی دهر که وتی چاکی به ستر او
 ٺه پنی به بوئی خرابیوه . شاعیری که وره له
 پیشا له جی یکی تربشی مهم و زبندا ٺم
 ٺه لسه فیه روتتر پیشان ادا به ٺه وی
 سه روم بو به پیش خست ، چونکه که وتوته
 ناو باشی دایچ، وزینی جیرو که که ووه به لم
 جی به تر دا و ما اُلی :
 گا فژ عدهم خودی کر ایجاد ،
 ٺف کون و مه کان ژ ٺرفه ایجاد ،
 مه جووعی موکه و وه ناتی عالم ،
 حه تنقه خولسه نهوعی آدم ،
 ٺشیا به حساب سفات و ٺفعال ،
 اینانه وجود موخته لیف حال .

مه جوود کرن به هف موعیه بن ،
 ٺزداد کرن به زد موبه یین .
 ٺف ٺرز و سه با ، به تی و دائیر ،
 ٺو مولک و مه لک ، موقیم وسائیر ،
 ٺف نووو و زلام و کوفر و ایمان ،
 ٺف خلد و سه قهر ، به هشت و تیران ،
 ٺف بارد و حار و رهنب و یابیس ،
 ٺف پروگه دا ، غه نی و بائیس ،
 ٺف آخ و مه را و آگر و آف ،
 ٺف لیل و ٺهار و سه و سه ٺاف ،
 ٺف پیچر و وصال و شای و غم ،
 ٺف مهوت و حیات و سوور و مانم ،
 هه ند نور و پسال و هه ند وه کی نار ،
 هه مدک ده حه لم و هه ند ده دژوار ،
 ٺن سادق و راست و خیر خواهان ،
 ٺان قه جی و خوار و رو سیاهان ،
 ٺن ٺهلی حه هه نتم و عه زمان ،
 ٺان لایقی جه نتم و سه ایمان ،
 نایی کو پیکه حوله زددن ؟
 جیکه مت چه ، بوچی پیکه مند ؟

لورا کو ٺبت ٺه گهر ٺخالوف ،
 ٺه ییز مه حاله هه م ٺطاروف .
 لهم شیره ٺه ٺه نی ٺه گه بن که خواوه اند دوو
 پیچه وانهی پیکه خه ق کردووه و کردوونی به
 هاوریی به کتر ، نا کو به یاری به کتره وه هه
 دورکیان دهر بکرن ، به روغهی تر ، انا ، خواوه ند
 دوو باری پیچه وانهی خه ق کردووه پیکه و له ٺک
 به کا خستوونیه کار بو هه ل سوورانی گیتی .
 ٺم فه لسه فه پنی ٺه جدی خانی ، فه لسه فه ی
 پیچیه نی زه رده شت ٺه هیته یاد که له سه هارکاری
 دوو ره وان (روح) دایه زراوه که پیچه وانهی
 به کترن : به کیکیان ره وان چک ، ٺوی تریان ره وان
 خراب (۱) .

- ۳ -

ٺه مش چند شیریکی دوانی مونا جیه کبنی له
 مه و زبندا :

(۱) بو پتر زانبار له بره ی فه لسه فه ی دنی زه رده -
 شته وه « دنی جارانی کورد » بینه ، (ووتاری هه شتم
 توفیق وحی به گه لویژ ، نشرینی ۱۹۴۰) .

ایلیسی فقهیری بی جینابت ،
هندی نهه بو ده گهل عینابت ،

ههر روز ده کر ههزار ناعهت ،
لوراسکونه دا ایستناعت

وی سهجده نکر له غهبری مه عبود ،
گیرانه ژهر دهری خو مهردوود .

بهك سهجده بهر له پیشی نهغبار ،
فهرا نه کره موخه له دوتار .

نهم لیکدانه وه بهی نهجهدی خانی هیی فه رمان
نه پریه کی شهیناب ، له رایه کانی سوفیه گه وره کانی
سهدهی پنج و شمشی هجری نهچی که له بهغدا
بلاویان کردونه وه . به ونیه ، نهجهد بی موخه جهدی
غهزالی له بهغدا ووتوبه که ، « ایلیس گه وره ی بهك
خواکانه (موخده کان) . ههر کسی بهك خوایی
(توجید) له ایلیسه وه فیر نه بوونی ، زه ندیقه ،
ایلیس فه رمان بی دراکه سهجده بیانه بهر بیجکه له
گه وره ی خوی ، نهی کرد . »

نهجهدی غهزالی و هاوسه ده کانی (ماصره کانی)
بهم چهشته رایانه وه و بستوویانه هرز بدن به بروای بهك
خوایی ، وه خواستیان نه وه بووه که پیاو نه گهر له
سهر بروای بهك خوایی ههتا وه کو شهینابیش تروشی
مه لوونی بی ، نانی پیری خوی بگوری

بهلام خواستی نهجهدی خانی ، پیشان دانی بهی
نبردنی مروقه به جیکه تی خواوه ند ، وه نههه لهم
شیرانهی ماوهی موناجاته گیدا دهر نهخا :
نهلقیسه زحیکه تاته آگه ،

فهردهك مه نهدی نه باره دللا .

عیرقان تهلب ده صاحب ایدراک

دهر حهق نهگوت ، « ماعهره قناک » .

« خانی » به نهزانی خو دهر حهق ،

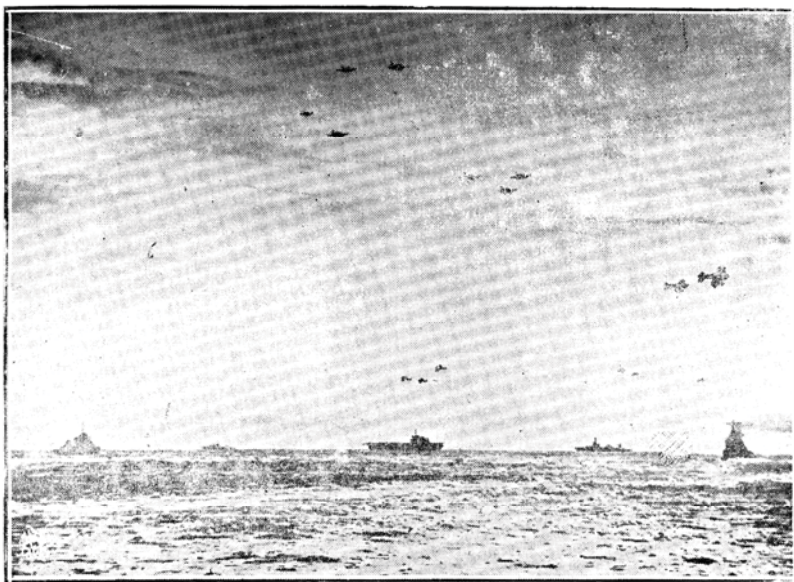
گرهراه بیه نه دووره نه حهق به

ایلاکو مه گهر موعین خودا بهت ،

یا راهبهری وی موسته فا بهت .

یاره ب ، به حهققی موسته فاگهی ،

« خانی » به خورا تو آشنا کهی .

نهم فروکانه که نهیان بیان له کشتیه زباییه کانی نه مه ربکا به وه ههل ساون ، وه هاوونشی نه گهن
له بهلاماری بنه کانی دور گه کانی مارشال و گیه رندا ، نهوا بو سهر کواکه کانیان نهفرن .

کین

له ژماره‌ی دووهمی کوواری « الخنار » ووه ووه‌گیراوه

فائو کاکر اُپین

دواره کرده وه کوئی: نه‌وانه‌ی که باسی (کیتی تازه‌ی)
دوای تم شه‌ره نه‌کن شکرکی زور پيشه ننگيان له فکر
نه‌چينه‌وه که‌وا بو کیتی تازه‌ی دوای تم شه‌ره هه‌ره
پيشه ننگرتيه ..

لم پرسى : نه‌ی چى بی ؟ ..

کوئی : بی گومان پوی دلی تم که‌له زور به
قوولی زام دار بوه وه سارژنای هه‌نا له نازیه‌کاف
توله‌بکی زور سخت وه دادکاری نه‌یترى .

هه‌ر وه‌ها دوای تم شه‌ره به چهند هه‌فته‌بک
دانشتوانی نه‌ورویا گشتان به هه‌ستی کینه‌وه بو توله
سه‌ندن نه‌ر روزی ووکو بومبا نه‌توتی ..

وه لی که‌رم بکه ، چیروکی تم کینه‌پهت بو بگير -
مه‌وه که‌وا له جه‌رگی هوللانديه‌کاندا په‌یدا بوه ، رقیقه
که‌م گرتی ، هوللانديه‌کان به شه‌وه که‌له ماله نه‌روخواه -
کانيان‌دا به‌ک دگير نه‌ين نه‌لين :

ته‌وا .. به‌کوتوپری شه‌ر نه‌واو بو ، وه (جيتلهر)
گيرا وه هيترايه شاری (آمستردام) وه نه‌چين سرزی
فه‌رمانی - سرندی دا ، وه لی به‌چه جه‌وربک ، پيوسته
پری ؟

نه‌گهر ، گولهباران بکری ، آيا به‌قاره‌دا هه‌لوا
سری ، زو نه‌سری ، وه تم سرده‌ سردی‌کی به‌ده‌م
وه خوشه ؟ ..

لیردا هه‌ندی که‌سان گوتیان ، مادام تم بیاوه بو
به‌شه‌رزوربایه‌کی بی هه‌متای هیناوه‌مه‌کله‌وه ا به‌ی وستنه
به‌اوپژرته‌ ناو آگره‌وه ، بیوتی ..

لیردا به‌کی له وه‌ستاوه‌کان (حاکیک) هانه‌ ووه
وه‌گرتی : وه لی ، مه‌یدانی هه‌ره‌گه‌وره‌ی شاری
(آمستردام) له (ده) هه‌زار که‌س زیاتر ناگری
حال وایه : (۷) ملیون دانشتوانی (هوللانده)

سه‌مانک له‌وه‌پیش له شاری (لاهای) دوستیکی
پزیشکم هه‌و له‌دی به‌هینى وه ژیری ایشوکاری خوی
به‌چی نه‌هینا ، وه لی به‌کک بو له‌وه که‌سانه‌ی که‌ به
په‌نایى به‌رگه‌ی نازیه‌کابان نه‌گرد

روزی له روزان آگادار بو که‌وا فه‌رمانی گرتی
دراوه ، له سه‌ر نه‌وه هه‌لات ، وه به‌جه‌وربکی دژواری
وه سخت رزگاری بو ، وه هانه‌ نه‌سریکا ، وا ، تم
دوسته‌م ایستاکه له‌لام دايشتوه .

شه‌رمان به‌قه‌ه را نه‌وارد ، وه که‌وتنه باسی (بفضو
کینه) ، نه‌گوت :

تم باسه‌ گه‌رچی بو ابعی نشانی هوللندی ناگرتی
چونکه‌ وه‌کو مشهورین ، بفضو کینه نازانین .

- دوای شه‌ری گه‌وره‌ی را وردو ، هوللانديه‌کان
ده‌رگای مالی خویان بو مندالانی برسی نه‌مان کرد بوه
وه ساله‌ها چهند هه‌زار هه‌ژاری نه‌لانیان به‌دل وه‌بگيان
به‌خیر کرد بو ، بلام له هه‌نگامه‌ی هیرشی نازی بو
سه‌ر تم وولانه‌ بی وه‌زنگه ، هه‌ر نه‌و منداله
بی‌گه‌یشتوانه بون که ، به‌هرگی دزراووی سه‌رازی
هوللندی‌به‌وه تیکه‌لاوی نیروی هوللنده بون وه نه‌ره‌وی
نیروی نه‌لانیان کرد ، وه له پشته‌وه سه‌ربازانی
هوللنده‌یان گولهباران نه‌کرد .

جگه‌ له‌وه ، فروکه وایانی نازی ، نه‌ناهه دوای
آشیش لایه‌کی زور گه‌وره‌ی شاری (نوتردام) ی
په‌ناوبانگيان رو خاند ، وه شاری (مدل برگ) که‌وا
جوانترین شاری هوللنده‌ی کونه ، نه‌ره‌بشان سوناند ..

لیردا ناتوانم نه‌پرسم : آيا تم کرده‌وه‌به‌ی خون
خوره‌به له ره‌ووشی نشانی هوللانده‌دا تأثیری کردوه ،
یان نا ؟ .

لیردا ، تم دوسته‌م ، په‌له‌به‌کی چاپ بو خوی

دیه‌نیکی شاری باسټیا له دورگه‌ی کورسیکا دا

په گوره وه پچورکی پیاو وه ژنه وه ،
 نه پوی له مردنی (هینلر) دا حاضرنی
 وه له گاشی مردنیدا له عنهنی بکا ..
 وه ههر وه ها گوتی : بهی ، من به
 پیش نیاری نهلم ، لیژنه داریک ی له
 شاری (امستردام) بو بگری وه تیا
 پسونی ، وه لی هم لیژنه داره پیوسته
 په کلپه‌ی بزوت ها اگریسی ، بو هم
 باروته قتیله کی دویژ دروست بگری که
 سره کی له شاری «نوتردام» بی وه
 ریگا و ریگا له شاری «دلفت» ،
 «لاهای» ، «لیدن» وه «هلم» وه
 تیپه‌ری وه بگانه «امستردام» وه
 هم جوړه چهنه ملیونیکی دانیشنوانی
 « هوللانده » هم پرو نه و پری
 هم ریگایانه وه تیژگی نه و قتیله بو
 « نه نوری » « هینلر » بیینی ، وه
 همه به دبدی گریه ناک وه دلی غم
 ناکانه وه داوا ممکن ! ..

بزرگ) به جی نهینا وه دوی هم گورانیه
 لاهوتیانه ؛ آوازی پروزی نهیسترا ...

طلبی آگری قتیله که آهیسته له (روزدانه وه)
 بو شارانې ناوراوان ، نهرویشت وه گه پشته میدانه
 گوره کی (امستردام) ، دانیشنوانی هوللانده لهه -
 مولایه کی نیشانه وه رویان کرد بو هم ریگا و شارانہ ،
 وه له (امستردام) دا به تایه‌نی بو پیره میدان
 وه قاج برراوان وه بو که سوکاری نه و که سانه‌ی که له
 بهر بارسته‌بی کوژرابون جیگا ریک خرابو ...

(هینلر) به پی به ستراوی خرابوه سر لیژنه
 داریک کی گوره وه کراسیکی زهردی دویژی له بهر
 کرابو ، ماتوتا ساو بو ... مندلیکی ساوا به لوحه‌به کی
 نو سراوه وه به لیژنه داره که دا سر کوه‌ته لای (هینلر)
 وه لوحه‌کی له سرسریه وه هلواسی ، هم لوحه‌به وه ها
 نوسرابو : (هم مهردومه له گتی دا هره زوروی
 پیاو کوژانه) ...

ههر وه ها بو هم سزابه له گشت دانیشنوان پرسیار
 کرا نریک « ۵۰ » ملیون کس هم جوړه سزابه‌ی
 بهسند کورد نه‌یا په یک نه‌بی : نهویش نه بگوت ،
 پیوسته به چوار ایستره بالانیه وه به ستزی تاوه کو
 بارچه پارچه بگری ..

نهوا کاشی حساب هات ، وه هم زمانه‌گه برنگاری
 مانگی « یونیوی » کورد بو ، سمات له چواری
 سه‌پیه کی زو دا مزرا ، لیره‌نا دایکیک په پدا بو که وا
 «سه» کوری نه لابن نازمه‌به کانه وه به خورنی گولله‌باران
 کرابون ، هم دایکه جگهر سوتاو وه هه‌ژاره ،
 په کلپه‌ی دله وه تیژ کردنی قتیله‌کی به خواهشی به
 خوی سپارد ..

وه نه و نه‌توهه گوره په سه‌واپا ، په یک آواز وه به
 دنده هک ، هم ناکوهه واحی شکرپان بو (هرمی

نی پهری سر قوتینو په شوکابو وه گهلی گس بزه بی
 پیا دهات ، وهلی شتیکی کرد گوا سراپا کوته تفوه
 لغت کردنی ، زیرا هر دو پی نابیه فیتله کسدا
 وه کوژانده وه ، له سر نه وه وخلقته سر انسان
 وروژا وپه پیک دهنگک نه مان گوت بیکوژن ...
 بیکوژن ..!!

وهلی هم پیره زنده په چه ورپکی بلندی و مزیره وه
 به رامبر هم کومه گوره په وه ستا وه هر دوده -
 سنی بو آسمان هه لبری وه بدنگیکي (پرکین ولوله وه
 گونی : « پیتان نه لم امه ، سر له نوی بکه پنه وه » !!
 له سر هم دهنگه جان خه راشه گشت گیام له رزی
 وه له بهر نیی آ کرینی موجودکی ساردم به له شدا
 هات ... دواي نه وه گونی :

به لی منیش هر چه نده هم چیروکه نه گره وه گیام
 نه له رزی وه لال هم چون له خون ریژر له جیهاندا
 شک نبری !!

وه ابستا وها بزاتم نیگه بشتی گوا چوار ساله ی
 هم شوره به چه جوریک هم قومه بی وه زنگه ی
 داغدار وه دهرده دار کردوه ... گوا بو « هرز »
 بزورگ بکا ، نه ورژوی گوا هم کاره ره هانه بی به
 چروکیکی نه فرینی بو نه و سروه زور دارانه که به
 کفنی خونخواره وه نه چنه « آخوه » .. !!

(هینر) ، له سر نه وه قه ی زوت ، تاساوی
 نه ما ودمه سنی کرد به دو باره کردنی یکی له آخته گانی
 پیشوی چونکا وای نه زانی هه روه کو چاران به سریده گانی
 خویدا نه خاوی !! له سر نه وه هم تنه وه گوره په
 وروژا وه آوازی گانه پی کردنیان دهنگی (هینری)
 په ست کرد ... چاخ و سمانی هم روزه گوره په
 بزیک بو وه زرا له سعات (سه) دا کلپه ی آ کر
 گه بشته قه راغ شاری (استردام) ، دهنگی (نه بی) وه
 گورانی آزاده گی نیشمانی به رز بو وه وه روی (هینله ری)
 زهردو وه شهر مهزار کرد ...

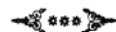
وه په چه به ساوی پری نه کرد به گوربسه گانی قاجیا
 که یانکانه وه ... وه گانی گورانی آزاده گی نه وار بو ،
 کلپه ی قیله ی آ کر بزیک کومه له بارونه که بو بو وه وه
 بو سردنی پراشکنجه ی (هینر) نه ا (پنج) دقیقه ی
 ما بو ...

وه هر وه ما دقیقه یک ن پهری ، (۲) ، (۳)
 دقیقه : ن پهری ، کلپه ی قیله چه نند قولانجیکی ما بو
 بگانه بارونه که ، وه له کانکدا نه و کومه له انسانه ،
 کشومات به چاوی پرفر بیسی توله وه هموو نه ماشای
 نه نوری (هینر) یان نه کرد که چون بسونی ، له
 کانه ما شتیکی زور واق ودرگهر قهوما :

مه گهر پیریکی سال خورده ی پشت کوماو نه و کومه له
 گوره بی دری وه به بی شعور له ریزی سر بازایش

نه مه دیمه نیکی وینه یی زه و به
 نزمه گانی با کووری دورگی
 کورسکه به

ووردە والەیی پرسود

له کوواری المختاره وه کراوه ته کوردی

عسین موشی

بکن ، نمونه یک بوتهوه ، فروکه کانی بهریتانی ، چاریک لههوا ی بو هبیا و مورفا ، له فریندان بو نویراویکی زوریان به سه ر دانیشتووه کانی ئه و جیگا یانه دا بهرداوه . کار به دهسته کانی ئه له مانی که له ری بون ، فرمانیان دا که هه موو دانیشتووه کانی ئه ری هه ر پارچه ییکیان له نو سراوه ده ست که وتی ، ده نی بیده نه ده ست کار به - ده ستانی ئه له سه کال ، وه نه بو که سیک بیان دانی ، به لام هیندیك کس ، نویراوه کانیان به دیواره کانی جیگا بهرزکان وه پدان و چرار ریگا کانه وه چه سپانده به ته نیشت هه ری به ک له وانه پارچه نویراویکی تریشیان پوه دا ، هه می له سه ر نویراوی که ده لیت : « هه رکس پارچه یی له نو سراوه ده ست که وت ، نمونه ی هه می به که لیه دا ده ی بینین پیویسته ده س به چی تالو که بکن و بیده نه ده س کار به ده ست کانی ئه له مانی ده نا دوچار به ئه - شکه نه یی سه خت ئه کری » به و ته رزه ده رفه تیان ده دی که نویراوه به هه مووله که یان به نه خویندنه وه .

له نیو ژ نانی گیتی دایه کمین

فروکه وان :

بیر له ته مانی چوار سالی دا له گه ل باوکی چونه ئه و گوند که له روز ه لاتی ئه فریکا باوکی کریوی . له وی فیری سواری ته سپ و پیشکو تن و سوارچی بو ، ته مانی مندالی له دارستاندا له نیو ته سپ و راوگه ران به سه ربرد . له دواییدا بووه به شه روی ژفانی کیتی له فروکه وانی دا ، ئه و به که مین ژنه که سه ر کرده نیی فروکه ی به ری دی نی به خشرا ، هه روه کو بی که مین فروکه وانه که به ته نیا له خاکی اینسکازه وه به سواری فروکه ی به ری بهر توانی گزریای اوکیانوسی ئه تله سی بی ، بچینه ته مریکا .

عیب زورن !

له گه لیک که سانی ابه دا عیب زورن ، له گه لژبان و ته مهن دا داژویت هیندی بو یکار و بار سورانه وه وه فته به سه ر بردن بیر ئه که نه وه ، ئه که ره وه که تر بیان له مه بهرد بایه که چیا زله خویری و بیکاری دیوه که وابه کاری ته بن و سه رکشی ی بو ده کن ، چه وتی نه ده که وته هه لسورانی کارمان وه توشی چه له مه نه ده بوین ، وه که شتی ی ته مه نان به نی آناج له سه ره وا ئه م به رو به ری نه ده کرد .

فهرمان بهری ی کو برانه

خه لکی چیکوساره کیا سه ره تای ، بهرمان بهر نی کو برانه به کار ده بن ، یان آره زوی تینه که یشن) بوته وه ی تا لاگری ی داگیر بکن ، وه به رام بهریشیان

تانکی چه نه رال گراتی هه مریکایی نوخسه جار له شه ره کانی سووری « یقسه یج » دا به کار هینار . ئه وه و نه ییکی باره گای پیشه وه ی لیواییکی تاکه که له پیش ده س نی کردنی شهردا و رگیراوه

ووتدی سدیید ایبراهیم که شاعریگی سهدهی پیشووه

شمالی حازان،

شمالی شریف، دهره زانی حازان،

همه دامت، ایی همه کانت،

مشریف بهر وه زید ماوی بازیان،

کانتی که یوای تو بهو عاله،

جهمی مه جوو بان هاته پشت ماله،

پهوه یانه، پوست وه شانه وه،

بسپرس جه پاران وه وه یانه وه .

نهر همه شناسی بیت کران عیان،

بالا بهر زبون دیده چون جهیران،

شوخن سهر که شن مه جوو بهن چالاک،

سهده که هوش کوشتن هرچ نه داران پاک .

بوچه هی شوخ، سهر دارو نه دات،

سهیید عهرز دارو، عهرز که رو وه لات،

آلم وه یارام زولفتان سهر وه لول،

دیج که منالان بسیری نه قه پیوول،

دامان گیریم چون حاجت مه ندان،

بهریم باهردان تاکی جووت زولفتان .

منش کیاستن دهغیل بهم وه تو
تای زولف چهن مکه رنجبه رو

یه کیانه بهه ریشی وه خه لاتنه وه

سهیید ویل نه بو به ولاتنه وه

سهیید تامه شر اییدن مسوده طا،

دهوا گدی توو، شوخی به لکیبا

گهمه ش شیعی

نه خوینده واریکه

قیلهی سهر ته ندور،

ابواره وه ختی هات وه سهر ته ندور،

گدیج روشتن بهک حاکم ده ستوور،

ته شته داری جهوز، سهر مهیر بولتار،

هه ویر گلهی قهنده، آوردهی عه تار .

بتهی ته لایین، سه پایسه هی بهرزهن،

تیره نان دست، تول نه سهر نه روزهن .

شاللا ویم پیام نهو تیره و نمانه،

چار چار بهک تمام لهو شاکه و رانه،

شاللا ویم پیام نه جای نهو ظفه

شهر بهت بنوشام له سای نهو زولفه .

گهمه نیگاری نهر که نیشک

روسانه به که، بوون به

نه ندای نهو فریا کاربه

« اسماوات » که، له روسیه دا

داسه زبیراوه بو یاربه دانی

بریناره گانی رهوه هه وایه کان .

کار یکتا توری قانیم

له ژین ژماره (۶۵۷) هوه .
 بیستوم قانع هه به شاعره ،
 فه یه سوفیکی زاناو ماهره .
 گهلی شمریشیم لای خوم نووسیوو ،
 زورم لاجوان بو ، خویشیم نه دیوو .
 هه ره که شکولیک ته که وته به رچاوه ،
 یا دیوانیکم ته دی ناو به ناو ،
 به شعری قانع ره نگین کرابو ،
 له هه موو لایک په سند کرابو .
 روزیکیان پرسیم : ته م شه نامه به
 بونی واخوشه ، ره نگی کامه به ؟
 به ریگوت واو ، خوی هات به ویدا ،
 روانیم ، بی نه شه ته روا به ویدا .
 ووتیان ، ته وه ته مژده مان بهری ا
 منیعی سهرم بو کیهایه دهری .
 روانیم ، زه لایمیک زه به لاجو بهرز ،
 چاکن ، خوارو خییج وهک سیوی بن ته رزه ؛
 آگری تی بهرددی ، بوسوی لی نایه ،
 زور به شپانم ، کلشکی ته م دیایه .
 بوج درو بهگم ؟ قسه ی راست خوشه :
 که دیم ، وه م زانی ، ده مار فروشه .
 قا قاپیکه نیم ، به م سینه مایه ،
 ووتیم ، چون شاعر آوا آوایه ،
 ته م زه ووقه جوانه ، ته م نیکره به رزه ،
 به م ره ننگه تهژی له سر ته م ته رزه ؟
 ته م هه موو شیمه هی ته م بیاوه به ،
 ته لپی خزینه ی ناو که لاده به ؟
 آوله لیکم وا لیم هاته پیشی ،
 وه خته بو ، گو بیچکم له بن هه ل کیشی .
 ووتی : بی هه قل ووسبه ، ده م بگره ،
 ره خنه له سپای طافلان مه گره .
 به م هه قله قور و نا به سه نده وه
 خوت بو ته خه یته ناو گو به نده وه ؟
 که ی شاعر له وه چاتر زیاره ؟
 نا یینی پاک به خه م فه و تاوه ؟

له هه موو دهردی ته وان به شدارن ،
 به جهورو به لای فه لهک دوچارن .
 زاناگی دهر به ست خوشی دیایه ؟
 تالی و شمرینی له لایان بایه .
 مه دهروش

ته مانی نازیش

له ده ننگه و باسی مانگی واوردو
 چل و ساسی و به کی آهستوسی پیغوو ،
 به مژدانه بلادم کرده وه که
 شهرو شهروی که گیتی گرت به سه رچوو .
 ته میستا هاته دی دهر گوت نه تیجه ی ،
 گهلی قاشیستی جاری سهر نوگون بوو .
 که زانی ، ته له مان واکاری فیضه ،
 به ناچاری به بی په لیلیک و بیا نوو ،
 خوی هاویفته په نای خارون په نایان ،
 شکانی بالی (هیتلر) کا که هوردوو .
 ته یین به م زوانه چی به سهردی
 به دهس هاو په بانه کان ، هوزی به دخور .
 به جووری وای ته تارین نه مینی ،
 نه کا هه له اته وه وهک جاری پیغوو .
 بز انن کاری به دکاری وه هایه ،
 ته دی به دکاره گهت دم ره نجهرو بوو .
 نیازی بو گهلی نازی به جاری
 جهان بگری سه راپا بی پھوو زوو .
 به راستی چاکیان گرت باره قهلا ،
 دیاری دا نه تیجه ی وا به پن جوو .
 که چی ایستش به فیضاله و گوره ی دی .
 ته ریق نایینه وه چون آبروی چوو .
 خوالی سه نده وه توله ی هه ژاران ،
 ره گه وریشه ی له بن هات ریشه که ن بوو .
 نزدیک هوزی هاو به بانی آزا ،
 که بگرن پایته ختی نازی زور زوو .
 ده سا (شکری) خوا که ن ته ی پرا کهل ،
 که جه رمن تیشکا و وا دهر به دهر بوو .
 سلمانی
 احمد شکری برین پیچ

گولہ بھر گموتہ قملای ٹہورویا ہیٹلہ در داوہ

ڈرمانیا و ژاپونہ برپاشی ٹہورویا سرورہ دانی ایتالیا

گولہ بھر گموتہ لیژی

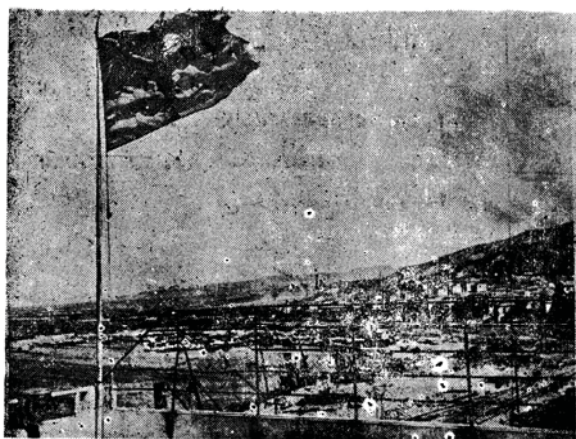
دورہ گیری : سُبْحِ عَسَنِ سُبْحِ مَارَفِ

پیشانیہ کانی تو ٹہی کشانہ درہ بو بہ تن کردنی باری
 نیرو کانی له ایتالیا دا . داہ زانندن له سالبر نو دا کردار یکی
 کونٹکی حہرہ گہورہ بو ، بہ لام آریخ وودندی
 داوہ پانہ کان بہ آسانی ٹہو ٹہرکی راہراند . داوہ پانہ کان
 ٹہو باہ لہ لہ مہ کانی داہ زانندن روو بہرووی بہرہدہ یکی
 بہ تینی آگری توہ کانی ٹہلہ مانف داہہ زبناہ . وہ
 زریا بہرہ کان پر کراون لہ مابن و بہنلی درکاری نہراونہ
 بہ لام نیرو کانی داوہ پانہ کان گوی بان نہداہ ٹہو فورناہ .
 ٹہو نیرواہ بہ ساہی بومبارانی توندی فروگہ کانی
 بہریتانیا و ٹہہریکا ، وہ بہ تانیہ نی بہ ساہی آگر بارانی
 توہ کانی کشتہ چہ نگیہ کانہرہ ، کہ گرلہی حہر
 بہ کیکیان فورسایہ کی تونیکہ و بی ووچان جیوی
 توہ کانی ٹہلہ مانیان گرلہ باران ٹہ کرد ، زورچاک

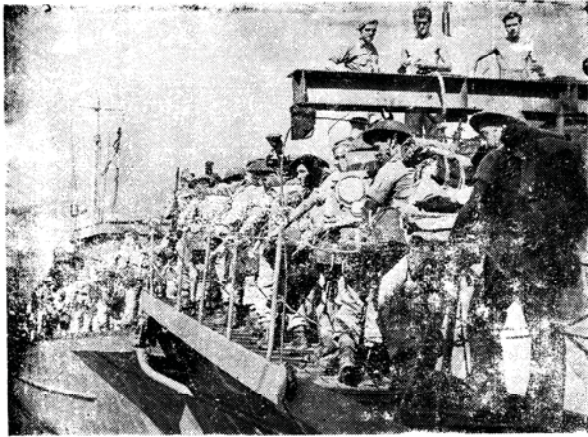
جہنگ پی ناہہ بینچہ بین سالہرہ ، نیرو کانی
 بہریتانیا دہ میان کرد بہ ہلامارہ چاودروانہ کبان ٹہ سر
 قلاکی ٹہورویا ہینلہر . ٹہوی شاپوی باہہ ہینلہر
 سالک لہ مہریش ووتی ، « ٹہگر ٹہوشیتانہ
 (بہریتانیا بہ کان) وبتیان لہ ہر نوختہ یکی ٹہوروپادا
 داہہ زن ، لہ نو سات پڑی تیا ناسبتہوہ و فری ٹہدریشہ
 زریارہ ، ا کچی حہوہ ٹہ بزانی کہ داوہ پانہ کاف
 داش بہ زینہ سر ٹہوروپا ، وہ ٹہوانہ لہ بانہی ٹہوہ کہ
 ٹہلہ مانہ کان میان گیرنہرہ و زریا ، ایستا بوہیشہوہ خوہان
 ٹہکوٹنو ٹہ پانہوی بگہنہ لای ژوروروی نیچہ
 دورگہ کی ایتالیا .

لہ دواہی ٹہوہ کہ لہ شکرہی ہشتہمی بہریتانی
 لگہ روزی مہ سینہ کہ لہ ناوندی دورگہی سہ قلبہ

وداوی نیوہروی ایتالیا داہہ ، بہنی ٹہوی
 لہ لاپن ڈرمنہوہ ہجج ہرگہ یک پونہری ،
 وہ بہ ساہی پاراستنی زریانی بہریتانی
 وٹہریکی بہ وہ کہ فروکی بومباہاوژ
 وچہنگ چہ تریکی گہورہی بہ سارا ہل
 داہون ، پرنہوہ ، ٹہم لہ شکرہ زور بہ گورچی
 نیوہروی ایتالیا ی رامالی . وہ لہ شکرہ پنچہم
 کہ تیکلاوہ لہ بہریتانی و ٹہہریکی ، بہ
 فرماندہری چہ نرال کلارک دہمی کرد بہ
 کردار یکی گہورہی ہواہن - زریان - بہزی
 لہدیریکدا ، کہ ٹہوش داہہ زینہ کی سالرنویہ
 لہ نیوہروی ناہلدا ، بو جوی کردنہوی
 لہ شکرہ کی ٹہلمان لہ نیوہرودا (لہو یاریہاہ
 کہ ہینلہر بہنی سوود لہ پیشانیہ روسیہ و

وینی آزادی : — ٹہہ بہ کم بہدابخی بہریتانیاہ کہ لہ
 سہر کیشورہری ٹہوروپا با ٹہبشہ کینتہوہ .

پیاوه کانی له شکرى ههشتهى بهریتانی سواری کەشتی ئە بن بو داگیر کردنی قەلای ئەوروپای هیتلەر، ئەمانە بە هەموو رەختیکی جەگی ی تەواو رازاونەتەوه، وە بەدلیکی پر له زات و پەروشەوه خەریکی سوار بوون .

سەرکەوتن و له سەر زریا پەره کانی پەیان دا کوتا . شەڕکی توندو خویناوی ههفته بیک دروژی کشا ، بی گومان لەوشەرانی تا ایسته کراون له هەموریان توندتر بو . بەلام نیروه کانی هاو پەیمانەکان بە سەر دژمانا زال بوون . وە پیاوه چاوه راو کرد کانی ئەلەن ، ئەوانەى نوقلانەیان لی ئەدا که قەوماوبکی وەکو دەنکرک له سالبرنودا روو ئەدا ، ئەب روویان ئەببى ئەو قەسە بە دووباره بکە ئەوه . چونکە ئەوانەى له سالبرنودا پون ئەو نیروانەى هاو پەیمانە نەپون که لەبەتتی کەشانه وەدا پون له دەنکرکدا . لەدوانی ئەو ههفته بەدا که ئەو شەره توندەى تیا - گەرا ، بە گەبەشته بەکی لەشکرى ههشتم و پینجهم ، هیواى لەشکرى پینجهم هانەدى ، انجا بهم جووه باوهره ناقولاکى ئەلمانەکان که ، بەلایانەوه وا بو که لەشکرەکانیان ناشکی بە هیج دەکرکا . . .

یەمانەکان له ایٹالیا ، وەنەبى ئەنیا له بەر گرننگە گەى بی ، بەلکو نەشەبى بو نەورەش کرد . بەکی لەسه بـئـکـە کانی رما ، وە ایستا ئەنیا بە سەر دوو بـئـکـەوه وە ستاوه ئەوه . هیج گومان نیه لەوه دا که ، زووبى، یان درەنگ بی ، کاتیک دیت له زیر ئەم لیدا ناهو ولیدانە بی ووچا کانی هاو پەیمانە کەى تـدا ، ایتر بەرکه نا گری و ئەکوی .

ئەگەر خۆبەدەسەوه دانى ایٹالیا نیروه کانی هاو پەیمانەکانى هان دای بو چوونه سەر قەلای ئەوروپا چاوه راوه . هیجە کانی نازى بە دروخستینەوه که ئەپاز ووت ، « له جیهاندا هیج هزیک نیه که لەشکرى ئەلمان بشکینى ! » ئەوه بە راستی گەلى سوودى بو هاو پەیمانەکان بو ، لەبیش هەموو شتیکا کەشتی گەلە گەى ایٹالی چوونه . پال هاو پەیمانەکان ، که ئەوه هزیکى گرننگى ئەو توبە هیج گەلنەى لەگەلانا کرى . آ ئەم کەشتى گەلە که هەموو جاریک خوی له بەرە نـگـارى کەشتى ئەلە گەى هاو پەیمانەکان لائەدا ، ئەوه تە بەشى گەورەى بەسـاغـى ماوه تەوه ، وە له هەلاتە کەیدا بو بـئـکـە کانی هاو پەیمانەکان و چوونه پال کەشتى گەلە گەى بەریتانى ، زاتیکى گەورەى نواندا ئەمە کاریکى زور گرننگە چونکە بەریتانیاو هاو پەیمانەکان ئەخاتە باریکى واوه که بتوانن بەشى زورى نیروه کانی زریای ناوهراسـتـیان بـیرن بو روژە لانی ئەوپەر ، بەن ئەوه که له هیج شتیک بترسن .

بەم جووه ، داپلوسینە هچگار گەورە گەى هاو پە-

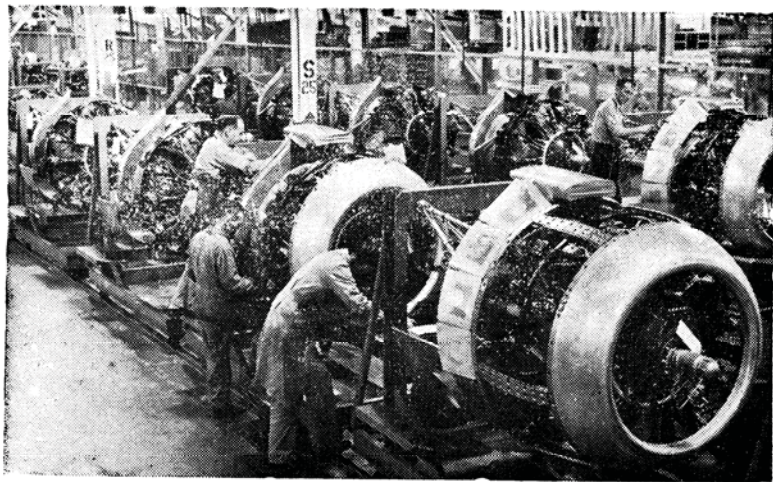
ئەلمانەکان لەنیوهرۆى ئەوروپادا بە خو بە دەسه وەدانى ایٹالیا ، کونە کیکى گەورەى وایان خوارد ، له توندی و ترکزەدا ، ئەنیا هەلا تەدەى پیشانەى روسیەیان ئەبى هیچی تر آونای ناکا ، چونکە له - شکرەکانیان له زستان پارەوه نا ئەمرو کونە کەهای کوشندە بە قەبرغەیان ئەدەرى و لەهیلکى بەرگرەوه ئەگەر ئەوه دواوه بو هیلکى تر ، وە له پیشانى بیکەوه بو پیشانى بیکى تر هەل دین و بەسەدان هەرم و بە هەزارا نیش لەو جیکایانە که لەمەو پیش داگیریان کردوون ، وە بیچکە له وانەش بە دەهەزاران کوزراوو برتدار لەگەل چەندى بیکى زور له تفاقى

جهنگی ، بهجی نهیلان .

پیارو نهسرو نهیا به چاوپیاخشاندنیک به سر
 نهلهمانیادا بوی دهر نهکوی که باری نهلمان لهچی
 بهریشانی و شلووخی بیکنده . پیارو له کرداره سروکهکانی
 گوبلز آوه لهکانی و ایننگه کانیه وه که لهم روزانهدا
 نهی نوین و نهیندی بهوانه « پیریزی نهلماس »
 دروست بکن ، زوربه آسانی نهوانی نهیم باره شپوری «
 نهلماس نیگا ، هر نهیم یاروچکه به به حکومتی
 کوزلتبگی دامه زراندهوه و موسولینی خوی
 بووه به سر کردهی . نازبهکان نهسرو
 پهلهی نهوه نهدهن که پروزی یک بو خویان دروست
 بکن - هر چهنده که نهشی بی به مابهی گساله
 ونیزه جار - بو نهوه که به هوی نهو پروزی دهس
 کردهوه سهختی را کردنهکانی روزاواو نیوهروو
 دوژم لاتان نهختی سووک بکن . نهیا نهیم کرداره

انولوا ناشیرینانه بهسه بودهر خستی هیزی مادی و
 انایی نهلماسهکان ، وهکز بوونان تارادهیکی وا که
 هرگز بهم یاربه منالانهیه چارناکری .

کراو ، پیشانی تهرهه - نهگر ، له باش
 خوبه دهسهوهدانی اپتالیا که لایکی بو ، ایز بشی پی
 بلین پیشانی - نهسرو باریکی نهراو شلووخی توش
 هانوه ، نبرهکانی بهریتانیای سهزن و نهسریکاوه
 هاوپه بانهکانی تر له روزاواو نیوهروه گهلی تهکانی
 جهرگک بر به نهلمانیا دا نهدهن ، وه روسه کانیس
 له روزم لانه وه هر خهریکی پیسا کیشانیان . بهلام
 ژاودنه کانیس پیشانی یکی ترن که باریکی وایان دی هیچ
 رژیان پی ناری ، چونسکه نیروهکانی هاوپه بانهکان
 له اوکیانوسی هیمندا هریم له دواي هریم لیان
 نهسه نهوه ، وه دهیکی زوری به سهرا ناسچی که
 هاوپه بانهکان ناره راستی ژاپونیا دانه بوسن .

۱۸۵۰۰۰ فرو کوی جهنگی لهسالی ۱۹۴۴

نهسریکایه کسان ههتا دی خیرایی نهدهن به دروست کردنی فروکه . بوما
 هاویزهکانی « نیچهل » ماوهی فرین و هیزی کوتانیان زور گهوره به

دەستووری زمانی کوردی

نورفین رهی

پیشەگی

بو آخارتن و نووسین به زمانیک بی هه له و به خارینی ،
زانینی بیکه کانی دەستووری نهو زمانه پی وسته . ئەم بی -
ویستبه هەر بو زمانیکی بیکانه نیه ؟ پیاو بو ئەوه که به
زمانه کهی خرابشی بی هه له و به خاوبنی با خبوی و بنووسی ،
ئەبی شارەزای دەستووره کهی بی . ئەم هه موو بشیویه
که له نووسینی ئەدا ته بیزی ، ته نیا له بهر ئەوه به که
کەس هه تا ایستاکووی نه داوه ته دەستووری زمانه که .

هه موو خوینده واره کاتان به هه ای زمان و ئەده بیات
نی گه بشتوون ، به لام به کیکیان به لای ئەوه دا نه چوون
که ، زمان و ئەده بیات هه ره له سه ر بیکه کانی دەستووری
زمان ئەتوانی بگه شیتوه و به رزیتوه « . من له بهر
ئەمه به که له سالی ۱۹۲۳ دا ، که تازه ده سمان کردبو به
گروگالی نووسین ، له پیش هه موو شتیکا دەسم دایه ریک
خستی دەستووری زمانه که مان . چونکه هه تا نه دهمه
دەستووریک واریک نه خرابوه که ریه ریم بکا ، گه لی سال
به کوشتیکی گم مانه نده وه کارم تیدا کرد ، انجا له پاش
هه رت سال ، و اتا له ۱۹۲۹ - ۱۹۳۰ دا توانیم به شیکی
له چاپ بدم . به شه گی تری هیشتا به نه واری له چاپ
نه دراوه ، به لام هه تا ایستا ئەو اوفیس هه ره به ریتانیا بیانه
که ویستوو یانه کوردی فیر پین ، هه موویان
دەستووره که یان به زمانی اینگلیزی روونووس
کردوه .

ئەوا له م جاروه بو سوودی گشتی ، وه بو ئەو
به ریتانیا بیانه که ئە یانه وی فیری زمانی کوردی پین ،
دەستووره که پارچه پارچه ، وه به چه شتی که به آسانی پیاو
بتوانی فیری پین ، بلاو ئە که مه وه .

ئرف و بی

۱ . زمان ده رخستی بیرمانه به یاربه ی
ووشه وه ، زمان ئەش آخپوری و ئەش نووسری .

۲ . آخارتن ده رهینانی هندی ده نگه له
ده وه .

۳ . نووسین پیشاندانی ئەم ده نگانه به به
یاربه ی هندی نیشانه وه که بی یان ئە لین تیب .

۴ . ووشه ، بو ده رخستی بیرمان به آخارتن ،
یان به نووسین ، ووشه به کار نه هیزی . ووشه له ده نگه ،
یان له چه ند ده نگه دروست ئە بی ، وه کو ،
با ، ووشه بیکه ، به ک ده نگه تیدایه .

کردن kirdin ، ووشه بیکه ، چوار ده نگه تیدایه .
سه ر به رز serberz ، ووشه بیکه ، پینچ ده نگه تیدایه .

۵ . گهرته ، له ووشه بیکدا ئەو ده نگانه ی
به به گوه ، به جاری ده ر ئە هیزین ، گهرته بی دروست
ئە کەن . هه ر ووشه بی له به ک ، یان له به ک پتر گهرته
دروست ئە بی ، وه کو ،

آو aw ، ووشه بیکه به ک گهرته یه
هه تاو henaw ، ووشه بیکه دوو گهرته یه : he-naw
سه ماوه r semawer ، ووشه بیکه سه گهرته یه :
se — ma — wer

۶ . تیب ئەو نیشانانە که بو نووسینی ووشه
دازاون ، تیبه کانی زمانیک به سه ر به گوه بی یان ئە لین
ئە لف و بی .

ئرف و بی ی کوردی

۷ . تیبه کان دوو چه شتی :

۱ . تیبه ده نگه ،

۲ . تیبه بزوین .

تیپه رهنگی

۸ . تیپه ده نگه ئه وچه شه نیشانه ن که
نووسرانی ده نگه دازاون ، ئەمانه ن :

هم بی به em biye بی به که biyeke بی بی biy
 «ی ای» بی «بی biy» ی لای چه پ کسره طویل به
 «ی ای» ی دوو «بی bi» ه کی تر کسره قصیره به .
 ۲۴ . بزونه لیکدراوی «ای iy» نه گهر به ته نیایی ،
 یان به کم تیپی ووشه بی ، یان هی کهرته بی بی ،
 وه کو «ای بی» نه خوینرته وه ، وه کو ،

بی ایمان bëiyman ایراد iyrad این iy

۲۵ . بزونی «و O» نه گهر له دواي دهنگی بیکوه
 بی ، کاری «الوا المهورل» نه بی بی ، وه کو ،

گوشته gosht روز rhøj جو co

۲۶ . بزونی «O» نه گهر به ته نیایی ، یان به کم
 تیپی ووشه بی ، یان هی کهرته بی بی ، وه کو «الوا
 المهورل» یك نه خوینرته وه که «و» بیکی له بیه وه
 بیت ، وه کو ،

بی اوردوو bëorduw اوردگك org اؤغر oghir

۲۷ . بزونی «ئوی ö» نه گهر له دواي
 دهنگی بیکوه بی ، نه و کاره نه بی بی که لهم و بنا نه
 خواره وه دا پیشان دراوه :-

سونه söne شوین shön کوی kö

۲۸ . بزونی «و u» نه گهر له دواي
 دهنگی بیکوه بیت ، کاری بوریکی کورت (ضمه قصیره)
 نه بی بی ، وه کو ،

کورد kurd گول bu یو

۲۹ . بزونی «u» نه گهر له دواي وه بزونیکی تر
 بیت ، نه گوری به «w»، وانا به «و» ی دهنگی ،
 وه کو ،

بوایه bu + aye = hwaye

نواندن nu + andin = nwindin

گاومه dar u aw داروآو ga w merh

۳۰ . بزونی «u» نه گهر به ته نیایی ، یان
 به کم تیپی ووشه بی ، یان هی کهرته بی بی ، وه کو
 «و» بیکی «ضمه» دار نه خوینرته وه ، وه کو ،

ناؤمید naumiyd اؤرمیه (ئورمیه) urmiye

به تهرک beerk تهرک erk نه e
 ۱۸ . بزونی «ی، é» نه گهر له دواي
 دهنگی بیکوه بی ، کاری «الیا المهورل» نه بی بی ، وه کو ،
 میو mew کی kè دی dé

۱۹ . بزویی «é» نه گهر به ته نیایی ، یان
 به کم تیپی ووشه بی ، یان هی کهرته بی بی ، وه کو
 «الیا المهورل» یك نه خوینرته وه که «و» بیکی له
 بیه وه بی ، وه کو ،

بی بیعی bëesh أبه (ئیمه) éme ئی é
 ۱۰ . بزونی «ی i» نه گهر له دواي دهنگی بیکوه
 بی ، کاری بزونه کوردی نه بی بی ، وه کو ،

مست mist جل cil چی چی chi

۲۱ . بزونی «ی i» له سه باردا کاری ژیر «کسره
 قصیره» نه بی بی :

۱ . نه گهر به کم تیپی ووشه بی ، یان هی
 کهرته بی بی ، وه یان بزونی دهنگی یك نه بی ، نه وسا
 وه کو «و» بیکی «کسره» دار نه خوینرته وه ، به وینه ،

بی اداره bëidare بی انصاف bëinsaf انصاف insaf
 اداره idare

۲ . نه گهر له دواي تیپی «y» وه بیت ، وه کو ،

مایین mayin پاییز payiz شایبی shayi

۳ . نه گهر له پیش تیپی «y» وه بیت ، نه وسا
 بیکوه نه به نه بزونه لیکدراوی «ای iy» که وا له
 زهره وه لیی نه دوین .

۲۲ . بزونه لیکدراوی «ای iy» نه گهر له دواي
 دهنگی بیکوه بی ، کاری ژیریکی درپژ (کسره طویل)
 نه بی بی ، وه کو ،

کانی kaniy بزوبین ziywiyn بی biy

۲۳ . نه گهر له دواي هم بزونه لیکدراوه وه
 بزونیکی که بیت ، «y» ی بزونه لیکدراو له گهل
 نه بزونه تازه به دا کهرته بیکی تازه دروست نه کا ،
 وه «ی i» ی بزونه لیکدراو نه بیته وه به ژیریکی کورت ،
 وه کو ،

ده‌نگی به ، دوو میان بزوبنی (ضمه قصیره) به «۱» ، وه کو ،
 wushk ووشک وورگک wurg ووته wute
 ۳۵ . تپیی «ی ، ی» ، هم ده‌نگی به ، هم
 بزوبنه :-

۱ . ده‌نگی به ، نه‌گهر بزوبنیکی له لاره بی ، وه کو ،
 بوین buyn یهک yek آی ay
 رووی ترش rhuw y tirsh مووی زهررد muw y zerd
 ۲ . بزوبنه ، نه‌گهر بزوبنیکی تری له لاره نه‌بیت ،
 وه لیره‌دا کاری (کسره قصیره) نه‌بیتی ، وه کو ،
 به‌ردی زل herd y zil بیست byst بردی birdy
 آوی سارد aw y sard فانی ووشک nan y wushk

(۱) هه‌ندی نووسهر تازه ده‌بیان کردووه به
 به کار هینانی «وو» له بیدش ووشه‌وه به چه شنیککی هه‌له ،
 به‌وبنه : ووشه‌ی «وبنه» ، «ووبنه» نه‌نووسن ؛
 له‌مه‌دا «و» ی دووم چونکه بزوبنی «ئ» ی له دواوه‌به ،
 ده‌نگی به ، «w» ۵ نه ی «و» ی به‌که‌م چیه ؟
 (تماشای § ۲۸ ، ۲۹ بکه) .

۳۱ . بزوبنی لیک‌دراوی «وو ، u w» نه‌گهر
 له دواوی ده‌نگی بیکه وه بی ، کاری (ضمه طویل) نه‌بیتی ،
 وه کو ،

پاروو paruw ژوور juwr موو muw

۳۲ . نه‌گهر له دواوی بزوبنه لیک‌دراوی
 «وو ، uw» موه بزوبنیکی که بیت ، «w» واری دووه‌م
 ی بزوبنه لیک‌دراو له‌گهل نه‌و بزوبنه تازه‌به‌دا کرت‌ه‌بیککی
 تازه دروست نه‌کا ، وه «u» ، وای به‌که‌م «ی بزوبنه
 لیک‌دراو نه‌پته‌وه به (ضمه) بیککی کورت ، وه کو ،

خوو ، نه‌و خووه xuw, ew xuwe
 به‌روو ، به‌رووه‌که berhuw, beruweke

۳۳ . بزوبنه لیک‌دراوی «uw» نه‌گهر به
 ته‌نیابی ، یان به‌که‌م تپیی ورشه‌بی ، یان هی‌ی کرت‌ه‌بی
 بی ، وه کو «وو» نه‌خوینرته وه به‌وه کو ،

اوتی uwtiye اولتک uwlaike

۳۴ . نه‌گهر له نووسین به تپیی عه‌ره‌بی‌دا دوو
 «و» بیکه‌وه بکه‌ونه پیش ووشه‌بیکه‌وه ، له‌مانه به‌که‌میان

سه‌رازی سپای هشتم به تانک
 و چه‌کی جه‌نگی به‌وه
 به‌کولانیکی به‌کی له شاره
 رووخینراوه کانی ابتالیادا
 را نه‌بوورن .

نیویشکی قهوماوی سیاسی و سپایی مانگی ته شربنی دوو لام ۱۹۴۳

چوونی جهزرتی خاوهن سموی مهلیکی ته میر عبدالاله وهسی
مهزنی عراق ، بو دیده نئی بهریتانیای مهزن (۱)

سهردانای (سمو الوصی المعظم)
اینگلته ره

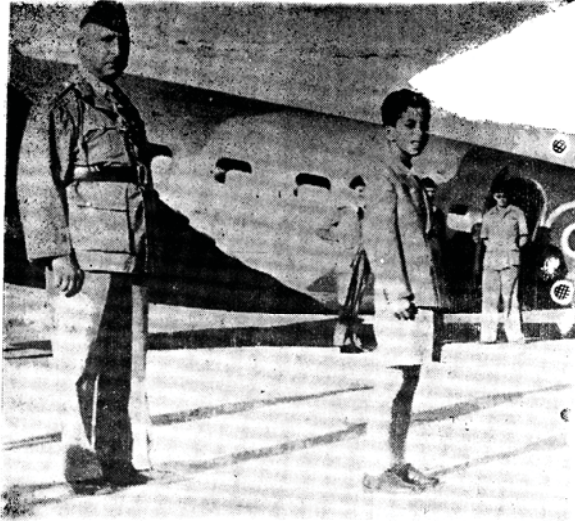
تهم نیگاره بهیانی روزی پینج شه می پیشوو له فروکه خانی
شارستانی دا گهراوه ، بهچه ند دهقیقه بیک له پیش نهو دا که
سمو الوصی له عراق بجیته دهره وه . لهم نیگاره دا جلالتی ملک و
سمو الوصی ته بیترین وه له لای راستی نیگاره گوه فه خامه تی نوری
سید و وهزیری معارف راوه ستاون .

زیاره تی خاوهن بهرزیه تی شاهی و وهسی
مهزنی عراق ، بو له ندن ، به کیکه له قهوماوه دیاره کانی
دبریک به ندیواریه تهستوره کانی مهیانی دوو نه نه وه
هاوپه مانه کانی عراق و بهریتانی . تهم بانک کردنه
گهریعی بهریتانیای مهزن ، هی خاوهن بهرزیه تی
ته میری مهزن به لگه بیکی راست و بره ره بو تهو
بیک هاتنه تهواوو بهک خوشه ویستیه که له مهیانی
عراق و بهریتانیای مهزندیه .

له ندن بهرنامه ی تهو گشته ی ریک خست که
وا بهرزیه تی ته میری گهریم ته ی کا . تهوه تا گشت
تهوه ی عراق و گیتی عه رب تماشای

(۱) ووشه په تیه کانی تهم ووتاره :

دیده نی = زیاره ت ، بهرزیه تی = سمو ،
خاوهن بهرزیه تی = صاحب السمو ، بهرزیه تی = سموه ،
بهرزیه تی وهسی = سمو الوصی ،
خاوهن بهرزیه تی شاهی = صاحب السمو الملکی ،
به ندیواری تهستور = ارتباط متین ،
په لگه ی بره = دلیل قاطع ،
آ کا = خه بره له تومار کردن = تسجیل کردن ،
مفردی = حاشیه ، خاوهن شکو = صاحب الجلاله ،
گهسیه تی = شخصیت ، ههریم = منطقه ،
سهخت کراو = مستحکم ، محسن ، سهردان = زیارت ،
نهر = خالد ، نوخفه = اول ، گهک = خدمت ،
آبوری aboriy = اقتصاد ، خواستار =
مطلب ، مقصد ،
وهندی = شجاعت ، هه تاهه تایی = الی الابد ،
فرازی = نشوونما ، چاپه کانت = الصحف ،
مطبوعات
توفیق وهی

لهم نیکاردها خاوند شکو مهلیک نه بیزی که له کانی سه فورد کردنی سمو الوسی دا بوسهردانی بهریتانیا ، تشریفی بردوو. بو فروکهخانهی شارستانی . جلالی ملک له بردهمی نه و فروکهپوه راوه ستاوه که دسی هلسگر توه وه له پشت جلالتیوه سعاده زبعم عبدالوهاب عبداللطیف که په کم یاوهری جلاله تیته تی ، وه ستاوه

کرد که عیرافیه کان نواندیان وئی نوین بهرامبر به له شکره کانی بهریتانی له روزه لاتی ناوهر استدا ، وه ووتی: « من عیراق هدر جاریک دیبه ، له جهنگه کی رایو ردوودا بو دمیکی کم . بهلام ایه ههمومان لهم ولاته به سترارین به بهندی له ستوری هاوپه یانی وده سنی بهوه . ههرچه نده بهرزیته تی له پیش اهدا به سفه تی و میسی تخی عیراق تشریفی نه هیناوه بو دیدنه تی ایه ، بهلام ایه گشتان هزانین که چون به ههموو تواناییکی وه تی کوشی ، هتا له روزی هره رسدا ، بو پاریزگاری هم به ندیواریه و له ستور کردنی . به راستی زورمان پی خوش بو که عیراق چوه ریزی نه توه بهک گرنوو کانه وه ، وه خوش هاتبان لی کرد . عیراق ، ههرچه نده له شکره کانی هاوکاریان نه کردوه له مهییانی شهردا ، بهلام ، له ناو سنوری ولاته کی خویدا توه ندهی کک بهجی هیناوه بو دهوای هاو بهشی ، که له وانه که متر نه بی که له مهییانی شهردا بهجی نه هینرین .

نهم که شته پیروزه له کا ، وه چاوه روانی آگا کانیته تی . روزی ۵ تشریفی دووم ۱۹۴۳ قوماوی هره شایی بهخش و هره بهشکوی له تومار کرد ، که که یشتی خاوند بهرزیته تی شاهی بو نه ایستکه گوره کی له ندهن له گمل مفردیه که به می دا هزره تی خاوند بهرزیته تی شاهی دوق کلوسهر به ناوی خاوند شکو قهرال جورجی شه شمی مهزته وه هاتبو به پیریانه وه ، له گمل گلی له کسپه ته (شخصیه) بهرزه کانی تری بهریتانی دا

له روزی هه ونه می نهم مانگه دا (تشریفی دووم ۱۹۴۳) بهرزیته تی ده می کرد به گه رانه کی له بهریتانیای مهزندا ؛ له له ندهن وه چوو او دوفر بو دیدنه تی نهو ساختانه سپایانه که له ههر به می زه ریا پوره کانی بهریتانیدان ، وه که بهشی هره نزدیک بو نه ورو پای داگیر کراو ، نهو نه ورو پایه که له زیر چنکی نازی دا نه نالینی بهرزیته تی آگادار بوو له ترفی به کانی سه نگه ره کانی بهریتانی ، وه گشت ووردی بیکی هونه ره کانی سپایی

به چاوی خوی دی له ههر به سخت کراوه دا ، له پاشا گه رایه وه له ندهن . روزی هه شته می نهم مانگه بهرزیته تی سه ری دا له جی بلاو کردنه وهی رادیویی بهریتانی بهر به می ، له وی بهر و پیریکی باشی کرا به بیباخی خوشه ویستی عیراق له سر سنجاقی بلاو کردنه که له نه نشت به بیباخی بهریتانی وه هه شه کاپه وه بهرزیته تی له وی که لی قسه کی کرد له گمل که سبه تی بهریتانی و عیره بی ؛ وه قسه بیکی کرد بو وه کیلی آگای عهره بی ، تی یدا خوشنودی گه وهی خوی نواند لهم زیاره ته نه مره که که شونیککی واقوولی بهجی هیشته وه له دلبا که هه رگیز له بیری ناچپته وه خاوند بهرزیته تی بهم هوبه وه نوخسه سردانه کی چه ندسالی له مه و پیتی هی له ندهن یاد کرده وه له پاش نه وه بهرزیته تی چوه له زیانه ته نیوه رویه گه وره به که حکومتی بهریتانی پوی دوست کرد بو . لهم زیانه ته دا وه کیلی سه رکی وه زاره تی بهریتانیا میستر ته تلی دوانکی دا ، نیشانه می نهو میوان پوره ری

لەم نیکارەدا جەلالەتی مەلیک و سەمو الوەسی المعظم ئەبێرین .
 وە هەر لە نیکارەدا لە ناو ئەوانەدا کە رەوانەیان
 کردوون فەخامەتی سەر کەنەز کورنەوالیس کە
 بایوزی خاوەن شکو قەرالی بەریتانیایە لە عیراقددا ،
 وە فەخامەتی جەمیل مەدەفەعی و عەبدولابلاە حافظی وەزیری
 مەحاریف ئەبێرین .

هەرچی وەکو مەبانی آبوریش
 (اقتصادیش) بی، لەوی داهاوکاریکی
 زورچاکی ئەبێرین کە هیوامان وایە
 لەسەری برۆاله ووجانەکی پاش جەنگ
 دا، وە لە دواوە ئەوش «

مێستەر ئەتلی لە باش ئەمە ووتی :
 « حکم مەتی خاوەن شکوی قەرال ،
 پیشکوتنی عیرافی زورلاخواستارە .
 لەری سەرکووتندا ، تاکو ئەوکار .
 گەورانی دەسی بی کردوو لەم
 سالانە دوایدا ، بیاتە سەر و لەآیندەدا
 لێ پتر بکا ، تا ئەگاتە ئەو آمانجە
 هاوبەشیانە کە ایەیان بەک خستوو
 لەکاتی آشتی و سەردەمی جەنگدا . »

بەرزبەتی ئەمیر بە ووتە
 شکودار بەرامبەری ئەم دوانە
 کردەو ، وە ووتی :

بەشەرەفی بەرزبەتی بەو زیادەتیکی زور بە شکو بو ،
 وە دوانەکی مێستەر ئەتلی و وەلامەکی بەرزبەتی
 تینیکی زورچاکی و ئەوای بو لە سەر ئەفسی هەر دوو
 نەتەوەکی عیراقی و بەریتانی . لەم آیینە نەمرەدا گەلی
 کەسیەتی بەرزبەتی و عیراقی هەبون .

بەرزبەتی وەسی مەزنی عیراق بە دریزانی زیارەتی
 اینگیلتەری لە لایەن حکومەت و نەتەوی بەریتانیەو
 بە خوشی ییکی کە وەرە بەرە و پیری کرا . زیادەتی هەرە
 گەورە کە بەشەرەفی ئەووە درا ئەو زیادەتە شاهانە
 بو کە لەلایەن خاوەن شکوی قەرال و قەرالیجە
 بەریتانیەو درا لە روزی دەبەمی ئەم مانگەدا . لەم
 زیادەتەدا بیست و دوو کەسیەتی بەرزبەتی بوون ، لە
 ناوە راستی ئەمانەدا لە سەریکەوێ خاوەن شکو قەرال
 جورجی هەشتم ، بەرامبەر بەو لە سەرەکەوی ترەو
 خاوەن بەرزبەتی وەسی مەزنی عیراق دانیشتن ، خاوەن شکو
 قەرالیجە ئەلزابەت لە تەنشتی راستی خاوەن بەرزبەتیەو ،
 وە خاوەن بەرزبەتی دوچەسی کاوستەر لای چەبەو

« من ئەم کاتە بەهەل ئەزایم بو ئەو کە بەختیاری
 خوم دەرخۆم بە بووس لە بەریتانیادا لەم سەردەمە ناسکی
 دیریکی گیتی دا ، بە چاوی خوم ئەو کوششتە جەنگی
 گەورانە ئە بینم کە هاوبەیانە هەرە مەزنی و هەرە
 خوشەویستەکی عیراقی ئەی کە . ئەگەر ئەو پەرۆان
 و وەندبەیی بەریتانیایە ئەبۆایە کە نواندی لەو کاتە هەرە
 رەشانە و روژە هەرە بە سامانەدا کە سوپاس بوخوا
 بەسەرچوون ، جنسی آدمەزاد آزادی لە دەس ئەچوو
 هەتا هەتانی . من برۆی ئەواوم هەبە کە ئەم زیارەتە ، ئەو
 بەندی دوستایەتی ئەستوورتر تە کە ایستا لە مەبانی
 هەر دوو وولانە کەدایە . من خوم ، وە رولەکانی
 وولانە کەم هیوای گەورەمان ئەووە بەکە لەو سەردەمی
 پاش جەنگدا هاوکاری لە مەبانیانا فراژی بی . برۆام وایە
 شەبەقی آشتی زور دوور نەبی ، انجا ئەوسا لە مەبانیانا ئەو
 هاوکاریە دەس پێ ئەکا کە یاریبەر ئەبی بو دامەزراندنی
 آشتی و فەرەجی لە گیتی دا هەتا دواپی . »
 ئەم زیادەتە گەورەبە کە حکومەتی بەریتانی دای

دانشین. له ناو بانگ کراوه کاندا دوی گلوستر، دوی کت، میستر چهرجل و انوی، نرل کلارندن، دوچوسی دیوشنیر، سهرکی، کانی سپای ایمراتوری جه نرال سر آلتی بروک و انوی، وهزیری دولت میستر ریچار دلو بوون.

خاون برزیه تی وهسی مهزنی عراق دوو روز میوانی خاون شکو نرال وقهر ایچی بهریتانی مایه وه خاون برزیه تی له زیارتی اینگیلته ره پیدا ساختمانه کانی جهنگی، سرچاوه کانی آوری، ساختمانه کانی پیشه سازی، کرکه کانی خورنده واری گشتی گهرا، وه گشت سرچاوه کانی ژبانی بهریتانی شاره زابوو. له هموو گهرانیکی دا له لایهن نه ته وهی بهریتانیه وه به ریزیکی به شکوووه بهرو پیری کرا. چاپه کانی بهریتانی ستایشی خاون برزیه تی وهسی مهزنی عراقیان کرد، وه سروشتی بهریتان هل دا، وه به تانی نهو کوششته مهزانه پیدا چوون که له روی سرگوتنی عراق و توند کردنی دوستی و هاوبه بمانی مهیانی نه ته وهی عراق و نه ته وهی بهریتانی دا نهی کا.

قه و ماوه گرنگه کان

۴۳-۱۱-۲ : وهزیری دهره وهی بهریتانیا میستر ایدن، وه وهزیری دهره وهی نهمریکا میستر کوردل هل بلاویان کرده وه که، بناغه بیکی توند داتراوه بو هاوکاری له مهیانی هاوبه بمانه کاندا، وه که که لی بناغه سی سختی تریش داتراوه بو ساختمانی آسایشی آینه. هاوبه بمانه کان له ایتالیا سهاری پچووکی تریان داگیر کرد. روسه کان شاری پریکوبیان داگیر کرد، وه بهم چهنه نیمچه دورگهی فریمان گه مارو دا. نهمریکا به کان نیرویان دا بهزنده دورگهی بو گانقیل که دورگهی هره گهره دورگهی کان له بمانه و ژاپونه کان گرتویانه.

۴۳-۱۱-۳ : خاون برزیه تی وهسی تهختی عراق له بغداد وه حهره گتی فرموو بو بهریتانیای مهزن. بومبا هاویژمه کانی بهریتانی تاویان دایه سر کوالکه پیشه سازی جهنگی کانی له بمانیا.

۴۳-۱۱-۴ : له ایتالیا دا له شکاری ههشته می بهریتانی له گه لی لاده له رووباری ترکیتو پهرینه وه. سپای سوور به بهلاماریکی گهره نیرووه کانی له بمانی هل بری، وه له

۸۰ شاری دوی پتر گرتوه. نیرووی وهایی هاوبه بمانه کان له نوکیانوسی هیمندا کرکه کیکی کوشنده ی تریان کیشا به سهر بنکهی ژاپونه کاندا له رابلول ۳ دهره وهی ۸ کشتی بازگانی و ۴ کشتی پچووکی زهریا بهریان نوفوم کردن و ۸۵ فروکشیان تیک شکاندن.

۴۳-۱۱-۵ : به رزیه تی وهسی مهزن عبدالاله گه پشته لهنده، بهرو پیریکی زور به بهروشی کرا. سهرکی وهزاره تی عراق چاوی به وهزیری دهره وهی بهریتانیا کوت له «جهانیه». میستر چهرجل له باری سیاسی حکومتی که بهرو بهرام بهر له آلبانیا، به یانگی دا. ژیر زهریا کانی نهمریکا ۱۰ کشتی ژاپونه کانیان نوفوم کرد.

۴۳-۱۱-۶ : روسه کان شاری «کیف» یان گرت که شاریزیری اوکراینایه. له ایتالیا دا چهره چیه کانی له شکاری پینچم له رووباری کارلیانو پهرینه وه، له شکاری ههشته میس شاری ناستویان داگیر کرد.

۴۳-۱۱-۷ : له شکره کانی روس له روزاوی کیفدا بیست میل پیش که وتن، وه له نیمچه دورگهی «کرچ» دا نیرویان دا بهزاند.

۴۳-۱۱-۹ : له نیوه روی روزهلانی بولارستاندا شورشی بهرپا کرا، له بمانه وهی دس بهجی وهزاره ته که یان بگوری. تاویان دایه سهر با کوری فرانسه و به لچیکا.

۴۳-۱۱-۱۳ : نیرووه کانی له شکاری ههشته می ده لاقه بیکی زلیان کرده وه له هیله زستانه کی له بمانه کاندا له ایتالیا. فروکه کانی نهمریکا کرووزه ریکی ژاپونی بان نوفوم کرد، وه (۸۸) فروگهی ژاپونی بان بهردایه خواره وه.

۴۳-۱۱-۱۴ : هموو بهر کانی سیاسی سرستان خویان خسته ژیر دوسی بوگوسلافیایه وولات پهرسته. کانه وه بو بهرام بهری له بمانه کان. نیرووه کانی روس شاری «ژیتومیر» یان گرتوه.

۴۳-۱۱-۱۵ : مارشال بادولبو وهزاره تیکی نازهی دامه زراند، له بمانه هئا «روما» آزاد کرکهی له دس له بمانه کان، له سهر حوکم له بمانه وه.

۴۳-۱۱-۱۷ : میسر چووه ناو بهمانی نه تلاتیک. ۴۳-۱۱-۱۹ : له شکاری سوور شاری «رچپزا» و «کوره سین» ی گرتوه. ژیر زهریا یکی بهریتانی

KER WEHA EBÊ

Gêrherewe y : T.W.

Shewêk y baran u tof kô xadêyêk karêk y zor pele y lê helh ekewê, le dêyeke y tenisht yan ewe; piyawêk y xoy bang eka we pê y elê :

— Shaho, êsta et nêrim bo la y kôxa Piyrot.

Shaho desbecê elhê :

— Bash e, qurban.

We egerhêt e dwa we. Kôxa wa y zaniy ke Shaho echê, kalhew pêtaw y ebestê w xoy amade eka we egerhêtewe bo wer girtin y rhaspêraweke y. Kechiy gelê chawerhwan y kelhkkareke y ebê, kabra her nayêtewe. Enêrêtewe be shôn y a ; aga y bo ehêninewe ke Shaho mil y dêyeke y girtuwe w rhoiywe.

Shaho be rhasdiy rhoiybu bo dêyeke; ke egat e ewê, echêt e malh y kôxake y. Kôxa Piyrot lê y epirsê :

— Xêre, wa b'em shewe tuwshe heta êre hatuwy ?

Shaho elhê :

— Agha, Kôxa nard im y bo la y êwe.

— Bochiy nard it y ?

— Na zanim, le malh y xoman bum, nardy e shôn im, wuty, «êsta et nêrim bo la y Kôxa Piyrot», min ysh gerhamewe malh ewe w kalhe w pêtaw im best u hatim bo la y êwe.

— Ey ke kalhe w pêtaw it best, ne gerhayt ewe la y Kôxa ?

— Agha, ne.

Kôxa Piyrot lê ega ke kôxake y drawsê y wystuwyety shit êk y giring y pê darha spêrê, ke wa b'em shewe tofe narduwyety; le dilh y xoy a birhyar edha, siza y em keryetiye y, pend êk y pichuwk y pê bidha ke bo pê keniyin bi y gê rhinewe, we pê y elhê : -Belhê, belhê, ezanim bochiy y narduw y; destarh êk man heyê, lê y wystibum; her êsta helh y gire w bo y here.

Kabra y ker, piyre destarh y lê enên u ey nêrinewe.

چابخانه‌ی معارف — به‌غدا

چوار زیر زه‌ریای ته‌لمانی نو قوم کرد. کومبلی گه‌وره گه‌وره له فروکه بومبا هاویره‌کانی به‌رتانی تاویان دابه‌سەر به‌رلین و باکووری فرهنسه .

٤٣-١١-٢٠ : نیرووه‌کانی رووس شاری

« ادغروش » یان گرتوه .

٤٣-١١-٢٧ : لهشکری هه‌شتم شاری « ته‌نکونی » ی

داگیر کرت .

٤٣-١١-٢٣ : نیرووی هه‌وانی شاهانه تاویکی

هه‌جگار توندی دابه‌سەر به‌رلین . نیرووه‌کانی ته‌مه‌ریکا دابه‌زته‌سەر سه‌به‌مین درکه له‌بانه که ژاپوه‌کان

داگیریان کردوه .

٤٣-١١-٢٤ : بومبا هاویره‌زه‌لامه‌کانی به‌رتانی

به‌رلینان زور سه‌خت کوتا . نه‌و کاره‌ساهی به‌سەر به‌رلینیا هینا ، به‌داستان ته‌گیررته‌وه . هاکا ته‌لمانه‌کان به‌ته‌واوی ووره‌یان به‌ردا . له‌ابتالیادا لهشکری هه‌شتم شاری گرتگی « کاسقیلوسان-گرو » ی داگیر کرد .

٤٣-١١-٢٧ : نیرووی هه‌وانی شاهانه نزیکه‌ی

سه‌به‌کی به‌رلینان کاوول کردوه . رووسه‌کان شاری « گومیل » یان گرتوه‌که فه‌لاییکی زور سه‌خت کراوی ته‌لمانه‌کان بو .

٤٣-١١-٢٨ : رووسه‌کان له‌روژاوی گومبدا

ماوه‌یکی دریز پیش‌گوتن .

٤٣-١١-٣٠ : ته‌سو سه‌ره‌کی وه‌زاره‌تی به‌رتانیا

مبستر وینستن چه‌رچل جیژنی ٦٩ سالی له‌دایک بوون و چوار سالی سه‌ره‌کی وه‌زاره‌تی به‌رتانیا به‌نی .

خوا پابه‌دار و پیروز و سه‌ره‌کوئوی بکا . بی‌گومان گه‌لی ته‌انرافی پیروزنایی وه‌ر ته‌گری له‌هه‌موو لاییکه

بو چا کتر بوونه‌وی باری جه‌نگی به‌رتانی که له‌جیژنی پاربه‌وه هه‌نا هی ته‌مسال رووی داوه . ته‌مه

دوو شه‌وو دوو روزه جه‌نه‌رال موئنگومری له‌په‌لاماریکی زور سه‌ختدابه له‌ابتالیادا . هه‌موو کس چاوه‌روانی

پیروزی ته‌م په‌لاماره بی ونبه‌به . نیرووه‌کانی چین دوو فیرقه‌ی ژاپونیان شکاند و شاریکیان گرت . بومبا

هاویره‌کانی هاویره‌مانه‌کان هه‌وزه گرتگی‌کانی که‌شتی سازی برینسان بومبا باران کرد و ٤٥ فروگی

ته‌لمانیان خسته‌خواره‌وه .

ده ننگی کبیتی تازه

کوواړیکي مانگانه به، له لایږن به شې په پوه ندي گشتیه وه، له بالیورخانه ی به یتانی وال به غدا، وه چینی

کانوونی به کم ۱۹۴۳

پرگ - ۱ ، ژماره - ۳ ، ناوه روک

۲۵ . پیاویک له دواي تفهنگه وه (وهر گیراو).

شیرزاد

۳۰ . لاوانده وهی « زین » .

توفیق وهی

۳۲ . شیرم کانی مه لیکوا کلام .

۳۳ . میستر ایند سیاسی بیکی راسته .

(وهر گیراو) عبدالقادر حصمت

۳۷ . پسرور ، آزاد (آزا ، زات) ، شاره زا .

توفیق وهی

۳۹ . سه بیاوی آزای هره گوره ی گیتی

(وهر گیراو) . حوزنی ی موکریانی

۴۲ . ده ستوری زمانی کوردی .

توفیق وهی

۴۵ . نیواشکی فهوماوی سیاسی و سپایی

مانگی کانوونی به کم ۱۹۴۳

۴۸ . نه حه ی کورنوور . توفیق وهی

۱ . په نجا راستی ترله باری به یتانیای

گوره وه .

۹ . فهزای دیزه کورت له گوزه .

توفیق وهی

۱۳ . وورد بوونه وهی جیهان له دژار به کانی

جیهان (وهر گیراو) .

شیخ حسن معروف

۱۵ . شیمیر : دهانه ت به خیر .

شیخ احمد غنی

۱۶ . آل ، شهوه ، مامان . کاکه ره شید

۱۷ . گه شنی گه له خورته کی به یتانی .

۱۸ . سر جون مالکولم (وهر گیراو) .

حوزنی ی موکریانی

۲۳ . شیریکي ره نجووری .

۲۳ . شیریکي میرزا مارف

۲۴ . سرکووتی چهر چل . احمد شکری

پدنجاراستی تر له باره‌ی بدمریتانیای گدوره‌وه

له سه‌ر دلامی جه‌نگدا

خلوون شوکو قهرال جورجی شه‌شم، قهرالی اینگیلته‌ره

تامانگی کانونی دووهمی سالی ۱۹۴۳، ۲۵۰ کشتی ته‌وره‌یان له زریای ناوه‌راستا نو قوم کردووه، که نه‌مانه به هزاران تون تانک و توپ و سووته‌مینی و گوله و تفاق‌ی تریان هه‌لسگر تیبو .

۵ — به‌ریتانیا نه‌بوو له ماوه‌ی ۱۱۰۰۰ مبله‌ره به‌ریی زریادا خوارده‌مینی بنیری بو له شکره‌کانی روزه‌لاتی ناوه‌راستی . له سالی ۱۹۴۱ دا ۳۰۰ کشتی هه‌میشه‌له‌م هه‌رگدا بون . به‌ریتانیا تامانگی نیسانی سالی پیشوو هه‌ر له به‌نده‌ره‌کانی میسر دا ۳۰۰۰۰۰ تون کوره‌سه‌ی

سه‌ر دلامی شکره‌کانی

۱ — له شکره‌کانی هه‌شته‌می به‌ریتانی له داگیرکردنی ته‌رابلوسدا به‌سه‌مانگه‌که‌متر نزیکه‌ی ماوه‌ی ۱۶۴۰۰ میل پیشکوت . نه‌مانه هه‌وه‌نده‌ی ماوه‌ی مه‌یانی نیویورک و اورلیانی تازه‌هه‌بی . نه‌وه‌ی شیاری بسه، له سه‌دا سه‌دی فرقه‌کانی ماکینه‌بی و له سه‌دا په‌نجای پیاده‌ی نه‌وئیرووانه‌ی به‌ریتانیه‌که‌له‌مانگی ته‌شرینی به‌کمی ۱۹۴۲ دا نیرووه‌کانی رومیلیان شکانده، له‌دورکه‌کانی به‌ریتانیا وه هینرا بون بو نه‌و ناوه .

۲ — له شکره‌کانی به‌ریتانیا و نیرووه‌کانی نه‌بوو به‌ک گرتوووه‌کانی به‌ریتانی هه‌موو نیرووه‌کانی ته‌وره‌یان له ایمپراتوریه‌ته‌گی ای‌تالیا له نه‌فریکادا ده‌به‌راند، نه‌و ایمپراتوریه‌ته‌گی پانامیه‌کی دوو‌نه‌وه‌نده و نیوی هه‌موو دورکه‌کانی به‌ریتانیا هه‌بی . نه‌م ایمپراتوریه‌ته‌ی ای‌تالیا به، له سالی ۱۹۴۰ دا میلیونیکه‌سه‌رباز هه‌ی پاراست، له پاشا نه‌م نیرووه به‌هه‌شت فرقه‌ی تری ای‌تالی و پینج فرقه‌ی نه‌له‌مانی به‌هینترکرا .

۳ — کرداره‌کانی دا به‌زاندن له باکووری نه‌فریکادا به‌کشتی گه‌لی دهم پی‌کرا که برینی بو له ۳۵۰ کشتی، جه‌نگی و ۵۰۰ کشتی ی بازرگانی، له ژیرفره‌مانده‌ریی هه‌مه‌رالی به‌ریتانی (آندرو پراون که‌نینگهام) — دا، نه‌م هه‌راله که‌گه‌شتی گه‌له‌کی ای‌تالیای له زریای ناوه‌راستا رامالی . له‌سه‌نه‌له سه‌به‌شدا دور به‌شی گه‌دی ی که‌شقیه‌کان و نیوه‌ی نیرووه‌کانی هه‌وایی له گه‌له سه‌دا چلی نه‌و نیرووانه که له دا به‌زینه‌که دا هاو به‌ش بوون، به‌ریتانی بون .

۴ — ژیر زه‌ریا کان و که‌شقیه جه‌نگیه‌کان و فروکه‌کانی به‌ریتانیا له مانگی هه‌یلوولی ۱۹۴۲ وه‌وه

خاوهن شکو قهرالچیه ته لیزابته ، قهرالچیه اینگلیتیره
له گهله پره نسهس ته لیزابته و پره نسهس . ارگهرت روز

لهوروپا و ایتالیا دا بهر داوه ته وه . تامانگی ته مووزی
سالی پیشوو چه کی ههوانی ی بهرتانی ۷.۸۹۲ روهی
ته نیا ته نیای کردوته سهر ۱۳۵۷ کولکی بهزی ، وه
۲۰۰۰ کارخانهی دژمنیشی ویران کردووه ، یان پهک
خستوووه ، وه بومبا کانی بهرتانی ۱۲۵۰.۰۰۰ تون
په کی ، یاندنی پولایان به ته نیا له هه رعی روز ودولی ساردا
تیکک و په کان داوه .

۱۰ - له ۲۷ مانگی مارتی هم سالدا روه یکی واسهخت
کرایه سهر بهرلین ، کله ۳۰ دقیقه دا ۹۰۰ تون بومبای
به سهره بهر درابه وه ، ههوه (۵۹) بهمین روهه که چهکی
ههوانی بهرتانی کردو یه ته سهر ههوشاره . وهشاری
(ههسن) کله روزی ۱۳ مانگی مارتی پیشوو دا ۱۰۰۰ بومبای
به سهره فری دراره ته خواره وه ، ۵۰ روهی کوشندمی
پتر کراوه ته سهر . سهر وه ۱۰۵ ، ۱۰۰ ، ۹۵ ، ۸۶ ،
۷۵ ، ۵۶ روه کراوه ته سهر کولون ، برین ، هه بورکک ،

جهنگلی ، که لهوانه میلیونیکی شنی خوارده مهنی
بو ، داگرتووه . له کانی کاشانه کی نیرووه کانی
بهرتانیا بوسهر ته رابلوس ، له نیا ههفته بییکا
۳۰۰۰.۰۰۰ میلیون گالون (گازلین) و ۷۰۰۰
تون گوله گوپزراوه ته وه بو مه بیانی شهر .
۶ - ایستا ۶۰۰ کشتی ی جهنگلی ی بهرتانی
له ماوه بییکا که با نایه کی ۸۰.۰۰۰ میل پتره ،
له کاردا به ، له گهل دژمننا شهر ته کا ، چه رخنه کا ،
وسهره رای ههوانش پاسهوانی کاروانه کان ته کا .
۲۵۰.۰۰۰ پیای زریابی ی بهرتانیس ، به ته نیا
له هه رعی اوکیانوسی ته تلاتیدا کار ته کن .
۲۵۰.۰۰۰ کسپش هه رکیان ته وه به که ۱۴۰.۰۰۰ میل
آوی زریابن بیا دیزن له ماینه کانی دژمن ؛
بهرتانیا بیه کان خویان پتر له ۱۰۰.۰۰۰ مایفیان
له آوه کانی دژمندا پرژاندوووه .

۷ - له هه مووکانیکا پتر له ۲۰.۰۰۰ کشتی ی
بازرگانی ی بهرتانی له زریادا ته گهرین و خوراک
ژبانی ههل ته گرن ، پتر له ۱۶۰.۰۰۰ کشتیهوانی
کشتیه کانی بازرگانی ی بهرتانی له بهر ننگار بوون
له گهل دژمندا له ناچون . بهلام زریابی بازرگانی

هه همیشه گورزی خوی ههوشینته وه . تاسهرتای
کانوونی دووهی سال ۱۹۴۲ ، توپه کانی زریابی ناوبراو
۹۴ فروگی دژمینان ووردو غلش کردووه ، وه له ۷۰
کرداریشدا ، له گهل ژیر زریا کانی دژمندا کراوه ،
سهرکه وتوون .

۸ - کاروانه زه ریا بهر کان له سووری زه ریا بهر کانی
دوره کانی بهرتانیا دا به بهر ترکیزی ماین و فروکه و
توپه کانی زریا بهری دژمنهون ، سهره رای ژیر زریا .
له گهل هه ماشا هم کشتیانه سالی ترکیزی ۲۵۰.۰۰۰ گهشت
ته کن ؛ مانای هه هه وه به که ، پتر له ۱۰۰۰ کاروان
هه همیشه له کاران له رمانی فرهنسوره به لای که میه وه
ههتا ایستا ۱۵۰۰ کشتی ی هه ریهان به کاروان
به گه روهی دوه ردا رابوردوووه

۹ - چه کی ههوانی ی بهرتانی له ۱۰۰.۰۰۰ تون
پتر بومبای به سهر ته له مانیاو زهویه دا گهر کراوه کانی

۱۳ - له سالی پشودا نیرووی هه وایی شاهانه پهیرهوی سیاستیکی ریک خراوی کرد بوئو تاوه روزیانه که کردیه سهر ناوهنده کانی گواستهوهی دژمن له روزاوی ئوروپا دا. که وه که متر له نومانگدا ته نیا کو مه لیک له فروکه بجه ننگه کانی ۴۰۰ لو کوموتیفی ئهله مانیان تیک شکاند .

۱۴ - فروکه کانی زریابهری بهریتانی له سالی پیشوودا که ۱۲۲۰۰۰ کرداری چهرخه یان کردو وه ، پتر له ۲۵۰۰۰۰۰۰۰ میل بههوادا فریون ، بیجگه له وه ۳۰۰ بهلاماریشیان داوه ته سهر ژیرزیا کانی دژمن و سهر ۴۰۰۰ کشتی له کشتیه کانی دژمن . وه فرماندهری فروکه بومباها برژه کان ، هزاران مابیان فریداوه ته آوه کانی دژمنه وه که به هویه وه له شمش مانگه کهی سالی ۱۹۰۲ دا ۱۶۴ کشتی دژمن نوقوم بووه وله ناوچووه .

۱۵ - فروکه کان و توپه فروکه شکینه کانی دورگه ی مالته له سالی پیشوودا ۹۱۵ فروکه ی دژمنیان خستوته خواره وه . بیجگه له وه فروکه کانی بهریتانی پهلاماری ۴۶ کاروان و پینج نیروی زریایی دژمنیان داوه و ۸۶ کشتی یان له وانه ههلا ههلا کردوه . وه فروکه کانی کشتی گهل به بومبا و به تورپید ۳۷ کشتی دژمنیان ئهنگاوتووه ، له ناو ئهوانه دا چوار کرووزمر و دوو روخینه ریبو وه . فروکه کانی مالته سهره رای ههمو ئهوانه ، ۱۵۰۰ تون بومبایان له باکووری ئهفریکا و سقلیه دا به سهر دژمنندا بهردا - وه ته وه .

پا سیری بهریتانی بو سهر سیر

۱۶ - ئهویار به یانهی بهریتانیا و ئه مهربکا بیجگه وه تا کانوونی به کهمی سالی پار ناردیان بو روسیه ، بریتن له ۵۶۰۰ فروکه و ۶۱۷۴ تانک و ۸۵۰۰۰ ارتوموبیلی گواسته وه ، ئه مه ئه وه نده به که ۳۲ فیرقه ی زریاداری به تانک ، وه ۴۰۰ سکوادرونی به فروکه پی برازینریته وه . وه تا کو مانگی تهرینی به کهمی سالی پار ئه وه خوارده مه نیه سهر باره ی بهری ی باکووردا بررازه بو روسیه ۸۴۱۰۰۰ تون که رهسته ی چاشن چهش و ۴۲۰۰۰ تون به تزیی فروکه و ۶۶۰۰۰ تون سووته مه نی تیدا بووه . ۱۷ - بهریتانیا ، تا دوائی سالی پیشوو به پی قانونی دهستیاو و کریی بهریتانی به ته نیا خوی

ئهمه ننگاری جه نهرال
(ئهله که ندهر) ی فرماندهری
گشتی نیروو کانی بهریتانیه له
روژه لاتنی ناوه راستدا .

هام ، ئه مدهن ، کیل و دويسبورک . بیجگه له مانه نیرووی ههرابی هاشانه پتر له ۲۰۰ شاری تری ئهله مانیان بومبا باران کردوه .

۱۱ - له بهر کم ۷۰ روژی ئه م سالدا ، چه کی ههوانی بهریتانی ۳۷ تاوی ئه نذازه فراوانیان داوه ته سهر زهویه دا کیر کراوه کانی ئوروپا و سهر ئهله مانیا . له مانگی شوپاندا ۱۰۰۰۰ تون بومبایان بهرداوه ته وه ، ئه مه له سه دا په نجا پتر له بومبا کانی سالی پیشوو وه له ته نیا تاویکی کومه لی دا که کراوه ته سهر (ئه سن) ئهوزیانه که دراوه پانایی ۱۹۶۰۰۰ چوارینی یارده ی له کارخانه کانی (کریس) و کارگه کانی پولا و کانه کانی خه لووزی گرتو ته وه ، بیجگه له وه ۱۳ خانووی سهره کی و ۴۰ کارخانه ی تریشی بهرگه وتووه .

۱۲ - گردی ئه و فروکانه که نیرووی ههوانی بهریتانی و ئه مهربکا هاو به بانی خستوو یانه ته خواره وه تا به کم روژی مانگی نیسانی ئه م سال ، که بهشتوته ۱۱۲۳۵ فروکه ی ئهله مانی و اینالیایی ۹۸۴ فروکه ی تری دژمنیش له لاین فروکه کانی کشتی گه له وه خراونه ته خواره وه . به مه گردی ی زمازی ئه و فروکانه ی دژمن که خراونه ته خواره وه ئه گاته ۱۲۹۱۹ .

سەرپازەکانی بەریتانی لە کلاووی خانوویکی پۆشەوه
چاودەبری شارێکی ایتالی ئەکەن .

اینگلتەرە ، بەکی پی گەیانندی جەنگی نەخت .
کاروباری شەمەندەفەری بەریتانی ۹۰،۰۰۰ کەمی لە
پالەکانی بەرەلا کردوووە بوکارکردن لە سادا ، وە
۶،۰۰۰ ژنی خستە کارەوه کە ایستا هەر گێرانی
شەمەندەفەرەکان نەبی ، بەزێرێکە هەموو ئەزکی
کارو بارەگیان بە دەهەوه بە . وە لە سەد نەهەدی ئەو
۸،۰۰۰ پالەپە کە ئەوسا لە « کۆفۆنزی » کاریان
ئەکرد ، گەرەوه سەر کارەکی خۆیان لە ۱۴ رۆژدا .
لە باش ئەو تاوه هەشت شەوبە بی، وچانەنی ئەلمان
کە کردنێه سەر لێ، رپول ، بە سە رۆژ گشت
کەشێهەکان کۆتەهوه کار .

۳۰ - بەریتانیا پیویست بوکە پێشە سازەکانی
جەنگی خۆی داہش بەکا بە سەر گەلی هەرەا لە ناو

۲۵ - پی گەیانندی فرۆکی بەریتانی لە
لایەن تۆرساییهوه گەبشە زێکی دوو
ئەو نەدی پی گەیانندی سالی ۱۹۴۱ . وە
پی گەیانندی بومبا هاوێژە قۆرسە کانیش
گەبشە ۳ ئەو نەدی هەمی سالی ۱۹۴۲ .
بەریتانیا لە مانگی شوباتی ئەم سەدا
زێکی چوار ئەو نەدی
پی گەیانندی شوباتی پار بومبا هاوێژی قۆرسی
پی گەیانند .

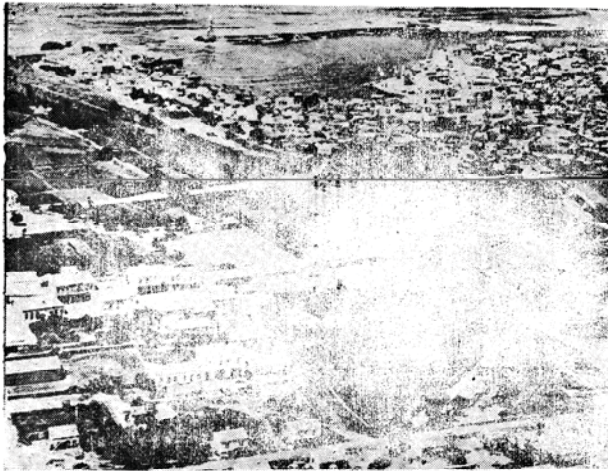
۲۶ - لە سالی ۱۹۴۰ دا قۆرسای
ئەو بومبا پالەیی چەکی هەوایی بەریتانی
بە کاری هەتاوه گەبشە ۵۰۰ پاون . هەتا
مانگی مارتی ۱۹۴۲ قۆرسای ئەو
بومبا پالەیی چەکی هەوایی بەریتانی بەکاری
ئەهینا گەبشە دوو نون ، قۆرسای بومبا
لە مانگی ئەیلوولی هەر ئەو سەدا دا
گەبشە چوار تون .

۲۷ - بەریتانیا تامانگی ئەیلوولی سالی
پیشوو هوی هەوو ئەو زیانەنی کردەوه
کە لە دوو سال و چوار بەکی سالی بەروودا
لێ کۆتیبو لە کشتی گەورە و کشتی
فرۆکە هەل گرو کۆوژەر . پی گەیانندی

بەریتانیا لە دەستۆبەردا پتر بو لەوی زبانی کرد ،
وە لە گەل ئەمەشا کشتی گەلیکی گەورەشی لە
کشتی پچوک پچوک دروست کرد . لە مانگی
تەشرینی بەکەمی سالی پیشوویدا مەیانەیی پی گەیانندی
ئەنیا کەسک لە کاری پولادا لە حەزەکانی کشتی
بەریتانیدا ، پی گەیانندی هەرە گەورە بو لە گتی دا .

۲۸ - لە یەکم سە سە سەدا کە ئەم جەنگی
ایستادا ، پالەکانی حەوزەکانی کشتی بەریتانی ۲۳،۰۰۰
کاری چک کردەوهی کشتی جەنگی یان راپەراند ،
وە (۱۴،۰۰۰ ر. ۱۴۴) تون کە شتی بازرگانی یان
خستەوه کار .

۲۹ - پێشە سازۆی بەریتانیا لە ۱۹۴۰ - ۱۹۴۱ دا
بە درۆایی رەوه هەواپێهەکانی ئەلمان ئە سەر

شاری کانه له دورگه‌ی کریتدا

وولانه‌سکه‌دا ، له رسمی پهلاماری
داگیر کردن و بومبا بارانی هه‌وایی .
له‌وانه کارگه‌بیکیان که له پشدا هه‌ر له
بنایکدا بو ، ایستا دابه‌ش کراوه به سه‌ر
پینج هه‌ر بیدا ، وه چل و دور ناوچه‌ی
پی‌گه‌یاندن نه‌گری .

۳۱ - کارو باری شه‌مه‌نده‌ت‌ه‌ری
به‌ریتانی ایستا ۴۰۰۰۰ قه‌ناری تاپه‌تی
نه‌گیری بو سه‌ر بازه‌کان ، وه هه‌موو
مانگیکیش ۲۸۰۰۰ قه‌ناری سه‌ر باری
بو باله‌کان ، له گه‌ل که‌می کارو بو ، باباران
چرا کوزاندنه وه دا .

۳۲ - پشه‌سازی به‌ریتانی له پی -
گه‌یاندنی چه‌نگیدا له‌گه‌لی ری‌ی جوی
چه‌شن و کورته‌وه پیش‌کوت . به‌ویته ،

دروست کردنی تویی (برین) ایستا پتر له هه‌شت
سات و نیو وخت پاشه‌کوت نه‌کات که نه‌مه‌نه‌کانه‌ نه‌وه‌نده‌ی
نو دولار بو نه‌یا به‌کیک . تویی گوله پزینیش که دروست
کردنه‌کی به دست ، سات و نیویکی پی‌ویست بو ،
ایستا پتر له شش ده‌قیقه‌ی پی‌ناچی . وه بنکه‌کانی
توپه‌کانی (بو فورس) پیش ایستا دروست کردنی به
دست ، ۲۳۰ سانی پتر پی‌ناچی ، که له‌مه‌و پیش
۱۰۰۰ سانی پی‌نه‌چو .

۳۳ - پیته‌کانی فروکه‌کانی لانکسته‌ری به‌ریتانی که
ژماره‌کایا (۵۰۰۰۰) ، ایستا له سه‌به‌کی له‌مه‌و
پیشی پتر وخت پی‌ناچی فروکه‌کی لانکسته‌ر هه‌وت
تون بومبا هه‌ل نه‌گری و بارگه‌ی نه‌واوی ۳۰ تونه ؛
درژی‌ی فرینیشی ۳۰۰۰۰ میل نه‌بی ، وه له ساتیکدا
نه‌و پهری ۳۰۰ میل نه‌بری .

۳۴ - ژنه به‌ریتانی‌بیه‌کان له چه‌شنه‌ها کاردا جی‌ی
پیاوه‌کانیان گرتونه‌وه . له سه‌دا شعتی پاله‌کانی هه‌موو
کارخانه چه‌نگیکه‌کانی اینگله‌ت‌ره ژنه . وه له هه‌ندی
کارخانه‌دا که تویی گه‌وره دهر نه‌هین ، له سه‌دا هه‌فتای
هه‌موو پاله‌کانی ژنه .

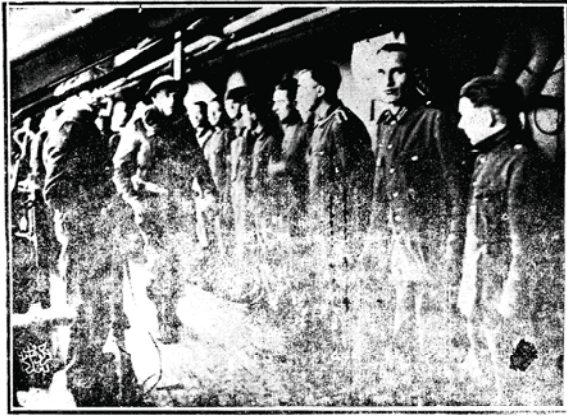
مهربانی ناره‌وه

۳۵ - ژبانی شارستانه‌کانی به‌ریتانیا ، له به‌ر پیویستی
باشه‌گوتی کشتی و که ره‌سته‌ی خارو بو دوا په‌لامار
نه‌سه‌ر نه‌وره ، خراومه ژیر نه‌ریتیکی (نظامیکی)
سه‌خته‌وه . بیجگه له‌وه درانی خوارده‌مه‌نی و به‌رگیش
له‌م ساله‌دا که‌متر کرانه‌ره له چارو سالی پیشوودا . وه
پی‌گه‌یاندنی نه‌و شته‌ی شارستانه‌کان پیویستیانه ، له
سه‌دا بیست هاتونه خواروه له چارو پیش چه‌نگدا .

۳۶ - به‌ریتانیا نه‌سرو ژنه میرد داره‌کانت به‌کار
نه‌هینی له کاری سه‌ر باری‌دا ، وه زوری نه‌و پیاوانه
که کاربان نووسینه ، له‌کاتی پرژاناندا ده‌ست نه‌ده‌نه
کرداری چه‌نگی .

۳۷ - بانایی بیک له کارخانه‌کانی به‌ریتانیا که
۷۵۰۰۰۰۰۰ چوارینی پی‌به ، چول کرا ، بو ناوچه‌یی
کردنی پشه‌سازی شارستانی . مزه‌وه‌ره‌کانی نه‌م کارخانه
ایستا هه‌ر تا را ده‌یک نه‌توانن گه‌ل و به‌ل دهر به‌ین ،
وه ناشی پی‌پتر له سه‌دا هه‌وت له ناسن و پولا ، وه پتر له
سه‌دا سه له دار به‌کار به‌تری بو نه‌و پیویسته که
شارستانه‌کان نه‌یابه‌وی له‌م که ره‌ستانه . کارخانه‌ی خشت

نهمانه سهرازه به ديل کپراوه کاني نه لمانن که به که شقی بیکی
جهنگی به ریتانی همل گبراون له شاری نورفبجهوه

له جیاتی ۱۷ جهشن ایستانه نیا دوو
جهشن خشت دهر نه هینی . هـ
وهما له جیاتی ۴۰۰ جور دهرگا ته نیا
سه جور دروست نه کری .

۳۸ - چه نندی بی گه یاندنی
کارخانه کانی کهل و هل نه سرو له
به ریتانادا ، له سه دا ۲۵ ک متره له وهی
له پیش جهنگدا بی یان نه گه یاند . وه
دروست کردنی بهرگت سپیراوه به
۳۰۰۰ به شداره کی ، که له وه پیش
دهر هینانی نهم کهره ستانه به ۲۵۰۰۰
سپیراوه .

۳۹ - له به ریتانادا بی گه یاندنی کل
وه بی ناومال وه ستیراوه ، بیجگه له

نوزده مادهی بنچینه بی که له لایهن هندی هاو به شه کپه وه
دروست نه کرین به بی بلانیکی ووردی آوری .
ایستا بی گه یاندنی کل و به بی ناومال ته وه نندی له سه دا
دوازدهی همی پیش جهنگه . نهمانش ههر بهر که سانه
نه درین که زور بیویستبانه .

۴۰ - نه سرو له به ریتانادا پازنه ی پیلانو له دار
دروست نه کنن ، بو نه وه که له چهرم پاشه کوت بگری .
چهرم ههر بو پینه ی پچووک پچووک نه دری ، له
به سپاندنی (پینه کردنی) پیلاندا .

۴۱ - له به ریتانادا فنجان بی قولپ دروست نه کنن
بو آوری له کاردا . پارچه بیکی چینی سه د جار چیشقی
بی نه دران ، وه بیاله بی به نجا جار خوارنده وهی بی نه دران
ناگورریه وه .

۴۲ - بو پاشه کوت له کتان و شتن و ووتودا
خاوهن اوتیله کان و بهر بهر کان له مامله کانان نه وهی که
ده سه سر و روماله کانان (خالی) له گهل خویان هینن .
بو پاشه کوت له کافهزا ، ژنه کانی مال له بازاره وه
کوکشت و ماسی له چینی دا نه به نه وه .

۴۳ - به ریتانیا به کو کردنه وهی پارچه و شرور ،
له سالی سهیمینی جهنگدا نهم چه ندیانه ی خواره وهی

دهس کوت : ۳۰۹۸۷ تون کانت ، که به سه بو
دروست کردنی پینچ که شقی گه وهی جهنگی ،
۲۲۹۷۵ تون چله کون و شر ، که به سه بو پوشته
کردنی ۱۰۰۰۰ ر ۱۰۰۰ ی سهرابز به قابوت و لیفه ،
۱۵۵۷۶ تون ایسقان ، ۱۹۹۲۴۳ تون وورده و
به لاشی چیشتنخانه کانت ، ۱۱۹۴۰۸ تون کاوچوک .
۲۵۰۰۰ ر ۲۵۰۰۰ خاوهن بهرژینه آسنه کانان لی همل پچوران .
به کو کردنه وهی تیکه کنه کونه کانی باسه کان ، وه به پچووک
کردنه وه یان ۱۶۰۰ تون کافهز دهس کوت .

۴۴ - به ریتانیا نوشی ناوی هه وان بو ، وه گه لی
نه نگیراوی بو له دانیشتوه شارستانه کانیدا . ریکی
چرا کوزاندنه وه له سه به که له ۱۳۰۰ شو پتر
خرابه کار . له ۳۰۰۰ ر ۳۰۰۰ پتر منال و پتر له ۲۵۰۰ ر ۲۵۰۰
دایک و منال له خانووه کانی خویان گریزانه وه . پتر له
۷۰۰ ر ۷۰۰ منال له ناوچه ناکاویبه کانی زایندا له
دایک بوون .

۴۵ - کارکر له به ریتانادا سه ره رای نهو سانه درزانه
که کار نه کا ، مانگی ۴۸ ساتیش کاری سه رباری نه کا
له ناوه ندیه کانی بهرگری ناوه رده ، یان له نیرو وه کانی
باریزماری ناوه رده ، یان له کاروباری ناوی هه وان دا .
بیاوه کانی باریزماری ناوه وه خویان توپه فرو که شکیته کان

قندای دیزه کموت له گوزه

نوروسری : توفیس وهی

به تورک منای (جیزت) . . ، وه بوم نوسی ،
« بهیرام خانم سلام ایدرم » . له باش چند سالی
له خوسهوه پهم بی برد که « مهیرم خانم » ی
مستهقارمهوان « مهیرم خانم » بووه .

مستهقانهندی ، منالهکانی دهستان ناویان نابو
« مستهقارمهوان » . همه ، نازام ، هبر له هر روینهکی
بو ، یان له هر روینهکی و آخوتتهکیچی بو ؟
مستهقارمهوان کاراییکی دههوجیاد بوروزی ریش رهش و
توبی ناوخی بالاو لاق کورت بو ، به ههنگاوی
کورت کورت ، خیرا خیرا توروبی بهرپوه ، بهراستی
رههوان بو ، له آخوتتیشدا وونهکان بچر بچر ، وه
به پهلپهل له دهی دهر تهپرین .

خوا بهکیکی بو ناردبو ، ههرچی کاروباریکی رهیمی ی
هه بو که په بوه ندین به خویندنهوه و نووسین ، هوی
ته کرد . تمم کارابه سروکی کلک کارهکانی (سر
خهدهمی) دهستانه که بو ، ناوی « حاجی قهله ندهر »
بو ، کس نهی نهزانی ناری بنچینه بی ، چی بووه .
حاجی قهله ندهر باباییک بو ، بالا بهرز ، ناو چهوان بان ،
ریش برنج و ماش ، خوش روینه ، نووسهر ، شاعیر ،
فهبه سووف . نهیان ووت ، خه لکی رانیه به . له ناو
منالهکانا نهیان گیرا بوه که حاجی قهله ندهر به قهله ندهری
گهلی شاران گهراوه ، وه دیویانه به کلاریکی قووچهوه ،
آوینینی به پیش کلاره که بوه .

نازام تمم کارا خویندهواره چوت بووبو به
« سر خهدهمه » ؟ هه ندی دهرز هه بو ، ته گهر
ماموستا کانیان روزی نه هاتنا به ، مودبری دهستان حاجی
قهله ندهری نه ناردده دهرزهوه له باتی بان . اجه دهرزهکانی
« نهسمای تورکی » ، « قهرانهی تورکی » و « مشقی
نوسینی تورکی » ، حاجی قهله ندهر پی خویندین .

مستهقارمهوان « مستهقانهندی » بو دهسالیکی زایتی
داخلیهی « ۱ » تاکنهی « مهسکنی روشدیهی
عسکرههی سلجانی » بو . نهو ، سالی له پیش نهوه دا که
من بیچی ، نیرابو بو مهکنهکه مان (سالی ۱۸۹۸) .

مستهقانهندی له تورکانهکانی سووری کورکوک بو ،
له نهقهریهوه « سهر بازیهوه » بی گه بشتبو ، بووبو به
مولازیی نهوول . ههر چهنده به رهیمی عینوانی
« نهقانهندی » ی هه بو ، بهلام بهراستی خویندهواریکی-
وای نهبو که نهو عینوانی بی بی « ۲ » ، قورآنی دهر
ته کرد ، چونکه سهر بری هه به ، زوریشی نه خویند ،
پیاویکی دیندار دیار بو . نووسراوی تر ، سهر وگویی
تهشکانت . کسمان نه مان دی ، شقی بنووسی .
تهوستیله ییکی زوی کردبو به مور ، خستبویه تهوسته
توونهی دهی راستیهوه ، تا به هوی ایزا کردنهوه
قهلهم نهگری به دهسیهوه له ناو سروفا . ههرچی بی بی ،
تمم خویندهواره کویتهی ، نهقانهندی بی بو بچری بو .

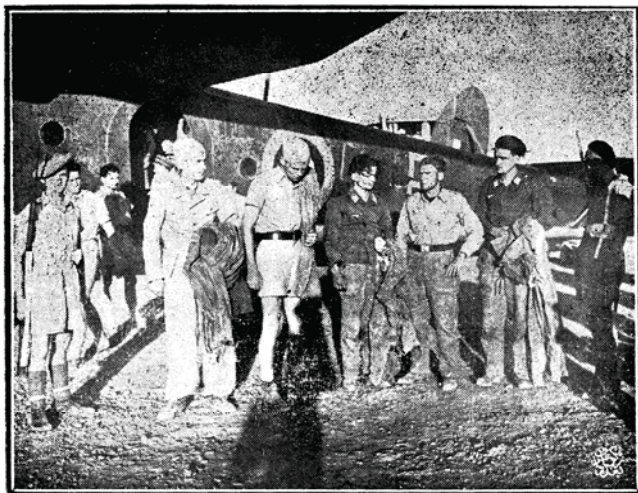
له بیرم ناچستهوه ، مستهقارمهوان جاریکیان له مهکنه به
بانگی کردمه لاییکهوه ، کاغزهکی بی نووسیم بو کورکوک .
نهو به تورکهکی خوی ووتی و من به ناشه تیه کی
خوم نووسیم ، دوی هه ووی ووتی :

یاز ، « مهیرم خانم سلام ایدرم » .

من له دلی خوما وونم ، « ناوی (مهیرم) م
نه یستوه ، نه هه بی و نه بی ، نه بی (بهیرام) بی که

(۱) زایتی داخلیه ، له دهستانه سپایهکانی دهولتهی
عوسمانیدا نهو اوفیسهرانه بون که گرت و بهندی ناوه و بیان
به دس بو .

(۲) له سپای عوسمانی دا عینوانی « نهقانهندی » بو
اوفیسهره خویندهوارهکان بو ، اوفیسهره نه خویندهوارهکان
بیان نهوونن « آغا » .

نهمه نیگاری هندی له دیله فروگوانه کانی شهلمانه که له فروکخانه یی ایتالیا دا به دیل گیراون .

شو روزی شهاده تمامه مان
وهرگرت ، له ناور دهررازی
دهبستانه گدا حاجی قهله ندرم
تووش بوو ، دهسی به له سپان
خسته سر شام و وونی :

— رو — له ، پیروز بایت
تهکم که به کعبین دهرچویت .
ایستای که بشتت که « مهن
— بهره زه بهره .

ایواران له پیش شه ودا که
بهره لایمان بکرت ، له جهوشی
دهبستانه گدا دوو ریزه رایان
شه وستاندین . فهرمانی
روژانهی دهبستانه که ، ته گهر
بیوا به ، بیوان ته خویندیه وه .
له باش شهوه سه جار « بادشام
چوق یاشا » مان ته کرد ، انجابه

قوماندی « ساغه - دون ا » ، « عرش ا » ی مسته فاقه ندی
روومان ته کرده دهررازی دهبستان بو دهر وه .

لهم آینه دا فهرمانی روزانه شه بوو مسته فاقه ندی بی
خویندیه وه ، بهلام مسته فاقه ندی ، هه همیشه حاجی
قهله ندری له تهکا بو ، بهوی ته خویندیه وه . له گهل
تهمه شا ، مسته فاقه هوان که فیرکردنی خووی چاک و
که شانده وهی سروشقی شاگرده کانی له شه سودا بو ،
جهدی ایواران به بیویستی ته زانی که چند ووتنه بی
بو آموزگاریمان . نهمه وینه بیکه له آموزگاربه
ره هوانیه کانی ، به زمانی تورکانهی گهرکوک .

— بوش دورماون ، او خووبین . ده قیش ،
یاز ، اوخوو ، یاز . نهما ، آخ ، نهیم ؟ سز مهنی
دینله مه سز ، سز آدم اوله سز . سز وودهن ته که ،
شوق ، زله ، شه به لایخ پاره ایتمری ، سز وودهن
یلمه م ، نیجه ایدم ؟

مسته فاقه ره هوان له باش ایتمش چند سالیکی که
گرت و بهند (۱) و آموزگاریی شاگرده بهد به حته کانی

(۱) گرت و بهند = ضبط ورط

« مه کته بی روشدهی عهسکه ربهی سلیمانی » ی له
تهستوی نه زانیدا ما و ته وه . له یهکی لهم سالانه دا سر
به رشتی دهبستانه که وا بریار نه دا که ههر شا گردی له
« ایتیحانی خسووسی » دا « ۱ » له ههر دهرزیکا سفر
وهر بگری ، بهرام بهر بهوه به پینج دار « حهسیر
مه بیان » « ۲ » بگری

چهند روزی بو ، ایتیحانی خسووسی کرا بو ؛
ایوار بیکیان له باش ریز بوونی مالهکان مسته فاقه ندی
دینه پبشه وه ، عزیز چارهش « ۳ » به ده فتهری
فهرمانی روزانه وه به شویندیه وه ، له دواي ته واینشه وه

(۱) ایتیحانی خسووسی شه و ایتیحانه بو که له
ناوه راستی سالدا ته کرا . هندی سال دوو ایتیحانی
تایه تی تیدا ته کرا .

(۲) سزای حهسیر مه بیان ایواران ، که شاگرده کان
کو ته کرانه وه بو آیینی درودی پادشایی ، ته کرا ،
به چهشی که لهم گیرانه وه بهدا شه بیئ .

(۳) عزیز چارهش دهر گوانی تهمه کداری
دهبستانه که بو .

پيداشانی رووسییه : سه‌رازه‌گانی رووس تا‌انکیک چاک
ته‌که‌نه‌وه له نارچه‌ی نیومه‌روی روزا‌وای ده‌شته‌که‌دا .

گهریم بوریزه‌ن به‌ه‌سبریک و به‌ک دوو
تووله‌ه‌ناره‌وه . مسته‌فاره‌هوان له‌می ته‌وه‌ستی ،
به‌په‌روشه‌وه به‌م لار ته‌ولادا چاو ته‌گیری ،
وه چاو ته‌برشته‌ده‌روازه‌ی ده‌بستانه‌که ،
ته‌مه‌خوابه ، حاجی قه‌له‌نده‌ر له‌کو‌نی‌که‌وه
په‌یا بیی ، فه‌رمانه‌که‌ی بو پخو‌یینه‌وه . به‌لام
بو به‌د به‌ختی ، حاجی قه‌له‌نده‌ر ته‌رزی دری
بو ، بی‌چوو بو . له‌م ده‌مه‌دا گهریم
بوریزه‌ن سه‌سیره‌که‌راه‌خاو دوو تووله‌که‌ی
لاوه‌دا نه‌ی .

کاته‌که‌کاتی چاو‌ه‌روانی نه‌بو ، مسته‌فاره‌هوان
کاجار ده‌قه‌ره‌که‌له‌ده‌س عسه‌زیز چاو‌ه‌ش
وه‌ر ته‌گری و ده‌س ته‌کا به‌خو‌یینه‌وه‌ی .
فه‌رمانه‌که‌تی‌دا نووسرا‌بو که « عبدالعزیز
ته‌قه‌ندی له‌به‌ر ته‌وه‌که‌له‌نو ده‌رزا سفری
وه‌ر گرتووه ، به‌چل و پینچ دار سزای
ته‌دری . ته‌م سزایه‌بو په‌ندی گشتی ته‌بی
پیش سزای ته‌و شاگردانه‌بکوی که‌له
یه‌ک دوو ده‌رزا سفریان وه‌ر گرتووه » .

مسته‌فاره‌ندی زانا سه‌ر و گو‌یلا‌کی ووشه‌کان شل
کوت ته‌کا ، وه‌له‌بان‌ی « عبدالعزیز ته‌قه‌ندی » ،
« عبدالله عزیز ته‌قه‌ندی » ته‌خو‌یینه‌وه . وه‌به‌ناخیری
گانی ، که‌لی ته‌یینه‌وه ، دا ته‌نه‌وی ، شوولی هه‌ل
ته‌گری و روو ته‌کاته « عبدالله » ناوی سه‌ر له‌و
پوله ، که‌ناوی فیر بو‌بوو ، ته‌لی :

— چخ عه‌بدوللا فه‌ندی .

— عه‌بدوللا ده‌س به‌جی ره‌نسگی زه‌رد هه‌ل
ته‌گه‌ری ، ته‌لی :

— ته‌فه‌نگم ، من نیم .

— چخ دی بیرم .

— ته‌فه‌نگم ، به‌خوا ، من نیم .

— عه‌زیز چاووش ! یازن او‌یزنی به‌ره .

عه‌زیز چاووش و گهریم بوریزه‌ن په‌لاماری منالی
تاپه‌ن ته‌دن و به‌زور له‌په‌و روو له‌سه‌ر سه‌سیره‌که

رای ته‌خه‌ن . په‌کیان له‌م سه‌ره‌وه هه‌ر دوو بازووی
مناله‌که‌هه‌ل ته‌گیرنه‌وه و هه‌ر دوو مه‌چه‌کی ته‌گری و
توند توند ته‌یان نووسی به‌بشپه‌وه ، نه‌وی تریات
هه‌ر دوو بی مناله‌که‌ته‌نووسی به‌په‌که‌وه و توند
ته‌یان گری . انجا مسته‌فاره‌هوان دینه‌لاوه و ده‌س
ته‌کا به‌شوول کیشان به‌ته‌ریزه‌یا . منال ه‌او‌ار
ته‌کا :

— ته‌فه‌نگی ، هه‌ی هاوار ، من نیم .

سوودی نابی ، مسته‌فاره‌هوان له‌گه‌ل دار ژماردن
خه‌رکه ، ته‌بی چل و پینچه‌ته‌واو بکا . منالی به‌سه‌زمان
هه‌تا نووزی لی ته‌بری ، هاوار ته‌کا :

— هه‌ی هاوار ، من نیم ! بو خانی خوا ،

من نیم ! به‌خوا من نیم . . . . . من نیم . . . . . من

نیم . . . . . من نیم . . . . . من نیم . . . . . من

نیم . . . . . من نیم . . . . . من نیم . . . . . من

عبدالعزیز خاوه‌ن سزاش که‌له‌ناو ریزی مناله‌کانا
وه‌ستاره ، چونکه‌منال ته‌بی ، هه‌ر له‌سه‌ری

من نیم ، ههزیز چاووهش ، یاترنف ، ههباوار ،
من --- نیم -- من -- ثم - ثم - ثم ---

بو بهیانی باوکی پزیشکی دینته سر ، نیورهو ،
انجا چاوی نهکانهوه ، بهره بهره قسه بو دایک و باوکی
ههکا . دلخوشی ههدهنهوه ، دیاری و مباری بو
نهکرن ، وه پپی نهلین که ایتر نای نیرنهوه مهکنهه ،
ایتر مستهفانهندی ناتوانی لی بدا .

باوک و کس و کاری عهبدولهزیز له لایسهکوه به
دیاری و پارانهوه باوکی عهبدوللا و عهبدوللا خوشنوو
نهکن ، له لاییکی نریشهوه له نهشرانی سلجانی تکاکار
نهیره له لای فرماندهری سپایی شاره که ، که
« سزا که منالی کیشاویهینی ، نهسه قزایکه و بروه .
ایتر خوا ههل ناگری منالیکی نریش بهو مهروه به
پپی » . له پاشی بهلینی فرماندهرهکه عهبدولهزیز
نهکههرپتهوه مهکنهه . قهزای دیزه دابوی له
کوزه .

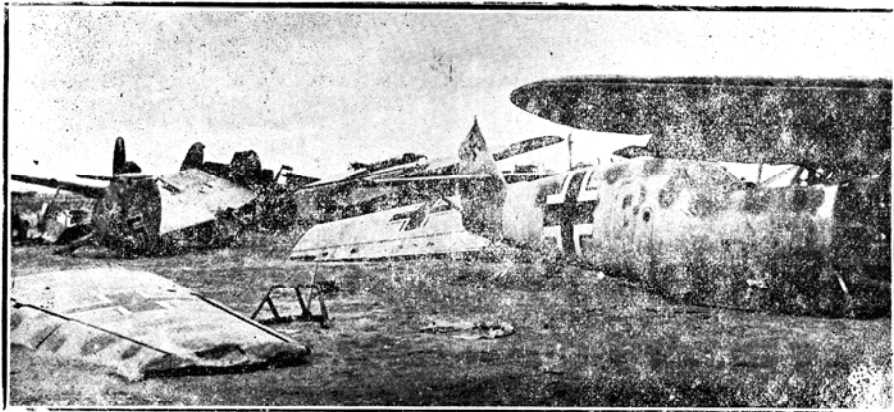

کارهوه نهحهههسی ، دله کونیی ترووشی نهیی ، ههموو
هستی وهک یینی آو دینته له رزین ، دانی دهس نهکا
به چوقه چوق ، بهر چاوی تاریک نهیی ، ایتر
قزانی چی پکا

که چل و پینچ داره تهواو نهیی ، کهک کارهکان
عهبدوللا ههناسه سارد راست نهکانهوه و به ههر
دووکیان نهی گرن که نهگوری . لهم کادته منالهکان
له زاره ترهک بووبون ، ههندیکیان سووری عهبدوللا
نهگرن که بیی دهن به کولی کهریم بورزهنا و
بیی به نهوه مالهوه ، بهلام بهتی زوریان ههر له
پیش نهوانهوه روو نهکانه دهروازه که ، عهبدولهزیز
لهگهل نهمانه دا .

عهبدولهزیز سا ههر چونی بی ، نهگانه مالهوه و
سهر وسر لی نهکوی ، تاییکی قورس دای نهگری .
شهو ههموو شهو نهبزرگینی :

— عهبدولهزیز ، عهبدوللاعهزیز ، عهبدوللا ،
نهفنهگم من نیم ، چخ دی پیرم ، نهفنهگم به خوا

فروکهکانی بهریتانیا بهراستی له فروکهخانهکانی دژمندا فروکهکانی دژمنان چاک کوکاوتهوه .
نیرووهکانی بهریتانی لهپیش کهوتهکهی دوانی یاندا له ایٹالیادا به سهدها فروکهی نازی یان دوزبوهتهوه له
فروکهخانهکانی اندا که ووردوخاش کراپون به بومبای بهریتانی . لهم وینههیدا بهکی له فروکهخانهکانی ایٹالیا نهیین
لهکانی داگیر کراپا لهلاین بهریتانییانهکانهوه ، گهلی فروکهی نهلمانی ووردوخاش کراوی تیدا کهوتوهه .

ووردبو نهوهی جیهان له دژواریدگانی جیهان..

نهوهی پیاوړیگی آسای چاوه روانیتی

بهغه لهی جولیان س « هکلی »

وه رگری : شیخ مس شیخ معروف

عونسوره گزنگانه بدوزینه وه که خوارده مینی دروست نهکن ، وه که به بناغهی تن دروستی و مانوه دانترین . وه توانان که نسبه تیکي زالستی بو خوارده مینی دابین نه گهر هات و نهو دانیشتوانه مان دهرانی که هم نسبه نه مان دس ناکوی (نهوانی ژماره مان گه بشتوته سه پک ، یان چواربه که له دانیشتووه کانی نه مریکا ، یان بهریتانیا) .

هر بهوریکه خوی نه توانین نهو عونسورانه بزاین که نهو خاکه آتاجی پی هسه به بو پی گه یاندن دسکه تیکي چاک . هر وه ها ناوه نده خیراکانی گراسته وه و بهش کردنه ریکه که یاریه نه وه مان نه دا که نهو برسه تیه روونه دا که هیشتا به سد هزاران له دانیشتوان نه کوژی ، وه پینه میکا تیکه تازه کانی کلاکی ته واو کردن پی گه یاندنه کانی کشت و کال و زه ریایمان نه گرن .

نه گهر ریکي ییکی ومان چی به چی کرد که له ریکي نهو به خویو کردنه ایستا بچی که بلاو بو نهوه ، نهو وهخته بهش کردنی خوارده مینی به آتاجیه وه بهنده ، نهوه کو نهیا به توانی کرینه وه بهند پی .

نه خوشی پاراستن و چاره کردن

به کم شت که بو پیاوی آسای چی به چی بکین خواردنیکي نه وای چاک . له پاش نهوه ، انجیا پاراستنیه له نه خوشی . هم پاراسته نه واینه ، چونکه هیشتا له پیش مانوه هه ندی نه خوشی هه به وه کو نه نفلوانزه و لریزی نا ایستا نه زاراون . له موه پیش زانیاریکی زورمان له لایه اوله و دق و لریزو تاو گرانته و گه له نه خوشی تره وه بلاو کرده وه . وه هه ندی

له پاش نهوه که جیهانی « دسست نهخته کاره وه » ی کوپ تیک درا ، وه له پاش نهوه که رقه به ریکه نه خراوه کان روخیران ، ایستا لهو رایه نازانه پرسین که چی کونه کان نه گز نهوه ، وه لهو ریکه به نازانهش پرسین که ژیا تیکي تازه بو مروف دیننه بوون .

ایه بهلهی نهوه ناده پین که به ووردی داوی گزنگی هم ریکه بکین ، به لام ایه نه لین که به بگری دهره وهی دسی کردوه به دروست بوون و دهره کون ، وه بناغهی هم ریکه پستی (جیل) آبنده که « پستی پیاوی آسایه » ، یان پستی مروکی یکی گشتی نهوتویه که هم گینه نه گز نهوه .

وه پیری به که گزنی گیتی دسی پی کردوه ، له گهل نهو هسه موو رخته بیکه نیناویانه شدا که لی گراوه و هیشتا هر لی نه گیری ، هم پیره ایستا دسی کردوه به زال بوون به سر پیری نه ته وه کاند ، وه هیچ شیک نه که مانای آشتی له خوش راواردن جیا بکاته وه .

انجیا « پستی پیاوی آسای » له سه بناغهی هه ندی هیوای تازه دسی کرد به دهره کون ، وه مروف تی گه پشتن که ایه نه توانین به هوی زانست و پیشه سازیه کانه وه به کم جار له دیریکدا تهختی (مستوی) ییکی چاک کی زیان بو هه موو دانیشتووه کانی گیتی دایم زربین وه هم تهخته نای به رزی ، به لکو نه پی به چه شیکي وای که باوه ری پی بگری .

نه واده مینی « بناغی نه دروستی » :

با ایستا بهله بدین که هم راستیه له گهل به بیک له بناغه کانی ژیا مانا به راورد بکین ، یان خوارده مینی . هم بشته دا توانان که نوخته جار له دیریکدا نهو

سهر بازی نهلمان له پشت نله درکاره کانی په کی له چادرگا به ندپه کانی بهرینانپوه وه ستاون ، له اینالادا .

کارنامه به همپسان پیوستی ریک خستیکی وورد
بیشان نهاد بو بدی هتانی هم هموو کارانه
همپسان بیسکاری به کومه لیش ره ننگه لا بری و
نوخ گرانیش سووک بگری ، به هوی جی به جی
کردنی پلا به های نازه .
که واپو بو هوموی هم کارنامه سهر بگری ، اهی
همروه زبکی جیهان بهرهم بینین .

ژباړه و چاک مرکردنی

سروف نیا به خواردن نازی ، به لکو شتی تریش
همپه که ایستا دمی ایسه ندراره ، نه هومیش لای
ژرپه ، وه بو هممش فیرکردن و خوینده واری دهرمانی
همره باشه تی .

لده وله نه پیش کونووه کاف بوینه بهرینانیا ،
نه توانی که بو همووکه سیک سنووریکې پاشی خویندن
دانی ، پانی چوونه قوتابخانه وه تا همنی شانزه سالی ، له
پاشا به لای که مه وه دوو سال به شهو خویندن ، بیجگه
له وه ابعش نه توانین هموو آسانی بیکیان پیش کش
بگین و بو هره چاک فیرین زور کوششیان بو بگین .
نه بی همل بدین به لاه کاف که هر له سهر
خویندن و فراژی پیران برون ، له دهره وه
کاره کانیان ، به هوی کومه له هاره بو لیکولپته وه و
موازه ره و شتی تر له گه لی ریگای تروه . ههره ها

جاریش توا نیومانه دهرمانیان بو
بدوزینه وه ، که جارچار هم
نه خوشبانه نامیان (بهوینه ، گرانه نی
وآوله له بهرینانادا) یان کزبوونی
نه خوشی وه کو (دهق) .

تهو دهرمانه بزیشکانه
توانیوانه گتی له نیوهی نه خوشی
رزگار بگن ، هر وه ها گه لی
نه نجای چاکیش له به کار هینانی
(علم النفس) هوه بو چاره کردنی
گه لی باری ژبری په یاد اووه .

انجا به دهرمان و دهرخواردی
تهن دروستی بو هر متالیک که
له دیک نه بی ، نه توانین فراژی بکی

ته و او و تهن دروستی بکی چاک آماده بگین ، که هه
له هومیش هر بهشی هم له منالان بهرینان نه کوت .

خان و لاگان

گوربیکلی زور

له پاش هوانهش دزوری خانوو دیت . باپری
تهو راسته آسانه وهرست کهرانه بگه نه وه که دبریک
بومانی نه لی ، نه هومش نه وه به که بشی زوری دانشتوی
جیهان جاروان و ایستایش هیشتا له جیگای ته ننگ و
ناریک و بدی وادا دانه نیشن که به کله کی تهن
دروستی ناین . وه تا ایستا هندی کولیت له ایرلنده و
ایسکو تله نده دا نه بینن که هیچ پنجه هری تیا نه ،
ههره ها گیان داربکی پیشی زوریش له هموو
ده وله کانی گسیتیدا هه به و بلاو نه پته وه .

کره سهی خانوی نازه ریگا نازه کان له گه ل
پی که یاندیک زوردا یاربهی گوربکی هم باره نه دن .
ایستا نه توانین به کومهل خانوی دروستی وا دانه زربین
که هموو تهو پیوستا نه شی تیا و هموو کسی به
آسانی بتوانی بگری ، که هه نا ایستا هر پاره داره کان
بوویانه و کربویانه . ههره ها نه توانین بو هموو
که سیک سنوریکې آوری (اقتصادی) شدا بینین .
کارنامه کی (بیشر دج) هانان نهاد که دمس بدینه
کلرک که پی نه لین « زانی کومه لایه نی » ، وه هم

دبانهت به خیر

دبانهت به خیر دبانهت به خیر ،
 چاروون کوره و فینکی دلانی ،
 چپروکه کانت پهندی لوقانه ،
 چرای زانستی مهل کراپه وه ،
 به راستی دنگی تازهی کتی به ،
 سه رج اوی خوشیاب زیابه وه
 دبانهت به خیر دبانهت به خیر ،
 دنگی گیتی نوی دبانهت به خیر ،
 هیوای ژبانی تازهی خومانی .
 ری پیشان دهری دوا که وتووانه
 خونچهی دلی گشت پی گه شاپه وه .
 بلاو کوره وی ووشه ی په تی به
 هه زاران گری دل کراپه وه .
 دنگی کتی نوی دبانهت به خیر .

شیخ احمدی شیخ غنی

بهی سوود شتبان بدریتی ، وه کو چون لهم چه سنگه دا
 خوارده مه نیمان بهش کرد ، چونکه نه بینن که
 خوارده مه نی نه بی به پی پیوستی دابهش بگری نه وه کو
 به پی نه سووده که فلاحه کان و بازرگانه کان
 نه یانه وی .

که وایو هر گیز ناتوانین له سته می گرانی شتوه که
 رزگار بین تا کو پلانیکی گیتی گر دانه بین بو
 ریک خستی مال و بازرگانی ، وه بو چا و دهری
 که ره سته خاوه کان .

ترس

با رهل کرلک سپین

بهر جوړه نه بینن که هیوای تازه ترسی تازهی
 لپوه نه وه شته وه - ترسیکی وا که نه وه کو نه توانین
 لهم که لک سین بین ، وه له گهل نه وه شدا نه توانین
 ده می بدینی و هیوای سر که و تیشی تپاهه به نه گهر
 آمانجه که مان هر به ته نا سوودی پیاوی آسای نی .
 وه سدهی تازه له گهل باردا سده بیکی نا ونجی
 نه بی . نه گهر هموو تیکوشنه کاتمان بو فره کردنی
 زور پیوسته کانی گیتی بی ، داهینان و پارچه بی که له
 هونه ری بنا کردن ، یان هه نده سه وه کو له سده کانی
 پیشوودا رویداده ایمه نای . بینن . بهلام نه گهر
 توانیمان له هموو جیگایکدا ، دروستی و فر کردن و
 پیوسته کان و هه له کانی زیان بو پیاوی آسای آماده
 بکین ، نه وه دمه دهر نه که وی که ایمه بناغدیکی
 زور سهخت و چاگان بو پشته که می ابستا دامه زرا -
 ندوه ، یانی ، « بشتیکی فرمانی مروکی » .

چهند روژیک نه دین به هموو که سیک که له و چهند
 روژدها تپاچه سینه وه ، وه گه شتی هه رزانی شی بو ریک
 نه خزی که تاسه ی بشکی .
 بیجگه له وه نه بی بناغدیکی خوینده واریش بو
 ژبان دابه زرنین .

هیوا

له را سنیرا چی هر .

به جوریکی تر نه توانین زور چاک بر له گیتی بیکی
 واکه بته وه که هموو که سیک نه وه ندهی خوارده مه نی
 ده می بگری که بهشی بکا ، وه له پیشه وه هه لی
 زوره به که چاک به هیز بی ، له نا نوویکی دروستی وادا
 دانه نیشی که روانکی و هه سانه وه و جوانی زور تپا به ،
 وه زانستی آوری (اقتصادی) و خویندیکی باشی
 نه بی به توشه وه و هه لیشی هه به بو به کار هینانی زبری و
 زیره کی خوی ، هه روه ها کانی بو شی و هه سانه ره می هه به .
 نا نه وه به هیوای گیتی تازه ، بهلام له بهر گه لی
 سونه « سبب » آسان نه که نه ام هیوایه بگری به
 راستی . له گیتی دا زور جیگای دوا که وتو هه به که
 نه مانه هندی بشتیان « جیل » نه وی تپا بگه نه
 نه م نه ختی مروکیه . وه هه تا له ناو ده وله ته پیش
 که و تووه کانی شدا نه م کارنامه به ، به کیشانی پلانیکی
 وورد و ریکی بیکی سهخت و هه روه زبکی گشتی نه بی
 له ناو ده وله ته کانی گیتی دا نایه ته دی . به وینه له
 بهر تپا دا ناتوانی « پیاوی آسای » راده بیکی
 باش یاریده ی ژبانی بدری تا تماشای بهش کردنی پاره و
 سهر مایه ی حکومت نه کری ، یان له لاییکی تره وه

آل ، شهوه ، مامان

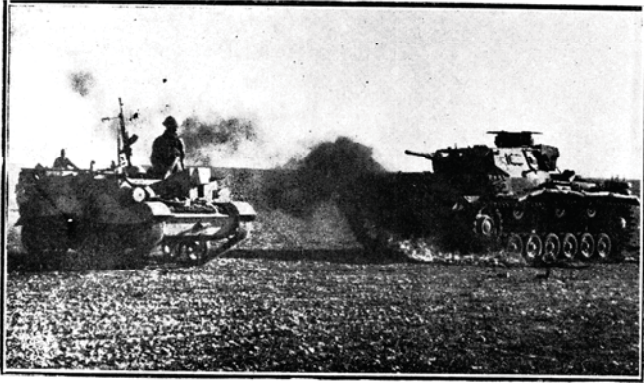
برقرمی ککره شیر

شه یاتینه زور له ده رزی و سوژن نه ترسی ، ناویری ده ست بدا له شهوه که شوژنی بیوه بیت . له بهر نه مه چند ده رزی بیک نه بی بدری له به خهی ژنه و چند سوژنیکیش بدری له قومانی منداله که ..

دیتوه بیرم که منال بوم ، دراوسی بیگان به شهو کچیکی بوو و نه م (خانونی) مامانان بو هینا بو ، نیش له ده ختی بوونی کچه کدا لهوی بوم ، دیم (خانونی) ده سقی کرد به کیرقابسا جه قویکی ده سک ره شی بون بیازوای ده ر هینا بو نه مووست ناوکی مناله کی پیواو انجا به چه قوکه بری وگری دا ، وه بهو ده سته بیس و خونیاوبه یی ده سی هینا به چروچاوی مناله کدا و له پاش نه وه که لوت و گویچیکی راکیشا ، نه موسیقی کرد به ده سی مناله کدا و توند مه لاشووی هه لدا به وه . دیم هه ر نهو ده مه مناله که له لوونی خوین هانه خواره وه وشین و مور هه ل گهرا و نووزی برا ، جا بو به یانی سردو ووتیان دا خه کم شهوه گرتی !

وا بزانه م ایشک گرتی ههوت روژه بو نه وه به که نه گه ر چه قو و په بجه میکروباوی مامانه که کاری کردیت سه ره تای ده ر نه که ویت ، جایازگار بوونی دابک و مناله ، یا به کیکان ، وه یاخو به کار تی کردنی (چه قوو خانونی) هه ر دوو کبان به جاری (شهوه و آل گرتن) روو نه دا داخی گرانم .

مامانیک هه بو ناوی (خانونی) بو چه قویچیکی برقلشی میکروباوی ناووک بری هه بو . به لام هه ر وه ک پزیشکیکی خاوه ن نه جره به ناوی په بدا کرد بو ، که نه یان برده سه ر منال بوونی هه رچ ژنیک ، بو نه وه که کس په ی بهونه با ، له پیش هه موو شتیکدا بو ایشک گره کان باسی چونیه تی (آل و شهوه) ی نه کیرابه وه نه جا قه ده غه ی ناوه نیاتانی نه کرد ، نه ی ووت : « م دووانه دووژنه شه یانن و به کیکان ناوی « آل » ، هه یچ مندالی ناییت ، نهوی تریان ناوی « شهوه » به ، نه ویش هه ر منالیکه نه بی ، بو ی ناییتی . جا نه م آل هه رچ ژنه موسلمانیک که منالی نه ییت خدوی نه گه یینته لای و هه ر که هه لی ده س کهوت نه چینه ناو زگه وه و ده ست نه کا به پارچه پارچه کردنی منالدا نی نهو ژنه به سه زمانه هه تا نه ی کوژی . به مه نه لین « آل برد به وه » . وه نهوی تریشیان له ده ختی هه ل کهوتنا خوی نه گه یینته مناله گه نه یگوشی و شین و موری نه کاهه وه و نه ی پسینی ، وه به مهش نه لین « شهوه گرتی » . وه له بهر نه مه که نه م دوو مه لموونه هه لسان ده ست نه کهوی ههوت شهوو روژ ایشکی نه م ژنه زه یستانه و مناله پیویسته ، چونکه نه وانه هه تا ههوت شهو چاوه روانی هه ل نه ین و که بو یان نه لوا بزانه نه ین و ایتر نه روون ... نه م

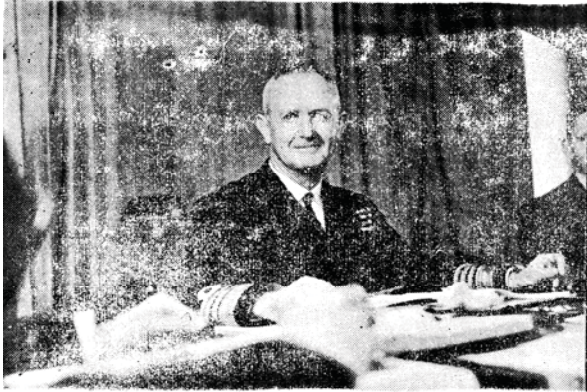
هه ل گری توپیکی برینی بهریشانی به نه نشت ناسکیکی گرتی بهر بووی نه له ماندا رائه بووری له ده سقی ای تالادا .

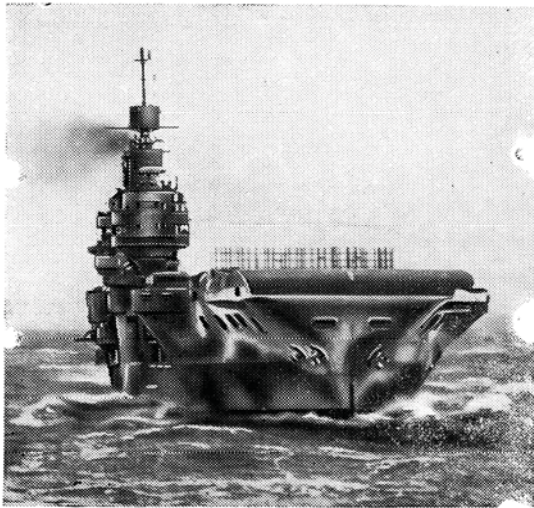
کشتی گمله خورتته کھی بهریتانی

به کم دست داره له بیروزی

هاوپه پمانه کاندای به سه ر پیشانی ته وهره
ستم کاردا

ئه مه نیکاری سر « ئندر و کینگهام » که ، فرماندهی
کشتی که شتی گمله کی بهریتانیه .
هم ئه میراله که فرماندهی که شتی گمله کی بهریتانی بو
له زریای نا وه راستدا سووریکه هره گهره ی نواند له پاک
کردنه و ی نیروه کانی زریایی ته وه ره دا کله زریای نا وه راستدا
بون . وه به سایه فرماندهی و هونه ره وه له هر سه
کشتی بیکی ته وهره که بو گواسته وه ی ته و نیروو تفاقه جه نگیانه
به کار ئه هیران که بو رومیل ته چون ، که شتی بیکیان نو قرم کراوه

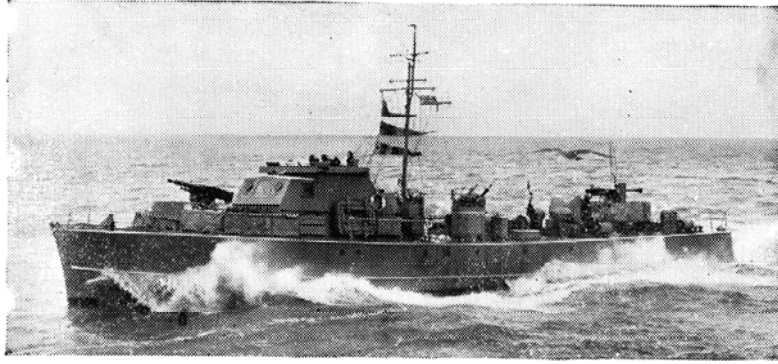
ئه مه نیکاری فرو که هل گریکی بهریتانیه که نادی « ایندو
میتیل » و بارگه کی ۲۲,۰۰۰ تونه . وه خیراییکی له
سه طایکا ۳۲ گری به و ۱۶ تونی به سه وهره دابه ستراوه که له
بیوانی هره گزی دان .

به یک له قسه کار بگه ره کان ، « بهرز
دهستی زریایی زمانی بردنه و ی بیروزی
جه نگیه » به . ئه مه راستی بیکی روودا وه که
جه نگیه گه وهره کان و قه و ماوه کانی پیشوو
دهریان خستوووه . جه نگی گه وهره ی پیشوو
راستی ئه مه قسه به ی ده رخست ، وه کشتی
گمله ی زوررداری بهریتانی به کم هو بو که
بهریتانیا و هاوپه پمانه کانی به وسایه به وه توانیان
ته و جه نگیه بهرته وه . له جه نگیه جه پان
گره ی دووه پیشدا هه موو ته و سووره
گرنگه ئه زانن که ، کشتی گمله
زورداره کی بهریتانی له قه و ماوه کانی پیشوو ی
ئه مه جه نگیه دا نواندیان . شه ره گه وهره کی
بهریتانیا تیا سه رگوت و به سه ر نیروه کانی
بهزی و هه وایی هیتله رد ازال بوو ، کشتی
گمله کی بهریتانی له شه ره دا تاویکی زور
گه وهره ی هه بو ، چونکه ئه گهر هیتله ر
کشتی گمله کی گه وهره ی پیوا به ، نه بیتوانی
میلونه ها له پیواوه کانی بگوزینه وه بو
دورگه کانی بهریتانیا ، وه له وه مخته شدا
نیروه کانی بهریتانی زه ماره بیکی کم بوون و
ته و او آماده ش نه بون . هه میسان باری
شه ره کی باکووری ئه فهر بکا و دابه زانده
گه وهره کی ، هه موو کس دانی پیوا وه که
هونه ری هه ره گه وهره بو بو کشتی گمله کی
بهریتانی که ، نیروه کانی بهریتانی و
ئه مه ریکی توانیان پیواو تفاقه یکی زور

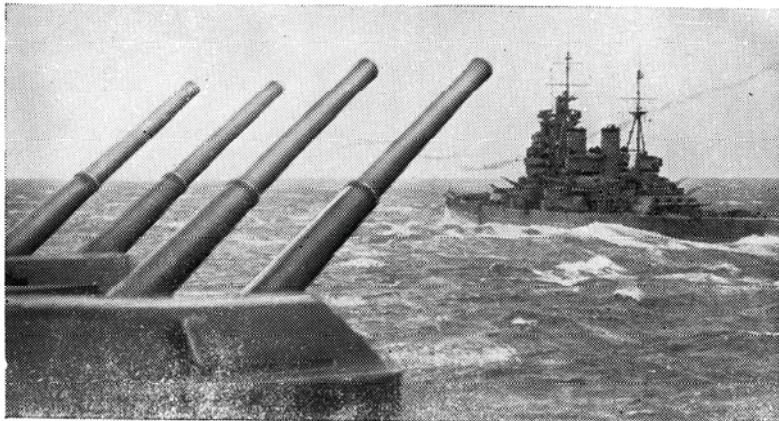
تعمیراتی بو روسیه به دیگهی زریای باکوورو کوری
 قارسدا ، له گهل هو هموو تزکزه گهوانه‌دا که
 نووش هه‌بون له زیر زریا و فروککانه‌کانی نه‌وره‌وه .
 دیریک نووسه‌کانی هم چه‌نگه کشتی گه‌له‌کی بریتانی
 له سهر پاری هو کارانه‌وه دا نه‌ین که ، پیشانی
 دیوکرائی به‌هوبه‌وه پیروز بوون به سهر پیشانی
 نه‌وره‌دا هم چه‌نگه‌دا .

(***)

په‌خیزه‌وه بو مه‌یسانه‌کانی میسرو لیباو نورا بلوس و
 تونس . وه دووباره هم ارض له شه‌ره‌کی سه‌قه‌به و
 ای‌تالیای ایستادا رووبداوه ، چونکه کشتی گه‌له‌کی
 بریتانی ده‌سیکی هه‌ره دریزی هه‌بو له هموو هم شه‌ره
 گرنگانو و پیروزی هه‌بو به‌انه‌کاندا . هه‌روه‌ها کشتی
 گه‌له‌کی بریتانی سووریکی گه‌وره‌ی هه‌ه له گورینی
 باری چه‌نگی روسیه و هو کله‌که به‌رزانه‌دا که
 ناشادینه‌وه برینی بون له گه‌یاندنی یاره‌کانی بریتانی و

همه‌ نیگاری یکی له زه‌وره‌قه چه‌رخه‌چه‌خیراکانی بریتانیه که شه‌پولی زریا‌ه بری و له شوین هو کارواناهی
 دژمن نه‌گه‌ری، که به سووری زریا‌ه‌ری فره‌سه‌دا نه‌خولینه‌وه . هم زه‌وره‌قه بریتانیا بیانه زوریان له‌وکه شتای دژمن
 نوقوم کرد و وه که زیون له بارگهی به‌رخ و گران با ' وه هم زه‌وره‌قه پرچه‌کانی بریتانی به‌رامبه‌ر به زه‌وره‌قه
 نوپید هه‌و پرزه‌کانی و نازی‌دروست کراون که نه‌له‌سه‌کان بو پارزگاری کاروانه‌کانیان همیان نین .

هم نیگاری سه‌روه‌دا که شتیه چه‌نگه خورته‌کی بریتانی نه‌یتری که ناوی (مه‌لیک جورجی پینجهم) ،
 وه بارگه‌کی ۳۵۰۰۰ تونه ، هم نیگاره له سهر پشتی فروکه ههل گریکوه گپراوه .

نامه نیگاری کومه لیک له دستروبه رهگانی پورتانیه که له مانه ورمه بیکی زریابیدا بینراون ، دستروبه رهگانی پورتانی وکو له مو پیش بو ، ابستایش ده سبکی گوره یان همه له توونا کردنی ژبر زریاکانی دژمنداو له شه ره زریابیه گاندا له گهل نیروگانی زریابی ته وهره دا .

نامه بهلمیکی نهمه ریکی به ، توپیکی فروگه شکن به سه ره وه ، دانراوه بو پاسه وانای کاروانه گانی زهریابی .

روژ ههلاتناسه گهواره کانی اینگیلیزی

سیرجان مالکومل

روژ ههلاتناس و میژو نویسی به ناوبانگ

له « روزگارنو ، ج - ۲ - ژماره - ۳ » وه .

وه رگری : هورنی موکوبانی

ئهمه وینه بیکی ، سیرجان مالکومل ی روزههلات ناسی ، به ناو بانگسه .

وه رابطه ی بازرگانی نیوانی ههردولا نوسندترو راگیراو تربسکات . له ۱۶ مانگی تشرینی دوهم سالی ۱۸۰۰ میلادی دا مالکومل و هاورینگ ایانی گه بشته ایراث ، له پاش چند روزیک ورجانت دان ، چوو چسوی به فتح علی شای قاجار کوت ، و له گهل حاجی ابراهیم خانی شیرازی که له ودهمه دا صدی اعظم بو بهمانی بازرگانی و چه ندچی دیکه و سیاسی گری داو بهمانی بی مورکرد .

سیرجان ، مالکومل چورنه ایرانی زور پی خوش بو ،

سیرجان مالکومل کوری چواره مینی مالکومل بوو ، مانگی دوهمی سالی ۱۷۶۹ ی میلادی له گوندی بورن فووت له خاکی اوسکاتلنده له دایک بووه . له پاش ئهوه که مدرسه ی ابتدایی تهواوکرد ، له پایزی سالی ۱۷۸۲ ی میلادی دا ، چوو هندوستان له سالی ۱۷۹۱ دا له حیدرآباد له کومپانی هندی روزههلات ابشی ده کرد ، به دل گهرمی خه ربکی زمانی فارسی فیرون بوو ، چونکو زوری هه ووس له سه روو ، زور کمی بیچوو که به چاکی فیری فارسی بو وزور پاش قسه ی پیده کرد ، ونوسراوه فارسیه کانیشی ده کرده اینگیلیزی ، له فارسی دا واسه رکوت که ناو بانگی زانینی بلاو بو وه . مدبری کومپانی هندی روزههلات لورد کورن وایس ، سیرجان مالکوملی هتا کرده مترجی فارسی له سپی سپانی حیدرآباد دا .

سیرجان مالکومل چونکو نهوجوان و تازه بیسکه یشوو زرننگ و وشیارو امین و به کاربو ، ابش و کارو فرمانه کانی له لای کاربه دست و فرمان رهوانی اینگیلیز له هندوستاندا بهسند ده کران ، وه له نیوملت واهالیش دا به چااکو باشی ناو ده برا . مدبری گشتی کومپانی هیندی روزههلات له آره زوی ئهمه دا بو په کیکی ابش زانی به کلسک وشایان بهیرته ایران . له دوی پیره وهری و آگادار بو له زرنگی و وشیاروی ئهوه ، سیرجان مالکومل بهسندکراو بو ئهوه کاره گهواره هه لیز بردرا .

مه بهس لهو ناردنه ئهمه بو که پیاویکی تیگه یشوو امین و زرننگ بهچته ایران ، وه بتوانی له نیوانی اینکلهستان و ایران دا دوستی و پیوستی ربیک کورتن بگه بینه پایه پکی لهوه بترکه لهوه پیش هه بوو وه .

گهرم و شادمان بو ، نهونده دل بهستوی نهديانی
فارسی و زمانی فارسی بو و بهرزیکی وا خوری پیوه
گرئبو هیچ له بهرچاوی نهده گوت .

همو زانا و تیسگه بهشتووکان باوه ریان هینا بو کتیبکی
وا پرو ریک کورتوی تاریخی ایران که سیرجان مالکولم
نویسبو به نهوه ، بیجگه له و کسبکی دیکه به زمانی کی یانی
کتیبکی وا جوات و پری نه نویسبو نهوه . نه مه له
همو بو زانا کان آشکراپو که سیرجان مالکولم زمانی فارسی
زور باش زانیوه و له نه دیات و تاریخی ایران دا زور
چاگ سهر نه وتوو و به جوربکی شایان آگاداری
پیدا کرده وووه ، ههر له سهرتای لاوینی و جوانیه وه
له گهل شاعرو ووتار و تاریخ نویسی و وشه زانا کان و
نه دیبو ووشباره به ناوبانگه کان ایران آشنای و تیکلی و
دوستی پیدا کردوووه .

چاخک له هندوستان که به فرمان رهوای رای ده برارد
له باشان که گهراوه اینگلیزستان ، لاوه اینگلیزکانی
هان ده داو دلخوشی ده دانه وه که فیری فارسی بت و
بچنه ایران و دوستی و آشنایی یان له گه لا بکن و
مهربانان له نه کاتبین .

له نیو نهو لاوانی بو فیربونی زمانی ایرانی دلخوشی
دا بو نه وه بیکه مین یان ، روز هلات نمی به ناوبانگ
(سیر هیری رولنسوت) بو که له دوی بیست سال
دانشنی له ایران و هاتو چو کردنی نویسنده کان میخی
کیوی بیستونی خوینده وه و وهری گرت ، نیشاف
زانایانی گئی دا .

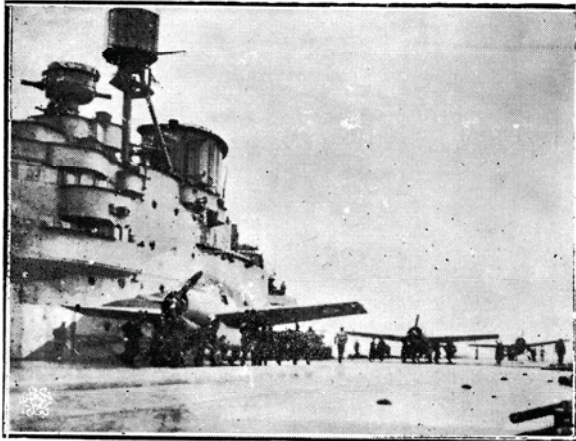
سه رماهی پتری سیرجان مالکولم بو نویسنی کتیبه -
کی ، شاهنامه ی فردوسی بو ، و به کتیبه کان : زینت
التواریخ و زبده التواریخ و تاریخی گوزیده و روضه
الصفاء و حبيب السیر و چند کتیبانی دیکه ریک خست و
پبکی هینا ، وه کتیبه که ی خوی پی گه یانده پایه ی
پیگه یانندن ، له کتیبه که بدا گه لیک له تانی بستان و
نیکارکانی نه وتاقه ، وه له شاعرو ملتی ایران دوواوه ،
به باخ و باخچه و سیوه و آرو ههراو کوشک و سهراو
تالارانی ایرانی دا ههل ووتوووه ، و به تاییه ی گه لیک
به قصری چل ستونی شاعری دا هه لاده ، که له
شاری سوباهان دروت کراره . و له و کتیبه دا باسی

له دوی نهو جاره چند جابکی دیکش هاتو چونی
ایرانی کردوووه . له باش ده سال هاتو چو کردنی بو
شارانی ایران ، گه لیک پیاوانی گه ووهی ایران له
سوپانی و سهردار له شکران و چهک دارو سلاح شوران و
زاناو تیگه بهشتوان و علما و شرایانی دیوووه و له گه لیان
هه ستاوه و دانشوو وه . له کتیبه ده ست نویسه کان
ایرانی کوا کسوتبکی زور گه ووهی پیگه نه ناوه . له
ههر لایکوه کتیبی ده ست نویسی تاریخی ایرانی ده ست
گوتبو کوی کرده وه ، له تاریخی ایران و تاریخی
پیرستانی ایرانی و تاریخی نهو هاو سا یاهی له گهل
ایراندا تیکه لادیان هه بو ، وه کو کتیبانی دیربکی
(نه بیری ، تاریخی الفی ، تاریخی وصفاء و روضه الصفاء ،
حبیب السیر ، مسالك المالك ، ظفرنامه ، احسن التواریخ
زبده التواریخ ، تاریخی عالم آرای عباسی ، تاریخی
رشیدی ، تاریخی نادری .) وه چند نسخه یکی زور
کونی فردوسی شاهنامه . نه وانه هه وو له موزه خانه ی
به ریتانادن .

سیرجان مالکولم که گهراوه اینگلیزستان ، له سالی
۱۸۱۵ ی . بلای دا تاریخی کی ایرانی له سه ده ی زور
دوره وه هه نا چاخی خوی به زمانی اینگلیزی نویسی وه
کردبه دوجلد له لندن له چاپی دا . نهو کتیبه نه قشه یکی
زلی ایرانی نه دابه ، بهرگی به کهم بیست لاپه ری
پیشه ننگه و سه سه دویست و دوو لاپه رشی بهرکیکه و
بهرگی دوهی خاوند سه سه دوو پنجا و ههوت لاپه ره به .
سیرجان مالکولم بو خوی ههر چند له نه مه لایکی
گه ووهی اینگلیزستانه به نویسنه وه و چاپ کردنی
تاریخی ایران پتر ناوبانگی کرد ، به و کتیبه هونه رو
زانای و لپی وه شاهنامه ی آشکراو و ریزوشایانی
پیوه ده رگوت .

گه لیک له زاناو تیگه بهشتووکانی به ریتانیا و
نه مریکا و کومه له پکی زلی زمانی اینگلیزی زان له
کتیبه به که لیکه گران پایه کی سیرجان مالکولم
سودمه ند بون .

به راستی سیرجان مالکولم بو ایران ، و ایران زمان
خدمه تیکی گه ووهی کردوووه . زور حزی له ملتی
ایران بو ، خوشی ده ویستن و به دوستی نه وان دل

فروگاه هل گری « هلستراس » له باش شهوه که له بهنده ربکی
 شاره بهک کرتووه کاندای چاک کرابه ، خراپه وه که لک .

بازرگانی و کرین و فروتن و
 کوتال و کهل و بهلی ایرانی
 کردووه . و به شهسپی ایرانی دا
 هه لگوتووه .

سیرجان مالکولم له چاخی
 هانوو چونی بو ایران له کهل
 زانایانی طایفه ی صوفیه گفتگوی
 کردووه . وه له کتیبه کی دا
 دورو دریز له باهری صوفیه کانی
 ایران دوواده . سالی ۱۸۰۰ ی
 له شاری کرماشان چاری به
 مجتهد محمد علی کهوت و له کهلیا
 بووه آشنا و دوست ، و له سهر
 بهوردو زانایی شه و پساوه ی
 که لیک باس کردووه ، له

علوم وهونه ری روزمهلات و روز آرا زور باش
 آگاداری په پدا کردبو . له هانوو چونه کاندای چاری
 به که لیک پیوانی گه وره و زاناو خاوند هونه ر و
 تیگه بشتووه ایرانیه کان کهوتبو، وه نه کیاندا هه ستاودا نیشتبو
 که لیک چنی سودمه ندی اپی وهر کرتبون . بو آتاری .
 ایران دست خستن ، و شاره زابونی و دست خستی
 تاریخی ایران و شارستانی ایرانیان و آثار ناسین یان
 که لیک دهمانی له کهل هاوشانه کان و له کهل
 شهوانی به زمانی اینگیلیزی آشنا بون، کاریکی زوری
 کردووه . وه که لیک روزی، بو به سهر بردووه .

سیرجان مالکولم له نیو کار به دهسته کانی هندی
 روزمهلات دا نیوی چاکه ی له باش خوی به یادگار
 به جی هیشتووه . له چاخی فرمان ره واپسی دا ، اپش و
 کاری چاک و امنیت و آسایشی له هیندوستاندا به
 جوریک نشان دا ، که هه موو اهالی هیندوستان
 مسلمان و هیندو به جاریک خوشیاب دویست .
 به یه کمین دوستی گه وره ی روزمهلات یان هیناوه ته
 ژماره وه .

بیره وهری ، مهربانی ، رهوش باشی ، به سندخویی

باهت رهوش و آینی صوفیه وه که لیک شاره زایی
 له و مجتهد وهرگر تووه . گومبیزی شبخی سمدی
 به ناو بانگ له شیراز تیک چوبو . سیرجان مالکولم
 نکلی له حاکی شیراز کرد به پاری شه دوستبان
 کرده وه ، له باش شه و لورد کرزون شه چاکه به و
 خدمته ی سیرجان مالکولمی له کتیبی خویدا نویسیوه
 وه سوپاسی کردووه .

سیرجان مالکولم سالی ۱۸۱۲ که گه راوه خاکی
 اینگیلستان ، له کهل سیروالتر سکوت شاعری به او
 بانگی اسکاتلند دیندی کردو بو به دوستی . وه ناسراوی
 له ته کا کرد . سالی ۱۸۱۵ ی میلادی کتیبه کی له
 لندن چاپ کراوه . به چاپ کردنی کتیبه که پتر ناو
 بانگی به ناو اینگیلستاندا بلار بو وه سالی
 ۱۸۱۶ ی میلادی له دانشگاهی اکسفورت دروشمی
 پایهی افتخاری (دوکتور قانون) ی له ربی زانینه وه و
 ماندوبونی یه وه ، به پاداشی شان و گه وره بی یه وه ی
 پیدرا .

سیرجان مالکولم سهر هات و پیگه بشترو زانای
 زور به به زرخگی گرانهای سده ی خوی بو . له هه موو

شعری رانجوری

که شاعریکی به ناور بانگی سدهی

رابوردوی هورامانه

نالهی دهرده دار بی آخ نمبو ؛
دهرونی عاشق بی داخ نمبو .

عاشق تا دمی جهفاش نمبو ،
بی جهفا همرگیز وهفاش نمبو .

گول جه گولستان بی خار نمبو ؛
بلبل جه عشقهش بزار نمبو .

تا مهجاز نمبو حقیق نمبو ؛
بی مهجاز حقیق ته حقیق نمبو .

لیونهی مهجنون بی له بل نمبو ،
کوه کنئی فهاد بی مهیل نمبو .

همر کسی عشقهش ره قیق نمبو ،
واسیل به تهریق حقیق نمبو .

گه مدهیش هیی رانجوری یه

قیلهم گورفتار ، دل بهی په نتت بییهن گورفتار .

هیجرانت بهی تهور و هم کردهن کار ،
ماتم ، بی دهنگم ، چون نخشی دیوار .

نه زوان یارانت جه نیت گهرو راز ،
نه من ده لیلی عهرز کورو نیاز ،

نه گوش نه زوان بشتهوو دهنگت ،
نه چم نورهش بین بوینو رهنگت .

نه سکو تا مه بو هه ناسهی سر دم ،
نه تو مه زانی به حالی دهر دم .

خهریکم بهی تهور جه نای سهخته وه ،
بهی ثالی بهد بهخت مهجنون رهخته وه .

شعری میرزا مارف : سلیمانی

ئهی شهر ههل گیر سین هینله ری نازی ،
خوزگه هم زانی ، بهجیت ته نازی ؛

به گهغج و لاو و کچانی بهرلین ؟
به بېشه سازو بیاوی دهم ره ننگین ؟

به فروکه و توپ و تفهنگ و شهست تیر ؟
به لوری و موتور تانکی قه لا گیر ؟

گه مانه بو ، وا توی شیت و هار کرد ،
خوینی جهانی له سهر تو بار سکرد .

دهك خوا ، هینله هر کویرو کدر بی ،
له چا که بی بهش هاوملی شهر بی .

هینله ره نه زانی ، لاوانی بهرلین ،
کچه جوانه کان قز زهره و شیرین

که عه ره وینهی بالایان نمبو ،
گول له ناور باخا هه او آ ایان نمبو ،

همووی به توپ و فروکه کوژران ؟
زوریشیان به دیل ، له بهفرا گیران ؟

هموو اوبالیان به ملی توبسه .
که اکت ناگری هم جست و جویه .

دهك هینله ره جهرگت له تگری به شیر ،
میشکت بهرزی به گولهی سه تیر .

له نیو کاربه دهستان کان و خاوه ند سیاسیهکانی مدبر بهتی
کومپانی هندی روز هه لاندای بی هم تا بو وه . سیرجان
مالکولم بیکه مین بیاویکه که بو بیک هینانی نیوانی
روز هه لاندای کان و اینگلیزستان ته قه لای داوه
وتیدا کوششی کردو وه . روزی ۳۰ مانگی مابس سالی
۱۸۳۲ میلادی له لندن مرد .

آزایی ، داد خواهی ، مرهت ، کارچاکی ، سیرجان
مالکولم له دیربکی حیدرآباد دهکن وله تاریخی
ولانهکانی دیکه هیندوستان دا نو بسرائه ته وه .
ههروها له کتبهکانی اینگلیزیش دا گه لیک له
بابه ته وه دواون ، که سیرجان مالکولم بیاویکی تیگه بشتو
ره وشت چاک و شایان بووه .

سەر کەوتنی چەرچل و

تیا چوونی هیتلەر

تەواوی کەوتە دەر، سەر کەوتنی تیرەیی بەریتانی،
 شکستی خستە نازی، هەر بۆی هیزی بەریتانی.
 بە جوری واشکاوه نازی هیتلەر، ناکری باسی؛
 هیوانیان واپو، داگیرکن هەموو خاکی بەریتانی.
 بەراسی چاکبان گرت ئافەزین بی بو گەلی جەرەمن،
 هیلانە مشکلی کردنە قەلا، زوری بەریتانی.
 نەما کاپە و بلیسەیی آگری نازی لە ئەوروپا
 کوژانیا نو بە جاری لە شکری بەزی بەریتانی.
 لە هېج شوبنی نیه کون تا، شکاوهی هیتلەری تیچی،
 بە ناچاری بە پول پول دینە ژیر چنگی بەریتانی
 بەچەشتیکی وەهاپە دەنگی بو بارانی هاو پەیمان،
 ئەلەززی کیوی آلب ئەسرو، لە بەرتوپی بەریتانی.
 هەموو سەر بەرز پیش کە وتون ئەمیستا لە شکری چەرچل،
 چەهیزیکە کە خوی بگری لە روی هیزی بەریتانی؟
 ئەوی هاو سوین و بەیمانە لە گەل اینگیلز و ئەمریکا،
 گیان و مالیان بەختە بە کومەل بو بەریتانی.
 نەوهی اینگیلز وە کو بوشەرزرنسک و چست و چالاکن،
 بە ژیریش بی رەقیقن، ئەی رەقیقان خو بەریتانی.
 یزانە چەندە ژیرن ئەم هەموو ملیونە ئەی بی سین،
 ژیاون بی کەم و کورتی لە ژیر سایەیی بەریتانی.
 دەسی بە خشتەیان هیند ژورە نانوسری بەمن هەرگیز،
 براگەل حانەسی تەبی نەبوو قەت چەشتی بەریتانی.
 بە کومەل بابیلین ایستا بە دەنگی بە رزو بالاوه،
 بۆی سەر لە شکری چەرچل بۆی هیزی بەریتانی.

برین پیچ
 احمد شکری

هیتلەر وایزەم، ایستا داماوی،
 لە گەنج بەش براو خەریکی بیاری.

بیاویش کام پیاو؟ قورو کوپرو شەل؛
 خوت و گوبلزو دوو سە بزنە بەل.

ئەگنا پیاوو گەنجیت ئەماوه،
 لە ساحەیی چەنگدا هەمووی کوژاوه.

هیتلەر بت بیم بی بەکەباب،
 بەمەزە بت خوا، جوو لە گەل شەراب.

هیتلەر، چوار سالە، خوم و منالم
 داماوو کەوتووین، داچم ئەنالم.

چاگە شربک ئەما لە بەرما،
 شەو لە بەر سەرما، روژ لە بەر گەرما،

وێک کایک بی دەیت بە دەم رەشەیا،
 بە چوار بەل هەموو کەوتووینە سەیا.

هەر وێک دلی تو و وێک گونی هەلاج
 ئەلەرزینەوه بی چارەو علاج.

هەلا هەلانی، هیتلەر بە جاری،
 هەر پارچە بیکت بختە شاری.

دیتەوه یرت رەسوولی سەلام،
 چە مېرلین کە هات بولای نوی نەقام،

آموزگار بەکت بو نەگرتە گوی؟
 لە کوی بو ژیریت لە کوی بو لە کوی؟

بو بە فورت دا ئەم هەموو خەلکە؟
 بو وا چولت کرد ئەم هەموو مولکە؟

دەست بە دەس نوێژو دەم بە دوپاوه،
 بە هەناسەیی سارد لە دەرگای خواوه،

ئەپارەوه، هیتلەر، کە لەشت
 هەر کرەمەزبی و توپین بی بەشت.

پیاویک له دواي تفهنگهوه

له لایهن شیرزاده وه له گوفاری (المختار) وه کراوه به کوردی .

که تم ناوبانگی بو کردوه ، تهلی : « وایزیم تمه تفهنگیکی خراب نه . » . وه چارند به کم دانوری پیلانی چک دروست کردنه ، وه یاربه دهری سر کرده به له کارخانهی چهکی حکومتی دا . وه موظفیکی شارستانه له وهزارتهی جهنگ دا ، و سالانهی شمش هزاره ریاله ، وه تمه زور که مته له وهی که شرکتیکی چهکی حکومتی نه بی تمه بوی پیداتی . به لام تهلی که وا تمه سالانه به بهنی تهکا . وه ایش کردنی له کارخانه به دا بی خوشتره وه له لای سوکتره ، به چه شنبک که هرگز به پیرایانته تهوی بهر بدات . وه ته یوانی که بو خوی بخوازیتم رسمی ههر تفهنگیکی که دروست ته کریت وه به وه بیته خاوه ند سرما به بهکی فورس ، به لام نیشان بهر سته به کی ریگهی تهوی نادا ، وه له هه مو حقویکی خوی که له وی دا بو ، خوش بو .

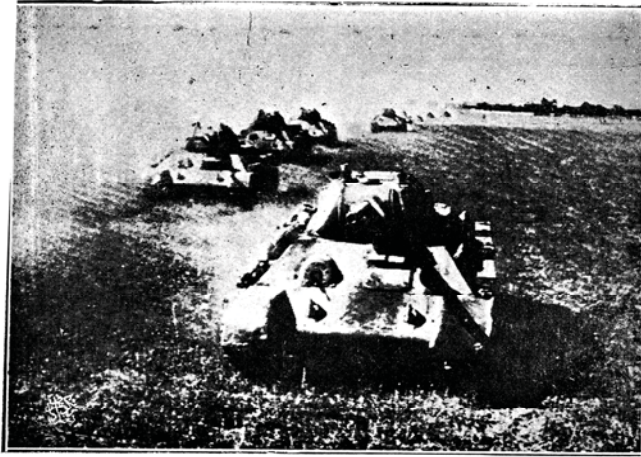
سهری سوور تمه بی که خه لک به به کیک له پیاوه

پیشکوتنی گه وری چهکی آگرینی پیاده له چل ساله دواپی دا به بونهی جون جارنده وه به . له پیشدا تهوتفهنگی له ناو له شکر و نیروی زهریانی وولانه به کگرتوه کاندایلاو بو ، به مانا به کار ته هیتره ، جوره تفهنگیکی کون بو که بی تهوترا « اسپرئفیلد » به ناوی شاری اسپرئفیلد وه که تا دروست ته کرا . له باشدا حکومتی ته صریکا دهستی کرد به دروست کردنی تفهنگیکی تری نوی که له خوبه وه گولله نه هاویزی به مانا اونومانیکی ، یان وه خته وه هانی . وه چه وولابیکی تر وه کو ته زانین تفهنگی وه کو تهوی نه . تم تفهنگه نوی به له سه د گولله پتر له دهقیقه به کدا آکر ته دا ، وه یا بیبج ته وندهی که تفهنگی اسپرئفیلد ته هاویزی . وه جه نرال ماک آرثر ووتی ، ده ربارهی : هبج جوره تفهنگیکی تر نایگانی له نارچه کانی کوشناردا .

تمه دارو پهردووی فرو که بیکی شکای ته له مانه که به سر موسکوه فری دراومه خواره وه ، ته و تا روزنامه چه بیگانه کان له سووریا کو بونه ته وه بو نه ماشا کردنی .

تمه تفهنگه ته وه به که ناسراوه به ناری دا هینه ره به وه به کورتی له ناو له شکر وولانه به کگرتوه کاندایلاو بو ، به مانا به کار ته هیتره ، جوره تفهنگیکی کون بو که بی تهوترا « اسپرئفیلد » به ناوی شاری اسپرئفیلد وه که تا دروست ته کرا . له باشدا حکومتی ته صریکا دهستی کرد به دروست کردنی تفهنگیکی تری نوی که له خوبه وه گولله نه هاویزی به مانا اونومانیکی ، یان وه خته وه هانی . وه چه وولابیکی تر وه کو ته زانین تفهنگی وه کو تهوی نه . تم تفهنگه نوی به له سه د گولله پتر له دهقیقه به کدا آکر ته دا ، وه یا بیبج ته وندهی که تفهنگی اسپرئفیلد ته هاویزی . وه جه نرال ماک آرثر ووتی ، ده ربارهی : هبج جوره تفهنگیکی تر نایگانی له نارچه کانی کوشناردا .

نهمه رچچکيکي تانگي رووسه که بهره و پيشاني جهنگ
لهچي و بهلامارداني دژمن

بهناوبانگه کانياني نهزميرن ،
له بهر نهمه له ژيانا هميشه ترسي
نهومي هه به که بانگ بکريت
(دوان - خطبه) بهک
بدات . وه پي ناخوش بو که
له ناو خا که گدا قسه بکات
باش نهومي که جارک له
کومه ليکي بهزي رادبودا دهر -
گوت پي يان ووت « اءه
که خه لکين » . نهو ووتاره
که بلاوي کرده وه (تسجيل)
کرا ، وه که جارند بيستی
سه رسام بو ، وه نهوجا
تيگه ييشت که انگليزي به شيوي
فرنسي نه ييزيت . وه نه نه بو که

کردوه . نهم پياوه جيا نه کرته وه به بيره وري يکي
سه بر ، له بيري دي ژماره بهکي سکرده چه ند سال
له مه و پيش له وه ختيکا که خه ربيکي دروست کردني
پارچه بهکي تهننگ بو که بو نيشان گرتن به کار نه هات ،
وه نهو روزمشی له پرنابيت که به کيک له نايه کان وای
به چاک زانی که سه ده هزار ريال بيه خشمريت به جارند
له اداشی تهننگه به ناوه کيدا ، به لام سه ري نه کرت .
وه به خوي نه نازی که چه ند نيشان وه رگرتوه ، به لام
که نه يانه يينه پيش سه ري سور نه ، وه پيت نه لي :
« نهم نيشان نهم له کومه لي مهندسه کان وه رگرتوه له
شاري نيويورک . » له پاشا دوباره نه لي : « نا . به لکي
له شاري شکانو . وه له مهندسه کانه وه نه . » به لامار
نه با بو سه ر ايشي گران ، هي ميکانيکي و ايشي که ،
وه ده ست به ليک کردنه وه نه کا له سه ر په ريه وي
خودي خوي . هه ر وه کر بيست سال له مه و پيش بييري
جي گير بو له سه ر نه وه که خلبسکان له سه ر سه هول
وه رزشيکي به که لکه ، که هيزيکي ماويه تي تا بهخت
بکات . ايتر هه مو جهوت بهک نه چو بو نيويورک که فيري
هونه ري خلبسکان بي . له پاشا ويستی که له خانوه کيا
وه رزش بکا ، به لام تهماشای کرد به فري جهوشه که

پي سه يري که فيري انگليزي نه بو ، هه تا نه گهي به
نهمه ني دوازه سالي وه خوشي فرنسي کندی به . به لام
هه مو جار وای نه زانی که وه کو به کيکي نه ميکي به
انگليزي قسه نه کات . له م رووه وه ووتی : « وورد
بينه وه ! زماني فرناسوم وون کرد ، وه يا له سه ر وون
بونه ، وه له پاشا نهم به زماني انگليزي گوري به وه
که نه هه م ناره وانه . »

ايستا له نهمه ني په نجار و پينچ ساليده ، به لام له
ديسه ندا نهمه ني که متره . بالا کورت و قول يادراو و
دهم و چار پايکي به هيزه ، تووکه سه ري تیکل به
بييري بوه . له شيويه دا وورياني و هوشباري دباري
نه دا ، وه له پشت نه وه وه ميشکيکي تايه تي به خوي
نه شارته وه . زور به قوولي له ايش و کاربدا بير
نه کانه وه ، نه گهر خه ربيکي نيازي کردني توپيکي تازه
نه بيت خه ربيکي داتاني بيلاني تازه نه ني بو خيبراني
بيدان به هينانه (تهيم) به ره همي تهننگ . وه هه ر
خوي تا ايستا نيازي کردني بهک توپي گوله پرژين و
دوو تهننگي شه ستير و سه تهننگي نيو آتوما تيکي
کردوه ، وه به لابه ني که مه وه له چا کتر کردني بيست
(آله) دا له آلاني تهننگ دروست کردن ايشي

تهه تا له چيگه ييكي رووسيه دا كومه لي له فروكوا نه كاني بهرنياني
گرددوونه نه وه له سووري پسه وانيسكي رووسيدا كه بامه وانبي فروكه كانيان
ته كا ، وه قسه له گه لا نه كن . تهو بالي نيرووي هه وانبي شاهانه يه كه
له رووسيه دا به ، له ژير فرمانده ري فرمانده ري هه وانبي پوسوم ته شروودي
نيوزبه نديدا به . ته م باله له گه ل چه كي هه وانبي رووسدا هاوكاري ته كا .

چاك ده ستي نه ته ها بو تهوه .
هيناي له زوري دانېشتدا
ديواريكي كرد كه لايه كي زوره كي
بي چيا كرده وه ، پري كرد له
آو ، له پاشدا كونيكي كرده وه
له دوو كلكيشي زوره كادا كه
هه واي لپوه پيشه زووري ، وه
دهرگار به بنجيره كاني خسته
سه رېشت (كرده وه) ، آوه كه
به ستي ، وه هه واي سارد سه
هوله كي له ويدا هيشته وه . ايتر
به دريژاني زسانف بو خوي
به ته ها و به دلخوشي ياري خليسكاني
كرد . وه كه ژني هينا له سالي
۱۹۳۰ دا ، تواني ژنه كي كه تبي
بگه به نيت كه گوزانه وي چيگه
وه رزشه كي بو حه وشه له هه مو
روو ييگوه باشتره .

براسكاني كه لېكبان لهم تهه ننگانه ديني كه خاوه
نه كانيان ديارنه ده بون . وه نه بي هه ر بو راوي بالنده و
چواربي به لكو له هه وشي پشته وي خانوه كي يانا
مه شقي ته ننگاوتنيان بي ته كردن تا وه كو له هه مو
چه شنيكي هاو بېشتدا ده ست راست بوون . به كېكيان
كه نيشاني ته گرت هه ر پارچه دراويك به هه ر
به بنجه ي براگه به وه له ما وه ي بيست بي وه ته ي ته ننگاوت
وه جون به چه شنيك مه شقي ته ننگ هاو بېشتني كرد كه
زور به چاي فيري ته ننگاوتن بو له هه ر
(كه له كه) به وه .

وه په كه م ايشيك كه جارند ده ستي دا به له ته مه ي
چوارده . سالي دا زه وي مالن بو له كارخانه كي ته ين دا .
زودي بي نه چو خستبانه هه ر ايشيك له كارخانه
كه دا ، وه كه بويه بيست ويه كه سالان گه لېك
ايش وكاري ميكانيكې فبر بو وه كو آسنگه ري و
بيراز كردني قه لغان و دامه زراندني (آلات) .
روژيك له روژاني به كشه مو ان ايشكچي كارخانه كي

جارند له منالدا له ژاينكي ناخو شدا بو ته گه رچي
خوي به روژاني نازك وخوشي ته زاني . له
(مزرحه) به كي پيوكدا له كندا له دايك بو ،
وه كه بوو ناويان نا جان جارند ، به لام وه ختيك كه
خوي كرد به خه لكي ولانه به كگرتوه كان ناوي خوي
كوري به جون جارند . باوكي به جارنده وه يازه
كوري بو ، كه س نازاني وه خوشي نازاني كه چند
براي له پيشه وه بوه . ووتويه ي : « من ، هه وتم
يا هه شتم ياله و نزيك ، له دايك بوم » به ر له وي
خوبندي (ابتدائي) ته واويكات دا بكي مرد ،
چا خاوه ن خيزانه كه به مناله كانيه وه گوزا به وه بو
شاربيك له به كي له ولانه به كگرتوه كان باكوري
روژاوا دا . له و نزيكانه وه چند كارخانه به كي جولابي
(ته نين) هه بو . مناله كان له ويدا ايشيان بوخويان
دوزه وه . خانوه كه هه ميسان نزيكي (يانه به كي راو)
بو ، ته نده مه كاني له وه ختي وچساني راوا
ته ننگه كانيان له مالي ته م خيزانه دائه نا . جون و

(تهنين) گزنی له سهر لئوه که خنریک بو به دروست کردنی نمونهی جوگه له یهکی پچوک ، که بهوه مسی شرکته کی بهی کلک بهکلر هئاوه . ایت چارند چوه سهر ایشکی تر له شرکتهی مههدن له حیم کردن له شاری پرو قیدلس .

لهم شاره دا له گهل کومه لیکي سوارانی دو چه رخی آگرین (موتوسیکل) بوبه هاوری ، هانان دا که هوشی به کیک بکریت . بهلام زوری پی نه چو که به سستی زانی به مانا گور کم ، وه له میشکیا مکینه یکی تازهی بو رییک خست وه دوچه رخی آگریه کی له سهر لئوه دامه زرانده وه ، وه بیوهی چوه ناو گهلی تهرائینه وه (مسابقه) . وه له سالی ۱۹۱۲ دا له ۲۱ تهراتین نوزدهی برده وه . نه گهر کسی نه دوزیا به وه تهرائینی له گهله بکات نه رویش بو ریگا گشتی به پانهکان وه به سواری دوچه رخی که به وه ها تروچی نه کرد تا وه کو سواریکی دوچه رخی خیرای نه چو تهرائینی له گهل نه کرد و نه گه رابه وه به دغوشی وه نه بوت : « به کیکیان خیرای نه کرد تا وه کو خیرایی له ۸۵ میل پتر نه بو ، که چی ههر پیشی نه که ونم له ریگا راسته که دا . زور تهنگه تاوم کردون . « وه له و روزموهی که نه آزموده بهی به مکینهی ناو سوتینی تاقی کرده وه ، شهوقی به تینی پیدا کرد بو دامه زرانندی (تجربی) مهکینه بهکی سووک خشوک (اوتومبیل) . وه به نهویا بو که له سهر لئوه بروات له دوی جهنک (جهنگی گه وری پیشوو) .

له سالی ۱۹۱۶ دا له شرکه تیکی آلات دروست کردن له نیویورکدا ایشی کرد ، وه دهستی کرده وه به مشقی تهنگ آگردان له یانهکانی سهر شقاسی به ناو بانگی برودوی . وه هم مهشقه چه به هایکی تی نه چو . چونکو رییک نه کهوت له گهل خاوه ندانی نهویانانه که له وه ختی سینما چول بوندا دست بکات به هاو یشتی . وه له سهر که له که بهوه ، به مانا له بینی پالی بهوه ، تهنگی نه هاویشت وه به چاک له نیشانهکانی نه پیکا وه زهنگه کان لی یان نه دا ،

وه بهوه سهر که ره کانت گرد نه بو بهوه .

له وهر زشدا پتر هه وه سی په پیدا کرد ، ده گهل دهسته دهستهی به کمی توپچی به کان کهوت ، وه ههر جهتهی روزیک مهشقی له گهل کردن . بیستی کهوا له شکر توپی تری پی ویسته له وانه چاکتر که ههمن ، نیازی کرد که توپیک بو له شکر دروست بکات ، قابله کی دانا وه پیشکشی کرد به گهن نه کرا ، بهلام له گهل نه وه شدا حکومت ناسی و پسندی کرد وه سکری به دانهری قالبی توپ له مکنتی گه لایه نی بو له اندازه . وه له سالی ۱۹۱۹ نارديان بو کارخانهی چهکی حکومتی له شاری اسپرئفیلد له پیش کردنی تهنگه به ناوه که پیدا (م ۱) ، قالبی توپیکی گوله پرزینی و چوار تهنگی داناو هه موی به سندی کرابو . وه خووی له شکر وابه که راناوهستی تا قالبیکی بودی بو تهنگهکانی به لکو خوی بییره نازه که دانه نی له باشدا چار نه دا که له فلان روزا ههر تهنگیک له فلان بابت پی قبولی نه کا وه تاقی نه کانه وه . وه دوی لئوه که تاقی نه کانه وه و نه وهی به دلی پی قبولی نه کا انجا به گهرسی به تا نایا دیت ، و ههر وه ها بهم جوړه تا نه وهی به وهی په پیدای نه کا . و ههر هم شته له چارند رووی دا ، که دهستی کرد به دانانی قالبی تهنگه کی له پیش قبول سکردنیا به ۱۶ سال ، له وکانه دا له شکر به گهرم به تانایانه هات ، و چارندیش تی نه کوشا بو چاکتر کردنی ، تا وه کو له شکر نه وهی که ویستی ، زانی که وابه پیدابوه .

نهو پیبره کی که واقعه تهنگه نیو اوتوماتیکی به کهی چارندی له سهر دامه زرا نه وه بو که نهو دوکلهی له باروته که وه په یانه بی تهنما پال به گو له که وه نه نیت له لولهی تهنگدا به لکو قهوانه که شی فری بدات وه قیشه کی ترنجانه جیگه کی نه وهی پیشوو . وه چارند په که مینی بو که هم پیبره کی له تهنگی له شکر داخسته کار . تهنگی چارند (غزنه نه کی) هشت قیشه که نه کریت له وه ختی که غزنی تهنگی اسپرئفیلد له پننج قیشه که پتر ناگریت . وه نه بیان وه کو نه وهی پیشوو نا گهرینه وه بوداوه له

« چارند شتیکی بایخرداری له زانستی (ریاضیات) په پدا نه کړدوه ، له گهل نه مهشدا واماڼ لی نهکا که ههست بکین ایه له چاو نهودا وه کو کورته بالاکن واین . وه وای لی هاتوه له زوری شوقی بو هندهسه که هیچ ناخو پینهوه سپارهی هندهسه نهی . »
 باره گای لهشکر ریگهی نهوی نادات که لهباهت ایش و کاری پهوه چهباسیک بکات ، بهلام ری ری هاتو چوشی ناگریت به آرهزوی خوی نهتوانی بگهریت .
 پهکسک له ناسیاوهکافی جاریک وای به میشکاهات کهوا رهنکه دژمن ههول بدات بو فراندنی . لهم رووه وه چارند نهی : « چهکه لیکیان لهمن دهست نهکهریت ؟ نهوان ههمووشنیک له بابهت قهنگی « م ا » وه نهزانف ، وه بی گومان دوسالیان بی نهوی تاکو مهکینهپهکی وا دروست بکن قهنگی تازه دهر پهنیت . وه من وا نهزام که ایه سر نهگه وین لهم دوساله دا . »

وهختی آگردان دا . وه نه قهنگی له ۷۳ پارچه پیگه وه تراوه ، بهتهنیا به چهره بادهریکی بچوک چارند ههرو پارچهکافی لیک نهکاتهوه .

چارند ناوبانگی پهیاکرد ، وه نه نه بو به هوی گوررای زبانی شتیکی کهم نهی . خوی وژنه کهی و دو متاله کهی تا ابرو لهو ماله بچوکهدا نهژین که له قهراخ شاری اسپرنجیله ، وه ههر نهو ماله پهکه ههر له پیش ژن هینایا تیا بو کچهکهی که لهتهمنی یازه سالدایه ، فیری خلیسکافی سر سه هولی نهکا ، وه کوره کهی لهتهمنی دهسالدا وای فیر کرد که بی به پهکسک له نیشانچی په پهکه مینهکان . چارند نهروا بو کارخانه که وه له پیش سهات ههشتا نهیگانی ، وه کهم وانهی له پیش پینچی ایواره بیچه دهری . ههندیک له سر تیپپانی پهکک لهگه لیا ایش نهکف . وه نهمانه سر سام بون له زانینی هم پایوه له هندهسه دا . پهکیکیان ووتی :-

نه بیکاره دیریکی به نهجمونهی هاوېسهکی سه دهولهته گهوره که پیشان نهدا . نهوی لهلای چهپهوه دهسی ههل بریوه بیستر آتونی ابدنه . نهوی له پنهوه دانیشتووه و دهسی گرتووه به چهنا کهپهوه ، بیستر کوردل ههله . له سرهبری راستهوه موسیو مولوتوفه . نهو نیسگارهی به دیوارهکوهیه ، بیستر ابدن و بیستر چهرجل پیشان نهدا لهکافی ایزا کردنایا بهککوئی آنگلو - سوفی تی ۱۹۴۲ .

لاواندندی «زین» له پیش مردنیا

له سهر گوری «مهم»

لیک نریکی هوشی شاعیریکې سدهی

هه فدهم و شاعیریکې سدهی بیسته ممان

بر فرمی توفیق وھی

هه ره درزی تم ناواختنای پیره مرد لاواندهوه۔
 کی «زین» ه ، له پیش خو کوشنبا ، له سر
 گوره کی «مهم» ، که نه کویته دوانی همرو
 به ماشاکوه . خوش به ختانه نه سدهی خنیش تم
 لاواندهوهی پیش سردی «زین» ی چریوه «۱» .
 نهوا ، تم دوو شا کرده وه بهی هه دوو کاتان بیکوه
 پیشان نه دم ، بو نه وه که بین که هوشی تم دوو
 شاعیرهی سدهی هه فدهم و بیسته ممان لهو جگه به دا
 چند نریک به به کترن :

روزی بر سردی خانی :

زینی کونه ما قهوام و قووت ،
 نالی بریان و هکت زقودرت ،
 روینشت له بهر سهری مهی ژار ،
 مهم کر به نه کالومی خه بردار :
 « نهی مالیکې مولکی جیسم و جانی ،
 نهز باغچه رو تو باغچه بانی .
 باغی ته گه هاندی ، بی خودانه ؛
 بی رویی تو نهو ژبو چرانه ؟

(۱) به بی سترانه گانی شیوهی باکووری «زین»
 له مالی خویا هوت شو و ههوت روز له سر به ک
 گریا ، نه هیچی خوار دو نه قسه بیکی کرد ؛ روزی
 هه وه مین له ناو که نیشکه گره گره گاندا « به (ر) ی
 سووک ، به کرمانجی باکووری = نه شراف » که به جی بیان
 نه نه هبشت ، مرد . له سترانه دا لاواندهوهی «زین»
 نه . « گره گر » ی کرمانجی باکووری وادپاره له
 « گهره گهره » وه هاتی .

« مهم و زین » چیرو کی دلچوزینی یاسانی
 دیرینی کورده ؛ له پیش نه ودا که شاعیری گه وره
 نه سدهی خانی له ۱۱۰۵ ی هجری (۱۶۹۳ میلادی) دا
 بی خله ایسکی داستانیکی نه دینی و هونه ری و وزن و
 قافیه داروه ، هه ده ننگ خوشان له نه نجومه ناندا به
 « ستران » « ۱ » نه یان چری ، به شیوهی کرمانجی
 باکووری و کرمانجی موکریش . « مهم و زین » ه -
 کی نه سدهی خانی هه رگیز به کی تم سترانه ی
 نه خستوه ، بهی زور به نی سروف هه تا ایستاش هه
 له سووری نهو چیرو که نه فسانه یه دیرینه بهی « مهم و
 زین » گرد نه نه وه که به ستران بریان نه چری .

له روزی نه سدهی خانی وه ، له دوانی سدهی
 هه فدهم وه ، هه تا ایستا هیچ نووسری ، یان شاعیریکې تر
 تم سهر پورده دلچوزینهی به شیوه یکی تر نه هینا پوه
 قه له مه وه . له یه دوو ساله ی پیش ووه دا شاعیر و
 نووسریکی گه وره سدهی بیسته ممان پیره مرد به
 فریای تم داستانه یاسیه هیزا به مانا که بشت ؛ پیره مرد
 له کاتیکا « مهم و زین » ی خوی نووسیه وه که « مهم و
 زین » له ناو اهدا له پیر نه چوه وه ، وه به تایه تی تازه
 پی که پشت ووه کان ناوازا گیشیان نه بیستبو . به راسق
 پیره مرد له مه شا که ایسکی گه وره ی بيشکش کردین .
 « مهم و زین » ی پیره مرد له سه رووه وه تازه گی
 هه به له چاو سترانه کاف و کرده وه کی نه سدهی
 خانی دا : ۱ . له ایسکی نه ماشایکی « تبارو ، نایل »
 پچوو کدابه ، ۲ . پالی دراوه به دیریکه ، ۳ . به
 په خشان نووسراوه نه وه ، به هندی ناواختی شیوه وه .

(۱) « ستران » گبرانه وهی قه و ماویکه به چرین .

ياقنج نهوه ، هـهر بهښي جهمالي ،
 آزورده نهگم قه زولف و خالي ،
 تهسليم بگم نهمانهڼي حـقق ،
 تهنويزي تهچ به خهمل و رهونهق !

روڼدي پيره مېرد :

ههڼي روا نه سرو روي شين و رو رومه ،
 كه مېم روڼي ، روي په زارهڼي خومه .
 نه م زولفه لوولم پو مېم شانه كورد ؛
 دهك فلهك ككوير ښي ، بوڼيكي نه كورد .
 نه م خال و ميله ، من پو مېم دشت ؛
 په پېمان وايه ، پوي بهر مه به هشت .
 لېوم دانا بو ، پو گفـت و گوي مېم ؛
 عهده ، تا سردن وانهي ښي نهگم .
 توخوا مېم ، منت له كوي به بيا كورد ؟
 گوناوم چي بو ، پو منت شهبيا كورد ؟
 ههړ كس هاو سهري پو ژباڼ نهگري ؛
 منت پويه ويست ، له بهرت مري .
 ههڼي خهجهلـت ښي چهرخي پرستم ،
 هيچ شهرت نه كورد له جواني مېم ؟
 مېم ، له ژير خاكا به مېوانت چي ،
 به براموه به قوربات چي !
 ناچارم ښي تو ژباڼم تايي ،
 وا برېمه وه ههړ نهڼي وايي .
 له ناو دهخهډا (۱) دوو چيگكا نهڼي ،
 زاوا و بوكيني له خاكا نهڼي !

(۱) لام وايه ، نهڼي پيره مېرد بو له ننگهري ،
 يان بو سهنگي شير ليردا ووشهڼي « دهخه » ي
 بهكار هېناڼي ، چونكه ، « دهخه » كه ووشه ييكي
 آويستاڼيه ، نـاوي سردووخاڼي زهرده شته كانه .
 پيره مېرد خوي له نامه كېدا مېم و زين موسولمان
 پيشان نهډا . « دهخه » پانايي بيـسكه ، ديواري
 به سوورا كيشراوه . زهردشه كانه سردووه كانبان له
 ناوكوي « دهخه » دا پال نهڅهن بو نهوه كه جـرو
 چانه ودر و بالدار بيان خون . ديني زهرده شت ناشتني
 سردووي نهدهغه كړدوه .

نهف خال و خهت و عوزار و كوژار ،
 نهف حوسن و جهمال باغ و روخسار ،
 بادام سپاه و چهښي شهـملا ،
 نار و يسه و سپي شاخي بالا ،
 خوشي رهنك و به لهززهت و به نامن ؛
 ښي شوبه له غهيري تو ههرامن .
 نهخلا بهدهنا خو راوه شينم ،
 في مېوهني جومله داوه شينم .
 قسان سومبول ولاهني ده غهـهرا ،
 ربحان و بنهوشهڼي موتهـرا ،
 ياني كو عوزار و زولف و خالان ،
 ياقنج نهوه نهز بدم به تالان .
 مانه ندي گولان لياڼي كوركوم ،
 آخ و خولي ښي به سهـر خو ودرگم .
 زلفان ههڼي تا به تا بكيشم ،
 حهققى منـه ، جا به جا بشيم .
 نهف باغ و بهار و بهرگ و نه شمار ،
 نهزار و شكوفه ، جهمي نه زهار ،
 نه زرا نه زهرا نه بون به چارهك ،
 ومقفا به سهرا نه بون موبارهك ؛
 تالان بگم نهز ، نهوان تهامې ،
 دا به هره نه خون زوان چرو طمي ،
 لاكڼ خو به خو دگم نه سهوور ،
 پهلكي تو له من بهي نهغويور .
 نهف جهزعه نهبت له با نه مهقبول ،
 ترسم كو تو من بكيري مهـشول .
 نهركبي و جوود ، جيسم و جانـي ،
 مولكي ده نه نه ، نه ښي خودان ،
 نوقسان يهـن ز حوسن مويك ،
 پهلكي كو بكې له من تو سوويك ،
 گاغا كو له من بكې عينانې ،
 زام كو نهشم بدم جـوانې .
 بزيسكه بيم وهكي نه مهدهوش ،
 حا وخته ، دهگهـل نهچ هم آتروش .
 لايق نهوه ، نه ي بگم بساني ،
 پاكيزه بيم ز اجنـبـلاني ،

با دەس لەمەل کەین مەم ، ههچگاری به ،
 نه رای بیهگانه ، نه بهدکاری به .
 آخ ، بو دەنگك خوشی له زوور سهوینان ،
 به بهتی سکوودی . بدا نه لقیبان ،
 بلی ، « آخ ، دلی دلخواز مهشکین ،
 به زوره ملی کچان مهسینان »

﴿ ۳۳ ﴾

ئهی مەم ، دەستی مەم نهگه بیهته تو ،
 وا ، نووکی خهنجەر بوو به سزای تو .
 خهنجەر بو دله ، گەر راست ئهوی ،
 آخ ، مەسی تیا به نهك بهری گوی .
 ئهی سینه بگره ، خهنجەر بو تویه ،
 هەرچی زور جوان بی ، هەر رهنجهروبه .
 به بهرگی خوینی شایبی رهنگهوه ،
 به سوز و ناله ی خوش آههنگهوه ،

شعره کانی

(مهلیگولکلام) ی سنه

به راستی نهر به ئی بو بو ، شکتی خسته قاشیستی ،
 به جوری نهفروتوتا بوو ، نهماوه تاو و آساری ،
 به نهوعیکی وهها نهوتاووه ، تالم گشتی سهر سامه ،
 نهتیجه وای به سهردی ، ههر گهسی دەس دانه غهرداری .
 به بی شهك هوزی قاشیستی سوپه بون بو گهلی نازی ،
 که نهوتتا ئهه ، له آستی ئهه به جاری بوو به ایلمجاری .
 ئهیین بهم زووانه قهومی نازیش چیی به سهردین ،
 به جوری وا ئهفهو تینن ، نههینی کومهل و دیاری .
 به مبلادی و هيجری بوو به دیریسکی ئههیر تهیموور ،
 (عزیزم بختیاری) ، (فر به سرتا ، شکری خوا ، باری) .

۱۳۶۲ ۱۹۴۳

(۱) رووپه = صورت ، قوپیبه ؟ هیزا = بهقیهت ،
 ئهین ؟ ویزه = خالص ؟ ویزه بی = اخلاص
 توفیق وهی

ئهو شیرانهی مهلیگولکلامی سنه که له بهکم
 ژماره ی دهنگی کیتی تازهدا رووپه بیکی « ۱ »
 فوتوگرافی مان بلاو کردبووه ، له لایهن عهلی
 بهگی ئهجهد بهگی ریشینهوه نیرا بو . عهلی بهگ
 ئهه یادگاره هیزایه « ۱ » ، که بهلگه بیکی ویزه بیی
 « ۱ » دیرینی کورده بهرا بهیر به خاوهن شکو قهرالی
 بهریتانیای مهزن ، له پیش چهنگه کیتی گره کی
 رابوردوودا دەس خوی خستوووه و پاراستووینه تی .
 بهم بونهیه وه و بستان ئهه شیره دیریک ییزهش لیرهدا
 بنووسینهوه که له لایهن شاعیریکه وه ووتراوه بو
 کوریک عهلی بهگ که تازه له دایک بووه :

دیریک له دایک بوونی ئههیر تهیموور کوری

عهلی بهگی ئهجهد بهگی ریشینی جاف

له چاوی بهد دوری کی خوا تهیمووری نازداری ،
 قدووی ئهه بو ، تهسلم بوونی ایالی به ناچاری .

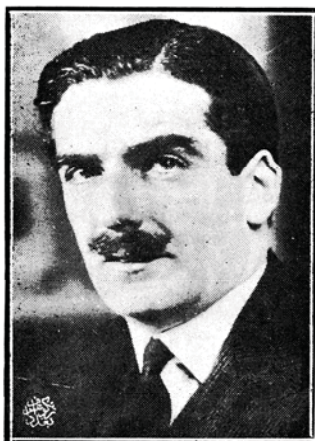
میسټر ایډن سیاسي یدګی راسته

له کوواری (پاراد) موه .

د رهبرګری : عبر افشار هشتن

د وزیري دهرهوهی بهریتانی سر کردهی سیاسه تی راسته ، که له

گفتوګوی نهجمونهی سه کوچکې مهسکودا سر کهو تنیکې بی هاو تای هه بو .

همه نیسګاری میسټر (ته توانی ایډن) ی
د وزیري دهرهوهی بهریتانیای مهزبه

میسټر ایډن زورره بیچکوله ګی جارانی لورد
هالیفاکسی له وهزاره تی دهرهوهدا بو نوستی خوی ریک
خستوه . له سهطه ۹ پانیدا له سر ناشتا چاویک
به سر روزنامهی نیس و نووسراوی تازه دا هخشینی
هو سا بو نهوهی ههواپهکی خاوبن وهگرگی به ګورجی تا
باغچهی « سانت جیمس » نهچی که له هاو سی بی
وهزاره وه به ، له پاشا به ګوریک نازه وه نهچته وه
سر ایسی خوی له پاشی پهک دوساتیک له وپشه وه
همل همی نهچته پارلمان ، کهله ویش بنه بکی تری
هه به ، چونکه سر کردهی پارلمان بی وپسته له
هممو دهمیکدا به دستهوه بی بو نهوهی وهلامی هممو
رِسباریک بدانوه . جارچار له پارلمان دهر نهچی ،

روبرت ته تونی ایډن له موقانهعی (دورهارم)
که جیګای باو وپایرپه تی ، له شاری « ونداستون »
له کو شکبکی ګه وره دا له دایک بووه و ګه وره
بووه . چه له سر و سپادا وچه له شوخو شه نی دا تا
ایستا هیج سیاسي بکی تری هاو دهمی خوی بی
نه ګه بشتوه .

جاریکان موسولینی په ناوی « لویکی شوخی
نرپو شترینی نه وروپاوه » ناو براوه . ایډن به راستی
شوخو شه نه و پایبیکي زور پرزو به نرخی هه به .
د وزیري دهرهوهی بهریتانی هه له پیشکوه قوتابی
ویک بووه که زوری همز له زانستی ککردوه .
نهوانی کهوا نه زانی رهوشت و خوی میسټر ایډن
به هوی سیاسه وه ګورراوه وپاتیک چووه زور
به ههله چوون .

رهوشتی میسټر ایډن ، به هوی سیاسه وه
نه ګورراوه ، نه نیا به چه رخی زه مان قال کراوه .
میسټر ایډن به یری تیز وراستی خوی هه میشه هممو کاروبا
ریک له بنجو بناوا نه وه له بیخ دهر نه هینی . به
سر نوینی و کاغزه زدا که ملی شور کرده وه تا نه و
نهرمانه په که په که به ریکوبیکي ته واونه کات وازی لی
ناهی نیت . میسټر ایډن له بی ایسی دا دل ته ننگ
نه بی ، له بهر نه وه چه زه کات هه میشه ایسی بو خوی
بدوزینه وه . ایزد هانقه بیسی بهرزو و هوشبکی
نه وای بی به خشیوه . ووچانی خوی له بارګرانی و
شادمانی خوی له تنګانه دا نه هینی . هممو روزیک
۱۶ سهطه ایسی نکات ، وه هم ایسه نی بو پاشه
روز باشتی قال نه کات .

نه چيته بنه کي خوي له خواره وه ، له وي زړې وه چاو
 يلسک کي همل نه سوړيني ، بروي به پهنجه باله دا ،
 ناو چه واني خوي گرژ اټکات وده ده ست اټکات
 به نوو سيني .
 ميستر ايډن که نه چيته پارلمان هه موو ره ووشی
 نه گوري . به روو خوشي و روزه رده خه نه وه به هيواشي
 لاي کور . سي قسه کړه وه دا نه نيشي ، قاچي درېژ
 نه کاته ابواري کورسي په دي نه نيشي و گوي نه گري .
 ياني نيوه رويي دره ننگ له پارلمان دپته دره وه
 نه گريته وه و زارمني ورمه وه ، تا سه ط ۸ خه رېک
 نه بي نه و سا له گهل هاو ده ميکا بوشيو نه چيته اونيلک
 وه يا قلوبه کي خوي (کارلن) وه شيوې خوي اټکات
 زور جار له ياهي وه زړه کاند له شهوا کومل نه گري ،
 که ابشي و فرماني له گهل نه وانا نه واکرد نه که وپته
 سه ره وکاري کاروباري روژانه ي خونې وقسه وه له
 گهل ميستر چه رچل ، که نه موشي تا ده سه ده مي
 سه ط (۳ و ۴) ي به ياني نه خاوي . له پاشا ايتر
 نه چيته سه رچيگاي خوي ، چاو يکيشي به سه ر
 نوو سراوي نازه ي زورا نه خشي و نه نوپت .
 فرماني مه زني ميستر ايډن له ماوه ي نه م ۲۰ سالي
 پارلمان يا دل نياني سه ر کړه ي پارلمان بو کړد وه .
 کاروبار به جوړسي به کلسک ورېک وپيکي وه ها
 همل نه سوړيني که له کاپنه دا جيگايه کي تايه ني
 وه رگرووه ، زور خوشه وپسي ميستر چه رچله
 و جيگاي نه پي به تي .

کله کي کوانگي ايډن له شهري گه وري پشه ودا
 زور بي پايان بووه ، هه رچوار برا کي له شهرا بوون و
 دوانيان لي کوژراون نه تواني ايډن له نه ميني ۱۸
 ساليده مه کته بي به چي هېست ربه زايقي چووه تپي
 نه : گچي شاحانه وه له سالي ۱۹۱۶ دا رواني
 فدره نه کرا . ميستر ايډن نه وانه جوامير و آزا و
 له شورشي شهرا به سکه خشکي له ژير گولاي شه ست
 تيري دژمندا سه رازيکي برينداری زرگار کړد ، له توله ي
 نه م آزايه بي هاو تايه نيشانه ي به رزي (. C . کله)
 بي به خشرا .
 له پاشا شهرو شور ميستر ايډن گه رايه وه مه کته ب
 له اوکسفورډ خوندي به رزي ته واکرد . نه و نه دي
 چه له زماني روز هه لاني نه کړد له زماني طارني
 و فارسي دا ده ره چه ي نمازي روز هه لاني وه رگرت .
 له پاشيشا زمانه کي له ووشه ي فدره نزيدا قال کړد .
 ميستر ايډن له پاشا تي گه بشت بو نه وه ي خزمه تي
 ولاته کي بکات بپويسته به چيته ناو کوري سياه نه وه
 چونکه براوي واکو کاري ميري نه بي بو خزمه تي بي
 نه ک نه نيا بو مووچه .
 په گم جار ميستر ايډن له « دورهام » خوي نامزد
 کړد که به نيراو ده رچي به لام هه ول و نه فلا کي
 بپوده بو دمر نه چوو . دووه مين جار له (ليمنکون)
 خوي نامزد کړد و زور تي کوشي ۸۰ جار ووشه ي
 بلا وکړد وه ، نه ياره کي (کوفنس واروک) بو زور
 به بزو زوري هېسلاک کړد به لام له پاشا سه ره راي
 نه وه ي به ياره ي کوه لي گه ووه وه ده رچو ،
 ژنيسي هتا .
 ميستر ايډن جوامير و خاوه ني ميشيکي باشه ،
 خه زور وپي به بزيشي هه به . (خزانه کي ميستر ايډن
 کچي خاوه بانيسي پورکشايره) . زور چه له
 لي کولينه و آ گاداري اټکات . له پارلمانا به جوړيک
 به رز بووه نه وه که هېچ شتيک به به سي نه و به رز بو
 نه وه به ي نا کات . ده وري نه جره به ي ميستر ايډن له
 پارلمانا دريژه ي کيشانا ميستر بالدين کړدي به وه کي
 وه زيري درمه له پارلمانا . له ۱۹۳۴ دا بوو په لوردي
 موري شاهانه ، له ۱۹۳۵ دا ووه وه زيري ب وه زاروت

لیره‌دا نیکاری و وزیر خارجی نه‌ریکا میسټر کوردل
هل نه‌یین که له هاورسه‌کی (مؤنر) موسکو گه‌راه‌ته‌وه و
گه‌پشتوته قاهره ، نه‌وت و وزیر دولت بو روزه‌لانی ناوه‌راست
میسټر کیسی هانوه به بیرته‌وه .

له عوصیه الامم . له باشی چه‌ندانگیک له
چیگای (سهر سامویل هور) پوبه وزیر
ده‌روه .

میسټر ایدن له باشی وورد بوونه‌ویکی
زور بروای له سیاستی راسته وراستا په‌یدا
کرد . دوو چار له‌گهل هینلهر و موسولینی و
سه‌چار له‌گهل ستالیندا بیکان گرتوه . یینی
جاری پیشووی له‌گهل مارشال ستالیندا
په‌رداریکی باشی بوو و راپه‌راندنی بی‌هاوتای
کاروباری نه‌م جاری . په‌دم چار که له‌گهل
هینلهر و موسولینی‌دا په‌کتریان دی آمانجی
خرانی ههر دوو کیانی بو ده‌رگوت له‌لایهن
باری سیاسی و آپوری هه‌موو ده‌وله‌ت‌کانی
نه‌وروپاوه که نه‌م‌هش بوه هوی نه‌وی ساله‌ها
له‌کوشکی سپیدا ، وه مانگه‌ها له‌گهل
نیراوه سیاسی‌به‌کانی نه‌وروپادا له‌جینف ،
په‌ بشوونهم بارانه لیک بدرته‌وه و بزانی .

قسه‌ی آگرتنی میسټر ایدن نه‌کرد ، له‌ایهت خزان
حوکمی چامبرلنه‌وه که بیته هوی نه‌وی به سووت و
آساتی ییخن ، پلام له‌گهل کومه‌لدا که گویدره‌کان
کو نه‌بوونه‌وه و آماده‌بون بو نه‌م چه‌شنه ده‌نگ و
باسانه ایدن به‌خوین ساردی‌به‌گوه نه‌یا له‌بیشوی
هندی کاروباری ناو بین نه‌دوا .

میسټر ایدن له‌م ده‌مه‌دا دووکاری زور بلندی
کردوه . په‌که‌میان نه‌وه‌به‌که ده‌رچوونه‌گی خوی نه‌کرد
به‌درامایه‌کی مه‌مرحی بو سوودی خوی ، وه دووه -
میشیان نه‌وه‌به‌که له‌گهل ده‌نگی چه‌نگی جیپاندا
ده‌ست به‌جی چووه‌وه ناو نیروی سپایه‌وه ههر به
رونه‌ی کابته‌نی که ، له‌میژوه ، رونه‌ی کونی خوی
بو . به‌راستی نه‌م دووکارمه‌زنه‌ی میسټر ایدن شایانی
سیاسی هه‌موو ناسراویکی بو . میسټر ایدن ههر وه‌کو
له‌کاروباری کرده‌وه ودیقنی (علمی و نظری) سیاست‌دا
زور هوشیار و آگاداره ، ههر وه‌ها له‌کاروفه‌رمانی
جه‌نگشدا سپوروشاره‌زابه . وه‌ختی که وزیر

له‌سالی ۱۹۱۸ دا له‌شهری فهره‌سه‌دا فروگه‌بیک
بو‌بابه‌کی له‌نه‌شت میسټر ایدن دا به‌زه‌یدا ، نه‌ویش
به‌هاو ده‌نگه‌کی خوی روت « نه‌م به‌کم چیشتنی
شهری بیسه‌وه‌مانه » . له‌وساره میسټر ایدن له‌پارلمانا
په‌هه‌موو هیزی خوی نه‌تلا نه‌دات بو بیک هینانی
هزیکنی آسمانی واک ، نه‌ک بتوانی به‌ره‌لستی هه‌موو
هزیکنی آسمانی دژمن بکات به‌لکو ، له‌ماوه‌ی فری
فروکه‌کانا بیسی شکی .

میسټر ایدن له‌سالی ۱۹۳۷ دا داوای کردوونی
« له‌پیش نه‌وه‌دا که له‌گهل موسولینی‌دا هیچ کومه‌لیک
بگرن بیویسته که موسولینی هه‌موو له‌شکره‌گی خوی
له‌شهری ناو خوی ، ایسپانیا بکیشته‌وه بو نه‌وی
بیته وینه‌بکی دل نیانی » . نه‌م ووتارانه‌ی میسټر ایدن
نه‌و سا له‌لایهن میسټر (چامبران) ه وه‌په‌سند
نه‌کرا له‌سهر نه‌وه له‌وه‌زاره‌ت ده‌رچوو . له‌پاتی
درچوونی ، میسټر ایدن ، کرده‌وه‌یکی زور پیاوانه‌ی
تواند له‌وکومه‌لانه‌دا که به‌دل چه‌زبان له‌گوی لی‌گرتنی

همه‌موو حکومته هه‌لما توه‌کاتا به‌جی نه‌ینی ، اینگلته‌ره بولای هه‌ر به‌کیکات نیراویکی تایه‌تی هه‌به وه‌کو چاران که له وولاتی خویانا بون . به‌هوی نزیکیکی جیگای ئەم حکومتانه‌وه له کوشکی سیسی‌ه‌وه ، کاروباری سباسه تیشبانه به‌جوره نزیک بوه‌توه و هه‌مووی که‌وتوه به‌ل میستر ای‌دندا که له خه‌وی شه‌ویسیا ئەه‌می نه‌دیوه .

تا مسیوما‌یسیکی بالیوزی حکومتی روسیا له لونده‌ره بو له‌گه‌ل میستر (وینانت) بالیوزی حکومتی ئەه‌ریکادا خوشه و‌یسترینی میستر ای‌دن بون . هه‌ر ایوارانیک میستر ای‌دن ده‌ستی بیه‌رزی بالیوزی ئەه‌ریکا بو را یواردن سهریکی لی ئە‌دا و به‌ خوارده‌نوه‌ی چه‌ند پیا‌له‌یک و‌یسیکی و قسه‌ویاس خوش را ئە‌بو‌یرن . دوستانه‌تی میستر ای‌دن و‌مابسیکی ترخیکی گه‌وره‌ی سیاسی ردیپلوما‌سی بی‌هاواتای هه‌به . هه‌ر ره‌ککو میستر چه‌رچل له به‌ر به‌ره‌ی ئەه‌ریکایه‌تی و دوستانه‌تی خوی له‌گه‌ل میستر روزقه‌لنا به‌ سه‌ره‌کی دائره‌ی به‌کیه‌نی اینگلته‌ره — ئەه‌ریکا دانراوه ، میستر ای‌دینش به‌ سه‌ره‌کی دائره‌ی به‌کیه‌تی اینگلته‌ره — روسیا دانراوه . له سیاس میستر ای‌دنا مارشال ستالین ئە‌لی « میستر ای‌دن ئە‌رستو‌قراتیکی راستی ان‌گلیزه ، تا بلیسی به‌ پشووه ، ئە‌زانی چون ئە‌دوی ، تا‌کوی نه‌چی و له‌کوی دا ئە‌وه‌ستی . » هه‌ر له‌په‌کم یینه‌وه مارشال ستالین و میستر ای‌دن له به‌کتری گه‌بشن ، باش ریک کونن ، هیواش وایه له‌مه‌ولاش هه‌ر وه‌ها له به‌کتری بگه‌ن و ریک بن .

له به‌ر ئە‌وه‌ی میستر ای‌دن لهم روزانه‌دا زور سه‌ری قاله دائره‌ی ژبانی کومه‌لابه تیشی زور نه‌نگ بوه‌توه ، ئە‌نیا دوسته کونه‌کات و‌نیوه‌ده‌میجیه‌کانی بی به‌ سه‌ر ئە‌کریتوه . میستر ای‌دن به‌شی زوری په‌ک شه‌مان له سه‌یسکی لای خیزانه‌کی راته‌بو‌یری ، جار جاریش میستر چه‌رچل له‌وی سه‌ری لی ئە‌دات . له‌ویش له‌و روزانه‌دا نایه‌لن به‌سه‌توه ، پل بول سباسه بیگانه‌کان ئە‌چه‌ن لای و‌ده‌مبک له‌وی راته‌بو‌یرن . رابه‌ره‌کانی خوشی دیسان له‌ویش ایش‌وکاری تازه‌ی بو ئە‌په‌ن و سه‌ری قال ئە‌گه‌ن .

چه‌نگ بو له ۱۹۴۰ دا به‌ یری ستراتیجی (آژوتن - سیا) به‌سه‌ندیده‌ی خوی ، له وه‌ختیکه‌که ناو خو زور بیویستی نیروو چه‌ک بو ، میری هینابه سه‌ری و نیروی ناره‌ده میسر ، ئە‌و نیروی که‌ بووه هوی ، به‌ره‌ستی کشانی له‌شکری دژمن ، وه هه‌وینی ریک خستی له‌شکری هه‌شتم که هه‌تا هه‌تای له‌دیریکدا به‌ سپاسه‌وه ناوی ئە‌یری . وه‌زیری ده‌ره‌وه زور آره‌زوی وو‌شهی نه‌ ، که ده‌ست ئە‌کات به‌ قسه‌کردن ته‌نیا به‌له‌ی ئە‌وه ئە‌دا که به‌زانستی په‌کی ته‌واوه‌وه دلخوازی خوی له‌گه‌رده‌کانی بگه‌ینی .

له بلا‌و‌کردنه‌وه‌ی هه‌ر جو‌ره ئە‌نجامی کاروباری دوا‌ی چه‌نگه وه تا ایستا میستر ای‌دن زور ئە‌گاداری خوی کردوه . له‌و با‌ه‌ته‌وه چه‌ندمانیک له‌مه‌ویش له (لنتکتن) له کومه‌لیکی گه‌وره‌دا سه‌رپه‌تیکی دلخوازی خوی گیرابه‌وه وونی « ئە‌گه‌ر خه‌یالی ئە‌وه بگه‌ین که ئە‌مانه‌وی بگه‌رینه‌وه ده‌می آشوبی آوری (اقتصادی) کون . . وه هه‌ولی ئە‌وه‌به‌ین که آسایش و‌آشپان به‌ سووک و آسانی ده‌ست کوی ، ئە‌ک ئە‌نیا شه‌رم و شو‌ره‌یه به‌لسکو ترکه‌میکی گه‌وره به‌ سه‌ر خومان ئە‌هه‌ین و پشپان ئە‌شی . . ته‌نیا ریگاییک هه‌به بو ایه‌ که له تیک‌لوپیک‌لی پشوی دوا‌ی چه‌نگ روزگارمان بکات ئە‌وه‌ش ، بروا‌کردنه به‌خومان وه‌کو و نه‌ته‌ویکی گه‌وره ، بروا‌کردنه به‌ کاروباری پ‌رسراوی خومان وه‌کو هه‌زیک‌لی جیهان ، وه‌بروا‌کردنه به‌ هه‌موو نه‌ته‌وه‌کانی تر به‌کومه‌لی . . ئە‌گه‌ر بی‌توبه‌م چه‌شته و به‌م ره‌وانه به‌روزه‌وه ایله‌ام بک‌رین ، له‌گه‌ل هه‌موو هاو ده‌نگه‌کانمانا ، گه‌وره و بچوک یانا ، په‌ک یینی هه‌موو به‌ویکی گرانی باشه روزمان بو سووک و آسان ئە‌ن . »

میستر ای‌دن ، جگه له‌وه‌ی له‌لایه‌نی خویوه بو به‌ ئە‌نجام گه‌یانی دلخوازی حکومتی به‌ریتانیا ، وه ته‌ماشای کاروباری آشتی باشه روز ئە‌کات ، بیویسته ئە‌م فه‌رمانه مه‌زانه‌ش له‌گه‌ل ارایی ئە‌وده دوا‌زه حکومته هه‌لما تواته که‌وا ایستا له لونده‌ره‌ن هاو به‌ست بکات ئە‌ه‌ریکا گه‌شت فه‌رمانیکی به‌ته‌نیا بالیوزیک له‌گه‌ل

پس پور ، آزاد (آزا ، زات) ، شارلازا

بر قردمی نرفیبه وهی

شاهی بووه . لام وایه ، دامه زرنه زری ده وله تی ماد « ده یا توککو » ، که نهی له گهل « ده بوکس » ی دبریک نووسی یونانی « سه رودوتوس » دا عینی کس بوونی ، فیسو بوثره بیک بووه . آسوریه کان له سالی ۷۱۵ پ . م . دا هه ربی « هه مدان » یان به « بیت ده یا نه ککو » ناو نه برد که مانا کهی « مالی ده یا نه ککو » به .

فیس پور (فاس پور) هکان له سه رده می نه شکانیان و ساسانیا نیشدا سه رده ک ، یان نه ندای هه ندی خانه دان بون که پایه یان له خوار نهو شاهانه وه بو که زیر ده می شاهانشاه بون . فیس پوره کان خارهی دی و زهوی فراوان بون ، به گک بون ، دهره به گی بون ، له سه رده می جهنگدا له شکری گه وره گه وره یان

= به تیدی کوردیش ته یان نووسم :

ده هیو به یی Dehyu Peyty (سه رده کی وولات ، نه ته وه)

زه تتو به یی Zentu Peyty (سه رده کی شار ، عه شیره ت)

فیس به یی Viys Peyty (سه رده کی دی ، خانه دان)

نمانه به یی Nmane Peyty (سه رده کی نیشمان ، خانواده) .

بیجگه له مانه پایه یی خانه دان نه ییزی که « فیسو بوثره Viys Puthre » یان یی ووتون ، وانا ، (کوری خانه دان) . نه م فیسو بوثرانه له پایه یی زه تتو په یته کاندای بون ، وه له خوار پایه یی ده هیو به ییته وه بون . ده هیو به یی که پایه یی زور زور کونی ماده کان و فارسه کانت بووه ، وه مانا کهی « سه رده کی وولات » بووه ، پایه یی بووه به رامه به به « شاه » ی سه رده می حکومه ته کانی ماد و فارس .

له به رده نووسه کانی حاجی آباددا شاپوری به گم (۲۴۰ — ۲۷۰ میلادی) به دوو زمان ، به زمانی په هلهوی ، نه شکانی و به زمانی په هلهوی ساسانی « ۱ » ، بیکاندنی تیریکی خوی نه گیرته وه که له پیش چاری « شه تر داران » ، « فاس پوران » ، « فه زورگان » ، « آزانان » هاویشتو به تی .

نه م زنجیره به یی چوار چینه کومه لاتیبه که له به ری سه رده می ساسانیه کاندای بینین ، له سه رده می نه شکانیه کانه وه ما به وه . دانیاری « ۲ » نه م ووتاره ، له مانه « فاس پوران » و « آزانان » . (۳) .

فاس پوران . - ووشه یی « فاس پور » له « فیس پور » . وه هانوره ، « فیس پور » پیش له ووشه یی آویستایی « فیسو بوثره » وه هانوره که مانا کهی « فرزه ندی خانه دان » . « فیسو بوثره » که پایه یی دبرینی ماده کان و فارسه کانه ، له آویستادا پایه یی دیاره ، له خوار « ده هیو به یی » . وه « ۴ » که پایه یی

(۱) بو زانیار له باره یی نه م دوو زمانه وه (گه لاویژ ، سال - ۱ ، ژماره - ۴ ، ۵ بینه)

(۲) دانیار = موضوع

(۳) ووشه یی « شه تر دار ، شه تر دار » بووه به « شه تر دار » ، وه له به ره و دوانی سه رده می ساسانیه کاندای بووه به « شه هر یار » . نه مانه ، به کی حاکی هه ربی بون ، وه عینوانی « شاه » یان هه بو ، له به ره نه به که شاهی گه وره عینوانی « شاهانشاه » ی هه بو .

ووشه یی « فه زورگان » له باشا بووه به « بزورگان » . بزور گه کان خاوه ن پایه به رزه کانی حکومه تی بون ، وه کو وه زیره کان و مودیره گشته کان .

(۴) جوار پایه دبرینه کی ماده کان و فارسه کان که له آویستادا ته یان بینین ، به رزه یی گه وره یی ، نه مانه بون ، (بو نه وه یی هه له بیان خوینته وه ، =

نه جانند له لادی بیه کانت بو شاهانشاه .

له هیچ دبریک و فدر هه ننگ و نوو سینیکی فارسی
سهردهمی اسلامی دا ووشه ی « فیس پور » ، یان
« فاس پور » م هر چاو نه گرتووه . بهلام چند
نووسه ریکی عهده بی سهرده کانی بهری اسلامی ، وه کو
« طبری ، مسودی ، ابن حوقل » هم چینه خانه دانه
به « اهل البیوتات » ناو نه بن ، وه هندی لی یان
همدوین ، بهرینه ، این حه وقل نهی :

« و بنارس سنه جیله و طاهه فیا بینهم و فضیله اهل
البیوتات القدیعه و اکرام اهل التم الازلیه و فیها بیوت
یتوارثون فیا بینهم اعمال الدواوین علی قدم الیهم الی
یومنا هذا » .

هم « اهل البیوتات » و « بیوت » ه که هم
نووسه رانه بومان نه گبرنه . « فیس پور » ه کانت .
له بهره نووسه کانی دوو زمانی حاجی آباددا ووشه ی
« فیس پوران » به آرامی « بهر بهتا » نیشان
دراوه . « بهر » به آرامی « فرزند » ه ، وه
« بهیت » به آرامی « مال ، بهیت » ه . « بهر
بهیت » ی آرامی که به مانا « فرزه ندی مال » ه ،
له گهل « فیسو پورته » ی کونی آویستایشد او له گهل
« اهل البیوتات » ، وه « بیوت » ی این حه وقله -
لیشدا به که نه گرتووه ه که و ابو ، هم خانه دانانه ی
نووسه رانه کانی عهده بی ، که خاوهن ده سلات بوون و
کاری « دیوان » یان نه بیی ، وانا خاوهن ده سلانی
داره ری بون له ناو سو فدا ، « فیس پور » ه کان
بون .

ووشه ی « فیس پور » ه هر چند له ناو
فارسه کاندای گوم بووه ، له ناو کورده کانا ماوه ته وه ،
بهلام بیژنه که ی تووشی گوررات بووه ه ووشه ی
« فیسو پورته » ی آویستای که بووه به « فیس پور ،
قاسپور » له سهردهمی نه شکانه کان و ساسانه کاندای ،
له ناو کورده کانا له ایسکی « پس پور Pisporth » دا
ماوه ته وه . پس پوری بهد بهخت که سیه تیه که پیشی
گوم کردووه ه ، پس پور ایستا بهو که سانه نه لین که
شاره زای جنسی آزانان ، له هه وراماندا به « متخصص » ی

کشت و سکالیش نه لین « پس پور » . پس پور له
کرمانجی ی باکووری دا به مانای « چنه باز » یسی
به کار نه لین . بهلام همه بیست سالیکه ، نووسه رانه کان
« پس پور » به مانای گشتی « پروفه سور ،
استاذ ، متخصص » به کار نه لین ، بهرینه ، « هم
پزیشکه پس پوره ، هم کاربایه له کشت وکلدا

پس پوره ، هم پزیشکه پس پوری چاوه » .
آزانات . - « آزانه » له آویستادا به مانای
« پیاوی شریف ، نییل » به کار هیراوه . « آزانه »
تهشی هر له بیژه وه مانای « آزاد ، حر » بووی .
« آزات » له سهردهمی نه شکانه کان و ساسانه کاندای
له گهل نه میشدا که مانای « حر » و « نییل » ی
هر پاراستووه ، مانای « بطل ، قهرمان » یسی
بووه . نه بی « آزانات » ی بهره نووسی شاپوری
به کم له حاجی آباد جینی « ابطال ، قهرمانان »
بووی که تهشی له سهردهمی جه ننگدا اوفیسه ری یان
کردنی له له شکردا .

ووشه ی « آزات » له دوایی دا بووه به « آزاد » .
« آزاد » له فارسی سهردهمی اسلامی دا به نه یسا
مانای « حر » ی هه به ، مانای « نییل » و « بطل » ،
قارمان « ی نه . له گهل نه میشا قهرمانگی
« بورهانی قاتیح » (۱) له زیر ووشه ی
« آزاده » دا تهش نووسی که « بهو که سانهش
نه لین که وهلی سروشت و خاوهن ته قوا و نه سبل و
نه جیب و هه لالزادن » . بهلام ووشه ی « آزاده »
به مانای « نییل ، شریف » له زمانی تورکی
عوسمانیدا ، نازانم چون بووه ، پاریزرابو ه
« زاده گان » ی سهردهمی عوسمانی که به ساسا
« نه یله کان » بو ، وه بی گومان له « آزاده گان » ه وه
هاتبو ، به فری دانی « آ » ی پیشه وه ی (۲)

(۱) ته رجهمی « برهان قاطع » به تورکی ،
سید محمد طاصم ، چاپی نه سته موول ۱۲۸۷ هجری .
(۲) تهشی « ذرات » ی « اولاد القوات » ی
ووشه ی میسری له « زاده » ی « زاده گان » ی
عوسمانیه وه دروست کرابی ، به مانای « زاده گان ، نیلاه » .

سه پیاوی آزای هدره

گهوهی گیتی

روزفلت ، چهرچل وستالین

له یهك رهوشتی گهوره (آزایی) ی دا هاوورین

له روزنامهی (نونهالان) ژماره پنچ

وره رگبر : مورثی موكوربانی

روزفلت سر که جمهوری آمریکا و میستر چهرچل سر که وزیری بریتانیای گهوره . و مارشال ژوزف ستالین سر که وزیری کیشوهی اتحادی جاهیری شوروی ، بیکه کومه له به کیان له تاران به ست . هم سه پیاوه مهزنانه بو وه دست خستی آزادی له نهقلادان به هه هه گهوره پیشوایانی جیهان نهزمبردیرن . نه گه رهچی کیشوهه کانبان ویک ناچن و جیگاکانبان هه ره که رهنگیکن بهلام له گهل نهوشا له بهك رهوشتی (آزایی) دا هاوری و بهکن .

فرائسکلین دنو روزفلت

روزفلت له بنه ماله بیکه آمریکا به سالی ۱۸۸۲ له هاید یارک نیویورک له دنیک بو ، له قوتبخانهی بهناوبانگی آمریکا خونیدویه ، له باشان چوته مدرسه بیکه گهوره که به مدرسهی (هارد وارد) ناوی کردووه ، خونین خوی لهو مدرسه بهدا بهبا یان گه یاندووه . چه ندبک بهوه کالتی داد گوستری رای بواردووه . لهوه باش له مهیدانی سیاستدا نهقلای داوکو شستی کرد . له چاخنی حکومتی ویلسون له جهنگی جیهانی پیشودا ، یاریده

» شهریار « ، » پس پور « ، » بزورگت « ، وه » آزا « ی سهردهمی نهشکانهکان و ساسانیه کاتبان بو بینمه له ناو چوار که سیه تی ناسیاری هموماندان : حاکمه کانی به به له پایهی » شهریار « دا ، جهمه د پاشای جاف له پایهی » پس پور « دا ، عهزبزی مهسرف له پایهی » بزورگت « دا ، شهریف هممهوند له پایهی » آزا « دا بون .

زمانی کوردی دوو مانای سکونی » آزاد « ی پاراستووه : له کوردیا » آزاد « ، یان به فری دانی » د « ، » گهی « ، » آزا « هم مانای » حر « ، » هم » بطل « . بوینه ، » که تهلین « ، » وانهك له نویندا آزایه ، یان له روپیفتدا آزایه « ، مانای نهوه به که » وانهك له نویندا ، له روپیفتدا بطله « . له گهل نهوشا ووشه بیکه » ذات « مان هه به ، که مانای » جهسارت « ، » بی گومان « له ووشهی » آزانه « وه هاتووه . هندی باری بهکار جیهانی ووشهی » ذات « : ذات کردن = جهسارت کردن ؛ بزات = جهسوور ؛ ذات نانه بهر = تهشجیح .

شارهزا . — ووشهی » شارهزا « ی کوردی که نهی له » شهرآزاد « وه هاتی ، مانهی بنچینه بیه که نهی » قارهمانی وولات « بی . ووشهی » شهرآزاد « ، نه گهر بی گیرنه وه سر ایسکی آویستای ، نهینه » خشه تره آزانه « ؛ بهلام ، عینونیک وه ها له آویستادا نه . » شهرآزاد « نهی له بهره دوایی سهردهمی ساسانیه کاندای بهکار هتراهی . » شهرآزاد « که ایستا له زمانی فارسیدا بهکار ناهیتی » ۱ « ، له چبروکی » نهلف له یله و له یله « دا نهینهی . له » نهلف له یله و له یله « دا » شهرآزاد « ناوی کنیشکیکه ، قارهمانی چبروکه که ، هم ناوه ، نهشی له بهر نهو توانایی و قارهمانی که نواندوویتهی درایی بهو کنیشکه که به راستی » قارهمانی وولات « بووه .

بهلام ، ووشهی » شارهزا « که له کوردیا پاریزراوه ، نهویش وه کو » پس پور « ، مانای بنچینه بیی خوی گوم کردووه ؛ » شارهزا « له کوردیا ایستا مانای » خهیر « .

ایستا ، که والی بوینه وه ، نهوهی وینهی پایهی

(۱) له فرههنگه کانی فارسی دا ووشه بیکه » شهرآزاد « ، یان » شهرآزادیه « هه به که گویا شاریسه له ایراندای ، نه رده شیری کوری شیروبه شاهه گهی نهوی دهرمان خوارد کردووه و داگری کردووه .

تهم نیگارمه ، که وینهی مارشال یوسف ستالین و سهرهک روزفلیت و سهرهکی وهزارهتی بهریتانیا مهستهر چهرچله ، له کاتیکس گبراره که سهرهکه کانی روسیه وشاره یهک گرتووهکان و بهریتانیای گهره خوشی بییک و حهسانه وه بییک له خویاندا ههست ته کهن له ووچانیک له ووچانه کانی کوبو نهوه دیریکه کانیاندا له تاران - ایران .

به سهره که جهوری سکیشوهری تهسریکی باکوری ههلبژاردرا . روزفلت له ههموو ده بیکا ههر سر کهوتوبوو . تهه بو کسی دهس نه داوه که دوچار به سهرهک جهور ههلبژاردرا بی ، تهیا روزفلت نه بی که تهمه جاری سه به همیشه ههر بوی هه لکه وتوو به سهرهک جهور ههلبژار دراوه .

ربغشوره چهرچل

چهرچل ۶۹ سال له مه پیش هاتونه دی و له دایک بووه ، له بنه مالیه کی گه وره به ناوبانگی پیشینیانی اینکلینستانه . له باوکیه وه ده چیه وه سهر دوک آف مالبرو . دایکی تهسریکی به ، له ژنه ههره جوانه کان وه کچی خاوه ند روزنامه ی به ناوبانگک هرلک بو . چهرچل به مندالی زور بزوز و آزاو زرننگ ورشید - بووه . له مدرسه ی (هارو) که مدرسه یکی به ناوبانگک

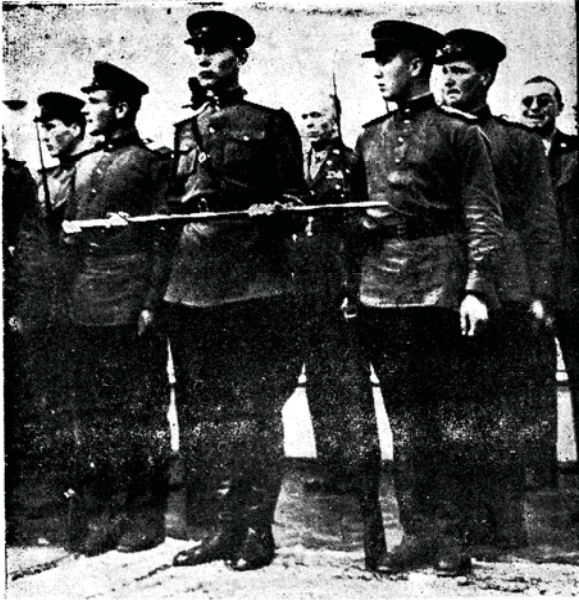
دهری وه زارتنی زریای کرد ، خوشترین ته مهنی تیدا بهخت کرد ، له ایش وکاری زریایی زور آشنا بو ، هه تا ایستاش ههر دل گری دراویته تی و هه همیشه ته وه ی له پیش جیاوه . له ههموو بزوتنه وه کاندا مهله وانی به سند کرد بو و ههزی لپی بوه ، شهوبک له شهوه سارده کانی پارژ به مهله وانی خه ربیک بو ، له رزو تاو روما تیزم گرتی دو چار به نه خوشی بو ، چه ندمانگی ره بهق له سهر سدرینی ناته وانی گهوت ، و آزار وایش و ژانیه کی زوری کیشا ، به لام ره وانی پاکی نه کهوتوی ته وه ههر له به رامه سری و پیشکوتندا بو ، له وه ده مه ته نگی ناسازی دا ، کیشه ی انتخابات له ده ستدا بو ، بو راهی وه ده ست خستن و بردنه وه ره نگی نقشه ی بیره وهری خوی له وی دا ده رشت ، له دوی انتخابات (ههلبژاردن) روزفلت سهر بهرژیک زور زلی بی را و له سالی ۱۹۳۳

بو خویندویه ، لهو مدرسه په دا گه لیک
زبریکي و آزای لپی روداوو و لگه لیک پیش
ده ستیدا هونه ری نو اندووو .

ژورنل ستالین

ستالین ۶۴ سال له په پیش له شاری تفلیس
له دایک بووه ، دایک و بابی و بستویانه بو
کلیسا به خپری بکن و پوره مرستی بدن ، به لام
ستالین ژبانی به کیشه و هه رای پی خوشتر بووه
له ژبانی هین و پی ده ننگی و کشیشه پی .
له بهر بزوزی گه لیک جاراف سرگوم
کراوه وه له لاین شاره وانه وه (شرطه)
ته ننگه تاو به بند و زندان و سرگوم و
آزار و نه ژینی توش کراوه . بو که پشته
دخواز گان و ره وانی خوی خسته نیو نه و
هه مو و کیشه وه و هه مو و ژان و آزاریکي خسته
سه رشان و بو پیشه و ده چوو . به راستی
ستالین سروخی پولای په . هینده آزایی و
رشیدی بو بهر زیون نشان دا و بهرام بهری
هه مو نه زیت و آزاریکي کرد هه تا گه په
دخواز و ، پیروزمندی کرته ده ست و پی
گه بشت .

ایستا گه پشته به لک و هاور پی نه م سه
پیاوه پیشوا گه و رانه ده پی چپی ؟ نه وه
(آزایی) په . آزایی له بهرام بهر پی هزی
وره نخی جسمانی ، آزایی و پیاوه تی له
بهرام بهر به سوکی تماشا کردنی پی گگانان ،

میستر چه رچل له کانی هاور سه کی ناراندا نه و شبری پیروزی
پیش کش به مارشال ستالین کرد که خاوه من شکو مه لیک جورجی
ششم به شاری ستالین گرا دی به خشیوه . به م هوبه وه آیینکی
گه و ره گبیرا و گه لی گورانی نه ته وه بی بی به ریتانی و روسی و و ترا ،
وه هه مو و نه ندانه کانی هاور سه که کش له وی بو . نه م نیگاره
هه ندی له پاسه وانی شهرفی روس پیشان نه دا که له کانی پیش کش
کردنی دیار به کدا وه ستایون .

←
له م نیگاره دا میستر چه رچل نه یفری که
هه ر له پاش ته واو بوونی آیینی پیش کش
سکردنی شیره که ، ده ستی مارشال ستالین
نه گوخی . هه ر له م نیگاره دا مارشال
(فوروشبولوف) پیش نه یفری که له ناوه راستی
هه ر دوو پیشه وا گهی به ریتانیا و روسیه دا
راوه ستاوه .

داستووری زمانی گوردی^(١)

بهش - ٢

هندی زانیاری کشتی پیویست

ترقیی دهی

Frhokeke beser shareke da esuwrhayewe.

٣٧. سه جشن رسته هه به :

١ رستهی بهیانی . - رستهی بهیانی نهوانهن که هتی

بهیانت ، یان نهفی نهکن ، وه کو

Min echim e Hewlér. من نهچمه ههولبر .

نهو چی پیاوکی خراپه !

Ew chi piyawék y xrap e !

To na xoyt. نو ناخویت .

رسته

٣٦. رسته رزه ووشه بیکه که بیریکی نهواو

دهر نهخا ؛ وه کو ،

فروکه که بهسهر شاره که دا نهسووراپهوه .

(١) بو کس نه بی پرسی من ، پارچهی ، بهشی ، یان

تیکهی لهم « ده ستووری زمانی کردی » ، که وا بهره

پهوه بلاوی نهگمهوه ، به ناوی خو بهوه له چاپ پدا .

آزایی بو را گرتن و دل پیوه گری دانی
باوهری خوی ، ههر چند تهنگانی و بلا
نه پیشته وه بی . دهی زبانی نهم پیساوه
که ورا نه بکریته سهرمهشق بو هه موو زبانیکی
پیویست . له پاپانی آزایی دا ده تواندیری
دهست بو کاری ههره مهزن دریز بکری و
زور به زالوکه نیدا سهربکهوی . روزفته کان و
چهره کان و ستابنه کان زور به دژواری و
نهزیهت ده توانن رو به روی یهک بین و
بگه نه بکتر ، و به هوی آزایی خویانهوه به
شهر نهو دژوار بهدا زال بین . هیچ
دژواریک نه به هوی آزایی بهوه مروف
به سهربدا زال نه بویت . هه موو پیاوکی
دهی نهو بیاوانه بگاته سهرمهشق .

لهم نیکاره دا میسته ر چهرچل سه ره کی وه زاره تی پارتیانا نه بین که به هوی هار سه که گرنه گه کی نارانه وه ،
بیره وه ریی (٦٩) ساله کی له دایک بوونی له ناراندا را بوارد . ههر لهم نیکاره دا مارشال ستالین نه بین که
به شهرفی ده ولته بهک گرتوه کان نه خواته وه لهو آینه دا که به هوی بیره وه ریی له دایک بوونی سه ره کی وه زاره تی
به ریتا باوه له تاران دا کراوه .

لهمانه ئهوانه ئی آگا ئی یان ئه دوی « دانبار » ن و
ووشه کانی تر بو تهواو کردنی مانای ئهوان هاتووته
بالیان ؛ وه کو ،

ماموستای دمرزه کهمان نهات .

Mamosta y derzeke man ne hat.

لهم رسته پدا ههچهنده « ماموستای دمرزه کهمان »
دانباره ، بلام له بنچینهدا « ماموستا » دانباره ، وه
ووشه کانی « ی دمرزه کهمان » تهواو کردنی ئهوان .

۴۲ . آگا ئهشی له چههند ووشه بی دروست
بوونی ؛ لهمانه ئهومی راسته وخوا له دانبار ئه دوی ،
ئهوه « آگا » به ، وه بی ئه لین « نیل » ؛
ووشه کانی تر بو تهواو کردنی مانای ئهوان هاتووته
بالی ؛ وه کو ،

مناله که له سه سه کوکه دمرزه کای ئه خوینی .

Minalake ieser sekoke derzeke y exöné.

لهم رسته پدا (مناله که) دانباره ، (له سه
سه کوکه دمرزه کای ئه خوینی) آگابه ، به نایا
(ئه خوینی) فیله ، وه (له سه سه کوکه دمرزه کای)
مانای فیلی (ئه خوینی) تهواو ئه گهن .

۴۳ . ئه گهر (آگا) ههر له ووشه بی دروست
بوونی ، (فیله) ۴۲ ؛ وه کو ،

میران ئه نووسی

Miyan enuwse

لیرهدا (میران) دانباره ، (ئه نووسی) آگابه و

فیله .

۴۴ . فیله ناووکی رسته به ؛ وه سه کو به بی نیل
گهردان کراوی که سدار رسته دروست نایی ، فیلیکی
گهردان کراوی که سدار سه به خو رسته بیکه ، چوسکه
ئهتوانی بیریکی تهواو بنوینی ؛ وه کو ،

ئهوه ئهروا .

Ew erhwa

ئهمه رسته بیکه ، چونسکه بیریکی تهواو دهر نهخا .

۴۵ . فیله « بوون » ی ئه ئهواو ههر به یاریه ی
ووشه بی ترهوه ئهتوانی بیته « آگا » ، له بهر ئهوه
بی ئه لین « آگای ئهواو » ؛ وه کو ،

۲ . رسته ی پرسی . - رسته ی پرسی ئهوانه که پرسی

ئهگهن ؛ وه کو ،

بو ناچه سهولیر ؟

Bo na chy e Hewlêr ?

۳ . رسته ی فرمانی . - رسته ی فرمانی ئهوانه که

فرمانی ئه دهن ، یان نکه ئه گهن ، وه کو .

دهرگاگم لی بکه ره وه .

Dergake m lê bikerewe.

خوا آگادارت بی . Xwa agadar it bê.

۳۸ . به شه کانی رسته . - رسته بی ، کورت بی و

دربژی ، له دوو بهشی دروست ئه بی : -

۱ . دانبار

۲ . آگا

۳۹ . دانبار و آگا . - له رسته بیکه تهو ووشه بی ،

یان تهو ووشانه که تهو کسه ، یان تهو شته ناو ئه بی
که شیکیان له باره وه تهووتری ، « دانبار » ن ؛ وه
له رسته بیکه تهو ووشه به ، یان تهو ووشانه که شیک
آگا ئه دهن له باره ی تهو کسه ، یان تهو شته وه که
دانبار ناویان ئه با ، « آگا » ن ؛ وه کو .

ژووره که سارده . Juwreke sard e.

بهفر ئهباری . Befir ebarê.

کاکم و باوکم هاتین .

Kak im u bawk im hatin.

باخه وانه کای ایسه تهسو لقاو بوینی داره کای

بریه وه .

Baxewaneke y ême emrho liq u pop y dareke y brhiyewe.

لهم رسته پدا « ژووره که » ، « بهفر » ،
« کاکم و باوکم » ، « باخه وانه کای ایسه » دانبارن ،
وه « سارده » ، « ئهباری » ، « هاتین » ، « تهسو
لقاو بوینی داره کای بریه وه » آگان .

۴۰ . بی « دانبار » و « آگا » رسته دروست

نایی ؛ ئه مانه دوو شقی پیویستن بو دروست بوونی
رسته که ئه بی بیریکی تهواو دهر نهخا .

۴۱ . دانبار ئهشی له چههند ووشه بی دروست بوونی ،

هیلکی نمره له مریشکی سبهینی چاکتره .
Hélke y emrho le miryshk y sbeyné
chaktir e .

نوسا مانا تهواو نهی ، وه گریگان نه به رسته .
۲۷ . به ند . - رسته بی که پارچه بی بی له رسته بیکی
گه وره تر ، پی نه لین « به ند » ، وه هر رسته بی
چند فیلی تیایی ، نه ونده بندی تداپه ، وه کو ،
نهو مناله دیوینی دیت ، نمره نه خوش کهوت .
Ew minalhe y dönè diyt , emrho
nexosh kewt .

نهم رسته به دوو فیلی تداپه ، « کهوت » ،
« دیت » ، له هر نهوه دوو رسته تی تداپه :
به کیگان « نهو مناله نه خوش کهوت » ، نهوی تریان
« دوینی دیت » . • نهم دوو رسته به که به کی
پارچه بیکن له رسته گه وره که ، بی یان نه لین « به ند » .

مرشی

لهم ویناهای خواره ودها جهشی رسته کان ناو بتین ،
وه دانیاره کان ، آگاکان ، فله کان ، آگاکان ،
نانهواوه کان و تهواو که ره کانان ، گریگان ، بنده کان
بدوژنهوه :

نمره چیاوی ماموستا که مان نا ایشی . کولچین
چاکه . ایوه کی نه چن بو چوارتا ؟ ایوه سبهینی
مهینه ایره . هر پزی منالی زیره که . کوره کانی پوروم
دوو سال له مهو پیش بون به اوقیسه . شا کرده کان له
خوانخانه که چند زور مانه وه اشادان نه خوینی . مروقی
نهم دی به هندی سال که به فر ری یان لی نه گری ،
چند هفتیک له دی به کیانا قه تیس نه مین .

Emrho chaw y mamostake man na
éshê . Gulhchiyn chak e . Éwe key
echin bo Chwarta ? Éwe sbeyné me
yên e ère . Her bijiy minalh y ziyrek .
Kurhekan y puwr im duw salh
l'emewpêsh bun be ofyser . Shagirdekan
le xwanxaneke chend zor manewe !
Shadan exönè . Mrov y em dèye hendé
salh ke befir rhè yan lê egrè , chend
hefteyèk le dèyeke yan da qetiys
eménin .

کاک نهی به پزیشک .

Kak im ebè be pizyshk .

کدرکوک شاره .
Kerkuwk shar e .

له رسته بی که مدا « کاک » دانیاره ، « نهی به
پزیشک » آگاپه ، « نهی » آگای نانهواوه ،
« به پزیشک » تهواو گریه تی . لیره دا بویه « نهی »
آگایکی نانهواوه ، چونکه « کاک نهی » بیرکی
تهواو نادا .

نه گهل نه ماشا هندی جار رسته بیکی وه کو « کاک
نهی » نهشی بیرکی نهواو بدا ، له باریکی وه هادا
تهواو که ره کهی آگای نانهواو نهی تی که بیشتراو
بی ! وه کو ،

کی نهی به پزیشک ؟ - کاک نهی .

Kê ebè be pizyshk ? — Kak im ebè

لیره دا رسته کی دوا بی به راستی « کاکم نهی به
پزیشک » . ، تهواو که ره که « به پزیشک » . و
نه یزراوه ، پی نه لین « تی که بیشتراو » .

له رسته بی دووهما « کدرکوک » دانیاره ، وه
« شاره » آگاپه ، « . » آگای نانهواوه ،
« شار » تهواو گریه تی . نه گهل له پریکا بلین
« کدرکوک » ، بیر نانهواو نه مینته وه . به لام نه گهل
بلین « کدرکوک شاره » ، یان « نهوه کدرکوک »
بیر تهواوه . له مهی دوا بی دا « نهوه » دانیاره ،
« کدرکوک » آگاپه ، « . » آگای نانهواوه ،
« کدرکوک » تهواو گری آگای نانهواوه .

۲۹ . گری . - دهسته ووشه بی که هر چه نده
مانا بیکی پی ، به لام نهم مانا به تهواو نهی ، واتا
فیلیکی تا نه پی نه لین (گری) . هر دهسته
ووشه بی فیلیکی تیایی ، نهی به رسته « ۲۴ » ، وه کو .

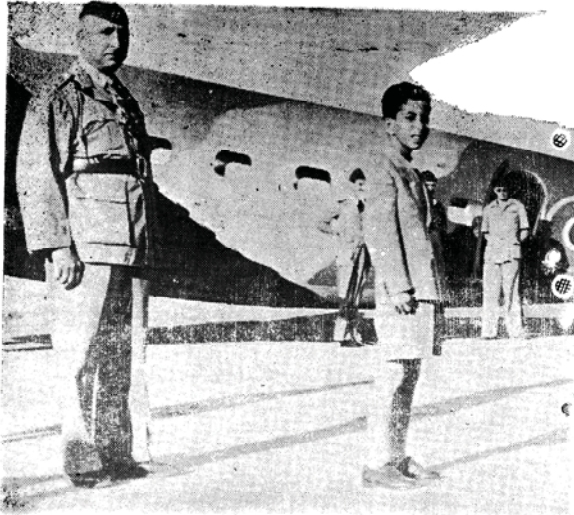
له سه پرده که .
Leser pirdeke .

هیلکی نمره .
Hélke y emrho .

نمانه بی سه روه گرین ، چونکه بیرکی تهواو
نادن ، به لام نه گهل بلین :

له سه پرده که وه ستاوم .

Leser pirdeke westaw im .

لەم نیکارەدا خاوەن شکو مەلیک ئەبیزی که لە کانی سەفەرد کردنی سەمو الوەسی دا بوسەردانی بەریتانیا ، تشریفی بردوو . بو فروکەخانە ی شارستانی . جلالی ملک لە بەردەمی ئە و فروکەپەو راوەستاوە که وصی هەلگرتوو وە لە پشت جلالنەووە سەمادە زەبەم عبدالوهاب عبداللطیف که بەکەم یارەری جلالەتیەتی ، وە ستاوە .

کرد که عیرافیەکان نواندیان و ئە ی نوین بەرامبەر بە لە شکرەکانی بەریتانی لە روژەلاتی ناوەراستدا ، وە وتی : « من عیراقم هەر جارێک دیدم ، لە چەنگەکی رابردوودا بو دەمیکی کەم . بەلام ئە هەموومان لەم وولاتە بەستراوین بە بەندی ئەستووری هاوێبانی و دەستی پەو هەرچەندە بەرزبەتی لە پیش ئەمەدا بە سەفەتی وەمی تی تەختی عیراق تشریفی تە هیناوە بو دیدنی ئە ، بەلام ئە گشتان ئەزانین که چوین بە هەموو تواناییکەووە تی کوشی ، هەتا لە روژی هەر رەشدا ، بە پارێزگاری ئەم بەندبواریە و ئەستوور کردنی . بەراستی زورمان پی خوش بوو که عیراق چوو ریزی نەتەووە بەک گرتوووەکانەو ، وە خوش هاتبان لی کرد . عیراق ، هەرچەندە لە شکرەکانی هازکاریان نەکردوو لە مەبانی شەردا ، بەلام ، لە ناو سنووری وولاتەکی خودیدا ئەوەندە کەلک بەجی هیناوە بو دەعوای هاوێبانی ، که لە وانە گەمتر نەبی که لە مەبانی شەردا بەجی ئەهێرین .

ئەم گەشتە بیروژە ئەکا ، بە سەفەرد کردنی ، روژی ۱۹۴۳ بەریتانی قەوماوی هەرە شایبی بەخش و هەرە بەشکوی لە تومار کرد ، که گەشتنی خاوەن بەرزبەتی شاهی بو ئە ایستەگەووە کی لەندەن لە گەل مەردیە کەرەگەمی دا حەزەتی خاوەن بەرزبەتی شاهی دوق کلۆستەر بە ناوی خاوەن شکو قەرال جورجی شەشەمی مەزەووە هاتبو بە پیریانەووە ، لە گەل گەلی لە کەسبەتە (شخصیە) بەرزەکانی تری بەریتانی دا .

لە روژی هەوتەمی ئەم مانگەدا (تشریفی دووم ۱۹۴۳) بەرزبەتی دەمی کرد بە گەرانەگە ی لە بەریتانیای مەزندا ، لە ئەندەنەووە چوو و دوفاڕ بو دیدنی ئەو ساختاوە سپایانە که لەم هەرەمی زەریا پەرەکانی بەریتانیدان ، وە که بەشی هەرە تریکە بو ئەو روپای داگیر کراو ، ئەو ئەو روپایە که لە ژیر چنکی نازی دا ئەنالی . بەرزبەتی آگادار بوو لە ئەینی بەکانی سەنگەرەکانی بەریتانی ، وە گشت ووردی بیکی هونەرەکانی سپایی

بە چاوی خوی دی لەو هەرە سەخت کراوەدا ، لە پاشا کەراییەووە لەندەن . روژی هەشتەمی ئەم مانگە بەرزبەتی سەری دا لە جی بلاو کردنەووەی رادیویی بەریتانی بەرەسمی ، لەوی بەرەو پیریکی ناشی کرا بەبیاخی خوشەوێستی عیراق لە سەر سنجاقی بلاو کردنە که لە تەشت بەبیاخی بەریتانەووە ئەشەکاوە وە . بەرزبەتی لەوی کەلی قەسەمی کرد لە گەل کەسبەتی بەریتانی و عەرەبی ، وە قەسەبیکێ کرد بە وە کێلی ، آگای عەرەبی ، تی پەدا خوشنوودی ئەووەی خوی نواند لەم زیارەتە ئەمرە که شونیکێ واقوونی بەجی هیشتوووە لە دلایا کە هەر گز لە بیری ناچیتوووە خاوەن بەرزبەتی بەم هویەووە نوخشی سەردانەکی چەندسالی لەمەو پەشتی هە ی لەندەنی یاد کردوو . لە پاش ئەو بەرزبەتی چوووە ئەو زیارەتە نیوەرۆییە گەووە بە که حکومەتی بەریتانی پوی دروست کردبو . لەم زیارەتە دا وە کێلی سەرەکی وەزارەتی بەریتانیا میستەر ئەتلی دوانکی دا ، نیشانە ی ئەو میوان بەرۆرەیی

جهنگيه كانهوه داوانه بو توونا كردن و هاريني نيروي
 دژمن ، له گهل مانا بوون . وه له سهر گاني حبي بهجي
 كردني نهو كرداره سپايانهيش بيك هاتووينت كه له
 روزهلان و روزاواو نيوهرووه بهرامبر به نهلمانيا
 نهى كين . وه له گيتي دا هيچ دهوله نيك نه كه
 بتواني نه بهلى كه له به بهژدا و له زربادا و له ههوادا
 نيروه گاني دژمن و هيزي تهواوي له رهك و ريشه بهنينه
 دهروه و ژيانكي تازه بو هه موونه تهوه گاني گيتي بهنينه
 بهر هم كه به خوشي و سه ره ستي تا بژين .

له باش تهواو بووني هاوپر سه كه كه مارشال
 ستالين كه رايه وه بو روسيه . بهلام ميستر چهرچل
 و ميستر روزفلت له كه رانه وه يانسا له نهفه ريسكي
 با كووريدا جاريكي تريس كومه ليان بهست ، هم
 كومه له كه وره به دا ميستر ايديت و ميستر هساري
 هوپكنز و آوهل مولوتوف و مارشال فووروشيلوف
 و باليوزي بهر تانيا و نه مه ريسكي موسكو
 هه بون .

هم هاوپر سه كه له هاوپر سه كه ههر كه وره گاني
 جهنگ نه زميري .

۷ - ۱۲ - ۴۳ : له شكري هه شتم به نيروويكي
 كه وره وه له روپاري (مورو) به ره وه و نيروه گاني
 له شكري پينجه ميش گهلي ته بو اكي گرنكي
 تريان دا گير كرد . نيروه گاني روسيه له گهلي نوخته ي
 سهخت كراودا له نزيك « زلو بين » ه وه
 نهلمانه گانيان دهر بهراند .

۸ - ۱۲ - ۴۳ : ميستر چهرچل و سه رهك
 روزفلت و سه رهكي جمهوريه ني توركي له قاهره دا
 كو بوونه وه و له سهر گهلي نهكاروباري
 سپاني و سبسي و آ بوري بيك هاتن .

۹ - ۱۲ - ۴۳ : له شكري پينجه هه موو جيگا
 بهرزه گاني هريمي (مونت كامينو و ماجوري) يان
 دا گير كرد وه له شكري هه شته ميش لهو بهر روپاري
 مورو وه سه ره پرديكي تري دامه زراند . هاوپه بانه كان
 له باسيفيكدا شمش كه شقي زاپونه گانيان له نزيك
 دورگ گاني مارشال نو قوم كرد .

وه سي خيري كه وره كه ووه هيووا نهكا بو عراق .
 له خوا نه پارينده وه كه هم هيوايانه بهنينه دي ، وه
 خاوهن شكو مه ليكي خوشه ويست و وه سي ووه لي عه ده
 مه زنه گي بپاريزي بو عراق .

قهوماوه گرنه كان

۱- ۱۲ - ۴۳ : بومبا هاوپرزه گاني هاوپه بانه كان تاويان
 دابه سهر شاري « سولينگن » ي نهلمانيا كه ناوچه بيكي
 هه ره گرنكي بيشه سازي جهنگي نهلمانيا به له
 « راي » دا .

لورد هالفاكس كه باليوزي بهر تانيا به له واشينگتوندا ،
 له باره ي دوا هيواي نهلمانه كه وه دوانكي دا ؛ ووتى ،
 « نهلمانه كان له دواختني شكاه گيان به ولاوه هيچي
 تريان بو نماوه وه » .

نيروه گاني آوستراليا قه لاي « بونگا » يان له
 زاپونه كان دا گير كرد .

۲- ۱۲ - ۴۳ : ميستر چهرچل و ميستر روزفلت و
 مارشال چيان كاي چهك ههر سه كيان له قاهره
 كو بوونه وه ، هم كو بوونه وه به له كو بوونه وه كه وره گاني
 ديريك نه زميري .

نهنجامي پيروزي هاوپر سه كي تاران :

روزي هه يني ۲۶ نه شربي دوووم مارشال ستالين
 كه بيشته بو تاران ، روزي دوايش ميستر چهرچل و
 سه رهك روزفلت كه بيشته هوي . وه روزي بهك شه مه
 ۲۸ مانگك كومه ليان بهست . هاوپر سه كي تارووزي ۲
 كانووني به كم دريوي كيشا و به بيك هاتبيكي تهواوي
 بي گهره دوايي هات . له سهر نه مه له موسكو و له ندهن و
 واشينگتون وه هم به يانه زه سبه بلاو كرايه وه :

« ايه كه سه رهكي جه مو ربه ني نه مه ريكا و سه رهكي
 وه زاره ني بهر تانياي مه زنت و سه رهكي وه زاره ني
 روسيه ين ، له پايته خي ايراني هاوپه بانه گان كومه ليكان
 بهست چوار روز ديره ي كيشا ، ههر سه لمان له سهر
 ساسه نه گمان بيك هاتن كه ايه له گاني آشي و جهنگدا
 به دل و به گيان ياره ي به كتر بده ين . له باره ي هم
 جهنگه ي ايستاوو شاره زئا سپايه گانيشان له هه موو
 برس و راكمانا كه له باره ي ريك خستي كرداره

۱۰- ۱۲- ۴۳ : نیروه کانی آسترالیا زاپونه کانیان
 له قه لای (وارپو) دهر پهرانف که له گڼبهی
 تازه دایه .

۱۱- ۱۲- ۴۳ : نیروه کانی روسیه شاری
 گرنگی (زنامینکاو کیرفوگراد) یان داگیرکرد .
 به گرتنی هم دووشاره نیروه کانی زلو بین و شاره که
 گو تونونه ترسی گمارووه .

۱۲- ۱۲- ۴۳ : له موسکوهه پلاو کرایهوه که
 حکومتی چیکوسلواکیا و حکومتی روسیه هر دوولایان
 پیک هانن . وه هر دوولایان په مانیسکی هاو کاری
 بیست ساله ی سیاسی و سپاییان ایزا کرد بوکانی
 جهنگ و بو سرده می پاش چنگیش .
 روسه کان نه له مانه کانی له بهست کرد که شاری
 (شرکسی) چول بکن .

۱۵- ۱۲- ۴۳ : هاو په مانه کان شاری
 (کالدان) یان له ایٹالیا دا دا گیر کرد وزیانیسکی
 بی ژماریان به دژمن گه یاند .

۱۷- ۱۲- ۴۳ : هاو په مانه کان له پاسیفیکا له
 دورگهی (نراوا) دا نریک به زه ریابری
 بهریتانیای تازه دسیان کردووه به کرداری دایه زانندن .
 لهم کرداره سره گوته دا نیروه کانی زه ریابی و هواپی و
 بهزی هاو بهش بیرون ، وه نیروه کانی آسترالیاش
 په لاماری هری (لاکونا) یان دا و زاپونه کانیان
 له گه لی جی سی سخت کراو دهر بهراند .

۲۰- ۱۲- ۴۳ : سپای سوور له نیوه روی شاری
 (نیٹل) ۵ وه ده لاقه بیکی گه وره یان کردوته خه ته
 بهر گریه کانی نه له مانه کانه وه که پاناییه گهی ۳۰ کیلو
 مەتره و دویزه گهی ۱۹ کیلامه تره نه بی . وه پتر له
 ۵۰۰ شاردوی گه وره و گرنکیان داگیر کرد . هر
 لهم په لاماره دا ۲۰۰۰۰ کسین له نه له مانه کانف
 کوشتووه و ۲۰۰۰ کسیشیان لی به دیل گرتوون .

۲۱- ۱۲- فروکه بومیا هاویزه کانی بهریتانی
 زور به توندی تاویان دایه سر شاری (برین) ،
 که ناوچه بیکی گرنگی ژبر زه ریاسکانی نه له مانه و
 ژوانی هیله شه منده هره کانه . ژماره ی
 دانشتوانی هم شاره ۳۵۰ هزار کس نه بن .

۲۱- ۱۲- ۴۳ : هل گه رانه و بیکی سپایی
 گرنک له پولیشا ها رووی دا .

۲۲- ۱۲- ۳۴ : چه کی هواپی بهریتانی و
 نه مریکی زور به توندی تاویان دایه سر نه و کولکه
 جهنگیانه ی نه له مانیا که له زه و په کانی نه له مانیا و
 باکووری فرهنسه دان . چه کی هواپی بهریتانی
 ۲۰۰۰ بومیا به سر شاری فرهنکفورتی پیشه ساز دا
 بهر دا په وه .

۲۴- ۱۲- ۴۳ : میستر (ریچارد کیسی)
 گه وزبری دهولنی بهریتانیایه له روزه لانی ناوه راستدا
 کراوه به داوره « ساک » ی ولایته ی بنگال له
 هندستاندا .

۲۷- ۱۲- ۴۳ : په که کانی کشتی گه لی
 بهریتانی به قهرماندیری نه میرال سر بروس فریزره ،
 که کاروانیکان نه پاراست که خانی نه برد بو باکووری
 روسیه ، پاش نیوه روی ۲۶ هم مانگه له گه ل
 « شازهورست » دا که کشتی بیکی جهنگی گه وره ی
 هره به ناوبانگی نه له مانیا به ، بهر له لگاری به ک
 بوون ، له نه نجامدا هر نه و ایواری په نریک به
 کسه پوی باکووری شازهورست تقووم کرا . هم
 کشتیه جهنگه له سالی ۱۹۳۹ دا دروست کراوه ،
 قورسایه کی ۲۶۰۰۰ تون بو ، وه به اوفیسرو
 سربازیه وه ۱۹۶۱ کس تیا بو . به توپی گه وره و
 پچوک و توپی فروکه شکیه وه (۴۷) توپی له
 سر دایه سترا بو . له پیشانی روسیه شدا له آستی
 کیه نه ده روسه کان له پاش نه وه ی په لاماره کانی
 نه له مانه کانیان راوستاند ، که سه چوار هفته بو
 به گهرمی دسیان دابوی ، انجا کورین دایه خویان و
 نه له مانه کانیان هل بری . پتر له ۱۵۰ دی
 گرنکیان لی سندنه وه . ششی فرقه ی پیاده و جواری
 زویداریان به زانندن ، وه نریکه ۱۵۰۰۰ سربازیان
 لی کوشن و نریکه ۲۰۰ تانکیشیان به گرتن و
 شکانده وه لی زبان خسن . ایستا روسه کان ۲۰ میلان
 ماوه بو کورستین که له وه پیش له بهر په لاماره تونده کانی
 نه له مان له بهست بووون به چول کردنی .
 له شکری هه شته پیش له میانی ایٹالیا دا شاری

ئەحەي كورنوو (حاجى ئەحمەد)

توقىسى ۋەھبى

ئەھەي كورنوو تېزە جارىكى (مسخرە ، كومىك)
 بىلمەنى نىۋەي دوۋەسى سەدەي نوزدەمى شارى سىلپانى
 بو . لەگەل برانەۋەي سەدەكدا ژىانى ئەۋىش كوتاپى
 ھاتوۋە . مەردنى ئەھەي كورنوو زىيانىكى گەۋرە بو
 بو مەروفي سىلپانى ، ئەمە نىزىكى نىۋە سەدەپە پىناۋىكى وا
 گالتەجى و شەن لە سىلپاندا ھەل نەكەۋەۋە . زور
 ئەفسوسە ، ناۋى بىلمەتەكى ۋەھا نەخەپتە دىرىكى
 كۆمەلەپەتى شارى سىلپانەۋە و بارى ژيان و ووتە
 پىكەنپىناۋەكەنى نەگىرەۋە بو ئەۋەكەمان . لە پەر ئەمە
 تىكا ئەگەم لەۋ كەسانە كە سەر بە ايسك و ژيان و گالتە
 خوشەكەنى ئەھەي كورنوو شىكىيان لە بىرە ، بى نووسن
 بومان تا بى خەپتە سەرگەغز ، وون نەپ .

كە حاجى ئەھمەد مەرد ، مەن مەنل بوم ، لە پەر
 ئەۋە نە بە ئەۋاۋى ايسكە سوۋكەكەم دىتەۋە بەرچاۋ ،
 ۋە نە لە ووتە و كەدەۋە خوشەكەنى شىكىكى وام لە بىرە .
 بەلام دىتەۋە بىرە ، زىستانان حاجى ئەھمانە پەر دەبىستا -
 نەكەمان (حوجرەكەمان) ، قەندىلەمان لى ئەكرى ۋ
 ۋەكەدەۋە بەرچاۋم كەبىرىكى ناۋىچى بالاي بارىك و
 دەنگك خوش بو ، وا بزانم گەنم رەنگك بو . رىشە
 سىپە بىزىنە كەپتى لە پەر چاۋمە . ئەم دوۋ گالتەپەي
 خوارەۋەشپم لە بىرماۋە :

ئەھەي كورنوو و جافەكان

ئەھەي كورنوو ھاۋىنان بە كورائىۋە شەرىپى
 مېۋوزى ئەفروشت ۋ مەروفي بو شەرىپە شىرىنە سارده كەي
 پىتر ، بو دەنگە خوشەكەي و كەدەۋە پىكە نىناۋەكەنى

« فىلاكراندا » ي داگىر كەرد . نىروۋەكەنى ئەمەرىكا
 لە سەرى گولستەردا لە قوژپەكەي باكوۋرى روزاۋاى
 دورگەي بەرىتانى تازەدا دەسىان كەرد بە داپە زاندىن .
 نىروۋەكەنى آۋستراىيا لە نىمچە دورگەكەي « ھوان » دا
 ماۋەي ۲۰ مىلى تىران لە زەردىا پەرۋە دا گىر كەدەۋە .
 ۋە لە بەرىتانى تازەدا ۵۱ فرۋگەي بومبا ھاۋىزۋەپەنگى
 زاپونەكان خرانە خوارەۋە .

دوا گالتەي ئەھەي كورنوو دوا ۋوشەي

بو لە گىيانداندا

حاجى ئەھمەد نوپزەكەنى لە مەگەۋنى حاجىۋولادا
 كە بە پىشت خانۋەكەپەۋە بو ، لەگەل كۆمەلا ئەكەرد .
 چەند روزى ئەھەي كورنوو ديار نەپى بو نوپزە ۋ
 كۆمەل ئەپەن كە نەخوشە . سەپىنى باشى نوپزە دەنگك
 پلاۋ ئەپەتەۋە كە ئەھەي كورنوو گىان ئەدا . كۆمەل
 بە جارى روۋ ئەكەنە مالى ، ۋە ئەچنە ئەۋ زورۋەۋە
 كە لىي نوستوۋە ، ئەپەن كە لە ھالى خۇپاپەنى ، ھەموو
 مات ئەۋەستىن . حاجى ئەھمەد لە پىرىكا چاۋى ھەل
 ئەپەنى و كۆمەل ئەپەنى ، زەردە خەپنى ئەي گرى ،
 ۋە بە بى ھىزى بىبگەۋە ئەلى :

— مياۋ ا

ۋە چاۋەكەنى ھەتا ھەتەن لىك ئەنى . ئەھەي
 كورنوو لە مەردىشيا ۋىستىۋى لە باتى گىران ،
 پىكەنپىن بىبەخشى مەروفي .

چاخانەي مەاروف - بەغدا

آبونهش قبول نهگری

تکانه که بن له خوینهره به ریزانه که نه یاهوی به آونه « دهنگی گیتی تازه »

یان لیره وه بو بنیری ، ناوونیشانی خویانمان بو بنوسن .

آونه ،

۱۸۰
۳۶۰
فلسه

بو شمش مانگ
بو سالیك

تکانه که بن له خوینهره به ریزه کائمان که له ژماره ی
آینده وه « دهنگی گیتی تازه » له فروشه ره کان بسین ؛
دانه بیکی ۳۰ فلسه .

ده نيمگي پتي تازه

کور و برکي مانگانه بير، له لايين پيشي پړوه ندي گشتيه وه، له باليوغزانه ي بيرتاني دالمه بير خدا وه چرني

برک - ۱ ، ژماره - ۴

کانوني دووم ۱۹۴۴

نومبر روکس

۲۳ . ريکي آشتي آينده . (وه رگير او) حسن شيخ حههه مارف	۷ . هو کرده وانه ي بهر تانبا پيکي هينان . ۴ . بير موهري بيک
۲۵ . داستاني قهلاي دوم دوم (به شيوه ي برادوست)	توفيق وهي
۳۰ . دوو کس و موردوي بهر تاني (وه رگير او) ، فائق کاکه شمين	۹ . روژه لاتي هوانه گوره کاني اينگليزي (۲) (وه رگير او) ، حوزني ي موکرياني
۳۸ . روژه لاتي هوانه گوره کاني اينگليزي (۳) (وه رگير او) ، حوزني ي موکرياني	۱۲ . شير
۴۲ . دستووري زماني کوردي . توفيق وهي	۱۳ . شير
۴۴ . قهوماوه گرنگه کاني سياسي و جهنگي ي سالي ۱۹۴۳	۱۴ . چاک و بهد (چيروک) . حوزني ي موکرياني
	۱۷ . نهيني روپيشته کي رودولف هيس . (وه رگير او) ، حسن شيخ حههه مارف
	۲۹ . دايبک (چيروک) احسان

بەرگ - ۱
ژماره - ۴

وهنگی کیتی ی تاره

قانونی دووم
۱۹۴۴

کواربکی مانگانته به ، له لاین بهشی په پوهندی گشپه ووه ، له بالوزخانه ی بهریتانی دا له بهغدا ، دوه شهپزی .

بادشای مهزنی عیراق خاوهن شکو مهلیک فیصلی دوووم
له گل خاوهن بهرزیه تی مهلیکی وولی وهدهدو
وهسی عبدالالهی گه ووه .

ری آسن له تونبه که آهاته دهرهوه . وه له کهرهوی
تاوه به هیزه که دا کهرهستهی پیوست هیزا بو چاک
گردنهوی تونبه که .

رهختی آودانی نندن به چمتیکی ودها چه
پاریزرا که هیچ گرانه تاییک رووی نه دا . دیسانهوه
شیوازی تندرستی ودها به کار هیزا که له هیچ
نه خوشی بیجا پتری رووی نه دا له گهل نهوه شا که
به ناکانی شاربازیره که قهه بالغ بون .

له بهری چهنگهوه تا نیشترین دووهی سالی
۱۹۴۲ به کاری بومبانی دژمن له اینگیلته ره و پیردا
پتر له ۲۷۵۰۰۰۰ خانوو رووخا ، که نهمه بهمه پایینی
له ههر پنج خانودا خانوو ییک بو . له خانووانه
۲۵۰۰۰۰۰ یان چاک کرانهوه و له مانگی نیشترین
دووهی ۱۹۴۲ دا آماده کران بو تیدا دانیشن .

له سهردهمی تاوه کانی دژمندا گهل له شاره کانی
په ریتانیا توشی زبانی گه وره گه وره بون . شاری
کوشنبری به گم می نهو شارانه بو ، وه به وینه ، شاری
پله بووت له لایزن بومبا هاویژنه کانی په ریتانیه وه پنج جار
بومباران کرا له میانی ۱۱ و ۱۲ نیسان ۱۹۴۱ دا .
سهره رای نهوه گهل له چهته کانی بهرگری «۱» رووخا ،
وه گهل له بیاوه کانی بهرگری شارستانی له نگیوران .
له مانگی نیساندا ۲۷ کس له بامه وانه کانی بهرگری
کوژران و بریندار بون ، به لام بهرگری شارستانی
له شاری پله بووت له گوری خوی نهکت ، وه له شاری
دوانی په لاماره کانی مانگی نیساندا بیجگه له
خوایشنه کان «۲» ۱۲۰۰۰ وولانی ریک خراب بو
کوژاندنهوی آگره کان .

له بهکی له تاوه کانی سهر شاریکی پچووکی زه ریاهری
۱۵۰ آگر بهر بوهوه . به لام بامه وانی آگر کوژاندنهوه
به چمتیکی وایش نه رکه کی خوی بیی که کاروباری
کوژاندنهوی وولانی نیا دوو بوریهی دروژ کرد بو
آگر کوژاندنهوه . نیا خانوو ییک نهرووخیزا .

- (۱) چوق = مرکز ، چهته کانی بهرگری =
- المراکز الدفاعية
- (۲) خوایشتی = متلوع . ت . و .

له په کم سه سالی چهنگدا پتر له ۱۹۰۰۰
گشتیوانی بازرگانی په ریتانی گیانان سپاره .

۶ . نهوانهوی کاروباری بهرگری
شارستانی پیکي هینان :

پیاوه کانی کاروباری شارستانی و ژنه کانی له پیش
نموو نهوانهوه بون که بهرگهی په لاماره ههوا بیه کانی
دژمنان گرت له کانی شهری به ریتانی دا .

له په لامارانه دا ۵۰۰۰۰۰ بومیای رووخینهر
په دریاوه به سهر شاری نندن له بهری مانگی
(۱۹۴۰) . وه ههتا دوانی مانگی نه مووزی ۱۹۴۱ .
ژماره بومبا سوئینه ره کانت زور زورتر بون .

ههر له بهری مانگی نه بیلو له وه بگره ههتا
نویای مانگی نیشترین دووهی ۱۹۴۰ به نژیکه
هه موو شهوی بومبا هاویژی دژمن ناوی دایه سهر
نندن . له گهل نه ههتا له ناو شار بازیره گدا
(پای تهخت) ژبان و کاری چهنگی به چه شینگی
گرتک له گهر نه گوت . نهمه له سایه پایو و
ژنه کانی کاروباری شارستانی و بامه وانه کان و آگر
کوژینه ره ووه کان و پولیسه کان و دهسته کانی رزگار
کدر و اوتوموبیل رانه کانت و دابه نه کانهوه
(محرضات) بو .

نژیکه ۱۰۰۰۰ آگر کوژینه ریاهوه له بهین دهسته کانی
آگر کوژینه ره ووه له نندن دا له به کم بیست و
دوو روزی تاوه کانی دژمندا نه سهر شاره که .

بامه وانی کوژاندنهوی شارستانی دامه زریزا بو
کوژاندنهوی نهو آگرانه که بومبانی دژمن
به رین نه ده نهوه . نهمو ژماره بامه وانه کانی آگر
کوژینهوه له ۴۰۰۰۰۰ پایو و ژن پتره .

جاریکان تونبکی ری آسن له ژیر بهکی له
شه قامه کانی نندن دا به بو مبابیکی فورس تیک چوو
له کایتکا که هیشتا فروکه کانی دژمن به سهر شاره گهوه
بو ، پیاوه کانی آگر کوژاندنهوه له گهل گری آگر دا
نه چمتیکن له بهکی له نه ماره کانی گازدا ، وه پیاوه کانی

پیراوهاری ییک ئهلهمان ! ئهلهمان !

نرفس رهه

پیشهوه جی دانهین ، ایه اوفیسره تورکهکان ههر
کوبشان نادهنی . بابگهرین پیگهوه ، ههر چونی بی ،
جی بی بدوزینهوه ، واگونی باریش بی ، نهگه بوش بی
نخته خه نه کافانی «۲» تیدا هل نهستین .

له گهل ئهوانا دهسمان کردهوه به گهران . له نزیك
دوایی ریچکه که واگونیکی بارمان دیهوه ، ناوهکی
تاریک بو ، وا دیار نو کسی تیدانه بی . آوه لیکان
سه رکوت ، له پریکا له نار تاریکایی واگونهکوه
به زمانی ئهلهمانی بوره بی ههلسا ،

- ئهلهمان ! ئهلهمان ! تورک نای بیته ایره .
آوه له کهمان تووره بوو :

- چیه ئهبارینی ؟ ایه اوفیسهری ئهراکانی ههرین .
ئهلهمانه که دهنگی لی برا پیاده کافان بانگ کرد ،
نخته خه نه کافان له لای چه بی واگونه کادا که بوش
بو ، بو هل بهستین ، گل و بهله کافانان لادانین و
بو خویان چوون ، له ناو سه رازه کانی ترا جی بدوزنهوه .

ئهلهمانه کافان نه ئهدی ، تاریک بو ، وه له میانی
ایه و ئهواندا ههندی داریش هل چنابو . له سه
جیگاکافان راکشاین . وه کر زمانان گرابی ، چاره که
ساتیک کهسمان نقه ییکی نه کرد ، بپشان نه خواردهوه .
یه کهم جار آوه لیگان هانه دهنگک :

- له وولانی خومانا ، له شه مه نده قهری خومانا
(۱) نخته خهف = سه ریر انوم ، چارابه

تاریکی دانهات که که بیستمه اینسگهی شام . بو
تهسته موول تهچوم . له باش تهوه که پیاره کافم و گل و
پهله کافم ، سه روزی له وه پیش له اینسگه که به جیم
هیشتون ، دوزینهوه ، رووم کرده ریچکه که «۱» که
آلیستهی ههلسان بو .

له بهره دوایی چوارهمین سالی شهردا ، له
ناوه راستی ته مووزی ۱۹۱۸ دا بوین . چوار سال بو ،
دهوله نی عوسمانی له نهک ئهلهمانا ، وه بو ئهلهمان شهری
نه کرد و له ریی ئهلهمانا نیوهی ملکه کی بهخت کردو ،
حجاز و عراق و فلسطین و نه نادولی روزهلانی
لی داگیر کرابو .

به رده می ریچکه که قهله بالتریکی وا بو ، ری بهر نه
ئه کهوت . به پاله بهستو و شان کوتان دوو جار ته م سهرو
ئه سه ری ریچکه کم کرد ، له واگونی اوفیسره کافانا
جی ییکی بوشم بهر چاوه نه کهوت . له پریکا تووشی
دوو اوفیسهری آوه لی خوم بوم :

- ایواری باش .

- ایواری باش .

- بو کوی ؟

- اییش وه کو تو بانگک کراوین بو دهوره .

- جیتان گرتوه ؟

جی گرتی چی ؟ ئهلهمانه کان ههر بو خویان له

(۱) ریچکه = قطار

روژ باش وهستانی پهلامار کاریان کردهوه .
له سه رده می شهری بهریتانیدا له ههر شهش پاسهوان
په کیکیان ژن بو . ژنه بهریتانیاییه کان له باری چهنگ
شاره زابوون ، مناله کانیش ههر وهها ، چرنسه که چهنگ
که بیسته بهریتانیاوه ، بوو به چهنگی کی کومه لی .

له کانی ناوه کانی سه رکوتبهری دا به نزیکه ۸۰۰۰۰
کس کاریان نه کرد له وه ههر بهدا . په چواره روز
توانا ۷۷۰۰۰ کسبان پگه ریتینهوه سه رکاره کافان .
له باش ههشت شهو تاو بو سهر جهوزه کانی گشتی
له لیهریورلدا هه موو دهسته کار که ره کانی به نزیکه سه

دەرمان ته کتف . سهد هزار له عننت له نه نوهره له
 هه مپاکانی . حهق نهوه بو ، ایه به شق دهریان گهینه
 خوارهوه ، بهلام کی نه ویری دم بکانهوه ؟ نهوهی دم
 بکانهوه له دمی نهدهت . نه نومر چند فهرمانی
 بلاوسکردهوه به ناو سپادا که نانی له گهل نه له مانه کاندایا
 مشت و سر بگری ا هه نا ایستا نهو گهل اوفیسهری
 دهر کردوه له سهر نهوه که دهمه قالیان بو وه له گهل
 اوفیسهره نه له مانه کانا که له هه موو نه مانه دا حهق به لای
 اوفیسهره تورکه کانهوه بووه . من به چاری خوم دیم ،
 له کانی مهشق کردنا مولازمیکی نه له مان ههلی کوتایه سهر
 یوزباشی بیکی تورک و فه مچی بیکی پیا کیشا له بهر
 چاری بولوگه گهی ، اوفیسهره تورکه کوش شه پازله بیکی
 لی دا . له سهر نهوه اوفیسهره تورکه گیان له سپا دهر کرد .
 زور چاک دیاره که تم نه له مانای ناو ایه ههر چند
 که به سهرزاری بو یاریمان هانوی ، بهلام له زهره وه بو
 نهوه هانوی که رمان پهن به بنده بی . هیچ گومان
 نیه له وه دا که سریان له وه خوش سکردهوه که له باش
 نهوه که به ناخیری گیان جهنگه که به نهوه ، ولانه کمان
 داگیر بکن ، بو به له ایستاه چا و نرسیمان نه کن .
 له پاش نهو من هاهه ووت :

- باچهند فه و ماویکتان بو بگریه وه که خوم تووشی
 بووم . زستانی را بوردوو له مانگی کانونی به کما
 له حهله به وه نه هانم بو شام . له ریاق دا بزی بوم ،
 چاوه روانی ریچکی بوم که پی بیچم بو شام . لای
 نیوهوو ریچکی آماده بو له ایستگه کدا ، هندی
 سهر بازی نه له مانی تیا بو . وینم له واگویی بو شدا
 جیگه بی بو خوم بگرم . یوزباشی بیکی نه له مان که ریلی
 شه فنده فهره کی به دمس بو ، هانه لاهوه ، ووتی :

- تم ریچکه به سهر بازی نه له مانی تیا به ، تورک انی
 سواری بی .
 من ووت :

- ایره ولانی ایه به ، وه ریچکه کوش ریچکی
 ایه به ، چون سواری نام ؟ پیویستشه ، بو سه بی
 له شام م .
 نه له مانه که ووتی :

- سوودی نیه ، خواش یلی ، سوارتان نا کم .

زور رقم ههلسا ، به توندی پیم ووت :

- خوشیت بی و ترشیت بی ، ههر نه بی سوار بیم .
 لپان بو به دهمه قال ، له وکانه دا میرالاییکی تورک بهیا
 بو ، هانه ناوماهوه ، له پاش نهوه که بونهی دهمه قاله .
 که مان تی گه بیشت ، رووی کرده من ، ووتی :
 - کورم ، له کوی وه هاتووی ؟
 - له حهله وه .
 - نه رکتان له حهله به ؟
 - نه خیر ؟ له عیرافه وه دیم .

انجا میرالا به دهنگی بیکی نهومی پر له داخوه ووتی :
 - که وا بو ، حهقتان هه به که آگاتان لی نیه که
 ههلی - سووراندنی ربه کانی شه منده فهره کمان به فهرمانی
 وه کیلی سهر فهرماندهر نه نوهر پاشا دراوه دمس
 نه له مانه کان . وه فهرمانی زور توند هه به که نانی هیچ
 اوفیسهریکی تورک مشت و سر بکا له گهل اوفیسهریکی
 نه له مانا . نه له مانه کان حاکمی لی نه پرسراون له ولانه -
 که مانا . نه گهر ایوه دریزی بکانهوه له گهل تم
 کار به دا ، تووشی زبان نه بن . گوی له من نه گرن
 وازی لی نه هین و چاوه روانی ریچکی تر نه بن .
 روله ایه له م شهره دا سهر که وین و زیر که وین ،
 ولانه که مان له دمس چروه .

میرالا بهم چه شنه سکالایه وه منی له گهل خویا دوور
 خسته وه . سپارم نه ما بو ، چاوه روانی ریچکی تر
 بووم .

ایواری ریچکی بیکی که له سهر ههلسان بو ، بهلام
 نهوه ریچکی بار بو ، وه گشت وا گونه کانی پر پر بون
 له بار ، نه نیا وا گونیک نه بی که راسته وخو به سترابو
 به ریچکه کیشه که وه « ۱ » . له م وا گونه شدا که لی
 سندوق دازابو ؟ چومه نا به وه و له سهر سندوقی
 دانیشتم . ریچکه که که ونه ری ، تاریک دا هاتبو ،
 دیم که پرشنگی آگری ریچکه کیشه که نه که وینه نار
 وا گونه که وه . له ریچکه کیشه که دا له بهر نه بوونی
 خه لووز داززه بوون به کار نه هینرا . له به کم ایستگه
 نوکه ریکی ریچکه که پی ووتم که هندی له وسندوقانه
 دینامیت و نه فقه منی یان تدا به من ههر چه ننده گویم

(۱) ریچکه کیش = قاطره ، لوکوموتیف

له‌مانه ، ايره جى مولازمى له‌مانه ،
 فندهره گمان . فېژاندم به سهر ياو درم كرد ، وه
 فهزماندهره توركه كم بانگك كرده وه كه بو بهره وه
 وهستا بو ، گله يم لي كرد كه بو تووشى نه‌مى كردم .
 فهزماندهره كه چوو ، يوزباشى يېكى له‌مانى له‌گه ل
 خوى هينا كه رېلى شه‌منده فهره كى به دهم بو .
 له‌مانه كه پوزشقى هينا به وه بوم كه باشچا وه شه‌كه تى
 نه‌كه بشتوو . بهلام له هم مووى سهر تر نه‌مى بو : له
 كانه دا مولازمه له‌مانه كه هانه وه ، وه كه منى دى له
 واگونه كى خويدا ، باشه و باش گه رايه وه و چوو ناو
 يكي له واگونه كانى سهر بازه كات و نه‌سپه كان وه ا
 مولازمى له‌مان بېزى هات له ناو نه‌سپه كانا دانېشى ،
 بېزى نه‌هات له‌گه ل يوزباشى يېكى تورك دانېشى !

آوه لېكى ترمان سه‌نده وه :

— نه‌وانه له چاو نه‌مى من بوتان نه‌گېرم وه
 خوى چېشتن . له شكستېدا سه چوار سهر به‌بازى
 تورك دواكه وتبون ، نه‌گه ن به دور لورى له‌مان
 كه وهستا بون ، وه هه‌ندى بارو چه‌ند سهر بازيكى
 له‌مانيان تېدا بو . سهر بازه توركه كان نه‌يانوى
 سواريان گن ، چونكه سواره ي بهر تانې نريك بون .
 سه‌ربازه له‌مانه كان توركه كان سوار نساكن ، بهلام
 نه‌مانه له‌كاتى هه‌لسانى اوتوموبيله كانا هه ل نه‌بزنه وه ،
 به دهم كه نارى سه‌روهى هم لاه و له‌ولای اوتوموبيله كان
 نه‌گرن و خويانان پېوه نه‌گرسېنه وه . له‌مانه كان
 نه‌قېزېن به سه‌ريانا كه خويان به رده نه وه . توركه كان
 گوى يان نادمانى ، نه‌يانه‌وى له هه‌رې ترس زوو
 ده‌رجن . اوتوموبيله كان كه نه‌گه رنه گه‌رمه روي روپېشتن
 له‌مانه كان قه‌سه توره كانيان ده‌ر نه‌هين دهم نه‌گن
 به بيا كيشانى په‌نجه كانى توركه كان ، په‌نجه كانيان
 نه‌شكېن ؛ توركه به سه‌زمانه كان بهر نه‌بنه خواره وه و
 گلور نه‌بته وه و ملبان نه‌شكى .

نه‌جا نورهى آوه له‌كې ترمان بو :

— له‌عنه له بابى نه‌وانه ايمان نووشى نه‌م
 له‌مانه مه‌لمووانه كرد . نازانم ، اجه بوچى چووبنه

نه‌دايه ، بهلام كه رېچكه كه ده‌سى كرده وه به روپېشتن ،
 پرشنگى آگر پتر ده‌سى كرده به بارېت به سهر
 سندوقه كانا ، بريارم داكه له ايستگه كې تر له‌م واگونه
 ده‌رچم و له واگونه كى دواوه جى بى بو خوم بدوزمه وه ،
 هه‌ر چه‌نده نه‌گه ر دېنارمه كان به قېنا به گشت رېچكه كه
 رزگار نه‌مى بو ، بهلام نه‌مى پېش يېنى بو . رېچكه كه له
 ايستگې وهستا ، منېش له واگونه كم هانه خوارى ،
 وه به بهر واگونه كانا را بوردم . واگونه هه‌ره دواينى
 ده‌رگا كې نيوه كراوه بو ، شه‌وقېكى كزېشى تيا بو ،
 سه‌ر كه وټم ، وه به سهر باره كانا هه‌ل گه‌رام به‌ره
 چراكه . دېم كه دووژانده رمه له‌گه ل كا برابريكى
 قاپوت ره‌شى رېش به فرمال له ناو باره كانا دانېشتون .
 خوم خزانده لايكه وه دوور له‌وان ، وه بو نه‌وه كه
 سه‌رم له بشېچى واگونه كه نه‌كه‌وى ، له ناو باره كانا
 له سهر لايى كه وټم . كا برابى قاپوت ره‌ش جوله كېنى
 بو ، نه‌يان برد بو موحا كه مه بو شام ، ژانده رمه كان
 شووشه ي كوناغيان پى كرى بو ، خويان پى گه‌رم
 نه‌كرده وه . سپاس بو خوا ، ن وهى گه‌بېشته شام .
 به سهر هاتيكى تر : مانگى نېسانى را بوردوو
 « وه كېلى سه‌ره كه نه‌ركانى حه‌رنى موفه تېشه‌نى
 مه‌زېلى بېلدرم » بوم . روزى وا پېويست بو كه بچم
 بو بشكېنى « ۱ » ريله كانى مه‌زېل « ۲ » . فه‌مانا سه‌رى
 رېلى مه‌زېلى حه‌فا - مه‌سه‌مودى به نه‌له‌فون پې وټم
 كه سات يازه ي پېش نيوه رو رېچكه بېك له عه‌فوله وه
 هه‌ل نه‌مى بو مه‌سه‌مودى . من له و سانه دا گه‌بېشته
 بهر رېچكه كه . فه‌زمانده ركه دى رېلى مه‌زېل له‌وى چاوه
 روانم بو . رېچكه كه پر بو له نه‌سپ و سواره
 له‌مان . نه‌نبا واگونه كى سه‌كه سى پچووك بوش بو
 له دواى رېچكه كه وه ، چوومه ناوبه وه ، دانېشم .
 هه‌ر نه‌وه ندم زانې ، باشچا وه شيكى له‌مان به قه‌مچى -
 يېكى درېزه وه كه بو مه‌شق پى كردنى نه‌سپه ، هانه
 به رده‌م واگونه كه ، وه پې وټم كه « اوفېسه‌رى تورك نايى

(۱) بشكېن = تفېش .

(۲) « منزل » ايستا پې نه‌لېن « نمون » ، وه
 بهرام بهر به « نمون » به كوردى « به‌خيو كرد »
 نه‌نى .

ٲلهمانه كان بى ٲهوه كه له پشهو څه بهرى بٲيرن ، به نيزه هه ليان كوتاهه ته ناويه وه و كه شتيوانه توركه كانيان دهركردوه و كه شٲبه كسان داگر كردوه بو خويان .

ايسنا نايته وه بٲيرم ، چهاډ كرده وهى په ستانهى ترى ٲلهمانه كسانان بو پهك گرپه وه نا څه و بردينه وه .

سبه بى كه له څه وه هلساين ، ريسچكه كه مان له ايسنگه بى وه ستا بو . هائينه خواره وه . ٲلهمانه كان له پيش ايه دا چوو بونه خواره وه ؟ دوو كس بون « ۱ » چاوه شيك و سه ربازيك . ايه له لايكوه وه ستا بون . پا كه مان ده رهينا ، جگه ره بگيشين . ٲه وندهم زانى ، چاوه شه ٲلهمانه كه هانه به رده م ، سه لاميكى سپانى ريك و پيكى وه رگرتو به توركى ييكى جوانى ٲسته موولى ووتى :

— بهك ٲهغه ندى ، ايسه جگه ره كيشين ، جگه ره مان هه به و كيرتمان نيه .

قوتوبى كيرٲتم دابى . بهلام ديار بو ٲهى وٲست له ايسه بگه بٲى كه هه چى بى ٲه مشه و ووتوبومان ، هه مووى تى كه ييشتوه .

ايسه بو ريق ٲه چوين كه لهوى ٲه بو شه منده . فه ره كه مان بگوربايه و بسان گوزبايه وه ريلى ٲانى حهلب . ريسچكه كه مان زور له سه رخو ٲهرويشت . ايوارى بو ، بو به شه ، څه وٲين . كه له څه و هلساين ، روز بو پوه وه . واگونه كه مان ٲه ٲه بزوتوه . و امان زانى كه كه ييشتوبنه ريق . له واگونه كه هائينه خواره وه چى بٲين چا كه ؟ واگونه كه مان به تاكى ته نيا له ايسنگه ييكى پچووكدا به چى هباروه ، وه ٲلهمانه كانينش ديار نين . دهس به چى تى كه ييشين كه ٲلهمانه كان قسه كانى ايسه بيان كه ياندوه به و اوفيسه ره ٲلهمانه كه كاروبارى شه منده فه ره كهى به دهسته ، ٲه وٲش له قبا نا واگونه كهى ايمى له ريسچكه كه كردوته وه له و چوله دا به چى هبشتووين .

(۱) له ووتاره دا (لاپه ره - ۴ ، سنون - ۲ ،

دير - ۷) « بو » بڅوښته وه له باتى « نو » .

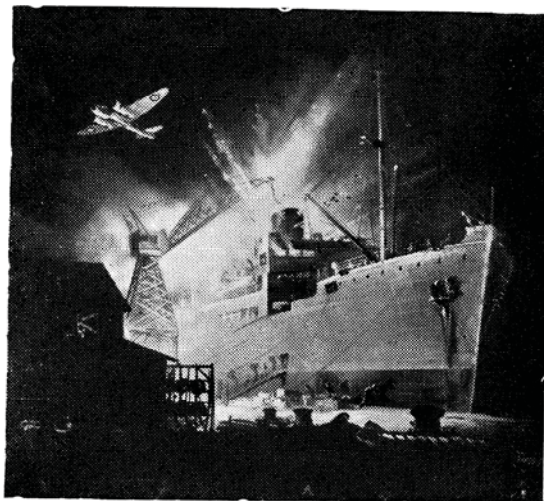
ٲه شهروه ا څو ٲه گه ر پوٲست بو هه ر شه ر بگين ، بارى له تهك به رٲاناييه كانا بو نيا به . به رٲاناييه كان نه وه ويكى جوامر (جه ته لمن) و نه جيب و نازكن . ٲه وان نهك له گه ل هار په يمايكيانا هه تا له گه ل ٲه و نه ته وانه شداكه آگادارى يان ته كن ، يان له ژير ده سيانان ٲه م كرده وانه نساكن . سه ر بازه كانى ايسه كه له كيرو ييا ياندا شه ر ٲه كن رووت و ٲى خاووس و برسٲن . له م پيشانيه دا خوراكيان شورباى ساوره به رونى زه بٲ . ناوى شورباى ساوره ، هه ر اوپكى روونه . هه رچى دانه وٲه ييك هه بو ، ٲلهمانه كان كيشاين بو خويان ه كچى سه ر بازه كانى سپاى به رٲانى ، ساله هه ر نه ته وه ييك بن ، پوشته و تٲرو پرن ، هه موو روژى سه وژى و گوشت و نانى سپى ٲه څون . چاو جگه ره شيان ٲه درٲى . هه ر وولانى كه به رٲاناييه كانى تى پچى ٲه بو وٲنه وه . دياره ، څوا څه شى له ايه گرتوه كه توشى ٲه ٲه ٲلهمانه كيويه درنده تالان كه رانه بوين . ها ، ٲه مشان بو بگيرمه وه : اوفيسه ريكى ٲى ته لى ٲلهمان خانوى كاراييكى خرستيانى گرتو به خورابى له شارى ناسره دا به هه موو كلو به لى او ماله وه . ٲه م اوفيسه ره بانگ كراپوه ٲله مانبا . كه خانوه گهى به چى هبشت ، هه رچى كل و په ليكى څاوه ن مالى تيا بو ، هه مووى باركردو بردى بو ٲله مانبا .

من ده سم ٲى كرده وه ،

— ٲه ساكه وه كلى سه ره كى ٲه ركاني سه ربهى مه زبلى پيلدرم بوم ، پاش نيوه رو ييك ٲه م ته لگرافه م و مرگرت له فه ره مانده رى مه زبلى شارى ٲه به ربه وه : « ٲلهمانه كان شه ربه يان داگر كرد » . من كو نو بر له م ته لگرافه نه كه ييشم ، چونكه « شه ربه » رووبارى كه له زه رباچهى ٲه به ربه وه ده ر ٲه چى ، وه به ره و نيوه رو ٲه روا و ٲه رٲنه زه رباچهى لووته وه ، پيشانيه گهى شه رى فه له ستين به قنجى (عموداً) ٲه برى . له به ر ٲه وه فه ره مانده ره كم به ته له قون دوزبه وه ؛ كارا تٲى گه ياندم كه كه شقى ييكى سپاى عوسمانى هه به له زه رباچهى ته به ربه دا ، ناوى « شه ربه » به .

وستان جيگه ڪانائيان بو چول بگين ايه
ووتمان :
— خو ايره مالي باوڪتان نه . ايه له پيش
ايوهه هاتووين و جيگه مان گرتوهه .
چاوشيكيان ووتی :
— ايره مالي باوڪي ايوه نه . هم ولاته له
پاش چينگ گشتي هي نهلهمان نهبي ، نوڪ
جاربكي تر چاوي به ايره ناگهوتوهه .
له ناوامانا بوو به هلالو شهه جوين . له نه لجامدا
وازيان هتاو لامان لاجون .
دوو اوفيسره آوله کانم گويان لهم آگا
نازهه بوو ، به كيكيان ووتی :
— بزائين ، ههتا نهسته موول چي تر نهينين !
هوي ترين ووتی :
— خوا هي زاني ، له نهسته موول چي نهينين و
نهينين !

لهو ايسنگه چولهدا ماينهوه ههتا شهو ريچگهي
نه شاموه هات و واگونه كهي ايهي به خويهوه
بهست و گه ياندينه ريق .
له ريق پياوه كانمان و ڪهل و پهله كانمان
دوزيهوه . گريز امانهوه شهه ندهه ري حلهب . هيشنا
ريچگه ڪه مان ههله نه ساو ، بهكي له پياوه ڪانم هاته
لاموه ، ووتی ،
— بهگ نهه ندي ، نازان ، له ايسنگه ي شام
چيمان لي قهوما . له گهل نهله سانه ڪان
شهران بوو .
ووتم :
— له سه چي ؟
— ناو ايسنگه كه زور قهله بالغ بو ، جي
بهرنه نه ڪوت . ايه پياوه ڪاني اوفيسره ڪان له گهل
ڪلهو پهله ڪاندا لايڪان گرتو . له پريڪا ڪومه لي
نهلهمان هاته زوروهوه ، جي يان دهس نه ڪوت ،

بومبا هاو پوه ڪاني بهريتاني بهلاماري ريله ڪاني بهخيو ڪرني
سپاي نهلهمان نهدهن

- ۱ -

روژه‌ه‌لا تیه‌وانه گه‌وره‌کانی اینگلیزی

- ۲ -

سیرتاماس آرنلد

له‌کوواری روزگاری نو
وه‌رگبر : هوننی موکوبانی

همه‌نیگاری - بر تاماس ووکر آرنلدی روزه‌ه‌لا تیه‌وانی
به‌ناوبانگی اینگلیزی به

سانسکریتی باش‌ده‌ زانی‌ گه‌ونه‌ سه‌ر‌ اره‌زوی‌ زمانت‌ و
فلسه‌فه‌ی‌ هیندوستان‌ فیرون .

تاماس آرنلد بیجگه‌ له‌ زانی‌ گه‌وره‌ ترین‌ تیره‌کانی
روزه‌ه‌لات‌ زانین‌ ، زمانانی‌ - هه‌رنه‌بی‌ ، نه‌مانی‌ ،
ایتالیانی‌ ، به‌ ده‌ستوربکی‌ په‌ند‌ کراو‌ زانی‌ بی‌ ، وه‌ بی‌
ده‌نویسن‌ و قسه‌ی‌ بی‌ ده‌کردن‌ . وه‌ نوسراوه‌کانی
هوله‌ندی‌ ، اسپانیایی‌ و پرتوگالی‌ ، روسی‌ ، زور‌ باش‌
ده‌زانی‌ و ده‌شیا‌ وه‌ریان‌ گیریه‌ اینگلیزی .

تاماس آرنلد‌ په‌وه‌ که‌ فیری‌ خویندن‌ ونوسین‌ و قسه‌

تاماس ووکر آرنلد له ۱۹ مانگی نیسان (آبریل)

سالی ۱۸۶۴ ی میلادی له شاری دونوپرت که شاریکی
اینگلیزستانه له‌دایک بووه . هه‌ر له مندالیدا روخوش و
ره‌وشتی به‌رزی لی آشکرا بووه ، کیشوه‌ری دونشیر
خوشرین و ده‌ه‌نی جوانترینی کیشوه‌رانی اینگلیزستانه ،
له‌گه‌شیک تاماس آرنلد دا بو ته‌و کیشوه‌ره‌ وا دیاره ، که
آوو هه‌وای‌خوشه ، دارو چوم وکانی وکیوو
ده‌شته‌ ره‌نگینه‌کانیشی په‌سند کردوو ، شاعره‌کانی
اینگلیزستان ، گه‌لیک هه‌له‌ه‌تی نه‌رو خوشیان ،
به‌دل گوشایی و دیمه‌نی جوانی و قه‌شه‌نگی نه‌و
کیشوه‌ره‌دا هه‌ل ووتوووه .

له‌باش‌ چه‌ندسالیک‌ داک‌ و بابی‌ تاماس آرنلد هه‌ستاون
کوره‌کیان هه‌لگرتوو وه‌ و چوون ، له‌شاری لندن
دانبشتون . که‌گه‌بشته‌ نه‌ه‌نی شازده‌ ساله‌بی‌ چوووه
مدرسه‌ی‌ به‌ناوبانگی (سیتی اف لندن) ، تاماس آرنلد
چه‌ندیک‌ له‌و مدرسه‌به‌دا - خه‌ریکی‌ فیرونی‌ زمانی
سانسکریت بو شاره‌زاییکی‌ ته‌واوی‌ به‌یدا کرد ، سالی
۱۸۸۳ چوووه‌ مدرسه‌ی‌ به‌رزی « کیمریج » ، و له
مدرسه‌ی‌ به‌رزی « مگدالین » نه‌قه‌لایکی‌ بی‌ سامانی‌ بو
ته‌دیانی‌ اینگلیزداوه‌ ، له‌لای‌ پروفیسور‌ کاول و پروفیسور
رابرتس که‌ زمانی‌ قارسی‌ و عربیان‌ چاک‌ ده‌زانی‌ و
روزه‌ه‌لا تیه‌وانیانی‌ گه‌وره‌ی‌ به‌ناوبانگی‌ اینگلیزون
ده‌ستی‌ به‌ فیرونی‌ ته‌دیانی‌ اسلامی‌ و خویندن‌ قارسی‌ و
عربی‌ کرد به‌ هه‌وس و آره‌زویکی‌ به‌ه‌زه‌ وه‌ تیکوشا و
به‌گم‌ چاخیک‌ تیاندا سه‌رکه‌وت ، له‌ به‌ر‌ نه‌ه‌ که‌

اینگلیزیه‌کان بگانه فارسی ، و بهر هویه وه هوسی و آشناهتی نیوانی اینگلیزستان و هه‌وغانستان له‌وه‌ندهی که هه‌و پترو توندتری بگات .

به‌لام تاماس آرند چونه‌کو ده‌به‌ویست له‌گه‌ل خیزانیا بگه‌ریته‌وه لندن و له‌لای خزم و خویش و دوست و آشناکانی ده‌میک به‌آسوده‌بی رای بو‌بریت و چهند چاخیک ووجان بدا ، وه نوسراوه‌کانی و میژوو وهرگیراوو دبریکه‌کانی که نویسیونه‌وه چاپ و بلاویان کانه‌وه . له‌هر نه‌واهه بیانوی چونه‌وه‌غانی گرت و نه‌چوو .

سالی ۱۸۹۲ ی میلادی تاماس آرند ویستی ژن بینی ، کچیکی زور تیگه‌بشتوو هاو شان و هاوریزی خوی (میس هیکن) ناری ماره‌کورد . به‌وه‌که له‌گه‌لیا بیک هاوو سازش‌تیکی جوانی له‌ته‌کا‌کورد ، گه‌لیک شادمان و دل‌تیابوو ، و به‌هوش پتر دلوش و آسوده بو .

له‌ هندوستانه‌وه گه‌راوه لندن ، سالی ۱۹۰۴ کرا به‌مدیری په‌کیک له‌کتیبخانه‌کان ، نریک پینج سال له‌سر نه‌وکتیبخانه‌ماوه . نه‌وکتیبخانه‌گه‌وره چهندان هزاران کتیبی ده‌ست نویسی فارسی و عربی تیداوو . له‌وه‌ده‌دها چاخی بی ایشی به‌گه‌لین ده‌ست ده‌خست کتیب و نویسراوه‌کانی خوی بو‌چاپ کردن آماده‌کردن . تاماس آرند ههر له‌مندیابه‌وه هه‌وسیکی زلی له‌سر وینه‌گرتن و نه‌فش هه‌بووه ، به‌سر په‌یکه‌ره به‌رزه هه‌لقه‌ندراوه کان اروپا وپه‌تایینه‌ی شا ایشه به‌ناو بانگه‌پیشینه‌کان ایتالیا و فه‌لامه‌نگدا آگه‌اداریی زورو ووشیاریکی نه‌واوی په‌بدا‌کرد . نه‌و چاخه‌که سه‌روکی کتیبخانه‌ی هندوستان بو ، گه‌لیک نه‌فش و تیگاری مینا کارنی وینه‌گره هه‌ره به‌ناو بانگه‌کانی ایرانی نماشا‌کردن که له‌سه‌ده‌کان پیشودا بو بادشاپانی مغول دروست کراون . به‌هاو ده‌ی و یارمه‌تی دانی « دوکتور مارتین » . وه کتیبخیکی زور جوان و قه‌هه‌نگی له‌بابت مینا‌کاری ایرانه‌وه نویسیوه و کوردپه‌دو به‌رگت ، سالی ۱۹۱۲ له‌لندن چاپی‌کرد ، له‌دوای چاپ‌کردنی نه‌و کتیبه‌نرخنی گران پانی و چاکی هو نه‌ری مینا‌کاری وماموستایانی ایرانی له‌ناو زاناو

پس کردنی زمانه‌کانی روزه‌هلات و روز آوا بیو ، زور به‌ریز بو و زوپیش‌کورت و پایه‌یکی لندن له‌نیوزاناکانو گه‌وره‌کاندا ده‌ست گه‌وت ، به‌تاییه‌تی زمانی دایمی که اینگلیزی بو نه‌دیانی وژانیی تیدا سه‌رخست ، وپتری پیش‌خست ، له‌نوسین و وونه‌دا شیرین و خوش شیوه‌ی تیدا به‌کار برد .

له‌سالی ۱۸۹۸ ی میلادی دا به‌هوی را نه‌میاردن ونیجان دانی پروفیسور (سیر والتر رالی) که بیکه هونه‌ر وه‌ندی گه‌وره ناسراوی اینگلیزه‌وه چوو هندوستان له‌دانش‌سه‌رای علی‌گره ده‌سالی نه‌واو خه‌ریکی فیرکردنی شا‌کردان بو ، گه‌لیکی نه‌فهلادا و زوری خوماندو کورد ، له‌پاش نه‌وه له‌مدرسه‌ی حکومتی لاهور کرا به‌ماموستای فیرکردن و پروفیسوری نه‌لمه‌ته .

تاماس آرند له‌و چاخه‌دا که له‌هندوستان خه‌ریکی فیرکردن و شا‌گرد پیگه‌یاندن بو ، هاو‌نشین گه‌لی زاناو تیگه‌بشتوانی گه‌وره‌ی اسلامی کرد ، و بو به‌دوست و آشنایان . و به‌هویه وه بو به‌مایه‌ی نیوان خوشی و آشناپی پتر کردنی اسلامی هندوستان و اینگلیزستان .

تاماس آرند سالی ۱۸۹۹ کتیبخیکی گران پای و به‌نرخنی له‌بابت فیربونی روحانی اسلامی په‌وه به‌اینگلیزی نویسه‌وه و له‌چاپی‌دا . دا و خوازی ناوروکه‌ی نه‌وکتیبه بو به‌مایه‌ی دلخوشی و به‌سندی روزه‌هلات ناسانی اینگلیزی و کیشوه‌رانی اروپا و نه‌سریکا . به‌تاییه‌تی پروفیسور « گولدزهر » که له‌وه‌ده‌مادیکه زانبارو تیگه‌بشتووی میژو نامی اسلامی و عربی زان بو له‌اروپا دا ناوی کردبو ، له‌نوسراوه‌کانیدا زور پاش له‌تاماس آرند دواوه و سپاسی کوششت و ژانیی ده‌کات ، وه سپاسی کتیبه‌کی کردوو .

تاماس آرند که له‌لاهور ده‌رسی ده‌وونه‌وه بانگی زانین و زرنگی و تیگه‌بشتنی ، وه ره‌وشت چاکی و خوش روپی به‌ناو هه‌وو اسلاماندا بلاو بووه . نه‌میر عبدالرحمن خانی هه‌وغانی له‌هه‌وغانستانه‌وه میوانداری بو کرد که بچیته هه‌وغانستان ، هیندیک له‌کتیبه‌پرسوده

که لده ستیابو گه لیک سود مه ندبو ، ویجمه لهوشی ، گه شتیکی دریزی بو کیشوره ره گانی اوروپا سکورد له پیدا کردنی نهفتی و نیگار و مینا کاری ایران ده سوراوه ، له نهفتیکه خانه کان هر چکی بگو تپه برچاو کوی ده کردوره و سرمایه یکی پیکوه ده ناسا . سالی ۱۹۲۸ کتیپکی زلی به ناو (سه فه تی نهفتی له گیتی اسلام) نویسه وه له چاپی دا . لهو کتیپه دا نمونه ی نیگارو جوانی مینا کاری به رزی ایران می سده ی مغول و بهور و سه فه وه کان ، هتا دوا مین ده وری شاعیاس ی گه وره و به نایه تی نیگارو قه شه نده گانی رضا عباسی و شاکرده گانی هوی به رنگاو ره تنگ چاپ کردن . لهو کتیپه دا له نهفتی و نیگاری هره ماموستا گه وره دست ره تنگته گانی اوروپا دواوه . به لام مینا کاری ایرانی به چاکترین ده ستکاری گیتی نشان دا وه .

سیر تاماس آرنلد یکه مین گه وره به شه که له لندن هه و نمایه ی دامه زرانده وه . به لام زوری نه چو ده وران و چه رخی گه ردونه ، سپه یی و چاو تنگی کرد ، نه پشت سروف لهو گه وره پیاوه گه لیک سود مه ندبن ، و گه لیک چتی نه دپترای دیکه بیته دیی . و گه لیک خرمق هونه رو بیسه سازی دیکش بسکات .

سیر تاماس آرنلد روزی نویسی مانگی (جون) سالی ۱۹۳۰ تومی دل نهفتی بو له لندن به آمریسی به زدان شاربو .

تیگه یفتووه گانی روز آادا گه ونه رو ، وورده کلری پیسه گهران ایران به سند کرا ، بهو کتیپه خزمه تیکی زور مه زنی بو ایران و ایرانی به جی هینا .

تاماس آرنلد به هوی (دوکتور لوره نیس بین) وه که هم پیاوه گه وره لهو ده مه دا له نهفتیکه خانه ی به ری تانادا بلندترین جیگای گرتبو ، کتیپکی به اوی (نیگارو نهفتی باره گسای مغولان مه زن) وه نویسیوه وه اوکفورت سالی ۱۹۲۱ له چاپی داو بلاوی کرده وه ، له سالی ۱۹۲۲ نایلیکه یکی زور به گه لکی له بابت (بیسه کاری سده ی ساسانیان و نهفتی مانی) په وه نویسیوه له گه ل چند وینه به کی نادیده ی هه لکه ندراوی که آسیانی ناوچه یی دا دورزا بو نه وه وه کتیپخانه ی اداره ی هندوستاندا بون . هه کتیپه گران بیه له لندن چاپ کرا ، هه مینا کارانه زور به نرخ و پسندو شایان بون . وورده کاری و جوانی و ریسی و رهنگی هه مینا کارانه شاهدی بو به رزی و قه شهنگی بیسه سازی ایرانی پیشوده دن . نهفتی و نیگاری سه ره ی تیمور و سه فه وه کان ، و هونه رو وورده کاری بیسه سازی هه و چاخه له اوروپادا درایه ناسین و نیهان دان .

تاماس آرنلد به هوی کتیپه کانپوه خزمه تیکی بی پایی بو ایران و ایرانیان کرد . له کتیپخانه ی اداره ی هندوستان که گه وره ترین کتیپخانه ی هندوستانه ، وه دارایی هه زاران هزار کتیپانی دست نویسی و چاپ کراوانی پرایی به . تاماس آرنلد بو نویسنه وه ی کتی

هه مه فرو که یکی هه لمانه که له فرو که خانه بیکدا . له لایه ن نیروی به رایی شاهانه وه پارچه پارچه کراوه . هه وه ی نه ولایشه وه هیلانه یکی فرو که به که شروپر کراوه .

له سهرة مهرگی « هیوا » دا

گورمه

روله ی ناقلم ، هیوا ی زلم ،
 نهستیره گهشه ی بیری بلم ،
 روزی نوروزی پرشنک زبریم ،
 ترخه ی مانگی سپی هاریم ،
 غنه ی شمالی کنه ی بهارم ،
 لهروی آونگی میرگی آودارم ،
 جریوه و جووکی شایه ی هیلانم ،
 شهوبوی پخشانه ی تم گشت همدانم ،
 خونچه ی بشکوتووی باخی جوانیم ،
 رو له ی شیریم ، نه ی گبانی گانیم ا
 تو خوا به و جووته چاوه شینانه ،
 آخر نیگانه ، تیر یوم پروانه ؛
 یا به کولی ، به ره نیهروی بی نویی
 که دانیشیم کز کانی بی نویی
 به یدی دوو گوم ، دوو گومی بی بن
 که هوگریان بو ملسی روحی من ،
 هون هون فرمیسک برزیه داوین ،
 فرمیسکی ناسه ی جهرگت و دل تاوین .
 هیوا ، نهو لبوی به زمرده خه نه
 گزنگی روزی گولانی منه ،
 بو زمرده خه نه ی ایستای نازی ؟
 بو له ژیر هه وری مهرگا شه لهرزی ؟
 هه ی هاوار ا هه ی داد ا هیوا ی شیریم ،
 گیان نه دهی ، نه سری ؟ ایتر نات بیم ؟
 ایتر ، آخ ا ایتر نات بیم هه رگیز
 له خهوا نه بی ، شهو شهوی پاییز ؛
 جار جار وهک بهرقی آو بو زور تینو
 دی بت و ناشکینی ناسه و آره زوو .

سا یوم پروانه تیر بهو چاوانه ،
 روله سردنه و فرمیسک بارانه ا

هیوا ، رولهروا کوریم ، روله رو ا
 نهو کوله آله نهم و نوله رو ا

نهو قوزه زمرده ، نهو چاوانه رو ا
 نهونه غمه ی « دایه ا » و « بابه ا » جوانه رو ا

تا همم له کو نه گوی وهک تو ،
 هیوا ، روله رو ا هیوا ، روله رو ا

جهارنه پیروزی

برناتیسکی بربریز پیش کرسی کراوه

به دلیکی پاک و رووانک و پرسوز ،
 تم جهارنه بهتان لی ده کم پیروز .

تم سال خوا یاری دوانی نازبه ،
 کاتی زهم زهه و بهزم -- نازبه .

له نیو سویند خودان بهزم و خوشی بی ،
 له نیو نازیان زهر نوشی بی .

هه ر دیموکراتیک نه نلهس بپوشی ،
 نازی ره جال بیو نیری بـدوشی .

مالی سویند خودان هزار جار آوا ،
 واده ی بهختاری به هه ر گه ل داوه .

نازی له ژینی خوی خیر نه بیی ،
 سه ر بهستی به گس رهوا نایینی .

سال نه بهینه سه ر به خوشی و شادی ،
 هیتله ر قرانه و ره نجبی بهادی .

هه وایر

گیوی موکریانی

آمی و مه پیکو چون هرده چاران .
 نه گهر بی ده ننگ بی نه کیشاش نه نفس ،
 فزه کس بی کس ، ایه پیش هر بی کس .

جه ژنه پیروزی

جه ژنی میلادی چلوسه دووانه بو گشتی به شهر
 جه ژنی ره سمی بهك ، دووه میان جه ژنه پیروزی زه نفر
 خوابه سالتان پیروزی به خوشی و خورده می
 ناحه زیشان سر به ره و ژیری هه تا ناوی سه قه
 سه کی دژمتان بیته به رده بازی دوستان
 گشتی له شایش به چه شته و تیکه خوشی جانه وهر
 سر له نوی پنج و پناغی ، دادو احسان وسه قا
 داچه ز رین به زوری عقول و شمشیرو هونه
 نهوقی زو لهر به نده بی لاهن له نهستوی طاله ما
 تاژی گیتی همور بو خوی نهمین و بی گدهر

مه لاجه سن

شعیع

له خه ایفه ره شیدی هاواری وهر گراوه

بی شمال نیشه ن ،
 دهروونم سهرواز ایشی پریشهن ،
 نومه لی بهو زید دوستی من نیشه ن .
 شمال توجه سوخ ، پاچه خورادا ،
 نوبه شریف بهری بهو زید و ماوا ،
 آنا سه نگی و هه ن چه راگهی کانی ،
 هاجه گوزهرگی وولگی ویرانی .
 نهو سه ننگ هام شه ربك گفته ی کوسنه ،
 گوزهرگی شریف ، راگی دوسته .
 مه یو مهو بهرو چه و دره ننگه دا ،
 وه ناز مه خبه زبو وه لای سه ننگه دا ،
 ویت آشکار کهر توجه لای نهو سه ننگ ،
 گوشه دامانهش بگریه وه چه ننگ ،
 وایچه آنا شخسی و هه ن چه مین قورسی زهر ،
 نهو شخس نه داخت عوربان نه پای بهر .
 نه گهر مه بلهش بی وینه ی مه بله داران ،

نهم سر بازانهای بهریتانی ایستگه داگیر نه کن

چيروك

چاك و بدن

هونتي موكورباني

- بروانه ، قهيسر ، من له نو پتر بهرگم گرت ا
- شمسي ، بهلام من هيچ نهي بهرلیم باراست .

چاره وې چاكي بون و شمېسې بهسي
 كه به و ينه يان له لاي چي شمسي
 هونوو هشت مال ده بوون خرم و خويش
 نومه زن بو شهواني كشي رهغ كيش

نهو كورده خاوه ند آزال و مالات و مهرو ووشت
 بو ، له گهل توشماله و خزمه كاني گهرمين و كوستانيان
 ده كرد و له هره جيگابكا له ورو چايري بشيان بدوزياپوه
 بك دوخته قته بنه يان لي داده نا . وا هه لكوت دوروز
 له و بهيش له نزيك شه جيگابهي چاك له دست بهد
 دانوش يو ، مهلي دابو و كانيك له نزيك بو له و
 دمه دا كچي كوردي شوان كاره هستا چوپو ره
 سهركاني ، گوني له ناله و گرمان و نوزانه وه بك كرد .

كورد كچيكي هه بو قهشه ننگ ووجوان
 چاره رش و روگول و بروچي ؟ كهوان
 نازه نينيك به ناز بهروره رشيك
 سهرو اندام و خوش بهري رهوشيك

نظامي سكوردي گهنجه شاعري
 به ناربانگي سهده ي پينجه مې هيجري
 له كتيبي (ارام نامه) كهيدا چيروك
 چاك و بهد به زماني كاره كاري بارامه وه
 ده كيرينه وه كه تم چيروكسه له پيش
 ميلاددا روي داوه :

دو دهسته يرا له شاريك پيگوه
 ده گهران به كيان ناوي چاك لهوي
 ديكش ناوي بهد بو ، چاك و بهد
 كهوته ههواي گه شق شانان ، نيشوي
 ريگيان پيگوه وه ناو كهوته ري
 له دواي دوسيه روز بهريدا چوين له
 نيشوي چاك وه خوراو نيشوي بهد

بو ننگاني ههله گيرا . كهوته ده شتيكي گهرم و
 پاهوه چاك آوو خواردني ليې براو نينوايه تي له پسي
 خست ، هه رچهند پاروه بهد چوره آويكي نه دايه ،
 چاك دو گوه هرو هه نديك دراوي پييون له پيش
 بهدي دانا كه قوميكي آو بداني بي سود بو ، له دوامندا
 چوره آويكي به هه دو چاوي ليې كري ، بهد هستا
 ههردو چاوي چاكي كولي و گل و پل و دراوو
 گوه هره كاني چاكي هه لگرت و آويشي نه دايه و بوي
 دهرچرو ، چاكي له خول و خويندا لهو بيابانه گهرمه دا
 به چي هيشت .

چاك به آخ و اوفه وه له سهرو رو كهوتيو ده نالي و
 ده كوروزاوه شهوي به سهرو شهودا هات شه گهر خوي
 به چاوي خوي بدبياه له خهفته تان خوي له بير ده چروه .

هه بو كوردي له گه ورمه كان و بزورگ
 ميگه لهي بو هه ، يشه دورو له گورگ

رهشته زولنی تا کوو پشینی
 لنگه بی برچی تا کوو پندینی
 پیچ و آلوژ وه کو وه خوشی باخ
 بهرشی وهك دهرونی صوفی به داخ
 سجره تلهی که پر له نهفون و مهست
 له فریوی جیمانی برده وه دست
 نهنگی پوسه بی شکر یاری
 زنی له ماچ بهستو دم و زاری
 شهو له خالی رهشی ، رهشی وه رگرت
 مانگک له برشنگی روی روانی گرت
 همر کسی رهنگک و روی بدی باه
 دل و گیمانی ده دایه و ، جی با به
 به ژن و بالا و گهردن و شانی
 پیسادی زانی ده کرده برانی
 مهر پوری شیوه ، له نجه و خرامانی
 شبخ و دهروشی بو یو قانی
 مهر دلاری مانگی چارده روو
 خهرمنی گول هوزاری سونل موو
 گوزهی هه لگرت بچیته سهرسکانی
 گو رهوشت گهره ری به آسانی

کچه کورده که چو آوینی که گه بشته سهرکانی
 گوزهی پر کردو له سهرشانی دانو گهراوه که میک دور
 کونوه که هر به ههواره گیان بگهرینه وه ههر هیندهی
 زانی دهنگی ناله و زکده کی کونه گوی ، رو به پهلله به
 چو ، هم که لبی نزیك بووه ، ناشای کرد ، لاو
 چا کیکی نازه پیگه بشتو ، له نو خون و خول دا
 گهوز بووه به ناله وه له هر خداده پارینه وه که فریای
 کوی . نازیخی مهربانی دل پاک ، که میک را وه ستاو
 نهی خوری : کوره تو کیسی ؟ و توچی که سبکی و چیت
 پها تووه و هم جهوره کیسی له لایبکی وه کو توی
 کردوو ، وایش و آزارت له دست کیسی به . ؟

چاگک وونی نهی فرشتهی نهله کی
 گه زوشازاده بو ، وه که هر مهله کی
 دهردی من جهوره یاریه کی هه به
 سهر گورشته م درزیه کی هه به

من که سهر دووم که گهرم و بی آوی
 بگه هم تینووه ، مه که خوی
 کچه کوردهی دل پاک نازدار به نالو که گوزه آوی
 برده پیش و به زاری دا کرد هه تا خوار دیه وه و تینوینی
 شکا پیدا ، وه گیمانی بهز سهردی بو زاوه ، چاره کانی
 که دهر خرابون ره گه کانی له جی هه لته که ندرابون .
 کچه که به نهر دهستی که میک وردهی (توز) که گه لای
 داربکه ، به جی برینه کی دا کرد ، و چاره کانی خست
 وه جی خوی ، به دست مالیک توند ههر دو چاوی
 بهستن ، دهستی گرت و هه لی نه ستانده سهرخوی ، و
 بلندی کرد خسته سهر پیمان و دهستی گرت ، رو به
 ههوار گهی هتاوه ، له ریداتوشی نوکری خوی بو
 دهستی دا دست کار که ربکی خویان ، رای نه سیادر که
 له سهرخو بیگه به نینه چادری دایکی ، به لام وای
 یا که ره عیلهی نه کا کچه له پیشه وه جهووه له لای دایکی
 سهر گورشته گهی بو گهراوه .

دایکی پیسی ووت کچه خوشه بوسته پر هوشه هم ،
 ههر وه کو به زهیت بو برینداره که وتو وه دا طان
 ده بوایه بوخوت ده ستنت بگرتاو به نینا باه وه ، به جیت
 نه هیفتیایه به لکم به زونی چاره به کان لیده کرد و رو
 تیمارمان بگردایه .

کچه وونی که میک وردهی (توز) م پی بو
 کرده چاوبه وه و چاره کانی بهست و دامه دست
 نوکوره که مان که دهستی بکیشی و بیبینه وه ، نه که هر
 نه سرت ابستا ده گاه مال .

له و ده مه دا نوکوره که گه بفته پیشه وه و برینداره گهی
 به دست وه بو دهی کیفا دایبکی کچه دست به جی
 پیخه نی بو داخست و دهستی چاکی گرت ، برده
 سهردوشگک دای ناو شورباری بو لینا بو له پیشی دانا ،
 چاگک هه تا تر بو خواردی وراکشا و خوری لی کهوت .

ایواره پیاره کورده آزاو به غیره ته خاوه ندماله که
 له بهرمیگه له بو گهراوه ، که شیوخوار ، و وچانیک
 بدا ، خوانچهی شیوی له پیش خهریکی خواردن بو
 که ناشای کرد له گوشه یکی دهوار (چسادر) دا
 نه خوشیک کهوتوو و بیوش و بی هه ناسه به ، له دایکی

کایش لهخهم وآزاري همو رزگار بون ، که پاک ایش
وکارین کورتبو شعور روز خرابکی بون .

چاک لهوای همو که چاوی باش بو وهو حاتوه
سر خوی ، هممو سیننه لهگهل کوردی دل رونا که
بو میگه له مرور گاو ووشت لهوه راندن دهچوره کیوی
وگه مری نوکری وشوانی بو بهست و کوردو خزانو
کچی کورد زوریان خوش ویست و دهستی ریزان
لی نا .

چاک وابه دل پاکو دل سوژی ایشی ده کردو
راستی و روهشت باشی هینا پیشهوه که جوامیری کورد
وه کو کوری ناگانهی بهخوی ده کردوله باش چه ندیک
هممو بون و نه بونی خوی خسته ژیر دهستی چاکه
وه کردیه گه وره ی مال .

چاک سر بهوردی خوی له سره تاوه بو
کورد گبراه و هیچی لی په نا نه دا ، وله نیوانی
تهور بهد دا هرچیگی به سر هاتبو و راسته کی
خسته پیشانهوه . پیاره کورده که گهل بک شادبو
وسپاسی خدای کرد که تهوکوره به دهستی همو
چا بووه و هم پیاره تیه به روزی تهوبو ، کورده که
نه جا پتر چاک خوشی ویست و بلندی کرد .

چه ندیک لهوه به سرچو چاک کهوته آره زری
گه رانهوی بو نیشانه کی ، به دل ههوا ی چورنی گه
تپووه میشکوه ، به لام زمانی نهی ده هینا به خار نه
پیاره تی و دلسوزو له باب به مهربان تره که بلیت . وروی
نه ده گرت له حیاتی همو هممو جوامیری بهی له گهل
تهوی ، کرد بو ، روله ده رگاوا ایشی وه رگری و به چی
بلیت ، نزدیک ههفته بهک شعور روز بهو دل کور بهوه
رای دهوارد سره وتنی نه بو ، روزیک که له کیوی
گه رانهوه مالی زور نیگران ودا گبر بو له نیوانی دلو
عقلا سرگردان مابو شوی تابه یانی به گربان وآهو
نالوه رای بوارد و سیبه که ههستان بی له چهرگی خوی
ناو روی له باه پیره ی کورد کردو ووتی :

وونی هه ی کورد هه ی غریب نواز
به غریبان گهل بک تو کیشات ناز

کچه گی پرسی هم نهخوشه چیه و له کوی وه
حاتووه و چی پیکراوه ؟ چونکو بیجگه لهه که
چاوی کولراوه هیچی دیکه یان لی نه زانیوو ، زنه که
هموی بو مبرده کی گبراه وتلی گه یاند .

کوردی جوامیر ، زور دلگبر بو لهوه که گویریون
آزاری همو کوردی بیست به کچه گی ووت دار بکی
بتد لهو هه رانه چیگه هه به ، چند په لکیکی بین و
یکوتن و له گهل آوه کی بیگنه مهلم و زور باش
پسونه وه وله چاوی بدن دست به چی چاک ده بیته وه .
داره کی نیشان به کچه گی دا که بیست له هه رلیکی
همو داره هیندیک گهلای نی نیت و زویگنه ده رمان .
چونکو گهلای همو داره بو چاو پاکو بهک ده رمانه ، و
دار بکی بهر زو تهستوری دیکه لهوشیوه دابه ، که
سه رچاره ی کافی لیه گهلای همو ته گبر بکوتری و
آوه کی بدری به هه ر گسیکی فیی دار بهک جاری
له فیی رزگاری دهی .

کچه کورد ، که هموی له پیاره کوردی بانی
بیست بو دروست کردنی همو ده رمانه تالوکی کرد .
وله بهر بانی پاراوه زو بوی بیک یفی . چونکو همو
دارانه دوتابه به نوردیوان بوی بچن ولور رهخته
تهنگه دا نوردیوان دروست نه ده کرا . بانی کچه ،
ههستا چوو له هه ر دو داره کافی گهلای هینا هه ر
بهک ، له هه رانه گدا کوتایان ، ههتا کرا به مهلم و
پالوتیان و خله یان لی گرت و کردیانه چاوی چاکه وه ،
وتوند بهستان . وکچه واپ ودا یکی له پشت سهری
دانیشن و سهریان دهه ژاند و له دوا بی دا سهریان له
سهر سهرین دانا و به لیه دایان پوسی ، چاکه
که بیک ایش و زانی چاوی بی تازی کرد به لام
له پاشان خه و بردیه وه . به وجوره ههتا پنج روز
خه ریکی ده رمان و تیماری بون روزی پنجه م چاوی
له دوست چوو چاک بپووه ، هه روه کو پیشوی
له آهوه پیاری ناینا یینا بو وه ردری چاوی گه شانوه .

چاک ، که همو چاک کی لهو کوردانه دی ،
سپاسی کوردانی کرد و سهری مستداری بو چه ماندن ،
پهلی چاک ، چاوی دهست کهوته وه ، به لام کورده

بو پلاملردان نهمه روصيه .

له مانگي مابسي نهمه سالدا هينلر كارپكي واي كرد
كنه بزي بي نهمه انرا ، وماره كهي له باره ي بریتانياوه
چمشيكي پشكيني وهر كرت و له گهل نهمه شا راسته و
خو دمى كرا به مقاومتات . نهمه هر رووى نه كرده
بریتانيا ، بهلكو رووى كرده كومهليك له كار به -
دهسه كاني بریتانيا ، له ناو نهمه ندا (دوق هامانون) ،
نهمه كسه به كه له كومهلى آوملى اينگليز و نهمه مانه ، وه
نهمه كومهلى نهمه به كه له و روزمه له بهرچاوى هموو
اينگليزك كوتوو . وه پياويكي ديپلوماسي
به ناوانگك كاروبارى ههر دوولاي به بك نهمه ياند .
نهمه مانه كان به ناوى آساشت و برابه تى نورد به وه ،
دهسيان كرد به ناردنى پيشناره كانان ، تاكو بلانى كار
كه به دوور بينى و له سه رخو دانرا ، به بي نهمه
له لاي هيج كاميكانه و آشكرايى . وه ختى كه پيشناره كهي
نهمه مانيا له وولايكي بي لاهندا به مقاومتو گيرابه وه
دواوه ، بهرلين ويستى كه نوينه ريكى نيرى بو اينگلتيره .

هينلر واي آره زوو كرد كه نوينه ره كه نازى بيكي
به رزبي - پياويك بي كه ناوه كهي نزيك به ناوى خوى
بي ، نهمه داسى بهر كهي كارى گرتنگى ههره توند بگرى .
له پاشا نهمه پياويك بي كه ، بهرهمى به نازى حكومه تى
نهمه مانيا وه بتوانى قسه بگا ، وه به ناوى قوه هره وه
به مان و قسه بدا . انجا له و كانه دا آشكرا بو كه بو نهم
نهمه كه ههر رود واقف هيس ههل نهمه پزيرى كه سه يم
(قطي) نازيه ، نوينه رى هينلر و آوملى ههره راستى .
له نهمه نهمه ريه بيگه بيوه و زمانى اينگليزى وا
فيريووه كه زورچاك قسه بي نهمه كا ، بيچكه له وه
توانيشى كه « له زيرى بریتانيا بيه كان تى بگا » .

بریتانيا بيه كان له وه لامدان وهى خواسته كهي هينلر دا
سستى يان نواند ، به لام له دوايى كاردا به سه نديت
كرد . آوا بو ، له دهى مايسدا - له پاش را بووردنى
چوارمانگك به سهر قسه و به سه گرى گرايوه وورده
كه دا - هيس ههر له تاريخه شوى نهمه وروژمدا
سواربو و روشت .

نهمه نهمه كه نهمه نياپه نهمه مانه كان نهمه زانوه ،

نهمه وه كه ، له گهل پياوه كاني دابه رى نهمى
به ريتانى داكاريان نهمه كرد ، وه نهمه وانه - ناوو خه نيان -
به كار نهمه نيا ، دوق هامانون و گهلى پياوى تر يون
كه له كومهلى آوملى اينگليزى نهمه مانى دا بووت .
به كهم نهمه كه له نهمه مانيا وه له مانگي به نايردا نهم
پياوه سياسي به رزه نارد به تى ، هيج به كه پيشوره
به خارمه كهي ، چونكه دابه رى نهمى وه رى گرتوو
بو خوى ههر له و كانه كار به دهسه شارمناكانى
به ريتانى كاروبارى به نام ناردن و وه رگرتنه كهيان خسته
ژيردهس خويانه وه ، وه دهسيان كرد به آده وهى
چه شته وه لاي وا بو بهرلين كه ، آره زوى نهمه مانه كان
بتر بينته جوش ، وه له سهر باومريك هانيان نهمه دان
كه به ريتانيا له شويتيك نهمه گه رى كه له مانگويى
جه ننگك ليوى به چيته ده ره وه .

له شوى فرينه كهي هيس دا زه لام تيروى بومبا
هاويزم كاني نازى نيردان بو سهر به ريتانيا ، وه بومبايان
به سهر له نهمه بردابه وه . وه ههر له و كانه دا له
ايننگه بيكي بي نهمى آوى به وه كه له سهر زوپا به رى
سكوتله نده بو ، نامه ييك هات ، نزيك بوونه وهى
فروكه بيكي تيا بو كه به ته واوى نانسرى ، به لام به
خبرايه كه پيدا له فروكه بجه اينگه كانه . انجا له زورى
چاوديرى فروكه كاني دژمندا له سهر قهراخى
روژه لاني ايسكوتله نده هيلى روشتنه كهي له سهر
خه رينه كه كيشرا ، وه له و كيشانه دا تريك پيدا بوو
نهمه و پيشان دا كه نهمه فروكه به به ره وروژاوا
نهمه وات .

وه كه نهمه نهمه كه به اوفيسه رى تى به سراوى
فرمانده رى فروكه بجه نهمه كان سپيرا ، توندها
وارى كرد : « له رى خوادا ! نهمه مانيان ده تى كه
نهمه خواره وه ! » گورج دوو فروكه له چه شتى
« هايركان » يان بو نارد كه له شويتى فروكه نهمه
سراوه كه بكارين ، وه فرمان دوا به فروكه وا
نهمه كانان كه نهمه فروكه به له به ستنى نيشته وه بكنو
ههرچو نيك تى گوله نهمه اوژنى . له وه ختيكا كه
تير بچووك سووره كان نهمه كشانه سهر مزي بيزه كهي

وهكه « لیزنه‌ی به پیرمه چونه كه » كاره
قه‌واده‌ی زانی و میوانه چاره روان كزاره كه‌ی
دوزیه‌وه ، بردیان بو سپاخا نه‌ی ماره‌پیل له نزیك
گلاسگو . انجا له‌ی به‌راسی بی ایناو وونی :

« هاتووم كه سهوكی رزگار بكم ، من
رودواف هبسم » ، وه‌وای پشاندا كه گوايه هه‌ندی
له كار بده‌سته‌كانی اینگلز چاو دیری كه‌بشتی نه‌و
یان كرده‌وه ، نه‌وه قسه‌بیک بو كه راستی زورنر
لی نه‌وه شینه‌وه له‌وه كه نه‌و هینا بوویه پیش چاری
خوی ا

هیس كه‌بشته اینگلته‌ره ، وه له پیشه‌وه كاربکی
وای به‌ره‌م هینا بو كه هه‌ر چوئك لی خوی بگه‌بینیه
حكومه‌تی به‌رتانی . به‌راسی نه‌و گه‌یا نده‌نه كاربه‌ی
ویستون چه‌رجل ریبکی خستبو ، گه‌بان‌دینگی راسته‌و
خوی هه‌جگار دور بو .

ایفون كبركا تريك كه ، به‌كیكه له گه‌وره
شاره‌زا سیاه‌یه‌كانی جه‌نگی جوانی ی پیشوو ، وه
پنج سال سكرتیری بالیو‌خانه‌ی به‌رتانی بووه له
به‌رلین . به‌ فروكه چوبو ایسكوته‌نده بو نه‌وه كه
كارنامه‌كه‌ی (مشروع) هیس تی‌بگا و راسته‌و خو
بیابو حكومه‌تی به‌رتانی . وه هیتله‌ر خوی به‌ نه‌مای
باریه‌دانگی نه‌ومنده گه‌وره نه‌بو . له‌گه‌ل نه‌وه‌شا كه
دوق هاملتون له‌وی نه‌بو ، هیس هه‌ر باوه‌ری وایو
كه ، له‌گه‌ل ناوه‌نده‌كانی نه‌ندامه‌كانی كومه‌لی آه‌لی
اینگیزی نه‌له‌مانی دا نه‌كه‌ویته كاره‌وه

انجا هیس دوورو دریز ده‌سی كرد به‌ پاس كردن
هونده‌كه‌ی هیتله‌رو پیشیاره‌كانی آشنای هیتله‌ر بو
« كبركا تريك » . وه نه‌م باسه دوورو دریزانه‌ی
زور به‌ به‌روشه‌وه نه‌كرد ، وه‌تا قسه‌كانی نه‌واو كرد
چه‌ند فورمه‌بیکان له قسه‌كانی نووسه‌وه . نه‌گه‌ر نه‌و
باوه‌ری وایووین كه به‌رتانیا ترسان‌بو دان بو قسانده‌ا
بئی ، نه‌جا نه‌ویش به‌ ره‌وانی دژمنیكی دالسوزی واره
قسه‌له‌كا كه ، ری بدا بو دژمنی كه لی روونه
نه‌یه‌زینی . نه‌مه نوخته‌ گرنه‌گه‌كانی بنچینه‌بی‌ی
كارنامه‌كه‌یه :

سه‌ر زه‌وی ایسكوته‌نده ، اوفیسه‌ره گه‌وره‌كانی
فه‌رمانه‌ری فروكه بجه‌نگه‌كان زوربه به‌روشه‌یكی
نونده‌وه چاو دیری‌یان نه‌كرد ، تاكو نه‌و تیرانه له
نزیك دی‌ی (بیزی) پچوك راه‌ستان ، له جیگایه‌یكا
كه له فه‌راخی روژاوا وه زور نزیك بو ، اوفیسه‌ره
لی به‌سراوه‌كه له جی‌ی چارده‌ر به‌گه‌وه هاواری كرد :
« گه‌بشته‌جی سپاس بوخواا » .

له لاناركشیر كه‌له ایسكوته‌نده دابه ، جوتاریك
كه ناوی « دینید مه‌كلین » ه ، چاری كه‌وت به
پیاویك كه به‌ چتر له سه‌ر باخچه‌ی كه‌ی نه‌نیشته‌وه ،
هه‌وره كه‌ی هه‌ل گرت و رای كرد بولای ، بانگی
لی‌كرد : « آیانو دژمنیكی نازت ، یان به‌كیكه له
پیاوه‌كانان » .

هیس وه‌لامی دابه‌وه : « دژمنیكی نازی نیم ، به‌اكو
ده‌ستیكی به‌رتانیم » .

هیس باش قسه‌ی بو نه‌نه‌كرا ، چونكه بازنه‌ی
بی كوترابو و زور آزادی نه‌دا . وه كه یاریه‌یان دا تا
كه‌بشته چیشتخانه‌ی جوتیاره‌كه ، انجا به‌پیاوه‌كانی
پاسه‌وانه نیشانیه‌ی كانی ووت كه ، له نه‌له‌مانیه‌وه
هاتووه ، وه له شوین فروكه خانه‌بیکه‌ی نابیه‌نی كیله‌كه
كانی (دوق هاملتون) نه‌گه‌ری ، نه‌وجی به‌ی
نه‌وی لی نیشته‌وه ۱۰ میل له‌و كیله‌گانه‌وه دووربو ،
له باشا هیس ووتی :

« نكا نه‌كم له دوق هاملتون بگه‌یین كه
(نه‌له‌ره‌د هورن) كه‌بشته‌جی » .

هه‌ر له‌و كانه‌دا له فروكه خانه‌ی هاملتون دا
لیزنه‌بیکه‌ی به‌پیره‌وه چونی نیچه ره‌می كه بریتیبو له
هه‌ندی اوفیسه‌ری دابه‌ری هاوبه‌یامه‌كه‌ی (عذرات) ی
جه‌نگی و هه‌ندی له پیاوه‌كانی دابه‌ری هاوبه‌یامه‌كه‌ی
نه‌نی ، چاو ره‌وانی بوون . وه نیشته‌وه‌ی هیس له
به‌ر برانه‌وه‌ی سووته‌مه‌نی فروكه كه‌ی بو ، هه‌ره‌وه
به‌كه‌ی مین قوربیکه‌كه له وه‌حق دانانی پلانه‌كه‌دا باش
لیكی نه‌ داوه نه‌وه وه‌ره‌نگیقه‌ هه‌ر نه‌م قورته‌ه
كونه‌په‌ه‌وی پلاو بوونه‌وه‌ی به‌یامی فرین هیس بوون .

بو واشینگتنونیش که تماشای بکری ، سه‌رهک روز قهات بریاره که‌ی میستر چهرچلی په‌سند کرد .
 نهو بریارهش وه لانه‌که‌ی بریتیبو له ، « هرگیز نه‌مه نانې ا » . وه هویه‌وه له‌ندن و واشینگتون که به‌ینا به‌ینا که‌ومه آگادار کرده‌وی روسیه له لیدانه‌کانی آیدمی نهلان . به‌لام پیشه ولمان روسیه باوریمان نه‌ته‌کرد ، یان وایان خو پیشان نه‌دا که باوریمان نه‌کردوه ا

بریاره‌که‌یان له هیس نه‌گه‌یاند ، به‌لکو وایان برده‌میشکبه‌وه که هیشتا خه‌ریکی لی وورد بو‌وه‌ه‌یین .
 نه‌جا که هیس چاک بوو و توانی بروا ، به فروکه بردیان بو له‌ندن ، وه له له‌ندن دمی کرد به قسه کردن بو لوردیفر بروک و نه‌لفه‌رددیف کوهر و هندیکی تر له پیشه‌واکانی حکومت . به‌لام میستر چهرچیل داوا کرده‌نه‌که‌ی هیس گه‌یابه‌وه دواوه که چند جار ویستی چاری بی بگوری .

انجا له پاشی نه‌ومی هه‌موو قسه‌کانی ته‌راو بوو ایتر هیچ زانیاریکی تری به سوودی نه‌ما ، نه‌و دمه‌ه‌هر نه‌ونده‌یان بی ووت که کارنامه‌که‌ی په‌سند نه‌کراوه ، وه به‌ریتانیاش بوو به دوستی روسیه .

نه‌و ومخته هیس پی زانی که قهلمی هاو‌به‌یانه - کبه‌کانی (مخبرات) نه‌ینی به‌ریتانی ، کاری خوی کردوه و نه‌ه‌ام‌تون وه نه‌که‌می تر ، هیچ به‌سر دانه‌که‌یان نه‌زانیوه ، وه حکومت له پیش هه‌موو که‌سیکا به‌ه‌اتمه‌که‌ی زانیوه ، وه آزار بی‌گه‌بشته‌که‌ی و سه‌ر سوورمانی له‌م کاره نه‌بینه که به هیچ درچو ، هه‌ر نه‌وانه نیکان داو وه کو شیتیان لی کرد ، وه چند روزیک به سه‌ریا را بوورد ومخت بو قسه‌ی نازبه‌کان بیته‌دی که بلاویان کرده‌وه ووتیان هیس شیت بووه . له وه ختیکشا که بیستی که‌شینه چه‌نگیه‌که‌ی « بیسارک » نوقوم بووه به دریزانی روز هه‌ر نه‌گه‌یا .

هیس ووتی : نه‌نی چاریکی تر بگه‌ریه‌وه بو نه‌له‌مانیا ، چونکه من به چه‌شنی به‌یلمیری هاتوم و بوم هه‌به بگه‌ریه‌وه . به‌لام حکومتی به‌ریتانی به جوریکی تر تماشای نه‌ومی کرد - وای هاته‌بیش

هینهر نه‌هوی به‌ته‌واوی شه‌ر له‌روزاوادا بوه‌ستینی ، نه‌له‌مانیا بیجکه له نه‌لوس و لورین هه‌موو فرهنسه به‌جی نه‌میلی ، لوکسه‌مبورگک به‌جی نه‌میلی . به‌لام وازله هوله‌نده‌و به‌لچیکا و دانیمارکه‌دینی . هینهر سه‌ره‌رای نه‌وانه‌ش آماده‌به بو نه‌ومی له یوگوسلافیا ، یونان و هه‌موو هه‌ریعی زه‌ریای ناوه‌راست بکشته‌وه دواوه . هه‌روه‌ها یاریعی نه‌ومش نه‌دا که به‌ریتانیا و ایټالیا ربک بگه‌ون ، وه به‌رامبر به‌م هه‌مووه ، نه‌له‌مانیا هه‌ر نه‌ونده‌ی له به‌ریتانیا نه‌ومی که بی لاپه‌ن بی و چاری دوستانه‌ی له نه‌له‌مانیا وه بی له روزهلانی نه‌وروبادا .

هیس گه‌یگی نامه‌که‌ی هینهری به‌یان کرد که بریتیبو له « رزگار کردنی سروکی » له روزهلانی ناوه‌راستدا کارخانه‌کانی چه‌ک له اینگلتیره‌وه فرهنسه‌دا نه‌به‌ه‌شیتوانی سه‌ریابه‌ییکی آزاد به‌رامبر بو لشویکی آسپا .

وه ووتی نه‌له‌مانیا آماده‌به که هه‌موو بی - گه‌یاندنه‌کانی هاو به‌یانه‌کان وه‌ربگری بو پیشه سازی‌کانی چه‌نگک ، نه‌ومش بو نه‌ومه که بتوانی بیانکا به پیشه سازی آشتی ، انجا به‌مه نابه‌لی آوری (اقتصاد) ی نه‌وروبا له ناربیچی . به هیچ کارچیک له‌و زانیاری پلانه چه‌نگیکانه‌ی هینهر نه‌دوا که‌ه له نه‌ورویای روزه لاتندا دای نابو ، وه ووتی نه‌م کاره هه‌ر نه‌له‌مانیا خوی نه‌بزانی .

به‌یلمه‌ره‌که‌ی هینهر دوو روز هه‌ر خه‌ریکی به‌یان کردنی پیشیاره‌کانی بو . وه ووتی فوهه رهر خه‌وی به‌ دریزه‌دانی نه‌م کاره‌وه خه‌ریک ناسکا ، به‌ریتانیا خوی نه‌توانی شه‌رته‌کانی آشتی بیوسی ، وه له به‌ر نه‌وه که ، هینهر بیابو بکه سروکی خوش نه‌ومی ، زور آره‌زوو نه‌کا که ، « نه‌م چه‌نگه‌ه‌خوین ریزه را بوستی » بی له‌گه‌ل نه‌ته‌وه‌ییکی برا پیدا - وه به‌ومش له‌کانی شه‌ری روزه لاتیا ترسی دواپاریزه‌ی له‌شکره‌کانی نامینی ا

انجا کبریکار تره‌ک نووسینه‌کانی ناپه‌نی کارنامه‌که‌ی نه‌له‌مانی خسته گه‌رفانه‌وه‌و چوبو کوشکی ژماره (۱۰) می « دوانسگ سزبت » . کارنامه‌که‌ی نیردا

دایک

هر رلیر : امسانه

- ایشاش له بیرمه ، وه هر چند ساله کانی پیشوو
دینه پیش چاوم دینه بیرم ، بیره ژنیکی بیر ، به
قهدی باریکی ، به بیستی چرسی ، به ایسانی بهزی ،
به قزی سپی شیواوی دینه بهرچاوم ..

بلی ، ایشاش هر له بیرمه ، وه چیروردهگی
به وادی نهزام ، وه هرچند سهنجی بدهمی ،
ووشه کانی پارچه پارچه که له دلکی بریدارو خه منا که وه
دههاته دهره وه ، دینه پیش چاوم ..

ایشاش به چاوی خه یال نهی بیلم ، ووشه کانی
گوری لی به ..

چون له بیرم کم ؟ .. ها .. چون له بیرم کم
من خوم به دستی خوم عرز و حاله کم بو نوی ،
وه له نه نشته وه دانشتوو به دهنگی کنزو نرم و
باریک ، به دلکی به کول و جوشه وه ، به قولبه قولی
گریه وه نه بوت و هم نوی ..

همه پیش چوارده سال بووه ..
روژیک بو مال نه هانه وه دهنگی بیره ژنیکم
گوری لی بو :

- ایشاش له بیرمه ، وه هر چند ساله کانی پیشوو
دینه پیش چاوم دینه بیرم ، بیره ژنیکی بیر ، به
قهدی باریکی ، به بیستی چرسی ، به ایسانی بهزی ،
به قزی سپی شیواوی دینه بهرچاوم ..

بلی ، ایشاش هر له بیرمه ، وه چیروردهگی
به وادی نهزام ، وه هرچند سهنجی بدهمی ،
ووشه کانی پارچه پارچه که له دلکی بریدارو خه منا که وه
دههاته دهره وه ، دینه پیش چاوم ..

ایشاش به چاوی خه یال نهی بیلم ، ووشه کانی
گوری لی به ..

چون له بیرم کم ؟ .. ها .. چون له بیرم کم
من خوم به دستی خوم عرز و حاله کم بو نوی ،
وه له نه نشته وه دانشتوو به دهنگی کنزو نرم و
باریک ، به دلکی به کول و جوشه وه ، به قولبه قولی
گریه وه نه بوت و هم نوی ..

همه پیش چوارده سال بووه ..
روژیک بو مال نه هانه وه دهنگی بیره ژنیکم
گوری لی بو :

چاو که نهو به په یامه بری بولای چند که سبکی
آشکرا هاتوه په یامه بریک نه که بولای حکومتیک
هاتی ، له بهر همه ، دلیکه له دپله کانی جهنگ .
وه هیس ایستا له خانوویکی دی یه کی زهوی که وره
اینگلیز دایه ، وه له زه وه دا که هر چوار لای ، به
پاسه وان گیراوه دهس به سه ره و نه توانی تیا بگری .
وه زور وه ختی به تماشای کتیه وه را نه بویری .

له پاش جهنگ ، که رهنگه بتوانزی هاته که ی
به ته وادی بلاو بگریه وه ، سه ر بوردی هاته که ی هیس
به کم کار بی له لیسته ی نهو کاره گریگانه دا
قه له می هاته په یه کی نه بی به ریتانی پی زایبوت و
دایم بدا بلاوی نه که نه وه .

- کورم ، خوا مه حاشت ده دیناری ، بی به
عاجی ، بی به قومسور ، به دل ساردی بیکوه بی
نوس و کافه نرم آماده کرد ، دستم کرد به به نویسن .
دهم نادم بیره ژنه که ده بووت ، « آ .. به قوربات بچ »
کوری دهری کردبو ا
ژنه کفش شکانی لی ده کرد ، داوای پاره ی لی
ده کرد ، ده بووت ،
کورم ایشم پی ناکری ، چون ایشم بکم ، ناتوانم
به ته وادی بروم ! نازانم چی بکم ..
دایم پیچی روت ، رو له چاکت کرد ، هم
ژنه کوریک ده وله بندی هسه به ، دایکی ده کانیکی
بودانا ، وه به سایه ی هم دوکاه وه پاره ی به بدا کرد .

باشان ژینشی بو هینا ، انجا کورهو ژنهکی بجه داکیان
دهرکرد . ۱

پیرمژن زمانی کراوه :-

- مەری به خوا کورم .. تکانم بودانا .. کرده
تجار اکه هیچی نه بو .. مەری به خوای هیچی نه بو .
چه بگم تاقلهم بو ! چون بی ایقی بییم ؟ باوکیش
مردووه ، چهك و خشلی خوم فروشت ، تکانیکسی
آوه دانم بو دانا ، ههتا نه مردووم ، ژینشم بو هینا .
دهست و لانی پیاوه گهوره کانم ماچ کرد تایکته
خاوهن قوتتورات لای ههسکوره کانم ، نهو چاوانهم
کوری نه گهر خرابه بیکم بوی بی .

انجا نهه چار مانگه له ،الی دهری کردووم ،
مینی قور به سهر که نومانگک لهسکی خومدا هلم
گرت ، دواییش سه سال نه نوسم ! مەری به غهوس
سه سال ! نهومک بگری منیش له خهردا بچ .

پیرمژن ههتاسه بیکسی ساردی ههل کیشا ، ووتی ،
- پیرار که گرانه تا گرتوی سههاتهک بهرم
نهدا ، ههر تهرعه ایشیکم بو کرد .. به کوری خو بلیم ؛
نوژینشم بو ده کرد ، دهسَم ههر له آخان بو ..
شهوو روزژ دوغام دهسکرد چاک بیتهوه ! ایستاش
دهرکراوم ! له کون و قوژینان نه گهرچ ، نانی
شهوج نیه ! دوینی چومه لای ، داوای شتیکی لی بگم ،
تهشتیکسی پر ، ماسی سوره وه کراو له بهر دهمدای بو ،
بو ههسکوره کانی دهبرد ، نهه چاوانهم کورنی ، بشکه

گوشتهکی نه دامی ا کورم که عیسان پیر بو ، وهک سالی
ساوای لی دی ، ههز له ههموو شتیک نهکا .. مەری
به پینه بهسهر هیچی نه دامی و به ههسکوره بکی ووت
دهریکه ا ..

ایستاش روله نهه دمزانی چی بگم ، تاکو
دابکت کوری ساخ بی بیمی ووت شکات بکه ، نهفتهی
لی وهرگه ، وه ایستاش توی حهسمر دریز نهه خیرهت
کرد و نهه عهرزو حالت بو نووسم .

انجا پیرم دایک به خسه خشی کلاشه گی ، بهتته نهقی
داره گی له پیش چاوم وون بو ، وه دهه به درعاوه
چووه دهه ره - ایزر نهزانی چی به سه رهات !

باش ههشت سال ، نهگهل هاوری بگام له نهزانی
بووم ، ریگامان کهوته سهر گورستانیک ، له ناگور
چاوم کهوت به پیره ژنیک : پیره ژنیکسی سهر و پونه لاک
شیواو ، روت و رهجال ، زور کهساس ، به کز بکوه
له نهشت گوریکوه ، له په و روو کهوتیو به آسهم
نووزهی نههات ، وه کو باران خوره خور فرمیست به
چاویا نههانه خواره وه و نه بووت ،

- سکوله کی روحم رو ا هزی نهزوم رو ا
گریکی دلم رو ا بریری پشم رو ا رووناک چاوه
کزه کانم رو ا اوی رو له رو .

کانی چومه پیشه وه و چاک لپی وورد بوومه وه ،
ناسیه وه که نهه نهو پیره ژنه کلوله به که هاته واله وه و
عهرزو حاله کم بو نووسی .

نهه بو باییکسی چوار ههزار
پاوه نی به ۰ نهه چه شنه بو بایانه له و
نارانه دا که دراونه ته سهر نهه مانیا
ههر په کیکیان گهره کیکی ویران
کردووه .

ریکی آشتی گیتی آینده

کس له سهر سه ره تای په یمانی نه تلانیک دامه زینراوه

ره ره گبراو : همه شیخ مرد ماریف

نیرویکی زریایی ته مریکا به ناو جه لنگه استانیکا
ته روا له دورگه ی « گواده لکنال » نا
له دورگه کانی سلیمان

کروک دوانه به نهو آمانجه آشکرا ته کما که نهوهی
نه انگلوسه کسون له جهنگدا خوی بو نه کوتی و
له آشتی شدا بوی نی نه کوشی . نهنگلو سه کسونه کان
بو کوتایی جهنگ تی نه کوشن ، بهلام تیکوشینیکی
وا که کوتوپر له گه لبا ریکی بیکی آشتی له جی ی
جهنگه که دابزی و نه ریکی آشتی ش نهی نه
جو ریکی وایی که هرگز دوه لینی گه وره ، بان
کوسلی دوه لیت نه توانی جهنگی نازی تر
به ریا بکا .

بهلام کوتایی هینانی جهنگ کوتایی بیکی ناز
نجی و سپا به ره لاکردن له گهرمی پیروزیدا له باش
برده وهی جهنگ سه بارت به ژیلوهی نهوه و
سپا ، نه خوازلا گبرانی نهورویا به شانوی بیکی
شورشه های نازه و هه لوبگر ، وه به جی هیشتی نه
ههری ، بان نهو ههری له ژیر دمی بکی له دوه له -

میستر چه رچیل له دوانه کیدا که بو کومه بیک
له ژنان و بیاهو کارکره کانی به شه جاوازه کانی پیشه
سازیه جهنگی پرتانی دای نهی ، « ایستر له
مهولا بی ناوی نی گه باندن جهنگی پتر سگری ،
چونکه نی گه باندن جهنگی پرتانی گه بشتونه نهو
پری ، وه ههر پاراستی نهم نه ختبهی نی گه باندن نی
پراچهر به ژنو بیاهو باله کانی پرتانی هیحی تر
نه ماهو نهوه .

له مهوه ترکزی گرد کرده وهی خوارده مهی و
خافه زور به گهی ایپه را تورینی پرتانیا دهر نه کوی .
نه گهر تفاق و کورمه زور به گهی نه مریکا کاش که
هیشتا له نی گه ندنه جهنگی که بیدا نه گه بشتونه
نهو پری ، خسته نه مهوه ، به آسانی لهو
سه مینه وانای نه گه بن که له نار دوانه کانی نهم دوا بیه دا
سه بارت به بیره وهری ایزا کردنی په یانی سه سره کوی
تهوره هر جاوکه و تووه ، وه که ههر له سایه ی نهو
زور بوونی تفاق و که ره ستهی هاو په بانه وه به ژاپونه
کانیش نهم دوا بیه دا که توونه ترس و له رزه وهو
سه ریان لی شیواوه .

نهوهی شیواوی باسه نهی ایسه زوربه ووردی و
کرنگی وه سه رخ بده بیه دوانه کدی میستر چه رچیل
که به وادی آشکرای نه کا که ایتر هیچ چشبتیک نه ماهو
نهم بیاهو گه وره ایی پترسی ، چونکه نهی ،
« نه گهر ایستا له ایپه دودلی و ترسوخکی بیک
رووبدا ، خرمه کمان هموو نیروه کانی نهورویا پارت و
په رانه کانی تریان کو نه که نهوه و لهو نا کوکیه ی
له ناو ایپدا سوود بهخش نه بن ، وه نهو بو شیهی
به سایه ی زبانه کانیانه وه پیدا بووه پری نه که نهوه و له
باش ده سالی تر جهنگی لهم جهنگه توند تره به
ترس تر ههل نه گیر سینه وهه . ایجا ههر نهم وونه

تهو په پیمانانه مزدی پی نه دهن . وه گه لی حکومت هه تا دواپی له ریی هم سه ره نایاندا و بو بردنه سه ری پیناو نه پی و تی نه کوشی . همه شی آشکرا په ده نه ته وهی نه نگلو سه کسونه کان ناتوانی تسکی هم نه ته وانه و آمانجیان که هر نه ون به هیچی ده ربکا .

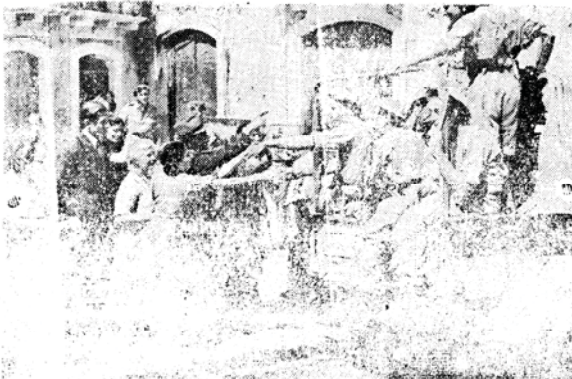
وه چینیه کان له پاش هم هموو زبانانه که به هوی شه ری زاپونه وه لپی بان کهو تووه ، خواسته کانی زاپونه کانان گیرا په وه دواوه که بریتیبوون له آشتی به ستنی هه ردوولاو وازپه پنانی زاپونه کان له هه موو زه ویانهی که له چینیان داگیر کردووه ، چونکه چینیه کان نه زانن که هم رزگار بوونه شتیکی ده پیه . وه آشتی هه همیشه پی له سر نهو سه ره نایانهی نه نگلو سه کسونه کان نه پی که بریتیه له دامه زوانی هه ره وه زبکی کشتی له ناو نه ته وه آزاده کانداه له سر هیچ شتیکی تر راناوستی و بهرگه ناگری .

که دابو ، نه پی حاو په پیمانانکات زور به وردهی و به نوندی نهو میساقه به کار به پین ، تا کو وه کو چه نگی پیشوو له هموو لاییکدا شورش بهرپا نه پی و چه نگی ناو خو له هموو وولاتیکدا دهم پی نه کا . وه له هه جی بیکدا بونی شورش لی کرا ده سه لایسکی به حیزی نیشتمانی تیا دروست پگری و زوو فریای بکون که نه پی به هوی خوین روانیکی تازهی تر . وه کروکی کاره که نه وه به که ، حاو په پیمانان کان کاریکی واپکن نه ته وه کانی تر نهو باوره ری هه پانه به سه ره تالی میساقه گهی نه تلاتیک نابی به نین تر پی .

ته کانداه ، پان دهم کیشانه ناو په وه ، همه هه موو غاریکه نه نگلو سه کسونه کان له به ست نه کا که ، پیه وی ، پان نه به وی ، بیچه شه ربکی تره وه .

دبریکی پاش چه نگی پیشوو ، کرداره سیاسی دهم دویژبه کانی روون کرده وه که نیازی هه ره گه وره پان داگیر کردنی وولاتانی تر بو ، هه ره ها نهو ربکیا نه شی ده رخت که نابی نه مانه تی آشتی پی سپیری . آشتی ، نه وانه ناپیاریزن که بو فراوان کردنی وولاته کانی تی نه کوشن ، پان نه وانه ناپیاریزن که ، ربکیه کانی خوین په سناو تووه و داپان کوتاوه له ریی هم آمانجه دا ، دپسانه وه نه وانه شی آشتی ناپاریزن که گهی مناوهره هه ل نه سوورپین و له ژیر نهو پرده به و دامه زرانندی آسایشندا نیازی داگیر کردنی وولاتان و به نده گه ری پان هه به . به لیکو نه وانهی آره زوی آشتیان هه به ، به راستی نه وانه که ، هه رچی آمانج و نیازیکان هه به پاراستی آزادیانه وه نه وانه حاو به شن له هه ره وه زی ده وله ته کانداه و نیازیشیان هه ر هم آمانج و هیوانانه به .

په لام هوکانی بوربونی چاوه راوه کان له رق نه نگلو سه کسونه کان له تاو کرده سر ده وله ته پچو که کان و ناو نیجه کان ، وه تسکی نه مانه بو پاراستن و ناسایشیان له سه ره تکانی نه ته وهی نه نگلو سه کسو نیدا ، زاپه رموونی هم ده وله تانه به به میساقی نه تلاتیک و باومریانه به و پیماناننه وه که نه نگلو سه کسونه کان له بیش هم میساقه دا وله پاشیشیا بو خوین براریان داوه و بریتیه له ربکیه پیک آشتی نهو . تو که هم میساقه و

له ننگاره کانی داگیر کردنی سقلیه :
 نهوا نیروو کانی بهرینانی به ناو شاری
 مبله لودا تی نه پهن . سروقی ناره که
 که به دپه پان زور خوشحال بوون شه رایان
 ده خاورد نه دهن .

داستانی قملای دوم دوم

به شیوهی پرا دوست .

خانی لهب زیرین

له لایهن جه نابی صالح حه سه نه وه نیراوه .

« به ستران نه چیری . »

خان گوتی : « شایه ا دی کم وا بهله ته ،
دی آوا کم وا قهلاته ،
نامه ویتن میریا (شه پنه) . »

شا دهنی : « خان ! ته تو هه ند گوتن کرد ،
گه لیک خولامینیا مالا مهت کرد ،
چی (دوم دوم) ده قه بل نه کرد ،
هه چچی وه کی ته تو (دوم دوم) چی کرد . »

خان سرووه کی تام سه ره « ۱ » و
له دیوانی هه ستا به ره « ۲ »

هه ره له بو شای هه ننگاوتن سه ره « ۳ » .

خان وه کی له چی هه ستا ،
ته وی کرتن پینج سه د وه ستا ،
رای له (دوم دوم) وه ستا .

هه ری شایه ا هه ری شایه ا
خان وه کی له چی هه ستایه ،
چه ره کی گای نه آوی نابه و
هه وت روزا چه رم نه میایه « ۴ » و

هه وت وه ستا له بهر دانابه و
به گویزانان هه ل هینایه ،
له آسن هه ل کیشایه ،

هانه چی (دوم دوم) ، وه ری نابه « ۵ » ،
لی چی بکن کوچک و سه رابه .

خان وه کی له دیوانی هه ستیتن ،
سه سه د وه ستای له گه ل خو دیفیتن .

هه ره له شای هه تا خونسکاری
خان گه ریا ، بوو به ته ودالی ؟
را وه ستا له چی (هه وشاری) .

هه ره له خونسکار هه تا شابی
خان بوو به ته بدال ، گه ریایی ،
رای له چی دوم دوم وه ستایی .
خان هه لستا ، چوو کن شابی :

« شا ! نو بیم گه رم که چی (چه ره گابی) ؟
دا لی چی بکم کوچک و سه رایی . »

شا دهنی « ۱ » : « خان ! تو مه که وی گوتی ،
آوا مه که قه سه ره به نه نی ،

دیدمه نه میریا (زه ره نی) . »

خان دهنی : « شا ! ده کم وی گوتی ؟
دی آوا کم گلی « ۲ » به نه نی و

نامه ویتن میریا (زه ره نی) . »

شا دهنی : « خانو ! مه که شهل و بهله « ۳ » ،
آوا مه که قونگر و کله ،

هه ره سه ره میریا (شیخه له) . »

خان دهنی : « شا ! ده کم شهل و بهله ،
آوا دی کم قونگر و کله ،

نامه ویتن میریا (شیخه له) . »

شا دهنی : « خان ! مه که ، چی بهله ته ؟
آوا مه که چی قهلاته ،

هه ره سه ره میریا (شه پنه) . »

دهنی = ته لی

(۲) کل = قهلا . (۳) شهل و بهل = قسه ی نی چی .

(۱) نام سه ره = مغرور . (۲) به ره = سه ری .

(۳) هه ننگاوتن سه ره = کرتوشی سکود .

(۴) نه میایه = خو سواوه . (۵) وه رنان = ده وردان .

کهند و دولان ده کولین ،
آسن و بولای تی ده توفیتن .

هر لهوی لای روژه لانی ،
خان چی ده کا کونگر و قه لانی ،
سه سهد وه ستای بهرداتی .

هر لهوی لای روزی ده هلی ،
خان لی چی ده کا کونگر و کلی ،
ههزار کریکاری له بهر هلی .

خان چل وه ستا گرتی به ،
خان ده گهل هر چل وه ستای تی کولیه ،
هه تا گه بیسته آخا «۱» زیریه .

آو ده کانیاں وی هاتیه ؟
سهری هر چل وه ستای بریه ،
دوستداران بو شای گوتیه .

مانگهک شا ، به درویشی کار کردیه ،
خوی آشکرا نه کردیه ،
نهکی خانی نه کردیه .

روژهک پارمک نانلی له ناو قوری دیتیه ،
نهو پارم نانهای خواردیه
لهو پارم نان نهکی کردیه ،
سهروکانی آوی قسه نه کردیه .

خان هوستای جانندن ،
بهردی بناغهی چه قانندن ،
بهر جوکی له عهجهمان ستانندن ،
بازرگانی شای شه لاندن «۲»

خهلیفه چوو بولای شایه ،
خهلیفه دهی : « خان بیایوکی خایینه ،
چی نه بیئی له گهل ایه نینه . »
شا دهی : « خان بیایوکی نه بیته ،
چی خایینی له گهل ایه نینه . »

خان وه ستای چه مانندن ،

(۱) آخ = گل

(۲) شه لاندن = رووت کردنه وه .

کوله گک و بهنجهری دامه زرانندن ،
دوومین جار بازرگانی شای شه لاندن .

خهلیفه چوو دیوانی شایه :
« شام خوش بی ، خان بیایوکی خایینه ،
سهری نه و سهری بانی نه به ،
بازرگانی مه هاتیه وه به ،
رووتن وهکی تپلا «۱» نه به . »
نهو جار شا دیوانی دا دینی ،
کاغهزا له جبری ریشینی ؛

شا ده بیتن : « نهجهدی کاگه لاوله ،
کاغهزی پوستهی له جانتای ناوه ،
هر له خانی کردن بلاوه . »

خان هاتبو له نورسی بی ،
دهری تونی دهری نهوسی بی «۲» ،
« نابی خان هه بن له کرمانجی بی ! »

خانهک هاتبو له نهرزه روسی ،
ههزار خانی کردنه کومی «۳» ،
به له شکر ده چپته خانی له پ کروی «۴» .

خانهک هاتبو له بحر شینه ،
ههزار خان له دوو خشینه ،
ده چپته خانی له پ زیرینه .

خانهک هاتبو له نهزلی ؛
توپ وهکی دهری مهنجهلی ،
« خانی کوردان کوی وه بهلی ؟ »

خانهک هاتبو له کرمانشانی ،
توپ وهکی دهری قسازانی ،
« نابی خان هه بی له کوردستانی ! »

خانهک هاتبو له هه بیاری وه ،
ههوت سالان مابو بهری وه ،
کس نازانی ده چپی بو کوی وه .

(۱) تپلا = نه پوست . (۲) نهوسی = سینی
(۳) کوم = جهمع (۴) له پ کروم = له پ سه قهت

به لهضت ب ، نهجهد ليتاني ،
 خوي هه لدا له چار كيواني ،
 چوو نيشاني شاي دا سهرو گاني .
 شاي عهجهم بو خوي بي دهزاني ،
 شاگوتي ، نهجهد ليتاني ،
 نه تو بوچ فيرارت كرد له كن خاني ؟
 گوتي : « من رام دهخسان ههوت مانووري خوراساني ،
 ده بن دوشه كم بو ، په مووداني ،
 نهوجا نه من فيرارم كرد له كن خاني .
 نه من نالي نه سيم زير بو ،
 پري لغاوي نه سيم زير بو .
 شانهرموي : « نه تو هه نده خاين بوي له گهل خاني ،
 نه تو نه كه لكي منت هه به ، نه هي خاني .
 بانگي نوپچي كرد ، ووتی :
 « له زاركی نوپی بين ، بهرینه دوم دومی خانی .
 شاگوتي : « نهجهز خانه ،
 بوت بارگم بارگهو بارخانه ،
 هه ره سهرو گاني به ههش و ده زمانه .
 نهجهز خان به جارهك هه يوم كردی ،
 سه د باری ههش و ده زمان رو كردی .
 دوم دوم بهرده كي وهی ره شه ؟
 آو له كانيان هانه خوار هه شه ،
 له بي ده بووه قه رقه شه .
 فه قيان گوتيان ، هاواره ا
 ليان دا دهول و نهقاره ،
 وه بي پلنگان ده چوونه خواره .
 خا نووان دين و ده گرین ،
 هاوار نه گنه خاني له ب زيرين ،
 ده بينن آو نه بگنه هه وير .
 خا نووين دين و ده به زن ،
 ليويان له گرین ده له رزن ،
 آو نه كولي بي بكن ،
 اين سوون بسك و كهزي .

خهك هازبو له سهلامی ،
 ههزار ههزار خيوهني له دوم دوم نهوراستی « ۱ » ،
 هه ندهك ده گو ، درووه ، هه ندهك ده گو ، راستی .
 چه ند نه ستيرن له آسمانی ،
 هه ند خيوه تيان سور و شيني ،
 چار دهوران له دوم دوم وه ريتی .
 خان ده بيته كوران : « نه وه كارواينه ،
 ههرونه ناوی ، داغمه بستينه .
 نه وه قافله نيه ، بازگانه ،
 نه وه نيوهی آله ندي ده وارانه ،
 نه من داغمه نه واو له سهرو وانه .
 خان وه كي ده چو بو په نجهري ،
 هيرشه كي تفهنگاني كرده پري ،
 ههوت روزان مان له نار دوو كه لي .
 خان وه كي هانه هه نداوه « ۲ » ،
 هيرشه كي كرده تاوه ،
 ههوت روزان نه ديت هه تاوه .
 دوم دوم بهرده كي ده ري دا ،
 ههزار توپيان ويكرا لي دا .
 قهت بهردهك نه چو بي دا .
 دوم دوم بهرده كي وهی كه ووه ،
 نهوان هانن به كولنگك و نه ووه ،
 توز له آسمانا بوينه هه ووه .
 دوم دوم بهرده كي وهی قوبا « ۳ » ،
 نهوان هانن به تفهنگك و توپا ،
 ههروه كو بارانه و دلوبا .
 دوم دوم ، بهر ده كهی پولا ،
 نهوان به لهضمان ده بن كولا ،
 بهردی شينه ، بووه پولا .
 دوم دوم بهرده كي خورسته ،
 ههزار توپيان ويكرا لي دا ،
 قهت بهردهك به بك نه گو ، « هوسته ۱ »

(۱) نهوراستن = ههل دان ، دامه زراندين
 (۲) هه نداوه = نزيك . (۳) قوپ = بهرز

دایک خان ده بیته خانی :
 « خان آو دال ا کسی دایی ا
 بهسه ، بکیشه نهو سهزایی ،
 سهرو کانی آویان پیس کرد لهسه ،
 سهبی ههرو بو خهزایی ا »

خانم گرتیه دیوانه ،
 دانیستن له دیوانخانه ،
 گازی کرده کورانه :

« سهبی بچینه شهری عهجهمانه ا »

خان گوته کوری خو :
 « مشت و مال دهن شیری خو ،
 لغاو دهن نهسپی خو ،
 سهبی دهچینه شهری خو ا »

خان گوته مهفردیا :
 « سهقا بکن ميسريا (۱) ،
 سهبی دهچینه شهری بی جی یا ا » (۲)

دایک خان ده بی : « کسی دایی ا
 بهسه ، بکیشه نهو سهزایی ،
 هاواری رومین بو نایی ا
 کاغز هانن ، به شینه ،
 هیچ آگای خوشی تیدا نینه ،
 هاواری رومی بومه نینه .

هیستری له کری ، سهقای شیری دایی ،
 سهبی بچینه خهزایی ا »

خان دهبی : « خاتوونین پیسار بی عهین ،
 پاشی مه نهنگو بو کی بن ؟ »
 خاتوونین چل بقرن ،
 خو به خو ده به کدی ده فکرن ،
 بیاله له بهک وهر ده گرن ،
 چی خواردهوه ، بی دهرن .

(۱) ميسری = چه شنه شيريك ، (۲) بی جی = چهوت

بی دین .

خاتوونی سورمه والای
 لیک وهر ده گرن بیالا ،
 ده خونه وه ژههره مارا .

خان ده بی : « خاتوونین ا چارهك راوستن ،
 رهخت و شیران له خو بهستن ،
 سهبی وهره په نچهری ،
 له شهری میدا بوستن ا »

نهو خان ، نهو خانی کوردان ،
 وهکی وه پی پلسکان دا خوار ،
 به ژانیش را بوونه ههزار .

وهکی چووون به سردا ،
 به دهست و چه به یان له به کتری دا ،
 عهجهمان گر : « یاده ورن بچینه سوطی کوردا . »

خهلیفه ده بیتن . « خانه ا
 وهکی نه تو ده بیه میوانه ،
 نه تو بو دا نانی چه کانه ؟ »
 خهلیفه ده بیته خولامانه :

« کوره ا ده برون چه کان وهر گرن له خانانه ،
 بوان داین دوشهك و بالفانه . »
 خان دهبی : « توتکو ا نه نوی بی ایانه ،
 نه تو نهره زینه قسانه ،
 نه من له نوم نایی مبانه ،
 نه من دانانیم چه کانه .

توتکو ا نه تو فهره نگی ،
 شیرت لی دیتن ده نگی ،

بینه ده ری ، یلیم ، بزایم چی ره نگی .
 خهلیفه دهبی : « خانی من موکری به ،
 شیری من چینی به ،
 کالانی وی بهرک تیانه ،
 کاسکی مالی خانی نه . »

خان ده بی : « خهلیفه ، توتکو بلباسه ا
 شیری تو هه لماسه ،
 مالی خانی چهك ناسه . »

خه لېفه شېرى خو ددهست خان نا ،
 خان دهنې : « هه ندى شېرى ميسرى نې ،
 ده دست خانى موكرى نې ،
 مه نهدى خه لېفه دى كوى نې ؟ »
 خان دهنې : « هه ندى شېرى به مور نې ،
 ده دست (خانى سور) نې ،
 مه نهدى خه لېفه له ژور نې . »

خه لېفه دهنې : « خانو ! نه گى خه زاپې ،
 فرمانت بو دى له به غداي . »
 خان دهنې : « خه لېفه ! ده گم خه زاپې ،
 ته تو ده به مه فه نايې ،
 رازېمه فرمان بيتن له به غداي . »

خه لېفه دهنې : « خانو ! مه گه كوشتنې ،
 ته تو بخوازه ، دى دمه نه مالى دنى .
 دهنې : خانو ! من بهيله له گه ل پيره زنى . »

خان تهو خانى قودره نې ،
 شېرى دانا له فرسه نې ،
 په لى دا نه ستوندا خيوه نې ،

خه لېفه و مام و برازا ،
 هه رسي و بگرا كرده جه آزه ،
 ناو خيوه نا بووه گازه گازه .

هه رچى جى (خانه مير) لى ،
 سهد مېردى دست به تير لى ،
 له برينان خوېنى تير لى .
 هه رچى جى (خانى كورد) لى ،
 له برينان خوېنى سور لى .
 هه رچى جى (خانى آودال) لى ،
 سهد مېردى دست به مه تال « ۱ » لى ،
 له برينان خوېنى تال لى .

خانهك هاتيو له ثورى نې :
 خانى كوردان به زى نې « ۲ » ،

---

(۱) مه تال = قه لغان
 (۲) به زى نې = په لامارى دايې .

شېرهك دابو له كزى نې ،
 بهرى دا نار ثوردى نې .

خان آوده لى بو نې مه « ۱ » ،
 شېرهك به رچيل سپى مه ،
 نه زېش به ناوى وى مه .

هه رچى ناوى تهو ناو نې ،
 ناې ، اى نې زداو نې ،
 دهنې ، حوكمى نه واو نې .

كورى خانى خرابه ،
 كس با نه نې پس با به « ۲ » ،
 له ههوت شاران قه سا به .
 كورى بخانى دهنې : « با به !
 شېرى من خرابه . »

خان له بن خيوه نې هانه دهرى ،
 نې له سنگى خيوه نې آلا ، كوته بهرى ،

خه نده كيان لى دابون ، كوته خه نده كى .
 چى تفهنگك و شېريان لى نه دا ،
 هه ر به ساغى كوته خه نده كى .

كورى خانى وه كى چاوان هه ل دېنى ،
 بايى له خه نده كى ده يېنى ،

لنگى له بايى دا هېناه ،
 هه تا ده ستى شل بو ، شېرى ومشاندينه .

هه ندى خان دهنې : « كورى من ، ته تو دېنى ! » « ۳ »
 شېرى له كالانى دهرېنى ،
 دهرې خودان و ته سپ و زېنى . »

ده نې : « كورم ! هاواركه (شيخ جه نكېنى كوسه به « ۴ »
 دايم بهرت له (كا به) به ،
 بى ده هاوارى مالى مه به .

---

(۱) بو نې = بو تانى . (۲) = كس با نه لى
 كورى باوكه . (۳) دين = شېت . (۴) كورى شيخ
 جه نكېنى كوسه له دى (آوبره) به تريك به
 دى (كانى رهش) له (برادوست) .

دووکس و ئوردوی بهریتانی

له کوواری (المختار) هوه
وهه کبری : فائس لاکه ئرمین

لهم نیکاره دا پولیسکی ایالی تهیین که له گهل اینزباتیسکی
بهریتانیدا ، له بهکی له شهقامه کانی شاریکی اینابادا قسه ته کن . وه ایستا
بباوه کانی پولیسی اینالیسا بو آسایشی وولانه که به هموو هیزیکانه وه
یاربهی کار به دهسته کانی بهریتانیا نه دن .

۴۰ میل ددیژ بو ..

گهه چچی نیروی نهوه رهنی ، لهم پیشانیسه دا وه
ستیرا بو بهلام کس نهی تهزانی ، آیا تاکه ای ایه دا
تهوهستی ...

مارشال « رومیل » بی گومان ، آره زوی ته کرد

له هاوینی (۱۹۴۲) ی راپوردو
له (قاهره) دا ، بشویهکی بهتانی
هه بو : نیروی فیلد مارشال (نهروین
رومیل) نهیا چند سانبک له پهتیهخی
وولاتی (میسر) هوه دوربو ...
گهه چچی له زستانی را بووردو دا
نیروی اینسگابز ، بهلاماری نیروی
نهوه رهنی دا بو ، وه له بهکم جاردا
مژدهی پیروزی دهه که وتبو بهلام له
دواییدا ، نه گهتی هم نیروی گرت و
ککشایه وه بو پیشانیی رووباری
(نیل) ، وه جگه له وه گولهی
پولا ، نیشی نه ماو آیا دهست دژنی
که وتبو ... له گهانی هم کاولیه دا ،
جهنرال (نووکلنک) که نه رماندهی

هم نیروه شبرزهیه بو ، له گهه رووی (الملمین) دا
بهرامهر به دژمن وه کو سنگک له شکره کهی دا کوتا ،
وه بو بهرگری کردن دهم و دهست کهندهکی ابدا و
نیروه کهی نیسا دامه زرانند . هم پیشانیه له زه ریای
سپیه وه نالاهی خوارووی زه ریای لی « منخض العظارة » ،

هاوارکه ، پیری له آوره !
بی ده هاواری باب و کوره .
نه نار خبوه تا بووه هه وازه ،
له هموو لا بووه گازه گازه ،
وه کی پلنگی را بووه راوه .

شهر چووه کوچکا نه یوانی ،
خان و هموو ویکرا ههستانی .
شهر چووه کوچکا شانیشینی ،

ههوه بان کردی به هاوینی ،
کلهش کیشان به کههردوونی « ۱ » .
کهلی لاو و جوامیرا ،
گوی را دیرنه تهوا شبرعا ،
مالی خانی کورد چی گپه گپه !
تهمیش هاته وه ، ههزار رحمت له گوی رادیرا .

(۱) کللاک و لاشه بان کیشا به نه ره بانه .

به (۶) میل .. وه که بوچه فرماندهری
 نوردوی هشتهمین ، همر هم فرماندهره
 کوتانه لی سه مینوه و هه گبز پروایان
 نه کرد که (مونتگومری) یان خوش
 بوی و بریزی تماشا بکن ... بهلام دوی
 گاتیکی زور کم ، همر چهنده
 (مونتگومری) دهر بگو نابه لی کو
 نه بونهوه و زوریان ههز نه کرد چاویان
 بی بکوی ، وه به « موتی » یان ناو
 نه برد ، « مونتگومری » له دوی جهنرال
 « وولیم کوت » که له فروکه کونه
 خواره وه و سرد ، کرابه فرماندهری
 نوردوی هشتهمین ، وه نه گهر « وینانت » ی
 بالیوزی نهمریکا نه وابه له و کانهدا
 مونتگومریان نه کرد به فرماندهری
 جیگاییکی برزتر . بهلام « وینانت »
 له لایلی حکومتی خویه وه بی ووترا
 کوا به نایب نی فی کلاوی سیای اینگیز
 بی « جهنرالیک ههل بریزی که بتوانی
 فرماندهری اوردوی اینگلیزو نهمریکا
 بسکا . وه له کافی سهردانیا « وینانت » ،
 له « مونتگومری » برسی ، گریمان ،
 قدرانی بهلاماردانی سهر « کالیه » ت
 درابه ، آیا به چهنه گاث نه توانی پلان
 ریک بجهت ؟ وه چهنه روزت بو
 بهلاماردان نهوی ؟

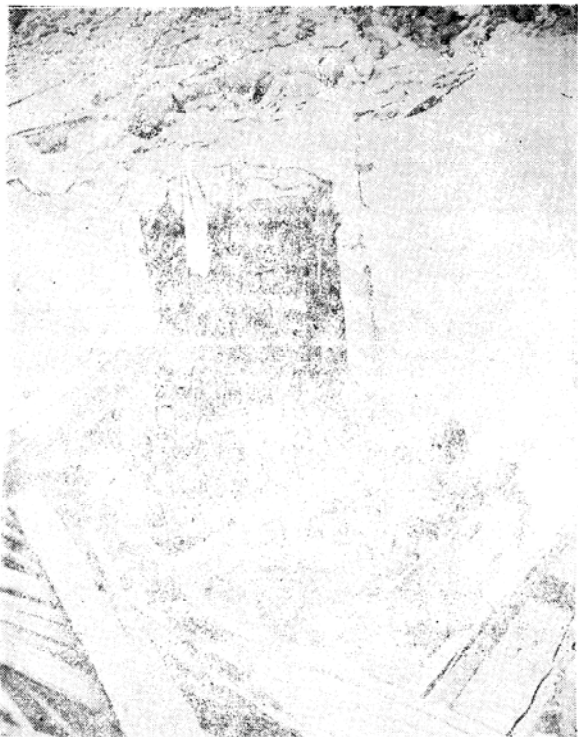
لهم نیگارهدا نهین که له زیر چاودیری سهر بازه کانی بهریتانیدا
 له شاریکی اینتالیا نانه وایک خهریکه کولیره نه به شینه وه به سهر منداله کانی
 نه وشاره دا . وه ههر شاریکی اینتالیا که هاوپه بمانه کان بجهت ناویه وه ،
 خوارده مهنی نه هین بو دانیشتیوانی نه وشاره که نه له مانه ههلاتو وه کان
 هه موو خوارده مهنه گیان تالان کردون .

« اوکلنک » دانراو ، دوستی مونتگومری بو و
 ههر دوو کیان له شهره که وره که ی پیشوودا گهلی
 دژواریان دیوه . جهنرال نهله که ندهر قاره مانیکی
 بیلک و بی هاوایه . وه کو لی نه گیرنه وه نهلی « آمانچی
 سهرباری بهلاماره وه بهلاماردانه ، نه مانه له بهر گریشدا
 بیویسته بو بهلاماردان آماده نی .

بلین چی ، وا حانه پیشه وه که هم جهنراله
 له کشانه وهی « بورما » و « دانسکرک » دا چارز بو ،
 وه له دانسکرکدا کشانه وهی اوردوی نی سپهرا بو .

مونتگومری دم ودهس به نهله خون قسهی له گهل
 ستار « ارکان حرب » ی له شگری خوی کرد ،
 وه بو دوومین روز نیپه کهی « فرقه » مونتگومری
 به چهکی نه واره وه زور به خشتی مهنقی بهلاماردانی
 سهر نهله مانی کرد ...

له سهر نهمه « وینانت » باوهری کرد که وا
 مونتگومری بو فرماندهری ههر دوو اوردوو له
 هه موو کهس باشتر دهس نهدا . بهلام جهنرال سهر
 « هارولد نهله که ندهر » کوا له جیگای جهنرال

لهم نیکاره دا سهر بازه کانی نه لمان نه یفرین که خویان داوه به دوس
به ریتانیا بیه کانه وه ، له پاش نهومی سهر بازه به ریتانیا بیه کان له و خانووه
رووخاوانه تیپهر بوون که نهو سهر بازه نه لمانیا بیه تیا بووه .

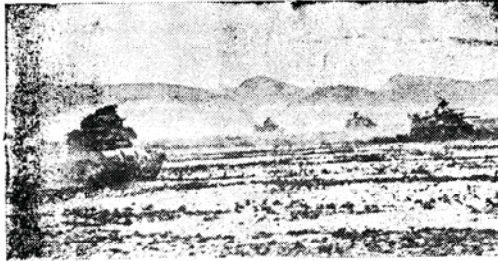
وه کو لی نه گیر نه وه ، به کی له فرمانده رهمه کانی
پبی نه لی ، « اجه ایستا له کافی آسیدان ا »
نهو وه لای نه دا نه وه داخی گرام کوا
وونه وانا خوش به دلنادیت « وه له
کانیکا که سهر بازه کانی نیروه کی چاوه روانی
که شقیان نه کرد و گرمه گرمی بو بیا
هاویزی نازیه کان آسمانی و آخیان هیتا بووه
له رزین ، نه له کسه ندهر ، شیرانه و بی پاک
به ناو سهر بازه کانی نه گهرا و دوومین
روژ له پاش نه وه که دومی ناپه دوا سهر -
بازه وه نه بجا خویشی زه ریا پیری به جی
هیش ، وه نه این هه وه کول و
قوز بندگی نهو جی اوردوو گابه گه اربو
نه وه کو سهر بازگی نه خوش ، یان بریندار
به جی مانی . به لام له « بورما » دا
انجگار له کانی هانتیا هیوانی لی نه نه کرا ،
چونکه فرمانی پی دراو که به نیروه ۲۵
ههزار کسه که به وه بهرگری « ۱۰۰ »
ههزار کس ژاپون بکا ، ناوه کو
جه نه رال « وشل » له دواوه دا بو
بهرگری نه نی بک کون بکا ههروه ها
دوای چوار مانگک شهری دلیرانه انجا

به فرماندهری سهر بازه کانی نهو ناوه بو بهرگری
نازه کان . وه هه رهم دوانه که میستر « چه رچل »
بو رزگار کردنی روژه لانی ناوه راست ناردنی و پبی
ووتون پیویسته نیروی « رومیل » لهو ناوه دا دهر
په ریان و توزیان نه هیان . چونکه به پبی پلانی کول
کراو پیویست بو له « العلمین » دا بهرگه بگری
تا کو فریادی چهک و تفاتیان نه گاته جی . دوا
نه وه دس بگری به رامالین له شکره کی ته وه ره . وه له
سهر نه له کسه ندهر پیویست بو که پلانیکی وه دانی
په لاماردانی اوردووی هه شتم له « علمین » دا له گه
په لاماردانی نیروی اینگلیزو نه مه ریکا بو سهر باکووری
نه مه ریکاریک و کول بکا . به لام شکاندنی رومیل

ریگای بورمای به جی هیش کوا بو دژمن هیچ
سرو دیکه نه ما بو ، چونکه هم ریگابه له زستان و به
هاردا له بهر به فرو ساردی ری هاتو چوی نه
بی گومان ناوه نده کانی سپایی ، کشانه وهی « دانکرک » و
« بورما » ، به نابهیته هینه کی دانکرکیان به شتیکی
زور به زور بی هاونا زانیوه .

موتنگومر بش له کشانه وه کی دانکرکدا بووه ،
وه کو لی نه گیر نه وه : به سپاکی خوی وه تووه نه گه
خوارده مه نیتان نه ما ، دم و دهست په لاماری دژمنان
بسن و هه لاهه لای بکان .

لهو کانه دا که نه لمانه کان نیازی دابه زینه سه رلی
خوارووی به ریتانیا یان هه بو ، هم دوو جه نه راله کران

نهمه کوه لیک له تانککاني هاروپه اناهانگان که له دولیکوه تی بهر نین و بهره و سه ننگه ره کانی نهمه اناهانگان نرون .

نهمه اناهانگان بدری . بهلام نیروی تانکک کان پیوسته بو و ختیک خوی آماده بسکا که ، شهری دهسته و پهخه له ملی شووشه کوره دور بکوبته وه .

مونتنگومری له سهریکی تربشه وه بیری لی کرده وه نه کهر بیت و توانی تانکک کانی رومیل له ناو بهری و بهرشو بلا بیان بکانه وه ، له ههلاتن بهولاده چاره بیکي تر بو رومیل نامینته وه ، چونکه له دهشت دا بهی چه کی پولایی وه ستان و بهرگه گرتن هر گز نابلی

لهشکری هه شته که بریتیبو له ۶ فرقه ی آوسترالی و نیوزیلندی که نهمه له شهری یونان و گرت دا گه لی به آزانی ، به تایه تی له نزمه بازیدا ناویان دهر کردو وه ، وه فرقه ی چواره سی هیندیشی تیا بو که ، نهم نپهش له شهری نهریترا و دهر بندی (حلقه یه) دا هجگار آزانی یان نواند .

جگه له وه میسنه چهرچل قسه ی دا بو که ، دوو لهشکری تریان بو بیری و توب شش باوه نری تانک بری نازه و گه لی فروکه و تون (۷۵) ملیعیان بگه به نیقی . وه نهمه بهتا بهتا خهریکی گه بیشته کنالی سوبش بوون .

مونتنگومری بو نهمه نهمی نواو آماده بی دوو مانگی نهمیست ، وه نهمبو هر چونک بی نیروه کانی نهمه ره له و جگه بهتا را بگری .

به مونتگومری سپیرا ، انجا رومیل دهسی کرد به بزوتنه وه . هر له گه ل گه بیشته « تل عیسی » به گرده کدا هه ل گه راو له ویوه به دور یینه کی دهسی کرد به نهماشا کردن و کوه سووسه کردنی روکاری نیروه کانی نهمه مان له سووسه به دا بوی دهر کوه که له دوا ی که نهمه ککانی « رومیل » . وه به هزاران بوی « ۸۸ » مم دابه سترون ، وه که هر نهم توپانه بوون له وه پیش شکستی به نهمه کانی هاروپه اناهانگان دا بو .

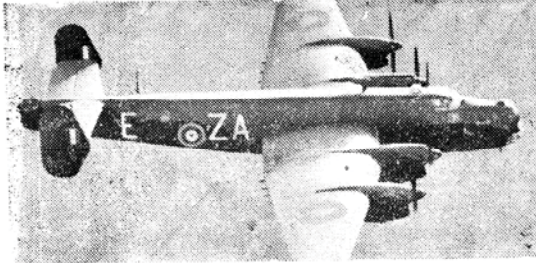
بیجگه له وهش زانی که ، له دوا ی نهم توپانه وه ۳۰۰ تانکیک هه به و له داوینی نهمه شوه زبیکگی « ۸۵۰ » تانکی تر هه به . وه زبیکگی

۱۶۰ هزار پیاده سی هه به که له مانه ره ننگه ۵۰ هزار یکی نهمه مان یو و یو و نهمانی تری ایٹالیا نی بوون . وه زبیکگی هزار فروگه بیکیش به و ناهه دا بسلاو بوته وه . انجا مونتگومری له پاش نهم زاناران کوه ته پهلی دامه ز راندنی نیروه کانی و زور کردنی چه ک و سهر بازوه .

رووکاری « علمین » له گشت لاره ههر له ملی شووشه ی نهمه کرد کوا له لایه نی بهر گریه وه زور نرس بو ، له گه ل نهمه شدا نیروی ایٹکلین کوه ته خوی و نهی هیشت اوردوی نهمه مان بگانه رووباری « نیل » و روو به رووی وه ک سنک چه تی و رای گرت . بهلام پال پیوه نانی بو پاشه وه زور پیویست بو . نهمه مان ی که مونتگومریان له سهر گرده که بهدی کردبو ، بروایان وایو که ههر له و کاته دا جه نهرال مونتگومری پلانی شکاندنی له شکره کی رومیلی ریک خستی .

ههر له وه سوو سه وه مونتگومری تی گه بیشت که سروشتی شهری دهستانی گورراوه ، وه لیره تانک هبیچ سوودیک نابهختی ، نهم شهری ایرهش نهمی وه کو شهری گه وه ری پیشوو به که نهمه ک و پیاده بگری . چونکه شهری پیشوویش ههر نهم دووشته بردیانه وه و سهر بازه پیاده کان به نهمه مان یادکرا بوون . وه پیویست بو که به نیروی هاروی و توپیکی زوره وه به لاماری

لهم نیکاردا بومبا هاویژیکی قورسی بهرتانیی چهنی
 حالفاکس تهین که چوار بگیری (عورکی) نهری
 رولس روسی هه به . لهم بومبا هاویژه تهوتانی هشت تون
 بومبا هل بگری ، بیجگه لهوه شمش گوله پژیی قورس و
 توپبیککی به سهروه دا بهسراوه بو پاراستنی خوی . وه
 ماوهییکی تهونده تهفزی تهوتانی بگانه هدر نوختهییکی رایخ
 که یهوی بومبا بارانی بکا .

بو که بو شهرئ شهوی دهستی نهدا ، نیروی آزای
 موتسگومری خویان آماده کرد بو بهلاماردان ، ور
 دوو ههفته بو بومبا هاویژهکاتی هاوبهمانهکان ریگا و
 شوبنی تهلهمانهکانیان پهینا پهینا بومبا باران ته کرد ، وه
 فروکه بجهنگه کانبش هر خهریکی راوکردنی فروکهکاتی
 دژمن بوون . ومکاتی کهکاتی بهلاماردان نریک بووهوه ،
 فروکه بومبا هاویژهکان زور به توندی کهوتنه بومبا -
 بارانی جیگای فروکه و ریگا و شوبنی چهکی رومیل ،
 بیجگه لهوه فروکه بجهنگه کانبش به بومبا و شست
 تیرهکانیان گهم گردی کهوتنه دا گرتنی جیگای توپ و
 کهندهکاتی بهیشانی تهسوره . موتسگومری
 فهروماندهریکی زور زانا بو همیشه تهی ویت کار به
 دهستهکاتی لهشکرهکی پلانهکی بزانی و تههوی به
 پیویست تهزانی بو پیروز بوون . کلر به دهستهکاتی
 نیروهکی بانگ کرد و پلانهکی خوی به تهواری
 تی کهماندن .

له پیش تهومدا دهس بگری به بهلاماردان له سات
 (۱۰) . ی شهوهوه گشت توبه دامهزراوهکان دهسیان
 کرد به گوله باران و کوتانهوه و روخاندی خندهکهکاتی

مارشال رومیل لهم وهختدا بو هوره نارهندهکاتی
 لهم رووکاره ببری ، دهس کرده بهلاماردان ،
 وه بو پشت لی گرتنی هردوو نهشتهکسی له
 شکرهکی چههوال موتسگومری ، ۳۰۰ تانکی
 خسته کاروه و له تهنگه بهری بیک تهگهرا که
 بی دری و لی وهی بچینه ژوروهوه و سووری
 هر گرهکی اینگلزیهکان بدا . چونکه رومیل
 هه همیشه خهریکی دانانی پلانی وا بو . بهلام
 موتسگومری تانکهکاتی خوی نهختهکابهوه و
 ریگای بو تانکهکاتی رومیل چول کرد ، وه
 تانکهکاتی رومیل له چند جیگاییکوه بهیشانییان
 دری و چووه ژوروهوه ، له باشا موتسگومری
 به پی پلانهکاتی خوی له هه موولاییکوه دهسی
 کرد به گوله باران و سهری وا لی شیواندن
 له باشی تهوی ۱۴۰ تانکیان لی ههلاههلاکرا
 له هستی گهراوهوه بوون . بهلام تهنا ۴۰ تانکی
 موتسگومری لهو شهردا له نار چور .

له سهر هم زینهی رومیل ، موتسگومری وونی
 میسر زگاری بو . لهم کاتهدا میستر ویندل وبلکی
 له لاهوه بو پی ووت ، « له بهرزالی تانک و نیروی
 آسمانی اینگلز و تههریکا کهوا لهم شهردا ده رکوت و
 دجان ، بی کومان رومیل هل تهبرم » . !!

موتسگومری لهوانه به همیشه پلانهکاتی زور به
 ووردی و دوور بیسهوه دانانی و ربکی تهنا ، وه بو
 چهک و تقاتی گهوره و بچوکی نیروهکی خوی زور
 تی تهکوشی . وه که تهچووه مهیانهوه ، فهروماندهرهکاتی
 واقیان وور تهما چونکه ، لهوان بشته جیگا و شوبنی
 پهککاتی سپا تهزانی . وه بو هر پهکبیک پیویستی
 خوی نوکری تهدانی ، وه ککردهوهکاتی زور به
 ووردی تهماشا تهکردن که ، بزانی آیا له چی کاتیکدا و
 بهچی جوریک راسپاردهکان حی بهچی تهکن ، چونکه
 تههوی به پیروزی تهزانی . وه له پلانی بهلاماردانه -
 کهدا تهناهنهت قوتووه گوشنیککی بچوکی به بی ژماره
 نهکردن فهراموش نهکردبو .

شهوی ۲۳ تهشرینی بهکم مانگه شهویکی رووناک

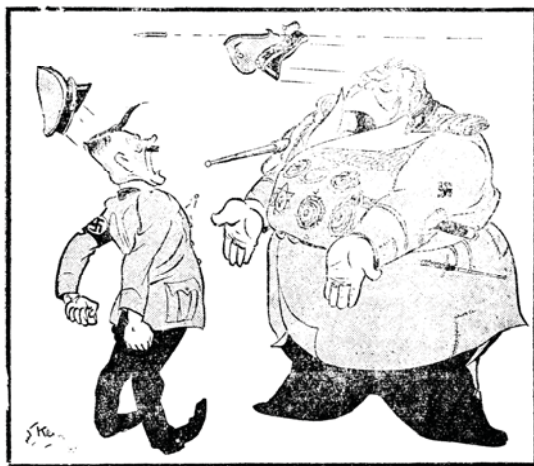
تهوره ، وه به جوریک پیشانی (علمین) یان
 داگرت که تا ابستا لهو وینه به نه ییزاوه . وه به
 دروژانی تهو پیشانی که ۴۰ میل بو به که له پال به کدا
 تو بیان دا به ستبو به جوریکی وا که له رووکاری
 هژمنه وه جی به که نه ما بووه وه که به گوله نه ییزدیت .
 موهه ندیسه کان له پشت هم گوله بارانه وه جیگا و شویی
 (له غمی) دژمنیان ته دوز به وه و پاکیان ته کرده وه ،
 له دوا ی تهو انیشوه نیروی بیاده تهو جیگایانه یان
 داگیر ته کرد . هه وهها لهم دهشته چو له دا و له
 سهر تم له شهر هه ل کیرساو چه ند روژیک دروژوی
 کیشا . روویل دانی به خویا گرت و جار جاروش به لاماری
 به رامه ری ته دا . وه بو داگیر دنی جیگاییک و به جی
 هیشتنی گهلی کسی به کوشت ته دا . به لام له روژی .
 ۲ ته شری دووه مدها موتسگومری زانی که ایترکانی
 به لاماردان هاتووه ، فه رمانی دا ، به تانسه کانی که تا
 تهو وخته له زیر گژوگیادا شاررا بوونه وه ، به لامار-
 بدن ، انجا تانسه کان سهریان له آسو هینا به ده ری و
 تاوین دایه سهر دژمن ، وه له نریک (عصفیر)
 به ره نگیاری تانسه کانی تیپی ۱۵ ، ۱۶ مینی دژمن
 بوون و سه به کی هزار تانسه کای روویلان هه لاهلا
 کرد . چه نه رال موتسگومری ده سی کرد به بیکنین و
 بهم هوپه وه وه له فه رمانه روز به کیدا ووتی ، « تهوا له
 دوا یی روزا وادا راویکی باش هه به ، وه تانسه که ته کم
 که راویکی زور خوشتان بی به لوونه وه » .

نده خوی بی راگیر نه کرا و شکا . بهم هوپه وه
 « موتسگومری » به « ویندل ویلسکی » ووت ،
 روویل ته گهرچی فه رمانده ریکی زانابه و نی گه
 بشتووه ، به لام همیشه پلاننه کانی نازه ته کاهوه له بهر
 ته مه هیچ کانی سه رناگوی . وا ده رکه ووتوه که
 موتسگومری له پلانان دانانی شهردا زور شاره زابه ،
 چونسه که له شهرده کانی ته فه ریکا پدا بو هه ر جیگا بیک
 چه شنه پلانیشکی به کار هیناوه . به وینه ، له پیشانی
 « علمین » دا آوای « اصول » شه ری گه وری
 پیشووی هینا به کاره وه ، بودرینی پیشانی « ماریت »
 آوای شه ری به رامه ری خسته کاره وه ، وه بو گه وارو
 دانی تنبشتی تهم پیشانی آوای ده شته کی هینا به به ره هم ،
 وه له شهرده کانی تری ته فه ریکا پدا پیشانی دژمنی به
 آنک هه ل - ده ری . وه موتسگومری به ته وای نی
 گه یشت که ته گهر بیک هانتیکی ته واو له ما نه بری
 هه وای بو به ژیدا نهی هه رگیز شه ر نابریته وه ، چونکه
 شه ری ته فه ریکا ته مه سی به ته وای بو هه موو کس
 ده رخت .

فه رمانده ری نیروی هه وای سه ر « آرته ر که
 نینسگام » له گه ل « موتسگومری » دا له پیش
 به لاماره کای ته فه ریکا دا به به کوه له جیگا بیکدا کو
 بوونه وه پلانان دا ناوه ، به لام تهو پلانابه وه نهی
 هه ر بو شکاندن روویل بوونی ، بی گومان بو به لاماردانی
 باک روزیش کوک و ریک خراون .

موتسگومری : پیاویسه که به هوپه وه ناوی قاره مان
 به له شکی هه شته م به خشرا له سالی ۱۹۰۸ کولبی
 « سه ندهر هه سی » ته واکر دووه و دوا ی ته وه
 نیراوه بو تیپی « روورک شاپر » ، وه له شه ری
 گه وری پیشوردا دوو جار بریندار کراوه و نیشانی
 « ایتمیاز و چه لپای شه رینی » بی دراوه . وه له
 دوا ی شه ری گه وری تا ته م شه ره به سه راهات ، له
 ایرلانده و اینگلته ره و هیند ستاندا له سپادا زایق روکن
 بووه . له کلیه ی سپانی کامه ری له اینگلته ره دا و
 له کویتای بلوچستان دا ماموستانی کردووه . له سالی
 ۱۹۳۸ دا له رووکاری « فلسطین » دا فه رمانده ری

روویل ده ست و برد ، نیروه به را گه نده گهی خوی
 کو کرده وه و به اونومو بیلیکی گواسته وه کشاندنیه وه
 بو دوواوه ، به لام ایतालیا به کانی له وی به جی هیشت و
 خوی و له شکره گهی له ریگای زهویا به ره وه هه لانن ،
 وه بو ته ووی مه ییانی هه لاتنی زور ترینی جارویار وورده
 شه ریکی بو ته کرد . وه موتسگومری له کولیان نه بووه
 وه . و شوینیان گوت ، لهو شوین گوتنه دا ۸۰
 هه زار ایतालیا و ۳۰ هه زار ته له مان به دیل گرت .
 له رووی ته م پیروزیه وه موتسگومری وونی ، « له مه ولا
 هیچ شتیک نه ماوه ته وه پیشانی بگری . ته گهرچی
 روویل له « عقبه » داو له رووکاری « ماریت » دا
 ویستی بووه سی ، به لام لهو هه ر دوو وه ستا ته دا ته وه

وجدانی هیتلر !! ..

هیتلر - همه چی به نهی هر .. بم بخشه نهی فیلد مارشال گورینگ ، اکوا فروک کانت ، چاوت لی نه که هاو به مانگان هموو روزیک بهره کوشنده کابیان دامان نه بوسن ۱۲

گورینگ - من چیم به دسته ، نیروی هوا بیم کولی داوه ، چرونکه کهره ستیمان نماوه ، بو چی له تووا به هموو شتیک وه کو وجدانی توبه که آتاجی به کهره ستی نهی ۱۲ ..

ته له کسه ندهر : به کیکه له سپایه به ریزه کانی سالی ۱۹۱۴ ، له نهی ۲۴ سالیدا کرا به فرماندهی هندی ایرله ندهی و له چار زیاتر فداکاری نواند ، وه چاریک زور به توندی بریندار بو . نیشانهی « اپتاز » و نیشانهی « چلیپا » ی پیش کفش کراوه . له شهری گهره ی پیشوروه تا هم شهره خهریکی دامه زوانی سپای لاشیا بووه . له سنووری با کوری روزاوی هیندستان دا شهری کردووه . له « چیل طارق » و اینگلنهره دا فرماندهی گرتوته دست . له ۲۵ سالیدا بووه به میجر جهنرال ، نهو کانه به نهی له هموو جهنرال کان پچو کتر بووه ، ایستا له نهی « ۵۵ » سالیدا به ، بیاو یکی زور شوخه و

فرقی کردووه . باوکی پاپاز بووه ، له نهی یهک مانگیدا بووه که باوکی هیرنی « نایا » ی کردووه ، وه ویستووینی بیسکا به پاپاز ، بهلام موتگوسری له نهی ۱۲ سالیدا ، چاری پی کوت سکه آواسترا له هاو خوینه کانی به خونازیه وه نهچوون بو شهری « بوهر » ی به ناو بانگ ، ههر لهو روزوه نهی پیش ههره می سپایی کوته کلهوه .

موتگوسری ، توژیک تونده ، دهنگ به رزی و توره می خوی ناشارتهوه ، ووریا به بهزانیاره ، وه به قسه بهرامیهره کی نه به زینی و به سه ریا زال نهی . له کانی به دبل گرتنی جهنرال « رینر فون تومای » نهله مانیدا ، آراسی نهگرت و بانگی کرد بو نان خواردن همیشه نیگاریکی رویلی له ژووور سه ریهوه دا نهنا ، وه به جهنراله کی ووت ، « زور ههز نهگم چارم بی بگوت و قسهی له گهل بگم ، نهو وهخته نه توانم بزانه کوا لهچی جوهره بیاریک » وه له کانی شهردا دهستی آوریسی نهله مانی دوزیهوه و له بهری کرد .

موتگوسری ، ههزله شهبهقی سورمه داری اوفیسره گهره کان ناکا . وه شهبهقی کانی نیروی آسترالیاییه کانی خوشتر نهوی کوا نیگاری آسترالی بیوه . وه ههز له « فلسوی » سر پوخی سه ریازه کانی تیچی تانک کان نهکا . له کانی دهرز دا داندا ههرگیز ههز له جگاره و کوکه ناکا .

موتگوسری ، له نهی ۴۰ سالیدا کزنی هینا شایبه کی به آوا سپایی رازاندهوه و ههلسوورانی مالهوشی ههر به آوا سپایی به ریوه نهچو . وه بو مهشقی کوره تاکانه کی فرمانی سپایی نهدا ، له سر پرسیار کردنی آوله یکی وونی ، من لهم کورهم زیاتر ناوی چونکه فرمانی سپایم ههچگار زوره .

تهنئادى ادارىي حكومتى هند (و يارمىنى دان -
 معاونى ، وزارتى فرهنگى هندوستانى بو خريه سهر
 و منظمه كه يه وه . وه ايش و كارى دالمشكاهى كلكته و
 عضوى هره به كارى (مجموعه نى آسيانى ناوچه نى)
 خرايه ژير چاوه دبريه وه . لهم دمه كه اينه دا تيگه بشتن و
 زانينى خوى ته نيا بو زانينى اسلامى تهرخان نه كرد ،
 به لام زور باش بو فيربونى زمانى سانسكيتى و چينى
 خهريك بو ، و زمانى (تينى) ش فيربو ، لهو
 دمه ش ، كه ليني دست كوت كاغذه فارسىه كاني كه له
 نيوانى اسراكاني هندوستان وه ساكه كاني اينگليزدا
 نويسرايون ، كوى كرده وه و له چاپى دان .

فهرستىكى بو كتيبه كاني « كتيبخانه ي خدا به خش »
 نويسه وه كه له كتيبخانه ، له شارى بانكى پور
 دامه زراندرابو ، وه پر بو له كتيبه نايابه پررخه كان ،
 له فهرستى له چاپ دا . ههر لهو چاخه دا ووتارو
 كتيبه كاني هانوى له چاپ داوون : - (فهرستنامه كاني
 بالنده كان كه به زمانى توركى و منچو و چينى و تارىخى
 گهچران به زمانى عربى ، شمره كاني باير پادشاهى
 هندوستان ، ديوانى شمره كاني توركى و فارسى بايهرم
 خان ، تارىخى گهچران تاليفى ابو تراب ولى)

گه وره ترين ايشووكارى دبنسن روس ، گه يانده
 پاينى ره ننگى به رزبونى ايش و فهرومانى روزمه لات
 ناسين و شاركت بيگه ياندين بو لهو آره زووه . به لام
 كه ميك سستى تيكوت ، چونكو دبنسن روس ،
 ده به ويست نيوانى زاناو تيگه بشتوو و هوتهرمه نده كاني
 هندوستان و روز آوا به چاكي بيگه ببنه بكدي ، وه
 زور باش به بكديان بناسين ، وه بو يارمىنى و آشتايان
 به يك ، ربكك و بيكي دامه زرين . سير هاركوت
 بوتلر كه كار به ده ستيكى حكومتى هندوستان بو و
 سهره رشتى ايش و كارى فرهنگى به ده سته ده بو ،
 له سهر لهو پيره وه ربه دبنسن روس سهر نه نقشه بيكي
 بيك هينا كه بهوتهرزه له كه كه ته ناوچه بيك دامه زريندى ،
 هه نا پيرو جوانه زاناكان له همسركا و له ووروباره
 بيچنى . و به هوى هاو كارو هاو بيته كانه وه كه نه
 هندوستان خهريكى فيربون و فيركردن بن ، وه روز -

روژه لانيهوانى گه وره سهر ته دوارده دبنسن روس ؛
 له كتيبخانه كى خويده خهريكه .

بو فيربونى زمانانى روزمه لات ، سروفى بانگت ده -
 كردن . ناميكه بيكي له بهت (زنده گاني سهرتابى
 شاه اسماعيل) نويسه وه . وه به هوى (ميستر الياس) و
 ياربه داني ، تارىخ رشدى كه دبريكي مقوله كاني آسيانى
 ناوچه ي وه رى گبرايه اينگليزى ، له دواى له وه ،
 بو كيشوه راهه دا گه راو گه شتيكى كرد كه له (تارىخ
 رشدى) دا ناوبراون ، له گهل هاو رهوشتيكى خوى
 كه ناوى (سكرابن) بو و به يارمىنى داني كتيبيكى
 به ناوى (دلى آسيان) وه نويسه وه . وه ههر لهو ده مانه دا
 فهرستىكى بو رباعياتى عمر خيام دانا ، به اينگليزى
 چاپى كرد ، له ويدها گوزران و زيان ، به سهردا هانوى
 سه ددى عمر خيامى بشكاوتوو . نويسينى لهو ديباچه به
 بو به مايه لى له وه كه دبنسن روس هه واداروا به سته
 لهو شاعره گه وره نى . هه نا له وده هه هيچ كهس وه كو و
 دبنسن روس ، پي به چلونى و پيره ودى و كارينى
 عمر خيام نه بردبو .

له سالى ۱۹۰۱ ي ميلادى دبنسن روس ، بو به
 سهروكى مدرسه ي كه كه ته ، له وشاره ناوچه بيكي زانينى
 ته ديانه ، سالى ۱۹۱۱ (سهره رشتى گهران زوتى

هلات ناسین پیش خن . بهلام له بهر نوره که پای
 تخت له که لکته هه لگراو پرا به ده ملی ، نهو
 کوشته باش کورت . نه که هر نوره سه ری بگرتاروژ -
 هه لاتاسین گه لیک باش ده رازاندراره . آشنایی و دوستی
 روژهلانی و روژ آوایی ره نگیکی جوانتری و ورده گرت و
 چاکتر بیک ده هات ولیک زیکترده بونه وه .

له ۱۹۱۲ دا نیشانه و روتبهی (شوالیه) ی شاهه نشای
 هندوستان درابه دینسن روس ، له سالی ۱۹۱۴ دا
 دینسن روس گه راره ایسنگلستان . له نه تیکه خانه کانی
 لندن دا بو به یارمه نی دهر (معاون) ی پاریز گاری
 نقشو و نیگاره هه لکه ندراره کانت . دینسن روس
 چونکو خوی له آسیایی ناوچه نی دا گه رابوو ، ته واری
 چنومه کانی که سیراورل ستاین ، له آسیایی ناوچه نی دا
 کوی کرد بونه وه ، خسته زیر چاوه دیری خو به وه .
 له جهنگی جیهانی پیشوودا ، دینسن روس بو فیرونی
 زمانی کیشوده پچوکه کانی اوروپا و پیش خستن و
 آگاهاری پتر کردنی زمانه کانی روژهلان گه لیک خوی
 ماندو کرد ، وه شاره ژاییکی زور به رزی دست کورت .
 له بهی آگاهاری ره زارنی جهنگدا ایسکی زلیان
 دایه . دینسن روس به هوی نه وه که له وه زارنی
 جهنگدا ، کار به ده ستیکی گه وری ، بهی آگاهار
 بو ، ووتنه کانی یگانه ی زمانه ره ننگا و ره ننگه کانی
 کو کرد نه وه ، وه چند ده فتریکی له ووشانه پیگوه
 ناو کرد نه کتیب . سالی ۱۹۱۶ له لندن فیرونی زمانی
 روژهلانی دامه ژراند .

سالی ۱۹۱۸ دینسن روس له لاین حکومتی
 بریتانیا به پاداشی نهو خزته گه وراه ، له
 هندوستان له چاخی جهنگی جیهانی دا به جی هتا بو ،
 به تولهی کوشته کانی بو فیرونی زمانی روژهلان لقبی
 « سیر » ی بی به خسترا .

دینسن روس ، سالی ۱۹۱۶ مدرسه ی فیرونی
 زمانی روژهلانی له لندن دامه ژراند سالی ۱۹۳۸
 گه و مه مدرسه آویان گوری آویان نا « مدرسه ی فیرونی
 زمانی روژهلان و آفریقا » نه خبه نی مدرسه سیر
 دینسن روسیان کرده سه روکی مدرسه . سالی یک

له وه باش له ایش کشاوه و دوستی هه لگرت . تم
 چندهای له لندن ماپوه . گته بیره وری دامه ز
 راندنی زانستیکی ناو چه نی له لندن ، تا کوله ی دا
 روژهلاناس پیگه بندرین . دینسن روس چه نیکو
 پیاو یکی زور گه وری زاناو و تیگه پشتو بو زور چاک
 به آره زو گه پشت . بو بیره وری و پیش خستی تم
 لیکدا نه وه و پیگه یاندنه ، ده بویه پیوانی هه لژارده ی
 کارزان آشناو شاره زو ساز بکاتا کوتیوانی به چاک ایش
 پیش خات ، ناچار بو له مدرسی نهو مدرسه و
 مدرسه کانی دیکه که زمانی روژ هه لانه کانیان ده زانی
 بو دهرس ووتنه و دراریان ورنه ده گرت ، و نه گه
 دراویشیان وهر بگرتابه به جیره یکی کم دلنیا ده بون .
 له رانه ده ستیکی پیگه ره نانب . بهلام دینسن روس
 به ویش اوخزنی نه هات . هه ره چند له بهر جهنگی
 جیهانی ، هه موو پیوستیک بیک نه ده هات و هیچ
 آره زو بیک ربک نه ده خرا ، بهلام بو ره شته نازه
 دروست کراوه کان ماموه ستایانی به ایداکردن . نهو
 ماموستازانایانه گهنیدیک ژنو به شبکیان پیاو بون بو
 بهر ژکردنه وهی نهو آره زو وه ، وه بو ربکی دیکه
 نهو نیکوشانه ، یاریده یان داو به دلیکی پاک و خاوبنه وه
 بهی گری و گول پشتیوانی یکدیان کرد ، زمان و ده ستور و
 تاریخ و فهره ننگ پیشه سازی روژهلان و آفریقایان
 به هوی وهر گرتن وزانین و هوه ره بیک هتاو کرد پاته
 کتیب و چاپ و بلاویان کردنه وه .

دینسن روس له وده مه ایدا که سه روکی مدرسه بو ،
 ربیکی و بیکی کتیبخانه ی مدرسه و چاپ کردنی
 کوواری مدرسه ی خستبوه زیر چاوه دیری خو به وه ،
 ژماره ی کتیبی نهو کتیبخانه له سه ده هزار کتیب
 پتر بیو پترین کتیبه به رخه دست نویسه کانی
 به که تالی کتیبانی گتی ، له سایه ی کوشتی دینسن روس
 لهو کتیبخانه به دا داندره . دینسن روس له هه موو
 کتیبه چاکه گران بیه کانداسه ره رسته ی هه بو و شاره زلیان
 بو ، ده ی ناسین و ناوی هه موو یانی ده زاب . کوواریکی
 سه مانسگانه ی به ناوی مدرسه وه ده رختست ، له باش
 چه ندیک نهو کوواره ، بو به به که بین کوواری
 به ناو بانگی گتی .

به راستی سکونت و هنر و پیشرفت زنان
 و پیشه سازگان ایرانیان وام دار و ملکه چینی
 ماندو پوت و تفه لادانه بی باطنه گانی دینس روس
 دهن بین . له و دمه دا نامبلکه بیکی بو ناسینی هنر ،
 وه ورده بیی ، نقش و نگاره قه شه نگه گانی ایرانی
 نویسه هوه ، وه له چسپانی دا تا کو هموو کس
 یزانت .

دینس روس له ماموستای داور پوزو ، له سالی
 ۱۹۳۸ له نه خومه نی هوماونی آسیای اینگلیزی دا چهند
 سالیک اعضاومدرو سهروکی شو نه خومه نه بو ، به
 گه لیکک ماندو پوت وه ایشی تیدا درکرد و بناغهی
 روز هلات ناسینی تیدا دامه زراند . له سالی ۱۹۳۸ دا
 کدآره گریو . بو ییاویکی ایشکرو به کوشه وه و خاوه ند
 نه تهلای و کو دینس روس بی ایش و کار ماهوی
 چینگای دلگیری بو ، نه گهرچی نه نه بیگی گه یشترووه
 ۶۵ سال .

دینس روس سالی ۱۹۲۰ سانگی کاونی دووم
 به سهروکی دفتری آگاداری له بامی مستشاری
 بالوزخانه ای اینگلیزی دا بو نه سه نه بول ناردرا شو ناردنه
 گه لیکک له دینس روس خوشه سات چونسکو له وه
 پیش له نه ک کال آنورک پیشه برای تورک و له کهل
 گه لی پیاره گهره سه هاته گانی ساگدا آشانی هپوو
 دستان بو . له و کله یی دمه فته دا دهی توانی گه لیکک
 ایشی پرسود بکات . هلام مهرگک دمه رفقه تیدا ۲۳
 سانگی ابول سالی ۱۹۴۰ له نه سه نه بول مرد

دینس روس سالی ۱۹۰۴ کچی به ت رویسنری
 مارکرد . به یژن هیانه دلیانو و خوشی داده بوارد .
 خانومه کی دینس روس بویکی رو خوش و رده دشت
 باش و ایشکرو به کوششت بو ایم بانوه گه لیکک
 یاریدی میدی خوی ددها . که چوه خاکی تورکیا
 خانومه کچی له گهل بو سانگی نیسانی شو سه
 خانومه کی مرد . به مرئی خزانی زور دل نه نگک
 هه راسان بو و پشوی کونه گوزرانیه زن و آزاری
 بری دی هه تا شش سانگیش نده سه روت و ایش و
 توله یی دمه رفی له خری بیله می خوشه ویستیکی دل
 به ستوی دانه دمه رکا ، و مزای ساژن نده بو .

دینس روس بو گه بیسته آزموی خوی وه
 به چینی دخوازی که به بوهندی نه دنی بو ، هه ستا
 گه شکی کرده وه چوه بو ایران و تورکیا ، وه کیشوری
 پورته گال و نه مریکاش گهرا ، وه چهند چینگانی
 دیکشی دیت . دینس روس به راستی له و گه شه بیدا ،
 گه لیکک چتی دژواری آسان کردن ، وه گه لیکک
 گریی کرده وه و گه لیکک به کفی پیکناون . له نیو
 شو هموو بچر بچران و پشویانی شو رو پای سالی
 ۱۹۱۸ دا ، هوگری و به کتیکی کله نیواندا مابو
 نه نیا هوگری و به کتی ، « زانسی » بو له ده ستدا .
 دینس روس هه هینده یی کراکه توانی تیکوشیت
 شو هوگری نه بچری و نه به کتی راگیرت . هلام
 له دو ایندا خرابه و یسی نازیکان و فاشسته کان
 نهوشان همیشه ، به کفی و هوگری زانسیتی
 له نیوانی هه لگیرا و به چه کچی فری درا .

دینس روس که له وه اومیدی بری نه و جا کونه
 چاره سازی و یاریده دان و پشویانی شو زانو نیگه یشته وه
 پریشانه بیچاره کونوه رده کیشکان که ه لانیور
 به نیان بردبوه به کیشوری به ریتانی معز . زور
 به نالوکه نه قه لای بودمدان و دلی بریداری به
 یاریده دان تیارده کرد .

دینس روس له سالی ۱۹۱۶ هتا سالی ۱۹۳۷
 له مدرسه دا ماموستای کران ای فرسردنی زنی
 قلمی بو ، له چهند ساله دا ، پانوی گه لیکک
 گهری پیگه یاندن ، وه فری زانی قلمی کردن .
 وه گه لیکک دلموشی دانه وه و خستیه سه هه سی فریون .
 دینس روس نه نیا به وه نه نه خوشی ویستی به سه
 نده برد ، به لیکک چتی زور به رختری هینا به دی .
 خهریکی گه لیکک تألیفات و نویسنه ره بو و گه لیکک
 کتبی کو کرده وه وه له چانی دانت هه وه کو کتیب
 و نا بیله ککاتی که نه مانه بس ده کرن (اسلام) ،
 « هوه و نه دینی روزملات » ، (تاریخی فخر
 الدین مبارک شاه » ، (ایرانیان) ، (سپر اتونی
 شرلی) ، (محاورات به شیوهی تورکی روز هلات) ،
 (و نه نای تورککان تألیفی سپر غاس شرلی)

ده ستووری زمانی گوردی

(له «ده‌نگی گیتی آزه، بهرگت - ۱، ژماره - ۳» وه ماوه‌وه)

نوفیی وهی

پارچطای وونه

۱. «ده‌نگی زمانی به‌پی ئه‌و خواسته‌وه که جوی به‌کار نه‌هیرین، هه‌شت چه‌شتی جوی جوبین . هه‌شت چه‌شته جوی‌جوی‌کانی ووشه پی‌یان نه‌لین «پارچه‌کان وونه» . پارچه‌کانی وونه نه‌مانن :

۱. ناو

۲. آومل ناو (صفت)

۳. بوناو (ضمیر)

۴. قبیل

۵. ووشه به‌هوندی (حرف جر)

۶. آومل قبیل (ظرف)

۷. ووشه به‌کخهر (حرف عطف)

۸. ووشه بانگی (حرف ندا)

۹. ناو . — ناو ووشه‌بیکه که بو ناو نانی که‌سبک

یان شتیک به‌کار نه‌هیری ؛ وه‌کو

نه‌فراسیاو له‌باخه‌گدا ماریکی کوشت .

Efrasyaw le baxeke da marék y kusht.

لیره‌دا «نه‌فراسیاو» ناوی که‌سبک ؛ «مار»

ناوی شتیکه (گانداریک) ؛ «باخ» ناوی شتیکه

«چی‌گابیک»

نه‌نی له‌برمان نه‌چی که‌سه‌و ووشه‌به که‌ناوی که‌سی ، یان شتی پیشان نه‌دا «ناو» . وه که‌سه‌که ، یان شته‌که‌جری «ناو» نه‌ه . له‌ویته‌گی سه‌روودا «نه‌فراسیاو» ، باخ ، مار «خویان ناو نین» ، به‌لام ووشه‌کانی «نه‌فراسیوار» ، باخ ، مار «که‌بو ناو نانی ئه‌و که‌سه‌و چی‌گه‌به‌و گانداره‌داراوت» ، ناووت .

۵۰. آوه‌ئناو . — آوه‌ئناو ووشه‌بیکه که‌بو ته‌واو

کردنی مانیای ناو ، یان بوناو به‌کالك

نه‌هیری ؛ وه‌کو ،

پیاویکی له‌نگت دوو داری له‌به‌ه‌نگلا بو .

Piyawék y leng duw dary le beren - gilh a bu.

لیره‌دا ووشه‌ی «له‌نگت» آوملناوه ، چونکه

چونه‌نی «پیاویک» پیشان نه‌دا ؛ وه ووشه‌ی

«دوو» ش آوملناوه چونکه‌سنووری مانی دار

پیشان نه‌دا .

۵۱. بوناو . — بوناو ووشه‌بیکه که‌له‌نانی

ناوی که‌له‌پیشا ووتراپی ، یان له‌یاددا نی ، به‌کار

نه‌هیری بو ئه‌وه که‌ئه‌و ناوه‌دووباره‌نه‌کریته‌وه ؛ وه‌کو ،

نه‌ده‌دا . نه‌نیا چه‌ورو سته‌می که‌ده‌دی رفی هه‌له‌ده‌ستاو نه‌ده‌نیشته‌وه . چتی‌جوانی خوش ده‌ویست . دوستی هه‌مو جوانییکی بو له‌به‌خلی و له‌چه‌ری و دو‌رووبی دور بو ، هه‌ر چه‌ند له‌توانابدا باه‌بو چاکه‌تیده . کوشا ، وه‌ه‌تا له‌ده‌ستی به‌تابه‌پشتیوانی چاکینی ده‌کرد . به‌مه‌که‌یاریده‌ی هه‌نهر مه‌ندان و زانایانی ده‌کرد شادو دلخوش ده‌بو . به‌راسی دنیسن روس پیاویکی زلو مه‌زن و هه‌ره‌گه‌وره بو .

خدای مه‌زن دنیسن روسی بو ایش و کاری هه‌ره‌گه‌وره‌دروست کردبو ، بو‌زمان‌فیربون‌هه‌ستیکی زور به‌زی‌هه‌بو‌گه‌لبیک‌زمانی‌ده‌زانی‌وبه‌چاک‌سه‌می‌نه‌ده‌کردن‌وپی‌ده‌نویسن ، دنیسن‌روس ده‌ووشت‌به‌سند و شوخ و جوان و چالاک بو‌دل‌پاکی‌و‌سهرانی‌له‌کاره‌کانیدا‌آشکرا‌بو ، هه‌ه‌رچه‌ند زوو‌ره‌نچیده‌و‌توند‌ده‌بو‌به‌لام‌به‌گم‌ده‌بیک‌ده‌هه‌وه‌سه‌ر‌خوی‌وقیتی‌نه‌ده‌گرت ، درپژی‌به‌رق

شټیکې تر بسکا ، فیعله که « لازم » .
 ۵۶ . فیعلی گهردان کراوی کسدار . — فیعلی
 گهردان کراوی کسدار دهمه کانی قالبی انجباری و
 فهران و ایفشایین که نه توانی له پیشبانه ووه بوناوه
 کسه کانی « من ، تو ، هو ، اجه ، ايوه ، نهوان »
 وهرگرن بو نهوه که بنه دانباریان . فیعل دمی نه بنه
 آگا که له بهکی لهو قالبانی ۲۳ ، ۲۴ ، ووه کو ،
 نووسیتان . Nuwsiytan .
 بسروه . Bisrewe .
 بکه و تابه . Bikewtmaye .
 نه مانه فیعلی گهردان کراوی کسدارن ، ووه
 آگان ، چونکه نه توانی بلین : ايوه نووسیتان ،
 تو بسروه ، من بکه و تابه . فیعلی گهردان کراوی
 کسدار به یاربهی پیښه کانی دواي فیعله کایشه ووه که
 بریتین له « م ، ت ، ی ، مان ، تان ، یان » ، ووه
 « م ، ی ، ا (ی) ، ین ، ن ، ن » نه ناسرینه ووه .
 ۵۷ . ووشه په یوه ندی . — ووشه په یوه ندی ووشه بیکه
 بو پیشاندانی په یوه ندی مانای ناویک ، یان بو —
 ناویک ، یان آوول ناویک له کهل شټیکې تر ، به کار
 نه هیری ، ووه کو ،
 اجه له مهرگه ووه هاتین .
 Ème le Merge we hatyn .
 پیاووه کای تو هه لسا .
 Piyaweke y to helh sa .
 جامانه سهرپوشیکې ناقولایه .
 Camane serposhèk y naqolha ye .
 ۵۸ . آوول فیعل . — آوول فیعل نهوه ووشه په به که
 بو نه وواو کردنی مانای فیعلی ، آوول ناوی ، یان
 آوول فیعلیکې تر به کار نه هیری ، ووه کو ،
 نهوه زور نه نوی . Ew zor enwè .
 لیره دا « زور » آوول فیعله ، مانای فیعلی « نه نوی »
 نه وواو نه کا .
 به فریکې زور نه ستوور باری .
 Befrèk y zor estuw r bariy .
 لیره دا « زور » آوول فیعله ، مانای آوول ناوی
 « نه ستوور » نه وواو نه کا .

پیران بو سکوی چوو ؟ ووتیم نی ، مناله که
 نه خوشه ، نهوه نی بو گهران .
 Piyran bo kö chuw ? wutim pè y,
 minalheke nexosh e, ew ne y ba bo
 gerhan .
 لیره دا « ی » دوازی « پی » بوناوه ، له باتی
 « پیران » ، ووه « نهوه » بوناوه ، له باتی
 « پیران » ، ووه « ی » ی باش « نه » بوناوه ،
 له باتی « مناله که » به کار هیراون . نه گهر نهوه
 بوناوه مانا به کار نه هینایه ، ووه هان نه ووت :
 پیران بو کوی چوو ؟ ووتیم به پیران ، مناله که
 نه خوشه ، پیران مناله که نه بو گهران .
 ۵۲ . فیعل . — فیعل ووشه بیکه که کار ، ووه
 باری کسبک ، یان شټیک له دهمیکا باس نه کا ،
 ووه کو ،
 کا کم نان نه خوا . Kak im nan exwa .
 میوانه که دانیشووه .
 Miywaneke da nyshtuwe .
 ۵۳ . فیعلی موته ددی ، فیعلی لازم . — فیعل
 دوو چشنی هه به :
 ۱ . فیعلی موته ددی .
 ۲ . فیعلی لازم .
 ۵۴ . فیعلی موته ددی نهوه جهشه فیله به که
 کاری ، یان هستی به یان نه کا که له دانباروه ته جاوهزی
 کسې ، یان شټیک نه کا ، ووه کو .
 قهل گوشت نه خوا . Qel gosht exwa .
 لهم رسته به دا « پیار » دانباره ، « نه خوا »
 فیعله ، ووه چونکه کاری خواردن له « قهل » ووه
 ته جاوهزی « گوشت » ی سکردووه ، فیعله که
 « موته ددی » به .
 ۵۵ . فیعلی لازم نهوه جوړه فیله به که کاری ، یان
 حالی به یان نه کا که له دانباروه راسته وخوا ته جاوهزی
 کسې ، یان شټیک نه کا ، ووه کو .
 قهل نه فری . Qel efrhè .
 لهم رسته به دا « قهل » دانباره ، « نه فری »
 فیعله ، ووه چونکه کاری « فری » له دانباردا
 نه مینته ووه و ناتوانی راسته وخوا ته جاوهزی کسې ، یان

آی ! له بیرم چوو .
 Ay ! le biyr im chuw .
 نوخه‌ی ! زرگار بووم .
 Oxey ! Rhizgar buwm .
 نوخه ! له دهم تو ها کا شیت بووم .
 Of ! ledes to haka shêt buwm .

مەشقی

لهم ویناه‌ی خوارده‌ده‌دا ناوه‌کان ، آوه‌ل ناوه‌کان ،
 بو ناوه‌کان ، فیله‌کان ، ووشه‌ په‌پوه‌نده‌په‌کانت ، آوه‌ل
 فیله‌کانت ، ووشه‌ په‌کخه‌ره‌کان ، ووشه‌ با‌انگه‌کان
 بدوزنه‌وه :

سربشکه‌گه‌مان له‌ هه‌لکه‌ چوه‌وه . پهبای ماندوو
 نه‌جه‌سینه‌وه . دوستی تو خانبوی کا‌کم نه‌گری . سروفتی
 لهم دی‌په‌ هه‌تا ایزاری کار نه‌کن . هه‌و مناله‌ که‌ له
 نویسه‌گه‌دا نوستروه ، نه‌خوشه‌ گلاس و گولچین
 هه‌سرو ناچن بو گه‌ران داخه‌گه‌م ، مه‌سلا‌ی
 دی‌په‌گه‌مان که‌ دیری چوری بو شار ، په‌ نه‌پوشی‌ییکی
 توره‌سوه‌ گه‌راپه‌وه . من چای زهر شیرین ناخوه‌وه .

Miryshkeke man le hêlke chuwewe.
 Piyaw y manduw chesêtewe. Dost y
 to xanuw y kakia egrê. Mrov y em
 dêye heta âwarê kar eken. Êw minalhe
 ke le nôneke da nustuwe. nexosh e.
 Gêlas u Gulcheyn emrho na chin bo
 gerhan. Daxeke m. mela y dêyeke
 man ke donê chuwbu bo shar, he
 nexoshiyek y qurs ewe gerhayewe.
 Min cha y zor shiyriyn na xomewe.

هه‌و زور خه‌را روپی .
 Ew zor xêra rhoiy .
 لهرده‌دا « زور » آوه‌ل فیله ، مانای آوه‌ل فیله
 « خه‌را » هه‌وار نه‌کا .

۵۹ . ووشه‌ په‌کخه‌ر . - ووشه‌ په‌کخه‌ر ووشه‌په‌که‌که
 دوو ووشه ، یان دوو کومه‌له‌ ووشه‌ په‌په‌گه‌وه‌ نه‌به‌ستی ،
 وه‌کو ،

په‌غزو باران په‌که‌وه‌ بارین .

Befr u baran pêkewe bariyn .

سه‌ربانی مالی ایوه‌ و چناره‌کی ده‌بستان له‌ دووره‌وه
 دیارن .

Serban y malh y êwe w chinareke y debistan le dawrewe diyar in .

من لهرم په‌لام کولچین له‌ ماله‌وه‌په .

Min l'êre m belham Gulhchiyn le malhewe ye .

له‌ رسته‌ی په‌گه‌مان ووشه‌ په‌کخه‌ری « و » ده‌و ناوی ،
 له‌ رسته‌ی دووه‌ما ووشه‌ په‌کخه‌ری « و » ده‌و کومه‌له
 ووشه‌ی ، له‌ رسته‌ی سه‌په‌ما ووشه‌ په‌کخه‌ری « په‌لام »
 دوو کومه‌له‌ ووشه‌ی په‌که‌وه‌ په‌ستروه .

۶۰ . ووشه‌ بانگی . - ووشه‌ بانگی ده‌انگه‌که‌ که
 بو په‌شانده‌انی هوشیکی وه‌ککو خوشی ، سه‌هه‌هه‌هه‌ی ،
 په‌زاره ، ترس . هه‌تا . په‌گه‌کله‌ نه‌هه‌ری ، نه‌هه‌h

قدوماوه‌ گرنه‌گه‌کانی سیاسی و جه‌نگی

سالی ۱۹۴۳ .

مانگی کانونی دووم

- ۱- نیره‌کانی روسه‌ شاری و پله‌کی‌لوی و ایتنگه‌ .
کایان داگیر کرد .
- ۳- نیره‌کانی سوفیت شاری (مازدک) یانسه‌ .
داگیر کرد .
- ۴- لشکری پنجه‌سی ته‌مه‌ریکا دروست کراو

- جه‌نگه‌کال آنه‌پاره‌ر کرا په‌ نوره‌اندازی گشتی نه‌ه‌
- لشکروه‌ له‌شکری په‌گه‌می په‌ریتانی .
- ۵- نیره‌کانی سوفیت له‌ باکوردی ته‌فلسطین شاری
نالسه‌ک و په‌انسه‌کایان داگیر کرد .
- ۸- نیره‌کانی چین شاری په‌ « رانگه‌گه‌ » یان داگیر
کرد که‌ یانسه‌حتی وولانی ته‌په‌په .

۸ - حکومتی بولیتیا اعلانی جه تنگی کرد له گال ته وهره دا .

۱۰ - لهشکری هه شتمی بریتانی « سه فانس » یان داگیر کرد که له نیوه روی توندایه .

حه زبران

۱۲ - لهشکری هه شتمی بریتانی شاری « سوسه » یان داگیر کرد . وه لهشکری به کمی بریتانی شاری قیروانی داگیر کرد .

۴ - شورشه کی نهرجه تین سهری گرت و سهره کی چه پوره ته که و نهرهه خواکان هه لاین ، وه حکومتی تازه بلاوی کرده وه که سهره تا کانی دیمو کرانی ته پاریزی .

۱۴ - به موی تنگی بی هه له چینی نیروه کانی فرهنسه وه له هه موی ناوه راستدا له تونددا ، له له مانه کان له بهت بوون جبل المنصور به چی بیان .

۱۲ - دورگهی « به ته لاریا » ی ایتالیا خوی دا به دوس نیروه کانی هاوپه مانه کانه وه .

۲۱ - لهشکری هه شتمه له باکووری ته فدریکادا « ته نفیدانبل » یان داگیران کرد .

۱۳ - دورگهی « لامپه دوسا » و « لیبوسا » ی ایتالیا له لایهن نیروه کانی هاوپه مانه کانه وه داگیر کران .

۲۳ - لهشکری هه شتمی بریتانی جبل الطرحونه یان له باکووری ته فدریکادا داگیر کرد .

ته موز

۵ - چه نهرال سیکورسکی که سهره کی حکومتی پوله نده و فرماندوری گشت نیروه کانی بو له ته و ماوبکدا له گهله کچه که ی و ته و فروکی نیایا بوون هه پرون به هه پرون بوون .

۲۷ - روسیه ی سوفیه تی به یوه نندی دیپلوماسی له گهله حکومتی پوله نده دا بری .

مایس

۱۰ - هاوپه مانه کان دا به زینه سهر « سه قه لیا » .
۲۱ - له روسیه دا لیژنه ییکی نه ته موی ته له مانی ، له له مانه کانی روسیه دروست کراو ناری نرا لیژنه ی له لمانای آزاد .

۳ - نیروه کانی ته مهربکا « ناخبر » یان داگیر کرد که له ناوه نندی بزه ته و توندایه .

۲۵ - سولین وازی له کار هینا و مه لیک ی ایتالیا قبولی کرد ، وه مارشال بادولبو له جی ی ته و کرا به سهره کی وه وزارت .

۷ - تونس و بزه ته ککوته دوس نیروه کانی هاوپه مانه کان .

۲۷ - حکومتی تازمی ایتالیا بریاری ههله وه شانندی بهری فاشیستی و ته نجومه نی بهرزی فاشیستی دا ، وه هه موو نیشانه و دره شی فاشیسته کان لابران .

۱۲ - شهری ته فدریکا کوتنی هات و « فون آرتم » که فرماندوری نیروه کانی له لمان بو له گهله ۱۵۰ هزار کس لهشکری ته وهره به دیل گیرا .

ایستگهی نی تهلی روما بلاوی کرده وه که فاشیستی و کافی فاشیستی له ایتالیا دا کوتابی هات .

۱۹ - حکومتی شیلی به یوه نندی دیپلوماسی له گهله حکومتی فیشی و رومانیا و هه ننگساریادا بری .

آگستوس

۱ - پیاره دیپلوماسیه کان هاوپه مانه کان و ده وه له ته نی لایه کان له « کو بی شیف » وه ده میان کرد به هات وه بو موسکو .

۲۰ - له راشینگتوندا کومه له به تنی سهره کی روزقبلت و میستره چه رچل بلاو کرایه وه .

۲ - دوکتور لبنان ، که سهره کی چه پوره نی چین بو سرد ، وه چیان کای چه که به نویه ری کارو باری

۲۲ - « کومه نهرن » له هه موو لاییکی گیتی دا ههله وه شیزا .

۲۱ - ته نجومه نی وه وزارت میسر آشکرای کرد که میسر دانی به حکومتی سوفیه تدا ناوه ، وه ههله دوولیان به یوه نندی دیپلوماسی و آبوری یان دامه زرانند . له پاش کومه له به تنی ژیرو و دیگول ، وه بریاری ته وه که

بولانه کی گرتنه تهستوی خوی .

۳ - حکومتی مارشال بادولوی ، مرسوومچی دهرکرد که به پیی نهوه نایی ایتر کنیبه کانی فاشیستی له مهکنه کانی ایبالادا بخویبری .

۴ - نیرومکانی روسیه ، شاری « اودیل » و « بیلگرود » یان داگیرکرد .

۵ - نیرومکانی له شکاری ههشتمی بهریتانی له سهقهلبه دا « کاتانیای » یان داگیرکرد .

۷ - نیرومکانی تهمریسکا شاری « ترونه » و دورگی « اوستیکا » یان داگیرکرد .

۱۰ - که بشتنه کهنه میستر چهرچل بهرهمی بلاو کرایهوه .

۱۲ - نیرومکانی تهمریسکا ، له سهقهلبه دا « رانداز » یان داگیرکرد .

۱۵ - میستر چهرچل له پاش سردانه کی له تهمریسکا گهرايهوه بو که بده .

۱۷ - له باره گای هاوپه بانه کاهوه که له باکووری تهفریسکا دا به بلاو کرایهوه که بهرگی دژن له سهقهلبادا کونایی هات .

میستر روزقیلت که بشته « کیوبک » بو نهوه له هاوپه بانه که جهنگبه کدا رای خوی پشان بدا .

۲۴ - نیرومکانی روسیه هه میسان شاری « خارکوف » یان له تهله مانه کان سندهوه .

هاوپه بانه کیه کی کیوبک که میستر چهرچل و سهرهک روزقیلت بهستیان دواپی هات .

۲۸ - سردنی مهلبسک « یوریس » مهلبسکی بولگاریا .

۳۰ - نیرومکانی سوفیهت شاری « تاگاتروک » و « پلنا » یان داگیرکرد .

۳۱ - روسه کان له ههرچی ناوه راستدا شاری « گلو خوس » و « ریلسک » یان چول کرد .

تهیلوول

۲ - نیرومکانی روسیه (سومی) و (لیسیشانسک) یان داگیرکرد .

۳ - هاوپه بانه کان به گهرووی مهینه دا پهرینهوه

بو ایبالا دهسیان کرد به دابهزیه سهر زهوی له ایبالا خویدا .

۸ - خو به دهسهوه دانی ایبالا به بی جهن و چول .

وه نیرومکانی روسیه شاری « ستالینو » یان داگیرکرد .

۹ - نیرومکانی هاوپه بانه کان له « ناپولی » دا دابهزیه سهر زهوی . روسه کان شاری « باکاشی » یان داگیرکرد .

۱۱ - حکومهتی ایران اعلانی جهنگی له گهل تهله ماندا کرد .

۱۳ - مارشال چیان کای چهک که نویتهری سهرهکی چه موربهتی چین بو ، هیجگاری کرا به سهرهکی چه موربهتی چین .

۱۴ - نیرومکانی سوفیهت شاری « بریانسک » یان داگیرکرد .

۱۶ - نیرومکانی روسیه (نوفوروسسک) و (نوفوگرود رسیفراسک) یان داگیرکرد .

۱۷ - نیرومکانی سوفیهت شاری (بانه لوگرود) یان داگیرکرد .

۱۹ - نیرومکانی سوفیهت شاری (بریلوکی) و (گرازنوگراد) یان داگیرکرد . وه له ژیر نهنگ بی هه لچینی نیرومکانی ایبالادا تهله مانه کان سهره بنبیان چول کرد .

۲۰ - نیرومکانی فرهنسه دابهزیه سهر دورگی کورسیکا .

۲۱ - نیرومکانی سوفیهت شاری « شریسکوف » و (رودوبوفو) یان داگیرکرد .

۲۳ - روسه کان شاری « پولتافا » یان داگیرکرد .

۲۵ - نیرومکانی روسیه شاری (سمولینسک) و « روسلافی » یان داگیرکرد .

۲۷ - نیرومکانی سوفیهت بندهری « گریورک » یان داگیرکرد که دوا به بده له کوباندا .

۲۸ - له شکاری ههشتمی بهریتانی « فوجیه » و فروکه خانه کانی ژیکیان داگیرکرد له مهیبانی ایبالادا .

۳ - حکومتی مارشال بادولوی ، مرسوومچی دهرکرد که به پیی نهوه نایی ایتر کنیبه کانی فاشیستی له مهکنه کانی ایبالادا بخویبری .

۴ - نیرومکانی روسیه ، شاری « اودیل » و « بیلگرود » یان داگیرکرد .

۵ - نیرومکانی له شکاری ههشتمی بهریتانی له سهقهلبه دا « کاتانیای » یان داگیرکرد .

۷ - نیرومکانی تهمریسکا شاری « ترونه » و دورگی « اوستیکا » یان داگیرکرد .

۱۰ - که بشتنه کهنه میستر چهرچل بهرهمی بلاو کرایهوه .

۱۲ - نیرومکانی تهمریسکا ، له سهقهلبه دا « رانداز » یان داگیرکرد .

۱۵ - میستر چهرچل له پاش سردانه کی له تهمریسکا گهرايهوه بو که بده .

۱۷ - له باره گای هاوپه بانه کاهوه که له باکووری تهفریسکا دا به بلاو کرایهوه که بهرگی دژن له سهقهلبادا کونایی هات .

میستر روزقیلت که بشته « کیوبک » بو نهوه له هاوپه بانه که جهنگبه کدا رای خوی پشان بدا .

۲۴ - نیرومکانی روسیه هه میسان شاری « خارکوف » یان له تهله مانه کان سندهوه .

هاوپه بانه کیه کی کیوبک که میستر چهرچل و سهرهک روزقیلت بهستیان دواپی هات .

۲۸ - سردنی مهلبسک « یوریس » مهلبسکی بولگاریا .

۳۰ - نیرومکانی سوفیهت شاری « تاگاتروک » و « پلنا » یان داگیرکرد .

۳۱ - روسه کان له ههرچی ناوه راستدا شاری « گلو خوس » و « ریلسک » یان چول کرد .

تهیلوول

۲ - نیرومکانی روسیه (سومی) و (لیسیشانسک) یان داگیرکرد .

۳ - هاوپه بانه کان به گهرووی مهینه دا پهرینهوه

۲۷ - جمهوری تاتی کولومبیا اعلیٰ جهنگی کرد
له گهل تهله مانابادا .

کانوونی یه کم

۱ - به سنی هاو پر سه که سه سره که که له مه یان میستر
چه رچل و میستر روز قیلت و مارشال چیان کای چه ک دا
له قاهره دا .

۳ - کومهل به سته کی سه ره ک روز قیلت و میستر
چه رچل و مارشال ستالین که چند روز بک له وه پیش
له ناراند به ستیوویان له موسکو وه بلاو کرایه وه .
۶ - له نه نجای هاو پر سه که کی تاراند له لایه ن
هر سه پیشه واکوه به یانک ده رچوو .

۹۱ - نیروه کانی روسیه « شیکرین »
یان دا گیر کرد .

۱۴ - روسه کان شاری « شهر کامی یان دا گیر کرد
۱۵ - نیروه کانی نه مریکا له مهبیانی اینابادا
شاری « کالداری » یان دا گیر کرد .

۲۴ - چه نرال « آیزنهاور » کرابه فرمانداری
گشت نهو نیروهای نهوروا داگیر نه کن وه چه نرال
« مونتگومری » بش کرابه فرمانداری گشت نهو
نیروهای بهریتانیا بیه که بو داگیر کردنی نهوروا
آماده کراون .

۲۵ - نیروه کانی روسیه له لای که نه وه پیروزی بیکی
گه وره یان دست کتوت و شاری « رادو میسل »
یان دا گیر کرد .

وه زه دریایی بهریتانیا « شارنوردست » ی تهله مانای
نوقوم کرد که بارگه کی ۲۶۰۰۰ تون بو ، وه
که شتی بیکی جهنگی هره گه وره تهله مانیا بو .

۲۹ - نیروه کانی روسیه شاری « کورستین » یان
له دس تهله مانه کان سه نده وه که چند روز بک بو
تهله مانه کان داگیر یان کرد بیه وه .

۳۱ - روسه کان شاری « زیتومیر » یان له
تهله مانه کان سه نده وه که له باش نه وه تهله مانه کان
« کورستین » یان گرتوه روسه کان له به ست بوون
چولی بکن .

چاپخانه ی معارف - بغداد

۲۹ - نیروه کانی روسیه شاری « کرینشوگت »
یان داگیر کرد .

تشرینی یه کم

۵ - کورسیکا به تهوای له تهله مان پاک کرایه وه .
۶ - نیروه کانی سوویت شاری « نقیل » یان
داگیر کرد .

۸ - نیمچه دورگه کی « تامان » له تهله مان
پاک کرایه وه .

۱۳ - نیروه کانی روسیه شاری « زابروچی »
یان داگیر کرد .

۱۹ - نیروه کانی سوویت شاری « پهنی کانسکا »
یان داگیر کرد .

۲۲ - شاری کرسکی « مالمینوپول » که ونه
ده ست روسه کان .

۲۴ - کو بو ونه وهی وه زیره کانی ده ره وهی تهله مان
بهریتانیا و روسیه له موسکو دا .

۲۵ - نیروه کانی سوویت « دنیه روه تروفیسک »
یان داگیر کرد .

تشرینی دووه

۲ - نیروه کانی روسیه شاری « پریکوپ »
یان داگیر کرد .

۴ - آزاد کردنی هه موو هه ربه کانی اوکراینی
فهراتی لای چه پی دنیه روه پاک کرد نه وهی له دژمنه
نازیه کان .

۶ - کوننی شاری « کیف »
۷ - داگیر کردنی شاری « فاستوف » له لاهرت
روسه کانه وه .

۱۰ - تهله مانه کان چول کردنی شاری « کرج »
یان بلاو کرده وه .

۱۳ - نیروه کانی سوویت شاری « زیتومیر »
یان داگیر کرد .

۱۷ - نیروه کانی روسیه شاری « کورستین » و
« رشیتسا » یان داگیر کرد .

ده ننگی کبیتی تازه

کواریکی مانگانہ بیر، لہ لایین بہ ششی پیر پوہ ندی گشتیہ وہ، لہ بالیوزخانہ بی بہ رستانی و لہ بہ خدا، وہ چہی

شوبات ۱۹۴۴

بہرگت - ۱ ، ژمارہ - ۵

ناوہ روکے

۳۳ بانووی گولاز (وەرگیراؤ)

حسن شیخ حمامہ مارف

۳۵ . روزملانیہ وانہ گورہ کانی اینگیزی

(وەرگیراؤ)

حوزنی موکریانی

۴۲ . دستووری زمانی کوردی

توفیق وہی

۴۵ زینا فی زہماتی

ماموستا نونور

۴۵ شاعر رفقہ بیک و دوو سراوی

محمد توفیق ووردی

۴۷ نیوشکی قہوای شامی و سپانی

مانگی کانونی دووم و شوبات

۲ ناز خولای چای دہ کلوم چردک

توفیق وہی

۹ . حدنگ لہ روزاوادا (وەرگیراؤ)

حسن شیخ حمامہ مارف

۱۱ فوتان مہرگت (وەرگیراؤ)

رفیق چالاک

۱۸ شکان و گہرانہوی کسہ نہ فون

لہ کوردستانا (وەرگیراؤ)

حوزنی موکریانی

۲۴ . ووتہی پرسودی زانا کان (وەرگیراؤ)

حوزنی موکریانی

۲۵ سزانی قہلای دمدم ، بہ شیوہی

موکری

بهرگ - ۱
ژماره - ۵

دهنگی کیتی می تاره

شوبات
۱۹۴۴

کواربکی مانگانده ، له لایهن دشی په پوهندی کشتیوره ، له بالبوژخانهی بهریتانی دا له بهغدا ، دهر شهپتری

ئەز خولاي چاوي دە گلولىم . خانى قەيخان .

نورفېس رەبى

- ۱ -

دوو چىروكى لاچاكي

چەند روزى لەمەوپېش نوپىسەرى سلمايى ئەھمەد
آغاي ھەمانا بو دېدەنى ھاتبۇە لام . لەكاتى بەك دواندا
ووتەمان ھابە سەر « قەلای وېسو آسكە » . وېرانەى
قەلایىكى كون ھەبە لە ناو دەربەندى پۇدەرا لە بەرى
چەپى رووبارى زىى خواریو ، واتا لە بەرى دى
« سەربان » ، پېي ئەلین « قەلای وېسو آسكە » .
من بە منالى چىروكى « وېسو آسكە » م بېستبو . لە
آغام پىسى كە ئەم چىروكە ئەزانى ، يان ئەم . ديار بو
آغا شىبىكى وای لى بە ئەزانى ، بەلام لەگەل ئەودا كە
وونەى داسى كە بوم پىسى ، حوى چىروكىكى تىرى
بوگېرامەووە كە دراووە بال ھاكىكى بە . ئەھمەدا آغا
گېراپەووە :

« لەشكرى ھاكى بە ، پېروداغى قەبغان لەگەل
لەشكرى دژمندا لېسكان ئەدا . پېروداغ لە دوورەووە
ئەپىنى كە نوكرېكى لاچاكي زور مەردانە شەر ئەكا ،
ھەر شىبىرە ئەبى وەشىنى و ھەر كەلەى دژمنە و ئەكەوى .
پېروداغ خوى ئەگەبېئىت ئەلاپەووە ، ئەپى بە
ھەرچەندە شېردا ئەوەشىنى ، ئەچىرىكىنى :

- ئەز خولاي چاوي دە گلولىم !

پېروداغ ھېچ دەنگك ناك . بەلام نوكرە كە كە
نەختى لا ئەكەووە ، پېروداغ ئەپىنى ودا ئەچلەك ، وە
دەس بەجى ئەچىرىكىنى :

- ئەز خولاي خانى قەبغان !

و شېرەكەى لە دەس ئەكەوئە خواریووە .

خانى پېي ئەلى :

- شېرەكەت ھەل گرەووە ، ئەوا گلولىم تەلاق دا و

دام بە نو

شەرەكە بە پېروداى پېروداغ ئەبىرەتەووە .
ئەگەرئەووە مەلووە ، خان نوكرەكەى بانگك ئەكا و
پېي ئەلى :

- وەكو بېم وونى ، گلولىم داووە بە نو ، پېي بە . بەلام
اېتر ناپى نو نوكرەى من پى ، بو من شەرەسارى بە .
ئەنى بېتە گداوان ، وە ژەكەت ھەموو اېوارینى بېتە
بەرمالى اېە ، وە بانگك كا :

- مالى خانى ، مال آوا ، نانى گداوانى !

لاچاكي گلولىم ئەبە مالى خوى . وە لە سەر
فەرەووەى خان ئەنى بە گداوان .

كارل ژىكى زور جوان بو . ناوبانگى جوانى
ئەو لە ھەموو وولانى بەمان و سوران و موكراندا تالو
پووبەووە . گشت كەسى سەر سوور ماپو كە چوئ
پېروداغ دەس لە ژىكى وا ناسك و نازدار ھەل
ئەگرى . كەس برۆاى بەرە ئە ئەكرەك كە پېروداغ ھەتا
سەر كارولى لە پېر پېتەووە و دلى برۆاى بەدا كە ھى
كەبىكى تىرى . ئەم قەبەووە ، ھەرگەسە بە چەشنىكى
لېك ئەداپەووە .

روژېك آگا ئەدەن بە گداوان كە خان خواستى
كوشنى ئەوى ھەبە . لاچاكي لە نرسانا كارول ھەل
ئەگرى و ئەچن لە « كونى رەبەنان » دا « ۱ » خويان
ئەشارەووە . پېروداغ كە ئەپىنى ديار نېن ، پىاو ئەنېرى
لە شوپىنان بگەرىن . ئەيان دوزەووە و ئەيان ھېتەووە .
پېروداغ لاچاكي بانگك ئەكا ، پېي ئەلى :

(۱) « كونى رەبەنان » دوو ئەشكەونى پېچوونى
لەولای قەلای « وېسو آسكە » وە لە شاخى « كولارە » دا
لە دېوى پۇدەر ، روويان بەرەو « گەرمەكان » .
رەبەن = رووت ، رەجال .

پهونده به بنچینهی خانوادهی به بوه . سروئی ایستای
 نهو دی به (دی دارشمانه) گشتیان لهو خاواده بهن ،
 وه فزیکئی نایینهی نهدهن به خویان . هندی لهوان
 چارچار سر له سلجانی نهدهن . نهوره همان پاشای
 گهوره آموزا کوستانیه کانی خوی بهر بز نهگرت ، وه
 هرچه نده نههاتن ، به هندی دیار بهوه نهی ناردنهوه
 که شیوی بارو نیویستیان بی . نهوانت له بهردم
 نهوره همان پاشادا سر بهستی بیکی گهوره ، تانه ناهت
 بهرزه نیشیان نهواند ، به بونهی نهوهوه که پلی
 گهوره ترن . بهکی لهوانه که به ههچه ههچهی
 کهر بکوه نههات بو سلجانی ، راست نهچوو بو لای
 پاشا ، له بهر دهیا دا نه نیش پش نهوه که پشی
 بلین ، دانیشه ، وه قهنده بیکی کونی چاکتی دور
 نههتا ، تپی نهکرد ، دای نهگرساند ، چه ند قومبکی
 لی نه کیشا و رووی نه کرده پاشا :

- نی ، آموزا ، چون ؟ »

ایرهمه مبستر ریچ وا له سهری نهروا :

« ما نی نهوه سهر چپروکه کئی من :

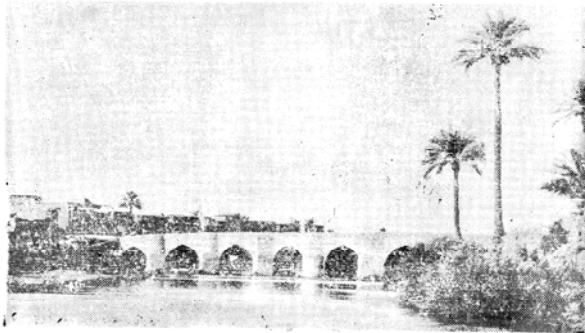
دور برا بوون له دارشمانه ، فقهی نهجهد و خدر .
 نهمانه له دژمانیه تی بلباسه کانت که سروئی هدره
 توانای بژدهر بون ، زور له آزاردا بون . فقهی
 نهجهد که پیاویسکی زور آزاد به خوناز بو ، دی به کئی
 خوی بهچی هیشت ، وه سویندی خوارد که ههرگیز
 نه گهریتسه وه نهوی ناکو له باریسکا نه بی که بتوانی

- خوا گرتوو ، بهر چی ترسایت و ههل هانی ؟
 من له پاداشتی نهو آزاییه دا که کردت ، به خوشی
 خوم کارلم دای تی . جاریکئی تر چون لیت نه سینه وه ؟
 دلنیا به ، کارل ههر بو نو ، وه ککو بیم ووتوی ،
 کاوانی خوت بکه و له کهل کلولا پیکه وه بژین . »

چپروکه کئی نهجهد آغا ایره دا برابه وه . له آغام
 پرسکی که « قه بان » کی بووه ، وونی که ، « قه بان
 دایکی بیر بوداغ بو . » انجا چپروکه به ناوبانگه کئی
 « فقهی نهجهد و قه بان » م هانه وه بیر . نه چپروکه
 میستر ریچیش ۱۲۳ سال له مه و پیش ، له ۴ نه شرینی
 به کم ۱۸۲۰ دا له سلجانی له پیاویسکی بیری دارشمانه بی
 بیستوه ، وه له نامه زور به بها کئی دا که ناوی
 « گیرانه وی دانیش توویک له کوردستانا » به
 نو سو بیه تی وه . من که له نهجهد آغا جوی بوومه وه ،
 نامه کئی میستر ریچم دووباره خوینده وه . آره زووی
 لی کولینه وهی که سیه تی « قه بان » دای گرتم .
 نهوانی له شوینه دا بهیم نی بردن ، وا بزاتم که لیکئی
 پچوو کبان هه به بو دبریک . بهلام له پیش نهوه دا که
 نهو سهرنجانه منان بجهه پیش ، وای به باش نه زاتم که
 چپروکه کئی « فقهی نهجهد و قه بان » تان له نامه کئی
 میستر ریچ وه بو وهر بگیریم . گیرانه کئی میستر
 ریچ له ایسکی نهو گیرارهی « ۱۶ » نه سرو له ناو ایره دا
 بلاوه ، به بهاتره ، چون که ۱۲۳ سال له مه و پیش له
 پیریکی دارشمانه بی بیستوه .

میستر ریچ له سلجانی ، له سهردهی مه هوو
 پاشای نهوره همان پاشای بهه دا ، له نار
 قهوماوی روزی ۴ نه شرینی به کم ۱۸۲۰ دا
 نههی له تومار کردوه :

« نه سرو پیاوی له دارشمانه وه گه بیسته
 ایره . هومهر آغا که نه زانی من به بهروشم
 بو شق سه مه ره (عه جایب) ، دهس بهچی
 چوو بو چاو نی گوتی و له گهل نهوه دا که
 به لینی دا که سینهی نهی هینی بوم ، نه
 چپروکهی خواره وه پشی لی وهر گرت که

نهمه نیگاری برده جوانه کئی « خانه قی » . .

(۱) گیرار = مقولات .

تولهی خوی بیستی . ای‌دا ، چوو بو نه‌سته‌موول ، وه له‌وی چوووه کالیکی تورک‌کوه . وا ری کورت که سولتان لهو دهمه‌دا له جه‌نگدا بو له‌گه‌ل فه‌ره‌نگدا (خزمه‌که وونی ، له‌گه‌ل اینگیل-بژدا) . لهو روزانه‌دا شهر به‌تساکه پاله‌وان ته‌کرا . پاله‌وانیک له له‌شکری فه‌ره‌نگه‌وه هاتبوه پشه‌وه ، وه پنج روژ بو له سه‌ربک پاله‌وانی نورکی له‌ناو ته‌برد . فه‌قی ته‌محمد خواشقی کرد که خوی بو ته‌م دزمه‌ ناوداره دهره‌چی . له‌سه‌ر ته‌مه سولتان ناردی به‌شوییا ، له‌باشی ته‌وه که ایی پرسی که‌کی‌به‌و کوبنده‌ری‌به‌و له‌دینه‌و دیداری خوش‌توود بوو ، هیشقی که خواشقه‌کی هینته‌جی ؛ له‌پش هه‌موو شینکا نه‌-یکی باشی دایی و پرچه‌کی کرد . فه‌قی ته‌محمد چوووه مه‌یانه‌وه بو فه‌ره‌نگه‌ آژاکه ، وه دای به‌ژه‌ویدا ؛ خه‌ریک بو سه‌ری بری ، به‌لام به‌واقی ووری - به‌وه‌دی که دژنه‌ به‌زیو-که‌کی که یشکه‌که که ایی ته‌پارته‌وه ، سه‌ری نه‌بری ، ته‌بی به‌ژنی . فه‌قی ته‌محمد که‌نیشکه‌کی به‌پیروزی هینابه‌وه له‌شکرگای تورکه‌کان له‌سه‌ر ته‌مه سولتان ایی پرسی که‌جی پاداشتیکی ته‌وی ؛ ته‌وه فه‌رماییکی ویست بو ته‌وه بی به‌ « به‌گت » و دیی دارشمانه‌ و زه‌ویه‌کانی ته‌وی بی بی‌خشری بو پش‌تاویشت ؛ دهم به‌جی فه‌رمانه‌کی بو نووسرا . لیره‌دا فه‌قی ته‌محمد شهرم ، یان ته‌زای کردووه ، ته‌گه‌ر هه‌موو کوردستانی بوستانه‌ ، ته‌ی درایی . فه‌قی ته‌محمد به‌م دهم که‌وه زور خوش‌توود ، به‌پیروزی گه‌رایه‌وه وولانی خوی له‌گه‌ل ژه‌ تازه‌کیدا . له‌م ژه‌ دوو کوری بو ، « سایان به‌به » و « بوداغ که‌یفان » . ها ، ناوی که‌نیه اینگیلزه‌ که « که‌یفان » بو . فه‌قی ته‌محمد ایتر له‌گه‌ل بلباسه‌کانا که‌ونه شه‌رو شوره‌وه ، وه‌گه‌لی به‌ی دهمی کردن . روژی له‌روژان که خوی له‌مال نه‌بو ، چوارسه‌د یینچ سه‌د سواری له‌ بلباسه‌کان دایان به‌سه‌ریانا بو تالان . که‌یفان به‌ نه‌یا لی‌یان راپه‌ری ، گه‌لیکی لی کوشتن و هه‌لی برین . که‌یفان له‌باشی ته‌وه انجا مره‌قی دارشمانه‌ی کو کرده‌وه ، وه‌پی ووتن :

به‌خشی له‌کاتسکا که له‌ژیر چنکیا بوم . من هه‌ر ته‌رم ته‌ویست و چاوهرانی ته‌وه‌بوم که ته‌و چاکیه‌ی بده‌مه‌وه ، وا ته‌سه‌رو دامه‌وه . ایستا هه‌رچی بیکنان چاو بی‌کوت ، بو فه‌قی ته‌محمدی بگه‌یر نه‌وه ، وه بیی باین که من وا رویشتم بو جی‌بی که هه‌سه‌رکه‌بژ چاوی به‌من ناکه‌پته‌وه . وه پشقی باین که نامه‌وی شویم بگه‌ری ، چونکه بی سوود ته‌بی ، وه آزاریشی ته‌دم که ، خه‌وا ته‌ی زانی ، به‌خواشینی خوم نامه‌وی به‌هه‌وی ته‌وه .

وه سه‌ری ته‌په‌کی وه‌رگیرا و له‌باشی جه‌نید ده‌قیقه‌بیک له‌چار وون بوو .

فه‌قی ته‌محمد که گه‌رایه‌وه ، له‌م قه‌یماوه سه‌ری سوور ما ، وه به‌له‌دس چیره‌نی که‌یفانی خوشه‌ویست زور خه‌فته‌بار بوو ؛ خوی بی وانه‌گیرا ، بریاری دا ، شوی بی‌گه‌ری به‌پچه‌رانی نه‌هیشته‌که‌ی ته‌وه .

له‌دولی « خدران » دا که له‌بژده‌ره (وه‌ها) تووشی بوو ، وه ته‌سکی لی کرد که بگه‌ریته‌وه .

که‌یفان وونی :

- ناکری ، تو موسولانی ؛ من فه‌ره‌نگم ؛ ته‌جه‌وه وولانی بازگم . به‌دروود ته‌بگه‌مه‌کوه ، ته‌گه‌نا آزارت ته‌دم .

فه‌قی ته‌محمدی شدیداً دهمی هه‌ل نه‌گرت له‌پارانه‌وه ، که‌یفان نه‌زه‌کی هه‌ل بری و کردی به‌ناو شانیا . فه‌قی ته‌محمد کورت و که‌یفان دایه‌ چوار ناله . به‌لام هیشتا دوور نه‌گه‌وتبوه‌وه ، بری کرده‌وه که پاداشتیکی بی فه‌ری دابوه‌وه به‌راپه‌ر به‌و به‌خشینه‌ی ته‌وه له‌کاتسکا که‌یفانی له‌ژیر چنکیا بو ؛ ته‌وه هه‌رچه‌نده موسولانیشت بو ، له‌گه‌ل ته‌مه‌شا باوکی مه‌اله‌کانی بو . له‌سه‌ر ته‌مه‌ نه‌رم بوه‌وه و گه‌رایه‌وه ، دی که هیشتا هه‌ناسه‌ی تپابه ، مه‌ره‌ه‌بکی به‌کاری نابه سه‌ر برینه‌کی بو ته‌وه که ترکه‌زی (خطر) لی دوور بچاته‌وه هه‌نا فریای بی ته‌گا که زور دوور نه‌بو . انجا به‌جی هیشته‌وه .

تو آبروت شکراره ، هیشتا نه پیری له بهر دم منا
خوت دهرخه ی ؟
بووکی له داخانا به زمانی کوردی که چاک نه زانی
هاراری کرد :

- فهقی نه محمد ، خوزکه لیره بویتابه ا
که سهی هاوار بو براو دس به جی پری دا به
ناوا ، زاوای سه بری و بووکی رفاند بو نهسته موول .
له نهسته موول سولتان سه براری نهوی پیشه وه
هی تریشی پی به خشی .

فهقی نه محمد و زنه ایستا خوابیشکاره که ی پیکوه
گه رانه وه پژدهر ، لهوی پیکوه هتا سر به ختیارانه
ژیان . فهقی نه محمد له پیش سردیا هموو هدرپی
پژدهر و مهرگه و ماده نی خستبوه زیر دس . له پاش

فهقی نه محمدی دلدارای سووتا و میرد ، مهرکه
برینه که ی ساریژ بوو ، بی نه وه که شهرمه سار بی
له و کرده وه ره که له دس نهوی دی بو ، له سر
بریاره که ی خوی روی : دیسانه وه شوینی که ونه وه ،
هتا که پیشته فه ره ننگستان . لهوی روزاوا بیست
که پیشته شاربکی گه ووره ، دهنگی شای بیکی
به رگوی که وت . موزیقه یان لی نه دا ، شاره که
چراخان سکارو ، وه هموو پیوستیکی شایی
ریک خرابو .

فهقی نه محمد که نهی نه زانی چی بسکا ، یان
له کوی شه و رابو پیری ، بریاری دا که خوی بدا
به دم همل که نه وه و له هر کوی پی نه سپه که ی
بوهستی ، لهوی بیینه وه . بهم چه شنه چلهوی بو
نه سپه که ی شل کرت ، وه نه سپه که ش له
بهر ده رگای مالی پیریژنیسکا وه سناسه
پیریژن له پیشا هندی دزوارای پیشان
دا ، به لام دواپی به ره وایپی دا که
بیسکا به میوانی . فهقی نه محمد بونه ی
نهم شایی و زما وندهی له پیریژن پرسی .
پیریژن تپی گه یانسد که که نهی قهرال
چوو بو بو شهری موسولانه کان ، نه مه
چهند سالیکه شوینی نه بو ، نه ونا ایستا
گه راوه نه وه ، وه له آموزا که ی ماری
نه که من . فهقی نه محمد تسکای کرد له
پیریژن که کاریکی وه ها بسکا که خوی
بتوانی به پیته نهم شایبه بو سه بر کردن .
پیریژن دواپی به ره ووا بوو ، به لام
به گره وی که نه و به رگی زنان به پوشی .
فهقی نه محمد چوو بو شایبه که وه لهوی
خوی کوتابه جی بیسکوه که آماده بی له
نوخشه ژوانی که یغانی جوان و ده سگیرا -
نه سکه پیدا . بانو هاته به ره وه ؛ زاوای
دره که له پریسکا شپازله بیکی کیشا به یان
کوی بدا و بیی ووت :

نهم نیکاره جوانه « گهلی بیخه » پیشان نه دا

- تو دیل بوی له ناو موسولانه کانا ؛

گشت نه ته و بيك هم چه شنه گيراره لاوچا کبانانو
 جوار بربانانان هه به ، بي بانووه نه نازن ، له بريان
 دهر ناکهن ، خستوويانه سر کاغهز . من نهوا آوی
 ژيانم دا به چروکه کهی « لاوچاک و کاول »
 بش ، خستنه سر کاغهز . بهلام به پويستم زانی
 که خاتری زانستيش بگرم ، وه نه و نه دی ايره دا
 نه کری ، به نهرازوی ديريک و زانيسار هه ليمان
 کيشم . هم دمس لي دانهي من نابی له بهای هم
 چيروکانه و هارچه شنه کانی کهم بسکانه وه ، هه مانه
 پيوه نازرای نه ته و بان نهی هم سر بوردانه
 قومابن ، بهلام وه کو ميستر ربيچ نهی ، ديريک و
 سردهمه کانبان تیکل و بيکل کراون .

چينه گانی حاکنی به به

حا که کانی به به سه چين بوون . شهره فنامه هه
 له دوو چينه کهی پيشوو دواوه ، چونسکه له پيش
 به یا بوونی چيني سه بهمدا نووسراوه ته وه . شهره فنامه
 له چيني به که مېش نه نيا دوو حاکی دوايي بان نه ناسی :
 ميربوداقی مير نه بدال ، وه بوداقی روستم که
 برزای نوی تر بو . لام وابه هم دوو حا که بهر
 سر دمی شاه اسماعیلی سه نه ویش که و نوون
 (۱۵۰۱ - ۱۵۲۳) . باو و باپری مير نه بدالی باوکی
 مير بوداق له نار تاریکی سردهمه قهره قوبلی بهکانو
 باشاگردانی دوايي مغوله کاندای گوم بروه
 (۱۳۳۵ - ۱۴۶۸) .

چيني دووم که نو که ره کانی چيني به کهم دايان
 مه زان دووه ، شهره فنامه نه یان ناسی ، هه مانه هه ۳۰ :
 ۴۰ سالی ماونه ته وه .

چيني سه بهم که به پي گيرار فقی نه حمدي
 دارشمانه دامه زرينه ربه تی ، ديريکی حا که تی له
 سلیمان به به وه دمس پی نه کا (به نزیکه
 ۱۶۶۳ - ۱۶۷۵) .

ناوی « بوداق »

« پير بوداق » هه رچه نه له بنجدا ووشه بيکی

نهو کوری گه وری ، سلیمان به به چوو جی . سلیمان
 به به که بايره گه وری ميره کانی ابستای سلیمانی به ،
 نهو پارچانی تری کوردستانی دا گير کرد که له
 زیر ده سیانایه . کوری دووم ، بووداخ که بغان بی
 فرزند مرد .

ميستر ربيچ له ژير هم چيروکه دا وا نه ووسی :
 « باشا له وه پيش هه ندی پارچهی هم چيروکهی
 به تیکلو و بيکلی بو گيرابو وه ، وه به چوونه وه
 نه سر نه ورو بايه تی ، له که بفا نه وه ، نهی نازی ،
 وه نهی ووت که نهی خزی من بی . بهلام
 قوماره کهی نه دابه بال باپری سلیمان به به . بانووه کانی
 خانوادهش هه نهو چيروکه یان بو ميستر ربيچ
 گيراو ته وه .

هم چيروکه دا ، که هه وو ووشه کانی چيروک
 بيژه کهم به کار هبناوه ، وه هيچم لي پتر نه کردوه و
 نم گوربو ، گه لی گانی لاو چاکی هه به که
 روزه لا ته کان به نه وای بيگانه لبی ، هيچ نه بی
 له روزانه دا . قوماره کان به نه وای بيگانه به
 شواز و سروشقی هه له بستيان ، وه وا دياره که
 له هه ندی قوماری راسته گنه وه هه گيرابن - سر به
 سردهمه بيک بی زور کونتر له سردهمه می چيروک بيژ
 نيشانی کرد . نهی که هه به پيسته وه سر هه ندی
 چيروکی لاوچاکی سردهمه سروقی جه لپيا ، دمی
 سه لاهه دین که سولتانی کورد بو ، وه له ويوه وه
 گيراره که وه رگيرای له لایهن چيروک بيژي
 نه زانی کورده وه که به سروشت نای دانه بال هيچ
 سولتانی بيچکه له سولتانی نهسته وول ، وه نه پوی
 بی کا به چيروکی سه به ره بو باپیرانی راسته و خوی
 سلیمان به بهی قاره مانی خوشه و بستيان که ژيانه کهی
 چاک دياره ، سازگاره بو وه رگرتی نی آختر اویکی
 وه ها . نه توانم له چه شنه گه لی وینهی تیکلو و
 بيکلی ديريک و سردهم بيشان بدم که گيره وه کانی
 روزولات نهی کهن .

هم چيروکانه دوو گيراری لاوچاکی و آرابين .

حوکمداری بووه . نهمی عینوانی « خان » یان خستینیه
 پالی ، له سه رده میبکی دوانی دا که نهم عینوانه
 بلاو بووه نه وه ، وه وه کو چوبت « گایا بزورگک »
 دروست کرابو ، نهمجا عینوانی « گایا خان » دوست
 کرابی . کوره زایکی جه ننگیز ناری « کایوک خان »
 بووه (۱۲۴۵ - ۱۲۴۶) ، « کایوک خان » بی گومان
 له « گایا خان » . وه دروست کراوه . به راستی عینوانی
 « گایا خان » به کار هجراده ، ههل کو تیکي چاک
 راستی نهم بهی پی بردنی دهرخسَم : چاوم به
 کسه نی بیکی (شخصیت) به رزی به رزی خوشنده واری
 نه فغانی کوت ، له کانی به ک دیواندا لیم پرسی که آیا
 عینوانیسکی « گایا خان » ی بیستی ، ره لایمی دامه وه که
 « گایا خان » نهمرو له نهمفانساندا پایه بیکی به رزه له
 وینهی « صاحب المالی » . نهمه جه ختی دوزینه وه کوی
 من بو خو دیاره اجه ووشهی « گایا خان » به آسانی
 نه کین به « قه یغان » .

لبردا له سه رج اووی ووشهی « گایا » ش بدوین .
 « گایا » که له تورکی عوسمانیدا نیان نهموت « کهیا »
 له « کت خودا » وه هانوو که له به هله ویدا « که نک
 خودا » بووه . « که نک خودا » فارسی تازه کردوو به
 به « کت خودا » ، تورکی عوسمانی کردوو به به
 به « کهیا » ، شیوهی اجه کردوو به به « کویخا » ،
 کرمانجی ی با کوری به « گایا » ، فهیلی به « گایا » .
 « کهیا » له سه رده می عوسمانیه کاندایه بیکی سه ره کی
 وه وه کیلی بووه ، به وه کیلی آغازی به نی چهری « وه کیلی
 وه زبری جه ننگ » یان نهموت « قول که هیامی » .
 له نارهی « که نک خودا » ی به هله ویه وه که له
 وینهی « نمانه په یقی » ی آویستایی « ۱ » دروست کراوه ،
 ماموستا کریستنن نهلی :

« نهمعیری (ملوک الطوائف) که له لایهن دیر بکوانه
 عهره به کاهوه دراوه بهو سه رده مه که له مه یانی
 « نهمسک نهمدر » و « ساسانه کان » دایه ، وه رگر راوی

(۱) نمانه په یقی = سه ره کی نیشبان ، خانواده ،
 خاوه نهممال . بو نهمه (دهنگی گیتی تازه ، به رگ
 - ۱ ، ژماره - ۳ ، لاپهره - ۳۷ ، به راویز) ووتاری
 توفیق وهی بیته

تورکانی نیه « ۱ » ، به لام تورکانه کانت بو ناوی کس
 به کارین هیناوه ، وه کورده کان له وانوه وه ریان گرتوو .
 له چینی به کھی حاکمه کانی به به دا دوو ، وه له چینی
 دووه میاندا نه نیا به ک ناوی « بوداق » نه یین ، نهمانه
 له پیشه ره نارمان هینان . به دوور که وته وه و له پیر
 چوونه وهی سه رده می قهره قویونلی ناوی « بوداق » یش
 قهراموشت کراوه . له چینی سه به مدا « بوداق » نار
 هدر نه بووه . ههر چه ننده له چیره که کوی « فهقی نهمهد » دا
 کوری دووه می نهم ناوی « بوداق » بووه ، به لام
 به پی هدر نهمو چیره که و زانیاری دیر بکی ، « بوداق »
 نه بووه به حاکم . که و بو حاکمیکي « پیر بوداغی قه یغان »
 نار که چیره که کوی « لاوچاک و کلول » ی نهمدر بته
 پال له چینی سه به مدا نه بووه .
 ناوی « قه یغان »

نهمی ووشهی « قه یغان » له « گایا خان » . وه
 هانی . عینوانی میر له شکره کوی حه سن سه باح ، که
 له باش نهمو چی نشینی بو (۱۱۲۴ - ۱۱۳۸) « گایا -
 بزورگک » بو ، له باش نهم « که یا محمهد » ی
 کوری بوو به حوکمدار ، نهمیش « که یا حه سن » ی
 هانه چی . له مه وه دهر نهم کوی که « گایا » عینوانیکي

(۱) « پیر » آشکرا به که تورکی نیه . « بوداق » یش
 له گهل « بوود » ی فارسی و « بو » ی کوردی
 له به ک بنجه وه هانوو ، نهمه له به هله ویی ساسانی دا
 له ایسکی « بوخت » دا نه ی یین به مانای « کور » ،
 فرزه ند . فارسی « بوود » و کوردی « بو » به
 وابه له کورتانه نهمین که به پانایی رایه له دیر بک کان
 نهمرن ، بو چنین . « بوداق » له تورکیدایه نهمولفه
 به چو و کانه که له لفه دیر بک کاهوه ، لهم لاو نهمولایه وه ،
 دهر نهمچن . « بوود » ی تورکی مانای « ران » .
 وه « بووز » ، پواز ، که بو ، قه پوز » ی کوردی و
 « بووزه » ، بووزه ، بوزه » ی فارسی ههموو له گهل
 « بوداق » دا نهمچنه وه سه به ک . « بوداق » که
 تورکانه کان کردوو یانه به ناوی کس نهمی مانای « فرزه ند »
 بی . له فارسی دا « بوته » که له « بوخته ک » . وه
 هانوووه ایسکیکی تری « بوداق » . وه مانای
 « فرزه ند » .

ووشه‌ی به‌هله‌وی « گدهك خودا » به که ماناکی
« خاوند مال ، هوکدار » . « ۱ » .

کلول

ناتوانم بچمه نیج و بنه‌وانی ناوی « کلول » . وه ،
هر نه‌ونده نه‌توانم ، بلم که له دیریکدا ناوی « کلول »
بو بیاو به‌کار هیراوه . « کلول » ناوی کوره‌کی
« بابا نهرده‌لان » بو ، که له پاشی خوی بوو به
هوکداری شاره‌زور (نیوی به‌گمی سه‌ده‌ی چوارده‌ینی
میلا دی) .

نه‌نجام

نه‌و دوو چبروکی سه‌روه ، چبروکی « فغی
مه‌جد و قه‌یفان » و چبروکی « پیربوداغی قه‌یفان »
که هر دوو کیان وینه‌ی به‌رزی لاوچاک و جوامیرین ،
ناب بی‌نه‌وان بن . نه‌ونده هه‌به به‌رابوردنی سه‌دان ،
سه‌رده‌می هم چبروکیانه و که‌سه لاوچاک و آزا
راسته‌کینه‌کانیان له‌بیر چوونه‌وه . ابعه لبردا هه‌رچه‌نده
ناتوانین نه‌و سه‌رده‌مانه و که‌سه آزاکانیان هه‌ل هینین ،
به‌لام له ژیر رووناکی نه‌و کولینه‌وه‌به‌دا که کردمان
له بنه‌وانی ووشه‌ی « قه‌یفان » دا که له هر دوو
چبروکی گدا ناوی هه‌به ، نه‌توانین سه‌رده‌می « قه‌یفان
(که‌یاخان) » ، وه به‌هوی نه‌میشه‌وه سه‌رده‌می
دامه‌زانی به‌گم چینی حاکمه‌کانی « به‌به » به‌راویژ
(به‌نه‌خین) بدوزینه‌وه .

« که‌یا » عینوانی ره‌سمی سه بادشای دوی
« حه‌سن سه‌باح » بو (۱۰۹۰ - ۱۱۶۵) . « خان »
عینوانی ره‌سمی پادشاه‌کانی مغول « جه‌نگیز و
نه‌وه‌کانی » بو (۱۲۰۲ - ۱۳۳۵) « ۲ » ، وه نهره‌کانی
جه‌نگیز « که‌بولک خان » (۱۲۴۵ - ۱۲۶۹) و
« که‌یتخانوخان » (۱۲۹۰ - ۱۲۹۴) یان تیدا بو .
له‌کاتی برانه‌وه‌ی سه‌رده‌می مغوله‌کاندا (۱۳۳۵) ،
بووه به پاشا گهردانی بی که ۴۰ : ۵۰ سالی ده‌وامی
کردووه . حکومتی نهرده‌لان ، به‌پیی شهره‌قنامه ،

- (۱) ایران له‌ژیر حوکی ساسانیه‌کاندا ، لاپه‌ره - ۱۷ .
- (۲) بادشاه‌کانی عوسمانیش نه‌بی به چاوالی‌که‌ری
نه‌مانه‌وه عینوانی « خان » یان وه‌رگرتی .

له‌کاتی برانه‌وه‌ی مغوله‌کاندا دامه‌زراوه . نه‌می چینی
به‌گمی حاکمه‌کانی به‌بش له‌مییانی ۱۳۳۵ - ۱۳۸۰ دا
دامه‌زانی ، وه به‌گم هوکداریان ، به‌پیی ره‌واکی
نه‌وساوه ، عینوانی « که‌یاخان » ی بوونی که ابعه
کردووه‌مانه به « قه‌یفان » . دامه‌زانی به‌گم چینی
« به‌به » بی گومان پیش قهره‌قوبونلیه‌کان که‌وتووه ،
وه نه‌وه‌کانیان به‌ر سه‌رده‌می قهره‌قوبونلیه‌کان که‌وتوون
(۱۴۰۶ - ۱۴۶۸) . چونکه نه‌و حاکمه‌ی به‌به که
به‌ر سه‌رده‌می قهره‌قوبونلیه‌کان که‌وتوون ، عینوانی
« خان » و « که‌یاخان » ی سه‌رده‌می مغوله‌کانیان
فری داوه و به چاوالی‌که‌ری قهره‌قوبونلیه‌کان هم
عینوانی « میر » و هم ناوی « پیربوداق » یان
وه‌رگرتووه . باوکی « میر پیربوداق » ی شهره‌قنامه
ناوی « میر نه‌بدال » بو . هم « میر نه‌بدال » .
که شهره‌قنامه باوو باپیری نانی ، وادیاره له سه‌رده‌می
برانه‌وه‌ی قهره‌قوبونلیه‌کانا بوونی (۱۴۶۸) . چینی
دووه‌پیش هر عینوانی « میر » ی بووه . هه‌تا چینی
سه‌به‌پیش که باوو باپیری « بابان » ه‌کانی ایستان ،
دبسانه‌وه عینوانی « میر » یان پاراستبو ، به مانای
هوکدار . به‌لام نه‌مانه چوار حاکمی پیشه‌وه‌یان عینوانی
« به‌گت » یان هه‌بو له پاشی ناوه‌کانیاوه که له‌گه‌ل
ناوه‌کانیاوا نه‌یژران ، وه له « خانه به‌گت » به‌م لاوه
عینوانی « پاشا » یان بوو « ۱ » .

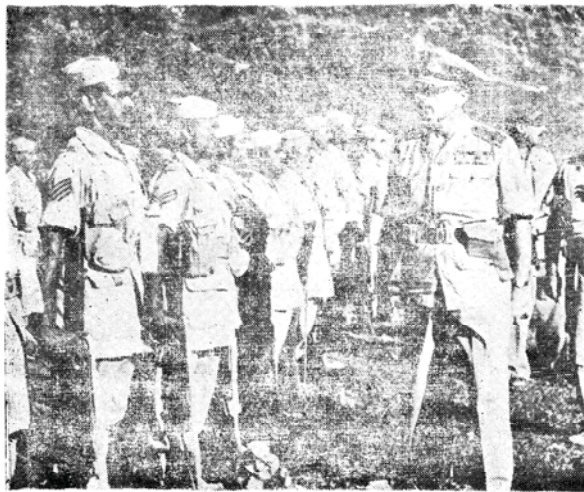
دوای هه‌وو نه‌وه نه‌لیه‌وه که ناوی « قه‌یفان »
که که‌وتوته چبروکی دامه‌زانی سه‌به‌م چینه‌روه ،
عینوانیک بووه له ایسکی « که‌یاخان » دا بو حاکمه‌کی ،
یان حاکمه‌کانی پیشه‌وه‌ی چینی به‌گم که له میانی
۱۳۳۵ - ۱۳۸۰ دا دامه‌زراوه که به‌نزیکه نه‌که‌ویته
کاتی دامه‌زانی خانه‌دانی عوسمانی . وه زور شباوی
سه‌رنجه که وه‌کو « که‌یاخان (قه‌یفان) » نه‌که‌ویته
هم سه‌رده‌مه‌وه ، « کلول » بش که کور ، وه‌جی نشینی
« بابا (به‌به ?) نهرده‌لان » بو ، دبسانه‌وه به‌نزیکه
ژ-که‌ویته هم سه‌رده‌مه‌وه .

- (۱) میسنه‌ر نه‌دموندس ، « هه‌جو که‌ریکی کورد »
له « ده‌نگی گیتی تازه‌دا » ، لاپه‌ره - ۸ .

جنگ له روژوادا گدیشتوتد ئو پدیری

بەتەلمی نووسەری بەناوانگت « مېستەر ویکام ستید »

وەرگەر : « مەسەرە شېخ مەرمەرف »

سەر فەرماندەری بەرزى بەك كرتووهكان لورد لوڤى مونت باتن له گەرابىكى تازەیدا بە ئاو پېشانى ئەرەكاندا .

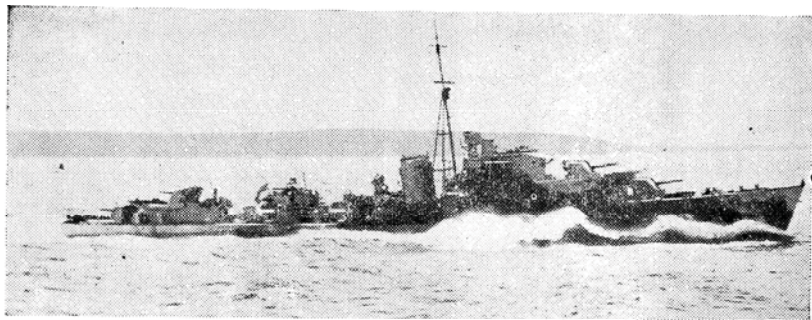
در پیدائ و شکاندن پېشانى له نینگراد له لایەن روسەکانەوه ، که دوو سال بو به هەموو مەزبەکانەوه سەختان کردبو ، وه بووون (فاشل) ی ئەلەمانەکان له پېشانى نیوه رودا و نەتوانینە گېرانەوه دوامی له شکرەکانى جەنرال فانتوین ، بی گومان تا رادەبەسكى دوور هاشو هوشەکانى دوکتور کوبیلزى به هېچیان دەرد کردو به درویان خستەوه . بی گومان له کاتیەکا که روسەکان هیشتا پېش کهوتنە کەى بشت کیف و روسیای باکووری یان آشکرانە کردبو ، شاری له نینگراد له لایەن توپە دوور هاریژەکانى ئەلەمانەکانەوه پینا پینا گولە باران ئەکرا . وه رەنگە ئەلەمانەکان وایان زانیی که دەسیان به سەر جیگایەکا کەشەوه . له قەراخ شاری له نینگرادەوه تا شاری نوڤوگوردی کون که

ئەکەوتنە دوایی کوووری زەرپاچەى ایلمانەوه — که له برین ناییت . ئەکەر ئەوه راست بوو ، ترپچبەکان و پیداکانى روس به کۆتائەوه و هەل وەشانەنى سەنگەر و چەپەرە سەختەکان و داگیرکردنى « نوڤوگورد » دەریان خست که ئەلەمانەکان لەم روووە زور به هەل چوون . کەرەبو قورتى ئو نیروی ئەلەمانانەى له سەر زەرپاچەرى نیوهرۆى گەرى (خلیجى) نەنەندەدان وەکو قورتى نیروەکانى جەنرال مانشتاینه که له پیچەکەى دنیپەردا به سەریانا هاتووه . وه بەنگە له پیش ئەومدا هەربى دنیپەر له ئەلەمانەکان بەك بکەرتەوه ، بێسین که ئەلەمانەکان شەرى ئو یەگایەیان دوراند که ئهچى بو رومانیا ، وه ئەلەمانەکان

ایستا هەقێانە که سەبارەت به چاره نووسى سەرچاوهى هەرە گەورەى نەوتیان ئهگەرته ترس و له قوڵوقەوه — ئو — سەرچاوه نەوتانەى رومانیا که له قەدیالەکانى شاخەکانى ترانسالفانیاى روژەلانى ئەم لاوای بولبستى دان . وەنانى ئو کردارە گەورانە شمان له پەر پېچى — ئەوه سکه چەکی هەوانى بەریتانیا دەسى داوەتى و به هوبەوه کارخانە گەورەکانى قروکەى ئەلەمانیا له « برونزویا » دا به ئەواوى و یران بوون . بو ئەواد یران کردنى ئم کارخانانە که بومبا هاریژەکانى ئەمەریکا له حەقتەى پێشوو له رەویکی روزیدا کرد بوویانە سەریان و نیوه ناچل مابوونەوه ، قروکەکانى بەریتانیا قورسانى دوو هەراز تون بومبايان له ۲۴

دقیقه‌ها به سر هم کارخانه‌ها به‌ردا به‌وه .
 وه ناشی بی به چاویکی که‌مه‌وه تماشای نه‌
 سه‌رکه‌وته به‌که‌سه‌ر به‌که‌بکین که‌له‌شکری پنجهم
 هه‌شتم له‌ایتالیا دا ده‌سیان که‌وه‌ توره . له‌شکری
 پنجهم وورده وورده خه‌ریکه‌ آبلوقه (تطویق) ی
 قه‌لا سه‌خته‌ که‌ی کاسینو بدا که‌ نه‌و ریگه‌به
 نه‌به‌ستی که‌ نه‌چی بو روما ، وه به‌چه‌شنگی واق‌وور
 هینکه‌رله‌ رووباری (کایگانو) به‌رینه‌وه . سه‌ر
 چه‌نده‌ له‌م به‌شی ایتالیا دا پیشکوتن سستیش بی ،
 نه‌شی قسه‌ که‌ی می‌ستر ایدن یادبکه‌بته‌وه که‌ نه‌لی ، نه‌بی
 له‌ پشا تماشای به‌شی دوا بی کاره‌سات و ناخوشه‌کان
 بکین انجا بریار به‌سه‌ر هه‌موویا بده‌ین وه‌ ره‌نگه‌ به‌شی
 دوا بی له‌ر په‌لاماره‌ هه‌واییه‌ دا بومان ده‌رکه‌وی که‌
 نه‌کرته‌ سه‌ر نه‌لامانیاو به‌شیکه‌ له‌ پلان‌کانی هه‌ل
 کوتانه‌ که‌ی هاو به‌مانه‌کان نه‌سه‌ر روژاوی نه‌وروا .
 که‌رانه‌وی می‌ستر چه‌رچل و که‌بشته‌ له‌نده‌نی
 چه‌نه‌رال آیزن‌هاویری فرمانده‌ری به‌رزی گشت
 نیروه‌کانی هاو به‌مانه‌کان ، وه‌ دانانی نه‌و فرمانده‌رانه‌ی
 بریاره‌کان حی به‌چی نه‌که‌ن ، هه‌مووی ده‌ری
 نه‌خه‌ن که‌ سانی حال کوتانه‌ که‌وره‌ که‌ خیرا
 بزیک نه‌بته‌وه . وه‌ دک‌تور گوینز خوی نه‌لامانه‌کان
 آگادار نه‌کاته‌وه که‌ نایی وا تماشای پلانی
 داگیرکردنی هاو به‌مانه‌کان بکری که‌ نه‌نیا نه‌مه‌ فیله
 لیانی نه‌که‌ن ، وه‌ په‌له‌ی نه‌وه‌ نه‌دا که‌ به‌
 گیرانه‌وی قسه‌ که‌ی هینله‌ر دلنایان بسکا که‌ نه‌لی ،
 « نیروه‌کانی داگیرکردن و په‌لاماره‌ که‌ی سه‌ر روژاوی

نه‌وروا تووشی ناخوشی یکی کونویری نه‌ین . وه
 ره‌نگه‌ چه‌ند روژیک له‌مه‌و پیشیش له‌ باره‌ی
 په‌لاماره‌ که‌ی روسیه‌ی سه‌ر که‌مارو که‌ی له‌ نینگراده‌وه
 هه‌ر هم قسه‌ به‌ی دووباره‌ کرد بیته‌وه و ووتیبی
 هه‌رگیز روسه‌کان ناتوان در به‌ که‌ماروی شاری
 له‌ نینگراد بده‌ن . ایمه‌ هیچ‌ ده‌بک بیر نا که‌بته‌وه
 که‌ په‌لامار دانه‌ سه‌رته‌ روپا آسان نه‌بی ، یان نه‌لامانه‌کان
 هه‌تا بتوان بو دوا خست‌و به‌ر به‌ستی هه‌لاته‌ که‌ی
 روژاوی نه‌وروپایان به‌ هه‌موو هیزبکانه‌وه‌ تی نه‌کوشان
 وه‌یان بی به‌ بیرمانا که‌ نه‌و فرمانده‌رانه‌ی نه‌لامانه‌کانیان
 له‌ ما کووری نه‌فه‌ریکاو سه‌قه‌لیه‌ دا ده‌رپه‌راندو له‌گه‌ل
 به‌له‌گه‌ تونده‌ که‌ی نه‌لاماندا دا به‌زینه‌ سه‌ر زوی
 ایتالیا بی له‌ پیشه‌وه‌ نه‌زان که‌ نه‌بی له‌ روژاوی
 نه‌ورویادا چی قاری بکری .
 له‌ پشت هیله‌کانی نه‌لامانیاوه‌ به‌رگه‌ی نیشانی
 فرمانده‌کان که‌ زور به‌ نه‌ینی و که‌بشونه‌ راده‌ییکی وا
 که‌ له‌مه‌و پیشیش له‌ وینه‌ی نه‌بووه ، له‌ دواوه‌ تاو
 نه‌ده‌نه‌ سه‌ر نیروه‌کانی نه‌لامانه‌کان . بیجگه‌ له‌
 فرمانده‌کان نه‌توره‌ لیقه‌و ماوه‌کانی زبش که‌ وه‌کو
 هولنده‌و به‌لیچکابن نه‌وانیش هه‌ر چاوه‌روانی نه‌و
 هه‌لن بو نه‌وه‌ که‌ ده‌س بکین به‌ لیدانی نه‌لامانه‌ زور
 داره‌کان و رزگار کردنی خویان . چاوه‌ روانه‌ که‌یان
 نه‌وه‌نده‌ دروزه‌ ناکیشتی . جه‌نگ له‌ روزا واوه
 که‌بشترته‌ بوپه‌کی ، هه‌رکانی که‌ که‌بشینه‌ هم‌ په‌وه‌
 لی تیپه‌ر بوون ، انجا باری سیاسی و سپانی له‌ نه‌و -
 روپادا به‌ هه‌موو چه‌شنگ چاکتر نه‌بی .

نه‌مه‌ نیگاری روخنه‌ر (مدرسه) یکی تازه‌ی به‌ریتانیه ، خه‌ریکی آزمايشی « شجریه » خیرا رویشته .
 هم‌ که‌شینه‌بچوکه‌ نه‌زان له‌ سانیکا ۴۰ میل بیرن

قوتی مەرگ

بون ژمنه گانی مروگی

دانهری نوسه ری میسر
توفیق الحکیم

ره قیق چالاک
کردوبه تی به کوردی و دهست کاری کردوه .

بهانی یک (مەرگ) له ژووری کار کردنیا دانیشته له پشت میزه گهوره که بهوه که له سهرا ایستانی فیل چهسپ کراو . پنجهی خسته لاجانگی و دهستی کرد به پیر کردنهوه ، له هه مان کانا چاره به قولاً چوه گانی نه گپرا به کومه له داسیکی کوندا که دپواره گانی ژووره که یان رازاند بهوه ، جگه ره ییکی گه وری کوزاوه له ناو دم ودانه زل و زهر - ده کانا ، نه هاو نه چو وه کو لقیکی ووشک بیت به داربکی گهنده له وه له روزی پا یزدا با بهینی و بی بات .

له شکری هه شتم له ای تالابادا . سه رازه کان ری پاک نه کهنه وه له بهر بو پاراستنی هات و چو .

له هه موو جا نیکایی آرامی و گلاراو لی که وتوونی دیارو . له پاش تویک مور بو نه وه دهستی بر دو له چاری میزه کی پارچه کاغذیکی ده رهیتا به ووردی نه ماشای ژماره و

دروو نه وه نه منده کم بو نه نه وه له وانیه آرام و اوقره مان له هر هه لیگرت ا

نوسراوه گانی ناری کردو بی وورد به وه ، له پاش که بیک کاغذه کی فری داو به تووره بوو نیکه وه ووتی :

(نه خوشی) که بیک بوی جاو ووتی :

- نه مه نا بوو نه ا نا بوونی نه واو نه مه به ا

- نهی سه ره ک ا پی بوسته له سه رم که راستی هه مووشتیکت بی بلیم : گرانه بتوانم وه کو پیشوکار و بارام رانی بکم ، راستت نه ویت خه ربیک بووم ابرو ایستقالت پیش کش بکم .

دهستی نا به زه ننگه کی به رده میا و داوای به یک له زیر دهسته گانی کرد که ناوی (نه خوشیه) . له پاش تویک زه لایکی ناشیرینی ده م و چاو چرچی اولادی ، به چاویکی که ویره وه به ترس و له رزو به شه له شه خوی کرد به ژووردا . مەرگ دهست به جی نی خوری :

- ایستقاله ی نو ؟

- کوره نه ژماره و نوسینه ای به رده سن چین ؟؟ ایش و کارمان به ره و خراپ بوون و کم بو نه وه نه ورات ، سال به سال وه کو کاکی خوشتر نه گه ریینه دواوه ، ژماره ی نه و گیانانی هه موو سالیک نه یان

بی گومان ، نه گهر ها نو به پیر نا گره زه بکات که من پاش ایش نا کم ، یان مسؤل له م (دهست کهوت) که می ایستا .

هیچ خاوجی یک نه هیشووه سه ری پیانه کم ، هیچ

زوریک نه هیفتووه سه ریگی لی نهدم ، بلام به درزی
نم دی ... چاودرواته ..

- چی چاودرواته ؟ چیت نهوی ؟

- گه لیک شتی زراو توقنهر که هموو مووی
لشم راست نه کنهوه : (شرتقه پکی ده رزی دریز)
آراستهی دم لکسرا ، (شوژنیک له ناو لوله پکی
شووشه دا) دانراپو بکریت به سنگیا ، (گه لیک شتی
بریفه دار) که آوی چاویان نه بردم ... نه هرگیز من
ناتوانم له ناو نم مترسیانه دا کار بکم ...

هموو کاریک مه ترسی هه به . له باشاوه بی نهمه
هوبگی زور ..

- هیچ نه بیت هوبگی به هیزه بوکسی (دست
کوفت) . (مهرگ) قبتی زور هه لساودانی چیر
کرده وه و له بر خوبوه وونی :

- مالی زانستی نوی به قوربگریت ، بلام قهی
ناکات ، من نه زانم چون هموو چه کیکی نم زانسته
نوی به نه شکیم ، نه . به لکو نه زانم چون به شاره زانی
نهوچه کاهه نه خمه دست خوم .

بروئی (نه خوش) بو سهر کاری خوت ، من
نه زانم چون کاروبار هه له - ووریم .

- بقهد توانم هه ول نهدم به بی زیادو کم ،
(نه خوشی) نهمی و توله ژوور چوه ده ری .

مهرگک دستتی کرده وه به بیرو لیکدا نه وه ،
له پاشا سهری هه لیری و زه سنگی تری لیداوداوی
زیر ده سته کی تری کرد که ناری « جهنگه » ...
جهنگک به زره زرو بریق و هوری چه که آسینه کانه وه
هانه ژووری و به پوستاله قورسه کانه وه قاچی دابه
زهویا وله باری ووریا بو ناوم ستاو نه مه تا پکی سهر
بازی کبفا . سرن بواری نه دا دست به چی
پی ووت .

- گوی بگره : من ایتم بیته . وه کو آگاداریت
همیشه که کارو بارمان باشی نروات به پروه نو به کار
نه هبیم ، به نهمه نیویسته ایستا که پیت بلم که کارو
بارمان رووله خراپو و شلوق بوو نهو باشی ناروات
به پروه . هانی نه شای نم راپورنه بگ ! نهو هه لانی -

ته گهی که چون ایسه به ره و نابوونی نه رویت ... ،
نوی به نهیا که بتوانی نای نه رازو راست بکینه وه و
زیانی له مهو پیشمان به زوو ترین وخت بر بکینه وه ،
نوی که به مانگیک بتوانی ژمارهی گیانه کیشراوه
کانت بگه بیفته به بیک که به رامبر به پینج سال
به لکو زیاتریش بووستی .

« جهنگک کلا و مه سینه کی داگرت و آره فی
ناو چهوانی سری و وونی :

- نهی سهرک ۱ کی بیک له مهو بهر خهریک بوم
واز له کار کردن بینم ...

- توش دیسان ؟ بو واگتی گوررا نهی شه بنایینه ؟
چی نهو ماوه نهی ده عابینه ؟

« جهنگک » نهوستی بو پنجه ره که دریز
کردو به سهرکی ووت :

- فهرمو نه ماشا که و بیسه . گورانی وه کو
دوکل له سنگی زه و به وه هه ل نه بیت ، له هموو
دلیکوه آوازه بهرز نه بیتنه وه بو آسمان ، بهرز
نه بیتنه وه بو آسمان وه کو گازیکی زارای بهر لوانان
ته کویت ...

- گورانی چی ؟ کام گورانی ؟

- گورانی « آشتی » . له هموو شوینیک
خه لک به سهر زمانا نه وه به ، له هموو شاریک
کومهل و کونفرانسی بو نهه ستنو بو نه گرن ، به لی
له ههر شوینیک زبیک نه کومره وه نهم گازه زاراو -
به به دم و چاوما هه ل نه برزیت . نه ... کاری
ایستا م هیچ پی خزش نهو هه رگیز پی شادیم ...
مهرگک دستتی کرده وه به لیکدا نهوه سهری لی شباوه
نازانی چی بسکات ... هه لسا روی کرده پنجه ره که
ره کی ژووره که . لهویوه چاویکی به زهوی جوانو
رازاره داخشان : دارستان کراسی گه لای سهوی له
بهر کرد ووه گول ده می کرد و نهوه بهو رهنگه
جوانه بهوه پی نه کتیت ، میوه همووی بون خوش
بووهو پی که پشتووه ، بالنده له کهل بیچوه کانا
دهستی کرده به نهغه خوانی ، آده مزاد دل پرنفوه
گه شه داره له کهل ماله کاشیا ، سروه بای به هار بونی

له شكري بېنجهم له ایتالادا . گهلی دېل له ایتالایه کان
گیران ، نهامه هموو له پارکی بهریشانی دا بوون . گشتیان برسی
بون ، هر که گهیشته رېلهکانی اچه به کم ووته یان وېستنی
خواردمه نی بو .

عتری گولان به هموو شوینیکا بلاو
نهکتهوه ، گورانی شادی له زهوی و
زارو دی و شاره کانهوه بهرز نه بیتهوه ،
لادی یه کان به دم هه لپه ریت و سماوه
دروینه نه کن .. هموو شتیك وا نه گه بیفت
که آتی و خوئی و جوانی بالیان به
سهرزه ویا را کیشاوه ، هموو شتیك وا
نه گه بیفت که ژین نوی پونهوه و بیت
وا له هموو شتیكا .

(مهرگ) هه ناسه بکی ساردی هه لکیشاو
له په نجهره که دور کونهوه ، وای
هست نه کرد که ایستا ، نانوزیک تر
نه خه نکت ، دوو هه تگای ناو خوی
فری دابه باومش کورسه که پوه ، دانی جبر
کردهوه و نه م قسانه ی کرد :

- نه مه به نا بوونی ، نه مه به مال
ویرانیو کورپه وری و کوست کونن ،

له میژودا گه لیک ره ختی هیسنی واپش نه کردنی
تیاپوه ، له گه ل نه وه شاتو هر توانیونه هه ل بگریسیت و
دهست بده بتهوه کاربارت .

- داوام لی مه که خوم خوم هه لگریسینم ، له وکانهوه
له دایک بوم تا ایستا که من خوم نم توانیوه خوم
دا گریسینم ، من (قوتوه شقاره به کم) پیویسته ...

- پیویسته نهو (قوتوه شقاره) به بدریته دهستی
کاربایه کی شیت .. (شیتیک) ا

مهرگک ، به په له و هه له داوان نه مه ی و وت و قاتا
دهستی کرد به پیکه نین که هموو دارو دیواری ژووره که
له گه ل قاقای نه مه هاته چو قه چوق . (ژیر دهسته کی)
وای نه زانی سهرگی گالنه ی نی نه کات ، له بهر نه وه
له گه لباپی نه کنی . به لام سهرک روی تی کرد ووتی :

- آیا بو پی ناکنی و گه شکه داربیت ؟ کللمان
دوزهپوه ...

- کللی چی ؟ . کام کللی ؟

- سویند نه خوم کتو باش میژوی خوت شاره زانیت .

داخی به چهرگم ، مال ویران خوم شکور گهره یی و
دهسه لاتم له بنه رتا هه ره سیان هینا ا

نه م بی هیوایه زوری نه کیشا ، له باش که میک
هه لساپه بیان و له پر ووتی :

نه ، ... پیویسته نی بکوشم ، نیکوشینم و ههول و
نه قه لادانه دهسه لات و هیزو شکوم بی په خشینته وه .
انجا روی سکرده ژیر دهسته کی (جهنگ) وه
پی ووت :

- باش پر بگره وه . نه مه جاری به کم نه اچه
تودشی بارشوتی بین ، له مه ویش گه لیک جار بارمان
زور له ایستا که شلوق تر بووه و دهست کونمان گه لیک
له ایستا که که متریوه ، باش را بووردوت په پنه روه ویرت
ته ی جهنگ ا

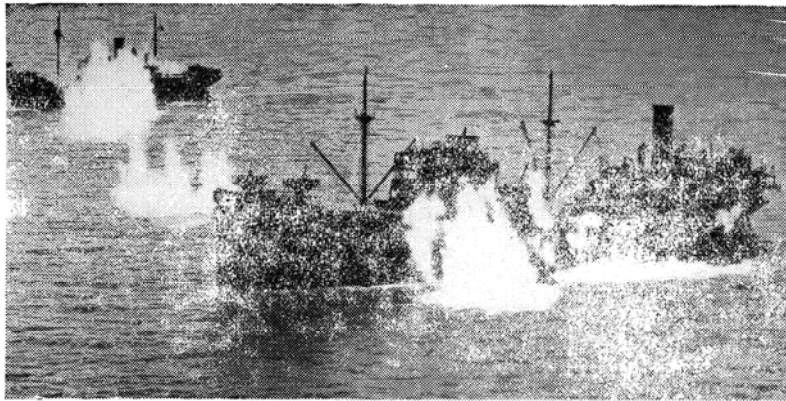
- من چاک میژوی خوم له پیره ، هه رگیز له
میژوی رابوردوما گازی زاراوی وا ناشیرین و دهعه جانی
وه کو نه م گورانیم نه بیستوه و نه دیوه هموو ههوا
پرکاوکسی کات ...

دره‌حق سوزو به‌لای فرنده‌ی دهم به گورانیسا
 برویشناپه نه‌نگه چی کلانه نه‌و - نا هه‌قی نه قینی
 له زیانه - زور به گورچی لادی‌کانی به چی هیعت و
 رووی کرده شارستان .

سه‌ری سورما له و کوشک و نه‌لاره گه‌وره و
 جوانانه ، لهو شوینایه پریانه له شادی و و له پی گه‌نین ،
 له په‌بکوره شیرینایه له هه‌مووشوینیکا چه‌سپ کراون -
 نا هه‌قی نه قینی له جوانه - .
 هه‌ووو شتیک واپشان نه‌دات که شارستانی
 چی گه‌بوه ، آده‌میزاد له سه‌ر پیش گوتن نه‌روات .

چهند سالیک بگه‌ریبره‌ه دواوه ، پیر له رابوردوی
 خوت بگه‌روه ، نه‌بیت نه‌و که‌سه‌ی هه‌میشه هه‌لی
 گه‌رسا ندوویت و آگری تی به‌ردای (پیاویکی شیت)
 بووه ... !

مه‌رگ ، له سه‌رقاقی پی سه‌کین ، روپشت و له
 په‌نجه‌ره‌که نزیك بووه . نه‌ماشای زه‌وی‌ره‌نگینی کرد
 که به‌هار به‌خشی جوانی خوا کرد رازاندووبه‌تیه‌وه ،
 باش له آشی ووردبووه که خبوه‌تی به سه‌ر هه‌موزه‌ویدا
 هه‌ل داوه ، چاک گوی‌ی له گورانی و شابی لوغانی
 آده‌میزاد کرت و پر به دهم هاواری کرد :

له‌م نیگاره‌دا نه‌یین که گوله‌توب له‌م لاو‌لای دوو کشتی کاروانه سه‌شه‌بانه‌کانی نازبووه نه‌ه‌قینه‌وه وه
 له‌کاتیکه که نه‌و کشتیانه خه‌ریک بو خوارده‌مینی بی‌ن بو نیروه‌کانی نازی ، فروکه‌کانی چه‌شقی بو‌قایتور ،
 به‌لاماری نه‌و کاروانه‌یان داوه . نه‌م چه‌شته فروکانه بیجگه له‌وه‌که بو‌بایان هه‌ل گرتووه تو پیشیان له سه‌ر
 دامه‌زراوه .

کوانی ؟ نه‌و که‌سه‌ی بیوانی ، بویری ، رووی پیت ،
 خوینی سور بربری به سه‌ر نه‌م شتانه‌دا . مه‌رگ ،
 دهم و چاوی گرز بو خه‌ریک بو بی‌هواپی شانی
 بگریته‌وه و واز له هه‌موو شتیک بییت ، له‌م حه‌له‌دا
 چاوی به قه‌له‌بالتیک کورت له به‌رده‌می کوشکیکی
 گه‌وره‌دا که به په‌بکهرجوان کراوه له مه‌نجه‌قیکی
 گه‌وره نه‌چیت کوپونه نه‌وه به ده‌نگی به‌رز قسه
 نه‌کن .

مه‌رگ ، روی‌تی کردن و سه‌ری هه‌لبری ، چاوی
 به بو به‌چی به‌ک گوت له سه‌ر به‌بزه به‌ک راوه‌ستاره ،

نه‌م هه‌مووشتانه به خوینی سور ره‌ننگ نه‌کم !
 حاسحا . به به‌له په‌نجه‌ره‌که‌ی به‌چی هیشت و رووی کرده
 نه‌و نه‌نافه‌ی عه‌اره‌شه گه‌وره‌گی پیادرا بو ، له به‌ری
 کرد و نه‌مه‌تایه‌کی له ژیر ده‌سته‌کی کرد و له دابه‌زبه
 سه‌رزه‌ویدا وای ووت :

- هه‌ولوتی کوشین و سه‌ر کوتنم ، له سه‌ر نه‌وه
 وه‌ستاره (شیتیک) بدوزمه‌وه !

* * *

مه‌رگ ، به سه‌رزه‌ویا ده‌ستی کرد به گه‌ران ،
 هه‌ر چه‌نده‌لای آده‌میزادی شادمان و به‌لای دار و

مەرگك له په یوه كه نريك بووه و بگا برای بو -
په چی ووت :

- وهره خواره وه كا گای بو په چی ا کاربکی له -
مه گوره نرم لایه وهره بوم بگا ا

• • •

(مەرگك) و بویه چی بگا هموو تافیکي بو -
په كرده گای دابه شانیا وورد وورد روی بومه بخانه
په کی (بیره) ، هرینگا بویه چی روی کرده
(مەرگك) :

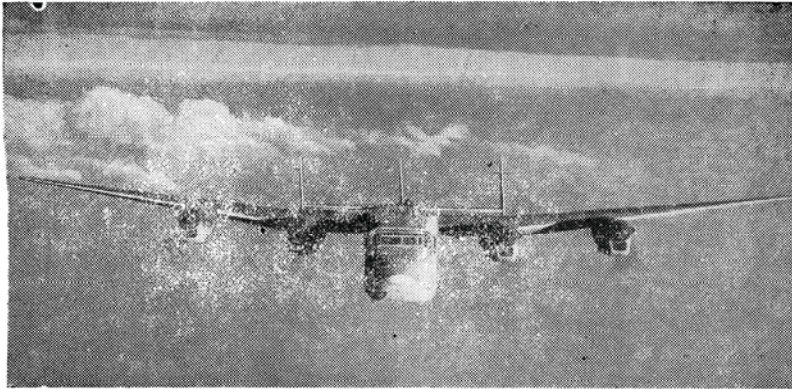
- کاره کی توله چه كوشك و تهلاریك ... ؟

خیرا خیرا رهنگیکی سور نه ریوت به كوشك ك
دابه چی نهومی جوانیكي نیایت ، یان شنیکی به هادار
هروست بسانك ، هم رهنگه سوره له سر و دم و
لوتی په بیکره كانه وه نه هاته خواره وه و نك نك نه نگاه
سر زهوی ...

ته هالنه كه قینان ههلسا :

- رادهسته نهی بویه چی ۱۲ جوانی ته تیکه
خانه كوت آشپزین كرد .

مأموره كانی ته تیکه خانه هاته دهره وه و له
هموو شنیك گه بشتن . پر به دم بانگیان كرد :

لهم نیگاره دا رووکاری فروگه یکی « نه فریوروك » نه یین كه خه ریکه بفری . دریزی باله كانی هم
فروگه په ۱۰۷ پیوه دریزی فروگه كه خوی ۷۷ پیوه . فروگه یی نه فریوروك ، فروگه ییكی گواسته وهی
نازه په ، بو ماهی كوت و دریز به كار نه هیفری ، له ماهی كوتدا نه توانی ۵۰ كس به هموو چهك و
په ریکه یوه هه ل بگری . وه هم چه شنه فروگه په چوار ماكنه یی له چه شتی روزروزی هه په .

مەرگك به زهره خه له بیکه وه كدا نه زهره كانی
دهرخت پی ووت :

- له كو شك و تهلاریکی زور گه ووه و ووراقا په ،
له كاروان سهرایه ایچ كارولو زه لامابه پی وپسته
له سهرت هموو رهنگه كانی پیا برژینت ...

بویه چی وونی :

- چاوت به وانه كوت كه رازی نه بون به نه خشی و
نیگاره كم .
- زور بی میشكن . هم ته تیکه خانه په به و رهنگه

- بومهسته نهی کریكار ا وهره خواره وه نهی بو -
په چی ا له سر په یزه كه وه بویه چی نه ماشا بگا
كردن و وونی :

- آیا هم رهنگه تان بدل نهی ؟ هم ته تیکه خانه یی
ایوه پی وپستی زوره به رهنگیکی گهری هوار
گر ... مأموره كانی كوشك كه خه لقه گیان ووت :
- هم بیواوه له خوابیه شینه بینیه خواره وه ا له
كانه دا (مەرگك) هوار بیکي شادمانی له هموو هه یك -
له ایسقا نهی كیا دهنگی دا به وه و به خوی ووت :
- دوزخه وه ا توخه یی دوزخه وه ا

کشنو ماته پانهوه زین به چاو نه گه یین . آیتوبش
له گه مانیت ؟

هموو نهوشنا نهی ناویان ناوون « جوانی » ،
هموو لهو شنانهی ایی یان نه لین « شارسرانی »
په وپسته رهنگی شورشیان پیا بریزوت .

بو بهچی به سر سورمانیکوه ووتی :

- کام جوانیو چه شارسرانیهک !؟

مه رگک ، له سر قسه ککردنی خوی رویی

نهوهی گوی بدانه بو بهچی !

- نهوه رهنگی ده ماری جروجان نهوه رهنگی

دارستان راست نهکا نهوه وهک باسقه نه !

- دارستان !؟

- بلی . چهند شیرینه نهه رهنگی سوروی له

دارستانا نهه رستریت ؟

- له چاری سر کهو تسانا !

• • •

مه رگک ، به چه قه نه لیدان گه را بهوه بو زووره
کی ، هموو نه ندایی له خوشی و شادیا نه نه گه وته
زهوی و نه نه سرهوت ، پهک له سر پهک قاقایی نه گه نیو
به گازی بشنا نه تلا بهوه .

« جهنگی » زیر ده سق پی ووت :

- چیت کرد بهچی نهی سهرهک !؟

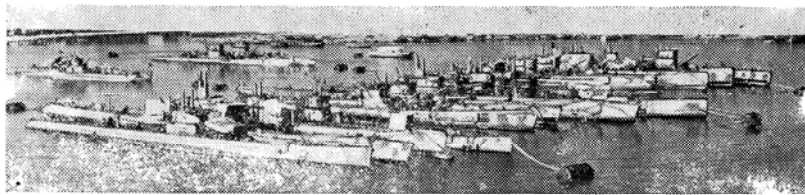
« مه رگک » به زهر ده خنه به کوره وه لایمی دا بهوه :

- دوزیمه وه ؟ نهو پیسا وهه دوز یه وه که

« شقارته » کی بدریته ده ست !

- له بیرت نه چیت نه بیت نهو کهسه « شیت » بیت .

- له بیرم نه چوره .

لهم نیگاردها نهو ۱۶ زیر زه ریایه اییالیاه نه یین که له گه ل بشی گه وری که شتی گه له کی اییالیادا

له مانته دا خویان دا ده ست خار په پیمانگه کانه وه .

- کوانی ؟

- له باش توژیکی تردیت بولام بو ایره .

• • •

تاریکی دا هات ، سمعات بوو به دوازهی شهو .
سه رهک به « جهنگی » ووت که له زووره کی
نهوه بو ، خوی مات دابو . « بو بهچی » هات .

« سه رهک » ههلساو به پیر به چه ، له نریک
میزه گه وری که بهوه کور سه کی بو دانا .

« بو بهچی » چاویکی به زووره که دا کجراو
رووی کرده « مه رگک » وپیی ووت :

- فهرمو من له خزمهت تانام .

- من له خزمهتی ایوه دام مییم .

(مه رگک) نهه می ووت وه کو په کیک شعر بخویینه
وه ، (نه گه ر شعر بیژی بیت لهو دهه ناشیرینه نریک
پیته وه) .

له پر (مه رگک) رووی کرده بو بهچی و ووتی :

- توی نهو پیا وهی بنوانی هموو شتیکی بهو
رهنگه بو به بکات !

- رهنگی سور ، بلی من نه توانم نه راوی
هموو شتیکی پی بدم ، به لکو نه شتوانم هموو
شتیکی پی سواخ بدم .

نه زاتم نه توانی و له بار تا هه به . (مه رگک) نهه می
ووت و رووی کرده مه بدهری « ساقی » مهی خانه -
کهو داواوی دوو به درخ پیری « مونیخی » کرد .

پیره هات و « مه رگک » به درخاخی بهرز کرده وه و ووتی :

« مەرگك » بەبى وچان كىيىكى گەورەى بە
بو بەچى نووسىيەو لە پاش تەواو بونى « نى كو شىنم »
بو بەچى آرەتى ماندوو بونى و شەكەنى سىرى و وەكو
زەلامبىكى خەوالو وونى :

- من ئەم ھەمووشە ئەكەم ؟ من ئەم ھەموو
كارەساتە جى بە جى ئەكەم .
- توپىياوۋىكى گەورەى .
- من بىياوۋىكى گەورەم ؟

- تو خاوەن نامە يەكى كە قەدەر و خواكانى
پىشوو بويان آمادە كردويت ، ناپىت بە ھىچ جورىك ،
و لە ھىچ كاتىكا لەم قەسبە دودلو گومان داربىت .
« مەرگك » بە دەنگىكى بەرزوكارىگەر ئەم قسانەى
ئەككرد ھەر چەندە لەكا نىگەساي دلىشا گالئەى
پى ئەكرد .

زىر دەستە كەى تىرى مەرگك « نەخوشى » زانى
كە وختە بارەشلوقەكەيان راست بىتتەو ، ئەوئىش ھاتو
شانى نابە شانى « جەنگە » وەو بە گوى يا چىرپان :
- ئەمە بە « شىتە » كە كە سەرەك بە شوپىنا
ئەكەرىت ??

- بەلى ئەمە ، بى دەنگك بە .
- بى وىستە ئەم بىا وە سىاسى بىرىت ، بى وىستە
دىار بىسەكى زور گرىنگو بە نىرخى بىدرىقى . آيا
بلى ؟ « سەرەك » چى بى بىەخشىت ؟
« جەنگك » بەزەردە خەنە بەگەو وونى .

- ئەرەى لەمە و پىت بە خىراوە بىسە ھاو
چەشەكانى .
- چى ؟
- قوتوۋە شقارتە بەك بەبى زىادو كەم .
- بى گومان آگرىكى بى بەرپا ئەكات .
- ئەمە بە آمانچ ، ابعش ئەو مان ئەوئىت .
- بەلام خويشى ئەسوونىنىت .
- انجا لە بەر ئەمە بە « شىت » ئاو ئەبرىت !

- لىم بىوورە ... من ...

- نە . ئەرەندە خوت بەپىچوك مەزانە ، تو
ھىفتا گەورەى خوتى لى آشكرا نە بوە ، تو بو
ئەوە دروست كراوى رووى زەوى بگورى .

قەدەر ھەلى بزاردورى ھەموو گىتى بەر رەنگە
تەراو بەدى كە خوت ھەزىلى ئەكەى ، تو بو ئەوە
دروست كراوى مى گەلى آدمەبزاى لى خورى و
بەرىت بەرىدا .

خوابت بەرستەكانى دارستان تويان كرددە بە
نوينەرى خو يان بو ئەوەى وەكو ئەوان ، بو ئەوەى
وەكو شەر بەتەى دارستان حوكم بەگى لە سەر ئەم
زەوىە !

- من ؟

- بەلى نو .

- بەچە رى بەك ، بەگو ىرەى چەبىلانك ئەتوانم
ئەم ھەمووشە بەگم ؟

- بىلان و رىگە آسانچ . بەلەپشا لە سەر
كافەزىيان نووسىن ، ھانى ئەم خامە بە بگەرە بە
دەستەو وەو بىووسە ، « مەرگك » خامە بەك و كافەزىكى
زورى لە بەر دەمى « بو بەچى » دا دا ناو بى
ووت :

وا اىستا كە كىيىكت پى ئەنووسمەو ، ئەو كىيەى
پىلانى كار كرددە . بىووسە :

(نى كو^(۱) شىنم) !

بو بەچى وونى :

- نى كو شىنى نو ??

- نە مېرم نى كو شىنى ايوە .

- نى كو شىنى من !?

- ئەگەر ئەتەوى « تىكوشىنى » ھەر دووكان .
« مەرگك » بەزەردە خەنە بەگەو ئەمەى ووتو
تەماشە بەكى دەركى ژوورە كەى ئەو دىوى ككرد كە
« جەنگك » تىايا وەستا بو چاوى لە سەرەك دا
ئەگرت .

(۱) كفاخى

شکان ، وه گدراندوهی گسندنهفون له کوردستانا

دیریکی شکانی سردار سپای دههزار کسی یونانی به ناربانگ کسه نفون ، هه لاکهونی سهدهی پینجه مینی
پیش میلاده .

له جغرافیای نظامی، ایران کوردستان
وه رگبر : مورخی مورکوبانی

شمان بیستوکه له کیوه کانی گردوک چوونه نهودبووه ،
وه تی بهرین ده چینه وولانی نهمه نستانه وه که نهوی
خاکه کی بان و پول و بهیت و بیزه و خاوه ندرکیگه و
چاندنه . وه نهویش له ژیر نه زمانی (اورتاس) دایه .
نهو خاکه وه کو کیشوهری گردوک به شاخ و سهخت و
ده به ندو تهنگی نه له نهمه نستانه وه ، بو هه رلاییکی
آرهزو بگهین ده توانین زور به آسانی بوی بجیین .
یونانیگان که له سه ر نهوه بریاربان دا ، شادبوون و
قوربانیان کرد و له دهی خوش بهختی و بهختیاری پیروز -
مهندی وردبوونه و له نه سته بهری بهخت و پیروزی
یان نواری . بهلام یونانیگان نهمه زور ده ترسان که
دوژمن پشتیان و سه رفوچکه شاخه کانیان لی بگرن .

بهندی ییکه له کتییی چواره می کسه نهفون

لهم دهه داروباری دهجله له بابیه یکدا توندوتیژه ،
وه له خوره و چویندابه ، هیچ کس له تا پیدا نه که
بویریت لی بداو بهرینه وه ، وه له توانای که سدانیه
لی تیپه ریت . کویستانه کانی گردوک داوینه کانی ،
به جوریکی نیوه خرو دایره وی هانونه خواره وه ، وه له
ره نگی ستوونیدا ده گانه وه سه ر که ناری روبر ، وه
چومه که به نیوکه وانای چه بهری نهو دامینه دا
ده خشیست و دروات . سه رداره یونانیگان کهوتنه سه ر
آره زوی نهمه که له کویستانه کانی گردوک سه ر کهوت
تی پهن بهلام به مهرچی نهمه بی ده ننگ نهوکیوانه
بیرن .. نهقلایان دا که به بی آگادار کردنه وی دوژمن
وه به بی نهوی دهرفت بدنه دوژمن که فریا کون

« بهندی ه له کتییی سهیم » دا کسه نهفون ده لیت :

له شکره کانی یونانی که که بهشته جیگابه کی لای
کویستانیکی زور گه وه و بهزی لاکه ناریکی چوی
دهجله وه ، له ویدا واق ماین ، وه چه ندیک سه ر گهردان
بوین و کهوتنه نه ندیشه وه له پاش چه ندیک تیگه بهشتین و
آگادار بوین که له لای نیوه روه ، ریگابه که هه به که
بو کیشوهری ماد و بابل ده چیت بهلام نهویش
به نه نیا هه ر نهو ریگابه به که یونانیگان پیدا سه ر کهوتون ،
وه له لای روز هه لانه وه . ریگابه که که بو شوش ، وه
نه که تان ده چیت ، ده یان بو شاریک ده چیت که شاه له
وهختی به هار و هاوین دا له وی راده بویریت . وه
له پاش له دهجله بهرینه وه ، ریگاییک به ره و روز اوا
بو کیشوهری لیدیا وه ایونی ، ده خشا ریگای چواره م
لای با کووری نهم ریگابه شه وه به ، نهویش ده روانه
نیوکیو و کویستانیکی بهرز و زله وه که له ویدا
« گردوک = کورده کان » ی تیدا ده گهرین . نهم گردوگانه
که لهو سه رزه وه به سهخته کویستانه دا زنده گانی ده کن
گه لیک آزا ووریا و سیلاح شورو به نهن و مهین . وه هه تا
نه وه نده آزان که بو (شاه) بش سه ریان نه چه ماندوه
ونا که ونه زیر فرمانیه وه .

یونانیگان له دوی نهوه که گه بهشته نهو جیگابه ،
چه ند دیلیکیان له لایو جوی یان کردنه وه ، وه بیان
ووتن و لی یان پرسین داخو اییه ده بی له کام ریگاو
بروین . بهلام وانیشان دراو به پیویست زاندره که ده بی
به ناو کویستانه کانی گردوک (کورد) دا تیپه برین وه نهمه

سهرمان ، كه لښك مسان گرت و كرمسانه سهنگر ،
 وچه نديكان له دوزمن كوشت ، و نه دوانه شم لږي
 به ديل كرتن . ووم دهبى له وه حق پيوست دا
 له مانه آكادريك وه دست خهين ، وه تى بگهين ،
 وه شاره زابيكان نيشان دن .

له پاشان ، نهو دويواوه دپله يان هر دوهنيان .
 له دواى نهوه كه له پكدبيان دور كړنه وه بهك به
 بهك برسپاريان لږي كرا كه داخوا بيجگه له ريگايه
 گومان به ريگايي ديكه ده بن و ريگايي ديكه
 له ريگايه بهولاده يى ده زانن و چي ريگاي
 ديكه هه ؟ بهك له دوانه له دواى نهوه كه گه لښك
 چه ره سهرهش دراو سزاو و آزارى نيشان دراو
 دار كاري كراو خرايه ژير هره شهوه ، و هر
 چنده ته تلای له گهل درا يى سود بو ، هر ووتى
 له ريگايه پتر ريگايي ديكه نهوه شاره زابيم يى نهوه
 هيچ ريگاي ديكه نازانم وه ريگاي ديكه ناناسم . له
 بهر نهوه كه چتيكي دلخوازي به سودى بو نه گرانه وه
 هيچى به كاري يى نه ووتن له پيش چاوى هاو
 ره گزه كى سهر بررا ولاشه كى له و لاهه فرى درا .
 دپله كى دووه ووتى :

له بهر نهوه كه هاو ره گزه كى من له ووتندا
 خوى گرت وله ريگا نيشان دا ندابى ده ننگه كى كړد
 نهوش بو به بو كه نهو پياوه لهو خاكه دا تازه كچيكي
 به بوك هيناو ، نهى ده ويست ايوه لهو شوپه وه
 تى پهرن و بهو خاكه دا برون ، به لام من له -
 شكرى ايوه له ريگا ييكوه ده پيدا روپشنى زور
 آسان يى ، وه گه لښك به چاك و ولاغ و بنه و بارپش لى
 نپه ريت . وه بو پيدا چوين خوش يى .

لهو پياوه برسپارصكرا كه داخوا نهو شوينه
 نهو ده لبت دوو چار به هيچ هه رايك نايين ؟ وه لامى
 دا به وه ، نه كهر پيش دستى نه كرت ، ده يى
 دوزمن بگه نه جيكا به رزه كان و جيكا سهخته كانى كه له
 سهره رى دان بيگرن . كه وا بو چونه پيشه وه زور
 سهخته ده يى نه كهر فر يا نه كون .

ديار كړد كه چيكي گه ووه روئ داوه له بهر نهوه
 كه جيكا نه ننگ و دور بو مهيدانى برسپار كړدن نهوه
 بو ، دواموهى له شكرش زور به نوندى تالوكى
 كړدو بو چونه پيشه وه به نوندى روپشنى ، نهو
 بزوته وه به له هه لانيكي شهرزه ده چو ، له وده مه دا
 چهند پياوېكي دلرو آزاو به چهرگى يوناني له پي
 گوتن و كوژران . بهك له وانه « كه ارك » بو
 كه تيرېكي لږي دراو ، نه تيره له مه تالى تى بهرى بو
 برى بوى له كه له كى دابو هه لى زرانده بو ، تير له
 چهرگى چه تى بو . كه نه فون تالوكى كړد خوى
 گه پانده پيشه ننگى سپا ، وه سهر ده نشق گيرى - ووف
 كړده وه كى كړد . وپي ووت بو چي كه و توه كانو
 و ستاو و مانده و مكان رى نادهن بچنه پيشه وه ، وه بو چي
 هاني دان و خستيه سهر هه واي هه لاتن و فونه شهر
 كړدن . وه ايش گه اندرايه بسا پيكي وا كه پاله وانه
 آزاو رشده كانى له خاك و خويندا تلاندره نهوه .

گريسوف ووتى :

تو زور باش نماشاي نهوم كويستانانه بهك كه به
 هيچ كاوچيك دستى يى ناكات ، وه له نه واناو
 ده ستلانى كه س دا نه بوى بچيت . ايمه بيجگه
 له ريگا باريكه به ولاده ريگايي ديكه مان له دستدا
 نه ، زور چاك و وورد بيه وه چاوى خوت بگوه
 يى پينه كه ريزى كيو چوت وه كو ديوار هاتونه نه
 خواره وه . وه نهو كومه له زلهى پياوه گردو كه كانيش
 ده پي كه چون سهرى كيوه كان و جيكا سهخته كانيان
 گرتوه . وه ريگاي رزگار يونان چون له ايمه گرى
 داوه ؟ من بو به تالوكم كړد و په لدام ره وادا ،
 وه له هيچ جيگاييك رانه و ستام و به لزه چومه پيشه وه
 كه به لاسم بتوانم له پيش نهوه دا دوزمن بتوانى بگانه
 جي سهخته و به رزه كان و به سهر كړدو فوچكه شاخه كاندا
 زال يى ، من تى بهرم و بچمه پيشه وه . چونكو
 شاره زانان پيم ده لين له ريگايه به ولاده ريگايي
 ديكه نه كه پي دا برون .

كه نه فون ووتى دوو كسى ديل له لاي منيش هه .
 نهو چا خه دوزمن كه شالواى هيناو هه لته كړد

نور جا داو خوازمکانی به و ریگایه‌ها چوینان
 په‌سند کردبو و بستیان که له سپاه جوی بینه‌وه . وه
 به‌شونه‌ی کارا ووتی پیدا برون سازین و بکونه‌ری .
 به‌ندی دوهم له کتیی چوارم‌ی کسه‌نه‌فون

هرج و بهمان به‌سه‌گری‌درا که دو هزار گس
 شه‌سکر هه‌لژبردی ، له نیوه‌ی شه‌ودا به‌تالوکه
 خوبگه‌بینه‌ته‌وجیگا به‌زانه‌ی به‌بوست هه‌تا دوژمن
 بهی نه‌گه‌بیشووه . له‌گه‌ل - سپیده‌لوی شه‌بمور لی
 به‌ری و به‌جاریک هه‌لمت یه‌نه‌سه‌ر له‌ولایه‌ی سکه
 دوژمن له‌وی سه‌ره‌ری یان گرتووه . و له‌دوای شه‌وه ،
 له‌شکره‌کانی دوامان ، به‌هاواریان ده‌گن و یارسه‌تبان
 شه‌دست . له‌وده‌مه‌دایارانیکی به‌ریژنه‌و تاو ده‌باری ،
 کسه‌نه‌فون به‌له‌شکری دوامایه‌وه روی کرده ریگایگی
 به‌شو که له‌پیش چاوی دوژمن دیاری و بیان خه‌له‌تینی
 وینه‌گن وا ده‌سه‌له‌شکریکی دیکه بولایکی تر چووه . وه
 له‌شکره‌که دیکه یان له‌پیش چاو وون کات . هیشتا
 دوامانی له‌شکره‌گیان نه‌گه‌بیشووه نه‌نگی نه‌وشیوه
 که بو به‌به‌ره و ژور چوین ده‌روی ، به‌رده‌وانه‌کانی
 کردوک له‌سه‌ردا ده‌ستی‌یان به‌به‌رده‌باران کرد ، به‌رده
 زله‌کانی که ده‌هاته‌ خواره‌وه و قیزی ده‌هات هه‌ریه‌که
 به‌هینده‌ی عه‌ره‌بیک زل ده‌بون توریان ده‌کرده‌وه ، و
 هیندیگان زل‌تر و هیندیک کسبک پیچوکر ده‌بون ،
 به‌و جووه له‌شکری یونانی به‌رده‌باران کران . هه‌ر
 به‌رده‌ی ده‌هاته‌ خواره‌وه و ده‌گه‌به‌دایینی شیوه‌که وه
 له‌گاشه‌به‌ردیکی دیکه ده‌درا و هه‌لده‌به‌زبه‌وه و تیشه‌ی
 لی ده‌بووه وا به‌توندی ده‌هات وه‌قه‌له‌زی ده‌دا
 ده‌ت ووت به‌ردی فوچه‌قانی له‌له‌نی فوچه‌سکانی ده‌ر
 ده‌به‌ریت ، فرکی ده‌کرد نه‌ی ده‌هیشت هیچ کسبک
 له‌نزیک ریگای خوی راگری و کس له‌نزیک ریگای نه‌
 ده‌ما ، وه ریگای به‌کس نه‌دا که هه‌نگاییک
 باویژیت . که شه‌و به‌سه‌ردا هات له‌شکر ناچار به‌نی
 ده‌نگی پاشه‌و پاشی کشاوه که خواره‌مه‌نیک بو خوی
 سازکات و بینخوات .

به‌لام دوژمن به‌دریژی شه‌و له‌به‌رده‌باران وه
 گاشه‌به‌ردانه‌وه رانه‌وه‌ستا ، ده‌نگی فرمه‌فزه‌ی

به‌رده‌و شفته‌مه‌رمای گاشه‌گری که‌سکردوبین . دا و
 خوازمکان شه‌ویان له‌کیو به‌سه‌برد له‌ژیر به‌رده‌ی
 مانگ و هه‌وردا له‌ناکو خویان که‌هینده‌بسته‌سه‌ری
 ده‌ژمن و هاواریکی سپایانه‌یانت کیفا شه‌ر کرار له
 دوژمن کسبک کوژوا . به‌لام دوژمن چونسکو چه‌که -
 کایان سوک بو ، زور به‌زونی ، له‌گه‌رده‌وگیز ده‌رچون
 له‌کیوه‌کاندا خویان به‌تا دا وره‌گاشیان به‌ردا .

کسه‌نه‌فون که‌فهرمانده‌ری دوامینه‌ی سپاو ، هه‌لمتی
 برد ، سه‌گردی سه‌ختی گرت ، که هه‌ریک له‌وانی
 دیکه بلندتربون . له‌سه‌ر هه‌ریه‌که له‌و گردانه‌ده‌سته
 سپایکی دامه‌زرااند که ریگای به‌خیرکن و آگاداری
 عه‌راهه‌گران و له‌شکره‌دوا که‌وتووه‌کان به‌گن .

گردوکه‌کان ، به‌بی شه‌رو هه‌را کردن و به‌نی
 به‌رامبه‌ری و تیرو به‌رد هاویژن جیگا‌کانی خویان
 به‌رده‌دا وه ده‌چون ، شه‌و هه‌لاته‌یو به‌مایه‌یکی سه‌یر ،
 یونانیه‌کان شه‌ویان به‌ترس و هه‌راس خسته شه‌زماره‌وه
 که کردوک هه‌راسان بون و هه‌لاتی . به‌لام وانه‌بو .

گردوکه‌کات ، که له‌سه‌ربلندی و به‌رزه‌گانه‌وه
 ده‌یان دی له‌پشته‌وه و له‌پشت سه‌روه‌ه چون له‌شکریک
 هه‌یه ، به‌تابه‌تی پاشه‌و پاش ده‌کشانه‌وه ، هه‌ر هینده‌مان
 زانی له‌بریکدا وه‌لام درا که : وا دوژمن هه‌لمتی برده
 سه‌ر شه‌و گردانه‌که له‌ره‌پیش به‌رده‌راپون ، له‌وه‌هه‌لمته‌دا
 چه‌ند پاله‌وانانی به‌ناوایانگک و آزای یونانی له‌خاک و
 خویندا گه‌وزاندران ، وا له‌کیوه‌کان را وه‌ستاون و به
 توندی به‌رامبه‌ری ده‌گن و دامینی مه‌ردابه‌تبات به
 که‌مه‌ردا کردووه .

کسه‌نه‌فون به‌هوی زمان زانانه‌وه که له‌لای بون ،
 داوای متارگی له‌کردوکه‌کان کرد . و مامله‌تبان هینابه
 پیشه‌وه و لاشه‌ی یونانه‌ه‌کوژراوه‌کانیش به‌ده‌نه‌وه به
 یونانیه‌کان . کسه‌نه‌فون سه‌ردووه‌کانی لی خوازتن بیده -
 نه‌وه کردوک هه‌مه‌یان په‌سند کرد به‌و مه‌رجه‌سکه
 یونانیه‌کان چیده‌یکه ده‌ات و آوایان نه‌سوتین . کسه‌نه‌فون
 به‌وه‌شی به‌لینی دا و په‌سندی کرد . متاره‌که وه ده‌ست
 له‌شه‌ر به‌ردان له‌سه‌ر شه‌وه دامه‌زرااندرا و هه‌ردولا
 دلنابون . ایدی ده‌سته‌ی سپای یونانیه‌ان به‌رودوا خزین و

دهسته لاتی کس دانه بو بهرامه بریان بگا و بشان گریت ،
پیاوی به چه کیان ، بیجگه له کهوان و قوچه قانی
به ولاره هیچی دیکه یان له ده ستدا نه بو. چه کی کردوکه کان
تیره که یان و قوچه قانی بو .

گردوک ، له تیر هاویژتندا گه لیک نهدست و
زرننگ و نیشان نه انگیری زور باش و چاک فیر -
کراویون . دریزی هر کهوانیکان له سه گه ز پتر بو ،
له دوتیری پتر هله کرت ، له دمی هاویژتندا دا زی
به کیان بولای خواره و می که وان دا ده کیشا ، و بی
چه بیان داده داو دیان کرده راگرو له نگر ، ده بیان
هاویژت . تیری نه وان له چه وشه من و مه تالو چوار آوینه و
سوپه ررانه ده و ستا ، له همور پارچه آسنه کانی دلاره
کانی یونانی نیده پیری یونانی کان نه و تیرا یان کوده
کرده و دو دنه کیان تیک ده بست و ده بیان کرده -
پیشه کان « پیشه کان - وه کو بیمه ریکی بچو که وسوک
خاکی بی ده کولسن » له جی بیمه ره به کاریان ده برد .

به ندی سه یه م له کتیبی چواره می کسه نه فون

هر نه دروزه له شکر گه بیسته نهنگی گه لوبک
که له دهر چوبینی دا ده چوره نیو ده شتیگ وه که لوی وه
له چومی « کانتربسک - خایور » نی ده پیری نه و چومی
کانتربسک گه لیک بانو که وره و نونده . نه و چومه که دوتنه
نیوانی کیشوهری گردوک و خاکی نه ره نیبا نه و .
له وی وه هه ناده گانه کیوه کانی گردوک ۶ یا ۷ استاد
« هر استادیک ۱۸۰ که زه » نیوانی هه به « یانی
له و چومه وه هه تا دامینی کیوه کانی گردوک ۶ یان ۷
استاد ده بی »

نه م جیگابه به که مین هه وارگهی شادمانی و خوشی
کیف بو بو یونانیه کان ، چونکو هم دانه و یله و خوار
دیکه زور یان دست کهوتیو ، هم له آزارو نه زیت و
کوژتاری دست گردوک رزگار یان یون ، به راستی ههوت
شوو ههوت زوژ له هر به که له شکر که به ناو وولانی
گردوک دا تیده پیری ، هر کوژتار و کیشوهر ههراو
لیدان و ههلاتن بو ، نه و ننده نه زیت و آزار ، وه ره و
ایش و ژان به ایبه گه بیست که نه شاه و نه تیسافرن ،

گهوتنه ری . له شکره کانی دوژمن به جوریکی گه لیک
قورمی ، وه زلی له هر قوچه کیوه کان جهامون . له
دوای متارکه ، یونانیه کان جیگا هرز و بلند که کان یان
بهردا و سه ره و ژیر هاته خواره وه ، وه رویان کرده
نه و جیگابه که چه که و پیویستی شهری لی داندرابو ،
نه و جا گردوک به جاری شالو یان هینا و گه بیسته هر
قوچه کی نه شاخه می که کسه نه فون لی بووه پیری
داو و به داینه که می دا ده هاته خواره وه . به جاریک
ده ستیان به هر دتلور کرده وه کرد و به گهرمه بهردیان
داویژت . ده ست له شکر یکی یونانی زور خراب شکا ،
سوپه راریکی کسه نه فون نه ری بهردا و ههلات . به لیک
له سه ر یازان لنگی دا سوپه ر که می خوی گه یاندی و پی
کرده مه تال ، هه تا هر دتوک خوی بی رزگار کن ، وه
به گه نه نیوتیبی له شکر وه . له و ده مه دا هموو سپای
یونان ، له گوندیکدا کوپه وه . خانوه جوان و خوش و
ره نه گینه کانی نه و گونده یان هموو دا گیر کرد ، له و
گونده دا خواردن و دانه و یله یکی بی اندازه یان دست
گهوت . شهراب هینه زور بو له هه بناران کرابو ، بو
بارازتن ساریج و ژیرزه ویان بو کردون .

کسه نه فون و گیریسوف ، نه و هر ج و به یانه یان
را کرت ، هه تا سه ر کهوتن و گه بیسته نه وه که بتوانن
سردوه کان یان وه رگه وه و له وتوله به وه دیله کان یان به نه وه .

سپینه بی شاره زاو ری زان ، ملی ریگیان گرت و
یزوتن و کهوتنه ری گردوک . هر جیگایی سخت و
هر ده به ندو گه لو و نهنگایی به که هه و . هه ویان
به جاریک گرتیو ، به لام کسه نه فون و گیریسوف به
نوبت ده چونه هر به رزایه کان تا کو درژمن به سه ریاند
زال نه بیت ، وه به بی کیشه بتوانن له شکره که تی
پیری نن ، به و چوره ده چون هه تا ریگیان بوده
کراوه . به راستی دوژمن به هر زیک خوی ده گرت و
وه به جوریک ریگای ده بست که نی بهردون گه لیک
دژوار ، وه را بووردن زور سخت ده و .

پیاوه کانی نه م گردو کانه نه و ننده چوست و چالاک و
به تین یون کس به نوزی بیان نه ده گه بیشت . و له
نزیکه شهوه که ده گهوتنه شهر و کوژتار له بارای و

جاریک هه‌مه‌تیاڤ هینا ، وه به آوازبه‌ك و ده‌نگك (سرودیان خونیند) گورانیان ووت هه‌مو به جاریک دهیان خویندو هه‌مه‌تیاڤ دینا ، به‌لام کس نه‌ی‌ده‌زانی لهو آوازبه‌دا چی ده‌لین .

گیریسوف که پیریوهه نه‌و بهر ، له‌جیگایسکی سه‌خت و باش خوی و له‌شکره‌کی دامه‌زراڤدبو ، که‌چاوی بیگوت که‌وا کسه‌نه‌فون گورفناڤرو ، ده‌سته له‌شکرکی هه‌لیژاردو ناردبه یارمه‌تی نه‌وان . به‌لام کسه‌نه‌فون سه‌ر کرده‌بیگی ناردده سه‌ر چومی ، وه بانگی کردن که‌ناپی هیچ که‌سیک به‌په‌رینه‌وه و پویست نایبندری به‌لام هه‌ر هینده به‌ری بگه‌نه‌نیو آره‌وه و خوبگرن نه‌ومش بو نه‌مه‌به‌که‌ گردوک بزانی که‌وا ایوه بو په‌رینه‌وه دین ، وه هه‌لمت ده‌به‌نه سه‌ر گردوک . به‌لام نه‌په‌رینه‌وه و نه‌وه‌نده‌ش له‌ آو سه‌به‌نه‌ه پیشه‌وه و راه‌ستن .

کسه‌نه‌فون له‌وده مه‌دا فه‌رمانی‌دا به‌تیپه له‌شکره‌کی خوی که به‌بیگه‌مین به‌ردبکی که‌ ده‌ژمن ده‌ی هاویژی و ده‌گانه‌ ایوه ، ده‌ست بدنه سوپه‌رو بو شه‌ری سوپه‌ر بیچه‌ پیش ، وه هه‌موو به‌ یه‌ك چارو به‌ یه‌ك ده‌نگك سرود - گورانی بیژان (که‌ سرودبکی جه‌نگی یونانیانه به‌ ناوی رب‌ال‌تووع اپولون) ده‌ست بی‌ بکن . له‌گه‌ل نه‌وه‌ کرا ، به‌ جاریک هه‌لمت برابه سه‌ر ده‌ژمن و شه‌یبو ده‌نگی هات له‌ شکلبکی نیو دا‌یره‌ی‌دا خوبگه‌ یقه‌وه‌ یك و بگه‌رینه‌وه ، و‌زور به‌تالوکه‌ و خه‌تیک‌ی راست بگه‌نه سه‌ر چوم ولی‌ده‌ن ، به‌لام آ‌گادارین ریزتیک نه‌چیت وه له‌ ده‌می په‌رینه‌ وه‌دا و‌یک نه‌کون ، باله‌ په‌سته‌ی‌بکزی نه‌ده‌ن چاکترین و آ‌زاترین سه‌ر باز نه‌و پی‌اوه‌سه‌ که‌ بو په‌رینه‌وه ده‌ستو بردبکات و زوتر خوبگه‌بیته نه‌و په‌روه .

گردوک که‌ تاشایان کرد که‌وا دواناوه‌ی له‌ شکر نه‌وه‌نده‌ن . چونکو هیندیک له‌واڤه خه‌ریکی باره‌ستن ، وه هیندیگان بو چارواو و‌ولاخ گرتنه وه ، و ده‌سته بکیشیان خه‌ریکی پارازن و سازکردنی هاو خه‌وه‌کاتیان بون . به‌ر جوړه هه‌ر ده‌سته یك به‌لایکا

نه‌وه یان به سه‌ر نه‌هاتبو سه‌ر بازه‌کان له‌وه‌وارگه‌دا به‌ دل‌تای نه‌و شه‌وه چونه شیرین خه‌وه وه . ماندوکفت لپی‌ی‌گوتن هه‌تا به‌ری به‌یانی آ‌سوده خه‌رتن .

سینه له‌شکری یونان که له‌خه‌وه هه‌ستان ، وه له‌وه به‌ری چومه‌که‌ ورد بوناوه ، تاشایان کرد ، له‌شکری نه‌رمه‌نی‌وکلدانی به‌ جاریک رب‌گایان به‌ستوهه ، چومه‌که‌ش قولو پان و به‌ تاوه ، وه‌لبی‌دان و په‌رینه وه زور ده‌ژوارو سه‌خته . له‌لایکی ده‌که شه‌وه سه‌ر قوچکه‌و لوڤه‌شاخه‌کانی به‌رزی که‌ دوینه شه‌ر وه شه‌وی رابردوی لپی‌پون ، که‌ تاشامان کرد که‌مه‌له‌بکی زلی گردوک له‌وی کوپونه‌وه ، و‌امان‌خانه به‌ر چاو که‌ هه‌موویان برچاک بون . یونانیه‌کان به‌ جاریک که‌وته نرس و له‌رزه‌وه . چونکو له‌ پیشه‌اوه‌وه چومیکی زلو تیژوبی آ‌مان ، وه له‌شکرکی نیروه‌ندو سازو جه‌نگی ، وه له‌ پشته‌وه‌ش گردوک به‌ چه‌که‌وه ده‌یبندران که‌ بو سه‌ر چومه‌که‌ له‌که‌وته ریسکاو شالاو هیناندا بون .

شه‌ر و روژیک له‌م دلته‌نگی و ناگوزیری و نرسه‌دا به‌ سه‌ربرا . له‌ شه‌وا کسه‌نه‌فون خه‌ونبکی خوشی‌دی و له‌وخه‌ونه‌ دا ، او‌مید به‌خشیک‌ی پیدرا که‌ یارمه‌تی ده‌کریڼ . هه‌ر له‌خه‌وه هه‌ستا زر له‌جیوان قوربانیان کرد . که‌ نه‌ومش نیشه‌ی چاک‌ی بو . له‌ باش نه‌وه ، بو پیشه‌وه ناردن گیریسوف سازکراو کسه‌نه‌فون بو خوشی ، بو په‌خو‌کردنی بنه‌بارگه‌ و دواله‌شکر وه بو به‌رامبه‌ری گردوک له‌جیگای خوی مایه‌وه . له‌ باش نه‌زیت کیشایکی زور گیریسوف به‌ خوی و له‌شکره‌که‌به‌وه له‌ چوم په‌رینه وه . نه‌رمه‌نیه‌کان که‌ وایان‌دی بلاوه‌یان تیگوت . کسه‌نه‌فون له‌ په‌رینه‌وه دا‌بو ، که‌ له‌پرکا گردوک‌سه‌کان به‌ جاریک چرزه‌ه ده‌شته‌که‌وه که‌فریاکه‌ون هم‌ماوی بجه‌جه‌نک و نه‌هیلن په‌روه .

له‌و ده‌مه‌دا کسه‌نه‌فون فه‌رمانی گه‌راوه‌وی‌دا به‌ سپای و ده‌سته له‌شکره‌کی خوی وه ده‌ست‌به‌چی چوه‌وه پیش و به‌رامبه‌ری گردوک‌کانی کرد . گردوک که‌ وورد بو نه‌وه پترقی له‌شکر پیریونه وه وگه‌ترینی له‌شکر بو به‌رامبه‌ری نه‌ران له‌م به‌ره مابو نه‌وه ، به‌

ووتی پرسودی زانا کن

له اهناره وو.

ره رگر : مونی مکره بانی

هه بون ، هه بونی هوشه ، گهورترین هه ژاری نه زاننه ، دورنده ترین دورندان خو به سندی په ، باشتربنی نه زاد باشی ره ووشته ، کورینه : خوتان له دوستایه نی نه ژان بیمارین ، چونکو هه چنه د بیه ویت سودمه مندت کا آزارت ددها . خوتان له چهر دورگن هه چهنده تولی نزیك بیه وه ته ولت دورته گه ویت ، پیاوی بی آمانج (مبدأ) به دوست مه گرن . چونکو به بی بایی دت فروشیت . له گهل دروزنا دوستی مه گه ، له بهر نه مه که وه کو سه راهه دورت بو نزیك وه نزیك لیبی دور ده خانه وه « علی سکوری ای طالب » .

چیزتن ژهره بو پیاوی پیگه یشتوو ، خه یال ژهره بو پیاوی رزگار بو . توره بون وده مارگرتن ژهره بو پیاوی توند .

بانویك ده لیت : له روی حقه وه مستی لیبی نه دام بهلام به له بی دست له ده رگای ددها وه دی ووت :

گه لیکان لیبی کوژتن و گه لیکان بریندار کردن ، بهلام نهوانی دیگه هیچ آوریان نه داده و له هه لاتن رانه وستان هه نا له چوم به رینه وه .

به نندی چواره م له کتیبی چواره می کسه نه فون

له دوی توره که له چوم به رینه وه له شکر ریز کراو له سان دراو رو به خاکی نه وره نیان که ونه ری که نه ووش ده شتیک بو پرله گردو شیوه لوک . نه روزه پینج فرسه نگ ری رو بشتین . له دوامبندا له شکر که پشته شاریکی که وره ، له ر شاره دا بو حاکم « ستراب » خانویکی زورزل و گه وره ، وه کوشیک و تالاری شایان دروست کرابو ، خانوبه کانی نه و شاره هه مویان به برج و بزو بون . له ر شاره دا دانه وبله یکی زورمان دست کهوت .

له زاندا : دومه به سی هاوری راسته قینه هه ن ، په که بیان : پیروز مهندي به سر چی آره زو کراوو دغوازدا . دوم : له و پیروز مهندي بهر خواردار بون . « لوجان یرسل سمیت »

سه زه نشق هاوری کردن گونا هیکي وایه نابه خشری ، که پیت نه کری لیبی دور که وه ره وه سر زه نشق مه که .

له وانه نیم چاوم له آسوده سی به بی بی ، به راستی کورفتاری آزاری دونه که شم ، اسو که شم خوشناوی . بونی له غربتا وطنه . نه بونی له وطندا غربته ، که و ابو غربی به بون خوشتره له وطنی به نه بون .

له چی کهم به خشین خومه گره ، چونکو نا اومیدی له و که منزه ، نالوکه له پیش ده ستلانا وه شانازی له پاش هه اسکوت دور له هوشباریه .

هه کورینه : چوارچت له چوارچنه وه له من ودر گرن . به رانه به ری دا چوین آزارتان توشی نایی : چاکتر

بلاو بیوه وه . له بریکا هه له تیکی سه خنیان هتاو تیره ورده بارنیان دست پی کرد . یونانیه کان به جاریک سرودیکی پیشان یان خویندو له سر په که دوه هله نی توندیان برد . دوزمن له تیره ورده باران خوین گرت . نه وه هه ر وه کوو له کویستانانیش ره ووشتیانه ، تیریک داویژن و هه لوبن ، لیره شدا هه ر نه ووشته یان به کار برد . تیریکان هاویژن و به نالوکه هه لاتن . چه کی گردوک نه مه نه بو تاوی به رامبه ری بیی ، وه نه ده شیان په و چه که وه خوله پیش دوزنی پر چه ک بگرن . له و دمه دا ده نگی شه ی پور بلتدبو ، دوزمن که گوی له ده نگی شه ی پور بو نه و نه دی دیگش هه لات . یونانیه کان به پی فرمانیکی بیان داربو ، به له ز خوین گه یانده نیواوی چومی یه وه . گردو که کان که له وه آگسار بون گه رانه وه و خوین گه یانده یونانیان و

بو تو بیجگه لاهه هبچی دیکه بیوبست نیه گه بی بلیت :
« نوریته ههله کردوو » ههه چهند به راستی نههش
له ههه وو دهه بیکدا ره وشته و کردهه به تی .

ایمه له دهه می کوپونههه خویمان لهو کسه انه
دهه پاریزین که له گه لانا قسه دهه کن . وه بی پسانه وه چاو
به دیواری ژوره کدا دهه گیرن ، واتیده گهت که
دیوار له ایمه باشرگویی له قسه گانی دهه گری . وه
چاکتر له ایسه قسه گانی په سنده کات و پتری دهه بییت .

سروف : پتریشوازی کین دهه کا نهک بو خوشه
ویستی ، من نه گهر جاریک قسه بیکم کردو به دلبه وه نه .
نوساو لیبی خوشنه هات ، نه وه له بیرناکات وله دلی
دهه گری ، نه گهرچی پترچی وانی بیستوهه که زوری
پی به خوشی و دلشاو بووه ، وه گه لیکلی لی خوشی
هانوو .

« دوکتور سمویل »

سیاس : ههه چهند له پیوپستانی ههله کوته ،
به لاهه نههه دهه بیته خووه ، له سهه نهه واپیوبسته که
له وه ختی دهه ست پی کردن دا وای نهه نوینی که ههه
نهه هینا بیته رو و دروست گری خوبه تی .

خوزی نوش به کیک بویتابه لهو دهه گایانه .
ژنی پیاویکی شاعر میردی خوی بهردا ،
له بهر نههه که روزیک روی نیکردویی ووت ههه دهه می
توله من دور دهه کوه وهه ، له خو ما دل تهنگی و
ههه راسانی و نه نیایی ، وه پیشویی ههه ست دهه کم . به لاهه
ههه خوشه و بیسم لهو دهه شهدا که له گه لم پی شهه
ههه ست ههه دهه کم .

ژنی پیاویکی گهوره ددانی دروستسکراوی له
میرده کی شاردنه وه ویی نهه داوه . ههه تا دودره می لی
نهه ستاند به دو دره می لی کر به وه . له بهر نههه ژنه ی
بهردا .

سهه رکیشی تو له وه وه نهه که ناپینای ، به لاهه
سهه رکیشیت لهه به که به بونی ناپینایان دلتهنگی (ملتون) .
سروف شهه گهر بو دوستی خوی به سهه وه نهه بی ،
گیزه ، واتیده گا ههه نهه ههه وه نه نیایه ، سروف
نههه به که بو خوشی و آسوده بی دوستی و بو سهه
به رزی و دلنای نهه و تیکوشی .

(دوکتور سمویل)

نهه گهر بهه وی له ههه وو که سیک دژمن په پیداکلی

نههه نیگاری کومه لیک له پیاوه گانی توپی هاوه نهه . له سهه پین بو درینی ناو .
چه گانی دژمن ، نهه ناو چانه ی له قهه دپالی نهه شاخانهن که
سهه کی کسهانی بیاده گان نهه خت .

ستراتی قسلاى دم دم

« ره جان به کر » ی سا بلاخی خوالی خوشبوو له سالی
۱۹۰۲ دا چربو به تی بو « اوسکارمان » ی زانا .

به شیوه ی موکری

دلخ را ناوه-حق له بهر نهوی غمی نهوی ژانی ،
بانگی کم وه بهر خولایی ، نهوی دیکم بهر
پیسه بهری آخری زهمانی ،
بانگی دم وه بهر چاک گهرینی وه له کوستانی ،
بانگی دیکم وه بهر پیر سلجانی له بانی ،
بانگی دیکم وه بهر سولتان سه مدهی مالی خوی
ده کرد له ده شقی ووری ده گهل کونه لاجانی ،
بانگی دم وه بهر سولتان یاقوبی مالی خوی ده کرد
له کیوی نهره نگی بهرام بهری گردی گوزه گیرانی .
بانگی دم وه بهر شیخ مارفی مالی خوی ده کرد
له ده شقی مه مه شانی بهرام بهر به گردی گورخانی ،
بانگی دی کم وه بهر بهرمال سپی له چومه لانی ،
بانگی دی کم وه بهر خدری زبنده و خدرالباسان
ناسرن سه یاجن کس به مه نزلان نازانی ،
بانگی دی کم وه بهر ایام حه سه ت و حسینی
غریب ، مرقه دیان له مه شه د و کربلانی ، نهجه م
وه به پاخ ره شانی یان ده چنه زیاره تی ؛ ده لین : روزی
قیامه نی خولا دهمان دانی اجانی ،
بانگی دی کم وه بهر جه زرتی نه لی روزی
جومه و جماعه نان سوار ده نی له دول دولی ده ز ده بانه
زولفه قاری ده چینه خه زانی گاورقرانی ،
بانگی دم وه بهر سه وزه پوشی له حاجی خوشی له
ترشه کانی ،
بانگی دم وه بهر نهو شوره-وار سولتان سه یید
وه قاز ، مالی خوی ده کرد له تروپکی کوستانی .
که وم لی به جووت نهنگوت له قس قه پانی ،
کلم لی یانی بو له چیمه نی هوزانی ،
له بن گوی یانم دی هاره ی قالتیا ، چریکگی کوتانی .
خانم چوپوه سهر بورجی دم دمی خویان هله ده دیرن
بهرام بهری بهردی شمیرخانی ،

دلی خانی به برینه ، چهند به برین برینه ا
زهینی خوم دا چیمه نی هوزانی ،
چهندشین و نازنه نینه چومی بهراندیزی ، دینه
خواری ، چهند زولال و شبرینه ا دیوان دری ، بازار
به تال کدی به کس نه ماوه ، بومه ژ نامینی .
خانی برادوستان کوتیان به خان نه بدالی موکریه :
« بهلا بودیم به براییکی دایک و بایه ،
ده ستد بو باوچه سهر بالچوقای شیران کیلاناند بو
بهجی یلم ، له به نه بنای دهمیه ،
خه نجه راند بو ده شکیم جو له نیرویه ،
شیراند بو ده شکیم جو له دانه غه ییه ،
ده مانچاند بو ده شکیم ، جو له میسریه ،
نه ننگه اند بو ده شکیم ، خانی خوم جو له وه ستا
شاوقوبه ،
رهباند بو ده شکیم ، خانی خوم جو له نه زهریه ،
مه نالاند بو ده شکیم ، خانی خوم جو له کدرگه دنیه ،
زری یاند بو ده پسیم ، خانی خوم جو له داوودیه ،
نه پیاند بو ده پسیم ، خانی خوم جو له سه گلایوه ،
پیاواند بو ده پسیم ، خانی خوم جو له سی سالیه . »
مه گهر نه وشهره کی کردنی ، روسته می مازهنده رانی
له بن کیوی ده ماوه ندی سپی دیوی ده هینسا زه ونی
شیرییه ،
مه گهر نه وشهره کی کردنی ، کوی ایرانیا
به خوبی سیاوشیه .
دلی خانی به برینه چندی به برین به برینه ا
بوو ده چمه گولی دهمی ، چهند دهمیکی ره نگیه ا
چومی بهران دیزی دینه خواری ، چندی زولال و
شیرینه ا
لم بو به قه سربکی چندیه خم خواری ده بهری وی به .

دلم را ناوه-حق له بهر نهوی غمی نهوی ژانی ،
بانگی کم وه بهر خولایی ، نهوی دیکم بهر
پیسه بهری آخری زهمانی ،
بانگی دم وه بهر چاک گهرینی وه له کوستانی ،
بانگی دیکم وه بهر پیر سلجانی له بانی ،
بانگی دیکم وه بهر سولتان سه مدهی مالی خوی
ده کرد له ده شقی ووری ده گهل کونه لاجانی ،
بانگی دم وه بهر سولتان یاقوبی مالی خوی ده کرد
له کیوی نهره نگی بهرام بهری گردی گوزه گیرانی .
بانگی دم وه بهر شیخ مارفی مالی خوی ده کرد
له ده شقی مه مه شانی بهرام بهر به گردی گورخانی ،
بانگی دی کم وه بهر بهرمال سپی له چومه لانی ،
بانگی دی کم وه بهر خدری زبنده و خدرالباسان
ناسرن سه یاجن کس به مه نزلان نازانی ،
بانگی دی کم وه بهر ایام حه سه ت و حسینی
غریب ، مرقه دیان له مه شه د و کربلانی ، نهجه م
وه به پاخ ره شانی یان ده چنه زیاره تی ؛ ده لین : روزی
قیامه نی خولا دهمان دانی اجانی ،
بانگی دی کم وه بهر جه زرتی نه لی روزی
جومه و جماعه نان سوار ده نی له دول دولی ده ز ده بانه
زولفه قاری ده چینه خه زانی گاورقرانی ،
بانگی دم وه بهر سه وزه پوشی له حاجی خوشی له
ترشه کانی ،
بانگی دم وه بهر نهو شوره-وار سولتان سه یید
وه قاز ، مالی خوی ده کرد له تروپکی کوستانی .
که وم لی به جووت نهنگوت له قس قه پانی ،
کلم لی یانی بو له چیمه نی هوزانی ،
له بن گوی یانم دی هاره ی قالتیا ، چریکگی کوتانی .
خانم چوپوه سهر بورجی دم دمی خویان هله ده دیرن
بهرام بهری بهردی شمیرخانی ،

دهشت و کشمیر و گیلانه ،
 بیت له وورمی و له لاجانه ،
 سوندوز بیت و موکریانه ،
 سته بی ، سنووربی ، کرماشانه ،
 ده رگه زینه ، ره ژدستانه ،
 ههویز و شوشتهر ، مه ریوانه ،
 سه د هزار خان و سولتانه ،
 پای تهختیان ایسفه هانه .

وه دهر کورت له ایسفه هانی ،
 له قوشه نی ، له توغیانی ،
 داروبهرد هانه ههژیانی ،
 توز گرتی بهری آسمانی ،
 بو وه روژی آخر زمانی .

ده قوشه نان کورت غولووه ،
 له شکر تیپ تیپ آوا بووه ،
 مه نزلکیان هات قافلاتووه .

له و کافری ده بهدقیله ،
 سه ری رمیان ده لپی بیله ،
 له شکر له دووی بوو به خپله ،
 مه نزلکیان هاته نه رده و به .

کافر دازون له مه جیزه ،
 مه له وونادین ریز به ریزه ،
 مه نزلکیان ده شتی ته وریزه .

دی لرفه لرفی به پیدانان ،
 دی ده نگی زری و قولچانان ،
 مه نزل له بناو و له مه راغان .

قوشه نی دی ری بهری به ،
 ده لی : « خانی موکری له گوی به ؟ »
 مه نزلکیان له ده شتی خو به .

له شکر آژوای به مه خسووسی ،
 له خانی موکری ده پرسی ،
 مه نزل له ده شتی سندوسی .

بیله ههر له شای هه تا خون کاربه ،
 ههر له خونکاری هه تا شاهیه ،
 شاه به نه بدالی گه رایه ،
 خو له دمدمی دی ده زگایه ،
 له ایسفه هانی لی کرد رایه .

شا نه بیاس ده لی : « حه سه ن خانه ا
 بیله بکین ته گیر و رایانه ،
 به سه رمان دا هات زستانه ،
 زستان چوو ، را برد هاوینه ،
 رابه به دل و به به قینه ،
 زووک ، کادم بو پیک بیته ،
 دمدم له بو بستینه ،
 نهو سال ههوت ساله خان له من یافینه . »

ده لی : « شا ا جی آسیه نه ز نای چومی ،
 هیمدادی بودی له رومی ،
 ده ن شکینی تیگک ده دا کومی ،
 ده ن کن به به ردی بن کومی ،
 خه لقی به آم ده ن کن لومی . »

شا نه بیاس ده لی به حه سه ن خانی به غه ره زه :
 « به ز بکه قسه ی ده نا ته ره زه ا
 هه سته ، له پیشم را به زه ،
 له هیمدادیت دیم نه زه ،
 دمدم له زگی به غه ره زه . »

حسه ن خان ده لی : « شا ا به سم له سه ر بکه ناز و نه رجوان ،
 نه گه ر نه م نه ستان به وان زووان ،
 ره شم بکه ههر دوو رووان ،
 دام نی له جی مالی جووان . »

مه ی ته ر نه سپیان دهر هیتانه ،
 زینیان ده پشتی ده کوتانه ،
 ته داره گو نال به ن دانه ،
 چه به ر چوو بو سه ر ایلانه ،
 به سه ر شارو وولانانه ،
 نهو ایرات و ایره وانه ،

چهند خانیکي بهن گامه به ،
به قوشهن و زم زه مه به ا
هات گرتی گهلی دهرنه به ،
(ره همان به کر ده گهل هه به ؟)

جواب چوو له بو خانیه ،
چاکه خوی بکا قهویبه ،
آلهمی بو بزووتیه ،
چاک شهریک له سر دینی به .

خان دهلی : « نهو شابی ، نهمنیش خانم ،
خالق بی به پشتبوام ،
غولامی ره دیک شیرانم ،
قانی که للهی شیانم . »

روژیکی به یانی بهردا ،
له شکرې شای هات له سردا ،
دای پوشی بو دارو بهردا ،
هات له بن دمدمی وهردا .

دمدم بهردی مهیدانی ،
لیسی دان توپی ایسقه هانی ،
توز گرتی بهری آسمانی ،
مهرد چاک تیدا ده گرن مانی ،
بووه روزی آخر زه مانی .

دمدم بهردی له نزاری ،
لیاندا توپی ههو شاری ،
ههوت شهو و روزان آور باری :
دنیای دا گرت به په گک جاری ،
خه بهر چوو له بو ههوشاری .

دمدم بهردی له بهردی ،
لی دان به توپی نه بهردی ،
تاروژی مهرد و نامهروی .

دمدم بهردیکی زوپه ،
لیاندا توپخانهو توپه .

دمدم بهردیکی پانه ،

لیان دا توپ و توپخانه ،
قهلاتی پی بکن ویرانه .

دمدم بهردی مهیدانی ،
لی دان توپی له کارخانی ،
کارتهی گه بیبه هوزانی .

دمدم بهردی ده بابی به ،
لی دان به توپی که لایه ،
کارته بی گه بیبه کووکابه .

خان به خه زایی مهشوقوله ،
دمدم بهردیکی خره .
چوار تهرنی لیوه بهره ،
به ههشقی به شیر بکره .
خان به خه زایی مهشوقوله .

دمدم بهردیکی شینه ،
چوار زستانه ، پینج هادینه ،
تیی دا خانی له پ زیرینه ،
زه فهران پی نه بردینه .

وه کیل و وهزیر ده لین : « خان ، نهوهه کینه ؟ »
خان فرمووی : « نهوه کاروا نینه . »
خان به خه زایی مهشوقوله .

خانیک رابو له کوردانه ،
کی بو له حمهد به کی لیانه ؟

رووی ره ژبی ده گهل شه پانه !
له سر به ک نیم چون نالانه ،
زیزو ، چوو بو نیو نهوانه ،
پی نیشان دان سولاخانه ،

کی بوو ؟ له کادری بی ایمانه ،
تیان کرد ههش و دهرمانه ،

پی فرده بون موسولمانه ،
له وان بوو روزی تهنگانه ،

له کتبان آخرت زه مانه .

چهند گریان نهو خاتو نانه !
لیان تیک چوو جیو مهکانه ،

خولایان بیت به پشتبوانه ،

خاتونیک دینه مبدانی ،

له دلی خانی ددها تانی :

« لیت حه رام بی جی کابانی ،

آو نیه بی بگین شیلانی . »

خاتونیک دی و ده بزی :

« ره بی ، خانه ، مارد گهزی ا

لیم ره ژ بوون سر و گزی . »

خاتونیک دی به فه قیری ،

چوکی دادا له پیژ میری :

« خان ، سه لاه منی فه قیری ا

خان ، آو نیه بی بگین هه ویری ،

خان ، حه یفه ، تو بی موده پیری . »

خان به خه زانی مهنووله .

کی بو له خانی له پ زیرینه ؟

له شه رانه نی خاتوونی شیرینه ،

به فریک باری به هاوینه ،

له شه رانه نی خانی له پ زیرینه ،

حهوت شهو و روزان به وی ژینه .

رایان وه بوو به هزاری :

سوارکین خدری برینداری ،

به چه بهر بچی بو خزمهت خونکاری .

وه زیر وای گوت به بویری :

« چاکه قانهزی بیری ،

قهلانی بو شای به جی بی لی . »

کی بو له خانی چندیه ؟

کو تیه تابهی خه زاییه :

« هه رچی هه لی قهیدی نیه

« هه رچی بیری قیداییه ،

هه رچی بکوژن خه زاییه . »

تابه ییک بوو تابهی کابری ،

کو تیان به خانی : « بوچ و ناماقولت کرت تا سهرت هه له گری ،

ده ز به شیر ده چین بو له شکری . »

کی بو له خانی چندیه ؟

ده لی : « بانگی حهق وه بهر تهوی به ا

بی شهریکه ، ههچ شهریکی نیه ،

غه برتهز خولای ههچ کس نیه ،

بابی شیخی کیلانیه ،

شیخ جو نهیدی به عدادیه ،

سولتان معروفی کهرخی به .

بابی فهرخی داوودی به ،

بابی راییهی حه له ییه ،

بابی شه می نه ورزی به ،

شیخ مه حه مده دی باله کیه ،

ها به دوللا ته زیز شنوییه ،

شیخ ره شی گه ره گه روییه . »

له مهیدانی شه ره قه ره شه ،

له جی راوگان گوتبو له شه .

خان ده برسی : « ته وه کی به ؟ »

« خان ا گورهی ته سحابه ره شه . »

سواریک هاتووه ته سپی شی به ،

خان ده برسی : « ته وه کی به ؟ »

« خان ا گورهی پیرونی مهرگی به »

سواریک هاتووه به نادری ،

کس نیه چه کانی وه رگری ،

خان ده برسی : « ته وه کی به ؟ »

« خان ا ته وه عه زه تی خدریه . »

سواریک هاتووه له بو گه شتی ،

بهویه سوورتهی به هه شتی ،

خان ده برسی : « ته وه کی به ؟ »

« ته وه وه بسی ماهی ده شتی . »

سواریک هاتووه له کارخانی ،

بهویه سوورتهی ایانی ،

خان ده برسی : « ته وه کی به ؟ »

« خان ا شیخ ته بدول قادری کیلانیه . »

خان آودهل و کاکه خانه ،
 ههوت شهوان ، ههوت روزانه ،
 شهریان ده کرد به شیرانه ،
 شیران نه یان دی کبلانه ،
 لهش کهوتن وک کردانه ،
 خوین روین هه وک جوگانه ،
 بالچوغه شیران نه مانه ،
 شهیدیان کرت کاکه خانه .

خان دهلی : « خانیه خهزایمه ،
 ههتا له دنیا نهز بڑعه ،
 بو خوم په رزینی شهریمه . »

خان آودهل و کاکه خانه ،
 کرتوبیان ودهده و پیمانیه :
 دهست ههلتاگرن لهو کارانه .

بانگم وه په رمیری میران !
 خان بو خوی دهکا نه گیران ،
 ههوت قوی دایه په ر شیران .

بانگم وه بهر پادشای قودرته تی !
 خان یان شهیدکرد به کونکی خیره تی
 هاوارو رو رو دمدمه !
 روزیکه تاو ههلانی ،
 نهجهم دهکاتن خهباتی ،
 سهبر ههل کشا بو بن قهلانی .

کوانی سواری ده نازنه نین ؟
 کی بوو له آلی آدممان ،
 قهلانی ههل گرت به زهمان ؟

کی بوو له آلی آدممانه
 قهلانی ههل گرت به زهمانه ،
 ههوت شهو و ههوت روزانه ،
 شهری ده کرد به توپانیه ،
 قهلانی له دوو نه ده دانیه ؟

کوانی سواری ده نازنه نین ؟
 کی بوو له آلی به جهرگه ،

سواریک هانوو هونه رهنده ،
 نه سپانی ده عوای رهنده ،

خان ده پرسی : « نهوه کی به ؟ »
 « خان ! نهوه شاهی نه خشی به نده . »

سواریک هانوو نه سپی نازه ،
 مل به قهته و پر له نهنگازه ،

خان ده پرسی : « نهوه کی به ؟ »
 « خان ! نهوه ش سولتان سهیدی وه قازه . »

سه لایخ شوران ده ز دا چه کان ،
 ده گهل سهنی دهمه لاکان
 دیت گوروی شیشی باله کان .
 خان به خهزایی مشقووله .

حات نه شهره می موپه شهره ،
 هه منزه و هه پاسی و هه پدوره ،
 ده گهل مهتلوی پر به سوره ،
 آلاچی سولتان سه منوره .

با ، بی آلاهی نه بی به ،
 ههوت تیب تیک په راندی به ،
 خان ده پرسی : « نهوه کی به ؟ »
 « گورزنی حهزرتی نه لی به . »

با ، بی په بدانی پیخه میهری ،
 هه مزه بی ده گهل عومبهری ،

پیت خالندی ایینی وه لی .
 خان به خهزایی مشقووله .

خان دهلی : « نه بدال به گه ، روله ی بابی ،
 به من ده کی چاک چاک ده بی . »
 دهلی : « بابیه ، چی بگم ، لبره واره ، دوا ی نابی . »

با ، بگین مه دخی هورمز به کی ،
 رمی نه زاری به چه نگی ،
 له هه زاری ده بری مهرکی .

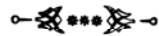
دوازده وه زبیری ده رکایی
بون به وه کبلی خانی .
له سولتانیان ده ستوور دا ،
شیریان له قایشان هه لدا .
له سهری دوازدانان دا
چی هه یان بو ، لی یان دا .
سولتان ده کاتن نازی ،
بدن له ته پل بازی ،
هات و گه بیه سیوازی .
سولتان ده کا ته له بی ،
له قوشه ن ده ب ده بی ،
هات و گه بیه هه له بی .
سه به ش ده کن چوپیه ،
سوار ده بون رم بازیه ،
هات و گه بیه نه مادیه .
له هه بیه تی رویان ،
له کول و یه نی چهریان ،
گه بیه توله و تاوی یان .
روژیکی به یان بهردانی ،
سولتان گه بیه لاجانی .
روژیکی نویژی نیوه رویی ،
سواره ده کن هو به رویی ،
گه بیه بشتی شنویه .
قوشه ن دی ری به ری به ،
سه د له که به زری به ،
گه بیه ده شتی وورمی به .
له سولتانی نه نوه ره ،
ههم سه بیده و سه روه ره ،
ناردی موهر و ده قنهره ،
له بو پادشای قه جه ره :
« نه گهر هه لی ما کهره ! »

له وانی کردووه ده رگه ،
له خه نهجیری دا منی زه رگه ،
له هه زاری ده بری مهرگه ؟
هاوار و رو رو دمدمه !
کی بو ؟ له خاتوون بهرواری ،
کوئی : « کاک آلی ، نه تو ماوی ، نه توش هه لی . »
کی بو له بهر کاک آلی به ؟
کوئی . « خاتوونی ، پوچ و تاما قوت کردیه ،
په نی خوم خه زاکردیه . »
شهید یان کرد کاک آلی به .
هاوار و رو رو دمدمه !
کی بو ؟ له خاتوونی خانی ،
ته بول ناکن کافرستانی :
« خومان هه ل برین له چل گوانی . »
ته یی دمدمی بهردی ده لان !
چیگای خان و خان آو ده لان ،
ایستا بوی به مه سکنی خه رته لان !
کوانی سواری ده نازه نیی ،
له سولتانی نه مینی ،
نه گهر قامه نی دینی ،
مالی خولای ده مینی ؟
له سولتانی موخته بهر .
ده لی : « به ایزنی نه لله ای له سه ر ،
پشتیوانم پیته مبه ر !
ده چم بو سه ر شای قه جه ر . »
راوه ستان له سه ر وه عدان ،
ته سپی خو یان نال لی دان ،
خورووج که و ته کولانان .
به دا و ده کان پی کولی ،
وه ده ر که و ت له ته سه مبولی ،
« کهنگی وه کهم وی تولی . »
جوچیک هه بوو زه مانی ،
ته و به سووران ده زانی .

وہ زیری ٹہسنہ مبولی کیاہ ،
 حہو سہد نو بیان حیناہ ،
 دہ لبادان بیچراہ ،
 بہرہو قوشہنی شایہ .
 ٹہگہر آوریان داہہ .
 سہد ہزاری کوزارہہ .

یاخولا . خوزہی سولتان ا
 لہ اسپہانی کرد دیوان ،
 عامی کردن موسولان ،
 سزگہوتی لہو دانان ،
 بانگی حہقی لہنیو دان ،
 ٹہو جار گہراوہ سولتان .

گوی لہن بی ، گہلی جوامبران ا
 ہہر چہندی بہردی لہ بہر ٹہستیران ،
 ہہر چہندی گای سہر دہر دینی لہ حہوشان لہ زہنویران ،
 سہد ہزار سہلوات لہ پیغہ بہری دہگہل گوی دیران ا

شای کویو لہ ہبوانہ :
 « رہہی ، خوزہی سولتانہ ا
 دہگہلم ناکا بہتوپانہ ؛
 شہری دہکین بہشیرانہ ؛
 یان شا دہی یان سولتانہ . »

سولتان دہلی : « قہسم بہزانی نہی ا
 ہیج مالی آورم ہی نہی ،
 ہہرچی شا دہلی ، بلاواہی . »

یاخولا ا ہہر خوزہی سولتان ا
 حہوت شہوان ، حہوت روزان
 شہریان دہکرد بہشیران ،
 لہقی کویو وہکی گردان ،
 خوین روی وہک جوگان ،
 نہشا شکا نہسولتان .

وزیر گریان دیواہہ :
 « یاخولا ا خوشہی سولتانہ ا
 حہجم بہ قیلو زور زانہ
 ہی ناومستین بہ شیرانہ . »

ٹہم دیلانہ کہ لہ ٹہلسان گراون ، لہ آلالی « ہیرمہن کورینیک » ن .

بانووی گولان

له کوواری « الخنار » . وه
وه رگبر : مهسه شیخ مهسه ماری

لهم نیکاره دا ۳ موهه ندیسه ته مه ریکایی ته یین ، چاو دیری
نیروه کانی به ریتانیاو ناوه نده کانی گواستنه وه نه کن که خه ریکن به
برده دا په رنه وه که له سه روو باریکی به خور دابه ستاره .

روژیک له روزانی حاوین به یانی بیک
له فوراخ دیکه ته گه رام . له وه وه خته له
هده ته گه بیدا بووم ، فیر بوم که نه وه
شته نایابهی خوا داویه تی به پیاو چون
له زانی به چای به کاری یی - وانا پیاو
چون نه وه چاوه جوانه ی خوی به کار یی .
بای نه ییم بو نیکی زور خوشی به سه راتیه ر
کرد ، به راتیه دلخوش بووم سه رم لهم بونه
سورما ، وه له ریکاکه لام دا که له
کانگای نه وه بونه بگه ریم ، چند
ههنگاو بیک رویشم تووشی باغچه بیک
زریکی شکوفه داری بونو به رامه خوش
بوم . چه شته ها گول له پیش جاومه وه
ماوه بیک زوری داگیر کرد بو نه و باخچه به
برقیبو له شه پولیک گول ، هه له سه او

ته نه شته وه و له بارچه بیک ره نگار ره نیکی نه خشی
بون نه چو . ده نیکی نرم و ویزه بیک نازک به ناویا
بلاو بو بووه وه که ته ویش گورانی هه نیگه
کار گه رکان بو .

له ریکا باریکه کی ناو گول کاندای که خانووبیکی
چو گه وه بو ناو باخه که هاتبو ، چاوم به زنیکی پیری
لاواز کهوت ، دهم دوس هات به دلدا که هه نه وه
لهم باخه جوانه نازداری رازاندونه وه ورپسکی
خستوه .

لهم به ره و پیر چوونه ی خانه هم پی خوش بو .
وونم ، « ته مه جیگاییکی زور نایابه » .
خانه که وه لایم دامه وه . آیا کولت خوشی ته وی ؟
گوا بو وه وه .

کانی که له ته نه شته وه راوه ستام . چاری هه له نه بری
که نه ماشام کا . وه وام بو دهر کهوت بو به نه ماشای
نه کردم که جوانی ی نه وه گولهی چاری نی بریو

له به سق کرد بو که نه یی هه ر چاری لی یی و وونی
نه کا . وه شیش تم کرده وه بهم به جوان زانی و لیم
نه گرت به دله وه . زور به نازک و خوشه وه
به که به که له گولکان دوا . به نجبه ی بو حه وژیک گول
دیرژ کرد که له زریکا نه وه بو ، وونی ، « آله مانن
گولکانی بهری ده سق ربوی . کوی مشکه کان ،
زه نه فقه کانی دول ، به وشه . وه ته قصه وان که من
په یی ته لیم « گولی کون » چونکه له چند سه ده بیکه وه
له نه وه روپادا ناسراوه . به لام آله وانه - به نجبه ی
بو گولکانی فوسکه ، فقیه ، مه لوری به زی ،
پیوی مه رج را کیشا - کولی « تازه و بیکانهن » ،
کاروانیه کان له کاتی ووریا بوو نه وه ی ته وروپادا دو
زپویاته وه و بردرو یانن بو دولانه کانی خوین » .

ده سی کرد به بس کردنی دیربکی هه موو گولکان ،
وونی ، هه ندیکان بازرگانه کانت له هیندستان و
مه سکیک و فارس و شاهه وه له سه ده ی ۱۶ هه مدا

بکه ا که وه کو نزهی پچوک پچوک وانه .
 نم توانی خوم را بگرم برسیم لی که چونت
 توانیونه نم گوله زورانه به ووددی و دوورو دویژ
 بزانی و بیان ناسی ؟

وه لاسی دایهوه ، « من فیروم که هموو روزیک
 چاوم وا به کار بینم که سیه بی نا توانم هیچ بییم . وه
 بویشم آشکرا بووه لهوهی لهمه و پیش بییومه هیچ شتیک
 نه که قهده غم بکا و نه بهلی نمانشا بکم . »

سالها به سر نمهدا را بوورد ، بهلام من هیشتا
 یادی ووشه کانی نمکمهوه ، له بیرم نا چنهوه ، به
 تاییهتی لهر دوا دهمهدا که لی جیا بوومهیه ، لهو
 بانوووه پیره به زرده خه نیگوه سهری همل بری
 بو نهوه کهروانهم بکا ، چاوم به پهرده بکی زور
 تنک کوت که به سر هر دوچایا هاتو ا

نم بانوووه ژیره له پیش نمهدا تووشی بهایانه
 تاریکه کی بلی چاوی خوی زور چاک به کار و
 را هینا بو .

هیناوانن . هرروه ها خه زامیش له قوسته نینهوه هاووره ،
 له باشان گولی سالوس و بهسه لهو میخه کی هیندیش
 پیدا بوون . وه بسی گلهی گولی تریشی بو کردم ،
 وه کو گولی خه شخاشی سووری کال و گولی فلوکی
 له رخنه وانن . وه نیش وام هینا به پیش چاوی خوم و
 به چه شنیکی وا گویم بوشل کرد بو که لهمه و پیش هیچ
 گولیک به نوادی چاوی بی نهگوتوره . وه نهویش به
 جوریکی وا به تانی گوله کاندنا نه هات که ، نه گهر له
 هره تاریکی شهودا بوایه نم ناسی و ژشم زانی .

پهنجهی دریز کردو ووتی ، « نمانشای درکی
 نه خیلای پیچه وانه بکه ا نیا هونری هه نیگه گوره
 به ناوبانگه که نن ، هیچی ترینه بتوانی نهو شیرینه
 بیژی که له کرده که بدایه . آلهوش لهو دووره وه
 درمختی پچوک نانی هه لویه ، له هموو درمخته بهل
 پوزه دریزه کانه خوشتر نهوی ، گوله کانی هیچکار
 جواته ، وه نه گهر نزیکی بگه پته وه له چاوت نه بینی
 که روونا که . نمانشای گه لاکانی درمختی پچوک گوش

نم نیگار جه نهرال وانلی پیشان نهدا که
 چاردیری گشتی و مودیره له باره گاپیکا له له
 نه نندا نم ژنه سهه کی دامه زراوی یاربه دانه
 چگه بیه کی زنه کانی دورگه کانی بهریتانیا به .

له سهرای به کینه گامدا

خامن شکو پادشای مهزنی بهریتانیا نیشانی « فیکتور
 کروس » نه چه بینی به سنگی اوفسه ریکی آزای هیندیدا .

روژەلاتیوانە گەورەکانی اینگیلیزی

ئەدوارد گرانویل براون

له کوواری « روزگار نو »
وه رگبر : مورتنی موکوبانی

ئەمە ئیگاری ئەدوارد گرانویل براون .

چەنگەدە و زور بە نوندی شەریان ئەکرد ، انجا
لەم کاتەدا ئەدوارد براون لەم هەراپە ووردیانی کردو
لیکی داپەرە و نیگەبشت که تورکهکان هەقیانە ، وە
روسەکان شەریان پی ئەروشن و زوریان لی ئەکن ،
هەر تەرە بووبە ماپەیی برهوهری و وردیانی ئەو لەو
ایشەدا .

ئەدوارد براون لەو برهوهریدا دەمارنی بزوروت و
رقی هەلسا ، دەستی کرد بە فیربوونی توژی . بەلام
بو فیربوونی زمانی تورکی ناچاربو که لە بېشەوه فیری
زمانی فارسی و عەرەبی بی ، چونکە ئەگەر ئەم دوو
زمانانەیی نەزانایانە زور بە گرانویل فیری
تورکی ئەبو .

سالی ۱۸۷۹ چوو (بەبروک کالج - کامبرج)
لەوی لە خویدی و زرنگی خوی وورد بوو وە ،
تیکەببشت که زور باش دەتوانی بزیشکی فیر بیت ،
وە دەشتوانی بو فیر بوونی زمانی روژەلات تیکوشی و

ئەدوارد گرانویل براون لە بنەمالەییکی گەورە
پیشەسازو بازرگانی خاکی بەریتانیایا بوو ، وە لە
ئەنجامدا بوو بە روژەلاتیوانیکی بە ناو بانگک .
پشتیک لەو بەرەو ژوور تر زاناو تیکەببشتووبیکی خۆایی
بزیشکی بوون . چینیکی وا لە بنەچەکی ئەودا و لەو
خاکەدا که ئەوی تیاپی گەببشتووو بە یادگار بەچی
هېشتراوە که دیریکی ئەو بنەمالەو چوونەتی و زانیین و
بزیشکی ئەوانان بو روون بکا تەو و
دەری بجا .

بەلام هەر هیندە دەزانری و یومان آشکرا دەنی که
دەمی سندیالی ئەم گەورە پیاوە ، ئەوی بە هەموو
جووبک لە هار تەمەنەکانی جوی کردووبوو و هەلی
بژار دوو هەموو بزوروتەوو و کردەوببیک بە آرە
زوری خوی نەبووبی بەی کردوو . وادەر ئەکوی
که چاخی خۆبندنی و سەر دەمی قوتابجانی لە (گمان
آوند) و (ایژون) بە رەنج کیشان و آزاراو دەمی
نەنگی بوو بە سەر بردوو ، وە تووشی گەلی دل
نەنگی و پەربیشانی بوو ، وە ئەبی تەنیا هەر
ماوستاکانی لپی دلگبیر بوون ، بەلکو تەواوی
هوتایەکا بئش بزاربوون و هاواریان لە دەست
کردوو .

سەر بچاچین براون که باوکی ئەدوارد (گرانویل) ،
لە ربزی موهەندیسە زاناکان بو ، دەبووست کورە
کەشی بجانە ئەو رشتەبوو و بی بە موهەندیس .
بەلام زوری پی بەچو که کورەگی خۆبداپە هونەری
بزیشکی ، چونکە پیشەیی بابی لە خوی ئەدەورەشاندەرەو
حەزی لی نە ئەکرد . وە لەمەدا رینگای دلخوایی
خوی بە زویی دوزبەوو ، وە لە سالی ۱۸۷۷ میلادیدا
روسەکان لەگەل تورکهکانی عومانیدا کوو تێونە

بووه ، به جوریک رای بواردوه که هیچ کانیکی بهی سوود به سهر نه چووه . به تهوای دلی به ایران-هوه گری درا ، گریدانیکی واکه ههنا درمیغی نه منی دلی له ایران دوور نه گوو تهوه . گومان نیه لهوه دا که نیم دل پیوه به ستهی سهر به هوی زمانه وه بووه . به راستی زمانه که هوبیکی باشی بو بو هره که بتوانی نیازو رازی دلی خوی به سروغی ایران بگه بیغی و له سروشت و آره زووی تهوایش بگا . به لام آره زووی ههره گه وری تهو تهوه بو که له ره ووشت و زینده گانی و بیره وری و تهده بو آسایان تی بگا و شار-زایان بی .

له سه رنه ای سه قهر نامه کی خویدا له ره ووشت و زینده گانیه دوواوه که فیری بو بوو . له وه ده مانه دا گه لی کسی له له ندهن خه ریکی پهیدا کردنی هه ندی علمی سینی بوون . جابه ییکی اینگیزی له له ندهندا تی گه بیشت که هه مانه بو تهوخی روزهلان ده چن . له دوارد براون له نووسینه سه رنه تپه گانی خویدا دوورو درپو لهوه دوواوه . ده سته ی (بابی) له ایراندا نهویان به لای خویاندا کبشا . له دوارد براون به چاپلوسی و هونه ری خوی زور باشی توانی که خوی بخرانه دلی بابه کانه وه و بسا وری پی بکن . له میژوی آیینی دا ده ستاویز (سند) ه گران بابه گانی بابی و هینه بک معزه بی زور زلو به نرخی خسته دست خو په وه .

له دوارد براون که له ایرانه وه گه راپه وه اینگلیستان ، بوو به ماموستای زمانی فارسی له دالمگه ، به لام شاگردیکی زوری لی کو بووه وه که هه موو وه ختی خوی پی به سهر ببا . جا له وه که لینی (فرصتی) ده ست خست که له گه لی ایشی و کاری ههره گه وره تر به قهلا بدات ، که تهویشی نووسینی دیریکی تهده بیات بو . له وه ده مه دا له بابهت شعرو تهده بیانه وه گه لی نووسینی نووسی . وه جوار ووتارو کتبی که له بابهت میژوی زبانی شبر میژمانی ایرانه وه نووسیه وه . تهو نووسینه گه وره تر پیشه نگی بیره وری و ووردی کرده کانه تی ، تهه مشی په که میات که کتبی (میژوی تهده بی

ببخانه ده ست ، ده ختی که بووبه شا گردی دووه می دیریکی سروشتی (نارنجی طبیعی ی « تربیوس » ، له سالی ۱۸۸۴ دا دلخوشی داوه و هانی دا که زمانی کونی هندی (تربیوس) بخوینی و نیی دا سهر گهویت . تهویش بهی خوکرتن ، به دلیکی خوش و پهروش و هه وه سبکی گه ره وه ده سقی پی کردو واکه کوشتی تپا کرد هه تا زور چاک خیری بو و به باشی سهر گهویت .

له دوارد براون له پاشان چو بو له ندهن . لهوی دهستان ده سقی به فیر بوونی پزیشکی کرده وه ، وه له ده می ووچانه کانیدا بو فیر بوونی زمانی روزهلانیش نه قه لای ته دا . له گه ل پیاوونی روزهلاندا هه ل ده ستاو دا ده بیشت ، به تابه نی له گه ل ایرانه کاندا زور تر آشنایی به ستیو . له پاش تهو او کردنی پزیشکی ، له سالی ۱۸۸۷ داپابه ی دوکتوری خسته ده ست خوی و پی گه بیشت .

له دوارد براون ده بوابه له سالی ۱۸۸۸ دا له یسارستانی (باغیز) ایشی و برین کاری (جراحی) پی بسپه راپه و له سهر تهو سهر په رشیه دا بفری ، که چی له پر بگا بو زینده گانی ریگه ایکی تازه ی گره پیش خوی ، له ۳۰ مانگی مایی ۱۸۸۷ دا خوی سکرتو به کار گه ری کالج . جا له وه رووه وه توانی پی بگا . ههر وه کو بو خوی ده لیت ، « به سابلک توانی خوی له دلی ایرانه کاندا بچه سپینی و زور به خوشی له ایراندا رابه وری » . تهم لاهه دل گه رمه زور به زووی فیری خویندنی قورآن بووه ، وه فیری شعرو دیریکی تهده بیات و ره ووشت و خوو بیره وری ایرانه کان بووه . له په کم کتبییدا ده ره هه کوی که له چی پابه یسکدا ری پی به بیره وری و وورد بیی ایران بر دووه . وه هه تچی راده بیک بیره وری خوی خستوته زیر ده ستلانی بیره وری ایرانه کانه وه .

ههر به جووه زور باشی ده پندری که له تهو روپادا دوسته گانی تهو لی دوواون ، ووتهویانه بیره وری و زاناری تهو له زاناییکی روزهلان چونی پتره له مه که له تهو روپایی بیک بچی ، تهم په ک ساله که له ایراندا

ایشیکی زور سخت و گهواره بو . نهو کتیبه له چاخی
زیانی ، ژلیف خویدا له چاپ درا بو .

دووم ، نهه بو ده بویه بپهرزیه سر چاپ
کردنی کتیبانی روزهلان و بلاوکردنه و بیان . وه چاو
دبری و بهخبو کردن و راگرتی « نهجومه نی ، نهوقانی
گیب » له دست نهودا بیت . بهلام هیندک آولانی
دیکهش ههون که یاریده بیان بدایه . نهودارد براون له
ههموو چاخیکدا بهکمین کار بهجی هینهی به هیزی
نهو نهجومه بو . گهلیک کتیبی زور بش و دل
پهسندی له چاپ داون ، نهوانش وه نهی ههه نهیا
یادگارکانی « گیب » بوین ، پتری نهو کتیبه له
هیی نهودارد براون نهزمیران .

له دوی نهوه که (اداری کیشوهی میسر و
سودان) دامه زبیرا ، پتری شاگردانی داشکا بو
فیربوونی زمانه کانی روزهلان ، چوونه لای نهودارد
براون و کوتته ربزی قوتایسانی داشکاوه . بهو
جوره فیر بووه کان و دهرز ووتنه له ربزی داشکاوا
رووی له فره بوون و پتری کرد .

نهه پیاره گهواره به چند سالیک تهمنی له
ریگابه دا بهخت کرد و کوشتی بی پایانی نشان دا . بو
ریز (حرمت) لیان له ههموو چاخیکدا زانیارو
کتیبه کانی به نهیا بهس بوون بو پیدا ههه ووتن . نهه
پیاره گهواره به له گهل نهو ههموو کوشته شدا ،
خهریکی ریک خستن و نووسینی کتیبی تری داشمهندی
بووه و لهه ده مانه شدا بو بلاوکردنه و چاپدانی
کتیبانی دیکهش نهقلای ده دا و له گهل نهو ههموو
ایش و تیکوشینه شدا خهریکی فیر بوونی چوار زمان بو .

سه ره رای نهو ههموو ایش و کاره ههه بهه و له هه
چاخیکدا ههه کسبک بچوایه لای ، به روویکی خوش و
دلیکی گهرم و زمانیکی شپرنهوه له گهل نهجولابهوه و
ههه ایشیکی بچوایه بوی رانی ده کرد . به شه و ههه
کسیکی بچوایه لا ههه خهریکی نهه ده بو به جی
دلنیانی ییکوه زوو بهری بکا . دانشخووزان و شاگردانی
(په پروک) که ده چوونه لای ، له ههه ده بیکدا بویه
ههه جوره فهه و برسیار بکبان بچوایه ده یانوانی لی
پرسن و سوود مه ند بین .

ایران) ه و نووسینه کی له سه ره تانی بهرگی به که هوه
ههتا دوامینی بهرگی چوارم بتر له بیست سالی بیوه بو .

له دوامینی سه دهی نوزده میندا وا بریاردر که نهو
کسانه ی بیانویت له ایش و کاری کولسوا گهری
روزهلانی ناره راستدا له وه پاش خوین آنامه بکن دهی
له داشکای اوکسورد و کابریج داقیر بکین ، تا کو
بو ایشه که دست بهن . بهکمین کس که گهونه
ژماره ی داشخووزانه نهودارد براون بو ، به جوری
هان پیش و تیکوشا که له هه موون چاکتر سه رکوت .
ههه چهنده خوی هیشتا نه بووه سه رری فیر بووه کانی
زمانه کانی روزهلان ، دیسان به گهواره ترین بنه چه کی
نهوان دا ده ترا ، ههموو ایش و کاری فیر بووه
روزهلانیه کانی بو خوی پیک هینا ، وه ههه چند
نهه کاریکی گهلیک دژواریش بو ، له ریزه کاندای دهی
پترین فیر بووه کانی ده دا ، وه رهنگی ماموستانه ی
وهه رگرتبو . وه له گهل نهوه شدا ده یوانی زور پاش
ممشقی زمانه کانی روزهلان و خهریکی له بهر کردنیان
بی . وه سهه له نوی زانیقی خوی به پی بیره وهی و
وورد بییه وه ، له گهل بیره وهی پیاره کانی روزهلاندا
ههه هیشه را بگری و بادهاری بکات . به تایه نی له گهل
نهو پیواوه ی روزهلان که لهوی بوون ، به چه شیک
خوشه ویستی خوی بو ده نواندن و له گهل یان ساز بوو ، وه
به جوریک رو خوشی و مهربانی خوی نشان ده دان و
به زمان شیری ایش و کاری براده پراندن که ولانی
ییکانه یان لی بوو به نیشانی خوین و هیچ یادی نیشانه -
که ی خوین نهه کرده وه .

له سالی (۱۹۰۲) ی میلادیدا بوو به سهروکی
زمانی روزهلان فیر بووه کان . بو بیک هینانی هیندیک
گم و کورنی ههستا چوده پاریس ، وه گه شیک
تونس و میسر و قبرس و قسطنطنیه ی کرد . لهو ده مه دا
دوستی زور خوشه ویستی نهو که میستر ای . جی .
وو . گیب بو ، مرده بو ، دوو ایشی تازمی زور گه وهی
ههه هسان بی درا ، نهوانه :

به کسبان نهه بو که ده بویه پینج بهرگی
(تاریخی شمیری عثمانی) له چاپ بدات ، نههش

دیریک و سیاستی ایرانیان نووسیویوه و بلاوی کردنه و . دیسان چهند کتیب و ووتاریشی له بابت مزهه ایستاعبله و حروفه و شیخه و بایه و نووسیویه و بلاوی کردنه .

ومختی که ئه کتیبانی له بابت تیره بایی و نهزلی و بهایی یوه نووسیوه به هیچ زمانیک چتی و له بابه یوه نووسرا بویه . به تاییهتی کتیبه دست نووسه کانی نووسراوانی شنبه و بایی ئه کوی کردونه ته و به هیچ کتیبکی تر دمی نه داوه که بو ئه و پیک هانوه ۴۶۸۰ نوسخه کتیبی دست نووسی به زمانی فارسی و عره بی و تورکی پیش کش به دانشگاهی که میرج کرد . چونکه له پیدایه هوشباری و تیگه یشتی به خبو کراوه ، له کتیبانه ۶۸ بهرگی کتیب له بابت ئه دو مزه هه به و به .

سالی ۱۸۹۵ خریکی نوو سینه و ی کتیبی دیریکی ئه دیاتی ایران بو . هه آ سالی ۱۹۰۵ بهرگی دوومی ئه و کتیبه نه و او بو . کوششتی هره گه وری له و کتیبه دا دیریکی ایران له سهره نای دیریگه هه تا سهره نای هه لکو تانه کی مغول و هوشبار بو و نه و ی چونبته تی ئه دمی بووه به زمانه کانی پیش اسلام له ایراندا ، بیجگه له و شانامی فیردوسی و گه لیک تریشی نووسیوه ته و . وه له و نیوانه دا له مته تی چهند کتیبانی فارسی داوه هه و ره کو نه زکهری شه و ای ده و له نشامو نه زکهری ئه و لیا و ه بی عطارو لبا ب الالباب و چهند کتیبکی دیکه شی تیدا دا و وه دوورو دیری بای کوردون و به پاره ی خوی له چاپی داون .

سالی ۱۹۰۱ هه ره وه کو له پیشه وه باس کرا دوستی خوشه و بیستی ئه و ، میستر گپ که روزه لایه وانی تورکی بو سرد . گپ کتیبکی زلی له بابت دیریکی هه ده بیانی تورگه وه به اینگیلیزی نووسیوه وه به لام که سرد بهرگیکی له چاپ درا بو . براون کوه ته به و وشه وه ، کتیبه چاپ نه کراوه کانی گپی له چاپ دا ، دابکی گپ دراویکی زوری خسته بانکده که به و پاره به کتیبه فارسی و تورکی و عهره به کانی گپ له چاپ بدرین .

ئه و کسانه ی هانو چویان کردوه به سپا سه وه له خوش روینی و وشه ی نه چومه ن آرای دو وادون و به و وشت جوانی و دل پاکه وه با سبان کردوه . هه ر جوره پیاویک و هه موو گه و ره و پچوک و زانا پر هوش و گه و ج که لی کوده بو و نه وه ، له قسه و ره و وشتی جوان و به سندی سوود مند و به هره دار ده یون .

له سهره نای سه ده ی بیسته میندا به وه که دوو دراوسی کانی ایران هه ره شه یان له ایران ده کرد ، ئه دوارد براون ها و دهردی خوی بهرام بهر به تیک چورن و نه بوونی سیاستی ایران پیشان ده دا . له و روزه وه زور رفی له روسیه هه ستا که ده بو یست ده ست بو یژته ایرانه وه . له کاتی گه رانه وه یسدا له ایرانه وه بو اینگیلستان سالی ۱۸۸۸ ، له روسیه دا نووشی سه ر بو ردیکی نا په سندن کرا . ئه دوارد براون ئه م هه ره - شه یه ی وا به را و ورد کرد که ئه وه پیشه ره و یکی ده ست ها و یژتی ئه و رو پابه بو هه موو خاکی اسلامی و آزادی و سه ر به خونیا ن . ئه دوارد براون دوستی زوری له نیو هه موو ته به قه کانی کیشوره ی اسلامیدا هه بو وه . وه به م هه ره شه یه به روشی ئه وانی بو وه .

هه ر که له ایرانه وه گه رابه وه بو اینگیلستان کرا به ماموستای زمانی فارس له دانشگاهی که میرجا ، له سالی ۱۸۹۳ دا به کمین کتیبی خوی له چاپ دا که نووسیوه وه و سه ر بو رده کانی بو . ئه وانه ی له سالی کدا دی بووی و له گه ل هندی که ساندای سازشتی کردبو . وه ناوی نابو (بهک سال له نیو ایراناندا) . به وینه ئه و کتیبه له وه پیش ه بیج کتیبکی دیکه ی وا به به هسا و چاک له بابت ایرانه وه چاپ نه کراوه . زاناکانی اینگیلیزی و ئه و سه قهر نامه یان به به کمین سه قهر نامه یان دانوه بو فیرکردن و هونه ر نیشاندان . بیجگه له و چاره له باش مه رگی له سالی ۱۹۲۶ دا سه ر دنس به دیباچه ییکه وه جاریکی دیکه پیش له چاپی داوه .

له باش گه رانه وه ی له ایران چهند سالیکی خریکی فیربون و چونبته تی تیره مزه ه به کانی ایران بو ، وه بیجگه له کتیبه کانی ئه و ووتارانه ی له بابت ته ده ب و

پروفیسور براون شہو روژ بہ دراوو نووسین و زمان ، وہ بہ ہموو ہزبکیہ وہ خہریکی پیشخستی آزادی پرستانی ایرانہ کان بو . لہ دمہکی وادا کہ دراو سیکانی ایران بہ ہموو نیرو و نوانیکانہ وہ خہریکی رووخاندنی ہنچنہی آزادیی خویانی ایران بوون ، کردہ وہو کوششی برادن لہ دمہدا گہلبک سوودی ہہ بو . کوششت و یاربہدانی براون بہ نیاری روس و بہ یاربہدانی آزادیی خویانی ایرانہ وہ ہلکہ سوورا . لہوہ خدمہتیکی گہورہ بو کہ بو حکومتہی ایرانی نہ کرد لہ دمہدا .

ہدای مشرویتہت کہ لہ ایراندا ہر پاکرا بو لہ دووشت ترسی ہہ بو : بہ کیکیان موخافہگانی ناو خو بو کہ بریتیبو لہ دستہی ستہم کارہگانی ایران و لہوانی سہ لہنہتی موتلہقہی محمد علی شای قاجار یان لہریست . دووہ میان ، موخافہگانی دہرہ وہ بوون کہ بریتیبون لہ روسیہ چونکہ حکومتہی مشرویتہی بہ آوہ ژووی دلخوازو آرمہ ژووی سیاسہتی خوی دہ زانی . اینگلزہ کان لہو روژہ رہووشتی چاولی قووچاندن و ب دہنگی یان گرتبویہ ہر ہر اہمہر بہ و کردہ یانہی روس . ہلام براون بہ تہنیا پیدا خہوانی آزادی و سہر بہ خوبی ایران بو لہ لہندن . ہمہوو دمہی ووتارو نھریاتی لہ روژنامہ و کووارہگانی اینگلستاندا دہ بنووسی و راہ دہ دستا . ہیندیک لہ آزادیی خویانی ایران ہہلانن چرونہ مہورویا ، براون میوانداری کردہ اینگلستان . ہہوی لہوانہ وہ لہنجومہ نیکی بہ ناوی لہنجومہنی ایرانہ دامہ زرانہ . ہیندیک کہس کہ ہہوا خواہانی سہر بہ خوبی ایران بوون لہو لہنجومہ نہدا کری کردنہ وہ ، وہ دستیان بہ کوششت و تہقلادا بو ایران و رزگار کردنی لہ ستہم .

لہو دمہدا ہہندیک لہ نوسہرہگانی اینگلز لہ ووتارہ کاباندا دہیان نووسی و بہ زمانیش دہیان ووت کہ ملہتی ایران ہیشتا آمادہ تہ بو فہرمانی لہو مشرویتہ - تہ کہ لہ توژی مانگی سالی ۱۷۸۵ ہجری شہسیدا دراوہ ، وہ نہ آرمہ زووشیان لہرہ بووہ . وہ ہیندیکیش لہ نوسہرہگانی اینگلز دہیان ووت لہ تہنہ چہ کدا

وہ چہند کہسبک لہ روژہ لاتیہوا نانی نری کرد بہ سہروکی لہو ایشہر پیی وونن بو ہہر کتیبیک کہ ہکار بیت و ہونہرو پیشہو چتی ہکاری تیدابی دیباچہو شرح و حاشیہی لہ سہر بکن و لہ چاپی بدہن . براون ہہنا ماہو خوی سہروکی و راہری تہم لہنجومہ - نہی دہ کرد . بیچگہ لہوش گہلی کتیبانی خوی لہو دہماندا بلاو کردنہ وہ و یاریہی ماموستای زانہا - میرزا محمد خانی قہزوبنی کرد بو بلاو کردنہ وہی چاپی چہند کتیبان لہو دمہدا کہ لہ لہورویا دا دہنیشٹ ، لہ ۴۵ کتیب پتر چاپ کرا بوون شرح و دیباچہی لہوی تیدا بو . وہ لہ پاشی سہرندی ہہنا پانزہ سالیس ہہر کتیبیک کہ چاپ و بلاو کرا بیتنہ وہ دہسی لہوی تیا بووہ .

بہ کیک لہ شاگردانی لہدوارد براون کہ لہ سہرو ناوانگی بہ لہورویادا بلاو بوتہوہ پروفیسور (نیکول سون) ہ مہتی کتیبی مہستہوی لہ گہل تہرجمہی اینگلزی کہ ہشت ہرگہ لہ چاپ داوہو گہلبک تالیفاتی کہ پیشی ہہ بہ . سالی ۱۹۰۲ کرا بہ ماموستای زمانی عہرہی لہ دانشگاہی کہ ہرجدا . ہہر لہو سالہدا ہرگی بہ کہمی « دیربکی لہدہی ایرانی » لہ چاپ دا ، وہ ہہر لہم سالہدا ژنی ہینا . ہہر وہ کو لہم ژن ہیناہی دوارن کہم زن ہہ بہ ہو جورہ لہ گہل میردی خویدا وا ریک بووی . بیت سالی تہواو زور بہ خوشی و دلنایبہوہ پیکوہ ژیان . لہم بیت سالہدا کتیبیکان و ووتارہگانی براون کہوا جوان و بی گری نووسراوہوہ لہرہدا زنہ کہی بو آسوودہ پیی دلنایبی زور پشتیوانی و یاریہی داوہ .

لہرہدا سہر بوردبکی سیاسی روویدا کہ زانایکی واگہورہ لہ دیریکوہ بو سیاست رووی وہرگرا ، لہویش تہمہ بو کہ لہ سالی ۱۹۰۵ تا ۱۹۱۲ لہ ایراندا مشرویتہت ہر پاکرا و شورشی سیاسی کہوتہ ناو ایرانہوہ . وہ پیارانی ایران بو بہخبو کردنی حقوقی میلہتی خویان خہریکی بزوتتہوہ و کیشہو ہہرا بوون . وہ بو بہخبو کردنی آزادی و سہر بہ خوبی وولانہ کہ یان لہ شہر و کیشہدا بوون .

چونیک بویان بلوایه شیریان نه کردونی نه کوشان ، تا کو ستم کاران و دهستی سته بیان له سهر ملی خوین لایردو بناغهی حکومتی مشروته بیان توند دامه زرانند . فهرمانی مشروته و قانونی نه ساسیان به خوبی خوین مورکرد . جا کدا بو چون ده وانی بووتری که هم مله ته یاراو توانی دامه زرانندی هم حکومت بیان نه بووه و یان بو نهوه آره زرویان نه بووه ؟

براون به نیاریی نهوه که ده وستره سهر به خویمی ایران له ناو بیری ، ووتاری پرو زور زانایانهی نورسیه همه پارچه بیکه لهوه :

« له ناوردنی پیساوه ناسراوه کان و به ناو بانگه کان ، یان له ناوردنی نیشبان په رسته کان ، زبانیکی هیچگار گه وره به که له جهان ددریت . وه بناله سهر نهوه گوناهیکی گه وره ش دینه ناواناوا نهوه . »

« هیچ گومان نه که پیساوه گه وره کان له جیپاندا نیشانیان داوه که مله تی روم و یونانی پیشوو ، دبرتهی « آتاری » هونه رو نه ده بی گه وره بی یان له باش خوین به جی هیشتوو تمدنی آده مزاد به هموو جوریک قهرزداری همر درو مله تن . بهر هویه وه خوشه وستی پرانبر به ایتالیا و یونان خرابه بهر چاوو علاقه یان به پیدا کردوو . هم علاقه به بوته هوی نهوه که لهم ولاته دا سوودی سیاست به کسانئ نهوه دهمه بگه یینت . وه من باوهرم وایه ایرانش له ریزی نهوه دوو مله ته بریار « قرار » بدری سوودی نهوه و هونه ری ایران گه لیک سوودی به شارستان و صوف گه باندوو . جالو روره وه نه بوون کردنی نهوه و نه بی نهیا هه ریو ده وله تانی آزاد زبانی هه بی بو نهوه مله ت و ولاته ، به لکو زبانیکی زور گه وره به به سهر هموو آده مزاد بکا دیت . »

براون هه چهند له دهستی هانی پشتیوانی و یاره ی آزادی خوایان و مشروتهت په رسته کانی کرد - ووه و له ریگایه دا گه لیک ماندو بووه و تهقلای داوه . وه له پایه بیکدا تیکوشاوه که له دووایدا

حکومتی مشروتهت له گه ل فیکری اسلامه تدا ناسزت . وه هیندیکی دیکش له سهر نه بوون و به آشکرا دهیان ووت که مله تانی آسیا ، وه به تاییه تی ایران نهوه نده ده سله تان نه که گهرانی ولاته کایان بجه نه ژیر دهستی خویناوه ، وه له ناینده کالت و کو - مه له کایاندا ناتوانن به پی سوود و سهرگوتنی مله ته - گه یان بیری خوین به یان بگن .

به لام باوه ری براون نهوه بو که نه ووته و باسایه سهره وه نواندنیکی پرو بوج و خورایه . هموو قسه و ووته کانی به نووسین و ووتاره وه به دروخسته وه و له باهت مشروتهت نهوه دهی ووت ، سه سال له مه و پیش ایران آره زووی مشروتهتی هه بووه ، وه سه سال پتره که هه رای مشروتهت له ایراندا بهر یا بووه و دهسی دراده تی . دووکس له پیساوه گه وره کانی ایران له دوو تیری زورلیک دوور ، که به کیکان موسلمان و زانا و تیگه بشتووبه کی روحانی و فهبله سووفیکی گه وره ی وه کو سید جمال الدین اسد آوایه که به نهوظانی ناو بانگی رویشبو ، دووه میان پیایکی گه وره ی سیاسی و دیپلوماسی و به رزی وه کو پرنس مه لکوم خانه - نه مانه له ایراندا ده ستیان کرد به بلاو کردنه وه ییری مشروتهت و صوف هاندان بو بناغه دانانی نهوکاره گرنگه . وه له ری نهوکاره دا زور تهقلایان داو ماندو بوون ، همیشه داوایان نهوه بو که دهی دایه ریکی دادگهر له ایراندا ایش بکا و قانونیکی ریک و پیک بو نهوه به کار هیتیرت که حقوق و امتیازات له ناو هموو ایراندا چون به ک جی به جی بکریت . له سالی ۱۷۸۷ شمسیدا که محمد علی شالی خرا ، موجهدان و سهر بازانی مله ت به آوانی دامه زرانندی بناغهی مشروتهت گه یشتن . پشی هه ره گه وره ی مله تی ایران که پیشه سازان کارگهران بوون ده ست خستی نهوه آره زوره کوشتیکی بی پایان کردو لهوری به دا گانی خوشه وستی خوینان بهخت کرد . وه مله تی ایران به خوینده وارو نه خوینده واریه وه به بی دهس و دسداریه وه هموو یان به جاریک له کاره دا بوونه هاو دهس و زمان و دهنگت ، به دارو گوپال بهرامه ری توپ و تهنگت و شیریان نه کرد . وه هه

اسماعیل و زنجیری سه قهوی نه قه لای داوه تا سالی ۱۹۲۴ ، یانی سالو نیویک له پیش سردنیا هه موو ژبانی خوی له ریگه دا بهخت کرد . نهو کتیبه که له چوار هرگدا نووسراوه نه وه ؛ ۲۳۰۰ لاپه ره به له سه ربه که دوو چار له چاپ دراوه . به کم جاری له چاخنی ژبانی خویدا ، دووم چار له پاش سردنی خوی .

له سه ری سالی شسته بیدا ، هه موو دوست و آشناکانی براون پروژنامه یان بو نووسه وه دیاری یان بو نارد . له دوایی سالی شسته مینا دوستهکانی له هه رو پادا جه ژبانی بو کرد . کومه لیک له روزه لایه وانه کانت نهو کارانهی دایر به روزه لات بیت سازیان دا که به ناوی « عجب » ناو نرا .

وه له دوایی ته مه نیا خهریکی فه هرتی کتیبه قاری و عه ره بی و تور که ده ست نووسه کانت بو که کتیبه نه کی خویدا بون . نهو یادکارانهی لهو بپه نه وه سازی کردیون له پاش مهرکی پیشکش به پروفسور نیکلسن کرا . وه له سالی ۱۹۳۲ دا چاپ دران و کابیان به نرخ و گران بابون دران به کتیبه خانهی داشکای که مریج .

براون له مانگی ته شربی دووم سالی ۱۹۲۴ دا له نا کاو تووشی نه خوشی دل بو . نه خوشه کی هینده سهخت بو له بی خست ، تزیکه کی ههشت مانگک ژنه کی توانی خدمته تی بسکا ، نهوش نه خوش گوت . براون خهریکی چاک بو وه وه بو که چی ژنه کی مرد . سردنی ژنه کی تاویکی زوری کرده دلی و پستی شکاند . ههوت مانگک دوا سردنی ژنه کی له روزی پیته جه می مانگی جه زبرانی سالی ۱۹۳۶ له ته مه نی ۶۴ سالی دا سردنی براون له هه موو روژنامه کانی کتی دا بلاو کرا به وه . ایران له نه خومه نی ته ده بیدا « سوکار = برسه = تزیه » یکی زور گه وره یان له ته لاری مه عاریفدا بو گرت . وه له لایه ن پیاوه گه وره کانی ایران وه گه لیک دوان « خه لبه » درا ، وه گه لی شمریشی بو هه ل به ستراو خویندرا به وه . براون به چل سال له باهت زمانی روزه لایه وه بتر له ۶۰ کتیبی به اینگیزی نووسیه نه وه .

حکومه تی اینگلیز ناچار بو ره ووشتی سیاسه نی خوی لهو باه ته وه بگورت . له دوایدا هه ر وه کو ووترا وای لی هات که آزادی خواکان له ایراندا سه رگه وتن و ده سق سه مکاران کورت کرا به وه .

براون دبریکی کاتی مه شروته تی ایرانی له چند کتیب و نامه لیکه بیدا نووسیه نه وه . له هه موویان کورنگ تر دوو کتیب « انقلابی ایران » و « روزنا - مه کان و شه ره کانی ایرانی نازه » . تم دوو کتیبه بسی ایران و سیاسه ت و نه دب و پیاوان و شاعرانی ایرانی دوانی نه کا . له روزنامه کانی نهو روژانه دا له باهت خوگرتن و کوشتی پروفسور براونه وه گه لی ووتار بلاو نه کرا به وه ، وه کس نه ما له جیهاندا که ناوی نهو باله واهی اینگلیز نه ژاده و یاریه دات و پشتیوانیه کی ایرانی نه زانی . له آزادی خویانی ایران کومه لیک کی زل به زمان و به نووسین و به پاره و به گیان آماده ی خزمه تی نهو پیاوه گه وره به بوون ، به جوریکی وا که هه رگیز ناوی نهو له سه ر لاپه ره ی دبریکی مه شروته تی ایران له بیر تاکریت .

خوشه وستی هه ره گه وره ی براون له گه ل ایران و ایرانه کاندا به هواوی له کتیب و نامه لیکه ووتاره کا - نه وه ده ره هه کوه ی . له دیباچه ی کتیبی (انقلابی ایران) دا تم چتانه ی نووسیه نه وه ، « نهو کسانه ی له گه ل ایرانه کان دا آشنا ی و دوستا به تی یان کردوه و به دل له ته کیانا تیکلاو بوون وه له گه ل زمانه کیاندا خهریک بوون و شاره زایان تیا په بیدا کردوه ، گه لیک ره ووشتی چاگی لی دیون و په سندی کردن . من بو خوم نی له مه ده نی ، وه باهرم هه به نه گه ر بیت و هه ر که لیک بیه ویت هاوشتی و دوستا به تی به خوشی له ایرانه کاندا به دوور بزانت ، ناتوانی له جیهانی تصوردا شکی وا فه رز بکا . وه نه وه ی بیه ویت راستی وه قاداری ده ست کوه ی ده توانی له ناو ایرانه کاندا په بیدی بکا . »

براون ، له پاش سالی ۱۹۱۳ بو « دبریکی ته ده بی ایرانی » زور کوشتی کرد . به تابه تی له هرگی سه به م و چواره بیدا بتر بو ده وره ی مغول و فرقه ی

دلاستووری زمانی گوردی

(له « دهنګی کیتی نازه » هرګت - ۱ ، ژماره - ۴) . وه ماوه نوره)

ترقیس رهې

تهو ، هه موو دهرګای کیتی مان به بېرا ته مات ، بهلام به هېنای ووشه کانی ته نشقیانه وه له « دهرګای باخ ، دهرګای سهرز ، هم دهرګابه ، دهرګای ټیوه » به ولاره چه شنه دهرګای ټرمان به بېرا نایت . له وینه کوی « تهومی من » بشدا « من » به چه شنه سنووری مانای بو ناوی « ټهوه » ی برپوه نه وه .

۶۵ . تهواو کوره کانی ناو ، یان بو ناو به گشتی به یاربه ی ووشه په پوهندی « ی » ره ، یان یکی له لیکندراوه کانیسه وه که وه کو « ی سر ، ی ناو .. هند . » بن کاری خوین ته بیان ې وه کو ،

Gulh y suwr . گولی سوور .

Gulh y naw bax . گولی ناو باخ .

Ewe y ser mézeke . تهومی سر مېزه که .

بهلام هندی له آره لانه کان به بی ووشه په پوهندی « ی » ناو تهواو ټه کت ، ټه مانه له جی خوینا لی یان ته دوین .

۶۶ . تهواو کوری فعل « پون » ی نانهواو ، وانا تهواو کوری « آګای نانهواو » § ۱۵ تهواو - کوری دانباره که بشپه تی ، له هر ټه « آګای نانهواو » بی پشی ټه لین « آګا په پوهندی » ې وه کو ،

Pawaneke zérhe . پاوانه که زیره .

Piروز nexosh bu . پیروز نه خوش بو .

له دوو رسته به دا ناوی « زیر » و آوه ل ناوی « نه خوش » هر چه نده تهواو کوری آګای نانهواوی « ۵ » و « بو » ن ، تهواو کوری دانباره کانشن که « پاوانه که » و « پیروز » ن ، وه ټم تهواو کورته به یاربه ی « ۵ » و « بو » . وه پیک ساتووه ، له هر ټهوه « آګای نانهواو » بی پشی ټه لین « آګا په پوهندی » .

تهواو کردن

تهواو کور و تهواو کراو

۶۱ . تهواو کردن . - به کار هېنای هندی له پارچه کانی دونه به بی پیو بستیا نه وه له رسته دا بو تعیین کردن و برینه وه ی سنووری مانای هندی کیتیان ، پی ټه لین « تهواو کردن » .

۶۲ . ټه پارچانه ی مانای پارچه کانی تریان تهواو کور دوه ، بی یان ټه لین « تهواو کور » ، وه ټه پارچانه ی مانایان به یاربه ی پارچه کانی تره وه تهواو کراوه ، بی یان ټه لین « تهواو کراو »

۶۳ . وه کو له § ۳۸ دا ووتوبمان ، به وانی رسته « دانبار » و « آګا » به ، یانی « ناو » و « فعل » . ې ووشه کانی تر بو تهواو کور دنی مانای ټه مانه ټه چنه رسته وه .

تهواو کرائی ناو و بو ناو

۶۴ . تهواو کوری ناو ، یان بو ناو ټه مانه ټه بن :

ناو ، آوه ل ناو ، بو ناو ې وه کو ،

Derga y bax . دهرګای باخ .

Derga y sewz . دهرګای سهوز .

Em dergaye . ټم دهرګابه .

Derga y éwe . دهرګای ټیوه .

Ewe y min . تهومی من .

له وینه ی به که ما تهواو کوری ناوی « دهرګا » ، ناوه ، له هی دووه ما تهواو کوری ناوی « دهرګا » ، آوه ل ناوه ، له سه به ما تهواو کوری ناوی « دهرګا » دیسانه وه اولتساره ، له چواره ما بو ناوی « ټیوه » تهواو کوری « دهرګا » به ، له پینجه ما بو ناوی « من » تهواو کوری بو ناوی « ټهوه » به . ټه کور هره مان ووتایه « دهرګا » مانا که ی زور بلاو

۷۰ . تهواو کهری به یاربه تهو ناو ، یان
 بوناوانه کسه مانای فیعل به یاربه ییته به یوه نندی -
 بهوه تهواو نه کهن ، وه کو ،
 ایوه کاغزتان به پوسته دا نارد .
Ewe kaghez tan be poste da nard .
 من کاغزم له ایوه وه ودر گرت .
Min kaghez im le êwe we wer girt .
 مناله که له هیوان نوست .
Minalheke le heywan nust .
 له رسته ی په کهما « ناردتان » فیعل موتههه -
 ددی به ، « کاغز » تهواو کهری سهر به خوبه تی ،
 وه « به پوسته دا » تهواو کهری به یاربه به تی . له
 رسته ی دووما « ودرم گرت » فیعل موتههه ددی به ،
 « کاغز » تهواو کهری سهر به خوبه تی ، وه « له
 ایوه وه » تهواو کهری به یاربه یسه تی . له رسته ی
 سهیما « نوست » فیعل لازمه ، « له هیوان »
 تهواو کهری به یاربه به تی .
 ۷۱ . فیعل لازم تهواو کهری سهر به خو
 ودر ناگری .
 ۷۲ . تهواو کهری آگای ناتواو ، واتا
 تهواو کهری فیلی « بون » ی ناتواو آوله لئاویش نه بی ؛
 وه کو ،
 مناله که نه خوشه . . **Minalheke nexosh e .**
 لهم رسته یه دا آوله لئاوی « نه خوش » فیعل ناتواوی
 « ه » ی تهواو کهری دووما ، به لهم له گهل هممشا
 دانیاری « مناله که » ش تهواو نه کا § ۶۶ .
 تهواو کرانی تهواو کهر
 ۷۳ . تهواو کهریش نه توانری به ووشه ییکی تر
 تهواو بگری .
 ۷۴ . ناوی تهواو کهر ، به ناو ، یان بوناو ،
 بان آوله لئاو تهواو گهری ؛ وه کو ،
 برای زاوی بازگانه که هاتووه .
Bra y zawa y bazirganeke hatuwe .
 کوری پیاریکی له تنگ نان نه خوا .
Kurb y piyawék y leng nan exwa .
 مناله کان نانی تو نه خون .
Minalhekan nan y to exon .

تهواو کرانی فیعل
 ۶۷ . تهواو کهری فیعل نه سانه نهین :
 ناو ، بوناو ، آوله فیعل ، وه کو ،
 ایوه کاغزتان نارد .
Êwe kaghez tan nard .
 ایوه کاغزتان به پوسته دا نارد .
Êwe kaghez tan be poste da nard .
 مناله که له هیوان نوست .
Minalheke le heywan nust .
 هم مناله زور نوست .
Em minalhe zor nust .
 له وینه ی په کهما ناوی « کاغز » فیعل « ناردتان » ی
 تهواو کردووه ، چونکه هم ناوهمان نه ووتابه ،
 نه مان نه زانی چی نیراوه .
 له وینه ی دووما بیجگه له ناوی « کاغز » که ،
 وه کو ووتان تهواو کهری فیعل « ناردتان » ، ناوی
 « پوسته » ش هه به که نه مییش تهواو کهریکی تری
 فیعل « ناردتان » .
 له وینه ی سهیما ناوی « هیوان » فیعل
 « نوست » ی تهواو کردووه ، چونکه به هاتی نه
 ناوهوه تی نه گهین که « مناله که له کوی نوست » .
 له وینه ی چواره ما آوله فیعل « زور » مانای
 فیعل « نوست » ی تهواو کردووه ، نه گهر هم
 ووشه به نهواپه نه مان نه زانی که « هم مناله چه ند
 نوست » .
 ۶۸ . تهواو کهره کانی فیعل ، نه گهر ناو ، یان
 بوناوین ، دوو چشن نهین :
 ۱ . تهواو کهری سهر به خو .
 ۲ . تهواو کهری به یاربه .
 ۶۹ . تهواو کهری سهر به خو تهو ناو ،
 یان بوناوانه که راسته و خو ، بی یاربه مانای
 فیعل موتههه ددی § ۵۳ تهواو نه کهن ؛ وه کو ،
 ایوه کاغزتان نارد .
Êwe kaghez tan nard .
 من ایوه نه بینم .
Min êwe ebiynim .
 لهم دوو رسته یه دا « کاغز » ، « ایوه »
 تهواو کهری سهر به خوی فیعل « ناردتان » و
 « نه بینم » ن .

هم رسته‌بدا آوئل فیمل « زوو » که ته‌واو‌کهری
فیمل « رووخا » یه ، به آوئل فیمل « زور »
ته‌واو کراوه .

ته‌واو کرانی مه‌سدهر

۷۷ . مه‌سدهر قالیکی فیمله که سروشتی ناوی
هه‌یه . هم قالبه که‌سدار نیه ، وه گه‌ردان
ناکری § ۵۶ ؛ وه‌کو ،

خواردن همر بو ژبان پیوسته .

Xwardin her bo jiyān pēwyst e,

لیردا « خواردن » هم ناوه ، هم فیمله ؛
ناوه ، چونکه دانیاری رسته‌کبه ؛ فیمله ، چونکه
کاری به‌یان نه‌کا .

۷۸ . ته‌واو‌کهره‌گانی مه‌سدهر وه‌کو
ته‌واو‌کهره‌گانی ناون ؛ وه‌کو ،

Nuwsiyān y ēwe . نووسینی ایوه .

Nuwsran y kaghez . نووسرانی کاغز .

Nuwsiyān y xēra . نووسینی خیرا .

له وینه‌ی په‌کما بوناوی « ایوه » ته‌واو‌کهری
« نووسین » ، له دوومه ناوی « کاغز »
ته‌واو‌کهری « نووسران » ، له سه‌یه‌ما آوئل‌ناوی
« خیرا » ته‌واو‌کهری « نووسین » .

ته‌واو کرانی دوولایی

۷۹ . دوولایی قالیکی فیمله که سروشتی آوئل‌ناوی
هه‌یه . هم قالبه که‌سدار نیه ، وه گه‌ردان
ناکری § ۵۶ ؛ وه‌کو ،

Nemam y rhaw . نه‌مامی رواو .

لیردا « رواو » هم آوئل‌ناوه ، هم فیمله ؛
آوئل‌ناوه ، چونکه ته‌واو‌کهری ناوی « نه‌مام » ،
فیمله ، چونکه کاری به‌یان نه‌کا .

۸۰ . دوولایی به‌ناو ، یان بوناو ته‌واو ته‌کری ؛
وه‌کو ،

Xwarduwu y gurgan . خواردووی گورگان .

Birduw y ba . بردووی با .

Kushtuw y ēwe . کوشتووی ایوه .

مناله‌کان نانی سپی نه‌خون .

Minalhekan nan y spiy exon .

له رسته‌ی په‌کما ناری « زاوا » که ته‌واو‌کهری
دانیاره ، به ناری « بازرگان » ته‌واو‌کراوه ، له
رسته‌ی دوومه ناوی (پیوار) که ته‌واو‌کهری
دانیاره ، به آوئل‌ناوی « له‌نگک » ته‌واو کراوه ، له
سه‌یه‌ما ناوی « نان » که ته‌واو‌کهری سر به -
خوی فیمل « نه‌خون » ، به بوناوی « تو »
ته‌واو‌کراوه ، له چواره‌ما ناری « نان » که ته‌واو‌کهری
سر به خوی فیمل « نه‌خون » ، به آوئل‌ناوی
« سپی » ته‌واو کراوه . وینه‌ی تریش :

مناله که له‌گهل پشه‌گهی مه‌نیج نه‌خوا .

Minalheke legelh pshiyleke y Meniyc exwa

مناله که له‌گهل پشه‌ی رهش نه‌خوا .

Minalheke legelh pshiyle y rshesh exwa

له په‌گهی هم دور رسته‌بدا « له‌گهل پشه‌که »
که ته‌واو‌کهری به‌یاریه‌ی فیمل « نه‌خوا » یه به
ناوی « مه‌نیج » ته‌واو کراوه ، له دوومه‌یا « له‌گهل
پشه » که ته‌واو‌کهری به‌یاریه‌ی فیمل « نه‌خوا به »
به آوئل‌ناوی « رهش » ته‌واو کراوه .

۷۵ . آوئل‌ناوی ته‌واو‌کهر به آوئل‌ناوی‌کی تر ، یان
به آوئل فیمل ته‌واو ته‌کری . آوئل‌ناوی ته‌واو‌کهری
آوئل‌ناو له‌که‌ویته دواپه‌وه ، وه به ووشه په‌یوه‌ندی
« ی » وه پی‌یوره نه‌به ستری . به‌لام آوئل فیمل
ته‌گهر ته‌واو‌کهری آوئل‌ناو بی ، پیشی ته‌که‌وی ،
وه ووشه په‌یوه‌ندی یان له‌ناو نابی ؛ وه‌کو ،

کاره‌کهره‌که کراسیکی سووری کالی له به‌را بو .
Karekereke krasék y suwr y kalh y
leber a bu .

میلکی زور به‌رز رووخا .

Miylék y zor berz rhuwxa .

له رسته‌ی په‌کما آوئل‌ناوی « کال » ته‌واو‌کهری
آوئل‌ناوی « سوور » ، له دوومه آوئل فیمل
« زور » ته‌واو‌کهری آوئل‌ناوی « به‌رز » .

۷۶ . آوئل فیمل به آوئل فیمل ته‌واو ته‌کری ،
وه‌کو ،

میل به‌رز که زور زوو رووخا .

Miyle berzeke zor zuw rhuwxa .

رلاقه بيك و دوو مراوى

كوبه : محمد توفيق دوروى

له دم گومبىكى به گياو فريز
 دوو سراوى بون دل خوش و به فريز ،
 دهى بو ده ژيان لهم دهره بهره ،
 دوور له گيچهل و هـهـراوو شهـره ،
 آزاد بون له دهره ، له تهـندو ماـهم ،
 بي باك و سهـرهـست دوور بون لهـستم .
 هـهـر لهـو ناوهـپشدا نهـنيا رهـفهيك
 لهـوهـبش دهـزيا لهـ نزيك زهـليك ؟
 روژيك لهـ روژان رى لى بزربوو ،
 بهـ روخى گوما روڤى ، تپهـهـرووو ؟
 چاوى كوت بهـ دوو سراوى سهـرهـست
 لهـ جيگهـيكي خوشى وهـك بهـهـشت ؟
 وونى : « وا چا كه ، يمه هاورى يان ،
 چونكه دوور نهـم لهـ دهـج و ژيان ؟
 ياريدم نهـدهـن لهـ هـهـوو كاربك ،
 بهـ آنج نهـگهـم لهـ هـهـر بناريك . »
 بانگى كرد بهـ دهـنگك : « نهـى برايم ،
 اوهـن شادبهـگى دلى برايم ،
 دهـى بو نهـم خواست لهـ خواى گهـوره ،
 جوونهـ هـاوى بيك لهـم دهرهـبهره ؟
 ايوى بو ناردم ، دلى گوشاد كرد ،
 لهـم نهـنبايهـنى آزاد كرد . »
 ووتيان : « زبر شادين بهـهـاننى تو ،
 بو برادهـرى و چارهـ زانئى تو ،
 بو يارهـ دان ههـرچى بخوازين ،
 نهـتوانين بي كين ، لهـ خهـم دهرهـزين ؟
 بهـتين تو نهـين گهـر بهـك بين ههـوو ،
 كار آسان نهـنى و نهـروا زوو بهـ زوو ؟
 نهـو ساكهـ نابين بهـ دلى هـيچ كس ،
 گشت را نهـبويرين بهـ خوشى و ههـوس ؟
 ههـر لهـ بهـك كرت هـبـز بهـيدا نهـنى ،
 لهـنا نهـبانى گهـل بهـرا نهـنى ،
 دوورى لهـ بهـك تر خوشى تال نهـكا ،
 بهـرندهـى ژيان زوو نى بال نهـكا ؟

ZIYN A VIY ZEMANY

MAMOSTA ENWER

Cana, te cyhan girty seraser be cwaniy,
 herkes pè d-zany.
 Bê leshkir u ceng girty me emrho be
 kerhaniy «۱»،
 lê bê berhewaniy «۲»
 Ma emrho ne heyf e, tu le yexsiyra ne
 pirsy ?
 man tiyniy u birsiy.
 Ev kêmasiy e bo te, ku tu shah y grany,
 Ziyn a viy zemany.
 Hêshita tu ne rhazy u ji min xûkê «۳»
 dexwazy,
 na hêt, ji me gazy.
 Bê fayide ye , madam tu be xo bê
 diluvany «۴»،
 ji kêve yê biyaniy «۵»
 Bextê te me xanim, me chi sûche ka ?
 bibêje ,
 bes mir biberêje
 Gunhe ji Xudê ve , bes were min be
 behaniy,
 zanim tu grany .
 j' ah ên me heja dinya w erd ê Xudê
 lerziy,
 chak e be viy terzy ?
 Rhondik «۶» ji duw chava di peshin her
 weky kaniy ,
 yar rhehmê ne zaniy .
 Ger her te mirad e bikujy evrhuke Enwer,
 han bo te xencer .
 Dilhxosh u beshuwsh im , tu be wan
 til «۷» yêt meyany «۸»
 bikêshy ji me cany .

- «۱» kerhaniy = به غهـلهـت ، لهـ kerh لهـ kerh . وهـ
- دروست بووه كه مانای « اطرش » .
- «۲» berhewaniy = ناوبژی گهـر .
- «۳» xûkê = جزبه ، ضربه .
- «۴» diluvan = رحم ، بهـزهـنى .
- «۵» biyaniy = بيگانه .
- «۶» rhondik = فریبك .
- «۷» til = نهـموسـت .
- «۸» meyany = نامك .

به بی به کبته بی آزادی نابی ،
 به بی آزادیش به کبته بی نابی ،
 هـ هر کس آمانجی زبانی به رزه ،
 دمی ناگوری بی تاوو له رزه ،
 تاگو به هیزو بی هیز به نه گرن ،
 به آمانج نه بن ، به رگی قین نه درن ،
 دمی نه ده نه دمی هـ موو به به کچار ،
 هـ هر له که داوه تاوه کو سهر دار ،
 هـ هر گیز بی نا گهن دورن له نه نجام ،
 کهر تی بکوشن له به بیان تا شام . «
 رهقه نه می بیست ، زور دلی خوش بو ،
 کهرچی نه ژان و بی بیرو هوش بو ،
 به بی بکین و شاپی چند سالی
 چاک رایان بوارد و مک ته نیا مالی .
 له نا کاو آوی گومه که وون بو
 ووشک بووه ره و بنکی کزر بو ،
 گپاکی نهو ناوه و داری سهر لیران ،
 هـ موو ووشک بوون ، خـ تـ کـ ان له تینان .
 سراویه کایش هـ هر لهم فه و ماوه
 جه رنگ و سپه ملک و دلبان تاواوه ،
 به گریه و زاری حاتنه لای رهقه
 بودل نه وانی رهقه بی لهقه ،
 ووتیان : « نهی برای خوشه ویست مه ،
 توان هیزو گیان و سهری مه ،
 ووشک بوو آوی گوم له گم گیا ،
 نهروین لیرانه بو پشتی چیا . «
 رهقه نه می بیست ، دلی هانه جوش ،
 به جهرگی بریان ساتی کوت بی هوش ،
 وونی : « چون دهرن به جی دبان من ،
 به نیا بزم له چالی بی بن ؟
 هـ هر دم له گه لنان کهرچی بی بهش بـ ،
 بی خوراک و آو ، یا سهر به هـ ش بـ ،
 بو هـ هر کوی بچن سهر له ریتاه ،
 زیم بی ایوه پر زهـ هر و ژانه ،

جهان لام نالهو گیانم بی ناری ؛
 بوچ من دهرین له به ندو داوی ؟
 به هـ شت بی ایوه بو من آکره ،
 ساتی ناوانم نیا بگرم او قره . «
 که وونهی رهقه بیسترا و ما ،
 دلبان هانه جوش گیانان خروشا ؛
 داریکان هینا ، دریزی کهزیک ،
 کرتان به دهنـ دوک هـ هر به کی سهریک ؛
 ووتیان : « نهی رهقه ، له ناوه ندی دار
 خوت هـ هر بواسه ، بی کره به ژار .
 ایسه نه فرین و توش دیسی له گلمان ،
 شاد نه کی دلی بهارو چلمان .
 نه کی بیزویت لیوت بو ووتار ،
 کهر تیپهر بیین له سهر گوندن شار ،
 کهر پاکی مهردوم سهر سوور بیی ،
 لهم ریک کهوتنه بی دل بیی ،
 هیچ گوی مهدهری و خوت توند را کره ،
 نهوه نیشانهی به رزی آخره . «
 وونی : « زور باشه ، هـ هرچی فه و ووتان ،
 به جی ته هیم به دلو به گیان . «
 له پاشا رهقه به توندی گرتی
 دار له ناوه ندا ، به دمی کورتی .
 انجا سراوی هـ هر فرین هـ هر دووک
 له بو آسمان دار له ناو دهنـ دوک ،
 به سهر شاریکی زلدا تی به رین ،
 دانیشن ووه کانی سهر سام دهر به رین ،
 به جاریک هـ موو منالو قهـ بره
 واقیات دور ماو لهم چه شته سهره ،
 ووتیان : « کی بووه رهقه سراوی
 بیته آولی کیوو هـ رایی ؟ «
 که رهقه بیستی قسه کهی هـ ران ،
 گیانی سهر پاهاتنه له رزه ژان ،
 وونی : « دهک ، کویر بن هـ موو به جاری ،
 خوا له ناو تان باو بهردتان لی باری . «
 که نه ووتنه بی هاتنه دهر له دم ،
 به ته قله فوجان هانه خوار بو چه م ،

نیویزشکی قهوماوی سیاسی و سپایی مانگی کانوونی دوولام و شوباتی ۱۹۴۴

جهنه‌رال ایگور که فرماندهی چهکی هه‌وانی
هاوبه‌مانه‌کانه له هه‌ربیی زه‌ریای ناوه‌راستدا .

۱۱ - نیروه‌کانی روسیه له به‌شی باکووری نیمچه
دورگه‌کی « کر . ج » دا ده‌سیان کرد به دابه
زاندن ، ، وه‌له‌و دا به‌زینده‌دا زور چاک سه‌رکه‌وتوون .

۱۳ - نیروه‌کانی روسیه شاری « سارنی » یان
داگیر کرد ، هم شاره‌گه‌وره‌ترین شاره‌که تا ایستا
له خاکی پوله‌نده‌دا گیراوه‌هوه .

۲۰ - نیروه‌کانی روسیه له‌مه‌ییانی له نینگراد دا
شاری (نوفوگروډ) یان داگیر کرد که شاریکی دیریکی
گرنیکی روسیه‌به و له سه‌ر روواری فوخلوقه‌وه له به‌شی
باکووری گومی (ایلهن) دابه . بیجگه‌له‌وه
روسه‌کات ۱۵۰۰۰ سه‌رازو اوفیسه‌ری له‌له‌مانیان
کوشتووه . ۳۰۰۰ که‌سیشان به‌دیل گرتووه .

۱۲ - نیروه‌کانی روسیه له نیوه‌روی روزهلانی له
نینگراده‌وه به‌لاماریکی تازه‌یان داوه‌وه هیله‌به‌رگریه‌کانی
له‌له‌مانه‌کانیان بریوه ، وه‌قلای سه‌ختی گرنیکی
(میگا) یان داگیر کردوه .

۲۳ - نیروه‌کانی بریتانیا و له‌مه‌ربکا له نیوه‌روی
روماوه له دوا پاریزمی له‌له‌مانه‌کانه‌وه دا به‌زبونته‌سه‌ر
زه‌وی و چه‌ند سه‌ره‌پردیگان دا مه‌زاندوهه .

۲۴ - له‌وه‌نیرووانه‌ی له نیوه‌روی روساوه‌وه دا
به‌زبونته‌سه‌ر زه‌وی شاری (نیتوتو) یان ماگیر کرد ،
وه‌پیتاپیتا به‌لیشار تفاق و نیروی بریتانیا ر
له‌مه‌ربکا له‌رژیمه‌مه‌ییانی دا به‌زبنه‌کوه .

نیروه‌کانی روسیه به فرماندهی چه‌نه‌رال
کوفوروف شاری (پوشکین ، فلوتسک ، سویسک) یان
داگیر کرد . هم شاران له‌مه‌ییانی له نینگراد دان وژوانی
هیلی‌گه‌لی شه‌مه‌نده‌فه‌ر و ناوچه‌ی به‌رگریی سه‌ختن .

۲۸ - نیروه‌کانی روسیه له‌مه‌ییانی له نینگرادا شاری
کاشنیان داگیر کرد که ژوانی هیله‌شه‌مه‌نده‌فه‌ره‌کانی
له‌وه‌ناوه‌به‌وه‌و زور گرنیکه ، وه‌له‌له‌مانه‌کان دوو سال

۵ کانوونی دوولام - سپای سوور شاری گرنیکی
(یالبا سه‌رکوف) یان داگیر کرده‌وه و له‌وه‌هیله
به‌رگریه‌شان بری که له‌له‌مانه‌کان له سه‌ر دنیپه‌ردایان
مه‌زاندوهه .

۱۹۴۰ فروکی بومبا هاویژی هاوبه‌مانه‌کان ناویان
دابه‌سه‌ر زه‌ریا‌به‌ری باکووری فرانسه ، بیجگه‌له‌وه
هه‌ندیکی تریش له بومبا هاویژه‌کان به‌لاماری « کبل » یان
دا که بنه‌کیکی زه‌ریانی گرنیکی له‌له‌مانیا به‌وزیانیکی
زوریان بن‌گه‌یاند .

۶ - سپای سوور شاری گرنیکی « به‌ردیشیف » یان
داگیر کرد وزیانیکی هبجگار زوریان به‌له‌مانه‌کان
گه‌یاندوه ، داگیر کردنی هم شاره‌پینج روز شه‌ری
قورس قورس له ناوه‌ندی هه‌ردوولا دا کراوه و شه‌قام
به‌شه‌قام ، روسه‌کان له‌له‌مانه‌کانیان ده‌به‌راندوهه و
پاکان کردوه‌هوه .

۹ - سپای سوور شاری گرنیکی کریفوگراد یان
داگیر کرد ، وه‌به‌داگیر کردنی هم شاره‌هه‌موو
نیروی له‌له‌مانه‌کانی دنیپه‌ر که‌وتوونه‌باریکی زور
پشوبه‌وه ، وه‌ته‌گه‌ر زوونه‌کونه‌خویان و ده‌س
ته‌کان به‌کشانه‌وه‌تووشی کاره‌ساییکی تری وه‌ک‌ستا -
لینگراد ته‌به‌وه .

مارشالی هه‌وا سه‌رجون سلیسه‌ر کراوه به‌نویته‌ری

- هه‌لاه‌لا بوو ، گجانی گجانی دا ،
- مه‌رگی به‌آستم ووچانی نه‌دا .
- سه‌راوبه‌کانش ناچار ماوه ،
- هه‌ر به‌و داخه‌ره ته‌تلاوه .
- هه‌ر کسی قسه‌ی زانای لارابی ،
- ده‌بی زه‌بوونو بی ده‌ست و پاسی .
- هه‌ر که‌سی بی بیر کارکا ، هه‌زاره ،
- له‌ری آمانجیا ده‌ردی هه‌زاره .
- هیچ به‌هیچ نا‌کا‌گه‌ر گه‌داو شابی ،
- سه‌ر له‌دورینی و بایه‌منی نابی .

تهدیه هر خهریکی سخت کردنی شو شاره بون .

۲۹ - بومبا هاویژمکانی هاوپه بمانه کان ۱۵۰۰ تون بوبایان به سر بهرلین دا بهردایه وه . آ گریکی زور له بهرلیندا کونه وه که دوو که له کی ۱۵۰۰ بی بهزر بوتوه نیرووهکانی روسیه شاری « لوان » یان داگیر کرد که نه که پته - سر هیل سهره کی شمه نده فوری له - نینگراد - موسکو .

۳۰ - نیرووهکانی روسیه له مهبانی له نینگراد دا شاری (نوفوسوکولینسکی و کودوفو) یان گرنسکی داگیر کرد . بیجگه له وه تالانیکی زور پشیمان دهس کوهت .

۳۱ - فروکه زهلامه بومبا هاویژمکانی ته مهربکا دوینی له ماهی ۱۵۰ سیه وه دور له بهرلین ، تاویان هایه سر « هاوتوفرو برنوسک » وه دوینی شه ویش تاوبسکی زور گه وره یان کرده سر بهرلین ، له رموه دا ۹۱ فروکه کی تهله مانه کان خرا نه خواره وه . وه له فروکهکانی ته مهربکاش ۲۰ فروکه کی بومبا هاویژیان نه گه رانه وه جیی خویان .

۲ - شوبات : نیرووهکانی هاوپه بمانه کان له روزهلانی نه وه پهردا دا به زبونته سر دورگهکانی مارشال . نیرووهکانی روسیه له پاش شهربکی فورس شاری (کینسکیپ) یان داگیر کرد .

۳ - نیرووهکانی ته مهربکا له دورگهکانی مارشالدا خویان جیی گیر کردوه و دورگه کی کواکالی و روی و نامو یان له دهست زا بونه کان سه نده وه .

۷ - له شرکهکانی روسیه شاری ته بوسولوفو یان داگیر کردو ههری (نیکوپول) یان له تهله مانه کان پاک کرده وه .

۹ - نیرووهکانی روسیه شاری (نیکوپول) یان داگیر کرد که شاربکی زور گرنسکه و سر چاره کی ههره گه وره کی مهنسکه نیزه . فروکه قهلا یسهکانی ته مهربکا که برقی بون له ۶۰۰ بومبا هاویژی زهلام تاویان داوه ته سر فرانکفورت که ناوچه بیکی گرنسکی تهله مانه کانه .

۱۴ - نیرووهکانی روسیه شاری (لوگا) یان داگیر کرد که ناوچه بیکی زور گرنسکی هاونوچو و ناوه نده بهرگرهکانی دژنه .

نیرووهکانی بهریتانیا و ته مهربکا دهسیان کردوه وه به بهلاماردان له سهره پرده کی تهز یوه و له کاسینوشدا هندی زهوی یان داگیر کردوه وه .

۱۵ - نیرووهکانی روسیه شاری (کورسون) یان داگیر کرد که ناوچه بیکی سپارانی زور گرنسکه . باری نیرووی هاوپه بمانه کان له سهره پرده کی تهز یو دا له چاو چند روزیک له مو پیش داگه کی باشتر بووه و هاو په بمانه کان له بهرگر بهره کو تووه نه وه بهلاماردان .

۱۹ - نیرووهکانی روسیه شاری « ستراباروسا » یان داگیر کرد که شاربکی گه وره کی به ناو بانسکه و قهلا کی ههره سختی تهله مانه کان بو له نیوه روی له نینگرادا . شو ده قیرقی تهله مانه ش کله ههری دنیپری نیوه روی دا گه مارو درابون ، تونا کران . ایستا به تهوای دهر که و تووه که له وانه ۵۰۰۰۰ کس گوژراون و ۱۸۲۰۰ که سیشیان خویان داوه به دهسه وه ، له ناو ته وانه دا که خویان . داوه به دهسه وه جه نرال « ویلیم ستراسمان » ی بووه که فه رمانده کی نه یله ق بو . بیجگه له وه ۴۹۰ فرکه و ۱۵۵ تانک و ۳۷۶ جه شنه ما توپ ، وه گه کی تقانی تر له ناو براون . وه روسه کان سهره باری ته هم مو وهش ، ۴۱ فرکه و ۱۱۶ تانک و ۳۲ اوتوموبیلی زردارو که لیسکی تریش تقانی جه تنگی یان دهس کوهت .

۲۲ - نیرووهکانی روسیه شاری « کریفوی روگت » یان داگیر کرد که ناوچه بیکی بهرگری و پیشه سازی کی گرنسکی روسیه به ، وه تهله مانه کان کردبو یان به قهلابیکی زور سخت و نزدیک دو سال و نیو تادا مانه وه ، نیوی آسنی روسیه له کانه آسنهکانی ته م شاره دهر ته هجری .

۲۵ - نیرووهکانی روسیه له پاش شهربکی فورسی چند روزی توانیان شاری (ریکاشیف) ی گه روه و پتر له ۱۰۰ دی کی گرنسک داگیر بکن له پیشانی ناوه راستدا . وه له پیشانی با کوور بشدا روسه کان توانیان شاری (دینو) داگیر بکن که کابلی دهرگای شاری پیکوفه .

چاپخانه ی معارف - به غدا

آبونهش قبول نهگری

تکانه که بن له خوینهره به ریزانه که نه یانه وی به آونه « دهنگی گیتی تازه »

یان لیره وه بو بنیری ، ناوونیشانی خویانمان بو بنوسن .

آبونه ،

۱۸۰
۳۶۰
فلسه

بو شمش مانگ

بو سالیك

تکانه که بن له خوینهره به ریزه کاندان که له زماره ی

آینده وه « دهنگی گیتی تازه » له فروشه ره کان بسین ؛

دانه بیکی ۳۰ فلسه .

ده نگی بیتی تازه

سوزاریکی ننگانه بر، امه نایم زن، بر شمشیر پی پوه تری شایگه شیم و دل با پیوزنانه بی به ریسانی بر لاله خنده اوه چو بزی

بهرک - ۱، ژماره ۶

مارت ۱۹۴۴

ناوه: به کسب

۲۰. لی کولینهوه	۹. بهویشانیا و داگیر کرانی نه وروپا
۲۱. سه لام سه رده قی شکانه	ب.ع. بچی
توفیق وهبی	۱۰. بهری ژنیک
۲۵. نه یاری روونا کی (وه رگیراوه)	رفیق چالاک
احسان	۹. آوریشی بی خاوهن
۳۲. مهم وزین (به شیوه ی موکری)	کاروانچی
۴۱. شیعری فهق قادر	۱۱. احمد تهیمور پاشا (وه رگیراوه)
۴۲. فیله گه وره که (وه رگیراوه)	حوزنی ی موکریانی
حسان شیخ حه مه مازف	۱۳. خزمایه نی کورد و اینگلین
۴۳. ده ستووری زمانی کوردی	تابه راغا
توفیق وهبی	۱۴. شیعری مهلا حه سن
۴۵. شیعری مهدهوش	۱۵. له دوزه خدا (وه رگیراوه)
۴۶. نیویشکی قهوماوی سیاسی و سپایی مانگی	حوزنی ی موکریانی
مارت ۱۹۴۴	۱۸. هه چاودرا وانهی بوسه نگرنتی ریک خستی
۴۸. گه وره ترین شاعیری ای انگلیزی (وه رگیراوه)	تومون نه کری (وه رگیراوه)
حوزنی ی موکریانی	حسان شیخ حه مه مازف

دهنگی کیتی می تاره

کواریکی مانگانه به ، له لایهن بهشی به پوهندی گشتیه وه ، له بالیوزخانهی بهریتانی دا له بهغدا ، دهر نههینری .

بهریتانیا و داگیرگرانی ئهوروپا

خوآمان لاکردن زن و پیاوی نه تهوای بهریتانیا به ئه م ئه مگرگم گهورا یه

تا ایستا له هیچ حکومه تیکا ته ناهت له نه له مانیا شدا ئه وه نده نه خراونه ته کاره وه . به وینه له نیوه پتر پاله کانی (عمال) کارخانهی فروکه کان و تفاقه کان ژن . ئه مگرگم گهوره گهوره ی حکومه تی و کاری دهستی سهختیان پی ئه سپیریت . وه به ههزاران ژن له ته مانی ۴۰ و ۴۵ سالی دا به پی کاره کورو نوکه کاروباری ماله وه بیان را ئه بهرین وه ممو روژیکیش له کارخانه کانی دراوسی یاندا ده میک ایش ئه کن .

بی گومان ئه م تیکوشینه به کومه له له وینه نه پوهه که بیجگه له منالو زور پیره کان هه ممو بهریتانی بیک به پی توانی خوی په لامار نه دا ، یار یه ی ئه م یه ک گرتن و سه مکه و تنه ی دا ون . ره ننگه له بهریتانیا شدا له ناو ایداره و پاله کان دا له باره ی کارو باری چا ئه ک ردنی کومه لایه تی و آوری (اقتصاد) باش جه ئه وه جیاوازی بیک بی ههروه کو له هه مو وولاتیکی تر دا ئه و جیاوازی به هه یه ، به لام له باره ی کاروباری ئه و سیاسه ته وه که بردنه وه ی جه نگی له سه ر به نده هیچ نا کوکی و جیاوازی بیک نه .

به لام راستیه آسانه که ی تر که بریتیه له وه ی دژمن ته نیا ۲۰ میل له زه ریا پهری نیوه روی بهریتانیا وه دووره شتیکی ئه وتویه یار یه ی یه ک گرتنی هه لسورانه نیشتانیه که ئه دا . له هاوینی (۱۹۴۰) وه اینگلیزه کان پتر هه مستیان به وه کرد که دژمن خوی مه لاس دا وه له ده رگا که ی بارده میان وه

ایستا هه مو نه ته و بیک روی زهوی چا زیان بریده ته کرداره جه نگی به کانی پیشانی (جه به ی له نینگرادی روسیه وهینه کانی نیوه روی روما ، وه کرداره کانی نیوه روی روژا وای پاسفیک . له پاش ده میکی در یژی کهیش انجا چا و ئه برنه روژا وای ئه وروپا . که وا بو له باره ی بهریتانیا وه له کاتی کا که نه ته وه که ی خه ریکی خو آماده کرد نه بو ئه م ئه مگرگم گهوره ، پیویسته نهختیک به مین ، چونکه ئه م خو آماده کردنه سه رته ی کرداره کانی آینه ده یه .

دانیشتوو وه کانی بهریتانیا (۴۳) میلون کس ئه بی ، اینگله ره دورگه بیکه له نوخته ی هه ره نزیکه وه ته نیا ۲۰ میل له و سپاهی ئه له مانه وه دووره که له با کورو ری فره نسه دا یه . ئه م دوو راستیه آسانه اشکرایه ، کروکیکیان (مغزی) هه یه که پیویسته له هه نگا وه که ی جه نگی ایستای هیوا بیک گهوره ی لی بکری .

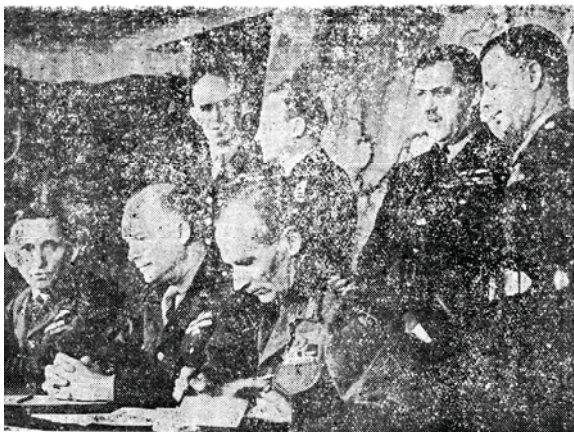
بهریتانیا له جه نگی گهوره ی پیشو ودا سپاییکی پینج میلیون کس ی رزانه مه یانی شه رموه . به لام له م جه نگی ایستادا نیروی پیاوی که بریتیه له بهژی و زه ریا بی ، گه لیک له نیروی جه نگی بهرو زور تره . سه ردرای ئه مه ، ئه مرو پی گه یان دنی کارخانه جه نگی کانی له پی گه یان دنی (انتاج) سالی ۱۹۱۸ گه لی گه لی پترو فراوان تره . وه ئه م پی گه یان دنه ش به سپاهی یار یه ی ژنه کا نه وه به که به راده بیک و له کارخانه کاندا له بانی پیاو کار نه کن .

(گرووی دوفر) نریك بوتوهه . وهله كاتیکا كه لیشاوی
 نه مه ریکاییه هاو په یمانگانان ارژایه دورگه که وه
 بوچونه پال سدریازه بهریتانیاییه کان « له پهرینه وری
 گرووه که دا » ، شارستانییه کان هه موو پریان زانی که
 نه ریکیکی زور ساختیان له پیشه وه به . وه سهر « ستافورد
 کریس » که وه زیری پی گه یاندنی فرو که کانی بهریتانیایه
 لهم دوا پیدا هم آگاداریه آشکرایه بلاو کرده وه :
 « نه بی ه میشه بیربکه ینه وه که کیوی بیکی درنده
 هه رکانی بریندار کرا له هه موو ده بیکی تر ترکیزه تره .
 بی گومان نازی به کان بریندار بونه که یان هیجگار کوشنده به ،
 وه ترکیزه ناهومیدی هه ره و چه شنه پارانه وه پیدا
 نه بی . که براو بیویسته خومان آماده بکه ین بو په لاماره
 به رامیه ره تونده کانی دژمن له مانگه کانی آینده دا ،
 وه مسالی ۱۹۴۴ له هه موو ساله کانی جهنگ سخت تر نه بی ،
 وه نه بی هم سه ختی و ناخوشییه هه ره له پیشانیه کانی
 جهنگدابی به لکوله پیشانی کارخانه کانی ناره ویشدا
 نه بی » .

پیشه واکانی (زه عیمه کانی) نازی گه لی په یمانان دا به
 نه ته وه که یان که نه له مانیا توله ی نه ره وه هه رایانه له
 اینگلنهره نه کانه وه که نه می که نه سهر سهر چاوه

پیشه سازی به کانی نه له مانیا ، چونکه نه گهر شتیکی وایان
 نه وو تابه ، نه له مانه کان به ته واری ووره یان به رادبو ،
 نه گهرچی ایستنهش ووره بیکی نه ورتیان نه ماوه . وه
 نه ته وه ی بهریتانیا له کاتیکا به خوشیه وه چاودری نه و
 په لاماره هه رایانه نه کا که نه کرینه سهر کولسکه
 جهنگیه کانی (الاهداف الحریه) پاکوردی (شمال)
 فره نسه و نه له مانیا ، خویشی آماده و ووره به تین تر
 نه کا بو به رام بهری کردنی نه و قورته سه ختانه ی له نه نجایی
 نه ره کاره دا دینه بهری .

زور آشکرایه هه رکانی نیروی په لاماره گه وره کی
 هاو په یمانگان به هه موو قورسای ی تفاق و رخته کانیانه وه
 له به نده ره کانی هه لکوتانه که دا کوبونه وه ، دژمن
 سه ره رای ترساندنی شارستانییه کان ، به هه موو هینزیکه وه
 په له نه دا که زانیکی بی ژمار له تفاقه کانی هاو په یمانگان
 بدا ، به لکو هه میسان په له ی نه ره نه نه کا که هه موو
 زاوه نده کانی گواسته وه ی هاو په یمانگان تیک بدا و
 هه رچه نه دش له ده سی بی پی گه یاندنی جهنگی بهریتانیا
 به بومباهاران دوا بجا ، ودره نه گه بو نه وه به که هه واییه
 له خو وورد وود کانی به کار بیی . آشکرایه که نه
 له مانه کان نیروی بیکی پاشه که رتی بومباهاو ورتیان هه به بو هم

لهم نیگاره دا فرمانده ره کانی پیشانیه کی
 دووم نه بین که ، نه رکی دا گیر کرانی
 نه ورو یایان خراوته نه ستوه . له ناوه راستدا
 جهنرال آرنه اوهر فرماندهری هه ره به رزی
 په لامارکه ، له لای راستیه وه نوینه ره کی مارشالی
 هه و سهر آرتهر تیدر ، وه له لای چه پیشیه وه
 جهنرال سهر بهرنارد موتنگومری فرماندهری
 گشت نیروه به ژیه کانی بهریتانیا نه بیزین .
 له پشت نه وانه وه له لای راسته وه جهنرال
 سمیت ومارشالی هه و مالوریه ، و نه میرال
 رامسی ، وه جهنرال برادلی زاوه ستاون .

دوا روژم له بېرلین

« ټولیاښ درېری » ټولمیریکیایه

وده گیر : ب . ع . یجی

کویه

په پمانیا کې په شپان ده بیتوه .
 ټول باوره ری هه موو تاکیکی ټولمانی لای وه کو
 قوران و ابو یو سرکهوتی ټولمانیا ، بوته باوره ری
 هه لاتی و دورانند . سرریازی ټولمیریکا به هه موو
 دلکیه وه بوسرکهوتن شهرته کا ، به لام نازییه کان ټول
 دهی جارانیان نه ماوه وه هر خواخوایانه همل بین ،
 چونکه هیچ هیوی سرکهوتنیان نه ماوه .

هیتلر همل کوتایه سر وولانای سوشیت ، وای
 ده زانی که روسیاش ، هوله ندوهو به لیکو دانمارکه یه ،
 گهلی له سپاییه کانی ټولمانیا رایان له ایشه نه بو . ټولمه
 په کمین سونه بو که دلایان له سره که کهایان
 همل که ندرا ، ټول سره که که تا ټول و ساته به خواایان
 ده زانی . جا هر چه نده له وولانی روسدا پمینه وه
 زیار ترس ټول به ریته دلایان ، خوشیان چاک لی یان
 آشکرایه که چاره نووسی (مهر) ټول وان توو نا بونه
 (عزرائیلی نازییه کان روسیه په) .

جاریک له گهل زابتیکی ټولمانیا له اوتیلیک دا
 پیکرا دمان خوارده وه ، پاش ټوله پیکیکی
 نابه سره وه په رداخه کهی دا به ناوچه وانی خوایدا ،
 چونکه لهو کاتدا باری ټولمانه کانی پیشانی
 روژه لاتی هاتوه بیر ، وونی ، بی گومان ټولمانه کان
 باش پیش ده کون ، به لام مه ترسبان هر ټول په
 ناتوانین نوخته ییک بدوزینه وه که بلین دژمان
 شکاند . تا ایستا ته نیا نوخته ییکی گرنک گیراوه ،
 روتردام نوخته یی ټولنجا به خشی کاری هوله ندمان بو ،
 پارسی هی فرانسهمان بو ، هر ودها له نده نیش

ټولمانیا هه سنی به وه کردوه که جهنگ ددوریی ،
 ټول کوشک و باره گایه نازییه کان په درو و دهله سه
 تا ایستا پیکیانه وه ناوه و رایان گرتوه ها کا رووخا ،
 هیتلر په که بچار وگهلی جاری تریش په پمانی دا ،
 وونی سرکهوتن هر بو ټول له مانیا په ، به لام ده رکوت
 که ایش به قسه نابی ، وا وورده وورده له

آمانجیمیان ، وه له به ست بون که نریکی ۲۶۰۰۰ فروکی
 بجهنگ له هیل پیشه وه دا له پاکوری ټول وره پادا دا بین .
 به لام هاو په پمانه کان ټول بی گهلی هه ری فراوان ،
 به ناییه تی ټولانه ی کرداری په لاماره کهی تیدا ټول کری ،
 هه موو سه تگر و خه ندهک و فروک خانه کانی پیشه وه
 ناچه کانی هاتوچوی دواپارزی ناوه یان به بومبا
 بیژن وهلی پگیر نه وه . له په لاماره که بوره که دا بو
 ټوله هر په که بو خوی له هه رادا به سرته ری تر دا زال
 بی ، هه ر دوولایان بی گومان چه نده یان له ده سابی نه ی
 رژیغه مه ییانی شهره وه . دانیشووه کانی اینکله ره له
 سره نامی ټول په لاماره دا تووشی باریکی تاریکی
 ناخوش ټول بو وه کوگه مارویان درابی وایانلی دی .
 وه هر چه نده دانیش به خه ویانا بگرن ، له ناوچه رگی
 پیشانی شهره که دا ټول بن ، وه یار به ی ټولان بریتیه له
 ټول کی دامه زاندنی گهلی سره پردو پاراستنی ټول
 سره پردانه که ټول میهش کاریکی هه ر گرنکی ټول تو په
 هه ر گز ناشار ریته وه . نه ته وه ی به ریتانیا به دریزیای
 چوار سال « ناوچه یی کاره » که یان را گرت ، وه ټول نا
 ایسته ش هه میسان له سره بین بو کار کردن له خو
 بووردن .

نوختهی هره گه وری آمانجه که مان ده بی له اینگله: هردها به لایم ئه ی ئه بی له روسیه دا نوخته ی آمانجهان کوی بی ؟ له نینگراد و موسکویه ! نه ، له نینگراد و موسکویس سودیان نه ، چونکه ئه و شیوعیه شهبتانانه تادوا سهر بازو دوا هه نا سه یان شهرمان له گه لدا ئه کن ئه گه ربیت و فیلادی قستکیش بگرین .

لیره دا زابنه که آخیکی هه لکیشاو ووتی ، کدی ته واده بی ؟ . .

روژیکێ تر له گه ل چه ند ئه له مانێ ییکی آهوما (رفیق) چوین بوگویی گرین له رادیوی له ندهن ، به لایم ئه گه ر گوستاپو له و جیگایه دا ایمه ی بدوز یایه وه ، بی گومان له کوشتن به ولاره هیه چی تر یان لی نه ده کردین ، یه کیکیان له وانه زاناییسکی ریزه و جیولوجی بو که چه ند جار یک چو و بووه و ولاته دا گیر کراوه کانی روسیه بوپشکنین ، پی ووتم ؛ هه موو ئه و وولانانه ته خت کراون ، به لایم له کانی رویشتهاندا به سهر زه و به کاندای زور له خومان ده ترساین ، له پاشا دانه ییک

له نووسراوی — کفاحی — ودرگرت و ته ماشای به ره کانی کرد و به بی که نینیکه وه ووتی ؛ دهمه وی ئه وه نده بژیم تا ئه و روژه ده بینم که هه موو کتیب خانه کانی ئه له مانیا له م چه شنه کتیبه نایه سنده انه خاوین کراونه ته وه .

— منیش له م قسه یه زور دلخوش بوم و ووتم ؛ — که واته بوچی سهر بوفه رمانیات دا ده نه وینی ؟ له وه لامدا ووتی منیشکی سهر بازی قور به سهر له خو به کر شتدان به ولاره چی ی ترم له ده ست دی ! له و قه و ما وانه که من آگام لپی بی کوشتنی فروکه وانی به ناو — بانگی ئه له مان ، (مولدرز) ه . گوا یا ئه وه له کانی له ی ک دانی دوو فروکه دا مردووه . به لایم وه کو بوم دهر که وت له لایهن پولیس گوستاپو وه کوژا بو ، چونکه ناخوشی که وتبووه به بی ئه و ناز به کانه وه ، ئه مه ییش له بر ئه وه بو که مولدرز پیاویکی کاتولیکی بو و چاوی به سه م و به دی ی گوستاپوکان که وتبو که دهر باری که کلیسه کانی ئه کن . خوی بی را گیر نه گیرا ، ته لیکی بو هیتلر

له هه موو لایبیکێ به ریتانیا وا زوری ژنه کان له پانی پیاوکان له گه لی کرداری چه نگیدا کار نه کن . ئه م کرداره چه نگیه نه که ژنه به ریتانیا بیه کان پیه وی خه ربکن ، که شقی دروست کردنه . به هه زارانی ژنه به ریتانی هه موو مانگک ئه چه ناو ئه م کاره وه و ده س ئه ده نه کاریک که بوزن زور گرانا ؛ به وینه ، له حیم کردن با کاره باو په رچ دانه وه و ره تک کردن و لوس کردن و گه لی شتی تر . ئه م نینگاره کومه لیک له و ژانانه به ریتانیا بیه پیشان ئه دا که خه ربیکی کارن

۵۰۰ گرامی گرشته هه بو . ههر له پاش ساليك بووه
 ۴۰۰ گرام ، وهكآني كه بهرلينم بهجی هيشته بووه
 ۳۵۰ گرام ، ههر ودها بو ههر ئه له مانی بيك چوار په كه
 كيلوبهك كه ره دانرا بو كه له ههفته بيكدا بی دریی بهلام
 هيلسكه و قاوه به چاريك كه م بو .

ئهمانه ههمووی لهوی بووه شتی ، خوئمه گهريه كيك
 له شهردا بكوژرايه ، باره گای نازيه كان بهم چه شته
 خيم بركه سو كاره كانيان آگادار ئه كرد :

« چهند روژيك له ميه پيش كوره كه تان بهرگه لهی
 روسه كان كه توه كوژراوه ، ئه ميش له پيناوی نيشانه كيدا
 كوژراوه ، كه بيويسته ههمو ئه له مانی بيك ودها خوی
 به كوشت بدا . ههر چهنده ا به پيش بو كوره كه تان به
 بهروشين ، بهلام نابی به هيچ كلوجيك دهري بخهن كه
 كهستان لی كوژراوه . »

ليدا كهوا (من ناتوانم ايتر يار يه ی نازيه كان بدم
 و شهريان بو بكم) . له بهرتهوه گوستاپوكلن
 پلانيسكيان بوريك خست و به دزيه وه كوشتيان ،
 وايان بلاو كرده وه كه فروكه كهی له فروكه بيكي تركه توه و
 مردوه .

ئهم كوشتن و پرينه با لهوی بووهستی ، ههمو ئه له مانی بيكي
 خاودن پاره ده بی به ناوی باجي دهسكه و تهره سه به كي
 پاره كهی بدا به نازيه كان . جگه له مش باجي سه
 باريش ههر له سه شانه .

جا ئه مانه ش به هه رجا ، بينه سه ره و كاري خوارده و بی
 له ئه له مانیادا ، ماست به نازيه چنگ ده كه ری ، بهلام
 شهري دهسكرد كه پي ده لين - آوی سپي - خواردی
 باوه .

كه چوه مه بهرلين ههمو تاكي ئه له مانی له ههفته بيكدا

زوری كه نيشكه كانی كه نه ده له كارخانه كاندا
 بهم روزگاره خهريكي ايش كردن . له
 نيگاره دا كه نيشكيك ئه بينن به روويكي
 خوش دم به پيكه نينه وه سه ری چه شته
 بومبايكي ۵۰۰ باقمانی چه سپ و آماده ئه كا كه
 به سه بهرليندا فری ئه دريته خواره وه .

پیری ژنیک

رفیق چالاک

پیریژنه کھی ووت :

— سه لای هیزی زهر یا یی روسیت لی بی نمی نه۔
نکه آزا که ! فرمان مان پی دراوه له لایه ن
باره گی بهزی به کیه تی سویه تهوه چند روژیک له
شوینه دا بمنینه وه . آیا ؟ هم کوره زایانهی خوت
میوان داری نه کھی له کولیته که تا .

پیریژن سهریکی هه لبری و به چاوه کز بووه کانیهوه
ته ماشایه کی کرد پی ووت :

— نهوه کولیته کم چه ندی تیا نه مینه وه بمنینه وه ،
میوانی دوست وها و وولات له سر چا ووبه سهر سر .

له پاش که میک ماتي و بی ده نگی پیریژن وتیهوه :

— نه گهر پی ویستیتان به شتیک بو پیم بلین.

...

سهر بازه کان له ناوخویانا ده ستیان کرد به دمه نهقی :

— بی گومان هم پیریژنه کویره وه ری و کسا —

سیه کی زوری کیشاوه .

— نه لمانه کان چند لیره داما نهوه ؟

— چه وت مانگ .

— نه لپی چی ؟ حوت مانگ ؟ ؟ ؟ !

— به لی حوت مانگی خشت !

— بی گومان مانه وهی دژمن حوت روژیش نهوه۔

کو حوت مانگ له جی به کا دار ستانی نه وجیگایه ووشک

نه کت و تهرایی تیا ناهیلی چه جای آ ده میزاد که له

خوین و گوشت دروست کراوه

— پی ویسته برا کان ! خوارده مهی بد بزم

نه نکه مان ، نه گینا خوا نه کرده هم صریت .

کی ؟ نه لیت ایستا له کاته دا کچ و کوره کانی هم

(نو) سهر بازی (بی ته لی) سهر به هیزی زهریایی
روسیه له که نار دی (شاروئوف) دابه زین . به ههر چوار
سووری خو یا نا روانیان له که لاره و دار و پهرد و به ولاره
هیچ شتیکی تریان نه دی ، هیچ شتیکی تریان نه دی
ناوی دی بی . هه تا دور بین بی گری چاویان گبرا نهوه
شویانه یان بهر چاونه کهوت له سهر خهریته ی سهر بازی
ناویان نوسرا وه . به لی ، جهنگ نهودی و شارا نهی له
سهر زهوی سریوه تهوه تهنیا ناویان له خهریته و له دلی
دانیشته وه کانیا نا ماوه تهوه .

له ناو هم که لاره سامدارا نه دا ، له ناو هم
دارو پهردوه که له که کراوانه دا ، کولیتیکی پچوک
نه پارچه بومبای که یشتبویه نه گری آگر ، وه کو
شو یینیکی ته لیسا وی به بیوه وه ستابو . به بیوه وه ستابو
فتیح و قیت همت ووت فریشته پا که کانی آسمان پاریزگا ریو
آگاداری یان کردوهه .

سهر بازه کان سهر یان سورما له کولیته ، تیر لپی
وورد بوته وه و تماشایان کرد ، انجا به خویان و تفقایانه
وه روویان تی کرد .

له بهر ده می ده رکی کولیتکه دا چاویان به پیریژنیکی
دم و چا و زهرد هه لگه را وی به حال نوزه تیا ماو
کهوت همت ووت تازه له گور هاتوته دهره وه . قزه
سپیه به فرینه که ی به سهر روومه ته چرچه کانیا هاتبوه
خواره وه ... چا وه شینه پیروزیه کانی به قوولا چیمون .
به بی نه وهی آقره ت روونا کی له دلود دروون یا ببت
ته ماشای نو سهر بازه که ی نه کرد . نه گهر شرکه و پرکه
که ی بهری نه بوایه آسان بو هه و ایستاقنیکی له شی رفق و
تهقی بژمیری .

یه کی له سهر بازه کان کلاوه کھی دا گرت و به

پیریژنه له قوژ بڼیکې مهیا نی چه نگا خزمهتی دایک وپراو با وک و خزمه که ساسه کا نی ایه تا کهن .

نهمه بو ده مه تی سی سهر با زه کان له گمل یه کتريا به ده تکیکی نژی پر له ناسوره وه .

...

هرله به یا نیه وه تا نیوه رو سهر بازه کان به سوورو پشتی پیریژنه که دا ها ترو چون : جیگا یان بودا خست ، خزمه تیان کرد ، دهرمان وشوریا یان دایه . کو لیتی پیریژنه یان کرد به آوینه ، کوره آگره که یان پر کرد له دارو آگر یکی نیله نبل یان تیا کرده وه . سفره یان داخست و هسرو له سووری پیریژن دانیشن ، به یکه وه وه کوروله و دایک دستیان کرد به نان خواردن .

نهم خزمه ته پیریژنی هینابه وه سهرخوی ، چا وه کزه کانی روونا کی ژیا نی تی گه رایه وه ، کمیک دله تاریکی روشن بووه وه .

له پاش نه وهی له نان خواردن بوونه وه پیریژن روی ته سی تی کردنو ووتی :

— بهر خوردار بن برا آزا دلسوزه کان ! ...

دلوب دلوب فرمیسی که ست له چاوه شینه به قوولا چووه کا نیه وه سه ری کردو به سهر دم و چا وه چرچه که یا ها ته خواره وه .

سهر بازه کان پی یان ووت :

— داپیر گیان ! بو بهم فرمیسی که نه جهر گیان همل نه قوچینی ؟ بو برینی پر ایش و آزار مان نه کولینیته وه ؟ نه گهر نه تهوی خزمه تی نیشتمانه که ت بکه ی باچ پروی (ا ونوپیا) بهینینه کایه وه له م کولیته دا . با آمانجان نه وه بیت به یاریه دانی یه کتری و به سه بوری دانی یه کتری و به خوشه ویستی یه کتری نهم ژیا نه مان به رینه سهر .

پیریژن بوجاری یه کهم زرده خه نه یه کی پرله آزارهاته

سهرلیویو ده ستی هینابه سهری سهر بازه کا نا .

...

له روزی یه که مه وه نمت ووت نهم سهر بازانه له م کولیته دا گه وره بوونو هه وو کوری نهم پیریژنه ن .

پیریژن ده سستی کرد به ایش کردن و حیثیت لینا و شتن و درونه وه ی بهرگی سهر بازه کان ، دست ی کرد به قسه و دمه ته قله گ لیا نا ، به لام به هیچ جور یک ناوی نه لمانه کانی نه نه برد .

سهر بازه کان زوری له گه لاهریک بوون باسی نهم لمانه کانیا ن بو بگیری ته وه ، به لام هه وو ته قله لایکیان بی سو بو .

یه کی له سهر بازه کان رودی کده نه وانی تره پی ووتن :

— هه تا که ی ایه خوی بکه بن به برینی نهم پیریژنه وه ؟ وا دیاره کویره وه ری زور کیشا وه ، نایه ری دهر باره ی نهم لمانه کان نه به چاک ونه به خراب هیچ باس بکات .

ده یکی زور نهم سهر بازانه وه کو دایک و کور له گمل پیریژنا مانه وه . روژیک فهرانیا ن پی درا که نه و دی به به چی بهیلن .

پیریژن که به مای زانی ، دلی تهنگ بو ، دم و چاری رهش دا گه را ، هه وو کویره وه ری و که ساسیه کی پیشووی بیر که ته وه .

سهر با زه کان پی یان ووت :

— داپیر گیان ! خهم مه خو ، دلگیرمه به ، پشت به خوا له گمل جهنگ کوتابی هات ، که به سهر دژمه سا زال بووین ، نمت به بنه مالی خومان به هه مو و خوشی وشادی ییک بو خومان ژیا ن نه به ینه سهر .

پیریژن سهری نایه کوشیه وه بو نه وه تیر بگری ، سهری نا یه کوشیه وه ناسهر بازه کان نه بیثیت له وچه له دا که سواری که شتیبه که یان نه بنو نه رون ، سهری

هه لکام ؟ ، چی سه بوریم ئەدا لەناو ئەم کەلاو
خاموش و رەخا وانەدا ؟ ، چە دەره تانیک دەست ئەکەو-
یت ؟ لە گوری تاریک زیاتر .

(فینوگر ادوف) کە ایجگار بەم قسانە دلی بریندار
بو پێی ووت :

— گوری چی ؟ نەنکە خوشەو یستەکم .
تو هیشتا لە ئەمەنی شەست ، یا ن شە ستو پینچ سالی
دایت ، هیچ نەبی ۳۰ سالی تریش ئەزیت پشت بەخوا .
هیشتا (فینوگر ادوف) قسە پی مابو بیکات پیریژن
بەدە نگیکی پرله ماتەمی زولالەو هەوازی کرد :

— ئەی خوا ! خۆی گەورە ! آگات لەستە مکاری
ئەلمانە کان بیت . ئەی برا سەر بازەکان !

ئەو کە سەمی پێی ئەلین دا پیر ، یا ن بە ئەنک ناوی
ئەبەن ، بیست و بەک سالانە ، هیشتا بیست و بەک سالی
تەوا و نەکر دەو ، ئەمەیه ستمو زوری نازیەکان ،
ئەمەیه بەتیی بیگانە ، ئەمەیه دلرە قی آدە سبزادی
دژین .

پیریژن رای کەردە ناو کولێتە کە یەووە لە بەردەمی
دەرگا کە یا چاوە فرمیگ دانیشت .

سەر بازەکان دوش دامان ، سەریات سورما ،
ئەت بیت خولی مردوت بەهەرا کێد وون ، تەقە یان لە دەم
نە ئەهاتە دەهەو جولیان نە ئەکەرد . هەموو موی لە شیان
رەقرا بەستنا : هەو دەهاریان وە کوباسقە نە راست
بوەهە ، هەموو ئەندامیان نیشته سەر آو ، دەهەو چاویان
سورو شین هەلگەرا ، کلاووەکانیان داگرت و
نوشتانە وە لە بەردەمی کولێتە کە داوڵەکانگی دلی پرایین
یا بەهەوازیان کرد :

— لێن بیوهره خوشکە شیرینە کەمان ! شەرتی بیاوێتی
بیت ، شەرتی آزا و مەردبیت نەگەرینە دواوە ،
دا نەنشین ، پشونە دەین نا دژمنی ستمکارە وولات

نابە کوش بو ئەوێ لەو کاتە دا چاوی بە سەر بازەکان
نەکە ویت کە هەبجگاری ئەم چی بەهەجی ئەشیلان ...
(فینوگر ادوف) ناو کە بەکێک بو لە سەر بازەکان
بە ناوی هەشت هەواری کە بەرە دەستی پیریژنی مایچ کرد
پیریژن نیش دەسی کردە ملی و سەری نابە سەری یەو و
تیرگریا ، ئەو نەندە گریا تا هەموو زەله شی وە کو بیتی آو هاتە
لەرزین ، سەر بازەکان کە ئەمەیان دی هەموو چاویان بریە
زەوی و ما ! بەستان . لە پیریژن ئەم گۆسە مەندەیی
شلەقان :

— برا کاتم ! بە بیایووە لەم جیگاسا مەدارەدا چون

بەرگی جوان لە بەرکردن و خو خاوین راگرتن
و ئەبێ هەر بو زنو بیابویی ، بە لککو بو مندالیش
پیو یستە ، چونکە هەر دەو ئە ئەبێ بەدار . تەماشاکن ،
پالتوی ئەم مندالە چەند جوان برارەو در . راوہ .
بە راستی مندالە کە یتر رازاندو تەوہ .

آوريشمى بى خاوهن له گوردستان دا زوره

سوراندا پي ده لين : « قهره قاج » .
— ناوى دوايم بيستووه : چون نهو بهرگه لى دروست

ده كهن !

— له به هاريكى زوودا گه لاييكي پرى شبنى مهيله و ره شى
جوان ده كا ، زورى بى ناچى له خووه له سر حممو و لقه داريك
كره يكي خوت خه تى جوانى ره ننگوره ننگ پهيدا ده بى ، ده ست
ده كا به خواردى گه لاي هم داره هه تا نزيكي جگه ردى
پا كه تيك دريزو نه ستوو رده بى . كه ته واو بو له ليكاوى خوى

له پازى سالى ۱۹۴۱ دا كاروانيكم كرد بوگونديك
له قه زاي آكره كه ناوى (بجيل) ه و مه ركزى
ناحيه به . له م كاروانه دا هه ندى له خيزانى مأموره كانم
سوار كرد بوو بوگونده كم نه بردن . چه ند روژيك
له دى به كه مامه وه ديم هه ندى ژنى نهو گونده كراسي
دريزى فش و فوليان له به رايه و گرن و هه ودا نه ستووره .
له گهل هممه شدا توزيك نه بريسيته وه . كه سارنجيم دايه
زانيم نه له خوريه ، نه له لوكه به . نهوسا برسيم :

— هم كراسه له چى دروست كراوه ؟

— دوس به چى ووتيان تماشا كه له سوورى گوندى

بجيل چى له حممو شتيك زورتر ده بىنى ؟

له پاش و ورد بوونه ويكي كم و وتم :

— له حممو شتيك زورتر ليردا :

به كم — شاخ وداخه .

دوادم — نهو داره رده پيو و كانه به .

— ووتيان هم كراسه كه ژنه كنى ايره له به رين دايه

لهو داره ره شانه به .

— و وتم نهو داره ناوى چيه ؟

— ايهو آكره بيه كازو سورچيان پي ده لين ؟

« كه ژوك » ، له آميدى پي ده لين ، « كيرات » له ناو

همه ش چه شنه پالتوييكي به مخه پانى كچانه به كه بوستان
كه نيشكه كان هم له ماله وهو هم بو دهره وه نه توان له به رى بكن .
نه گهر زوريش سه رمايان بو هه تا بهر ماله كى قو پجه ي پيو به
نه توان داي بخن . هم چه شنه پالتويه له كوتاليكي ره ننگ آل
دروست كراوه . به خه كيشى به پارچه بيك قه به دا بو شراوه .

نه كه بنه دهره وه ، تا هه بو بسته زه ويك مان له بى گانه
پاك نه كه بنه وه ، تا گيتى له جه ورو خراپى نازيه كان
رزگار نه كين . دن نيا به خوشكه شيرينه كامان ! دل
نيا به كه سه گى ها ر چل شه و نه ژى . بهم جوړه سه ر باره كان
ريگايان گرته بهر ، كه سيان نه يان نه و پرا آووړ به د نه وه
نه وه كو چاويان بهو كچه بكه و يت كه له به رده ي كولينه
كه دا هه لتو تا وه ، له ته م نه بىست و بهك سالانا سه رى
سپى بووه ... له جه ورى زورى زوردارو دژمنى
ستمكار ...

له چەشنی هیلکه ییکدا مالیکی سپی سفتی وەك قاقەز بوخوی دروست دەكۆ دەجیتە ناو یەووە و دەرگا کە ی دەگری . ئەوسا ایەش دەچین بە سەبانان ئەو ماله کرمانە کۆ دەکە ینەووە . باشە :

— کرمە کە چس لی دی ؟

— له پاش ئەووی ماله کرمە کەمانان کۆ کردووە له خانوو ییکی بوشدا رویان دەکەن . له پاش دە پازرە روژ ئەو مالانە کە وەکو هیلکه ی کەوون له خووە لەسەرە بار ییکە کەیانەووە کۆن دەبن ، لەو کۆنەووە پەپوولە ییکی گەوودی پور دیتە دەدری و دەفری ، وە بە دارو دیواری خانوووە کە وە ئەنوووسی ، ئەمەله دوای . سه چوار روژ لە نا کلو بیه ز دە بیتەووە .

هیچ گومان نیە ، ئە و پە بوولە یە کرمە کە یە وای لی هاتوووە هەمیسان کە بەهار هات بە کاروان ریم کەو تەووە دی (بچیل) لەو عا ئە دا کە خە لکی گۆنە کە بەری ئەو دارەیان کۆ دە کردووە منیش وە کۆ ئەوان ئەووە نەدم کۆ کردووە ، ووتیان ئەمە دوو کراسی پیاوانە ی تیدا دەبن . له پاش ئەمە فیزیان کردین چون دروست دە کریت ، بوخوم دوو کراسی نێو قۆلم لی دروست کردن . ئەووە شەش مانگە له بەرە دان و آل و گو ریان بی دەکەم ، وە هیچ کراسی دیکە له بەر نا کەم هەنا پزانم بەرگی

چەند مانگان دەگری وکە ی دە دری . ئەجیا ئەمەووە دەردە کوی ئەمەش آوری شمشیکە و زور نایا بە ، ئەگەر پزانین و بەمە کێنە ی ئەم سادە یە دەری هینین چاکتر دەبی و ئەشتوانین بە آردزوی خومان هەووە چەشنە بەرگی لی دروست بکە ی ، وە له آوری شمی ئەو کرمە ی پزوووە دە کەن قایمتر دەبی .

چەندمانگیک ئەمەو پێش له کۆواری گەلاوێژدا خویندەووە دەلی :

« حکووەتی سوید و نەرویج هەووە آوری شیان له داری قەرە قاچ دەر دین . وە خویشم بیستوووە کە چەند سە دە بیك ئەمەو بەر له کۆر دوستاندا ئەم چەشنە آوری شمه چاک بوختە کراوە و گەلی شتی جوانو نایابی لی دروست کراوە ، بیجگە ئەمە کرمی آوری شمی تریش هەرله کۆر دوستاندا بە خێو کراوە . بەلام داخی بە جەرگم ایستا کە بی خاوەن ماووە تەووە : سەر داری ئەو بی دەسی و کە ساسی و ستەمی گە ردوو نیش ئەم کارە گۆرگە ی له پیر لادی بیه کان بردو تە وە . ئەم چاشنە دارە له کۆر دوستاندا هەر جگەر زور دە و بلاو کردن و دەشی زور آسانە .

« کاروا بچی »

لەم نینگارە دا میستەر چەرچل ژوبین کە ، له پاش چاک بوونەووی ز خویشیە کە ی ئەم دواییە ی ، لە ناو فەرمماندەرە کانی هاو پە یانە کاندراو دە ستاوە و پالتو ییکی رەنگی تازە ی چنراوی نایابی له بەرداوە . له لای چە پە وە بولای راست : میچر چە نەرال ویتلی کە نوینەری فەرمماندەری نێر بوە کانی ژمەر یکا پە ، مارشالی هەووا تیدەر ، ئەمیرال کە زینگام ، چە نەرال آیزنباوەر ، چە نەرال ئە له کسە نەدر ، میستەر چەرچل ، ایستانت چە نەرال سەر هەمفیری کیل ، چە نەرال سەر هەنری میتلاند و یلسون فەرمماندەری تازە ی

گشت نێر وە کانی هاو پە یانە کانی لە زەر یای ناو دە راستدا ، وە چە نەرال سمیت سەرە کێ ژمەر کانی له شکری ژمەر یکا ژوبین .

KOVAREK E KURDIY A NUH DENG Y GÊTIY' TAZE

دهنگی گیتی تازه له روژنامهی « روزانوا » دا که
به زمانی کوردی و فرانسو دهه تهچی له بیروت

Heta niho poste a Iraqê ji me re " jiy n " u kovar a Kurdîy a hêja " Gelawêj " diyanîy u em bi wan sha dikirin . Iycar vê prestê çavên me bi kovarek e nuw bi ronîy kirin : Deng y Gêtiy' taze .

Gêtiy bi mana dinyayê ye , bi kurmancîy a me : Dang ê Gêtiy a taze .

Kovar a me a nuw bi her awayî hêja u weza yi her pesn u abikranê ye . Deng y Gêtiy ' Taze kovarek e mezin u biresm e . Her ruwpele ê wiy be qed ruwpelek y Roj a Nuw ye u hejmar a wê a sisêyan-ya

ko gilasht e dest ên me- ji 48 ruwpelehan hatiye pê .

Ev kovar Sefaretxane a Briytaniy ya Baghdadê bi xo derxistiye u ev tişt liser kovarê hatiye nivîsandin . Ev kovar ji aliyê Ingilîzyan ji Kurdan re diyariyê e mezin u giranbeha ye . Mê ji Hikûmet a Qraliyê gelek minet e u em spas ên xo ên hêpîyvan pêsbkesh y wê dikin u ji kovar a me a nuw re jiyinek e drêj u kamîran hêvîyê dikin .

Roja 50 , sal 2- hejmar 38 ,
14 Shubat 1944

احمد تیمور پاشا

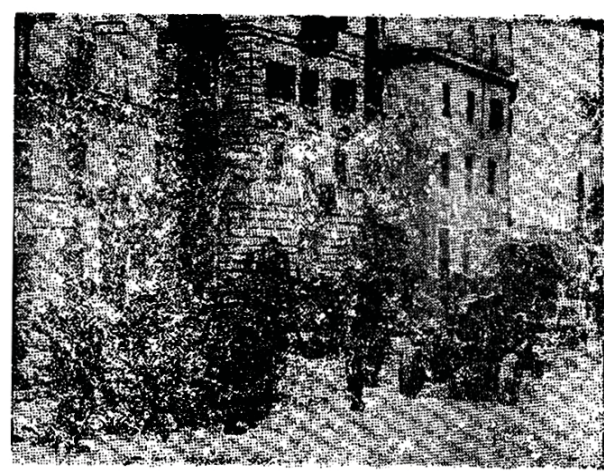
له کوواری المستعم العربي
دهرگیر : حوزنی مومکر یانی

بی گه یشتی، عایشه تیموری بهی خوشکی که سالی ۱۳۲۰ هجری - ۱۹۰۲ میلادی مردو وه گیانی ژانی سدهی زیاندهتوه . وه بو فیرون و خویندنو علمو ئه دیبانی سهوختون . وه روانی یانی ژنه کانی میسر به تابه تی و ژانی روزهلات به سهوختی بزاوتوووه سوری خستون . علم و لغتو ئه دیبانی له پایه یکی بهر زدانیشان . واون . مجدته تیموری به گی تیمور پاشا که سالی ۱۹۲۱ مردوووه د

احمدته تیمور پاشا دهزی « مانگی شهبان سالی ۱۳۸۸ هجری له قاهره له دایک بووه . نهژده بنهجه که یان کوردن ، له کوردانی خاکه کارى — یا کوردی . وصل . بوخو یان همهووه دهی به کورد . مونیان شاناز یان کردو وه . دینشتیان له میسر بووه . ئه م بنه ماله بو لغت و ئه دیبانی عهدی تازه تیکوشان . وه بی له م بنه ماله کو ده ته نه ههر احمد تیمور پاشا له علم ئه دیبانه

محمد بک تیمور که ههر دوکیان بی گومان پیشروهی بهر زبونی ئه دیبانی تازهی هسری بون بی گومان علمی ئه وان کیشهی میسری روونا لکه کردهه .

اسماعیل تیمور پاشای بانی احمدته تیمور رئیس دیوانی خدیوی میسر اسماعیل پاشا بووه سالی ۱۸۷۲ ی میلادی دواى سالیک له دایک بوئی احمدته تیمور مردوووه . احمدته تیمور ههر له ته مانی مندالی دا خه ریصکی علمو ئه دب بو ، وه زور باش تیداسه که بت . له دواى ئه وه که له قوتایانهی تابه ته کانی فهرنه دا خویندی ، چروه ریژی گهوره عاله کانهووه ، دهستی به خویندن و فیرون

بیادی بهریتانی به ناو شاری « تمبر » داتی ئه پهری .

به بی فهرست هه که سیک آره زوی تماشا کردنی هه کتیبکی هه، وایه بی نه ز بهت بوی ده دوز راهه . دیواری کتیبخانه که ی به نگاری خوی و دوسته کانی رازاندره بووه .

هه چونیک بیت با بی ، ده دانی یا کی احمدته مور پاشا به راستی زنده و ده ناسریت . ده دانی اخلاصی و علم بلاگرده . وهی هه زنده و وه . کتیب و آثاره کانی په بکه ری، جوانی احمدته، مور پاشا ده نوینی ، نهویش نواند نیکی واکه نه ده کانی هاتر ، ده دنگ - واز ، پیرو زنده پی بکه دی گران پای پرنخی به یانگاره ده دگرگن .

کتیب و آثاره کانی ده بی بو خونه اندن و ناو بانگ بو بی ته زبا بو نه، بوکه هه دیکت چتی دیار ، کر او دیار کاو و خویندن بی آسان نیشان د' و په رده له سه ره بن دیک و و ته و نوسراوانی علما کانی راب د، لابدایا به آتک ای بی سخا تا پیش چار . تألیفاته کانی احمدته مور پاشا نه ما ان که چاپ کر اون .

- ۱ - نظرة تاريخية في حديث المذاهب الاربعة . ۲ -
- تصحیح القاموس المحیط . ۳ - تصحیح لسان العرب . ۴ -
- قهر امام السیوطی . ۵ - العلم العمانی . ۶ - البزریة و منشأ نخبهم . ۷ - الرتب والالقب . له پاش مردنی تألف کانی هاتوی بو چاپ کردن ساز کرد بون و هیندیک له مانه چاپ کر اون .
- ۱ - الانماط العامة المصرية . ۲ - اعیان القرن الثالثة عشر والاربعة عشر للهجری . ۳ - التصور عند العرب . ۴ - العلب العرب . ۵ - الآثار النبویة . ۶ - حياة المصری و عقیدته له وانه

پاش مردنی هیندیک بیان چاپ کر او ز هیندیک ماون . احمدته مور پاشا له ته مه نی ۶۰ سالی دا روزی ۲۷ ذی قعیده سالی ۱۳۴۸ هجری ۲۶ اپریل سالی ۱۹۳۰ میلادی مرد . به لام یادگاره کانی نه مردون و هه تا هه تا نامرن . به کیک له علما کانی به ناوبانگ و وتویه تی « ته مور بوخوی و بو نه نفسی خوی نه ژیاوه و به لکم بو و ولاته کشی نه ژیاوه . به لام به راستی و علم و ماموستایانی علم ژیاوه . »

احمدته مور پاشا له منندالیه ، له بخا که دا بو فیر کرن و دهرس دان هاترو ، له لروی به ختوه ز به ره توشی نه ته وه یك بو که به دلی یا کی بو به ک اندامی پیشوزیان کرد . بو علم لی و هر گرتن که مریان به ست وله پیشه وه راوهستان وه بونه نمونه یك وجودی

علومی هه ره بی و نه دیات کرد . له ماموستا به ناو بانگ که وره کانی هه و سه رده می وه کو شیخ محمد محمود شفققی و شیخ حسن تهویله ، ده رسی و ورده گرت .

له و دمدا دیوانی نهو پیاوه که وره بو به ناوچی که الهی دوست و آشنا و خوشه و یستانی نهوتو که هه و پیرو هه و دنگلوز آره زوی بون . له پاش نهوه دیوانه که ی به خانوی علم و نه دب ولی کر لانه وه و ورد بینی و وته شیوه و دستوری علوم که لیک له عالم زاناکان وله شاعرو نه دبه کانی به ناو بانگی وه کو محمود سامی بارودی پاشا وه شیخ طاهر جزایری لی کده و وه هه و سالانه سالی خوشه و یستی و راستی و دلپا کی بو ، نهو سه ساله سالیکی زیان گردانی ی بو به شیخ امام محمد عبده وه .

احمد ته مور پاشا گر لی زیان و خویجهی ته مه نی خوشه و یستی مه ده رس و فیر بون و فیر کردن سسیس کرد و هه لی و وراند و پوچی کرده وه ، هیندیک له کار به دهستان و خوشه و یستانی رویان لی نا که عضوی مجلسی شیوخی میسر می قبول کات . سالی ۱۹۲۴ بو به عضو . نهوه په که مین چاره که وتوته و وظیفه د به و مأموریه ته زور دل ته نگ بو ، کیفی بی نه ده هات . هه تا ۱۹۳۰ له و وظیفه دا ماره . له به رنه خوشی ده ستی هه لگرت زور له وه پیش له مجلسی علمی میسر ، وه له مجمعی علمی دمشق ، وه له مجلسی اداره ی کتیبی میسر ؛ وله دارالانار عربیهی قاهره دا عضو بو ، نهو عضویه ته می به ره هه لستی له دیدنی علمایان وله سو دمه ندی علم نه ده کرد .

به لام روز به روز به گوشه گیری و دور که و تنه وه له هیندیک کس و که ناره له تیکلی خه ریک بو ، له رخا وه دا ده ژیا که به نا به تی بو کتیبخانه که ی خوی دای مه زرانده بو . نهوه ی دست بوایه و یان بو چا و بکه و تنی کتیب پچو بانایه لای دیده نیان ده کرد . به لام علما و زاناکان و شعرا و نه دبه کان بیان لی نه بری و به گه ره هاتو و چونیان ده کرد .

احمدته مور پاشا کتیبخانه یکی زور زلی دانا بو و تزیک دوا زده هه زا رکتی تیدا بو و نیو یک پتری ده ست نوس بون . سالی ۱۹۰۲ وقتی بو به خوی کردن و پارازتی دانا گه لیک جیره بو بریه وه و بو هه مو و کتیبیک فهرستی نویسه وه و له کتیبخانه که دا بو خویندن وه ی کتیب کورسی و مینزی به تاییه تی دانا و

خزهایدتی گوردو انگلیز

بوهارده نکیکی بهریری کوردنهم ووتاره

بیشکسه .

پشدهر . تاپهراغا

۹۴۴-۲-۴

نهم بهره نیورهرو بو با فی ایران روپوه . لیره دا—سهر دمی
 سوراوه تهوه ، روزاواوی با نه کدی کردوهه به نیشتهانی خوی و
 تیا دانیشتهوه . وه لهسهر دمی بلاپونه وهی دینی مجدی دا بهره
 روزلات نهم دینهی بوخوی په سندن کردوه ؛ بهلام تالیستا
 نیشکی خوننده واری وزانستی نه گه یشتونی ، تاوه ککو برا
 انگلیزه کانیاں بازوی هول و کوششیان بو شارستانی
 ده ربختنابه .

نهم له په ک دورکه وتنه و دینه جیاییه دوری رادهی
 پیشکوه تنه ، بوته هوئی جیا بونه وه له په ک دورکه وتنه وهی زمانه
 دیرینه که مات ؛ مه گهر هه ندی ووشه نه بی که واله هر دو
 زمانه که دا ماوه تهوه تالیستا گورر انیسکی نه و تونه گوراره ،
 بوته وهی بی به که وایه کی آشکرا بو نهم خزمایه بی په .

هه ندی له ووشه کان — که له وه ختی نویسنه وهی نهم ووتاره دا
 به بیرماهات — نهمانهف :

Moon	مانک	Lullaly
Gackal	چهنل	Lag
Two	دوو	Curt
Three	سی	Game
Dark	تاریک	Name
		Star

نهم حورنه ته وهی — کدی به کیکیان ، له هه سو رویه کوه ،
 بیشکوه وتوتیرن نه ته وهی له م گیتی به دا ؛ وه هویتریان ، له گه لی
 رووه وه ، دوا که وتوتیرن نه ته وهی به له سهر روی نهم گیتی به—
 له بنچینه دا له په ک ره گه ز (race) ن ، که نه ویش ره گه زی
 « هندو—ته ورو پایبه »

له پیشا جه ولانگایان ده وروپشتی کیوه کانی قه ففاس بووه ؛
 نه و به ره روزاوا کوچی کردوه و په رپوه ته وه بو دورگه کانی
 بهریتانیا ، له وی جی خوی خوش کردوه و تیا ماوه ته وه .
 له سهر دمی بلا بونه وهی دینی عیسانی دا به ره روزاوا ،
 نهم دینهی بوخوی په سندن کردوه ؛ وه له وه ختی بلا بونه وهی
 خوننده واری و زانینسا ، زوبه آزایی و گورج
 وگولانه بازوی هول و کوششتی لی هه لکه کردوه ، وه بشتی لی
 ساردنه بوته وه تاله شارستانی تیا گه یشتوته نهم پایبه که نهی
 بینین .

Brow	برو	لا یلایه
Brother	برا	لاق
Dale, dell	دول	کورت
No	نا	گمه
AY	آ	ناو
Right	راست	نهمستیره

به قه لایه کی سه ختی دیمو کراسی له ناو جهرگی روزلاتندا
 بو بهر بهستی دیکتاتوری .

***

چاکه وایه له هر دولا او میدته کم کله مه ولایتر یاریدهی
 په کتر بدن وه بوسه رکوتن و پیشکوه یتن و سهر بهستی پیکوه
 هه نگاو بنین . نهوری پیشکوه وتنی بدانی ، نهمیش بی

شيعرى ملا حسنين

سقوتى ده زله نى روما كه رويه پيشه ودى ناوى
 نيشانهى وايه بنيادى گهلى مبحوره له رووخانه
 كه بولگى كار سهر دلى كوترا به بومبا كه وته هاوار
 ايتير نه مجاره نورهى كه و تنى بينان و رومانه
 قه لاي هيتلر له مه ولا زه حه ته خوى را گرى همرگيز
 له بهر نيروى ي اينگليز دا كه حامى حقى اينسانه
 كه لى نى كه وت، شوق و پاق، بهك به شوين به كدا همووى رووخا
 بناي زورر ستم دوايي تليسو بهختى ويرانه
 بهلى ميحورر نه گهر كلكى برا مه حوه به به كجاري
 كه و ابوجا به شي ههر شيوه نرو روويه گريانه

تهلم ، بنواره سهر له وحهى نيشانهى ناوى تهلمانه
 دوو حهرفى (ب) و (د) يش توره ي سهرى ناوى بهر يتانه
 حروفى پيشه ودى تهلمان نيشانهى ايش و آزارن
 گه واهن حهرفه كافي تهلم كه خارهن پر و ايجسانه
 وه كو مه شه زده وا جهرمن هوموو كه س پى تهلى تهلمان
 تهوا جورميكى رووتن چاره يان بهك چاره فوئوانه
 به دو بهد كرده وه ، بهد و بزو خوين ريزو ، شهر ته نگيز
 زيانى تهلم گروهه بوجبهان ته سبابى نه زيانه
 ته ودى هاوكارى هيتلر بوله ته وروياو به زى تردا
 به راستى گشتى سهر سامه وه له كردهى خوى به شپانه

۱۱۱۱-م-له سال، ۱۹۴۳دا آتهو شيره گه ودهى بهر يتانيباى مه زنه ايجبه راتور به ته كهى ايتاليباى لى پارچه پارچه كردم...

له دوزخ دا

له کورای الاثین
وهرگیر : حوزنی مو کورانی

آگر : ههروه کوهزار فروکهی هاو په پمانه کانت که به سه ر بهرلین دا
آگر بارانیان کرد . له هیچ لایکهوه په نا دست نه کوت . بوچروکی
پیست و ایستقانه سووتاوه کان وه بوکروزی کوروزانه وه وگریانو
قیریهی بی په ناکان، پلیسهی آگری بومبا زمانه ده کیشا . خاوه ند
دهستلالت، به بیکه نینهوه وزه رده خه ندهوه راوه ستاوه ، آگره وان
سهر سامه وهیرو واتی وورماوه .

آگره وان : توهیچ له آگر ترست نیه ؟

بهرنیش بیت ؟

آ... — له جبهاندا دوزخ نیه ؟

خا... — کلم دوزخ — ... دوزخ له لای خاوه ند
دهستلالت نیه . نه گه ربی ، له دهستلالت که پته ، نه م جبهانه
بو بیکه نینه ، هه زاران کارتت بودین ، که نوسراون ، له
نه خوشی زرگاری ، خدا شفقت بدا . نه گه ربو جیگایک
چوی خدات له گیل که گه راینه وه ، پاس بو خدا به سلاتی هانیه وه .
نه گه ربو جیگه رماوه خوت شوشت که رماوت خوش . و نه گه ربو
له دهستلالت که ونی به راوه ژوو . آ... دیازه گه لیک جار
لی که توی و چوی وه سه رکار . نه ت توانیوه بیجگه له وان که دو
رون، دوروان ناسی، له بی دهستلالتی داسه رزه نشی کردوی و
له بونداله سه ریکک خوانچه نانی له گیل خواردوکی :
له گه ل سوار بووه . له گه ل بووه . هه رگه و که سانهی که دهسته
لاتت هه بو دهسته گولی پیدا ده دای، نه مرو به دهسته دهسته
گولالت پیدا ده دن .

خا... — من هه رکه بی دهستلالت مام داده نیشم گوناه
ده ژمیرم و به شیان ده کم . به لام که چوموه وه به دهستلالت
بوم له بیریان ده کم . نه م ایشه وه که ته لیسه ، سه ر له پیاو
ده شیبوی نیت . وه کرد انیشتی بار نه میریکانی ده جیت
هه ردا نیشت خوی له بیر ده کات ، و نه وان هی له ده ورپوشتی

خاوه نندهستلالت : اعه له آگره به هشت را هاتون .
آزاری دوزه خم چیژتووه ، وه خوشی به هه شتم دیوه .
آ... نه له ده وه ، نه له ژوره وه ، نای توم له لیسته دا نه دیوه .
نه م جار یکه بیرده هاتو به ژوره وه نه م به هه شتهی توجو به
نیوی ، له کوی به ؟

خا... — به هه شتی جبهان... نه وه که تیدا خاوه ند
دهسته لاته... نه ویش دهستلالتی هه راوه هه وس و آره زو
له و به هه شته دا لادیش هه یو کیژیش نه م ش ده کوه و
به هه شته به ، که له به هه شتی خاوه نندهسته لاندی ده بی ، هه ووجیهان
بوت پیدا که نی . که ورمه ترین پیاوان کروشی وان بو ده کون ،
روله سه ر خاک دا ده نین .. هه موو پیتدا هه لاله لین، ده رگی
هه موو ژوریکت بو کراوه ته وه ، روله هه ر ژوریکت بکه ی
هه موو له پیشت که مه رده به ستین ، له هه موو شایي گوه نندیکدا
سه ر چونی کیش ده بی ، دوستت زورده بن و دوژمن به ره و
رونامین ، بناسی یان نه نامی بیگانه شت ده به خزم . هه رچیکی
بکه ی نا پرسری . عیبت لی نا گیری ، مالی کی زهوت که ی
دهی که ی ، قسه ی که ست وه سه ر قسه نا که وی . آخ ونالینی
هه ژار و که وتو توی ناییت، هه زارای مال بوچ کرینه وه باکت بی نابی
چی هه به له خاوه ننده دهستلالت خوشتر نه گه ربه هه شتی

دها وای به حالت بی... نه گهر سینه دسته لایم ،
له دوزه خواهانیت ددخه و فریت ددهمه لایکی ...
وه توشی حبس و .... ده کم .

په کیکیک له دوزه خه وانه کان پالی پیوه ناو خستیه
نیوا آگره وده ووتی :

چیرتکو دوزه خه وان له هره ره شو په یمان نارسن .
ایه که له مروت به یدا ثباتمان کردو وه وتیسه ماوین
لانا برین . وده مهش به ردو زیر تر روتبه نانی نین .
خا .... هره وه کو ...

کم و کورت خاوه ند دسته لات له آگره نزدیک بووه
به ددی دستی به قرچه بو چروکت کرد له بریکا
هاواری کرد نه زور داری و استبداده ، نه مهله خاوه ند
دسته لای پیوه به . بیده ستلات مانه وه له ایش و ژان ،
و پرسوزشت تره .

آ ... — پی ده کفی ، ایبه هه وو حسابیکتلی
ده کیشین نه ویش زور به توندی سهختی .

خا .... — هیشتا بو نه مه دستور دهر نه چووه .
آ ... — به لام لیره دهر چووه .

خا .... به مه دست هله گرن که لیم بیرسن نهوسا بیخه نه
لیسته ی کرده م ؟

آ ... نه . له دوزه خه داپارا ، وهوا پشیتوان نیسه .
هر کس یار یدهت بدا ودهوت بهاریته وده دیته لای تو .

خا ... — نه مه مه و به برمه بینسه وه . آگر مه ددر ون بهر
دهدات چونکو دهی دسته لایم ده خانه وده پیش چاو .

آ گره وان . له مه پاش شهره زارده بیتمود و نا که ویته وه سر
هه وه سی دسته لات داری .

خا ... نه .. به لکم به مشه مه زارو و به شیانم که بی
دسته لات ماوم ومله به بهشت دهر کرام ههروه و آدهم کله
به بهشت دهر کرا .

آ گره وان . آدهم به هوی حهوا ومله به بهشت دهر کرا به لام
تو به هوی کی وه ؟

خا ... — به هوی گونا ، قیه ، کرده وه ، بهرام بهری ، گمی نه دان

له م نیگاره دا چه ند که نیشکیک نه بینن که به پیکه نینه وده جی نیشته
وهی فرو که کان له بهر نیانیا دا کار نه کن . وه نه مانه لهو که نیشکان که به
هه راران له کارخانه و فرو که خانه کافی بهر نیانیا دا لهاتی پایو کار نه کن

دا پشتون له بیرده کرین ، هه ره گهل خوار دن خه ربیک ددی ،
پیاله سهر پیاله قوت ددهی ، هه نا هوشت دهر ده جی ،
که ووشیار بویته وه ، تیده گمی توشی چی بوی و کوریت ژان
ده کات . دونه کانت ددخوازن وه بیرت بی تنه وه که چت کردوه
که چون پیاله له دوی پیالهت هه لده قوراند ، وه چون به راست
وچه پیدا ده کوفی .

من به راستی له دوزخی هوای تو دا ناچله کیم .

آ ..... کمیکک لاشانی خاوه ند دسته لانی گرت
و بردیه پیشه وه وپی ووت که میکک له دوزخی ایبهش بچیره .
دوزه خه وانیکک لی چه وه پیش و شانی گرت و ته کافی دایه
و کیشای .

خا ... — ووتی نه مه دوره آزادیه . بهرم ده . به توردی ووتی
نه مه زور داری وسته مه ، دست در یژه بو آزادی ی گشت . به پی
خوم دهر دم ده چه نیوا آگره وه . بهرم ده ، بیت دولیم بهرم ده .

چا که گوشت خوشه کانه ، به تاييهی به توره وانیکي دوستی خوم ووتبوکه ماسی بیکی وام بو بگری چونکوله ده میکه وه گوشتان ده ست نه که وتوره و مال و مندال تامه زروی گوشتن . هویش کاری راستی هم ماسیهی بو گرتم و منیش و اهیناومه تهوه ، لهرونه دا زور یاش سوری کهوه چونکو له میزه آره زوی گوشتم هه به و ماسیه کش گوشتی زور خوشه . به لام له پیشدا به خوی و ترشی بیخه سینه .

ژنه که هه لی دایه ووتی : له مالی تودا چلکه کی چهوری په یدا تابی . وله که به وه مالی تو چه و رانی چه نهی دیوه ؟ . پیاره که که میک رامامو سهری بهرداووه چای داخسته به خوی و کهوته نه ندیشه و ره نگی بزکا ، له یاش که میک ، سهری بلند کردو هه لی دایه ، ووتی : ژگینا که بای ، بی برژینه چا کترو له سه ره مده سو کتره ، به راستی ماسی سور کراوه بو خواردن گرانو چه وریش بو منداله کان باشنیه فسادی مده ده دا که و ابو برژاندنی باشتره . ژنکه ووتی بو چی ترنازانی نه فمان ده ست نه که وتوره و تنوکه یک نهفت له م ماله دا نیه ؟ . راوه که که میک راوه ستاو موشی خوارده بو آهیکی کیشاو ووتی ژنه به خواراست ده کی ماسی برژاو بو خواردن زور گرانه ده ترسم منداله کان نه خوش بن چونکو به برژن ته رانی له گوشته که دا نامی نیت . که وانی آور که وه و آوگ دم که ، ماسیه کی تیدا زهرده که ، همه زور خوشتره گوشته که نهم ، آو دارده بی نی . منداله کان چه نده بخون توشی هه بیچ نابن . ژن ترره بو به توندی ووتی ، که سوتهمه نی نه بی به چی آوگرم ده کری ؟ پیاره که دامامو دلگیر بو ووتی کونه کرامی و اشیاو په روو پارچه کورسیه شکاو هه ن بیان سوتینه و آوی پی گرم که . ژنه ووتی کبریت و شخارته ده ست نا کوی . پیاره ووتی له دراوسیکان وه رگه ، ژنه : کوا نه ران له کوی بینن .

کارا رقی هه ستاو ده ستیدا ماسیه که کی هه لگرت له مال ده رچو و بر دیه که نار زریاو فری دا ناو آوه وه . ووتی ده موی له داخاندیش خوم بجه هم هم زریابه وه . ماسی که که و ته آوه وه دو چار نوقوم برو هه ستاو وه که و ته سر پشت و سهری بلند کردو ووتی نه بوئی ایوه جه ژنی ایه به . هه رنه بو بن .

آگره وان — که ده ستلات بووه له بیرت کرد . نه ت زانی کرده وه کانت بودوز هخت ده کیشی ؟ مهربانی وقه میچی و فله لانه له پشت ده رگای ژوره که ت بو . که ده رگونی مهربان ، که چویته ژور فله لانه وقه میچی .

خا ... — وایه به لام هه موی بو آوه دان کرد نه موی کیسه و خاتوو بو .

آگره ... — به شان و گیانی هه ژارو بی ده سته لاتدا . پیشوازی به هیزو پیله قهت له که وتوده دا . وگولت به کوز راوه وه ده نا و ده ستی زور دارت ، ماچ کردو وه .

خا ... — پهره و سودی ایشم له وه دابو . آگره وان — ای هه بو به آزارت ده ده بن چونکو دلی هه ژارو که ووت زور شکانسون .

خا ... — دا خوا به گوته گیرم دا نانین ؟ . نه له به هشت دابو نه له دوزه خدا ؟ .

آگره وان — پاش مردن گوته گیری نابی . یان به هشته ، یان دوزه خ . ایله لیره دا حسابی کرده و ت لی ده کیشین .

خا ... ایه مسولیت قبول نا که بن . چونکو ده ستلات لیکدانه وه نیه . که که و ت دوزخ قبول ده کلت .

نه بوئی له ایٹالیا

له ده می ده ستلانی موسولینی دا ده ستو پیوه نندو کار به ده ستلانی هه موو پیوستی ژبانی اهالی و خوارده مه نی ودانه و یله وکل و پهل و کونالیان خستبو وه زیر ده ستی خویانه وه به ترخیکی گه لی گران نه بوا به نه یان ده دا به کس . له و رووه له خا کی ایٹالیا دا نه بوئی و ده ست نه که و تن گه یشته پایه بیکی واکه به هه بیچ کلوجیک ، هه بیچ پیوستیک نه ده که و ته ده ست اهالی ، ته گانی و سه ختی ملته کی له ژبان بزار کرد .

هه لکه و ت

پیایو بیکی ایٹالیایی به هه وه سیک خوشه وه ماسی بیکی زلی کری و به خوشی و شادمانیه وه هه لگرت ، بر دیه وه ماله وه ، به پیکه نین و زهرده خه نه وه دای به ژنه که کی و بی ووت هم ماسیه باقوییه و له ماسیه

ئەو چاۋەراۋاندى بوسەدەر نەگرتنى رىك خستنى (تنظيم)

تەمىن ئەكرى

حەسەن شىخ حەمە مارق

ئەم كەردە بەدانەى ئەوانە تا ئەم چەندانەش ھەر لە كارا بو بەنى ئەرەى كاربە دەسەكان كۆرى بەدەنى ، ئەم بارە گەبىشتە رادەبىكى وا ايتەر ئەگەر زوو چارەبىكى نەكرابايە سەد چەندانەى لەمەو پىش نەتەوەى عىراق پەرىشان ئەبو. لە دواىى كاردا ئەم ئەركە گىنگە خراپە سەرشانى لايبكى بىگانەى شارەزاو جەپاندىسە . ھەر كە دەس كرا بەكارو پەلەى ئەو دەرا كە فروشە رەكان ئەبى بەبىي ئەو نرخی بەرەسەى برىار دراهە شت بفروشن ، ئەو دەمە نەتەوەى عىراق بووزايەو پشوبىكى ھاتەو بەر ئەم كارە مەردانەى ھىجگار پىخوش بو .

و ئەترس كەوتە دلى خاۋەن شتەكانو ئەوبازرگانە بەد بەختا ئەو كە فېر بو بوون بەآرەزووى خويان يارى بە چارە نووسى بازار بكنن بەنى ئەوەى لووتبان نەختى بشكىنرى و بسلە مېنرىنە وە ، وەبى ئەرەى چاۋ دېرىيان بىكرى و دەسەى دىرېزان لەكۆتە بەدرى ، ھەموو دەرگايبكى سوودە بى ئەندازە كەيان بوكرابو وە . و ئەو رزۇدە ئاپاكانە بەھەموو ھېزىكانەو پەلەى پەكخستنى ئەوكار بەدەسە بىگانانە يان بو ، بە كۆتە تانوت ھاوېشتن و تەقە كەردن لى يان . بەلام ئەم كار بەدەستانە لەپاش ئەوەى دە سەلاتىبىكى فراوانيان پى درا دەسبان كەرد بەخىرا بزوتتە وەو سەرنجداىبكى زور بر راوەستانى ئەو پشوبەى ئەوانە بەوولاندا بلايان كەرد بوەو ، وە بو ئەو كە لەو سوودە بى پايانانە قەدەغەيان بكنن ، لەلاپەن تومار (تسجىل) كەردنى شتومەك و نرېنەو كەلى بەيانان دە كەرد . ھىچ گومان نىە لەرەدا كە ئەو بەيان و كەردە ائانە سەنووربىكى رىك و نارادەبىكى گەورە تاوان كەردە سەر سوودەبى ماناۋ بى ئەدازە كە ، وە كۆتە كېسكى ھەرەگە وە كوشنەدە بو درابە كەلەكەى ئاپا كە خايەنە بەدبەختە كاندا و دەسەى تەماعىيانى لە بازارى فروفېل و جامبازىدا شكاند ، بەلام

ھەندىك لە ناوەندە كانى شارو ئەوانەى دەسبان بەسەر بازارا دىرېز كەردو و ھەموو شتەكانىان شارو تەوە ، زور بەتوندى بەرامبەر بە دايرەى تەمىن ، بەتايىبەنى بەرامبەر بەو مودىر بەتەى شتومەك لەدەرەو ئەھىنى كەوتوئەتە پروياگە نەدە و چاۋە- راو كەردن ، بەشى زورى ئەو پروياگە نەدە كەرانە ، بازرگانەكانو ئەوانەن دەسبان لەو دەس بەسەرا كىشانى شتوومە كەدا ھەبە .

آمانجى چاۋە راوەكەيان سازكەردنى نەتەوەى عىراقەو قىگە ياندىنئانە كە ئەو رىك خستنى دوايبەى دايرەكەنى تەمىن دەسەى داۋەنى و لەو روو وە گەلىك بەيان دەرچو وە ، ھىچ سوودىكى نىە بو دانىشتووانى عىراق ، بەلكو لە ئەنجىمى ئەرەدا پشوبى كەوتوئە كارو بارى بازرگانىسە وەو بازارى تەواو تىك داۋە ، كە ئەمەش زىيانكى زورى بەكرىارو فروشيارەكان گەپاندىو وە . داۋە ئەكەبى چاۋەراۋ نارادەبىكى گەورە بلا بوئەو ، بەلام بىرى پىاۋ زورترى بەلاى ئەو وە ئەچى كە ئەمانە لەلاپەن دەسبىكى نەبىنەو ئەكەرىن و بەھوى سەروشى بىسى خارەندە كانىانەو چاك دەرنا كەون .

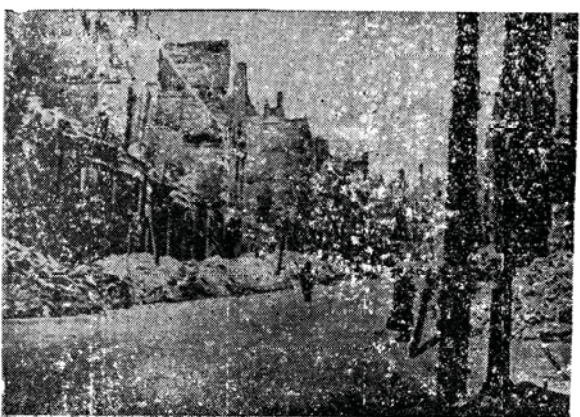
دۇۋارى تەمىن پتر لە دوو سال و نىو ماپەبە بەبى ئەوەى چارە ، يان رى بەكى تازە بگىرىنە بەر بو چارە كەردنى ، تاگە بىشتە رادەبىكى وا روزبە رەزگى گىراى تر ئەبو ، نەتەوەى عىراق لەم روو وە زور تودشى كەلى سزاۋ دەس تەنگى بو ، رەشمالى پەرىشانى و ناتەوەى كوزەران بە- ۹۰ بەشى زەدى نەتەوەى عىراقدا ھەلى دا ، تەنبا چەندەكەسەك نەبى كە بە آين واپىن و دەس برىنى ھازارەكان وە بەھوى سوود خواردىكى بى ئەندازەو تالان كەردنى بى دەسە كانەو لە دەولە مەندىدا گەبىشتە پاۋرە نەسرودى ، ئەوانى تر بەتاۋوتى و سەرگەردانى مانەو . انجا

ئەر بناغە بەی ئەر کار بە دەستە هونەر مەندە بیگانانە دایان مەزرا ندووہ بو چارہ کردنی ئەر ئەرکانە بی یان سپیراوە ، لە ھەر لایبکەوہ لی . وورد بیتەرہ بناغە بیکی دروستسە و پیویستە نەتەوہی عیراق لی دنیایی ، چونکە آمانجەکی ریک خستن و دامەزرا ندنی بازارە کانە . وەلە سەر ئەر کار بە دەست ولی پرسیراوانەش پیویستە کە ھەر شتیک آمانجی ریک خستنی کاروباری نەتەوہی عیراق بی بەکی نەخری . بەلام ئەرگەر ھەندیک ھەلە کرا ، یان لە کاتی ریک خستندا بکری ، پیویستە ئەرہ نە بیتە سونە ی جاوہ راو بەرامبەر بە ریک خستن خوی ، بەلسکو پیویستە بە ھەموو ھەیز یکەوہ تیبکوشن کە ئەر ھەلانە لا بێرن و چاک بکرن ، وە پتر بەلاماری ئەر ری یانە بێرن کە بەھو بەوہ سەر کەوتنی ریک خستن زیاتر دەس ئەرگەوی و دەس بە سەرا کیشانی ھەموو ئەر شتانی بو نەتەوہی وولانە کە پیویست بی بی ، وە دا بەش کردنی ئەر شتانی بە بیتاقە ھەمبسان کار یکی پیویستە . وە نابی ھیچ کاتبیکش کار بە دەستە کان گری بەدەنە چاوہ راوو قسە ی ھیچ و پووچی ئەر چەندکە سانە ی ھەر خەریکی کولینەوہ ی سەرە نا گەنگە کانیا ن . وە ئەرہی نەتەوہی عیراق ئەرکە راستە کان کە آمانجەکی چاکە گشت نەتەوہ کە یە لە پرویا گانە و چاوہ راوہ کانی بەدکا رە کان جیابکە نەوہ کە بەرامبەر بە کار بە دەستە کان ئەر کەن .

- لە بەر ئەرہی ئەر بیگانە پاکانە شارە زایبان کەستەرە لە کارو باری باراری عیراقدا - لە ھەندی لە کارا مستیان تووا ندووہ ، یان بە ھەلە چۆن کە ئەریش شستیک وانیہ گری بەد ریتی ، انجا ئەر نایاکانە ئەرمان بە ھەل زانیوہ و کە توونەتە بامی پرویوچ بەرامبەر بەو کار بە دەستە خاوینە کار دروستانە ، وە آشکرا بە کە ئەر سستی و بە ھەلە چوونانە شتیک وە ھانین تاو بکەنە سەر بناغە و کروی (مغزی) ئەر کارہی ئەر ماموورە بیگانانە دەسیان داوہ تی ، بەلکو بە ھەندی کاری بچوک بچوک کەوہ بە ستروان کە ئەریش ئەر تۆزنی زور بە آسانی لا بێرن ئەرگەر بیت و ماموورە بیگانە کان و ئەر کار بە دەستانی لە دژواری تەمومین دواون یەک باوہ ریان بە یەک تر بە تین تری و چاکتر تی بکوشن ، وە لیرە دا لیر سەراوہ کان کە میک کەم و کورنی یان ھە یە کە نا ایستا وە کو ئەر شتومە کانە ی ، لە دەرەوہ دین بو عیراق نرخیان بو شتی خوا رە دە تی نە بریوہ و نە یان خستو تە قال بیکی ریک و بیسکەوہ - آ ئەر کار بچو کە پشەنگی ئەر ھەلانە یە کە سەبارت بەوہ صرف گەنی لە حکومەت ئەرکەن چوونکە ئەرمان کار یکە ریک خستنی ھەر بە ایدارە ی تەمومینە وە بەنگە و ئەر بی زور بە توندی لی وورد بیتە وە . بەلام خاوەن فروفیل و تەماعکارە کات ئەر چە شتە ھەلە یە ، یان سستیە یان بە ھەل زانی دەسیان کرد بە چاوہ راو کردن بەرامبەر بەو کار بە دەستە بیگانانە ئەر لی دوانیان ، گوا یا ئەرمانە نازان و لەو ایشە دا شارە زایی یان ھیچ نیہ .

ئەر نینگارە شە قامە کانی گەرە کیسک پشان ئەدا کە نزیک بە ھەر بی ویتە نیوورگە لە بەرلیندارلە دارو پە ردو پاک کراو نەتەوہ . نینگارە کە لە لایەن سەر چاوہ بیکی بی لایە نەوہ گیراوە راستە و خو لە پاش تاو بیکی چەکی ھەوایی بەریشانی کە لەم دوا ییە دا کراو تە سەر پایتەختی ئەرمانیا .

(لی کولینده وه)

سهلام

به بهوی دهنگی گیتی تازهده یو ماموستای
پایه به رزم وهی به بک

به ریزله جیانی (تم التدارک) به که لکی نهی نی نهیسه نهک
خراب به کلاک هینراوه به لکو به بیچهوانی ییویسته وه به
وزورلی دوره چونکه له بهر بوره کلیمه به کی کوردی رونه
ووناریکی زراعی و فلاحی به وله به دله بیرمه وه نهاتوه لادی زور
به که لکی نههینن وه کو :- شاسوار ایسال ووردی نه بوله بهر بوره
تووی چاند . بهلی همو ووناریک به مجاز واستعاره بوغیری
او معنابه که دانراوه به کار نههینری بهلام نهک وه کک تم
به کارهی نانه که زور به بیچهوانی (معناو مدلول) وه به کار
هینراوه له جیانی مجاز هیزی معنا زیاد بکا کهچی بهجاری
مردوه بهلی (له بهر بوره) به رامبهری قبل التدقیقه یا ارجالی-
کو تو بر چون نهی به تم التدارک ؟؟

۳ - (گهمارو) ووتنه به که له ووناری کوردی بهلی
له جیانی (محاضره) به کاری نهی نی تمه راسته بهلام
داخی به جه رگم دیسان همیشه له جیگه ی خوادا نه بو چونکه
معاومه گهمارو اصله کهی (گهمال ده بوره به) بوه به گهمارو
ر بو محاصره یکک به که لکک نههینری کهچن سه گیکت دهردی
زه لامیکت ویا حیوانیکت بدن بهلی به مجاز دیسان تم ووتنه به
یا بو تحقیر یا بو تعرض به کار نههینری وه کو شاعر نهلی :- گهماروی
دام به گهمی حضرتی شیخ : به نای دینه وه لاقی نه گهم
جاری لاقی گهمتن تنها بوسه گک هاتوه له بیره دا هه رچن
شیخ بیککه بهلام وادهر نه کهوی شاعر وای ووتوه که کاری
چهن سه گیکتی کرده دیسان نهلین : هه رنه ونده دهه م سوتا و وتم
بو اتان کرده دوشمنی ایماتان بی خوی و مالو منالی وه کوسه گک
گهمار وین دام . بهلی له استعاره دا ممکنه بوزیادی مبالغه مشبه
مخنوف بی بوهرزی هیزی مجاز ناوی سه گک نه بی تنها بلی :-
گهمارویان دا بهلام نهک له وجیگه یانه دا که ماموستا ره بو راست

له میژمه نویسن وریکختنی ماموستای بهر زوناودار
توفیق وهی بک دهماو دهه نه گاری ، لای کهلی کس بهسن
وه لای هه ندیکیش جووان نی به ، ماموستای گهوره آیا به نویسن
له کوفاری (دهنگی گیتی تازه) وله (گه لاو بژ دا) و آیا بهدهم ،
کهلی جبار داوای (تنقید) رهخنه گری فهرمووه که هه رکهس
چی به خراب و نانه وانه زانی نه توانی به نویسن پیشکه شی بکا
به م بونه وه تم نویسنه به لی کولینه وه بی شکش نه کم .

له پیش هه موشتیکا بی لی تم نهیم دانی بیانه نیم
ماموستای هونه روه له م کوشه گه وردها به راستی گلی
(کلیمه) ووتنه به بی کوردی کونی لا کهوتنی زرو شیرینی
هی ناوه نهوه ریزی ووناری کوردی و زور زور کهیمی و نانه وای
به ووناری دار یژراو پر کرده نهوه (نهک من زور له من
زیاتر) کس ناتوانی نهونده بهده سلات ودر یژه دار بی . بهلام
رهخنه گرتن زور آسانه هه موه کس نه توانی له دووای دامه زارنی
بنایه کک زور کهچی ، که مو کورری ، چه وتو چیلی بهر چاو
بخا وانا گه بی رهخنه گر له وه سنا که وه ستاری و نابی ماموستامان
لهمه دلگیری چونکه نه گه لی کولینه وه ، وورد بونه وه ،
بهرا وورد کردت نه می نی زور شت به چه وتو گیری و خووارو
خیچی تمه میننه وه جا نه گه ر لیان بیوری تم چهن وونارانه
پیش چاوی تمه خهن یا بومان ساغ بکاته وه یابی له خرابی یان بی.

۱ - (وازان نه کری) تم ووتنه کلیمه به کی مرکه بهلام
باش ریکت نه خراوه چونکه تم ووتنه به له ناو هه مو بوره پیروی
شارستانی ولادی دا به بیژوی :- وانه زاری - وازانراوه
نهک وازان نه کری یا وازان کراوه هاو لقی تمه وانه بنیری و
بیتراوه نهکک واین نه کری .

۲ - (له بهر بوره) دیسان کلیمه به کی مرکه ماموستای

سهلام سرد دلاقی ششکاند

تورفیو، وهی

هیرا ته کم ، وه زور ریه یسنه که خوبنده وارد کانه ان پتر
 په یوه ندی ی خویان بنوینن له گهل نهو بزوتنه وه پیره وه دا
 که دمه سی دراوه تی له باره ی زمان ونه ده بیات و دیر یك و
 خوینده واری به وه ، وه له هه وو نوو سینیک وورد بینه وه و
 نه گهر پور یست بی ، ته نقیدی پکن له سر کاغوز . به لام بو
 نه وه که به خورای خور بکم نه کن له پیشا زور چاک لی یان وورد
 بینه وه وانجا پکونه ته نقیدینت . ته نقید بی لی وورد
 بو ونه به نابی . آگ شتار له وه بی که گیانیک په لام زه قه ی
 نه بیت له ناو ووشه کانتانا و چونکه نهو که سی نه به یو بیچانگی ،
 نه بی چه کی خوی له گهل چه کی به رامبه ره کی نه اندازه پکا بی گومان
 به قوچه قانی و تیرد کوان شهر ناکری له گهل فرو که تا سکدا .

من له ته قیدی کی له م دی به بکری ، نه زویر نهیم ،
 نه شه ره سار پزیر نایم ، به بیچر نه زورم لاخوا ستاره (مطلب ،
 مقصد) ، چونکه آمانجی من ته نیا که لکی زانست و سوودی
 گشتی به زانست سنووری بونیه هه تا نه مرین ، نه بی فیر بین و
 شه رمه ساریش نایم ، چونکه هله نه کردن هه بو خوا به .
 نه بچاره سهلام نه به یو نهیم پننج ووشه به ی خواره به ی بو
 « ساغ پکه مه وه ، یان بی له خرابی یان بنیم ! »
 وازان نه کری

من « زان کردن » به مانای « ظن » به کار نه غینم و
 به وینه ، له بانی بلیم ، « واطن نه کری » ، نه لیم ، « وانب
 زان نه کری » ، وه له بانی بلیم ، « به ظن من » ، نه لیم ،
 « به زان کردن من . » نهیم وهرگر تمام ناچاری به ووشه بیکی نرم دمس
 ناکه کی له مه شیاوتر به رامبه به « ظن ظن کردن (۲) » ، هه چه نده
 (۲) « ظن » که عه ره به ، تور که کی « صن » که کی به وه سر چاوه ی
 « صانماق » هه به به مانای « ظن کردن » . دیسانا وه له تور کیدا
 « طانباق » هه به به مانای « ناسین » لی یان وورد بینه وه :
 « ظن » ، « صان » ، « طان » ، وه « زان » چه ند له یه ک نه چن !

له پاش پیشاندانی کهک و سوود و پویست و شیبوازی
 ته نقید بو بهرز بو ونه وه ی خوینده واری و شارستانی به ، له
 نوخسه ژماره ی دهنگی گیتی تازه دا ، هیوام و ابوک ایتر راز له
 برت و بوله و تواج و چاوه راوی ویران کهر بهیتری و نهو راسته
 ری به ، ری ته نقیدی بی لایه ن که ری روونک کرد نه وه و
 که لکی مروه بگریته بهر و به لی وام همزانی که ایتر هه
 فریدوونی قیره (فکر) و به قه مچی ی بروسکه گیتی تاریک
 روونک نه کاته وه . له پاش چه ندیک سهلام پای دایه سر ری
 راست . له گهل نه مه شا ، آه مرین بوسه لام ، نه ووبه پیشره وی
 ریگی راست و سپاسی نه کم (۱) .

(۱) ووتاره کی سهلام بی دمس لی دان له چاپ درا و
 لی کولینه وه ی جمله شکاو و ناته واوه کانی و هه له کانی تری ،
 نه سپیرم به سهلام خوی .

وه کو معنای لغوی له جیبانی مدح به کاری بهی !
 ۴ پوزشت — پوزش له جیبانی (معنرت) به کاری هیناوه
 نهیم کلیمه راست وره وان معنرت به لام پوزشت بی به (پوزش) ه
 وکوسندی شیرازی نهلی : خداوند بخشنده و دستگیر کریم
 خطا پنخش پوزش پزیر جگه له ووش له قاموس دا پوزش نوساره .
 نازانم ماموستای گوره پیتی (ت) بو زیاد کرده نه گر خوی
 له پیشه وه کردی نه پویی بهم (ت) ی بهش نابی به کردی .
 ۵- (توره) له جیبانی (محور) (توره) به نه مه به پارچه داریکی
 خشت براوی یان تاشراو نزدیک (۳) انج نه ستوره له اش دا
 به کله کک نه هینری له ناوگیری به رداش دا دا نه مه زریتری
 وهررد و به رداش که به بونه ی توره ره وه جوت نه بن به رداشی سرد
 له سر به رداشی زیر نه سور یته وه به لی زور راسته له جیبانی (محور)
 به کار بهیتری به لام (توره) به توره بی به نازانم و چی بهی
 (۵) ی لاردوه نه گهر له سر وه زنی (محور) نه بی زبانی چی به ؟ .
 ماویه تی سلجانی سلام

زمانه که مان بویک هینائی مانای « ظن کردن » هندی جار له فیلی « زانین » کلاک سین مینی ، ووه کو ، « وام زانی ، واپزاتم » که مانا کانیان « وام ظن کرد ، واطن مگم » ن .
 بهلام سهلام بی وورد بوونهوه تهلی که نم دارشتنه وینهی نیه له کوردیدا . نمی نه مانهیی خوارهوه چین :

سه‌چاوهی ساده	سه‌چاوهی لیکدراو
پیرن	پر کردن
چه سپین ، چه سپاندن	چه سپ بون ، چه سپ کردن
سازبن ، سازان	ساز کردن ، ساز بون
گوربن	(آلو) گور کردن
به‌خشین	بخش کردن
پچرن ، پچران	(پچر) پچر کردن ، بون

سه‌ره‌رای ممانهوه هه‌ندیکی تریش ، وینه‌ییکی هاوتای ته‌واوی « زان کردن » هه‌یه له‌شیوهی کرمانجییی باکوری دا :
 به کرمانجییی باکوری « ناس کردن » مانای « ناسین » ، و ده‌نگه هه‌ر هم وینه‌یه بهس بی بوئوه که به نه‌ندازه « زان کردن » ی له‌سه‌ر دروست پکری .

تم التدارک

سه‌لام که‌تهلی ، « تم التدارک » بچه‌وانهیی « له‌به‌ر بووره » یه ، واته‌زانی که « تم مانای « بمد » ، و « حرف جر » هو « التدارک » مجرور ، و « تم التدارک » مانای « بمد التدارک » . هه‌مه وانیه . « تم » ظرف زمان ، و « ماناکی » له پاشانا یه ، و « تم التدارک » مانای « له‌پاشانا ته‌دارک » ، و هه‌مه ته‌عبیریکی به‌ناو بانگه ، بوکاری به‌کار نه‌هینری که‌بی نه‌ره که له‌پیشا بیری لی کرا بینه‌وه ته‌دارک کرابی ، دمی بدریتی . « تم التدارک » مانای « له‌به‌ر بووره » یه .

گه‌مارو

دروست کرانی ووشه‌ییکی لیکدراوی « گه‌مال ده‌وره » بوگه‌مارو دانی « سه‌گک » ، دووره له‌عقل ، چونکه

« گه‌مارو » نایه‌تی نیه هه‌ر بو « گه‌مال » ، نه‌سه‌گانهی گه‌مارو گ‌دون ، له‌گه‌مال و دیل و گه‌وره و پچر بک هه‌موو جنس وچه‌شنه سه‌گیکیان تیدا نه‌بی . نه‌بو بو « گه‌مارو » ی سه‌گک له‌بانی « گه‌مال ده‌وره » ووشه‌ییکی « سه‌گک ده‌وره » دروست بو بوایه له وینهی « سه‌گک وهر ، سه‌گک به‌حه‌سار » .
 ووشه‌یی « گه‌مارو » بو‌ده‌ردانی سه‌گک و به‌راز و گورگک و نه‌و چه‌شنه درنه‌دانه به‌کار نه‌هینری که به‌ره‌وه بیکه‌وه‌ن . انجا نازاتم ، سه‌لام له‌کوی‌وه لای « معلوم » ، که « گه‌مارو » له « گه‌مال ده‌وره » ره‌هاتوهه یا نه‌بی به‌گویی خوی بیستییی که بلین ، « سه‌گک گه‌مال ده‌وره‌یان دام ، به‌راز گه‌مال ده‌وره‌یان دام ، ... هتد . » که هه‌مه کس نه‌ی بیستیه‌وه یا نه‌بی له خوی‌وهه لیک دایته‌وه که نه‌بی « گه‌مارو » له « گه‌مال ده‌وره » وه‌هاتی ، که نه‌میش هه‌له‌یه .

گره‌بان ووشه‌ییکی « گه‌مال ده‌وره » ش بو بی ، بهلام نه‌مه به‌بی سر ووشی زمانه که‌مان ناتوانی بی به « گه‌مارو » . به‌بی سر ووشی ده‌نگی زمانه که‌مان ووشه‌ییکی « گه‌مال ده‌وره » هه‌ر نه‌توانی به‌م چه‌شنه به‌ره‌به‌ره له‌سه‌ر زمان بسوی :
 گه‌مال ده‌وره gemalh dewre < گه‌مال ده‌وره (به‌دالی کلور) gemalh dhewre < گه‌مال‌وره gemalhewre < گه‌مالوره gemalhorre .

نه‌بینن که نه‌گه‌ر ووشه‌ییکی « گه‌مال ده‌وره » بو بی ، نه‌بو ایستا له ایسکی « گه‌مالوره » دا بوایه . نه‌مه، نه‌گه‌ر بو‌خاری سه‌لام « ره‌هه‌کی دوا بستی فری بده‌ن ، دیسانه‌وه نایته « گه‌مارو » ، نه‌بینه « گه‌مالو (به‌لامی‌ته‌له‌و) » .

ایستا من بلم ، « نه‌بی له‌کوی‌وه هاتی :
 « گه‌مارو » له‌بنجیکی هیندو - نه‌و روپاییه‌وه هاتوهه که‌گه‌لی ووشه‌یی لیه هه‌لساره له‌گشت نه‌و زمانه‌دا ، نه‌مانه وینن : camur (لاتینی = چه‌وتاو ، چه‌ماو بو‌تاوه‌وه) و camera (لاتینی) = که‌مه‌ر ، گوم‌ز ؛

camera (یونانی) ، chamber , camara (اینگلیزی) ، chambre (فرانسیزی) = قه‌ماره ، ژورور ، comrade

هه ورامیه کان له مهشا نه و هستاوان ؛ نهوان « کلم کردن » یان به و ولاخ داووه پلای نهوان آده مزاد کلم ناکه ، و ولاخ کلم نه کا . خو و وشه ییکی کاولی ترمان هه یه : « دوزین » . « دوزین » له بنجی « توج » ی آویستاییه وه هاتووه که مانای « چنینه وه » به . ناوی ناهینم ، هه مووتان نه زانن « دوزین » بوچی به کار نه هیئری ، چی نه دوزری .

سه درای هه موو ، وه کو سه عید به کی نه فراسیواو به گ و چهنده که سیکی هه ورامانی تر پی یان ووتووم ، « گه مارو » له شیوه ی هه وروای دا بوکه سیش به کار نه هیئری ؛ پیاریش گه مارو نه دا .

من که « گه مارو دان » به مانای « دهوردان ، دهورگرتن ، محاصره » به کار نه هیئیم ، آگام لهم راستیانه ی سه رده وه ، وه نه زانم که « گه مارو » مانای « چه مر ، که مره ، دا به ره » به . له پاش نهواو بوونی هم لی کولینه وه بهم چاوم به زانایسیکی به رزی نه فغانی که وت پی و وتم که « کامیرو kamero » له زمانی نه فغانیدا (دهورگیران) ی آسکه له لایهن نیچیره واولانه وه ، و اتا راو که رانه وه ؛ پیواو (کامیرو ی آسک نه دا) .

پوزشت

پیواو هیچ نه بی نهو و تارانای من . بلاوم کردو ونه نه وه له باره ی بنج و بناوانی زمانی کوردیه وه له گه لاوژدا ، به ووردی پخو بنیته وه ؛ تی نه گا که زمانی کوردی و فارسی به که میان نه چینه و . سه ر آویستایی و دو وه میان نه سه ر فارسی کون که نه مانیش له به گ بنجن له گه ل سانس کریتی دا ؛ وه نهش زانی که هه تا سه ده دی به که می میلادیش ، و اتا تزیکه ی دوو هه زار سال له مه و پیش کوردکان و فارسه کان بی تهرجومان قسه یان له گه ل به گ نه کرد ؛ وه دیسه انه وه نه ی زانی که فارسی کون که برای زمانی آویستاییه ، گورا وه به به هله وی ، وه به هله ویش گوراوه به فارسی تازه . زمانی کوردی و فارسی هه به که له سه ر هیلکی جوی له همی نهوی تریان گه شاونه نه وه . ده نگه کانیان ، سوان و دروست بوون و به کار هینانی وشه کانیان ، وه گه ردانی فیعلیان جیواواری تی که و تووه . له مانه له هه موویان گرنگتر جوی بوونوه ی گه ردانی فیعله ، شیوازی گه ردانی فیعلی

(اینگیلیزی) camarade (فرانسوی) = هاوری ، آوئل ، کومهل ؛ kmarati (سانسکرینی) = چه مانه وه ؛

kemiridhe (آویستایی) = که له (هی ی مه خلوق خراب) ؛ که مار (په هله ری) = که مر ، یشتین و که له ی مه مخلوق خراب ؛

گومارا (فارسی) = چه ساری آزال (فوره تگی فارسی — اینگیلیزی ؛ ستاینگاس) ؛

گومرا (فارسی) = طاق بلند ؛ محوطه که شپه چارپایانرا در آنجا نگاه دارند ، دیوار بلند ، زناری که امت زردشت بر میان بندند (فرهنگت برهان جامع) ؛

نه مانهش هه ندی له کوردیه کانن :

کومار ، گوموار ، گه مارو ، کامار (چه به ری بیژنگت و دهف ، به کرمانجی ی باکوری) ، که وان (که وان) ، که مه مند ، که مر ، چه مر ، ۰۰۰ هند .

بی بنه وه سه ر به کار هینانی « گه مارو دان » به مانای « دهوردان ، محاصره » . « گه مارو » ی به د به خت کوشتووی ده سی بار په رستیه . آشکرایه که کرده خوینده و اره کانیش ، وه کر هینه کانی نه ته وه کانی تر ، بو تین و سام دان به ووته کانیان ، وه پوینز هه همیشه خه ریک بوون ووشه ی بیگانه باخنه زمانه . که مانه وه ووشه خومالیه کان دهر په رینن که سووکیان ته ماشا نه کردن . هه مه بووه به هوی نه وه که گه لی ووشه ی خومالیان پکونه کون و قوژ بنه وه و به شیکیان به ره به ره له بیر پچنه وه . « گه مارو » هه رچه نه ده له بیر نه چوته وه به لام سووک و ترو کر وده ؛ ایتر آده مزاد گه مارو نادا ، دهور نه دا ؛ سه گ و گورگ که مارو نه دن .

ایه له و وشانه که وا له بیرمان نه چو ونه نه وه ، چه ندیکان بهم چه شنه سووک و ترو کردو وه . به وینه ، « کلم » . « کلم » که له بنجدا مانای « عشق ، چه ز » ه (۱) ، ای . ه فیعلی « کلم کردن » مانلی دروست کردووه به مانای « تووش بوونی حالیکه مه غنهوی ی خراب به هوی دمس نه که وتنی نه وه ی چه زی لی نه کری » .

(۱) « کلمه دیفه » له دینی هیندودا « خوی عشق » ه .

کوردی، وه دروست بوونی دسته‌کافی له هیری فارسی تازه دیرینتره، وه هیشتا بهرام‌بهر به هیی سهردهمی فارسی ناوه راسته‌که فارسی سهردهمی ساسانیه‌کان بو (۱).

له‌گه‌ل نه‌مه‌شا له‌فارسی و کوردیدا چه‌ند ووشه‌بیک و چه‌ند بیت (أداة) یک وشروازی به‌کارهینان له‌به‌ک نه‌چن. له‌یکه‌چوونی نه‌مانه، یان له‌بهر و دکه‌تی گورانیان له‌ههر دوو زمانه‌که‌دا، یان له‌بهر له‌یه‌کتر و درگیرای یتن به‌هروی تیکه‌لی و دراوسیتی و خوننده‌رای و ده. به‌پیی ئهم زانیاری سهرده‌ههر ووشه‌بیکه‌هیندر — ایرانی که‌نه‌کوردیدا هه‌یه، ئه‌یی فارسیه‌هی بی به‌لام له‌ایسکیکی نوادا له‌گه‌ل سروشتی زمانی فارسیدا، به‌په‌چه‌وانه هه‌رووشه‌بیکه‌وه‌ها که‌له‌فارسیدا هه‌یه، ئه‌بی کوردیش به‌چه‌شکیکی لواو له‌گه‌ل سروشتی خویدا هه‌ی بی، یان بووبیتی و له‌بیری ده‌کردی له‌بهر پی‌نه‌وستی به‌کارهینانی به‌هوی ته‌نگ و سیس بوونی خوننده‌واری کوردیه‌وه به‌هوی به‌کارهینانی ووشه‌ی بیگانه ه. انجا له‌بهر ئه‌وه من خوم به‌آزاد زانم بو به‌کارهینانی ههر ووشه‌بیکه‌فارسی که‌گه‌رم بی، به‌گه‌رمی که‌زانم ئه‌چیته‌وه سهر آو یستانی یان سانسکریتی، وه به‌گه‌رمی که‌به‌هراوود کردن بی‌خه‌مه شکلیه‌که‌وه که‌نه‌بوو تیاوایه‌نه‌گه‌ر زمانه‌که‌مان پاراستبوایه.

بی‌گومان ایمه له‌پیش ئه‌وه‌دا که ووشه‌ی «عذر» فیر بین، ووشه‌بیکه‌خومان هه‌بو به‌رام‌بهری. کاتی که‌ویستم ئهم ووشه‌کونه‌بدوزمه وه، رووم کرده کرد فارسی، له‌فارسیدا «پوزش» م دی، وه چومه‌بنج و بناوانیه‌وه. بوم ساخ بووه‌وه‌که «پوزش» ئه‌بی له‌بنجی آو یستانی «بوج» هوه (۱) هاتی که‌مانا‌که‌ی «بهره‌للا‌بوون، زرگار بوون، ده‌رباز‌بوون» ه. «پوزشت خواستن به‌مانا «زرگاری، عهفو خواستن» ه.

من که «پوزش» نه‌که‌م به «پوزشت» لام وایه‌وراستیشه‌که ووشه‌بیکه‌کونی خومانم دوز‌بوته‌وه. که‌چی زمانی کوردی خوی راسته‌وخو ووشه‌ی ده‌س‌کردی له‌م چه‌شنه‌ی زمانی فارسی و درگرتوو و «ت» بیکه‌خستوته‌سهر، وه‌کو، «سهرزه‌نشت» (۲)

ته‌وره

سه‌لام راست نا‌کا که‌ئلی، له‌هاتی «ته‌وره»، «ته‌وره» به‌کارهینراوه. ئه‌وه هه‌موو بلا‌و‌کردنه‌وه‌کان و فره‌ه‌نگه‌کانیان، بیان خوننده‌وه، نه‌گه‌ر دیتان «ته‌وره» نوو سراوه له‌هاتی «ته‌وره» حقی بده‌نی. وابزانم ئهم ایفتیرایه‌ی بویه ههل به‌ستوهه که‌ئهم قسه‌بی مانایه‌ی له‌پالا‌پکا: «نه‌گه‌ر له‌سه‌وه‌زنی (محور) نه‌بی زیانی چی‌یه‌ه» .

ئهمه‌نیه، ته‌تقیدی بی‌لایه‌نو سوود آمانج.

توفیق وه‌یی

(۱) له‌م بنجه‌وه له‌په‌له‌ویدا «بوختن» ، له‌پازه‌ندی‌دا «بوختن» هه‌یه به‌و مانایانه‌ی سهره‌دی «بوج» ی آو یستانی‌یه‌وه. هه‌رئهم بنجه‌یه‌که «بو» ی کوردی و (پوود) ی فارسی ی لیه‌هاتوو ه‌که‌له‌ده‌نگی گیتی تازه‌دا (ژماره - ۵ ، لا‌په‌ره - ۷ په‌راو‌پز) لی‌یان دوایوم .

(۲) گه‌لاویژ، سال - ۵ ، ژماره - ۲ ، لا‌په‌ره - ۵ ، شا‌کر فتح، وه‌ژماره - ۳ لا‌په‌ره - ۵۵ ، رمزی قزاز.

(۱) به‌پیی ئه‌و نه‌نجامه‌که‌به‌لی‌کولینه‌وه‌بیکه‌دوو‌رو‌دریژ گه‌ییشتومی، ئه‌مه‌وی بلاوی پکه‌مه‌وه‌که‌کوردی و فارسی تازه، نه‌گه‌ر ای‌دیما بکری که‌هه‌ر نه‌بی به‌کیکیان «بیچوو» ی هوی‌تریان بی، پیاو‌ئشی هه‌ر بلی‌که‌فارسی تازه «بیچوو» ی کوردیه‌چونکه‌شیوه‌ی کوردی کونتره‌له‌هی فارسی تازده، وه‌فارسی تازده سهردهمی شیوه‌ی کوردی تی‌به‌ران‌دوووه . به‌لام به‌راستی ئهم دوو زمانه‌له‌یه‌ک په‌یا‌نه‌بوون، هه‌ر دوو‌کیان له‌دوو زمانی‌برا، جوی‌جوی‌که‌و توونه‌ته‌وه. کوردی آموزای باوکی فارسی تازده، وانا‌کوردی آموزای په‌له‌وی‌یه، ده‌فارسی تازده‌آموزازی کوردی‌یه .

ندیاری روناکی

له کواری «الادب والفن»

همولیر: احسان

پیش رو

فرددرنك نیچه فیله سوفیسی ئهلمانی به، به-
 فهلسهفه که یه وه که بریتیه له «هیز» لهجیساندا ناو باژی
 پهیدا کرد، وه مژدهی ئهوههزی بهجیساندا بلاو کرده وه که
 سروف ناوی ناوه، ژور سروف (فوق البشر)، وههه ر ئهوه
 نه بی هموو شتیکی بهلاوه هیچ بو، گالتهی بهودینو کرده وه به
 نهات که گیتی باهزی بی هیه . هه به هوی ئهه بیریه
 وه بو کله دواپی ته مه نیا شیت بو.
 هه نده له تی که یشتوره کان ئه لین، فهلسهفه که یه ئهه

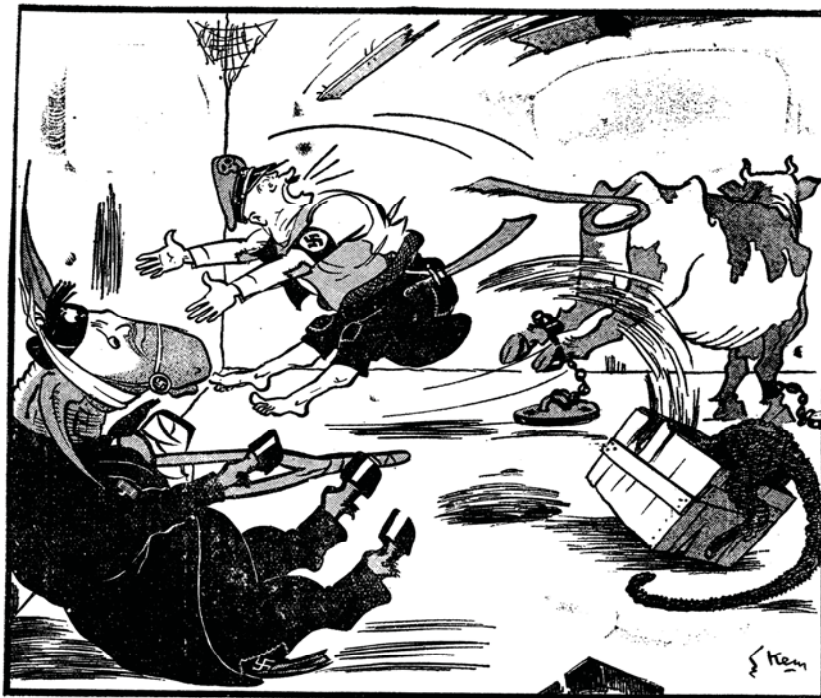
پیاوه ناویکی زوری کرده سه نه تهوهی ئهلهمانیاو وای لی کرد که
 داوای گه وره بی بکا به سهه جیساندا، وه تیز به هموو شتیکی
 مروفی و ئهده بی و کرده وهی بهرز بکا .

کات: قهو ماوه کانی ئهه باسه ئه کهونه ئهوکاتانه وه که تاریکی
 پهلهی ئهوه به تی گیتی دا بگری .

جیگا: سالونیک له کوشکی مهلیک (۱)

« دوو نوره گر له تاریکی بیکدا وهستان »

(۱) مهلیک = هیتلر

ئهدولف و بنیتوی کهری و آومه کانی (۱۲۹) « ئهی که وره، ته نانهت مانگایش گویمان ناداتی . »

رووي زهوي تر څه کا، بهلام کاهين ترساندي له رووناکي ، پي ووت : « رووناکي څه بيته هوي شينيت ! »

په کم — کي څه مدي به تو ووت ؟
دووم — پياوه کي کاهين به مني ووت څه وپش له قسي کاهين گوي را گرتيو .

په کم — آه لهم څه نينه ! څه چي څه لبيت له شورو شوره که هه، وور ووت کي داي څه گرسيني ، لهم خوښي به سر څه خا که جراندا څه ريږي ، وهلم شارانه که پرده دي : څه تاريکي به سريانا کشا ننووه، رووناکي لي پرون ؟
دووم — (به ته وسوه پي څه کني) تامه ليک نه مري څه هه وانه پي ، وه له شينيت دترسي .

په کم — تو ناي زاني څه مه به ختيا ربه بو نيشتان چونکه اه هممو جيگا بيگدا پاس څه کن .

دووم — به ختيا ري ! بوچي څه شاره تاريکانه و کلاوه — کانيز و خوښه که شه کافي شارستانه پي تاوانه کان نيشتانه که به رز څه نهوه ؟ هيچ برا هيچ ! څه شتانه پي بونيشتان بميښته — وه (دريک — ميژو — تاريخ) له سري بنوسي ، څه کارانه به که لسکي بو صروکي هه به . نه ، څه شارانه نيه که له ږير بالي تاريکي دان ، به لکو څه شارانه به که پرشکي کلاک

په کم — برادور ساعات چه نده ؟

دووم م — برام چيت به سر سه عا هه زه به ؟

په کم — څه مدي بزانم کي نوره که سان کونايي دي ؟
دل ته نگه و وخته شق به ري ، څه نه نه له تاريکيدا راره ستام .
آه کي څه پي جاريکي تر لهم کوشکه دا رووناکي بپيښه وه ؟
دووم — له کوي څه زانيت ، کي څه کانه نزليک څه —
بيته ده ؟

په کم — څه وروژت ديته بير که تاريکي څه کوشکي دا گير کرد ؟ څه مه سه سال له مدي وپش بو ، له کاتيکابو که کاهين (۲) چوبولاي مه ليک .

دووم — لهم که تنه شتيکي سه مدم گوي لي بو .

په کم — چيت بيستووه ؟

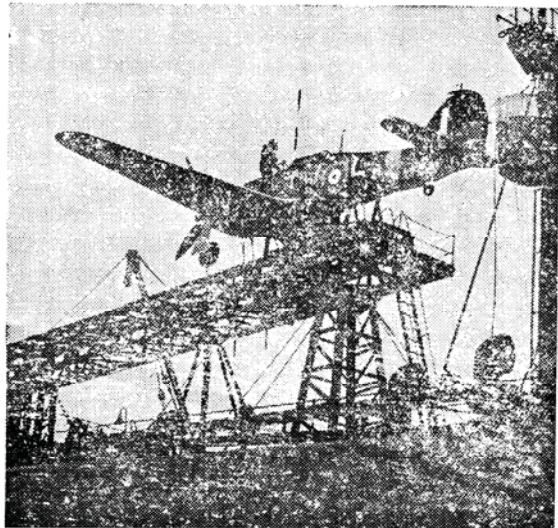
دووم — څه لين لهم روژدا کاهين څه پي توقيته ري به مه ليک ووتووه . گوي پي ووتووه : « نه سري چاره نوزسي تو څه بيت » .

په کم — نه مري !

دووم — به لي ! ده دووباره پي ووتووه که هممو جاريکي ژبي نوي څه بيته وه ، څه مدي بو به چونکه خوښي له شکره کي

۲ — کاهين « نيچه » په

څه نيگار څه فر : که بيکي بچه نگه له چيشي .
(هاريکان) ، له سر که شتي بيکي بازار گاني
نيشتونه وه آماده به بو پاس کردني څه کاروانه کي
له گه ليا به پي .

و پیاوه تی ایوه دهر ته چی .

یه کهم — چیت به سهر هات برا که م و ا ده نکت بهرز
ته که یته وه که نابی وا بهرز بیت ؟ . . توله گیانی خوت
بیزاریت . .

دووم — گیانم ؟ گیتنم چی ترخیکی ماوه ؟ چوار کورم بو ،
هه موویانم له دوس چو ، ته که ره ری بیکی شه یغیشه وه
برو یشنا یه ، یا کم نه بو ، وه ایستنا لیم روونه که ایتر نایان بینمه وه
له بهر هم مه لیکه شیت !

یه کهم — وه ها له مه لیکه کت ته دو بیت ؟

دووم — ایتر سرنج له چی نادم ، نه بیکی مه زتم زانی ،
وا ته کهم که ولات و مریکی که لسی لی دهر گرن . ته روم به
شوینی روونا کی دا . من لهم شته وورد بو ، وه ، ایتر هیچ نه ما .

یه که م — چی نیاز یکت له دلایه ؟

دووم — برام ، به چیت ته هیل . . ههر له کانی دهر که -
وتنی روونا کیدا نه بی ره نگیشه جار یکی تر نه تبینم .

یه که م — نیازت ته مه یه که رابکه ی ؟

دووم — به لی ! ههر ایستاش .

یه که م — تسکات لی ته که م شیت مه به .

دووم — شیت ته وه که سه یه که ژینی تاریکی به چاکتر
ته زانی له ژینی روونا کی . خوات له گهل برام چهز ته که ی
بیکه وه به ره روونا کی پروین .

یه که م — نه ، نه ، من گیانی خوم خوش ته وی .

دووم — که واته خوات له گهل .

◆ دینه دهر ◆

یه کهم — « له گهل خوبا قسان ده کا » هم پاسه واه نه بی -
چاره یه به شوین روونا کیدا ته روا ، خوی شیت کردوه .

« سه روکی پاسه رانه کان گوی ی له قسه کار ژبی و راهه پهری »
سه روک — ته ی پاسه وان ا گورم لی بو قسه له روونا کی ته که بیت .
پاسه وان — (به ترس و له دزهه) : نه خیر آغا .

سه روک — ته وه که سه ی قسه له روونا کی بکا پاداشته کی مهرگه .
ته مه فرمانی مه لیکه پاسه وان ! را که ، ن و درن ، هم پاسه وانه بگرن
تا به پی قانون موحا که مه ی بکدین !

پاسه وانی یه کهم — آه دهم داوینت ته ی سه روک ، له بو
کی مناله کانم به چی بیل (دهم ته کا به گریان) .

سه روک — ده ی کوره ، یاخوا ! فرمانه که ی مه لیک
به چی بینن .

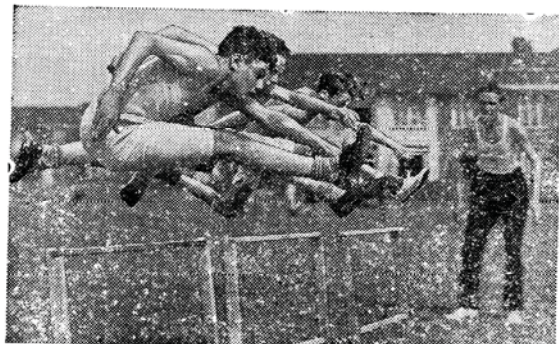
پاسه وانی یه کهم — « به گریانه وه » دلت یم بسوتی و
بهزه بیت به مناله کا نما بی . ته ی آره لان چرایگنان بی نیه
دای بگریستن به لکو هم آزارو کویره وهر یانهم ببینی . آه !
ایوه وه لام ناده نه وه . که واه ته هیچ سوودی نیه ، من له ژیر
فرمانت نام . ناتوانین له تاریکیدا له شوین هه قهوه بروین .

◆ دینه دهر وه ◆

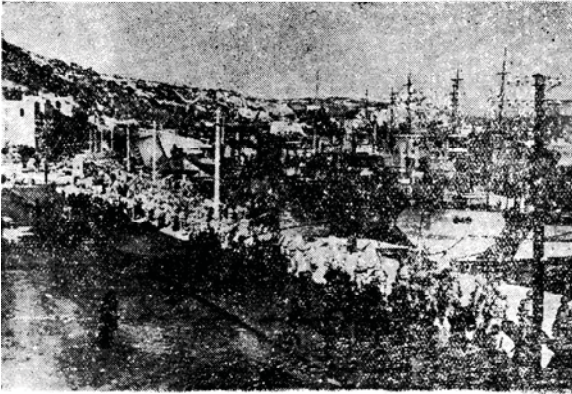
« سه روکی پاسه وانه کان له ری به چی همینی »

هانوار یک — « ده نگیک له ژووره وه » گه وره مان مه لیک !
گه وره مان مه لیک !

« مه لیک دینه ژووره وه ، له بهر تاریکی چاوی به ته وای نابینی »

• آزادی و هه ناوله ده بستانی « ینسه بی »
دا بولا ، کانی بهر یتانی آینه .
لهم نینگ رده دا شاگرده کانی ده بستان به سر
چه پهره باز ته دهن . له بنسه وه بنیادی تازه باری
ده بستان ته بیتری .

له گه له شكري پنجه ما - سه رياز سوارى كه شنى نه بن بودا به زبى تازه له ايتاليادا . نه مانه سه رمازي نه مه ريكابين ، سسوار نه كرين له به ندر يكي ايتالياره بو نه وه كه دا به زرينه پشت هيلى نه له مانه كانه وه .

ناتوانى به دوو ده قيقه نه هم گيڼه دا گبر بكا؟ بلى دهى ناتوانى ؛
قسه بكه .

ساروك - « به ترسيك وه » به لى نه توانى
گه ورهم .

مهليك - جاري فرماندهري له شكرم بو با ننگ بكه .
* فرماندهر ديتنه ژوروه وه *

مهليك - نه تواني پيم بلييت كه چيت به جى هيناوه
له فرمانه كاتم ؟

فهرماندهر - گه ورهم ، هه ركه له شكره كه تم
بو بيشه وه ره وانه كرد ، هه ر جيگاييك كه له شكره كت
به سه ر بارو يشتي ، وه كو ورو بار خون به سه ر نه و خا -
كه دا رو يشتووه .

مهليك - (به خوشى و پيكه نينه وه) هيندى چار وا
دل كراو نه بوم ، ووام ههست نه كرد كه نه چمه وه تافي جوانيم .

فهرماندهر - روونا كى نه شارانه كه نهم ويست
بيته ژبر دهى توده ، كرژانده وه وتار يكيان به سه ردا هات .

مهليك - دوو باره هه ستم كرد كه نه روونا كيه ميشكيشم
دا گبر نه كا .

فهرماندهر - گه ورهم تا تو يمى اجه هه ر بو توونا بوون

مهليك - نه وه كى به له وي دهنگه

دهنگه تى ؟

سه رو كى پاسه وانه كان - سه ر وكي پاسه وانه كانه گه ورهم

مهليك - فرماندهرى له شكره

كه م وه زيرم بو بانگ كه . ايستا ها ،
زور ، نه گبر دوا بكويت گيانت نه كيشم . .

نه گبر مرديشى نابى خهم بخويت چونكه
مردنت خه مگيڼم نا كا . هه چنه زور دل و زيشى ،

وه مردنى تو نه بيته هرى درېژوونى ژبام و
ياريهى نه مريشم نه دا ! دهى برو ! . .

كاهينش واي فهرمو له لايست نه مر به كه -

مه وه ، قسه ي كاهينم تا ايستا به درو دهر نه چوه
. ده برو ! . تا ايستا لبره يت ؟ نه وانديش

نه هانتن . دهنه واي بوت ، بروانه چت لى نه كه م .

« سه رو كى پاسه وانه كان به ترسه وه گورج ديتنه دهر »

مهليك - « له گه ل خوبا قسه نه كا » نه مري . نه مري . نه .

مري . من به شوپنى نه مري به وهم . نه مري تا ايستا بو كه سر
نه بووه . به لام من بو خومى نه سينم . نابه لم نه خونيه

له سه ر نه م خا كه وو شك بيته وه !

« سه رو كى پاسه وانه كان ديتنه ژوروه وه »

سه رو كى پاسه وانه كان - گه ورهم ، وه زيري مه زنتان ؛

فهرمانده رى له شكرتان چاره ري ي فهرماندنن كه بيته لا نان
مهليك - نه مري . نه مري ووشپنى . كى به نه مه ؟

سه رو كى پاسه وانه كان - ساروكي پاسه وانه كاتنام

گه ورهم . وه زبرى خاوه ن شكوتان و فهرماندهري له شكرتان
چاره ري ي فهرمانتنن نه كن .

مهليك - زور دوا كه وتيت !

سه رو كى پاسه وانه كان - گه ورهم . مرن يه ك دوو

ده قيقه دوا كه وتم .

مهليك - (قيرژاندي به سه ربا) دوو ده قيقه ! تو ماناى

كات ليك ناده يتسه وه ، چونكه شپنى . آنا مروفى ژر

ټاچي ټاټم ايشه بکي؟ ايش وکاري پياوي ژير به بک دوو
 ده قيقه پیک ديت . ټه توانن بفرن به آسماندا ، پچنسه ژير
 زهر ياره ، ودر يگاي دوو دريژي چول و بيابا کان برون ،
 بگن . له يک دوو ده قيقه دا نه توهو کان هموو بکن
 به بنده . ژير کان وه هانا کن ؟

فرماندهر — به لي وه ما ټه کن ، گوره م .

مه ليک — ايستا که باړه رم کرد که تويش له منوه
 ژيري ره ټه گري ، ټه پايه توش نه سر بويتايه ! هلسه
 ده ، راپه ره له م کاته وه تويش ده س بک به بلاو کردنه وه
 تاريخي له روژ لاندې ، وه زير شتم بوينيره .

« فرماندهر زهروا ، وه زير ديتنه ژوره ده »

مه ليک — ټي وه زير .. !

وه زير — سهرم له ري تايه گوره م .

مه ليک — باري نه توهو کت چرته ؟

وه زير — آبي گوي رايه ليه گوره م .

دروست کراوين ، وه له ري ژيني تودا هر ټه مه پيشه مانه .

مه ليک — تو فه فرماندهر ريکي گه وره ي !

فرماندهر — ټم زهر ما يشته م به سهو فخره بومن . .

مه ليک — ټي فرماندهر ، تو ټه زاني که من هچ حيز
 له روونا کي ناک م . به لام دويني شو له په نجه رهي
 ژوره که سهو ترور سکه بيک روونا کيم دي ، له روژ اووه
 تيشکه که ي ده هات . .

فرماندهر — گوره م روونا کي له روژ اووه ده زانچي .

مه ليک — ټه چک ټه زاني ؟

فرماندهر — به لي گه وره م ، ټه م روونا کي که له
 روژ اووه ټه بيري به ره ووون برون ټه چي ، خوي خوي
 ووون ټه کا . .

مه ليک — چا که ، زور باشه ټه مه و پياوي ژير ده س

ټه دا که ټي له شکره کم به ره روژلات به ري

بوکوژانده وه ټه روونا کي هانا ه تاي . چوندت بي

مه ليک — تا ايستا باوه ره ټه کري به ژيري

کاهني گوره م .

وه زير — بارو دي بي ټه کري هه تا ټم روونا کي

له بهر چاو دوو ري !

مه ليک — که و او بزانه روونا کي له هيسچ

چيگايي کندا بلاو تايته وه

وه زير — من آگ ادارم ، به لام .

مه ليک — به لام چي ؟

وه زير — که تفکي گرنگ قه ماوه !

مه ليک — وای له بوت ! چي قه وماوه ؟

وه زير — نهينيه کاتم (جاسوس) آگ اداران

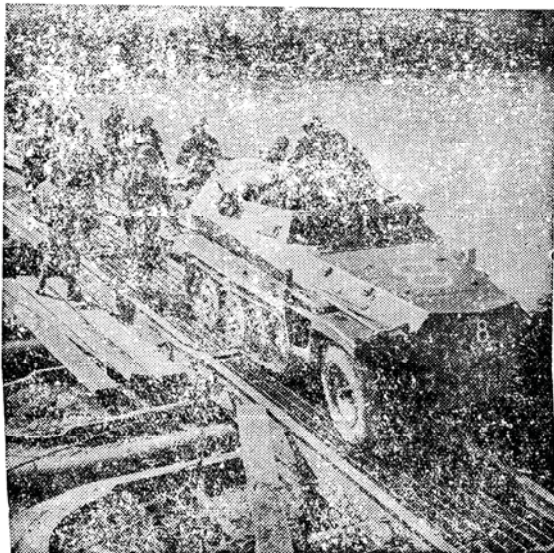
کردم که پياويک له کوشکه که نان هاته دهره وه .

فانوسيکي روونا کي به ده سه وه بو!

مه ليک — له کوشکي من ؟ چون نه نان گرت ؟

وه زير — بهرگي پاسه راني جه لاله تاني

له بهر کردبو ، له بهر ټه مه به په پي ي فرمانه کاني

له م نيگاره دا گاليسکيکي گواسته وه ټه له مان ټه بينن که
 نيره کاني بهر يتانيا له کاني بهر ينه وه ياندا به سر پردي کندا به کاري ټه هينن
 بو کوشاري دژمن .

پيشووتان کس ريگای بي نه گرت و هيچيان لي نه کرد .

مهليک — تو نه مهت لي روونه ؟

وهزير — بهلي ، گهوردم .

مهليک — کوشکي من تاريخه ، ههروه کو نه زاني ، آيا

رووناکي له تاريخي بهيدا نه بي ؟

وهزير — وانه لين ، که نه به به راستي بهيدا نه بي .

مهليک — نه گهروا بي ، وای بوسه روکي پاسه وانه کان .

نه می فرماندهر ، چي ترکزه بيکي گهوره له مهدا هه به ؟

وهزير — گهوردم ، بوکوزا نده نه وهی رووناکي کاتيکي

زورمان بي چو . وه نه گهه تاريخ کردن کاتيکي دريزو

هيزيکي گهوره ی بویت ، بهلام بورووناک کردنه وهی جیگاييک

نه ستيره بيکي بچوکي بهسه ؟

مهليک — چون نه نان کوشت . چون نه نان کوشت ؟

وای يونان له آزارم .

« سه روکي پاسه وانه کان دینه ژووره وه »

سه روکي پاسه وانه کان — گهوردم وهزير ، سه روکي

پوليس ، نه م راپوره ی دای که بیدم بهجه نابان .

« سه روک راپوره که ی ددانی و دینه دهره وه »

مهليک — نه م شينه چي نه لي ؟

وهزير — آه نه مه چيه ؟ . نه ليت نه نه وه که گه ماروی نه م

پياوه يان داوه که له کوشکه که تان رای کرد ، وه له ميشکي

هه ره که سيکيشدا چرايک هه به !

مهليک — مه به سي چيه نه م شينه ؟

وهزير — بي گومان مه به سي نه مه به که ، « نه نه وه که نه روا ،

وه چرايان به دسه وديه ، نه خوئين ، به ره و کوشکه که ی مهليک

نه رون ، من ناتوانم قه دهغه يان بکه م ، چونکه بوليسه کانيش

چوونه ريزي نه وان » !

مهليک — چيان دهوی ؟

وهزير (به سه سوورمانیکه وه) چيان دهوی ؟

ايستا نه زانين !

مهليک — نه می بي ميشک ! ايستا نه زانين ؟ که ی ؟ تابه

رووناکي به وه دینه ژووره وه ؟ نه می بي ميشک ، نابی تزيک بنه وه ،

نابی . . عه قلم نه وه نده به به هايه ، له کرين ناييت .

وهزير — نهجائنه بي پشت به له شکره که مان بيه ستين .

مهليک — له شکر . . آه ، له شکره که م نارد بو

بوروزه لات ، نه گه رابه وه ؟

وهزير — گهوردم ، فرماندهره که ت

ايستا رويشت ، پينج ده قيقه نابی .

مهليک — توشيتي ها ! به پينج

ده قيقه سه راپا جهان دا گهر نه کری .

« سه روکي پاسه وانه کان به

نوسراويکي تره ره دینه ژووره وه » .

سه روکي پاسه وانه کان — گهوردم ،

نه م نوسراوه ش هه ر ايستا له لای

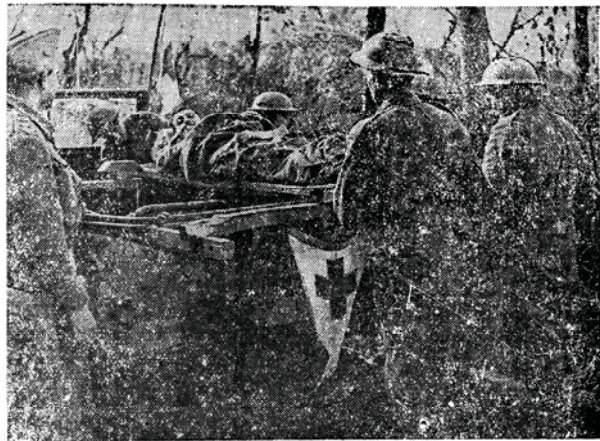
فهرماندهري له شکره که نه وه هاتوه .

« نوسراوه که ی نه دانی و دینه ده ری »

مهليک — نه می وهزير بيخوينه وه ،

بي گومان له باش نه وه ی پيروزه بي ، دینه .

وه بولامان ؛ ها ، پيم نه ووئي که

له م نيگاره دا سه راپايکي برينداری بهریتانی مه بينن که به اوتومو بيلیکی
چهنی « گيرمان » نه گوزریتهمه بوئاوچهي تيارکردن .

کرد که ایوه چاوتان پیکه وتبوله روزاواوه پرشنگ تهدا .
 آموزگاری کردم که رووی نی بکم ، ووفی ، نه گه روژ
 روونا کیه کی کزبو بهره روزاوا بال نه گری بو نه وی بی
 هیزیه کی بکوژیت وروژی دوانی به هیزوتینیکی زوروه
 ههل بیتهوه . وه هیزه کی روونا کیه کشی ههل روزاواوه
 ورته گری .. قسه بیکی واق ورهینه ری بوگیرامو . ایسه که
 ژیره کانین باورمان واپوکه نه توانین به چند دقیقه بیك
 هموورونا کیه کافی جهان بکوژینسه وه ره له چند دقیقه -
 بیکشدا دس به سه ره موو گیتی دا بکیشین . بی ووتم ،
 نه عه قلی شینه کانه . و یستم که بیکوژم به لام روونایکی
 عه قلی نهو به هم موو عه قلمدا گهرا ، گورچ تی گه بیستم نهوی
 نهو ووفی هه قه ؛ انجا کوشتی خومم به چاکتر زانی لهوی
 بکهریمه وه بولای گه وری خوم (مهلیک) ونم روونا کیه م
 له گه لابی .

مهلیک — بهسه ، بهسه ، نهو کابرا به شینه . روونایکی
 کوشتو وینی .

« سهروکی پاسهوانه کان دینه ژوروهوه »

سهروکی پاسهوانه کان — گهورم روونایکی حموشی

کوشکه کی پرکردوهه ، مروف یاله بهستویانه بوچیک

کی تو . روونا کیه که چاوی پاسهوانه کافی

گه شانده وه هموویان چوونه یالین گهورم .

وه زبر — آیا چه کیان به ده سهوه به ؟

سهروکی پاسهوانه کان نه ، گهورم . چرا کانین

نهی هیچیان به ده سهوه به نیه .

وه زبر — گهورم هیچ مهتر سه .

مهلیک — بهد بهخت نهو که سهی خووی به

ناریکیه وه گرتی ، روژ له هه موو چه کیک تیژ تره

بی .

« مروف به پاله بهستور و نه کته جیگا کی

مهلیک و نهو پاسهوانش له پیشیانه وه به که له

کوشکه که رای کرد ده روهه ، وه هم موو به سووری

مهلیکدا نه سوورینه وه .

ته نیا پینج ده قیقه به سه بو دا گیر کردنی جهان ؟ له پیش
 نه وه دا که روونا کیه که زبانیك به عه قلم بگه بینیت ، فهرمانده -
 ره که نهی کوژینتهوه .

وه زبر — آه !

مهلیک — چیه ؟ . خیرا بیخوینه وه قسه مه که .

وه زبر — (نهی خوینته وه) له پیش نه وه دا که گیانم

ده ریچی نو سراوه که م نه گات به مه لیکه گهوره که م . . .

مهلیک — گیانی ده رچوه ؟ به راستی قور تیکی

گهوره به . ده بیخوینه ره وه بیخوینه ره وه .

وه زبر — (له سهر خویند نه وه که ی نه روا) گه وره م ،

له سهر ریگامدا هوشمه ندیکی روژه لاتیتم توش بو ،

ههروه که جه نابتن نه زانن منیش هوشمه نده کاتم خوش نهوی ؛

له لایهن فرمائی ایوه وه گه لی قسم له گه لدا کرد ، گویا ایوه

فه رمانتان دا وه به من که چرای روژه لات بکوژینسه وه . . . .

ووفی بیم : تو عه قلت له کوی به نهی فه رمانده ؟ روونایکی ی

ههره به تین له روژه لانهوه دی ، توشوین کلادی بار دوو که

که وتوویت . . . وه له لایهن نهو روونایکی شه وه قسم له گه لدا

دوو موهه ندیسی به ریتانی له شکری پینجه م خهریکی چاک
 کرد نهوی نهو ریگایهن که نهچی بوروما

مهم وزین

به شیوهی موزیکری

« رحمان به کر » ی سابلانوی خوا
نی خوشبووله ۱۹۰۱ - ۱۹۰۳ دا
چریویتهی بو «نوسکارمان» ی زانا .

؛ نوسبتون ، له پشت ساری وانی دانا ، نهوانه بگه رینه هره ،
نهینه بهیقوللامی . نهوانه بو کوری هاتون ، بچنه وه مالی
خیا ن و شوی جووهی دزدنه بزنی هه لگرن ، نهو سیوهی
له تی بکن ، له تیکی بوختی بخرا ، له تیکی ژنی ، له گهل
ژنی خریان بنوی . ژنی وان زگیان پر دهی ، اینشاللا ، په کی
کور بکیان دهی .

برایم پادشای به من هبج حکموری نه بو (۱) . ده گهل
وه زیری خوی هه استان ، روین بو مالی خولا . دوازده
مه نزلان ، روین خولا ره چی به وان کرت ، وه یسه لهره تی
ماهیده شتی . ناردیه کن نه وان ، دوو سیوی به هه شتی پیدا نارد
(۱) بی گومان ، نه مانه له به من نه بون .

مه لیک -- نه ی کاهن توها تویت پیروز بایم لی بکھی ،
ده سا وا نه ، بو نه وه نه ها تویت ؟
کاهین -- (به جی ی دلی و تیزی بی نه کا) کهر . خوا .
په تانه ماسی .
مه لیک -- آیا نام ماسی ؟ من سروشی هه ره به رزم .
کاهین -- کهره کم له کوی به ؟ سروکه هه ره به رزه کم
له کوی ؟ (شیتانه بی نه کفی) .
مه لیک -- نه ی کاهین ، من خوا ! هه رنه ختیک له مه و پیش
به نده کاتم لیره بون . منم خوا ! منم خوا !
کاهین -- تو خرایت !
مه لیک -- به لی به نده کاتم نه ختیک له مه و بهر چرونه
ده ره وه .

مه لیک -- نه ی به د به ختینه ، نه م چرا یانه بکوژ بده وه
چونکه رووناکیه کا نیان رووناکی ی عه تم رائه کیشن . آیا
نیازتان هه به عه قله کم بخه نه تاریکیه وه ؟ نه ی به د به ختینه ،
پوچی به سووری منداین و ده چن ؟ آه ایوه نه م به رستن . .
منم سروشه هه ره به رزه کم . من ایوه م دروست کردووه نه ی
به نده کاتم . (شیتانه دهر نه کا به بکه نین) من ایوه م
دروست کردووه نه ی شیتینه ! نه ی به نده شیتنه کاتم پوچی
نایه نه قسه ؟ . پیویسته هه وه بمرن بو نه ره دروست که ره که تان
بمیزینه وه ، نه صری ! ده بمرن ! هه مووم به کوشت دان !
(شیتانه نه ترقیته وه) هه مووم به کوشت دان !
وه زبر -- (هاوار نه کاو نه لی) نه ی گهل مه لیک شیت
بووه .

کاهین -- (بی نه کفی) خوا ؟ من دژنی خوا کاتم . من
خون ریژی خوا کاتم . رزگار بو نت نه .
خه نجه ریک له زبر عه باکه یه ره دهر نه هینی که پیدا له مه لیک
مه لیک -- دلت پیم بسووتی نه ی کاهین .
کاهین -- بمره ! بمره ! (دای نه دردی)
مه لیک -- (هاوار نه کا) آه به ته واری منت کوشت !
کاهین -- کهر . خوا . په تانه . ماسی .

سروف نه چنه ده ره وه و دلنیابون که مه لیک شیت بووه
مه لیک -- (نه قیزی بی) ، نه ی به نده کاتم پوچی لیره دا
به ته نیا به جیم دیلن ؟ ده سارون بو دوزخ ! نه ی دهر زبر ،
ریگا که یان پیشان ده ! « مه لیک به ته نیا نه میزینه وه ، شیتانه
بی نه کفی ، کاهن دینه ژوره وه . »
مه لیک -- نه ی کاهینی گه ورده آیا توقلانه بیکی توت
به ده سه وه به ؟
کاهین -- خوا . کهر . په تانه . ماسی .

کوری برایم پاشای دهبی نیوی کا کهم پی ؛ کوری
 وهزیری نیوی بهنگینه بی . ده بهر خویندنیان نین ، بخوینن .
 تاویان لی نان ، آغا و نورکه ، کاکه مهم و بهنگینه ؛ به دایه نیان
 دان ، دوو سال لهکر دایه نی بون . لهپاشان به له لیان دان ،
 سه سال لهکن لهلهی بون . لهپاشان سواریان کردت ، دوو
 سالان سوار بون . نهوجار هینایان ، بردیانه مه دره سهی ، له خزمهت
 ماموستای دانیشتن . ههو سالان ده ژیرخانیدا بون ، روژو
 شهویان لی قهدهغه کردن ؛ شهوورویان نه ده زانی چیه .
 روژیکی سه روپی یان لی نابو ، نه هاریان بووان هینا . مهم و
 بهنگینه نانین خوارت ، ایسکی سه روپی یان که بیان بی ده دا ؛
 آویقیان ، وه په نجه ره ی کهوت ، شورشهی شکان ، چوره
 ده ری . تیشکی روژی هاته ژووری ؛ نهسته غفیره الا ،
 کوتیان نهوه ، خولایه . ماموستای وافت لهوی نه بو ،
 هه آمیزان له تیشکی وه ده هینا ، بووان نه ده گیرا
 ماموستا هاته وه . کاکه مهم و بهنگینه کوتیان ؛
 — ماموستا ، خولا هاتوته نیو نه مه .
 ماموستا گوتی :
 — روله ، نهوه خولایه . نهوه شمس و قه مبهرن پخولا
 ساحبی نهوانیه ؛ نهوه ، په کیان شهوه ، په کیان روژه ؛
 نه گه روژ ده بی ، رووناک دهبی ؛ نه گه مانک هه ل دی ،
 ناریک دهبی ، نهوه ده بیته شو .

ده لین :
 — ماموستا ، نه گه ر دنیا وا خوشه ، بوله مهت قهدهغه
 کردووه ؟
 ده لی :
 — روله به ، خه نای من نیه ، حوکی برایم پاشا ساحبی
 په سه نه ، گه ردی هه چوار پادشایانه .
 کاکه مهم گوتی :
 — ده چه ده ری ، ماموستا .
 — روله ، میر مهم ، سه بریکی بگره ، زه جهمتی من به
 خورای مه ده ، له میژا زه جهمتی ده گه ل نه تو ده کیشم ؛ به لا
 بچم عه رزی برایم پادشای بگم ، بزاتم چی ده فرموی .
 — ماموستا ، هه لسته بچو ، خه بهرم بو بیته وه .
 ماموستا هه لسته چوره خزمهتی برایم پادشای سه لای کرد
 له برایم پادشای :
 — برایم پادشا ، عه رزم هه به . نهورو دایکی کاکه
 مهمی سه روپی بوکا که می نارد بو ؛ کاکه مهم ایسکی گوشقی به
 شووشه به ندی دا دابو ، شووشی شکان بو ، چو بو ده ری ؛
 تیشکی روژی هاتبو نیو نهوان ، دنیای روو نیان چاوی کهوت ؛
 گله بی یان ده کرد له من ، ده یان گوت ؛
 د نهو دنیا خوشهت بوچ له مه قهدهغه کردووه ، نه گه ر

نه مه نیگاری هه ندی له سه ر بازه تو بچیه کانی بهریتانین که له پشت تو بیکه وه راوه ستاون و خه ریکی ساز کردنی تو به که وگر له تیخستین .

کاغزه گوی بابی خوندهوه ، پی قایل نه بوو ، گوتی :
 — ماموستا ، هه لسته ، بچووه خزمهت پادشای ، پی بلی و
 راناوه ستم هه تا خانووبه ره تهواو ده بی ، به لان بر خاتری وی
 ههوت ووزی دیکه سه بری ده گرم .

ماموستا هه لستا ، چووه خزمهت پادشای ، عه رزی کرت :
 — میر مه م عه رزو سه لای له تو ده کرت : « بو خاتری
 وی ههوا ههوته بیکی دیکه راهه ستم ، به سه ری چه نا بی
 موباره کی وی چی ده ، گیر نا بدم دیره دا ، مه ره خهس بفرموی ،
 دیم ، ده به مه بنتر . »

پادشا هه لی کرت ، کاغزه بیکی بوی نووسی : « هه ، فرزنه ،
 نه لسته مه ولینلا هه تو هاتیه ووجود ، هه من دنیای روونم بو
 تو دهوی ، هه ما سه بریکم لی بگره هه تا ههوت مانگی دی ،
 هه ناوه کو کوشک و ته لارت بو دروس ده کم . هه لی کرت

ماموستای ناردهوه .

کا که مه م کاغزه گوی وهر کرت له
 ماموستای ، ماجی کرت ، له سه سه ری
 خوی دانا ، هه لی کرت کاغزه گوی ناردی
 بو دایکی : « دایه ، ههوت سه له له
 ژیرخانیدام ، ویستاش دنیای روونم لی
 قهدهغه کراهه . دایکی گوتی :
 « روله ، ده بی به قهسه ی بکمی ،
 ههوت مانگی قرار بو داناوی و سه
 مانگان بو خاتری من ، چوار مانگان
 بو خاتری بابت دانیشه . »

کا که مه م دانیشه هه تا ههوت مانگان
 برابیم پاشا ناردی ، میباری هینه ، نه نه له ی
 کرت ، ، خانووبه ره ی بو دروس کرت ،
 خشتیکی آوه زیر ، خشتیکی زیو و به
 ههوت مانگان خه لاسی کرت .

شهو و روز هه به ، هه مه بو ده و ژیرخانه بداین ؟ حوکه مه ، دینه
 ده ری . موله تم لی خواستن ، هاتوووه خزمهت تو ، نه توش کوری
 خوته ، که یفی خوته و به لاره جهتی من به هیچی نه چی .

پادشا هه لی کرت ، کاغزه بیکی بو میر مه می نووسی :
 « روله فرزه ند ، سه بریکم بگره ، هه ناوه کو کوشک و ته لارت
 بو دروست ده کم . ماموستا هه لی کرت ، کاغزه ی بردهوه .
 کا که مه م به پیر کاغزه ی بایه وه هات ، وهری کرت ، ماجی
 کرت ، له سه سه ری حوی دانا ، زو که یغخوش بوو ، گوتی :
 — ماموستا ، به واده ی چه ندی هه من لیره را ده کری ؟

گوتی :

— روله ، بابت کاغزه ی نووسیوه ، هه من نازاتم و بو خوت

بی ی خوندهوه ، برانه چی ی نووسیوه ؟

له م نیگاره دا خاوه ن شکو قهرا لیچه ی به ریتانیا هه بینت که
 ته ماشای ریزیک لهو که نیشکانه هه کات که له کومه لی یاریه ده ری
 ژنانه ی اینگلته رهن .

جا ناردیه کن کوری خوی : « روله، ته دارم بو کورتوی ؛
روله ، روزی جو موعی دهبی وارید بی به کوشک و باله خانهی
خوت » .

روژی جومعه وه دهر کورت ، چووہ خانوو بهرہ کی .
هلی گرت ، ناردیه کن بانی : « بابه ، نیوی کوشکی من
چه ؟ » بادشا فہرموی : « بورجی بهلهک » . تی — ندا رو
نیشت ، کا کہ مہم ؛ هه تا سالہ ومختیگی هیچ خہ بهر
نہ یی .

خالیق ! هہر ته توی له — ر هہ مروانہ !
دینه رووی زہ مینی سه پیری ده تہر لانه ،
له سہر کوشکی کا کہ مہمی ، کوری برابیم بادشای به مہنی
دہ بیان دا سہ برانہ .

خالیق هہر ته توی به تہنی !
سه پیری دینه رووی وه تہنی ،
سہ برانیان ده دان سہر کوشکی کا کہ مہ ، کوری برابیم
بادشای به مہنی .

خالیق ، هہر ته توی له سہرہ !
سه پیری له آسمانی هہوتہ مین به ستویانہ له نگہرہ ،
له سہر کوشکی کا کہ مہمی هہل ده نیشتن تهو بهر تهو بهرہ ؛
خوشکی گہورہ دهلی به خوشکی چوکله : « خولا کی ،
خوشکی ، رووہ تہنی کا کہ مہمی زہر یفتہرہ ، یاچرا و فہرہ ؟ »

خوشکی گہورہ له خوشکان برسپہ ؛
خوشکی نیونجی وای گوتیہ :
« هہر له عہرشی تا کورسپہ ،
هوموو دنیم پشکنیہ ،
هیچ کہ سم نہ دیوہ له گرین جوانی کا کہ مہمیہ » .
خوشکی گہورہ دووبارہ گوتی به خوشکانہ :
« خوشکی ، تهزد بیم به قوربانہ !
ته من جار یکی ده گہل پریان چوموہ راوی چل شوو
چل روزانہ ،
له په ریان هہل برام ، له منی کردورہ کربوہ و بارانہ ،
ریم سہرودہر نہ کرت ، کہ و تہ شاری جزیری بوتانہ ،
له سہر کوشکی بابه زینی دہ بوم میوانہ ،
دہ بوم به کورتیکی شین ، ده کونی په نچیراندا هہل ده نیشتن
له سہر ده لاقانہ ،
ته گہر چاوی خوم به بابه زینی هہل ده هینانہ ،
تهو خانونہم دیوہ ، هاوتای کا کہ مہمی جوانہ » .
خوشکی چوکله گوتی به خوشکانہ :
« خوشکی تهزو بیم به قوربانہ !
بهلا ته مہ کا کہ مہمی هہل گرین پی بهینہ جزرو بوتانہ ،
بزاین ، کا کہ مہم زہر یفتہرہ ، یا بابه زین زیدہ جوانہ » .

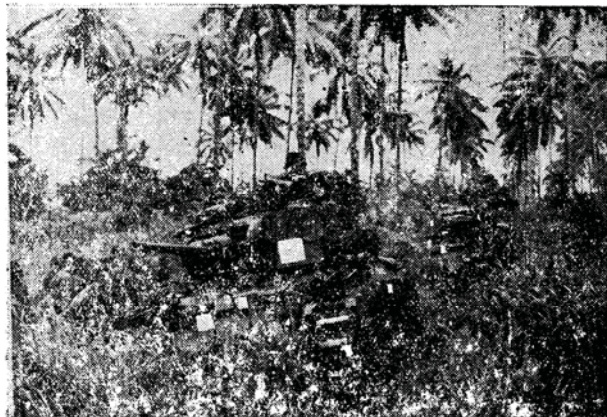
لہم نیگارہدا هہندی له پیاوہکانی چکی
هہوایی بهر یسانی ته بینن کہ له روزہ لانی
ایتالیا دا خہریکی پاک کردنهوی ریگان له بهفر
بو تہودی گالیسکہ ی گو استنہوی پیا بروات .

خوشکی نیونجی گوتی به خوشکانه :
 « خوشکی ، به قانون و قایدانه ،
 کس نهی دیوه ، میرد پیچی له دیوی ژاننه ؛
 هر ژن هاتونوه له بو مردانه .
 همه شووا که مہمان هل گرت و بردمانوه جزیر و
 بوتانه ،
 ته تا خولا رهزای لی نه بر ، همه کاکه مہمان نه گہ یاندوه
 ایره کانه ،
 کا که مہم ده بیتوه بی حورمہت و قدر نهزانه ،
 ده لین ، نه شو ان ، یان گوانه .
 کا که مہم چونکه له سیوی به هہشتی ایجاد بووه ،
 ده بی برابیم پادشا له شانی راست و چه پی خوی بیان بینی
 هہولہ سہینانه ، چونکه له سیوی به هہشتی ایجاد بووه ،
 هہرکسیک له سلامی نویژی بیان بینی ، مہم به نگینانه ،
 نه گہر کافر بی ، اینشاللا صاحبی ایمانه .
 نه گہر کا گہ مہمان نه گہ یاندوه به مہنی گہوره و
 گرانہ ،
 نه گہر بابی ده گل سلامی نویژی نای بینی هہموو
 سہینانه ،
 له کن دایکی پرسبار نه کا ، له بورچی به له کی نه کا به یانه ،
 لاییکی به مہنی نوفرود کا ، تہرقی دیکہی له دوو ده کا

ویرانه ،
 هل ده دری زگی هہو سہد وہ زیر و وہ کیلی کول به شانه ،
 ده کو ژیتوه چه نورکەر و قہنده داری به رده ستانه .
 خولا هل ناگری بینه باعسی قہتلی نهو موسولانه .
 ده به لا ، نهه پیچین ، یایه زینی هل گری بینینه
 ایره کانه ،
 بزاین ، جا کا که مہم ره ریقره ، یا یایه زین زیده جوانه .
 خوشکی نیونجی زور موخته به ره ،
 ده لی : « خوشکی ، به بالان بقره ، له من بگرهوه
 باله خانه و په نجهره سہر به خیزره ،
 بزانه ، روومہتی کا که مہمی زہر یقره ، یان چرا و فہ نهره .
 نه و کی بو له پیری ده تہرلانه ،
 شاقه زہنی یان له بالی خویان دا ، ده یان گرتوه هہو
 تہ به قہی آسمانه ،
 له هہیج کوی بیکیان ووچان نه ده دا ، هہ تا ده چوونه شازی
 جزیری ، له سہر کوشکی یایه زینی ده بوونه میوانه ،
 ده بون به کوتری شین ، ده کونی په نجهراندہ ده چوونه
 ژووری ، هہل ده نیشتن له سہر ده لاقانه .
 خوشکی گہوره ده لی : « جہینی . سہفینی ، نه منوبیم

نہم زنگاره هندی له تانکه کافی هاویہ۔
 بانه کان پیشان گہدا که خاریکن له
 چه نگہ یکسا هل نه کوتہ ۔ ہر سہنگہری
 ژپوہ کا ، لهو ہہریمہدا کہ آسترالیاییہ کان
 دا گریان کردووه ۔

خوشکی نیونجی هلی ستاند ، بهرگی سه‌فای ده‌به‌ر
 کرت و
 روومه‌ئی وی نه‌خشین کرت ،
 باسکی وی حوا کرت .
 وه‌سه‌ئی بری وی کیشا ، زورته‌میزو محبوبی
 کرت ،
 توندیان ده‌ایفه‌و سه‌رینه‌وه بیچا روحی ره‌وانیان کرت ،
 هه‌لیان کرت ، له‌ په‌نجه‌رانیان هینا دهری ، له‌سه‌رالی
 خوین دانا و
 له‌ خولای پارانه‌وه ، هه‌ره‌که‌تیا له‌ خوین دا ، چوونه
 هه‌ره‌قه‌به‌قی آسمانه .
 له‌ هیج کوی یان ووچان نه‌ده‌دا ، هه‌تا ده‌هاتته‌ شاری
 به‌مئی ، له‌ بورجی به‌له‌ک ده‌بوونه‌وه میوانه ،
 ده‌ کونی په‌نجه‌راندا ده‌چوونه‌ زووری ، یابه‌ زینیان
 وی‌رای مه‌می دریزه‌کرت شان به‌شانه ،
 بو خوین ده‌فرین . ده‌چوونه‌ سه‌ر ده‌لا‌قانه .
 خرشکی گه‌وره‌گونی به‌ خوشکانه :
 « خرشکی ، وه‌زو بیم به‌ قوربانه !
 بزانبین ، یابه‌ زین زهریغه ، یان میر مه‌م زیده‌ جوانه » .

به‌ قوربانه
 آنجا بزانبین ، کا که‌ مه‌م زهریغه ، یان یابه‌ زین زیده‌جوانه .
 خوشکی نیونجین ده‌لی : « خوشکی ، خولا هه‌ل
 ناگری ، بیم به‌دیرینه‌وه ایمانی و
 روحی کا که‌ مه‌می له‌ویرا هاتووه ، ته‌وا راستانه ، ده‌کا
 سه‌برانی ،
 ته‌ گه‌ر بلین : یابه‌ زین زهریغه ، روحی کا که‌ مه‌می
 زیزده‌بی ، ده‌چی ، شکامان لی ده‌کا له‌کن ساحبی ته‌رز
 و آسانی .
 ته‌ گه‌ر بلین : کا که‌ مه‌م زهریغه ، روحی یابه‌ زین زین
 ده‌بی ، لیان ده‌بیته‌ هه‌رزه‌چی له‌ خزمته‌ بیغه‌مبیری آخری
 زه‌مانی » .
 خوشکی چو‌وکه‌له‌گونی به‌ خوشکانه :
 « ته‌منو بیم به‌ قوربانه !
 ته‌سه‌با یابه‌ زینی هه‌ل‌گرن ، بی‌به‌ینه‌ یه‌سه‌فی گه‌وره‌ و
 گرانه ،
 بزانبین ، کا که‌ مه‌م زهریغه ، یان یابه‌ زین زیده‌ جوانه » .
 خوشکی چو‌وکه‌له‌ری‌خوی‌له‌ یابه‌ زین کرت و

له‌م نیگاره‌دا پیاده‌گانی به‌ریشانیسه‌م‌بین که‌
 به‌رام‌سه‌ر به‌چه‌فیکی تویی گوله‌پزینی چاشنی
 فیکه‌رس سنگیان دا گوتاره‌ و ته‌م‌ناوچه‌به‌سه‌ر
 ناوچه‌گانی دژمن‌ما هه‌روانی وله‌سه‌ر قه‌دپالی
 شاخه‌کان دامه‌زیرتاروه .

خوشکی نیونجی دهلی : « لهخوم بابان برانی !
 نه گور تماختان بهمن بدورین امانی .
 دهلی له خوری یان هلی بستین ، بزاین کیم امان جوانه ،
 کهم امان قسان چاک دهزانی . »

کی بو له خوشکی نه جوانه ،
 ده بهر یایه زینی کردهوه روحی رهوانه .

خوشکی گوره گونی :

— بوچ کاکه مهت هال نه ستاند ؟
 گونی :

هم نگاره که نیشکیکی بوگوسلافیانی پشان هدا که له
 تماتی بیست سالیدا بو خهریکی ویران کردنی رگا
 ژیا به کانی هه له مانه کانه له ایتالیدا . به وینه ، هم که نیشکه گلی
 ریچکه ، ریچکه کیش ، هلی شه منده فەر ، وه پردی
 به که لکی دژنی تیک وپه کان داوه .

— نه به آفرمت و غه ربه ، له پردا هلی بستین ،
 نک له درایا خه جاله دپی .

یایه زین وه خه به هرات ، تهماشای کرت ، زه لامیسی
 له ته نشی درژ بووه . نه گور چاوی خوی هه لینا ، گونی :
 « خولایه ! خومن ژوانم ده گهل کس نه کردهوه ، قاسیدی
 کسم نه هاتوته کنی ، نهوه دهلی بولی دابی به کویخاده رکان ،
 هاتبینه ژووری . »

کاکه مام جلی خوی دا که ندبو ، آگای له هیچ نه بو ،
 خوی لی که تبه له سهر ته ختی پشتی یایه زین گونی : « خولایه !
 نه ه . نه بله به ، یاشینه ، قهت پیاو وا دینه ژوانی ؟ »

یایه زین بانگ دلی : « لاره ، وه یی لاره !
 نه لهی ، شیخی ، نه ملت نه تاواوه ؟
 نه گور ده تبه سهرحی من ، بچی له منت نه گیراوه ؟ »

کاکه مام دهلی : « خانوونی ، چاوبه نگیه !
 به حقی نهو خولایه یی شه ریکه ، هیچ شه ریانی له ونیه !
 نه من ههاتومه سهرحی تبه دزی به و
 ایره ماله خوما ، چی آگام له تونیه . »

؟ کهر یایه زین نهو قسه له میر ممی ده بیست تهواوه ،
 له پیشه وه مستیکی له دهی کاکه ممی داوه ،
 خون له دهی کاکه ممی دهروی دهک حوکهو به حرو آوه .

کاکه مام بانگ دلی : « به نگینه ، هاری ، نگینه !
 نوکه ره که یی دانه و کوچان زیرینه !
 سهر له کهول و سه قهلانان ده رینه ،
 له بوم بینه آتانه و مهسینه . »

به نگینه سهری له رک بول و فهره جی دهر هیناوه ،
 آفتاره و له گن له بو آغای خوی هیناوه ،
 به ههردو دک چه پوکان به سهری خویدا داوه .
 دهلی : « نهی مالی ویرانم ادا خولا ، آغای من چی یی
 لی قهوماوه ! »

کا که مهم دہلی : آفتاوه و مہسینان بگریوہوہ، بجوہ بہ
دواوہ !

چی نہ بوہوہ ، چیم لی نہ قوماوہ .
چنجر وو کیم لہ کہ پوی خوم داوہ ؛
دہلو پیک خون لہوی تکاوہ .

یایہ زین دہلی : « لارہ ، تہو دیاریہ لہ تو قہ بول نینہ ،
تہوہ داخولا چی قولہ رشیکہ ، دہگ لہ خوتدا ہینا . »
کا کہ مهم دہلی : « خاتونی نہ جوانہ ؟
بہ ہقی تہو خولا لایہ زانہ !
تہگہر قہ بول دہکھی ، تہرم چاوہش و پیش خزمہتی
باردہ ستانہ ؛

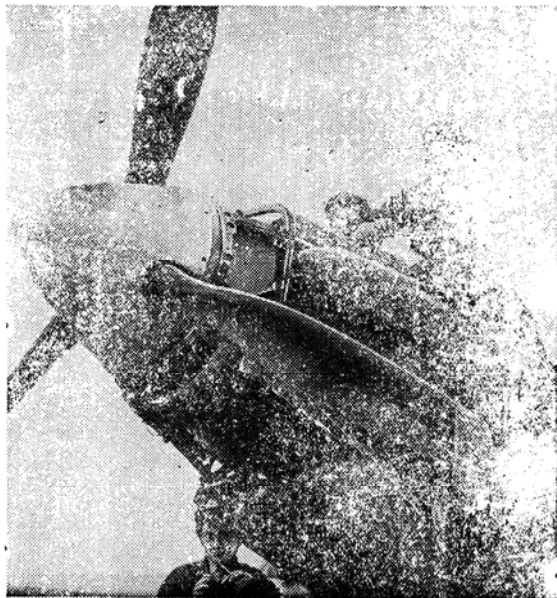
خاتونی ! چاری تہم گہ لیک زہر ہنترن لہ چای سہ قران !
ددانی توگہ لیک زہر ہنتر لہ دانان دہگ و ہمران !
تہگہر تہو قہ بول نہکھی پیش خزمہتان دہگہل گہورہ

نوکہ ان ،
بہخت بانگ ییلہ تہردو شان ، کہ نیرہ کان و کارہ کاران .
یایہ زین بانگ دہلی : « قہرواش ، ناو مہ لیک ریحانہ !
لہ بومن بینہ ، رووہ ندی ، چرای دہگل فہنرانہ !
تہوشہو زیدہ لہ شہوان تہعہ جو بی بیکی گہ لیک تہعہ جو بی
دہ خوم دا دی ، زینی مل بہ کون ، بابان ویرانہ . »

یایہ زین بانگ دہلی : « قہرواش ، تہی تہرواشی ناو
تہسہردہ !
لہ بومن بینہ فہنری ، رووہ ندی بہ کسہرہ ،
تہوشہو تہعہ جو بی بیکی زور تہعہ جو ہم دد خوم دی ،
زینی مل بہ کون و قہلہ ندرہ ! »

یایہ زین بانگ دہلی : « قہرواش ، قہرواشی ناو گولنداہ !
لہ بومن بینہ فہنری ، فائوسی و رووہ ندی تہمماہ ،
تہوشہو زیدہ لہ شوان تہعہ جو بی بیکی گہ لیک
تہعہ جو بی لہ من مل بہ کون رووہ داہہ ! »

لہم نیگارہ دا پیدہ سوہی فروکہ بیکی چہشنی
سپیت فایہر تہ بین کہ بہ لیک لہکہ نیشکہ
موہہ ندیسہ بہریتانیا بیہ کان خاریکہ تہو پارچہ بہی
لہک لک کہ وتوہ ددری تہہنی و پارچہ بیکی ہاشتری
بخانہ وجی ، وہ بہ لہی تہوہ شہتی کہ گورج چاک
بکانہوہ بو تہوہ زوو ہنری و ہجیت بوہ بابارانی
دزمنہ تہلہمانہ کانی . ایستا بہ ہزاران
کہ نیشکی تری بہریتانی وہ کو تہم کہ ہشگاہی
لہ نیگارہ کہ دا تہمان بینن ، لہبانی پیارکار تہکن .

نه گهر بيم نه لي نيو و نيشانه ي كوشك و په نجهري تو
ده شاري يه مهني دا نيشانه ي چيه .

كاكه مهم دهلي : « خاتووني ، كوشكي من بلندم ، سر
له همو ته به قه ي آسماني ،

خشتيكي زيره ، يه كيكي زيوه ، وه ستا داي ناوه له كارخاني ؛
دهنگي مهلاييكه تان ده ي گاتي له همو ته به قه ي هاسماني ؛

كوشكي من كوشكيكي گهليك گه پوره و گرانه .

ديواني براييم پادشاي يه مهني گهليك به خوكه ، صاحب
ديوانه ،

له ديواني براييم پادشاي رو نيشتون سهد وه ككيل و
وه زيري كويل به شانه ،

شام و نه هاران چيل مهجوعمه به زه رفه وه ديته ديواني
براييم پادشاي له پيشخانان ، نوكر و ميراخور و مه پته ران به
دزي ده لين : كو برانه .

هوا كاتب رو نيشنوه ، خوكلت ده نووسي ، حاكم
دهرون بوسه رشارانه ؛

له لاييكي خه لانان ده به خشي ، له لايي ديكي
زيروه شانه ؛

له تهره في ديكي سهر باز دروا ، له تهره في ديكي
سوارديان ده داوه له سانه ؛

له لاييكي ته ويله به ، له بي ديكي به خته خانه .

كي بو له يابه زيني به لهك چاوه ،
هر چه ندي گازی ده كرت هوه قه رواش و كه نيزي ده
نه و لاوه ،

هيچ كس نه بو ، كس جوابي نه داوه .

يا به زين دهلي : « لاوه ، له او مهني جنديه ا

به شقي نه و خولاي له ژو و دي سهر ي به ؛

نه گهر نه تو بيم نه لي ، بابت كوربه ، بوخوت نيوت چيه !»

كاكه مهم دهلي : « خاتووني ، كيل گه رده ني !

نه من بوخوم مير مهم ، تاقه كوره ي براييم پادشاي يه مهني ،
ساحبي تيب و سبا و قوشه ني .

كاكه مهم دهلي : خاتووني چاوه به نكيه !

به شقي نه و خولاي له ژو و ري سهر ي به ؛

نه گهر نه تو بيم نه لي ، بابت كي به ، بوخوت نيوت
چيه !»

يا به زين دهلي : « گيان گيانه !

نه من يابه زينيك بوم به زولفانه ،

خوشكي مير زيندينم ، كه چي مير آوده لانه ،

له كتم خولاوه ندي نه مني بو تو دياري تار دووه به نيشانه .»

يا به زين دهلي : « كاكه مهم چاوه به نكيه !

به شقي نه و خولاي له ژو و ري سهر ي به ،

نه مه نيگاري يياويكي نيوزيله نديه ،
دوو گاي له گاليسكه بيك به ستووه ،
خه ريكي گوزانه وه ي كلوشه .

شيعری فدای قاری همدوده نلد

لهلاين کریم زانست بهگهوه نيراوه

جهفای فراوان ،

قیلهم با بهس بی جهفای فراوان .

گهر باوهر نهکھی شای شیرین خاوان ،

بهگیانت گیانم په ناقهت یاوان .

جه بهد بهختی ویم ، جه نهحسی تالم

په کسهر بیزاره ، عالم جه تالم .

نهخبهل سهد قولاپ بهستن نه جهرگم ؛

نهمان نهشهی ، نیشانهی مهرگم .

پهی پهی ، پهیاپهی نهفس مهژمارو ؛

هیچ تهوفیر نهن هاسوب ، ها ایرو .

بهلام وهسیهتم غیدن جهلای تو ،

خهیلی بهرزم ههن وه خاکپای تو .

ددخیل بیناییم ، هرکه من مهردهم ،

گیان فهدای بهژن و بالای تو کهردهم .

آخهر کوچم کهرد پهی هاوارگی تو ،

آوام کرد ماواي سای سهرای گلکو .

تهخته بی بازار ایهیش چون یاران ؛

بریاآمووشوی سوچو ایواران .

مهعلومه ددلیل آنه،قهیس مهردهن ،

آرهزو وی یانهی تهنیای توش کهردهن .

ساتویش ها آریز ، آوات خوازهکم ،

لهیل ساحیب شهرت ، شیرین رازهکم ،

وه یاد شادی جه وهرتر کهردهت ،

بو ، وه سهرکیش مهجنوونی مهردهت ؛

بیباک جه نانهی کهردهی نهغیاران ،

قهدهم ردنجهکرو وه سهر مهزاران .

من خو جهو دهمدا ههرتاسای تومهن ،

جه ووردای نهزاب ، جه ورگلکومهن ،

بدیه ههر قهبری جه قهبران تاکهن ،

سهنگهش چون زوخال ، حالهش غهمناکهن ،

نهسانگهی سفتهی دووی، تاسه ی منهن ،

جوشیایهی بوتدی ههتاسهی منهن ؛

.....

آنه نیشانهی نهسرین دیدهمهن .

فهدات بام آریز . چون داغ بردهی توم ،

بخرامه وه ناز تابانی گلکوم .

نهبچار پهی شینم دل باوهرو وجوش ؛

تاتوانات بو وه هوش و مهده هوش .

بهو نه ندوه . وه تاو پر سوز گریت ،

بهو سهدای جهزین دلسوزهکهی ویت ،

بریزه نهسرین لاوانم وه نهروم ،

جهبانی گلکوم تکتک نهسری گهرم ؛

ناقهترهی نهسرت آوات خواستهم ،

بهروچه گلکو بتکو وه جه ستهم .

پهی خالت بخشو من وه شینی تو .

بهقهترهی نهسرین گول نهسرینی تو .

وهر نهها قادر ، وهی ایشی زامهت ،

عهزابهش سمختن تاروی قیامهت .

دلاستووری زمانی کوردی

(له دهنگی گیتی تازه ، بهرک — ۴۱ ژماره — (۵) ۵۰ ماوه تهوه)

نوفیس رهڅی

ووشه‌ی ساده ، ووشه‌ی لیکدراو

۰۸۱ پارچه‌کافی ووته ، یا له ته‌نیا ووشه‌ی دروست
ته‌بن ، یا له یه‌ک پتر ووشه ، ته‌گه‌ر هه‌ر له ووشه‌ی دووست
بوو بن ، بی‌یان ته‌لین « ووشه‌ی ساده » ، وه ته‌گه‌ر له یه‌ک پتر
دروست بوو بن ، بی‌یافت ته‌لین « ووشه‌ی لیکدراو »
وه‌کو ،

۰۸۲ ووشه‌ی لیکدراو هه‌رچا نده له یه‌ک پتر ووشه
دروست بووه ، به‌لام کاری ته‌نیا یا چه‌ییکه ساده‌ی ووته
ته‌یینی ، وه‌کو ،
کلکه‌بیل
Smêlh babîrh
ته‌مانه‌ی سه‌روه ، یه‌که‌میان ناو یکی لیکدراوه و له سه
ووشه‌ی ساده دروست بووه : ناوی « کاک » ، ووشه

به‌یوه‌ندی « هه » ، وه ناوی « بیل » ، دووه میان
آوه‌لناو یکی لیکدراوه و له سه ووشه‌ی ساده
دروست بووه : ناوی « سمیل » ، ناوی « با » ، وه
بنجه‌فیله‌ی « بر » .

۰۸۳ ته‌بی ووشه‌ی ته‌واو کراو له ووشه‌ی
لیکدراو جوی بکر ته‌وه . هه‌رچی وه‌کو ووشه‌ی
ته‌واو کراوه § ۶۱ ، به‌یپی گه‌ره‌کبه وه ته‌واو کهری
وه‌رگرتو وه‌وه خوی و ته‌واو کهره‌کبه‌ی له‌رسته‌دا
جوی جوی کاریات له‌گه‌ل ته‌کری ، وه‌کو ،
سه‌رمانی خانوو Serban y xanuw

پارچه‌کافی ووته	ووشه‌ی ساده	ووشه‌ی لیکدراو
ناو	هه‌ور	هه‌ورره‌تریشه
آوه‌لناو	شین	چاوشین
بو‌ناو	ون	خوم
فیعل	په‌رین	هه‌ل‌په‌رین
ووشه‌په‌یوه‌ندی	له	له‌زیر
آوه‌ل‌فیعل	خیرا	خیرا خیرا
ووشه‌په‌کخه‌ر	ته‌گه‌ر	ته‌گه‌نا
ووشه‌بانگی	هاوار!	هه‌ی‌هاوار!

هاوینژ بوز که هه‌ر به‌که ده‌گک گه‌وره که ریکیان له‌سه‌ر
دامه‌زر پترابو ، گرمه‌کرم و ده‌نگه‌ده‌نگی شه‌رده که له‌و قه‌وانانه‌وه
ته‌هاتنه ده‌ری که ده‌نگه‌کانیان قه‌بو زل تره‌ کرد وه چه‌ند
میل‌یک له‌م جیگایوه دور ، « مونت‌گرمی » شیرانه به
هه‌موو نیره‌که‌یوه خویدا به هبله به‌رگه‌ه شیواوه په‌رپورت
کراوه‌کافی ته‌له‌مانه‌کاندار هه‌لی برین .

به‌لام نیره‌کافی به‌ر پتانیا له‌ ناو په‌رده که ده‌ر نه‌چونه
ده‌روه ، وه نازی به‌کان یاش لاجونی دووکه‌له که چه‌ند به‌له‌میکی
بوشی کهرت و به‌رت کراو نه‌بی هیچی تریان نه‌دی . ایستگه‌ی
بی‌ته‌لی به‌رلین کردی به‌گاله‌و گرمه‌که ، « له‌یاش ته‌وه‌ی دژن
زبانیکی زوری بی‌گه‌بیترا ، به‌لاماره‌گه‌وره کمان گه‌رینرا به‌وه
دواوه » .

ته‌م « به‌لاماره‌گه‌وره به‌ ته‌نیا چوار به‌له‌می تور یید

که لاره به سهر (ووشه‌ی لیکدراو) Kelare beser
 ۰۴ گری‌ی دوولایی (همیشه ته‌توانری پی بیژری
 گری‌ی آوه‌لناوی و وه‌کو،
 گورگان خواردوو (ووشه‌ی لیکدراو) Gurgan xwarduw
 ۰۵ گری په‌یوه‌ندی و وه‌کو،
 بوژیر (ووشه لیکدراو و «زیر» خوی Bujir
 ته‌واو‌کری ووشه په‌یوه‌ندی «بو» به) .
 له‌سهر (ووشه لیکدراو، «سهر» Leser
 خوی ته‌واو‌کری ووشه په‌یوه‌ندی «له» به) .
 ۰۶ گری آودل فیلی و وه‌کو،
 له‌سهر نهرز (ووشه‌ی ته‌واو‌کراو) Leser erz
 «نهرز» ته‌واو‌کری ووشه په‌یوه‌ندی «له‌سهر» (Pashewpash
 باشه‌پاش (ووشه‌ی لیکدراو)
 ۰۷ گری په‌کخیری و وه‌کو،
 ههرچه‌ند (ووشه‌ی لیکدراو) Herchend
 ۰۸ گری بانگی و وه‌کو،
 باو‌کرو! (ووشه‌ی لیکدراو) Bawkerho!

هاوتا

۰۸۶ هاوتا ناویکه که ههر ته‌و کاس، یان شسته پشان
 بدا که ناویکی تریشانی ته‌دا له ته‌نشتیوه له مه‌یانی هاوتاکاندا
 ووشه په‌یونندی ویه‌کخیر نابی . ناوی هاوتادار کاری چی بی
 له رسته‌دا هاوتا که‌یشی ته‌و کاره‌ی نه‌بی و وه‌کو،
 پوورم له‌گه‌ل آغاژمان، گیلان بو .
 Puwr im legelh aghajinman Gêlas bu
 کوینجا دی‌ی زرگوز، پیروت هات .
 Koxadê y Zirgöz, Piyrot hat.
 گالته‌بیژه‌که‌ی که‌رکوک و خله‌که‌زی‌له‌چی سالیکا مرد؟
 Galtehêjeke y Kerku k . Xile kezîy le chi
 salhêk a mird?
 له‌م‌رستانه‌دا ناوه‌کانی «آغاژمان» و گیلان ،
 «کوینجادی زرگوز» و «پیروت» ، وه «گالته‌بیژه‌که‌ی
 که‌رکوک» و «خله‌که‌زی» هاوتان.

سهر یانه کافی خانوو Serbaekau y xanuw
 سهر یانه کافی خانوو کان Serbaekau y xanuwekan
 له وینه‌ی په‌که‌ما ناوی «سهر یان» به ووشه‌ی په‌یوه-
 ندی‌ی «ی» و ناوی «خانوو» ته‌واو‌کراوه و ناوی
 «سهر یان» و «خانوو» ههر دوو کیان تا کن . ته‌مانه‌ته‌گه‌ر
 بو‌یستری گه‌ل بکرین، ههر کامیکیان بی و بست نه‌بی، له‌وه‌سهر
 به‌خو‌گه‌ل‌ته‌گری و وه‌کو له‌وینه‌ی دووم و سه‌یه‌مدا پیدشان
 دراوه .

به‌لام ووشه‌ی لیکدراو وه‌کو ووشه‌ی سادی کاری له‌گه‌ل
 نه‌گری و وه‌کو،

به‌رده نو‌یژ Beade nûj

به‌رده نو‌یژکان berde nûjekan

له وینه‌ی دووه‌مدا ته‌بینن، ووشه‌ی لیکدراوی «به‌رده
 نو‌یژ» که له سه ووشه‌ی ساده دروست بووه ، «به‌رد» ، «
 نو‌یژ»، وه‌کو ووشه‌ی سادی به‌سهر په‌که‌وه‌گه‌ل کراوه .

گری GRÊ

۰۸۴ گری ده‌سته ووشه‌ی لیکدراوی - ته‌واو‌کراوی و لیکدراوی -
 آ‌گاییکیان تینا نه‌بی § ۴۶ . ههر ده‌سته ووشه‌ی
 آ‌گاییکی تپانی، رسته‌یه § ۴۴ .

چینه‌شده‌کانی گری

۰۸۵ گری هشت چه‌شنی هه‌یه :

۰۱ گری ناوی و وه‌کو ،

پی‌وا‌ی چاک (ووشه‌ی ته‌واو‌کراو) Piyaw y chak

گوی سوانه (ووشه‌ی لیکدراو) Göswane

۰۲ گری سه‌سهر چاوه‌ی (همیشه ته‌توانری پی بیژری
 گری ناوی و وه‌کو ،

له‌سهر یان نوستن (ووشه‌ی لیکدراو) Le serban nustin

نوستن له‌سهر یان (ووشه‌ی ته‌واو‌کراو) Nustin le serban

گوم کردن (ووشه‌ی لیکدراو) Gum kirdin

۰۳ گری آوه‌لناوی و وه‌کو ،

دروست بووه . به ننده کانی بویه هاو پايه ن ، چونکه هه ر به که له مانادا سه ر به خون . آخيوه ر نه م دوو به نده ی هه ر له به ر به يوه نده ی يک که له گه ل به کيانا هه به ، له رسته ييکا کو کر دوته وه و به ووشه به کخه ری « و » ليکی داو ن که نه م ووشه به کخه ره پارچه ييکی هه يچ کاميان نيه .

وينه ييکی تر :

من راوه ستابوم ، به لام نه ونانی نه خوار د ، وه کام کاغهزی نه نووسی .

Min rha westabum , belham ew nan y
exward , we kaxim koghez y eruwely .

نه م رسته به ليکدراوه ، وه له سه به نده ی هاو پايه دروست بووه : « من راوه ستابوم » ، « نه ونانی نه خوار د » ، وه « کام کاغهزی نه نووسی » .

رسته ی ساده

٠٨٧ رسته ی ساده نهو رسته به به که هه ر آگاييکی تيدا به ؛ وه کو ،

Baran ebarê باران نه باری

رسته ی ليکدراو

٠٨٨ رسته ی ليکدراو نهو رسته به به که دوو ، يان له دوو پتر به نده ی ٤٧ هاو پايه ی تيدا به ؛ له رسته ييکا « به نده ی هاو پايه » نهو به نده انن که هه ر به که سه ر به خون ؛ وه گو ، باران باری ولا فاو هه لسا .

Baran bariy w lafaw helh sa.

نه م رسته به ليکدراوه ، چونکه له دوو به نده ی هاو پايه

AWATĒK Y JIYAN

(Le "Jiyn" Der Hênrawe.)

Wutey Biwêj, Med-Hosh

Demêke chawerhê m bo dilhrhifênê,
Pelamar y dilh im ba w lê m bisênê ;
Belham dilhsoz y dilh bê, ne y shikênê ;
Ke gosbe y chaw y pirhnaz y helh ênê,
Becarê derd u azar im ne mênê.

Gulh y serkulhm y aram y jiyan bê ;
Be chaw tane y gelawêj y beyan bê ;
Ehê shox y beashuwb y cyhan bê ;
Cwaniy' ew be shaziy bêguman bê ;
Hemuw cwanê le rhuw y, ser da newênê.

Legelh kes ashinayi' ke y ne buwbê ;
Girhêk y tir be la y dilh y a ne chuwbê ;
Rhewusht y cwan u pak, u sadexuw bê
Legelh min yekdilh u yekarezuw bê ;
Egiyna zor e yar bo, xem rhewênê.

Ke wystem, des le gerdin y a bê, wa bê ;
Ke wystem, ser leber pê y a nirabê ;
Egerchiy min geda w ew padisha bê ;
Leser duw lesh dilh y xawend y rha bê ;
Ke lêw y bo berim, ew kulhm y b'ênê.

Newek her min, ew ysh firman y pê m bê ;
Lebatiy' pasewan dermalh y cê m bê ;
Le kat y duwriy a ew chawerhê m bê ;
Le xoshiy w talhiy a her chaw y lê m bê ;
Le rhê y rhaz u niyaz a da ne mênê.

Berhastiy duwr y, Med-hosh, natewaw y ;
Xeyalh it berz e, xo ysh it pest u xaw y ;
Ewe y bas y ekey, wa bo y suwtawy,
Bexew na y biyny, be Xwa, taku mawy,
Meger chewtiy' zemanê rhêk y b'êne.

نیویزشکی قهوماوی سیاسی و سبایی مانگی

مارت ۱۹۴۴

مارت

۹ — بوسا هاویژه کانی نهمریکا رهویکی هه ره گهوره یان بهروژ کرده ستر بهرلین ، لهه رمودا ۱۰۰،۰۰۰ بومبایی رووخینره و ۳۵۰،۰۰۰ بومبایی سووتینه ریان بهسمر پایتمخته کئی نهممانیا دا به ردا هوه .

نیرووه کانی روسیه لهزیر فرماندهری مارشال (زوکوف) دا له روزاواوی اوکرانیا دا پترله ۱۰۰ شلرو دی یان دا گیر کرده وه ، وه ۹۸ فروکه و ۷۱ تانکی نهممانه کانیان هه لاهه لاکرد .

۱۱ — نیرووه کانی پیشانی اوکرانیای بهکم به سه کرده بی مارشال زوکوف شاری (اومان) یان دا گیر کرد که ژوانی هیله شه مهنده فوره کانی نیومروی روزاواوی کیرو فوگرادمو نژیکی قهرانخی روو باری بوگه له پیچه کئی دنیه ردا . مارشال ستالین بهجوی دا گیر کردنی نهم شماره وه فرمانیکی روزانهی ده کرد ، لهو فرمانه دا زور سبایی هوه نیرووانه نه کا . له شه رکئی نهم شماره دا ۲۰ هزار سه ر بازو اوفیسهری نهممانی کوزراونو ۱۴ فیرقه شیان هه لاونون .

۱۳ — ایستگهی بی تهلی موسکو دو بی شو بلاوی کرده وه که نیرووه کانی روسیه لهزیر فرماندهری جه نه رال ((مالینوفسکی) دا شاری (خه رسوف) یان دا گیر کرد که لهسهر ریزگهی روو باری ((دنیه ر) ه لهسهر زه رای رهش . وه سه بارت به دا گیر کردنی نهم شماره مارشال ستالین فرمانیکی روزانهی ده کرد ، وه له موسکو گهلی توپ آگردرا .

۱۶ — نیرووه کانی روسیه شاری ((فامیارکا) یان دا گیر کرد ، وه ایستا به تهواوی هیله شه مهنده فوره کانی مه یانی زنامینکا و اودیسا برراوت . مارشال ستالین لهخوشی دا گیر کرانی شاری (فامیارکا) که نیر ووه کانی جه نه رال ((کونیف) ی فرماندهری له شکاری اوکرانیای دووم دا گیر یان کرده وه ، فرمانیکی روزانهی ده کرد ، وه تو به کانی موسکوش له خوشیا نا آگردران .

نیرووه کانی هاو به یمانه کان دهسیان کرده وه به به لاماردان له کلسینو و سه ره برده کئی نهمز بودا .

۱۸ — نیرووه کانی روسیه شاری (دوبنو) یان دا گیر کرد که نوخته بیکی گرتکی ژبانی بهرگهی نهممانه کانه .

۱۹ — نیرووه کانی مارشال زوکوف شاری (زمرینکا) یان دا گیر کرد ، وه نیرووه کانی له شکاری پنجم ایستگهی شه مهنده فوره کئی (کاسینو) یان دا گیر کرد .

۲۰ — نیرووه کانی سپای اوکرانیای بهکم به سه کرده بی مارشال زوکوف شاری (کرنیچ) یان دا گیر کرد که له تاوه ندی دوینو و تارتا پولدا به . وه نیر ووه کانی مارشال ((کونیف) یش به در یزایی ۳۰ میل لهروو باری دنیه ستر بهرینه وه له قهرانی روزا وایه وه ۴۰ دی گرتکیان دا گیر کرده وه .

۲۱ — نیرووه کانی روسیه به سه کرده بی مارشال «کونیف» که فرماندهری سپای له شکاری دووهی اوکرانیا به ، شاری «مورگلیف بودولسکی» یان دا گیر کرد . نهم شماره لهسهر قهرانخی روزهلانی روو باری دنیه سه و ژوانی هیله شه مهنده فوره گرتکه کانو ناوچهی به خبو کردنی نیرووه کانی مارشال مانشتاینه وه له زیر فرماندهری مارشال «زوکوف» یشا شاری «فینیتسا» دا گیر کرا که ۶۰ میل له باکو ری مورگلیف بودولسکی هوه دووره . مارشال ستالین لهخوشی دا گیر کرانی نهم دوو شماره بو هه رجووکیان بهجوی فرمانی روزانهی ده کرد ، وه تویشیان بو آگردرا .

۲۲ — نیرووه کانی روسیه لهزیر فرماندهری مارشال (کونیف) دا شاری ((پروفومایسک) یان دا گیر کرد که کللی بهندهری «اودیسا» به ، وه مارشال ستالین سه بارت به دا گیر کردنی نهم شماره فرمانیکی روزانهی ده کرد .

۲۴ — مارشال ستالین له باری پیروزی بیکی گهورهی تازه وه فرمانیکی روزانهی ده کرد که لهلی ، «نیر ووه کانی

۲۹ - نیرووه کانی له شکری او کرانیای په کم به سهر کرده -
 نیی فرماندهه ره که ی که جه نه رال « زوکوف » ه ، شاری
 (کولپیا) بان دا گیر کرده که له پولونیا دایه و نه کویته سه رته و
 ریگایانه ی نه چن بوکار پاتیا و نه پیش که به یته سه رته و هیله
 شه مه نده فیه راهه که هه ریجی بوکوئینا نه برن . وه هه رته و نیرووانه
 له زووباری (پروت) به رامبه ر به شاری « شهرنوتی »
 به یرونه ته وه که بایته ختی هه ریجی بوکوئینا به و ها کا دا گیر بان
 کرد . ایستا روسه کان ۳۰ میلان ماده بو سنووری هه ریجی
 روئینیا ، یانی سنووری چیروسولوا کیا .

۳۰ - ایسنگه ی بی ته لی موسکو به ره صبی بلازی
 کرده وه که نیرووه کانی روسیه شاری « شهرنوتی » یان
 دا گیر کرده . له خوشی ی نه مه مارشال ستالین فرمانی ره ژانای
 دهر کردو سپاسی مارشال زوکوف و نیرووه کانی مارشال
 زوکوفی کرد . « شهرنوتی » نه که به یته بهری نه بهری رووباری
 پروت و ژوانی (ملتقی) گه لی ریگاو هیلی به رگری ی
 شه مه نده فیه ره نه و نا به .

نهم نیکاره سه ربازیکی سپای سوور پیشان نه دا که له
 مه بیانی شهری با کوردا خوی له بوسه داوه و چاو دیری ی
 کولکیکی نارچه ی نه له مانه کان نه کا که به رامبه ریته ی .

جه نه رال (زوکوف) که له ناوه ندی (نارناپول) و (پروسکوف)
 دا نه کشین ، گه بیشتوونه ته رو و باری دنیستهر و ماوه ی ۶۰
 میل پیش که وتون و ۴۰۰ شاره و دی بان دا گیر کرده وه ،
 له نار نه وانه دا شاری (سیلشتیکی) هه به که نوخته ی گه بیشتی
 سپای سووره بو سهر دنیستهر »

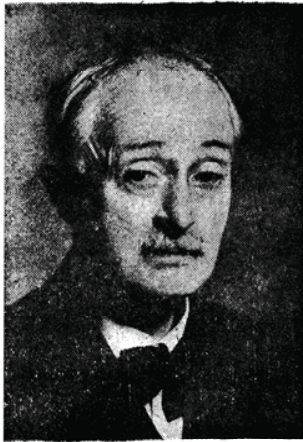
۲۶ - نیرووه کانی روسیه به سهر کرده پیی مارشال
 « کوبیف » چه ند روزیکه له رووباری دنیستهر به یرونه وه ،
 وه شاری « بالستی » بان دا گیر کرده وه که ژوانی هیله
 شه مه نده فیه ره گرکه کانه له به سارا یادا . هه رته و نیرووانه له
 پاش شهریکی قورسی چوار روزی گه بیشتوونه ته رووباری
 « پروت » ، وه به دریزایی ۵۰ میل له سهر رووباره که
 سنگیان دا کونه . له خوشی ی نهم پیروزیه گه وره به مارشال
 ستالین فرمانی روژانه ی دهر کرد و له موسکو دا ۳۲۴ توپیش
 ۲۴ جار آگردران .

۲۷ - نیرووه کانی مارشال زوکوف شاری « کامینتس
 بودولیسک » یان دا گیر کرده که ۱۰ میل له باکووری
 رووباری دنیستهر و ۶۰ میلش له خوارووی شاری
 « پروسکوف » دوه دووره . به گرتنی نهم شاره ایتر نه و هیله
 شه مه نده فیه ره برارون که نه له مانه کان هیوایان و ابو پی دا
 بگه ری نه وه بودوا به ، به مه نه و به کانه ی له نار نه ندی پروسکوف
 و کامینتس بودولیسکی دان گه مارو دراون و ری هه لانیان
 نه ماوه ته وه . له خوشی ی نهم پیروزیه گه وره به مارشال ستالین
 فرمانیکی روژانه ی دهر کردو زور سپاسی مارشال زوکوف و
 نیرووه کانی کرد .

۲۹ - نیرووه کانی روسیه شاری « نیکولایف » یان
 دا گیر کرده که له نزیک ریژگی رووباری بووگه . له لای
 روژاواو نیوره و روژه لاتیوه به آو سوور دراره . له خوشی ی
 دا گیر کردنی نهم شاره هه میسان توپه کانی موسکو آگردران .
 روسه کان تغلیبکی جه انگی زوربان ده س که وت و هه وو
 نه له مانه کانی نه و ناوه یان با کودا .

گهواره ترين شاعيريگي اينگليزي چون ماسيفيلد

کوارى الادب. الفن
و درگير: جوزف ر. وکريانى

شيوه شاعري هم شاعيره گهواره و تهرزي شاعري شاعرکاني رابردى و کو شکسپير و ميلتون و شيلي و وردسورس و تينسون ناجيت، و کو آشک او ديا ه هم شاعيره گهواره که ايستا هه به گهواره ترين شاعريگي ناسراو به ناوبا نگه و نه بي چون ماسيفيلد هر هوه نه بي کله شاعيره به ناوبا نگه گهواره کاني اينگليزي بي ، بهلام به سه رمي ديکده امتيازي به تاييه تي هه به به رمي اعترافي بي کراوه وله قه تي هه ليزاردراوى به تاييه تي بي دراوه و له هه موو شاعره کان پتر ناوبا نگي سه نه ووه هم چنيکي آشکرايه و وه نه بي هه رکس به به ختي خوي هه نمته ي بي به خشري که له قه گهواره ترين شاعري ايستايه ، بهلام به راستي به بي گومان گهواره تر شاعري هم ده مه به . ده بي خوشه و سقي و دلبه سته ي ، هينديکي له سه ده کاني رابردو دا هان داوه که هه رمي بودست داي . بهلام ماسيفيلد هه موکس به کومه له له سه رمي من که هيج ناي له وهاندا نه پاش که وتي .

همه نيگاري چون ماسيفيلد ه

و عقلی و و تراون ، هم جورده شاعرانه به زحمت له شاعري هم ده مه ي اينگليزي دا بيندري بهلام ماسيفيلد پتر خوشه و سقي زريا و تقليدي ژيان لهويدا خستيه کار . جابه وه به شاعريگي ته وادي گه وره ي ناسراو بوته و ملتي زريا کان له گهل هه هه موو آزارو ته زيه ته ي له زه راي ديوه و زيا به تاله ناخرشه کاني له زريا ي چرتووه ، ديسان له پارچه شاعريگي دا دلبيت :

پيوسته دوباره بوزريا بگه ربه وه ، بوئو زريا گوشه گيره کان و آسماني پا و فراوان ، و له که شتي هه رتکايک بکم به و جورده ده خشي ، ته ستيه کانيش هه لاد سهراون و بگايان نيشان ده دن ، ته ري هور ، وه ووزي ها ، بزوتنه وه و جولاني شه پول . وه مزي بلارو بو وه به سه رايابي زريادا وسپيده بازه بي کراوي روناي له به بيان به رداندا ، هه وانه بانگيگي له سه ر خون ناتواندري اينکار بکري .

ماسيفيلد سالي ۱۸۷۴ له داينک بووه ، هه موو ته مه تي له سه ره ناي جوانيه وه له زريا واني دا به سه ر بودوه له ته مه تي چارده سالي دا که وتوته زريايي به وه . له زيات و گوزه راندا هيج ناگوزيري نه ديوه و چه ره سه ره ي گه ردونه ي به سه ردا نه ها توه ده توا ندري بو تری ، ماسيفيلد شاعريگي هاتووشه ، نه ک رابردو ، چونکو هيشتا له سه ر خويه و شپزه ي به سه ر هه موسي دا روي نه دا وه و پير نه بووه ، هه بزوتنه واني هه ر له چي خويه تي . هه و تيگه يشتن و زانبارانه ي له سه ر زريا په يندا کرده ، وه به سه ردا هانتي باو شه پولی ره نگاو ره نگ و شه و ورزه کاني چاوي بي که وتوه چلوني له زهنيدا لانه چو وه و وله قوتابخاناي زياندا فيري بووه . هه ويش قوتابخانايه بي زور به زحمت و به آزار له ويذا چلوني هه موجت و کيشاني سوکي گراني تيدا دياره ده کات . همه دورنيه که شاعره کاني هه موو نه و زهور و تازه ايجاد و تهرزيگي سه ر به خون . هه موه به کردت

گۆناری دەنگى كىتتى تازە
(خولى يەكەم)

پېرستى ژمارەكانى

بەرگى يەكەم

(ژمارە ۱-۶)

تشرىنى يەكەمى ۱۹۴۳ - مارتى ۱۹۴۴

یهکه م: ئیندی کسی نووسهران

د

ئەحمەد فانی

- یەكدوو پارچە لە مەم وزینی شاعیری مەزن ئەحمەدی خانی، ب-۱ ژا (تشرینی یەكەمی ۱۹۴۳)، ل. ۶.

ای. جی. ماکوین،

- نیروه زهرياییه کانی بهریتانیا و ئەو سوودەدی له شەپری سالیرنۆجا له ئیتالیا دا نواندوویانە، ب-۱ ژا (تشرینی یەكەمی ۱۹۴۳)، ل. ۴۳-۴۱.

- چاك و بەد، ب-۱ ژا (شوباتی ۱۹۴۴)، ل. ۱۶-۱۷.

ئەحمەد شوکری (برین پیچ)

- نەمانی نازیش، ب-۱ ژا (تشرینی دووهمی ۱۹۴۳)، ل. ۳۵.

- سەرکەوتنی چەرچەل وتایچوونی هیتلەرە، ب-۱ ژا (کانوونی یەكەمی ۱۹۴۳)، ل. ۲۴.

شیخ ئەحمەد شیخ غەنی

- دیمانەیی بەخیر، ب-۱ ژا (کانوونی یەكەمی ۱۹۴۳)، ل. ۱۵.

ئیحسان

- دایک، ب-۱ ژا (شوباتی ۱۹۴۴)، ل. ۲۲-۲۱.

- نە یاری پروناکی، ب-۱ ژا (نیسانی ۱۹۴۴)، ل. ۳۱-۲۵.

ئەنوەر

- زیناڤی زەمانی، ب-۱ ژا (مارتی ۱۹۴۴)، ل. ۴۵.

ب

بەکر پەحمان

- ستراڤی قەلائی دم دم، ب-۱ ژا (مارتی ۱۹۴۴)، ل. ۳۲-۲۶.

- مەم و زین، ب-۱ ژا (نیسانی ۱۹۴۴)، ل. ۴۰-۳۲.

ب. ع. یەحیا

- دوا پۆژم لە بەرلین، ب-۱ ژا (نیسانی ۱۹۴۴)، ل. ۵-۳.

ت

سیر تاماس ئەرنوئىد

- پوژھەلاتىيەوانە گەورەكانى ئىنگىلىزى سىر تاماس ئارنلدى، ب-۱-ژ (شوباتى ۱۹۴۳)، ل-۹-۱۱.

تايەر ئاغا

- خزمىيەتى كوردو ئىنگىلىز، ب-۱-ژ (نيسانى ۱۹۴۴)، ل-۱۳.

تۇفيق ئەلحەكىم

- قوتابى مەرگ.. بۇ دوژمنەكانى مروكى، ب-۱-ژ (مارتى ۱۹۴۴)، ل-۱۱-۱۷.

تۇفيق وھبى

- پارلەمانى بەرىتانيا، ب-۱-ژ (تشرىنى يەكەمى ۱۹۴۳)، ل-۲.

- چىرۆكىكى مناليم.. چىرۆكى بەختيارو بەدبەخت، ب-۱-ژ (تشرىنى يەكەمى ۱۹۴۳)، ل-۶.

- مېستەر (سۆن) لە ھەلەبجە، وەرگېران، ب-۱-ژ (تشرىنى يەكەمى ۱۹۴۳)، ل-۱۰-۱۲.

- دەستورى ئەتلاتىك، ب-۱-ژ (تشرىنى يەكەمى ۱۹۴۳)، ل-۱۳-۱۴.

- تەنقىدى وتارى پوژھەلاتىناس ھىرى پۆلىنسن، ب-۱-ژ (تشرىنى يەكەمى ۱۹۴۳)، ل-۳۹-۴۰.

- باكوور=شىمال، نيوەرۆ=جنوب، ب-۱-ژ (تشرىنى يەكەمى ۱۹۴۳)، ل-۴۴-۴۵.

- ھەجووكرىكى كورد: شىخ رەزاي تالەبانى، (وەرگېران)، ب-۱-ژ (تشرىنى دووھى ۱۹۴۳)،

ل-۷-۱۶.

- يەكدوو وىنە لە شىعرو فەلسەفەى بەرزى ئحمەدى خانى، ب-۱-ژ (تشرىنى دووھى ۱۹۴۳)،

ل-۲۷-۲۹.

- دەستورى زمانى كوردى، ب-۱-ژ (تشرىنى دووھى ۱۹۴۳)، ل-۳۹-۴۲. ب-۱-ژ (كانونى

يەكەمى ۱۹۴۳)، ل-۴۲-۴۴. ب-۱-ژ (شوباتى ۱۹۴۴)، ل-۴۲-۴۴. ب-۱-ژ (مارتى ۱۹۴۴)،

ل-۴۲-۴۴. ب-۱-ژ (نيسانى ۱۹۴۴)، ل-۴۳-۴۵.

- قەزاي ديزە كەوت لە گۆزە، ب-۱-ژ (كانونى يەكەمى ۱۹۴۳)، ل-۹-۱۲.

- لاواندەھى زىن لەپىش مردنيا لەسەر گۆپرى مەم، ب-۱-ژ (كانونى يەكەمى ۱۹۴۳)،

ل-۳۰-۳۲.

- پسپۆر، ئازاد (نازا، زات)، شارەزا، ب-۱-ژ (كانونى يەكەمى ۱۹۴۳)، ل-۳۷-۳۹.

- ئەھەى كورنو (حاجى ئەحمەد)، ب-۱-ژ (كانونى يەكەمى ۱۹۴۳)، ل-۴۸.

- بىرەھىرى بىك... ئەلەمان.. ئەلەمان، ب-۱-ژ (كانونى دووھى ۱۹۴۴)، ل-۴-۸.

- ئەز خولامى چاوى دەكلۆلىم، ب-۱-ژ (مارتى ۱۹۴۴)، ل-۸.

- سەلام سەردەقى شكاند، ب-۱ ژا (نيسانى ۱۹۴۹)، ل ۲۱-۲۴.

پ

پيرەميرد

- لە شيعره خوښه كانى پيرەميرد، ب-۱ ژا (تشريني يەكەمى ۱۹۴۳)، ل ۲۴.

ج

جوليان س. ھەكسلى

- وردبونە ھەي جيهان لە دژوارىيە كانى جيهان... ئە ھەي پياويكى ئاسايى چاوە پوانى ھەي،
ب-۱ ژا (كانونى يەكەمى ۱۹۴۳)، ل ۱۳-۱۵.

ح

حەسەن شەيخ حەمە مەرف

- كە لە بەر كەوتە قەلاى ئە وروپاي ھیتلەر ھە... ئە لە مانيا و ژاپون لە پاش خو بە دەستە و ھە دانی
ئیتالیا گۆلەيان كەوتە لیژى، ب-۱ ژا (تشريني دووھەمى ۱۹۴۳)، ل ۳۶-۳۸.
- نەینى پۆشتنە كەي رۆدۆلف ھیس، (وەرگێران)، ب-۱ ژا (شوباتى ۱۹۴۴)، ل ۱۷-۲۰.
- ریکى ئاشتى گیتی ئاینده... كى لە سەر سەرھەتای پەيمانى ئە تلاتتیک دامە زینراو،
(وەرگێران)، ب-۱ ژا (شوباتى ۱۹۴۴)، ل ۲۳-۲۴.
- بانورى گولان، (وەرگێران)، ب-۱ ژا (مارتى ۱۹۴۴)، ل ۳۳-۳۴.
- ئە و چاوە پوانەى بۆ سەر نەگرتنى ریکخستنى، (وەرگێران)، ب-۱ ژا (نيسانى ۱۹۴۴)، ل ۱۸-۱۹.
- فيله گەورەكە، ب-۱ ژا (نيسانى ۱۹۴۴)، ل ۴۲.

مەلا حەسەن

- جەژنە پیرۆزى، ب-۱ ژا (شوباتى ۱۹۴۴)، ل ۱۳.
- شيعرى مەلا حەسەن، ب-۱ ژا (نيسانى ۱۹۴۴)، ل ۱۴.

ھوزنى، حسين

- چاکەى ديموکراتىيە كان، ب-۱ ژا (تشريني يەكەمى ۱۹۴۳)، ل ۳۵-۳۶.
- خاوەند دارستان و پشیلە، ب-۱ ژا (تشريني يەكەمى ۱۹۴۳)، ل ۴۶.
- سەپان و جووتيار.. كرده ھەي خاوەندمولك لە تەك كارەكەدا، ب-۱ ژا (تشريني
دووھەمى ۱۹۴۳)، ل ۲۱-۲۲.
- وردەوالەى پرسیود، (وەرگێران)، ب-۱ ژا (تشريني دووھەمى ۱۹۴۳)، ل ۳۳.

- پۇژھەلاتناسە گەورەكانى ئىنگلىزى..سىر جان مالكۆلم، (وەرگىپران)، ب-۱-۳ (كانونى يەكەمى ۱۹۴۳)، ل-۲۰-۲۲.
- سەد پياوى ئازاي ھەرە گەورە گىتى "پۇزفلت"، چەرچل، ستالين" لەيەك رەوشتى ھەرە گەورە ئازاييدا ھاورين، ب-۱-۳ (كانونى يەكەمى ۱۹۴۳)، ل-۳۱-۴۱.
- پۇژھەلاتىەوانە گەورەكانى ئىنگلىزى.. سىر ئەدوارد دىنسن روس، (وەرگىپران)، ب-۱-۴ (شوباتى ۱۹۴۴)، ل-۳۸-۴۱.
- شكان و گەرەنەھى كسەنەفون لە كوردستانا، (وەرگىپران)، ب-۱-۵ (مارتى ۱۹۴۴)، ل-۱۸-۲۳.
- وتەى پىرسودى زاناكان، ب-۱-۵ (مارتى ۱۹۴۴)، ل-۲۴-۲۵.
- پۇژھەلاتىەوانە گەورەكانى ئىنگلىزى ئەدوارد گرانويل براون، (وەرگىپران)، ب-۱-۵ (مارتى ۱۹۴۴)، ل-۳۵-۴۱.
- ئەحمەد تەيمور پاشا، (وەرگىپران)، ب-۱-۶ (نيسانى ۱۹۴۴)، ل-۱۱-۱۲.
- لە دۆزەخدا، (وەرگىپران)، ب-۱-۶ (نيسانى ۱۹۴۴)، ل-۱۵-۱۷.
- گەرەترين شاعىرىكى ئىنگلىزى جۇن ماسيفىلد، (وەرگىپران)، ب-۱-۶ (نيسانى ۱۹۴۴)، ل-۴۸.

پ

رەنجوورى

- شىعەرى رەنجوورى، ب-۱-۳ (كانونى يەكەمى ۱۹۴۳)، ل-۲۳.

رەفىق چالاک

- پىرىژنىك، ب-۱-۶ (نيسانى ۱۹۴۴)، ل-۶-۸.

ز

زىوەر

- ستەرانى لەشكرى ھەشتەمى پىرۇز، ب-۱-۲ (تشرىنى دووھى ۱۹۴۳)، ل-۴۳.

س

سەلام

- لىكۆلىنەو، ب-۱-۶ (نيسانى ۱۹۴۴)، ل-۲۰.

ش

شیرزاد

- پیاویک له دوای تفهنگه وه، ب ۱-ژ ۳ (کانوونی یه که می ۱۹۴۳)، ل ۲۵-۲۹.

ع

عبدولموحسین هوشیار هورامانی

- سه ربازی پروس به چاوی نازییه کان، (وهرگیپران)، ب ۱-ژ ۲ (تشرینی دووهمی ۱۹۴۳)، ل ۲۲-۲۶.

عبدولقادر حیشمهت

- مسته نایدن سیاسییه کی راسته، (وهرگیپران)، ب ۱-ژ ۳ (کانوونی یه که می ۱۹۴۳)، ل ۳۳-۳۶.

ف

فائق کاکه ئەمین

- کین، ب ۱-ژ ۲ (تشرینی دووهمی ۱۹۴۳)، ل ۳۰-۳۲.

- دوو کهس و ئۆردووی بهریتانی، (وهرگیپران)، ب ۱-ژ ۴ (شوباتی ۱۹۴۴)، ل ۳۰-۳۷.

فهقی قادری هه مه وهند

- شیعر، ب ۱-ژ ۶ (نیسانی ۱۹۴۴)، ل ۴۱.

ک

کاکه پرهش

- ژن، شه وه، مامان، ب ۱-ژ ۳ (کانوونی یه که می ۱۹۴۳)، ل ۱۶.

کاروانچی

- ئاوریشمی بی خاوهن له کوردستاندا زۆره، ب ۱-ژ ۶ (نیسانی ۱۹۴۴)، ل ۹-۱۰.

گ

گۆران

- گه شتی هورامان، ب ۱-ژ ۱ (تشرینی یه که می ۱۹۴۳)، ل ۷-۹.

- له سه ره مرگی "هیوا" دا، ب ۱-ژ ۴ (شوباتی ۱۹۴۴)، ل ۱۲.

موکریانی، گیو

- جه ژنه پیروزی، ب ۱-ژ ۴ (شوباتی ۱۹۴۴)، ل ۱۲.

۴

مەدھۇش

- كاريكاتورى قانع، ب-۱-ژ (تشرىنى دووھى ۱۹۴۳)، ل-۳۰.

ميرزا شەفيق

- وتەى زووبە بەھاي شاعىرىكى كۆن، ب-ژ (تشرىنى يەكەمى ۱۹۴۳)، ل-۱۵.

- ئاواتىك يا جىھان، ب-۱-ژ (نيسانى ۱۹۴۴)، ل-۴۵.

ميرزا مارق

- شىعەرى ميرزا مارق، ب-۱-ژ (كانونى يەكەمى ۱۹۴۳)، ل-۲۳.

محەمەد توفىق وردى

- رەقەيىك و دوو مراوى، ب-۱-ژ (مارتى ۱۹۴۴)، ل-۴۵.

۵

ويلھام ستيد

- جەنگ لە رۆژاوادا گەيشتووتە ئەوپەرى، ب-۱-ژ (مارتى ۱۹۴۴)، ل-۹-۱۰.

دووھم: ئىندىكىسى ناونىشانى بابەتەكانى

۶

- ئەو كەردەوانەى بەرىتانيا پىكېھىئان لە ئەيلولى ۱۹۳۹ ھو تا مارتى ۱۹۴۳ ھەندى راستى

لە بەرچا و پرەقەمى زماندار، ب-۱، ژ (تشرىنى يەكەمى ۱۹۴۳)، ل-۱۶-۲۴.

- ئەو كەردەوانەى بەرىتانيا پىكېھىئان لە ئەيلولى ۱۹۳۹ ھو تا ۱۹۴۳، ب-۱-ژ (كانونى

دووھى ۱۹۴۴)، ل-۲-۳.

- ئەز خولامى چاوى دەكلوليم، توفىق وەھبى، ب-۱-ژ (شوباتى ۱۹۴۴)، ل-۲-۸.

- ئاوپرىشىمى بى خاوەن لە كوردستاندا زۆرە، كاروانچى، ب-۱-ژ (مارتى ۱۹۴۴)، ل-۹-۱۰.

- ئەحمەد تەيموور پاشا، وەرگىپر: حوزنى موكرىانى، ب-۱-ژ (مارتى ۱۹۴۴)، ل-۱۱-۱۲.

- ئەو چاوەرپوانەى بۆ سەرنەگرتنى پىكخستن (تنظيم)، وەرگىپر: حەسەن شىخ حەمەمارف،

ب-۱-ژ (مارتى ۱۹۴۴)، ل-۱۸-۱۹.

- ئاواتىك يا جىھان، مەدھۇش، ب-۱-ژ (مارتى ۱۹۴۴)، ل-۴۵.

ب

- باكور=شمال، نيوهېډ=جنوب، توفيق وهېبى، ب، ۱، ژا (تشرینی يهكهمى ۱۹۴۳)، ل ۴۴-۴۵.
- بارى ئەمپۇى ئەلەمانيا.. ھاوپهيمانەكان له هه موو لاييكه وه تهنگى پى هه لئه چن، ب، ۱، ژا (تشرینی دووه مى ۱۹۴۳)، ل ۱۷-۲۰.
- ئەحهى كرنوو (حاجى ئەحمەد)، توفيق وهېبى، ب، ۱، ژا (كانونى يهكهمى ۱۹۴۳)، ل ۴۸.
- بیره وهى ييک: ئەلەمان.. ئەلەمان، ب، ۱-۴ (كانونى دووه مى ۱۹۴۴)، ل ۴-۸.
- بانووى گولان، وه رگېر: حه سەن شېخ مارف، ب، ۱-۵ (شوباتى ۱۹۴۴)، ل ۳۳-۳۴.
- بهريتانيا و داگير كرنى ئەوروپا.. خوئاماده كرنى ژن و پياوى نه ته وهى بهريتانيا بو ئەم ئەركه گه وره يه، ب، ۱-۶ (مارتى ۱۹۴۴)، ل ۱-۲.

ت

- ته نقيدى وتارى پوژه هه لاتناس هنرى رولينسن، ب، ۱، ژا (تشرینی يهكهمى ۱۹۴۳)، ل ۳۹-۴۰.
- توانايى مهرگ بو دوژمنه كانى مرۇكى، توفيق ئەلحه كيم، ب، ۱-۵ (شوباتى ۱۹۴۴)، ل ۱۱-۱۷.

پ

- پارله مانى بهريتانيا، توفيق وهېبى، ب، ۱، ژا (تشرینی يهكهمى ۱۹۴۵)، ل ۲.
- په نجا راستى له بارهى بهريتانيا وه له سه رده مى جهنگدا، ب، ۱، ژا (تشرینی يهكهمى ۱۹۴۳)، ل ۲۵-۳۰.
- په نجا راستى تر له بارهى بهريتانياى گه وره له سه رده مى جهنگدا، ب، ۱، ژا (كانونى يهكهمى ۱۹۴۳)، ل ۱-۸.
- پياويك له دواى تفهنگه وه، وه رگېر: شيرزاد، ب، ۱، ژا (كانونى يهكهمى ۱۹۴۳)، ل ۲۵-۲۹.
- پسپور، ئازاد (ئازا، زات)، شارهزا، توفيق وهېبى، ب، ۱، ژا (كانونى يهكهمى ۱۹۴۳)، ل ۳۷-۳۹.
- پيرى ژنيك، ره فيق چالاك، ب، ۱-۶ (مارتى ۱۹۴۴)، ل ۶-۸.

ج

- جهژنه پيرۆزى، گيوى موكرىانى، ب، ۱-۴ (كانونى دووه مى ۱۹۴۴)، ل ۱۲.
- جهژنه پيرۆزى، مه لا حه سەن، ب، ۱-۴ (كانونى دووه مى ۱۹۴۴)، ل ۱۳.

- جەنگ لە پۇڭزادا گەيشتووتە ئەوپەرى، وىليام ستيد، ب-۱-ژە (شوباتى ۱۹۴۴)، ل-۹-۱۰.

خ

- خاوند دارستان و پشيله، حسين حوزنى، ب-۱، ژا (تشرىنى يەكەمى ۱۹۴۳)، ل-۴۶.

- خزمایەتى كوردو ئىنگلىز، تايەر ئاغا، ب-۱-ژا (مارتى ۱۹۴۴)، ل-۱۳.

چ

- چىرۆكىكى مناليم.. چىرۆكى بەختيارو بەدبەخت، توفيق وهبى، ب-۱، ژا (تشرىنى يەكەمى ۱۹۴۳)، ل-۳-۵.

- چاكەى ديموكراتىيەكان، حسين حوزنى، ب-۱، ژا (تشرىنى يەكەمى ۱۹۴۳)، ل-۳۵-۳۶.

- چاك و بەد، حوزنى موكرىانى، ب-۱-ژا (كانونى دووهمى ۱۹۴۴)، ل-۱۴-۱۶.

د

- دەستورى ئەتلاتىك، توفيق وهبى، ب-۱، ژا (تشرىنى يەكەمى ۱۹۴۳)، ل-۱۳-۱۴.

- دەستورى زمانى كوردى، توفيق وهبى، ب-۱، ژا (تشرىنى دووهمى ۱۹۴۳)، ل-۳۹-۴۲.

- ب-۱، ۳ (كانونى يەكەمى ۱۹۴۳)، ل-۴۲-۴۴. ب-۱-ژا (كانونى دووهمى ۱۹۴۴)، ل-۴۲-۴۴.
- ب-۱-ژە (شوباتى ۱۹۴۴)، ل-۴۲-۴۴. ب-۱-ژا (مارتى ۱۹۴۴)، ل-۴۳-۴۵.

- دىمانەت بەخىر، شىخ ئەحمەدى شىخ غەنى، ب-۱، ۳ (كانونى يەكەمى ۱۹۴۳)، ل-۱۳-۱۵.

- دايك، ئىحسان، ب-۱-ژا (كانونى دووهمى ۱۹۴۴)، ل-۲۱-۲۲.

- داستانى قەلاى دم دم.. خانى لەپ زىپىن، ب-۱-ژا (كانونى دووهمى ۱۹۴۴)، ل-۲۵-۲۹.

- دوو كەس و ئوردووى بەرىتانى، ەرگىپر: فائق كاكە ئەمىن، ب-۱-ژا (كانونى دووهمى ۱۹۴۴)، ل-۳۰-۳۷.

- دوا پۇژم لە بەرلىن، ەرگىپر: ب. ع. يەحيا، ب-۱-ژا (مارتى ۱۹۴۴)، ل-۳-۵.

پ

- پۇژمەلاتناسە گەورەكانى ئىنگلىزى سىر جان مالكوئم، ەرگىپر: حوزنى مورىانى، ب-۱، ۳ (كانونى يەكەمى ۱۹۴۳)، ل-۲۰-۲۲.

- پۇژمەلاتىەوانە گەورەكانى ئىنگلىزى.. سىر تاماس ئورنلەد، ب-۱-ژا (كانونى دووهمى ۱۹۴۴)، ل-۹-۱۱.

- پيكي و ناشتبي گيتي ناينده.. كي له سهر سهره تاي پهيماني نه تالانتيك دامه زرينراوه،
وهرگير: حه سهن شيخ حه مه مارف، ب ۱- ۴ (كانونى دوهمى ۱۹۴۴)، ل ۲۳-۲۴.
- پوژهه لاتيه وانه گه وره كانى ئينگليزى.. سير نه دوارد دينسن روس، وهرگير: حوزنى
موكريانى، ب ۱- ۴ (كانونى دوهمى ۱۹۴۴)، ل ۳۸-۴۱.
- پوژهه لاتيه وانه گه وره كانى ئينگليزى.. نه دوارد گوانويل براون، وهرگير: حوزنى موكريانى،
ب ۱- ۵ (شوباتى ۱۹۴۴)، ل ۳۵-۴۱.
- ره قهيك و دوو مراوى، محمه د توفيق وردى، ب ۱- ۵ (شوباتى ۱۹۴۴)، ل ۴۵.

ز

- زيناقي زهماني (هونراوه)، نه نهر، ب ۱- ۵ (شوباتى ۱۹۴۴)، ل ۴۵.

ژ

- ژن، شه وه، مامان، كاكه رهش، ب ۱، ۳ (كانونى يه كه مى ۱۹۴۳)، ل ۱۶.

س

- "سهر هانرى پولنسن" ي پوژهه لاتناس، وهرگير: عه بدولموحسين هوشيارى هه ورامانى،
ب ۱، ۱ (تشريني يه كه مى ۱۹۴۳)، ل ۳۷-۳۸.
- سه پان و جووتيار.. كرده وى خاوه ند مولك له تهك كار كه دا، حوسين حوزنى، ب ۱، ۲
(تشريني دوهمى ۱۹۴۳)، ل ۲۱-۲۲.
- سه ربازى رووس به چاوى نازيبه كان، وهرگير: عه بدولموحسين هوشيارى هه ورامانى، ب ۱،
۲ (تشريني دوهمى ۱۹۴۳)، ل ۲۳-۲۶.
- سترانى له شكرى هه شته مى پيروز، زيهر، ب ۱، ۲ (تشريني دوهمى ۱۹۴۳)، ل ۴۳.
- سه ركه وتنى چه چهل تيا چوونى هيتلهره، نه حمه د شوكرى، ب ۱، ۳ (كانونى يه كه مى
۱۹۴۳)، ل ۲۴.
- سه د پياوى نازاي هه ره گه وره گيتي روزفلت، چه رچه ل و ستالين له يه كه ره وشتى هه
گه وره نازاييدا هاورين، وهرگير: حوزنى موكريانى، ب ۱، ۳ (كانونى يه كه مى ۱۹۴۳)،
ل ۳۹-۴۱.
- سترانى قه لاي دم دم، ره حمان به كر، ب ۱- ۵ (شوباتى ۱۹۴۴)، ل ۲۶-۳۲.
- سه لام سه رده قى شكاند، توفيق وهه بى، ب ۱- ۶ (مارتى ۱۹۴۴)، ل ۲۱-۲۴.

ش

- شيعرى پهنجورى، ب، ۱، ژ ۳ (كانونى يهكهمى ۱۹۴۳)، ل ۲۳.
- شيعرى ميرزا مارف، ب، ۱، ژ ۳ (كانونى يهكهمى ۱۹۴۳)، ل ۲۳.
- شيعرهكانى مهليكولكهلامى سنه، ب، ۱، ژ ۳ (كانونى يهكهمى ۱۹۴۳)، ل ۳۲.
- شكان و گهپانهوهى كسنهفون له كوردستانا، وهرگيپر: حوزنى موكرىانى، ب، ۱-۵ (شوياتى ۱۹۴۴)، ل ۱۸-۲۳.
- شيعرى مهلا حهسن، ب، ۱-۶ (مارتى ۱۹۴۴)، ل ۱۴.
- شيعرى فهقى قادرى ههمهوند، ب، ۱-۶ (مارتى ۱۹۴۴)، ل ۴۱.

ق

- قهزاي ديزه كهوت له گوژه، توفيق وههبي، ب، ۱، ژ ۳ (كانونى يهكهمى ۱۹۴۳)، ل ۹-۱۲.
- قهوماوه گرنگهكانى سياسى و جهنگى سالى ۱۹۴۳، ب، ۱-۴ (كانونى دووهمى ۱۹۴۴)، ل ۴۴-۴۸.

ك

- كين، وهرگيپر: فائق كاكه ئەمين، ب، ۱، ژ ۲ (تشرىنى دووهمى ۱۹۴۳)، ل ۳۰-۳۲.
- كاريكاتورى قانع، مهدهوش، ب، ۱، ژ ۲ (تشرىنى دووهمى ۱۹۴۳)، ل ۳۵.
- كهلهبه كهوته قهلاى ئه وروپاي هيتله رهوه... ئەلمانيا و ژاپون له پاش خۆبه دهسته وهدانى ئيتاليا گلۆلهيان كهوته ليژى، وهرگيپر: شيخ حهسن شيخ حهمه مارف، ب، ۱، ژ ۲ (تشرىنى دووهمى ۱۹۴۳)، ل ۳۶-۳۸.
- كهشتى گهله خورته كهى بهريتانى يهكهم دهستداره له پيرۆزىي هاوپهيمانه كاندا بهسهر پيشانىي تهوهره سته مكاردا، ب، ۱، ژ ۳ (كانونى يهكهمى ۱۹۴۳)، ل ۱۷-۱۹.

گ

- گهشتى هه ورامان، گوران، ب، ۱، ژ ۱ (تشرىنى يهكهمى ۱۹۴۴)، ل ۷-۹.
- گه وهره ترين شاعيريكى ئينگليزى جون ماسيفيلد، وهرگيپر: حوزنى موكرىانى، ب، ۱-۶ (مارتى ۱۹۴۴)، ل ۴۸.

ل

- له شيعره خوشهكانى پيره ميڤرد، ب، ۱، ژ ۱ (تشرىنى يهكهمى ۱۹۴۳)، ل ۴۳.

- لاواندنه وهی زین له پيش مردنیا له سه رگۆری مه م، توفیق وهه بی، ب ۱، ژ ۳ (کانوونی یه که می ۱۹۴۳)، ل ۳۰-۳۲.
- له سه ره مه رگی "هیوا" دا، گۆران، ب ۱-ژ ۴ (کانوونی دووه می ۱۹۴۴)، ل ۱۲.
- له دۆزه خدا، وه رگپ: حوزنی موکریانی، ب ۱-ژ ۶ (مارتی ۱۹۴۴)، ل ۱۵-۱۷.
- لیکۆلینه وه، سه لام، ب ۱-ژ ۶ (مارتی ۱۹۴۴)، ل ۱۸-۱۹.

م

- میسته ر "سۆن" له هه له بجه .. ده نگدانه وه ییک، وه رگپ رانی توفیق وهه بی، ب ۱، ژ ۱ (تشرینی یه که می ۱۹۴۳)، ل ۱۰-۱۲.
- مسته ر نایدن سیاسییه کی راسته، وه رگپ: عه بدولقادر حیشمه ت، ب ۱، ژ ۳ (کانوونی یه که می ۱۹۴۳)، ل ۳۳-۳۶.
- مه م و زین، به کر په حمان، ب ۱-ژ ۶ (مارتی ۱۹۴۴)، ل ۳۲-۴۰.

ن

- نیروه زه ریاییه کانی به ریتانیا و ئه و سووده ی له شه پری سالیرنۆدا له ئیتالیا دا نواندوویانه، آی. جی. ماکوینی، ب ۱، ژ ۱ (تشرینی یه که می ۱۹۴۳)، ل ۴۱-۴۳.
- نیویشکی قه و ماوه کانی سیاسی و سوپایی مانگی تشرینی یه که می ۱۹۴۳، ب ۱، ژ ۱ (تشرینی یه که می ۱۹۴۳)، ل ۴۷-۴۸.
- نه مانی نازیش، ئه حمه د شوکری برینیچ، ب ۱، ژ ۲ (تشرینی دووه می ۱۹۴۳)، ل ۳۵.
- نیویشکی قه و ماوی سیاسی و سوپایی مانگی تشرینی دووه می ۱۹۴۳، ب ۱، ژ ۲ (تشرینی دووه می ۱۹۴۳)، ل ۴۴-۴۸.
- نیویشکی قه و ماوی سیاسی و سوپایی مانگی کانوونی یه که می ۱۹۴۳، ب ۱، ژ ۳ (کانوونی یه که می ۱۹۴۳)، ل ۴۵-۴۸.
- نهینی رۆیشتنه که ی رۆدۆلف هیتلر، وه رگپ: حه سه ن شیخ حه مه مارف، ب ۱-ژ ۴ (کانوونی دووه می ۱۹۴۴)، ل ۱۷-۲۰.
- نیویشکی قه و ماوی سیاسی و سوپایی مانگی کانوونی دووه م و وشویاتی ۱۹۴۴، ب ۱-ژ ۵ (شویاتی ۱۹۴۴)، ل ۴۷-۴۸.
- نه یاری رووناکی، وه رگپ: ئیحسان، ب ۱-ژ ۶ (مارتی ۱۹۴۴)، ل ۲۵-۳۱.

- نيوپيشكى قەوماۋى سىياسىي ۋە سوپايى مانگى مارتى ۱۹۴۴، ب ۱-ژا (مارتى ۱۹۴۴)،
۴۶-۴۷.

ھ

- ھەجۈكەرىكى كورد: شېخ رەزاي تالەبانى، س. ج. ئەندىموندز، ۋەرگىپران: تۇفيق ۋەھبى،
ب ۱، ژا (تشرىنى دوۋەمى ۱۹۴۳)، ل ۷-۱۶.

و

- ۋتەى زوۋ بە بەھاي شاعىرىكى كۆن، مىرزا شەفىع، ب ۱، ژا (تشرىنى يەكەمى ۱۹۴۳)، ل ۱۵.
- ۋردەۋالەى پىر سوۋد، ۋەرگىپ: حسىن حوزنى، ب ۱، ژا (تشرىنى دوۋەمى ۱۹۴۳)، ل ۳۳.
- ۋتەى سەيد ئىبراھىم كە شاعىرىكى سەدەى پىشۋو، ب ۱، ژا (تشرىنى دوۋەمى ۱۹۴۳)،
ل ۳۴-۳۵.

- ۋتەى پىر سوۋدى زاناكان، ۋەرگىپ: حوزنى موكرىانى، ب ۱-ژا (شۋباتى ۱۹۴۴)، ل ۲۴-۲۵.
- فىلە گەۋرەكە، ۋەرگىپ: ھەسەن شېخ ھەمە فەرەج، ب ۱-ژا (مارتى ۱۹۴۴)، ل ۴۲.
- ۋردبۋونەۋەى جىھان لە دژۋارىيەكانى جىھان.. ئەۋەى پىاۋىكى ئاسايى چاۋەرۋانىتەى،
جۋلىان س. ھەكسلى، ب ۱، ژا (كانۋونى يەكەمى ۱۹۴۳)، ل ۱۳-۱۵.

ى

- يەك دوۋ پارچە لە مەم ۋ زىنى شاعىرى مەزن ئەھمەدى خانى، ئەھمەدى خانى، ب ۱، ژا
(تشرىنى يەكەمى ۱۹۴۴)، ل ۶.
- يەك دوۋاندنى بەرىتانى يارىيەكە، ۋەرگىپ: تۇفيق ۋەھبى، ب ۱، ژا (تشرىنى يەكەمى ۱۹۴۳)،
ل ۳۱-۳۴.

- يارىيەى بەرىتانىا بۇ ۋووسىيە، ب ۱، ژا (تشرىنى دوۋەمى ۱۹۴۳)، ل ۶.
- يەك دوۋ ۋىنە لە شىعرو فىلسەفەى بەرزى ئەھمەدى خانى، تۇفيق ۋەھبى، ب ۱-ژا
(تشرىنى دوۋەمى ۱۹۴۳)، ل ۲۳-۲۶.